

Eccl. 10.
v. 8.

maiore parte diuisit. Vt omnibus notum sit, tranquillitatis pestem esse iniustitiam, nec posse regna stabili diuturnitate florere, si æquitatem constiterit exulare. *Regnum* (inquit Eccles.) à gente in gentem transfertur propter iniustitias, & iniurias, & contumelias, & diuersos dolos. Eccles. 10. v. 8. Omnia vitia veluti manufacta tranquillitatem regnorum impetunt, sociabilis nexum concordia evertunt, & noxiam calamitatum illuuiem afferunt. Verùm prima, & ad regna subruenda validior est iniustitia: *Propter iniustitias*: quasi nil firmum, nil stabile, fixum nil permaneat si æquitas, & iustitia non floreat. *Iniustitia* (inquit Hugo hinc) quasi genus præmittitur. Vt in genere species rerum variæ continentur, ita ex iniustitiæ sinu vitia omnia funduntur, & veluti copiosa cohorte contra regnorum stabilitatem adarmantur: vt econtra: si iustitia vigeat, omnia aduersariorum machinamenta euanescent, & regna inter confusa calamitatum volumina assurgunt. Diabolus Iob, eiusque regnum multiplicibus evertete machinamentis adnititur. Famigerabile committitur prælium: armata nequitia in sui opem commouet elementa, inimicorum adducit castra, flammaram ei aculatur volumina. Sed licet iniusta rapina, elementorum violentia, rapida flamma Iobi regnum quassarit, evertete tamen non potuit? Quòd si inquiras: Quibus fuerit Iobus armis protectus? respondebit ipse, apprehendisse æquitatis scutum, & irritum excussisse contortum telum: *Iustitiã induurus sum, & vestiui me sicut vestimento, & diademate iudicio meo. Oculus fuit cæcus, & pes claudus, pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissimè inuestigabam, conterebam molas iniqui, & de dentibus illius aufererebam prædam.* Iob. 29. v. 14 Totum Iobi erat studium castigare crimina, impedire peccata, impertire miseris benignitatis auxilia: ergo dum procedit in campum iustitiæ armatus, eius triumphis militare agnoscitur inimicus. Diabolus dum tot armorum violentia regnum non potuit evertete, iustitiæ inexpugnabile præsidium esse inuitus declarauit. Prodest Gregor. 19. Moral. cap. 12. *Ille iustitia sicut vestimento vestitur, qui se vndique bono opere protegit.* Dum Iob æquo iudicio armatur, inexpugnabili muro cingitur, nec armata furiarum nequitia quiuuit evertete, quem iustitia studiofissimè culta probatur firmare. Discant Principes firmiora regnorum fulcra esse iustitiam illæsam, æquitatem vigilantia cura seruata,

Iob. 29.
v. 14.

§. LXXXVI.

Sæpè, ne videaris ingratus, conuinceris esse ingratisimus.

Obscurum vitium ingratitude est, quam auerlantur cœlestia, quam detestantur humana. *Ominino* (aiebat Bern. in Alleg. Thylm. ad Luc. 17.) *nos sola à profectu conuersationis impedit ingratitude nostra, dum quodammodo perditum reputans; qui dedit, quod ingratus accepit, cauet sibi de cætero, ne tanto plus amittat, quanto plus conferat ingrato.* Ingratitude est frigidus aquilo beneficentiæ aromata fluere non sinens. Nam qui experitur perdidisse collatum, repetere refugit beneficium: amicitia dulcedinem impedit, cōuersationis non permittit solatium, quia ingratus ingenerat socijs fastidium. Verùm solerter curandum est, ne ipso laboretur remedio, & dum quis ingratus timet

Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

apparere, probetur ingratisimus denigrari: quod putabatur ægritudinis leuamentum, reperitur auxilium? & dum quis odibilem detrectat ingrati subire notam, deteriorem sibi conciliare solet inuidiam. Acceperat Dauid egestatis tempore à Siba opportuna subsidia: *Apparuit Siba puer Miphiboseth in occursum eius cum duobus asinis, qui onerati erant ducentis panibus.* Sup. 16. v. 1. Postea cum controuersia inter Miphiboseth, & Siba orta fuisset, ne beneficijs obstrictus erga Sibam censeretur ingratus, fixo decreto facultates, & possessiones diuisit: *Tu & Siba diuidite possessiones.* Hanc facultatum diuisionem decreuisse Dauidem, vt Sibæ faueret, tradit Abul. q. 29. *Fuit ex quodam favore Siba, nam Siba tanquam cautus adulator iuit ad Dauid tempore necessitatis, & obtulit ei munera* (supra 16.) *vnde Dauid affectus fuit ad illum.* Erubuit Dauid erga Sibam à quo acceperat opportuna subsidia, non exhibere gratitudinis argumenta: Verùm dum ingrati vitat censuram, ingratisimi subit notam. Nam cum Ionathæ Miphiboseth parenti lōgè plura, & ampliora deberet obsequia, plectibilis erat ingratitude eximij benefactoris filium iniuste dispoliare, vt exigua largientem alienis quiret facultatibus adaugere. *Dauid* (inquit Lira) *non fuit tunc recordatus amicitia Ionathæ patris Miphiboseth.* Quæ summa à Ionathæ acceperat beneficia, obliuioni tradidit, & ingratus erga Sibam videri extimuit: vnde ne sorderet ingratitude maculis obscuratus, ipsa gratitudine fuit ingratisimus. Certè miris coloribus Scriptura depinxit, quæ mortalibus frequenter accidunt. Sæpè ne benefactori videantur ingrati, delinquant æquitatis prorsus obliuati, nec in memoriam reuocant accepisse à Deo vitam, salutem, honorem dignitatem, sed contra ipsum admittunt culpam: & hoc totum, vt ingratitude confusibilem vitent notam. Itaque erga hominem, à quo exigua minutaque acceperunt officia, adlaborant gratitudinis pendere obsequia, etsi contra Deum opus sit perpetrare peccata. Delusi existimabant ex Hebræis nonnulli à Luna accepisse beneficia, & grati eius in honorem erigebant altaria: *Facientes faciemus omne verbum, quod egredietur de ore nostro, vt sacrificemus reginæ cœli, & libemus ei libamina.* Jerem. 44. v. 17. Iam sacrificiorum causam ad-
Ierem. 44.
v. 17.

TEXTVS.

VERS. 30. Responditque Miphiboseth Regi: Etiam cuncta accipiat postquam reuersus est dominus meus Rex pacificè in domum suam.

V u 2 LXXXVII.

§. LXXXVII.

Maius Dei beneficium est inuicta inter aduerſa patientia, quàm ſplendens inter commoditates fortuna.

Patientia aduerſitatis eſt leuamentum, anchora contra naufragium, conſummata perfectionis indicium. Vt nauigium firmiſſimis fundatur anchlis inter reluctantium ſecum ventorum adſultus, ita patientia inter conſuſos aduerſitatum vortices manet, non dico non diuexata, ſed firma. *Saluberrimam patientiam commodate* (aiebat Caſſiod. 7. Var. 27.) *vt cauſis veſtris ferat remedium, & inſſionibus publicis procuret effectum.* Aduerſis affert tolerantia remedium, quia e cœlis affert contra ingruentes aduerſitates auxilium. Ionathas obnixè à Dauid Dei umbram gerenti, petiuit, vt ſuis poſteris conſuleret, nec vnquam miſericordiam auferret. *Non auferes miſericordiam tuam à domo mea vſque in ſempiternum.* 1. Reg. 20. v. 15. Annuuit amici votis, & inuito fœdere, res firmata. *Pepegit ergo Ionathas fœdus cum domo Dauid.* Quærunť Interpretes, an Dauid ſacramentum violarit, quando Miphiboſeth poſſeſſiones Sibæ conceſſit? Aliqui apud Abul. q. 31. exiſtimant, quam promiſerat miſericordiam, non impendiſſe, fidemque violariſſe: *Dauid iurauit facere miſericordiam ſemini Ionathæ, vt patet præcedenti lib. cap. 10. nunc tamen non ſeruauit miſericordiam, cum abſtulerit ei ea, qua ſua erant.* Verùm Abulentiſ illæſum cuſtodiriſſe teſtatur pactum; nam cum Miphiboſeth inuicta calumnias, paupertatemque ſubiugarit patientia, non potuit nõ ditelcere eximia miſericordia. Certè Dauid Dei imaginem gerens, vt maiorem erga Miphiboſeth miſericordiam oſtenderet, diuitiarum imminuit copiam, ſed inuictam inter aduerſitates eſt dilargitus patientiam. Audi quàm conſtanti animo factioſas calumnias tulerit, quàm generoſo deſpectu diuitiarum copiam contempſerit, quàm ſolum Dauidis gloriam ſituerit: *Reſpondit Miphiboſeth Regi: Etiam cuncta accipiat, poſtquam reuerſus eſt dominus meus Rex pacifice in domum ſuam.* Acſi dicat: Mihi moleſtum non eſt denigrari calumnijs, denudari diuitijs, ſi Dauid throno potiatur. Hæc animi celſitudo cumulatiuſ erat beneficium, quàm honoris eſſet, & diuitiarum augmentum: ergo cum à Dauid, hoc eſt Deo, hæc Miphiboſeth animi promanarit conſtantia, miſericordiæ promiſſio remanſit fixa. Verba Abulentiſ ſunt: *Dicendum quod non violauit iſtud pactum, quia fecit miſericordiam magnam cum Miphiboſeth.* Cum maior miſericordia ſit, diuitias generoſo animo deſpicere, quàm habere, bene Dauid cuſtodiuit pactum, cum conſtantiſ patientiæ Miphiboſeth copioſum dilargitus eſt cenſum. Deus quem ſerò conceſſerat, citò ab Abrahamo generoſum filium petiuit: *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Isaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum.* Gen. 22. v. 2. Abrahamus eodem vultu audit poſteritatis promiſſum, & holocauſti præceptum. Baſilius Seleuc. Orat. 7. ait, voluiſſe Deum ſibi charum oſtendere, & eius eximiam virtutem maniſeſtè populis euulgare: *Tentat non ob ſuam ignorantiam, ſed vt iuſtum populis inuulgæt, vt ſerui virtutem pluribus faciat reſtariorem.* Bene: ſed cum Deus plurima charitatis ſuæ erga Abrahamum documenta ediderit, dum de Hux Chaldæorum

eduxerit, dum fœtoſis gregibus replet, dum hoſtilibus trophæis clareſcere facit. Quid modò holocauſtum exigat, vt impenſè amatum Abrahamum oſtenderit, vtque teſtatiorem virtutem eius vulgarit? Expende (amabo te) antea diuitiarum copia, triumphorum laude emicuiſſe, ſed tanto patientiæ cenſu nondum radialſe, modò verò in ſui admirationem orbem traxit, & theſaurum patientiæ oſtendit. Ergo cum auguſtius ſit beneficium inter acres doloris, & aduerſitatis iſtus inuicta ornari patientia, quàm diuitiarum, & triumphorum augeri copia, chariorem ſibi Deus Abrahamum oſtendit, dum inuicta conſtantia munit, quàm dum immetatis facultatibus replet. Audi Baſilium: *Tentatione purgat Abrahamum patientia ſimulacrum, vt nitidiori opere oſtentato, ſpectantem rapiat in admirationem.* Spectantem rapit in admirationem, dum filij tenerrimi amore ſaucius, dum naturæ fluctibus impetitus vicit, illæſa ſemper patientia, & immetata inter aduerſitates conſtantia: Diuinæ amicitia clariuſ erat teſtimonium, quàm diuitiarum copia, coronata triumphis patientia. Miphiboſeth miſericordia impenditur, dum acceptabili tolerantia munitur.

§. LXXXVIII.

Quauis iuſto dulceſcit moleſtia, ſi Deus accepta de inimicis redimatur victoria.

Hominis ſpiritus corpus ſuum amat, eiùſque incommodis vehementer afficitur; vt econtrà proſperis ſemper lætatur; formidat honoris notam, paupertatis miſeriam, & quidquid corpori affert dolorem, ſpiritu ingert triftitudinem. Verùm ſi cœleſti amore inflammetur, terreas quodammodo qualitates deponit, & quaſi moleſtâ ſarcinâ expeditus, ſolam Numinis gloriam ſuſpirat anhelus. Iam nihil aſperum, nil ſibi videtur acerbum, ſi amatus victricibus reſplendeat lauris, & plauſibilibus celebretur elogijs. Vnde quidam amore cœleſti iſtus inter conſuſos calamitatum vortices, & dolorum morſus aiebat: *Scio quod Redemptor meus viuut.* Iob. 19. v. 25. acſi diceret: *Flagellis cædor, calamitatum vorticibus iactor, amicorum calumnijs premor, ſed cum memoriam ſubit, Chriſtum triumphaturum deuictis hoſtibus redituum, inter preſſuras gaudeo, inter calamitates reſpiro, quia minùs me propria diſcruciat anguſtia, quàm dilecti exhilaret gloria.* Prodeſt Gregor. lib. 14. Moral. cap. 26. *Libera voce proſiteor, quia Redemptor meus viuut, qui inter impiorum manus occubuit.* Inter delicias, diuitiaſque durè Iob torquetur afflictuſ, ſi eius Redemptor non reſplenderet lauris triumphalibus coronatuſ, aſt dum Chriſtus triumphet, patienter fert fœtidis vermibus arrodi, & ſæuis doloribus diſcruciarı. Huius exemplum Miphiboſeth videtur ſecutuſ: nam licet mendacibus calumnijs fuerit denigratuſ, licet à ſeruo contemptuſ, licet facultatibus nuduſ, nil illi teſtatur eſſe moleſtum, cum Dauidem aſpicit throno reſtitutuſ, & triumphali pompa exceptuſ. *Reſpondit Miphiboſeth Regi: Etiam cuncta accipiat, poſtquam reuerſus eſt dominus meus Rex pacifice in domum ſuam.* Inter copioſas facultates ſordelcebat illotuſ, atrifque veſtituſ, dum Rex iactabatur aduerſa fortuna vexatuſ; aſt dum eximia iam refulgere conſpexit gloria,

1. Reg. 20.
v. 15.

Gen. 22.
v. 2.

Iob. 19.
v. 25.

gloria, & recuperasse regalia sceptrum, nec paupertatem dolet, nec calumnias sentit. Hunc esse verborum sensum innuit Nost. Sanct. *Ait sibi nil accidere posse molestum, cum Rex deuictis hostibus latens, & gloriosus in solium, ex quo excidisse videbatur, redierit.* Dauidis gloria omnem Miphiboseth alleuabat molestiam, vt Dauidis molestia omnem eius oppleret nebulis gloriam, quia verus amor, amato afflictio, inter delicias moreret, vt felici, inter pungentes molestias gaudet.

TEXTVS.

VERS. 31. Berzellai quoque Galaadites descendens de Rogelin, traduxit Regem Iordanem, paratus etiam ultra fluiuium prosequi eum.

§. LXXXIX.

Qui Christum desiderat comitari, deponat celsa, sequatur humilia.

Licet omnes virtutes indefesso resplendant lumine, humilitas semper Deo inuenitur vicina, & caelestibus probatur accepta. Dū humilis seipso probatur inanius, inuenitur Christo proximior; humilitas, quae est virtutum nutritrix, perfectionis alitrix, Domino adheret proxima, & appropinquat grata. *Modus amplificandae gratiae* (aiebat Basil. Seleuc. Ora. 28.) *est humilitatis vis.* Humilitas apud Deum amplificat gratiam, contrahit cum caelestibus amicitiam, expeditam ostendit, vt Domino approximaueris, viam. Vbi Berzellai decreuit, Dauid Christi ymbra gerentem comitari, deseruit celsa, petiuit humilia: *Berzellai quoque Galaadites descendens de Rogelin, traduxit Regem Iordanem.* Expende illud *Descendens de Rogelin,* Descendens, Regem est comitatus; non fuisset, si ambiret alta, sequutus: ast dum quae hominibus celsa contemnit, dum descendere ad humilia non timet, Principis meretur consortium, & gratissimum praestat obsequium. *Descendens de Rogelin* (inquit Abul. q. 31.) *iste erat locus suus in terra Galaad supra 17. & descendit de eo ad eundem cum Rege.* Ad comitandum Regem descendit, vt qui bene nouerat, opus esse, vt Regis adhereret lateri, celsa fugere, planiora sectari, cum Deus altos a longe cognoscat, & humiles de proximo adspiciat. Zachaeus videndi Christum laudabiliter curiosus, patulos procerae arboris ramos inscendit, Christus, vt fruere desiderio, & eius felicitaretur alloquio, celeriter monuit descendere: *Zachaeus festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Luc. 19. v. 5. Si inquiras: Cur qui bene ascenderat, alta deserere praecipitur? Respondebit Ambrosius, eius facta voris quodammodo contraire, & altitudinem oculorum perspicaciam hebetare. Cupiebat Zachaeus videre Christum, & nitetur ad celsum; ergo Dominus expedita edocuit itinera, vt assequeretur honesta vota. *Nondum pronus erat* (inquit Ambros. in Cat.) *cum ascenderet, & nondum viderat Christum.* Dum nititur arboris eminere fastigio, dum supergredi caeteros conatur ascensu, Christum non viderat, nec humilitatem eius agnouerat: descendat ergo, vt solidum potiatur gaudium: *Exceptit illum gaudens;* & dignum Christo exhibuerit hospitium. Arbore elatus acriores ventorum flatus sustinebat, & ca-

sus aspera formidabat, nec poterat frui imperturbata laetitia, dum ramorum incutiebat metum fragilitas, & ventorum animum sollicitabat pugnacitas. Vbi deseruit alta, vbi tenuit humilia, Christum in domum potuit excipere, & vera hilaritate gaudere.

§. XC.

Virtutis studiosus metam sibi non figit, sed semper gradum promouere contendit.

Virtutis alumnus honestatis profectum semper honorabili ambitu sitit, nec sibi metam non transiliendam statuit: alacriter inchoatis incumbit, promouere gressum ad perfectiora semper intendit. *Assidua sollicitudine* (aiebat Cassiod. 4. Var. 47.) *refouenda sunt, quae continuis exercitijs subiacerent noscuntur.* Assiduo conatu refouenda sunt honestatis studia, ne consuetudine ignaua nascantur tadia. Paulus se ad anteriora extendebat, nec cursus metam fastidio negligenti taxabat: & Berzellai etiam honestatis amator sibi non praescripsit terminum, sed iugiter refouebat praecordijs merendi votum. *Berzellai quoque Galaadites descendens de Rogelin, traduxit Regem Iordanem, paratus etiam ultra fluiuium prosequi eum.* Et quousque prosequi paratus? Non desinit tempus, metam non figit, quia anhelus placendi ambitus nec tempore circumscribi, nec patiebatur termino claudi. Notauit Abul. q. 31. *Ibat cum intentione comitandi Regem ultra Iordanem.* Festinauit, vt traduceret Regem, sed paratus indefesso conatu ultra fluiuium prosequi, nec statutis limitibus contineri. O quam aliter plures metam sibi in virtute constituunt, ad quam aut non perueniunt, aut si attigerunt, non transeunt! Abrahamo iubet Deus patriam deserere, & in sibi ostendendam terram gressu celeri properare: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrauero tibi.* Gen. 12. v. 1. Et cur qui caelesti Gen. 12. v. 1. Oraculo obtemperans, quam possidebat, deserit, ad quam ducatur terram, non inquit? *Veni* (inquit) *in terram, quam monstrauero tibi.* Quam, aut quando monstrabis? Arcane (inquit) celo, & alumnum virtutis erudio. Satis non erat affectum parentela exuere, satis non erat amore patriae nudari, sed opus fuit, quod ducebatur, contendere, & metam itineri non praefigere: *In terram, quam monstrauero tibi:* siue post decursa longissima spatia, siue post prolixa annorum tempora. Itaque quem ad perfectionem expoliebat, metam celauit, & arripere viam solum admonuit. Notauit Basil. Seleuc. Ora. 7. *Familiarium vinculis exemptus ades mihi, cognationes abrupte, a nativo solo secede, secede a patre, & patria, vince natura vires, ac retinacula, dum ad virtutem exerceris.* Putares ad virtutis fastigium peruenisse, tantis vinculis exsolutum, & tot terrenis affectionibus denudatum; sed dum adiecit: *Veni in terram, quam monstrauero tibi:* edocet restare longam viam, vt ad consummati viri statum perueniat. Et expendit, non solum metam celasse, sed telluris qualitatem non expressisse: *In terram, quam monstrauero tibi.* Non rogat Abrahamus, an tellus varijs floribus depicta, pomiferis arboribus confita, lucidis, & conspicuis fluentibus irrigata, non inquirat, an solis ardoribus arida, an inclementia caeli infecunda, an asperis cliuis montosa. Promptus viam carpit, nec de telluris ingenio inquit, nam quaquam Deus duxerit, paratus erat.

contendere. O Abrahami obedientiam ! O in obtemperando constantiam ! Redeat iterum datus Basilius : *Locum occultat , ut animi constantiam exerceat , metam celat , ut cursum contendat , cognitionem adimit , ut ad eius desiderium excussetur susceptum in terra cursum .* Cognitionem vtiliter adimit , ut cursus , pro termino haberet currere , & votis Domini attemperari. Sunt , qui velint virtutis adire scholam , sed relinquere nolunt patriam : sunt , qui exoptent honestati deseruire , sed inter cognatos , & familiares manere : sunt , qui sequi decernant Christum , sed sequendi sibi præfigunt terminum. Hi omnes ab Abrahami , & Berzellai exemplis deficiunt , nec consummatæ perfectionis iter agnoscunt.

TEXTVS.

VERS. 32. Erat autem Berzellai Galaadites senex valde , id est octogenarius , & ipse præbuit alimenta Regi , cum moraretur in castris : fuit quippè vir diues nimis.

§. XCI.

Senectus dum occasui proximior , esse debet in virtutibus actuosior.

STat quidem terminus nobis cœlesti decreto fixus , & scit nemo , an remotus sit , an vicinus. Intra paucas horas efflauit spiritum , qui diù videbatur victurus , qui valida iuuentute floridus , qui viribus integris vegetus. *Maximè vitium vita est* (aiebat Senec. Epist. 101.) *quòd imperfecta semper est . Quod etiam aliquid ex illa differtur .* Ineptè satis nobis blandimur , dum quid restare nobis suademus , & in futurum disponenda mittimus , & non sine detrimento differimus. Omnes mors incerta admonet ad iter disponi , & virtutum necessarium viaticum prouidere ; senes verò , & iam defessa ætate maturi cogitare debent singulos dies morti debitos , aut fini vicinos. Verùm ipsum ad virtutem incitamentum ad ignauia deflectunt plurimi patrociniū : totum eorum studium est , vires refouere , corpori consulere , & laborem omnem repellere. Alba canicies mortis proximitatem denuntiat ; sed vnde oriri debuit virtuti auxilium , oriri solet negligentia periculosum fomentum : inerti otio indulgetur , & de corporis commodis sollicitius agitur. Profectò Berzellai octogenarius exhibet senibus sequendam formam , imitandam præbet ideam : quid faciat , attende : *Descendens de Rogelin , traduxit Regem Iordanem , paratus etiam ultra fluuium profequi eum . Erat autem Berzellai Galaadites senex valde , id est octogenarius .* Inquiramus : Cur Berzellai otio non indulerit , nec fluuium traicere recusatit ? Certè fracta iam senectus itineribus videbatur inepta , & solum inertia apta : cur ergo ætatis non vitur priuilegio , sed viuiddiori honesti laboris adurgetur studio ? Certè ob id ipsum : Cum Dauid Christi imaginem gerat , Berzellai viuiddius eius lateri satagit adhærere , quia morti non dubitat vicinari. Inopibus subuenit , afflictos refouet , extorres , ut ad proprias reuertantur sedes , traducit , & ad otia honesta inuitatus respuit : quia morti vicinus sapienter decreuit inferuire virtutibus actuosus. *Aulicas delicias contempserit* (inquit N. Sanct.) *quia erat ea ætate . Quia erat ea ætate aulicas contempserit delicias , itineris*

verò non recusauit molestias , imò , ut plus seruiret , rapidas Iordanis traiecit vndas. Ut discant à Berzellai atate prouecti vitæ residuum virtutibus consecrare , & sollicitius se à sæculi vinculis expedire. Moyses continuis laboribus fractus , & molestis tanti regiminis fessus Deum obnixè exorat , ut tantisper eius humeros alleuarit , & grauissimum pondus minuerit : *Cur afflixisti seruum tuum ? quare non inueni gratiam coram te ? & cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me ?* Num. 11. v. 11. Deus votis annuit , & ad diuidenda onera populi senes designari præcepit : *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël .* Fortè cui videatur , non senes congregandos , sed iuuenes ferendis oneribus deligendos : nam senes ætatis priuilegio à laboribus debent eximi , non grauari. Quomodo ergo Oraculum iubet senes ceruicem iam deflexam subdere , & onus ferre ? Certè ob id ipsum , inquit Philo , senes præ alijs occasui accedebant : ergo fas erat , præbere exemplum , non onera excutiendo , sed ferendis humeros adaptando : fas erat , ut illos inueniret mors honestis laboribus occupatos , obedientiaque prorsus debitos , & quia proximum ætas pronuntiabat interitum , viuiddius atriendum erat perfectionis studium. *Talis est Moysis spiritus* (verba sunt Philonis Lib. de Gigant.) *qui visitare solet illos septuaginta seniores , ut fiant præstantiores ceteris , & reddantur meliores .* Quia nonnulli senectutis prætextu plus saluti consulunt , & minùs spiritus incrementis attendunt , hoc erudiri voluit exemplo , ut discant spiritus incrementis sollicitè attendere , cum non ignorent vitæ iam termino propinquare. Berzellai senum norma , non præ tendit laboris excusationem , sed sollicitius obsequijs curat obligare Dauidem.

§. XCII.

Vetuli inueniuntur plures , senes pauciores.

ÆTas senectutis (aiebat Sap. cap. 4. v. 9.) *vita* ^{Sap. 4. v. 9.} *immaculata .* Prolixa annorum series avertit inertem vetustatem , immaculata verò vita honorabilem senectutem. Quid iuuant octoginta anni per inertiam exacti , & moribus obscuris amissi ? *Ille ego* (aiebat Ambr. lib. 2. de Abrah. cap. 9.) *bene senescit , qui bene senserit .* Qui diù vixit prudentia excultus , morum politurâ exornatus , senis meretur elogium ; qui verò pueriles confertat mores , qui in senectute adolescens , ætatis contra se habet præiudicium. Berzellai senex iurè appellatus est , ut qui non solum proluxam vitam duxerat , sed annorum seriem egregijs operibus exornarat : *Erat autem Berzellai Galaadites senex valde , id est octogenarius , & ipse præbuit alimenta Regi , cum moraretur in castris .* Ad aulicas delicias inuitatus , respuit , inauarus amplas diuitias egentibus erogauit , iustitia partes adiuuit : ergo senex erat omnibus suspiciendus , & reuerentia honorabili dignus : non inuitatus subuenit , inuitatus aulicas delicias fugit. *Sic responderent* (inquit Hugo) *senes miseris , qui castra sequuntur , & ambiunt honores , & vocari Rabbi , & digito monstrari , & dici : Hic est . Sed nequitia magna est , qua vetulos nostros non sinit esse senes .* Cum ad venerabilem , dignamque senectutem exigatur annorum longæuitas , & morum probitas , plures nequeunt dici senes , quia refragantur illorum mores. Berzellai electosynas largiter erogauit , delicias generosè contempserit , miserorum causas fouit : ergo iure honoratur ,

honoratur, & senex dicitur: *Erat senex valde.* Daniel, dum arguit iudices, non senem dixit, sed dierum inueteratum. *Inueterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua, quæ operaberis prius.* Dan. 13. v. 52. Vulgus, quos aspicebat canis albicantibus decoros, & iudiciaria potestate vsos, senes existimabat. *Constituti sunt de populo duo senes iudices in illo anno.* Verum Daniel non attendit externam caniciem, quia prodigiosum ea in ætate latere nouit ardorem. Non erant senectutis elogio digni, sed multis diebus inueterati. Redeat Hugo iam datus: *Sunt huiusmodi senes, & pueri. Senes tempore, de quibus Dan. 13. Inueterate dierum malorum, nunc venerunt peccata tua. Pueri sensu, de quibus Isaias 65. Puer centum annorum morietur.* Post centum annos durabat morum pueritia: erant diuturnitate prolixa vetuli, sed non peruenerant ad honorem senectutis; imò obscuram eis notam imprimebat prolixitas longa ætatis. Audi Ambros. Serm. de Pasc. *Senectus morum inuenitur in pueris, innocentia infantium inuenitur in senibus.* Inuertuntur aliquando ætates, & puer ad prudentiæ peruenit canos, cum ætate longæuus pueriles pectore foueat affectus. Berzellai senex debuit dici, quia studuit omni-gena virtute florere.

§. XCIII.

In senibus aliquando est auaritia tenacior, & ambitus acquirendi viuidior.

CVM hominum vitæ terminus cœlesti decreto sit designatus, & acquirendi ardor finiendus. Auaris non est acquisitionis finis; quia immemores mortis. Quidquid adieceris, non erit cupiditatis finis, sed gradus. Vt qui hydrops morbo laborant, quò scyphis capacioribus vtuntur, ardentiori siti inflammantur; & inde prouenit ardoris augmentum, vnde sperabatur afflictionis solatium; sic diuitiarum siti laborantes, etsi superbis onerentur diuitijs, viuidioribus cupiditatis vruntur flammis. Plurimi laborant hoc vitio; verum senes præcipue, quos non credas vitâ finire, sed inchoare, ipso in mortis limine, quasi post mortem esuriant, acquirere diuitias anhelant. *Intra paucissimas horas (aiebat Sen. epist. 101.) postquam omnibus erat sani, ac valentis officijs functus, decessit. Ille, qui & mari, & terrâ pecuniam agitabat, qui ad publica quoque nullum relinquens in expertum genus, accesserat, in ipso actu bene cedentium rerum, in ipso procurrentis pecunie impetu raptus est.* Ipso in vitæ exitu diuitiarum fœdabatur ambitu, & suspirabat congerere, quæ, interueniente iam morte, non poterat non relinquere. Dignus fuit Berzellai; qui sumptuosis celebraretur elogijs, dum octogenarius refertur, & egentibus larga manu alimenta præbuisse dicitur: *Octogenarius, & ipse præbuit alimenta Regi, cum moraretur in castris.* Mira res: octogenarius non recondidit auarè aurum, sed generosè præbuit egentibus alimentum. *Berzellai (inquit Abul. q. 32.) dedit necessaria Regi, toto tempore, quo fuit in terra illa.* Magni requirebantur ad tot alendos milites sumptus, & tamen Berzellai præbuit, cum esset octogenarius; quasi prodigiosum fuerit auri siti non vri, sed laudandis impensis erogare. Historiæ coloribus facer Textus, in sene omni virtute exornato insitum senibus cupiditatis appetitum depinxit. Tobias tunc stercore dicitur obcæcatus,

cum iam senectute maturus: *Contigit autem, &c. & ex nido hirundinum dormienti illi calida stercorea inciderent super oculos eius, fieretque cæcus.* Tob. 2. Tob. 2. v. 10. Cum nullus ignoret fœtida à Paulo appellari stercorea, quæ apud sæculum sunt pretiosa, idem fuit stercoreibus sordidari, & auaris cupiditibus infici. Ecquis hoc ait? Certè Thylm. in Allegor. *Calida stercorea inciderunt super oculos eius, id est temporalia igne cupiditatis accensa.* Diuitiarum amor stercoreis calor est; ergo hic calor tunc Tobia acrius pectus adurit, cum defessa senectute ad occasum celerior vergit. Tobias stercoreibus ingesta cæcitas eius patientiam ostendit, & etiam senum auaritiam historiæ coloribus adumbravit. Ecce qui proximi occasus colirio oculos debuit aperire, stercore probatur indecoram sibi cæcitatem elaborare: auidius nititur apprehendere, quæ non ignorat celerius fugere. *Calida stercorea igne cupiditatis accensa.* Tobias dum auari senis umbram gerit, cupiditatis stercore visum amittit, & tunc auariori desiderio inardescit, cum vita fugit. Quod in Tobia materialiter accidit, plurimis accidere senibus, compertum est: viribus deficiunt, annis plurimis prægrauantur, & nihilominus diuitiarum cupiditatibus aduruntur, & stercoreibus obcæcantur.

§. XCIV.

Diuitias pauperibus erogare, est honestis lucris censum augere.

FELIX est, qui diuitias bene collocauit, & egentibus impertiuit, non solùm, quia animi magnitudinem prodidit, sed quia ad augendas diuitias honestissimam artem inuenit. Auaro tam deest, quod habet, quàm quod non habet; nam habiti curis vrgetur, & non habiti desiderio etiam aduritur: auarus quauis forte miser est; opulentia anxie inuigilat sollicitus, inopiâ distorquetur vexatus. Generosus cum honestè diuitias dilargitur, adaugere ipsa profusione probatur. *Maestas (aiebat Philo lib. de Præmijs, &c.) parit reuerentiam, grauitas metum; beneficentia verò amorem, & beneuolentiam.* Animos liberalis honestè furatur, & dum miserorum alleuat infortunia, veluti fœcundis aruis adaugenda committit grana: quod videtur auri dispendium, laudabile est lucrum, & quod putat auarus lucrum, experitur dispendium. Berzellai Dauidi fugam arripienti occurrit, & opportuna leuandæ fami subsidia præbet. *Cum venisset Dauid in castra, Sobi filius Naas de Rabath, filiorum Ammon, & Machir filius Ammier de Lodabar, & Berzellai Galaadites de Rogelin, obtulerunt ei stratoria, & tapetia; & vasa fictilia, frumentum, & hordeum, &c.* Suprà 17. v. 27. Ne quis putaret hæc officia alio animo præstita, adnexuit Textus: *Suspicati sunt, populum & fame, & siti fatigari in deserto.* Berzellai hic proditur generosus, non tamen diuitiarum censu opulentus: transi ad cap. 19. v. 32. & videbis diuitijs affluentibus circumfusum, & veluti facultatum onere pressum: *Fuit vir diues nimis.* Hinc oritur quæstio: Si prius aded diuitem Textus tacuit, cur modò diuitiarum opulentia præditum prodidit? *Fuit vir diues nimis.* Ad hanc diuitiarum copiam peruenit non sordidis vsuris, non amaris mutuati fœnoris beneficijs, non artificiosis dolis, non tetrus rapinis, sed miserijs pauperum subleuatus. *Ipse præbuit alimenta Regi, cum moraretur*

moraretur in castris. Sobi, & Machir Regi, & populo subuenerunt, sed, ut videtur, iter agentibus: Berzellai non solum dum inirent fugam, sed etiam dum castris producerent moram: ergo inter ceteros refertur ditior, quia erga egentes liberalior. Innuit N. Sanct. Fuit hic homo diues, qui Dauidi, dum esset in castris, ad militum subsidium magno vsui fuit. Egentibus magno fuit vsui, ergo magna incrementa acquisiuit censui; nam eleemosyna prorogando, acquirit; auaritia asseruando, perdit. Abrahamus, & Lot natias sedes deserunt, & peregrinationem, Deo obtemperantes, arripiunt: & licet uterque diuitiarum referantur præditi copia, magna tamen inuenitur differentia: nam de Abraham dicitur: erat autem diues valde in possessione auri, & argenti. Gen. 13. v. 2. Lot copiosis solum gregibus exundasse refertur: Sed & Lot, qui erat cum Abraham, fuerunt greges ouium, & armenta, & tabernacula. Uterque gregum copiâ ditatus, sed Abraham auro, & argento opulentus: quod si discriminis causam inquiras, respondebit Textus, apud Abrahamum tres peregrinos hospicio exceptos, & lautâ mensâ potitos; apud Lot duos, & frugalius altos: Coxit azyma, & comederunt. Gen. 19. v. 3. Abrahamus dum plures excepit hospites, dum conuiuium lautius instruxit. Tulit butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat, & posuit coram eis. Gen. 18. v. 8. maiori diuitiarum copia exundauit. Qui plus Deo exhibuit, plus à Deo accepit: & ipsum honestum impendium copiosius pariebat lucrum. Huc voco Chryl. ser. 121. Abraham non sibi, sed pauperi diues fuit, & opes non habere, sed prorogare gestiuit, magis magisque in sinum pauperis, quam in horreis recondere suas studuit facultates. Abrahamus plus erogauit, ergo plus horreis intulit. Nam ut fecundior tellus, plus rependit agricolæ, ita copiosior eleemosyna plus affert erogatori. Berzellai dum plus pauperibus impendisse refertur, & ditior proditur: Fuit vir diues nimis. Quare? Præbuit alimenta Regi, cum moraretur in castris.

TEXTVS.

VER S. 33. Dixit itaque Rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Ierusalem.

§. XCV.

Non aded ingens premium est facultatibus cumulari, ut interna, & imperturbanda requie potiri.

Qui res per anotomiam non scrutantur, satis frequenter falluntur: felicem putant, quem copiosa famulantium circumstat turba, quem diuitiarum munit exundans copia, cui prospera adularitur fortuna: cum sæpè eiusmodi felices internis turbinibus concutiantur, & votis secum decertantibus discrucientur. Sapius pauper (aiebat Senec. Epist. 80.) & fidelius ridet, nulla sollicitudo in alto est: etiam si qua incidit cura, velut nubes leuis transit. Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut grauis, & suppurata tristitia. Miseros dices, si interna adspicias, quos personata felicitas, fortunatos ostentat. Dauid ex se generosus, & multis beneficijs obstrictus, ut Berzellai digna largiatur præmia, non offert dignitatum, aut facultatum congenem, sed requiem imperturbandam: Dixit ita-

que Rex ad Berzellai: Veni mecum ut requiescas securus mecum in Ierusalem. Angustius præmiaret, si extra Ierusalem ei diuitias, aut dignitates impenderet. Secura requie potiri angustius erat præmium, cumulatiusque beneficium. Volebat Dauid aliquo modo recompensare (inquit Abul. q. 32.) pro beneficijs Berzellai, & dixit, quæ sequuntur: Veni mecum, ut requiescas secure mecum in Ierusalem, id est ibi manebis gaudens, & sine curis, & nullum timebis. Nullis conscientia fordidari reatibus, nullis aduersæ fortis inquietari timoribus, nullis fortunam prosperam tuendi diuexari sollicitudinibus, erat vera laborum compensatio, & veræ familiaritatis ostensio. Non ait Dauid: veni, ut dignitatum luminibus fulgeas, ut copiosis diuitijs niteas, ut difertis, & saporatis mensis assideas; sed ut mecum securus quiescas, ut qui bene nouerat à Dauid Dei umbra distantem, nec gaudio solido frui posse, nec imperturbata securitate potiri: cum verum gaudium ex virtutum conscientia oriatur, & virtutibus conseruetur. Sponsa et si lectulo florido somnū cæperit, eleganti operositate domum nitidam habitauerit: Lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. Cant. 1. v. 16. Sub arboris umbra testatur placidam se inuenisse requiem, & imperturbatam pacem: Sicut malus inter ligna sylvarum, sic dilectus meus inter filios: sub umbra illius, quem desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. Cant. 2. v. 3. Vbi existimabis sponsam fortunatiorem? In plumea, lenique culcitra? an sub umbra arboris satis angusta? Certè melius cum Sponsa actum videtur, dum eburneo, odoriferoque decumbit in lecto, quàm dū in sylua quiescit sub malo, & tamen ipsa in lectulo ait varijs sollicitudinibus premi: In lectulo meo per noctes quasiui, quem diligit anima mea. Cant. 3. v. 1. & sub malo placida quiete, & suauissima dulcedine frui: Sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo. In sylua varijs erat corporis incommodis afflictata, sed interius dulcissima tranquillitate perfruita, in lectulo videbatur quiescere, sed pungentibus probabatur curarum stimulis agitari: ergo in sylua fortunatior, nec in lectulo aded felicitior. Prodest Honorius apud N. Delr. in Lit. Similitudo est ab illo, qui onus in astu portat, & in umbram arboris festinat. Adnectit Honorius: Malus est sancta crux, fructus eius Christus, umbra tutela, vel refrigerium humani generis, quod graui onere peccatorum per astum concupiscentia premebatur. Quantumuis diuitijs quis affluat, quantumuis dignitatum splendoribus fulgeat, si molesto cupiditatum æstu contingat adruui, nequit placidè requiescere; at si nullâ internâ agitetur curâ, si nullâ vratur concupiscentiâ, quamuis syluâ, & sub raboris umbra degat, fortunatus est. Nam felicitas plus consistit in cordis sereno, quàm in elato dignitatis fastigio. Berzellai secura, & imperturbata quies in Dauidis confortio promittitur, & prolixus eius labor præmijs dignissimis compensatur.

§. XCVI.

Placida requie non fruitur prospera fortuna vsus, sed vestigia Christi imitatus.

Qui Christi vestigia sequitur, multis, & sollicitis anxietatibus liberatur. Maximū felicium tormentum est timor semper suspicionibus discruciat, & de fortunæ varietate sollicitus: qui se ambitioni tradidit, multis dominis inseruiuit.

Nihil

Nihil est miserius (aiebat Senec. Epist. 101.) *dubitatione venientium quorsum cadent? quantum sit illud quod restat, aut quale? collecta mens inexplicabili formidine agitur.* Nullus hanc molestam volutationem quibit effugere, ni ex futuro didicerit non pendere, nisi mores satagat expolire, nisi volatica gratis fucis oblita fallere, perspicax valeat dispicere. Stabilita mens solidis, & veris gaudijs perfruitur, quia virtutibus expoliri conatur, non extrinsecus gaudium asciscit, quia domesticum, & introrsus exortum habet. Qui Christo viuit, qui eius vestigia sequitur, quæ alijs in pretio sunt, contemnit magnanimus, & abactis cor exedentibus cupiditatibus, degit tranquillus. *Qui quotidie* (addit Senec.) *vita sua summam manum imposuit, non indiget tempore. Ex hac autem indigentia timor nascitur, & cupiditas futuri exedens animam.* Ut Dauid, quæ à Berzellai acceperat, officiosa compensaret obsequia, & opportuna solueret grata æstimatione subsidia, secum voluit habere, & imperturbata requie munerare. *Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Ierusalem.* Cùm Berzellai diuitijs exundaret, & quiescere patria posset, otiosum videbatur inuitare ad placidam requiem, & tranquillam securitatem. Nonne poterit Berzellai natiuis laribus frui requie? nonne poterit potiri imperturbata securitate? Ergo opus non erit sequi Dauidis vestigia: *Veni mecum*: ut tranquillitatis potiatut commoda. Et ad hæc oblatum præmium satis videri potuit exiguum, nec tot laboribus munerandis adæquatum: secum offerat requiem: *ut requiescas securus*: sed promittat etiam diuitias, & dignitates, quæ ab hominibus suspirantur, & exambiuntur. O vtilem eruditionem? Cùm Dauid Christi Domini umbram gesserit, eius sequi vestigia admonuit: *Veni mecum*: ut Berzellai vera assequeretur præmia, & solida perueniret ad gaudia. Audi Abul. q. 32. *Vollebat Dauid aliquo modo recompensare pro beneficijs Berzellai, & dixit quæ sequuntur: Veni mecum, ut quiescas secure mecum in Ierusalem; id est ibi manebis gaudens, & sine curis, & nullum timebis, & frueris mecum omnibus bonis.* Berzellai nimis diues erat, sed ipsa diuitiarum nimietas ad sollicitas cogebat curas: splendida fruebatur familia, sed ipse familie splendor sollicitas ingerebat molestias. In patria vteretur personata felicitate, cum Dauid in Ierusalem frueretur vera, & perfectissima requie. Nequibat Berzellai ad imperturbatæ pacis comoda aliter peruenire, nisi Dauidis studeret vestigia sequi: ergo eius adherere lateri admonuit, & digna mercede, quæ acceperat, cõpensauit. Inter filiorum nobilem copiam, inter copiosam diuitiarum affluentiam, inter numerosam seruorum turbam animus non quiescit, quia aut amor timet, aut timor vrget. Solus ille imperturbabili fruitur tranquillitate, placida requie, qui Dauidis, hoc est Christi, sequitur studiosè vestigia, & imitatur exempla. Iacob copiosis gregibus præpositus, fœcundis, & pulcherrimis vxoribus nobilitatus, diuitijsque onustus, ut testatur ipse, gelu diuexatur, ardore exurit, vigilijs sollicitis fatigatur: *Estu urebar, & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Gen. 31. v. 40. Patriam repetens, sustinerè cogitur fœceri supercilium, vterini fratris vereri odium. *Assumptis fratribus, persecutus est eum.* Hunc ipsum Iacob videbis super nudam terram cubantem, & placidissima quiete fruuentem: *Cum venisset ad quendam locum, & vellet in eo requiescere post solis occubitum, tulit de lapidibus, qui iacebant, &*

Gen. 31.
v. 40.

supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco. Gen. 28. Gen. 28. v. 11. Mira res: ab eo fugit somnus inter diuitias, & copiosos greges, & nuda tellure dormit securus, & placidus. Ecqua discriminis causa est? Quia gregibus præpositus timebat leonis sauitiam, lupi audaciam. Opus erat ad depellendas technas indefesas agere excubias; scalam verò intuitus, didicit omnibus renuntiare, & ad vitam alendam pane quouis, & soloce contentum esse. *Si Dominus dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum.* Imperturbatus quiescit, placidissime dormit, cùm pauper imitatur pauperem scalam, hoc est cruce pendentem. Bernardum audi in Allegor. Thyl. *Quid nobis aliud innuit, nisi quod in culmine humilitatis cognitio constituitur virtutis?* Stephanus in eisdem Allegorijis, in lapide capiti supposito agnoscit Christum, aitque plures sine Christo inertes frui otio, sed non solido, & vero gaudio. Stephani verba sunt: *Multi quiescunt ab operibus exterioribus, sed non supponunt lapidem capiti, id est non faciunt hoc pro amore Christi, & ideo non merentur frui visione angelorum.* Vnde viderunt eam hostes, & deriserunt sabbatha eius. Non deriserunt hostes Iacobi accubitum, Iudæorum deriserunt sabbatum: nam Iudæi externa obseruantia otiantur, sed interius desiderijs inanibus torquebantur; Iacob Christo adhererebat, & appetitibus renuntiabat, Iudæus sabbathis potuit otari, sed otiosus nequiuit quiescere; Iacob potuit quiescere, quia studuit Dominum imitari. Solus namque tranquilla potest quiete potiri, qui Christo animitus decreuerit adherere. Ergo cùm Dauid Berzellai imperturbatæ pacis, & placidæ quietis promittit gaudia, eius monet sequi vestigia: *Veni mecum, ut quiescas securus mecum in Ierusalem.*

§. XCVII.

Cælestis mensa est eximium pro laboribus præmium, & faustum æternæ felicitatis auspicium.

T*Ribuenda est* (aiebat Cassiod. 2. Var. 28.) *in istis laboribus compensatio præmiorum.* Sæpe transitur in sæculo irremunerata militia, & sudores bellici assequuntur exigua præmia. Prudentes verò Principes Dei umbram gerentes, studiosa sollicitudine digno labores præmio compensant, & compensatione alios ad merendum inflammant. Berzellai inter varios Dauidis casus fidem inconcussam seruauit, & aduersa fortuna iactatis generosa subuenire manu gestiuit: Ergo Dauid ex se generosus, & tot officijs obstrictus, ut dignam obsequijs mercedem redderet, secum voluit ducere, & in curia gratis fidelitatem honoribus compensare: *Veni mecum, ut requiescas securus mecum in Ierusalem.* Mira res: in Dauidis curia promittitur requies tranquilla, cùm alijs in curijs ambitio periculosis certaminibus inquietet, & inuidia semper belligeret. Sed esto: pace tranquilla utatur Berzellai: *Ut requiescas securus*: præmium videri potuit exiguum. Si Berzellai lubricis in casibus Dauidi adhæsit fixo proposito, si egenti subuenit opportuno satis subsidio, etsi tranquille in curia degat otiosus, non censebitur præmijs competentibus muneratus, præsertim cùm diues in patria, & honestis otijs, & aptis fouendæ senectuti uti quiret oblectamentis. Ergo obscurâ Dauid viter ingratitude notam, & amplioribus præmijs

præmijs Berzellai remuneret sollicitam obseruantiam. Imo, inquit Caietanus, vt amplissima compensatione nobilitet, commensalem habere voluit. *Iuxta Hebraum habetur* (verba sunt Caietani) *Tu transi mecum, & pascam te in Ierusalem.* Regio cibo vesci, generoso vino potari, erat sumptuosius laborum præmium, & regiae etiam liberalitatis indicium. Commodet nobis de vino generoso, dicta Cassiod. 12. Var. 4. *Hoc est enim merum, & colore regium, & sapore præcipuum. . . dulcedo illi ineffabili suauitate sentitur, stirpis, nescio, qua firmitate roboratur: tactus eius densitate pinguescit, vt dicas esse aut carnum liquorem, aut edibilem potionem.* In Christi mensa suauiter propinatur nectar, lacteo poculo relucet diuinitas, & ibi regales deliciae humana superant vicia, & imperturbandae pacis sunt tessera. Ergo licet Berzellai probeatur honestis obsequijs placuisse, & per tot lubricos casus illibatam fidem seruasse, superabundanti remunerabatur præmio, si caelesti aleretur contiuuius; nam ad Christi mensam admitti, est augustissimum laborum præmium, & diuinæ liberalitatis elogium. Audio Abraham triumphis nobilitatum, & caelestis protectionis certis speciebus suffultum, Deum alloquentem, interrogantemque: *Domine Deus, quid dabis mihi?* Gen. 15. v. 2. Patriam reliquerat, Lothum de prædonum manibus liberarat, hostes attriuerat; sed magna erat laborum merces, ipsa victoria, & Numinis promissa tutela, nihilominus ampliora sitit, & interrogando munificum vrget. *Quid dabis mihi?* Transi ad Eliam, videbisque accepta de Baal sacrificiis decantanda victoria, euerfa detestandi figmenti ara, absumpta caelestibus flammis victima, non sciscitatur, quid sibi dandum, sed arcanum profert Silentium. Profecto Elias pro Dei honore ingentissimos labores subierat, claustrum nubibus iniecerat, impietatem depulerat, & pro legis obseruantia pericula manifesta contempserat, cur ergo non rogat: *Domine Deus, quid dabis mihi?* Si attendas acceptam pro exantlatis laboribus præmium; non miraberis amplius non querere, nec hoc in saeculo præmium ambire. Ab Angelo excitus, epulo caelesti reficitur: *Respexit, & ecce ad caput suum subcineribus panis, & vas aquae: comedit ergo, & bibit, & rursus obdormiuit.* 3. Reg. 19. v. 6. Ergo pane angelico altus dicere ausus non est: *Quid dabis mihi?* cum se totum Deus dederit, vt religiosum zelum munerarit. Allatum panem Eucharistiae fuisse vmbra, tradit Paschasius lib. de Corp. &c. cap. 10. *Hoc potu, ac cibo Elias de manu Angeli pastus... Ex quo patenter innuitur, quod cibus iste Eucharistia corporis, & sanguinis Christi manibus Angelicis defertur.* Angelico pane pastus, nihil habuit, quod ex peteret; cum illius cibi virtute & Iezabel minas illuserit; & ad montem cum Deo reciprocaturus verba, peruenerit. Abraham dum eiusmodi cibo non pascitur, de præmio sciscitetur sollicitus, dicatque: *Domine Deus quid dabis mihi?* ast Elias nil, quod exambiret, habet, epulo Eucharistico altus. Eliam imitentur, qui caelesti epulo saginantur, nouerintque, quantumuis laborum emicuetint tolerantia, & calamitatum patientia, amplissimo se præmio remuneratos, & ad noua, vt Elias, certamina instructos. Dum Berzellai regiam ad mensam inuitatur, digno pro laboribus præmio fruatur. *Pascam te mecum in Ierusalem.*

Gen. 15.
v. 2.

3. Reg. 19.
v. 6.

Opus est Christum in itinere comitari, si velis in termino imperturbando gaudio potiri.

Non dubitamus gratissimum post anxios itineris labores esse exoptatum litus appellere, quia ibi periculum non timetur, & stabilis securitas adulatur; verum opus est itineris labores non recusare, qui vult stationis commoditate potiri. *Illud est potius graue* (aiebat Cassiod. 7. Var. 22.) *si miles viuat otiose, cui quæstus est actio sua: honor principalis, iniunctio, similis enim distincto habetur, qui ignobili torpore relinquitur.* Legitime decertans triumphali lauro redimitur, imbellis relinquitur, & contemnitur asserente Paulo: *Non coronabitur, nisi qui legitime certauerit.* 2. ad Thim. 2. v. 5. Ardua certamina, legitima prælia triumphalem præcedunt coronam, & corona inertissimam condempnant ignauiam. Inueniuntur in Christianis castris, qui exambiant stipendium, & iners simul sectentur otium: suspirant coronam, sed non excutiunt ignauiam; florulentam exambiant palmam, sed recusauerunt cum vitijs pugnam. Dauid placidam requiem, inconcussam securitatem Berzellai in Ierusalem promittit, ea tamen conditione vt ipsum in itinere comitetur, & ab eius recedere latere non patiatur: *Veni mecum, vt requiescas securus mecum in Ierusalem.* Nota verba *veni mecum*: iniungit itineris laborem, sed vt stabilem perueniat ad requiem: *vt requiescas securus mecum in Ierusalem*: ac si dicat: in Ierusalem securus, & gaudens mecum requiesces, sed si mo in via comiteris, meaque vestigia sequaris. Hunc legitimum esse verborum sensum existimat Abul. q. 32. *Veni mecum, vt requiescas securus mecum in Ierusalem, id est, sibi manebis gaudens, & sine curis, & nullum timebis, & fruere mecum omnibus bonis.* Dauid in via comitatus, in Ierusalem gaudebit omnibus bonis in eius confortio perfruitus: sed vt in Ierusalem inconcussis potiatur gaudijs, opus est eius in itinere insistere vestigijs. Qui Christum sequuntur, caelesti in curia imperturbandis gaudijs munerantur, sed opus est vt quiueris ad metam itineris peruenire, Christum in itinere comitari. Illi fiderum scrutatores Chaldaei recens natum inquirere Hebraeorum Regem disponunt, viamque incunctanter arripiunt; vtque pia assequerentur studia, refulgens viantes comitatur stella: *Ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra, ubi erat puer.* Matth. 2. v. 9. Matt. 2.
v. 9. Stellae fulgoribus diriguntur, & tendere, quae ducit, non refragantur. Iam si fideris quæras mysterium, respondebit Ambr. in Cat. Christum signasse, vt Balaami promiserat vaticinium. *Hæc stella via est, & via Christus, quia secundum Incarnationis mysterium Christus est stella.* Vt Magi peruenirent ad Christum, opus fuit ipsum Christum in itinere sequi, & eius præceptis obtemperare. Ni in itinere stellam fuissent secuti, in termino non gauderent caelesti spectaculo recreati; ast dum sequuntur refulgens astrum, feliciter exoptatum perueniunt ad terminum. Vt omnibus notum fuerit, opus esse sequi Christi vestigia, discipienti potiri gaudia. Berzellai Dauid vmbra Christi Domini gerentis, sequi vestigia monetur. *Veni mecum*: vt in Ierusalem exoptata tranquillitate fruatur: *vt requiescas securus mecum in Ierusalem.* Nec enim perueniet ad gaudium, qui Christi Domini in itinere non imitatur exemplum.

T E X T V S.

VERS. 34. & 35. Et ait Berzellai ad Regem: Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum Rege in Ierusalem? Octogenarius sum hodie: nunquid vigent sensus mei ad discernendum suauem, aut amarum? aut delectare potest feruum tuum cibus & potus? vel audire possum ultra vocem cantantium, vel cantatricum? Quare seruus tuus sit oneri domino meo Regi?

§. XCIX.

Facile sperni volaticum sensuum oblectamentum, qui aperium sibi intuetur sepulchrum.

UT gubernaculo assidens, & oculos ad astra dirigens, aurigat per inuias confusi pelagi vndas nauigium, ita vitæ cursum inoffensum dirigit, qui contorquet oculos ad sepulchrum: prudens in vitæ meta constitutus, inania contemnit sensuum oblectamenta, & fugacissima fugit gaudia. Audi Senec. Epist. 77. *Olim iam nec perit quidquam mihi, nec acquiritur. Hoc etiam, si senex non essem, fuerat sentiendum, nunc verò multo magis: quia quantumcumque haberem, tamen plus iam mihi superesset viatici, quam vitæ.* Qui considerat exiguum sibi restare iter, grandi viatico non grauat, nec corpori iam fatiscenti delicias sinit, sed ad metam feliciter peruenire contendit: iam illi nil perit, nec acquiritur, quia citissime auolutura etiam habita contempletur: non seruit sensibus, non delectatur saporibus, & ut lenis subeat mortem, retinacula omnia præcidit. Berzellai ad aulicas delicias, ad conditas regiae mensæ dapes inuitatur, & respuit. Quod si inquiras: Cur cæteris ambienda despiciat? respondebit, plus se viatici habere, quam vitæ: *Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum Rege in Ierusalem? Octogenarius sum hodie: nunquid vigent sensus mei ad discernendum suauem, aut amarum?* Sensibus noluit inservire, quia appetere mortem considerauit. Hoc sentiendum erat in florida etiam ætate, sed præcipue in senectute. Indecorum putauit Berzellai, si octogenarius curiam peteret, & voluptati, aut ambitioni seruiret. Audi Nostrum Sanct. *Aulicas delicias contempsit, quia erat ea ætate.* Ea ætate erat, in qua hebescentes sensus ad mortem suadebant disponi; non aulicas delicias sectari: sibi voluit viuere, ante mortem moriendo, & voluptatibus renuntiando. O quot octogenarij viam contrariam ineunt, & sibi suadent producendam vitam; si dulcem sensibus conquiescentibus oblectationum fallaciam! Tunc cogitant delicatioris cibi condituram, tunc vini examinant annositatem, tunc lectuli procurant mollitiem, tunc ampliores diuitiarum suspirare congeriem: & cum ad viam supersit acquisitis viaticum, acquirendi gliscit ardentissimum desiderium. Itaque Berzellai prudentiam imitaturi, ab eius factis discedunt, & sensus oblectando, producere vitam discipiunt. Iob de peccatore agens, aiebat: *Obliviscamur eius misericordia: dulcedo illius vermes, non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.* Iob. 24. v. 20. Magna Dei misericordia est iugis sepulchri recordatio, qua fallaces voluptatum abigunt.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

tur præstigia, & præstigiarrices eluduntur fallacia. Qui hac memoria caret; corruptibilia, & vermibus citò tradenda conatibus indefessis perquirunt. Opportunè satis Greg. 16. Moral. cap. 29. *Qui in hoc appetit mundo prosperari, ceteros excecit, rebus, & honoribus tunere. Huic nimirum vitæ secularis in delectatione est, & quies in labore.* Non attendunt sæculi filij arduis dulcedinem laboribus comparatam, tinea citò corrodamam fœtentium vermium escam futuram: sibi imponunt appetitionum caliginibus obscurati: & cum vermes utentibus oculis fastidiosum ingerant horrorem, ipsum horrorem existimant expetendam dulcedinem: *Dulcedo illius vermes.* Vermis arrodet, quam delicatus caris delicijs carnem saginat, quos multimodis artificijs sensus oblectat, quas ludatis laboribus diuitias adaggerat. Profectò qui se, ut Berzellai, morti contempletur proximum, non expetit sensibus indulgere, sed ad iter, virtutum vitricum præparare. Redeat datus iam Gregori. *Nihil quippè sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc, quod viuam diligit, quale sit mortuum, penset.* Quales futuri essent post mortem sensus, pensabat Berzellai, & quia præuidit sepulchro fœtentibus vermibus scetere, contempsit suauitatibus oblectari.

§. C.

Cordati senis onerosa est presentia, euanida suspirantibus gaudia.

NVlla res magis animis honesta induit (aiebat Senec. Epist. 94.) *dubiosque, & in prauum inclinabiles reuocat ad rectum quam bonorum virorum conuersatio.* Certè prudentis conuersatio in animum paulatim descendit, & præceptorum vim obtinet. Morati senis aspectus tacendo corrigit, & me herclè ipse vitia suffundit aspectus. Et ob id ipsum, qui fallaces delicias ambiunt, qui insanas appetitus voluptates discipiunt, senum fastidiunt presentiam, & ad expoliendam vitam consilia: nil aded onerosum vanitulis ac cum senes concurrere, quia timent eius exemplis, & monitis impediri. Hinc est quod Berzellai regiam ad aulam inuitatus, se prudenter excusauit, ne aulicis esset molestus, & onerosus: *Delectare potest feruum tuum cibus, & potus, vel audire possum ultra vocem cantantium, atque cantatricum? Quare seruus tuus sit oneri domino meo Regi?* Acli dicat: In Regum palatijs plures sunt, qui sensuum quarant oblectamenta, cumque ego eiusmodi delicijs iam renuntiarim, illis ero grauis, & fastidiosus: dissimilis vita erit censura tacita, sed molesta. Ita Abul. q. 32. *Quasi dicar, cum sim senex, non sum facilis ad mortem, nec ad letitiam, vel conuersationem iuuenum.* Prudenter coniecit fore se iuuenibus onerosum, cum ipse prudentiam coleret, & iuuentus euanidam voluptatem diligeret. Ierapheni, qui debuissent Christi Domini exambire presentiam, studiosè sollicitate distantiam. *Rogare ceperunt eum, ut discederet de finibus eorum.* Marc. 5. v. 17. Inquirendum est: cur à se depulerint infirmorum sanitatem, dæmonum perniciem, beneficentiæ fontem? Certè obnoxii, importunisque debuissent precibus exorare, ne ab eis discederet, sed sua morbos presentia abigeret, & tamen censent sibi esse oneri, non leuamini. Ecqua huius causa est? Quia cum ipsi solum ambiarent diuitiarum augere censam, cum præberent dæmonibus habitaculum, cum non hor-

Marc. 5.
v. 11.

Iob. 24.
v. 20.

rerent porcorum cœnum, Domini præsentia frænabantur, & ad honestatem conuersatione alliciebantur; ergo respuebant doctrinalem præsentiam, cum proposuissent sequi vitiorum insaniam. Itaque Ierusalem sollicito ambitu terrena desiderantibus molesta erat Christi præsentia, ut potè conatibus eorum contraria. Opportunè Theophil. in Cat. *Contristati de porcorum perditione, præsentiam renuunt Saluatoris.* Exoptabant immunditiam alere, diuitiarum copiam augere, ambiciosi cupiditatibus inservire, cumque experirentur Christi præsentiam eorum votis prorsus oppositam, tentarunt molestiam depellere, ut quirent expeditius desiderijs amentibus deservire. Bene ergo moratus senex Berzellaï, ait, se fore aulicis oneri: cum regijs in aulis sensuum oblectamenta auidè procurentur, & magni habeantur. Quare seruus tuus sit oneri.

T E X T V S.

VERS. 36. & 37. Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac vicissitudine. Sed obsecro, ut reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, & matris meæ. Est autem seruus tuus Chammaan, ipse vadat tecum, domine mi Rex, & fac ei quidquid tibi bonum videtur.

§. CI.

*Prudens senex à tumultu secedens proximum
meditatur sepulchrum, imprudens æta-
tis negligit documentum.*

Nihil turpius elementario sene est, nam incipit rudimenta addiscere, cum fas esset alijs Philosophiam tradere. Ut poma, cum fugiunt, habentur appetitui dulciora, ita ætate iam ad occasum vergente, dulcescunt nonnullis senibus sæculatia. *Non ad eum diem me apravi* (aiebat Stoic. Epist. 93.) *quem ultimum mihi spes auida promiserat, sed nullum non tanquam ultimum adspexi.* Quisque prudens etsi iuuenescat, se ad mortem comparat, quia scit vitæ filum facile abrumpi, & robustiorem sæpè celeriori gressu ad decretum finem omnibus properare; verum etsi quavis in ætate ita sentiendum, tunc præcipuè cum senectus ad exitum viget, & immorari non sinit. Grande senectutis emolumentum est, sensus hebetari, & prudentiam plùs vigere. Sed ò dolor! plures incipiunt viuere, cum clausulam vitæ imponunt, & beneficium ætatis perdunt: bis miseri, quia sensuum vigore priuantur, & quia frui oblectamentis nituntur. Berzellaï ad aulica commoda, & sensuum oblectamenta inuitatus, respuit longæua ætate eruditus, & sensibus ferè nudatus. *Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac vicissitudine, sed obsecro, ut reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea.* Annorum longa serie admonebatur mortem imminere, sensuum torpor inter dulce, & amarum non permittebat distinguere: ergo noluit ætatis documenta despiciere, sed prudentiam colere. Prodest Lira: *Quasi dicat: Tempus est, quod ego cogitem de morte, non de honoribus, aut diuitijs, quod est contra senes se ingerentes in*

curis Ma natorum. Recessuri nonnulli senes sollicitant palatijs admitti, & negotijs plurimis implicari; ast Berzellaï non admittit oblectamenta, cum sensus natiua iam deferebant officia. Immetata sunt ambitionis desideria, cupiditatis vota, insanæ voluptatis deliria: omnes ista dedecent, sed ætate iam longæuos præcipuè. Quid enim stultius, periculosiusque, quam eodem tempore ardores iuueniles fouere, & occasui properare! De Afer agens Moyles aiebat: *Sicut dies iuuentutis tue, ita & senectus tua.* Deut. 33. v. 25. Afer regio pane altus ignorauit ætatis præiudicium, senescit annorum nullatenus detrimentum: ipsa in senectute iuuenili vigeat robore, & constanti fruebatur salute, & dum à vitijs abstinuit, placidis sibi, & in senectute expertes senectutis dies prorogauit. Verum plurimis contrario sensu Afer adaptatur vaticinium, cum ad iuuentutem retraxerint senium: cani senectam testantur, sed dum ludicris incumbunt, dum pueritiam retinent, iuuenes, imò pueri videntur. Sicut dies iuuentutis, ita & senectutis sunt dies. *Si nominis radix sit Dibah, quod est infamia, detractio, & oblocutio* (inquit Oleaster. in Lit.) *sensus erit: Secundum dies tuos erit infamia tua.* Infamia senectus aspergebatur, dum moribus puerilibus denigrabatur: repuerascebat Afer in senectute. Ad obmurmurandum sortiuntur notitiam, quia senes, ad indulgendum vitijs sunt iuuenes. Quid turpius, quam in senectute iuuentus, quam in occasu ambitus, quam in canitie diuitias sitiens, & dignitates affectus? Berzellaï imitandam senibus formam præscripsit, dum senex delicijs sensuum prudentissimus renuntiavit, & comparare se morti studuit.

Deur. 33.
v. 5.

§. CII.

*Honestum est debitam virtutibus mercedem
ambire, sed generosius ob seipsam honestatem amplecti.*

Iustus debetur laboribus compensatio; nam quod irremuneratum relinquitur, nullius fuisse pretij putatur. *Athletam populus palma designat esse victorem* (aiebat Cassiod. 2. Var. 28.) *sudores bellicos ciuica corona restatur.* Dignus ambitus est debitam honestis factis remunerationem expetere, sed gloriosius, obsequium Numini, solum ut placeas, præstare. Cum Berzellaï egenti David munera obtulisset, cum in castris commoranti victualia largissimè ministrasset, cum ad triumphali plausu reducendum aduentasset, David obsequijs tantis obstrictus ampla obtulit illi præmia, ut fidelia remuneraret officia; verum Berzellaï præmijs renuntiavit, & seruire Regi gestiuit. *Paululum procedam famulus tuus ab Iordane tecum: non indigeo hac vicissitudine.* Ac si dicat: Remunerationem non expeto, seruire solum exambio. Notauit Abul. q. 32. *Solum volo ire modicum tecum vitro Iordanem, & redire in terram meam.* Alimenta tribuit, Iordanem traiecit, ætatem, ut seruiat, vicit: & hoc totum, nulla præmij spe ductus, sed solum Principi placendi studiosus: honestum esset præmiorum amore duci, sed honestius, laudabiliusque placendi solum studio Dauidem tot afflictum casibus comitari: *Solum volo ire tecum.* Hoc solum suspirabat, præmia nullateus exambiebat. Seraphinos throni summitati insistentes, & extentis alis volantes inuoluetur Isaias. *Seraphin stabant super illud: sex ala uni, & sex ala alteri; duabus velabant faciem eius,*

Isai. 6.
v. 2.

eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. Isai. 6. v. 2. Si ad throni summitatem non peruenerint, nihil mirum, ut peruenerint, inuolarint, sed cum ultra progredi non detur, ad quid anxius oppansis alis volatus? Et ad hæc: si tota in cælo merces est visio, cur oculos alis tegant, & volatum studiosissimè arripiant? *Duabus volabant.* Imitatine sunt Seraphini Alexandrum, qui imperium proferendi liti, dirumpere mundi claustra tentauit. Inuentus est tunc, qui post omnia aliquid concupisceret. Nec aliter Seraphinis accidisse videtur, cum solij summitatem naeti, alas libratint, & volatum extenderint. Profecto Seraphini Alexandri non imitabantur insaniam, sed amandi, inseruendique Numini imitandam exhibent ideam: ultra illis non restat terminus, sed nullatenus cessat volatus: visio merces est, sed oculos tegentes inuunt, licet contingeret priuari aspectu, nihilominus aëra indefesso tranaturos fore volatu. Itaque Seraphinorum volatus à generoso promanauit amore, non à præmiorum honesta cupiditate: nequeunt ulterius ascendere, cum sublimia teneant: *Stabant super illud: & nihilominus volant: Duabus volabant.* Numini deseruire, ut acceperis præmium, honestum est, deseruire solùm; ut placeas, honestius est; nam quò plus animus spebus nudatus, tantò magis amor rutilat viuus, & accensus. *Sic* (aiebat Bern. in Alleg. Thyl.) *diuina negotia gerunt, & saluti prouidēt electorum.* Negotia Numinis gerunt, non, ut quid amplius accipiant, sed ut plus placeant: nam cum Seraphin generoso amoris inafdescant incendio, volantes solo placendi ducuntur studio. Redeat iterum Bernardus: *Quò enim Seraphin volant nisi in eum, cuius ardent amore? Vide flammam quasi volantem, & stantem simul; nec miraberis Seraphin stantes volare, stare volantes.* Qui amoris feruidi, nec adulterati naturam nouerit, non mirabitur Seraphin, cum ultra non detur ascendere, alas studiosissimè oppandere. Nam generosus, ingenuusque amor solùm placet, ut placeat. Ergo cum Berzellaï legitimo duceretur amore, Dauidi, ut placeret, inseruauit, nec præmij spebus attendit.

§. CIII.

Etiã qui generosè ceteris omnibus renuntiarunt, aliquando posterorum splendoribus studuerunt.

Plures didicerunt corpori renuntiare, & ad tutiora citato gressu contendere. Dignitatum exuerunt infulas, pauperibus copiosas erogauere diuitias, humilitatis, ac religionis adierunt scholas: & cum crederes omnis adfectionis humanæ expertes, inuenies posterorum, familiæque splendorem impensè amantes. *Cum sibi* (aiebat Cassiod. 2. Var. 14.) *vnusquisque credat abundare, quod possidet, cum à patribus adhuc queritur, pro altera potius atate peccatur.* A sæculi retinaculis, ab ambitus tricis, à diuitiarum nexibus fugerunt expediti, & nihilominus erga posterorum commoda inueniuntur affectionibus implicati. Berzellaï ad aulicos vocatur honores, saporatas mensæ regie inuitatur ad dapes; & cum omnia spernat magnanimus: *Obsecro, ut reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, & matris meæ:* pro Chammaan apud Regem intercedit sollicitus, *Est autem seruus tuus*

Chammaan, ipse vadat tecum. Inquires: Cui regiam gratiam Chammaan sollicitauerit, qui ante mortem iam esse mortuus gestiuit? Quibus ipse frui poterat, renuntiauit, & Chammaan honores quaesuit. Notauit opportunè Lira, sollicitiorem erga filium extitisse, nec affectum erga posteros prorsus nudasse: *Quasi dicat: Tempus est, quòd ego cogitem de morte, non de honoribus, aut diuitijs, nisi tamen filium suum cum Dauid.* Amorem prorsus erga filium non exuerat, se penitus sæculo denegauerat: ut videas, quàm certa sit nostra thesis, scilicet nonnullos religionem ingressos, sui prorsus oblitos suorum commoda sollicitare studiosos. Ionathas regnum spreuit, exiit purpuram, Dauidi largitus est arma. *Expolauit se Ionathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam Dauid, & reliqua vestimenta sua vsque ad gladium, & arcum suum, & vsque ad baltheum.* 1. Reg. 8. v. 4. Vides quàm viriliter, & generosè magna contemplerit, audi quàm anxie commoda suorum sitiuit: *Non auferes misericordiam tuam à domo mea vsque in sempiternum.* 1. Reg. 20. v. 14. Purpuram nudare, ait Hugo, idem fuit, ac Christi Domini paupertatem sequi *Tunicam, & cetera dare Dauid, est omnia bona Christo attribuere, & nihil sibi retinere.* Sibi Ionathas nihil retinuit, & ante Euangeliū Euangelica præcepta coluit, suorum tamen amorem non denudauit, sed fouit; ut veluti in imagine dispiciamus altè cordibus insidere splendoris familiæ studium. Ionathas, Christi humilitatem, & paupertatem sectari probatur, de suis nihilominus sollicitus satis videtur. Berzellaï honoribus, & diuitijs renuntiat, & tamen filio honorem, & dignitatem anhelat.

§. CIV.

Plus amat filios, qui satagit moribus expolire, quàm qui sollicitat diuitijs, & honoribus adaugere.

Insitum à natura parentibus est filios impensè diligere, & eorum commoda suspirare. Onigo vitis viuit propagini, & feræ, quibus ratio non est, nutriunt paruulos, à quibus ut pericula auertant, sæpè deuorauerunt pericula: alimenta illis sollicitè inquirunt, nulla laborum fastidia sentiunt. *Minus amantis est* (aiebat Cassiod. 6. Var. 14.) *non amplius querere.* Amplius semper quaerunt parentes, nec facile est eorum desideria satiare, et si contingat dignitatibus posteros præluere. Verùm cum solidiora sint, quæ animum ornant, quàm quæ exterius corpus circumstant, impensius probatur amare, qui filiorum curat animos virtutibus expolire. Cum Berzellaï filium posset secum habere, ut amplius fruere diuitijs, & nobilissimæ domus commodis, maluit solatio, auxilio octogenarius carere, ut de Dauidis consortio posset virtute proficere: *Obsecro, ut reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, & matris meæ. Est autem seruus tuus Chammaan, ipse vadat tecum.* Videbatur filium retenturus, ut morienti assideret, ut eius oculos clauderet, & sepulchro conderet: videbatur à latere suo filium vnicum non disiuncturum, præcipuè cum in patria magis quiret diuitijs frui, & inter suos præcipuis dignitatibus honorari; sibi tamen dilectum ablegat, Dauidis intrare scholam sollicitat, & beneficium ingentissimum reputat. Nam cum Dauid Christi Domini personam ge-

retet, plus optimus pater optabat filium egregijs splendere virtutibus, quam amplis ditescere facultatibus. Liram audi: *Ipse est iuuenis, & poterit addiscere ea, quae sunt virtutis, & honoris.* Consonat Hieron. apud Hugon. *Chanaan iniepretatur suspirans: quandiu cum patre fuit suspirans vocatus est, postquam vero ad doctrinam David transit, non Chanaan, sed Chammaan vocatus est, id est fidelis.* Suis optimus pater renuntiavit con modis, vt filius nomen assequeretur gloriosum, & virtutum consequeretur augmentum. Non est legitimus amor, qui filium sine fouet, qui facultates, & honores illi conquirat, sed qui mores excolit, & virtutum ditescere censu exambit. Isaac caecus refertur, cum Esau fatagit temporalibus bonis ditare; Rebecca plus amat, cum sollicitat impedire. *Parauit illa cibos, sicut velle nouerat patrem illius, & vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum.* Gen. 27. v. 14 Ambrosius eximium, ait, resplenduisse Rebecca amoris erga vtrumque filium: Erga Iacob, quia ei maioratum procurat; erga Esau, quia impedire ei maioratum anhelat. Quod si queras: Quomodo Rebecca vero diligit Esau amore, quem priuare admittitur dignitate? Respondebit egregius Doctor, Esau male vsurum felicitate; quod praesagiens mater, subduxit offensam, nocituae obnixa fortuna. Ergo cum verus sit amor potiora filijs diligere, parens caecus impingebat, & mater legitimo affectu amabat. Opportune Ambrosius de Iacob, & Vita Beat. cap. 2. *Rebecca non quasi filium filio, sed quasi iustum praeferebat iniusto. Etenim apud matrem piam mysterium pignori praeponderebat: illum non tam fratri praeferebat, quam offerebat Domino, quem sciebat collatum sibi munus posse seruare: in quo & alteri consulebat, quem diuino subducebat offensam.* Rebecca malebat filium premi inopia, quam denigrari diuinam offensam: *Diuine subducebat offensam:* Isaac caecutiens studebat copiosa augere fortuna, non aded erat de motum sollicitus elegantia: ergo hic amor proditur caecus, & alter inoculatus: *Sciebat collatum sibi munus seruare, diuina subducebat offensam.* Filios verè non diligit, qui solum curat amplis facultatibus adornare, sed qui cemptis, expolitisque moribus fatagit relucere. S. Hyppolitus, Rebecca ait diuini spiritus typum gessisse: ipsum audi apud Glos. *Hac formam gerit Spiritus sancti.* Diuini amoris gerit formam, cum mavult Esau subire inopiam, quam culpam: est enim legitimus amor, qui diligentius filijs, quam euanditas facultates, solidas sollicitauit virtutes. Minus filium amaret Berzella, si secum retineret, vt ampla fruere fortuna, plus dilexit, cum proficere Davidis procurauit schola. *Postquam ad David doctrinam transit, non Chanaan, sed Chammaan vocatus est, id est fidelis.* Discant à Berzella parentes legitimo amore filios diligere, non spurio, & degeneri affectu amare.

§. CV.

Inter prosperas saeculi fortunas nequit cor humanum non ingemiscere, & solum probatur virtutibus expolitum quiescere.

Iam in unum regnum (aiebat Senec. de Alex. Epist. 94.) multa regna coniecit: iam Graeci, Persaeque eundem timent, iam etiam à Dario liberae nationes in unum accipiunt: hic tamen ultra Oceanum,

solumque indignatur ab Herculis, liberi vestigijs. Victoriam flectere, ipsi natura vim parat. Non ille ire vult, sed non potest stare, non aliter quam in praecipua deiecta pondera, quibus eundi finis est iacuisse. Etiam dum nauigans felici cursu per lateas Oceani vndas quis fertur, metu acri sollicitatur, quia nouit cito mare verti, & ventis inter se arietantibus nauigium conuolui. Vitae cursum egit Alexander victorijs, & diuitijs fortunatum; sed licet ire nollet, stare non poterat cupiditate impulsus, ambitione iactatus, superbia cecus. Qui aliud praeter honestum quaerit, nequit timore non concuti, cum nouerit cito fortunam verti. Berzella filius paternam domum inhabitans diuitijs exundantem, commodis plenam, Chanaan appellatur; dum vero Davidis intrat domum, iam Chammaan dicitur. Interpretes ex hac nominis mutatione latens eruere adlaborarunt mysterium; nam cum Chanaan interpretetur suspirans, paterna in domo innuitur ingemuisse tristitia pressum, & in Davidis consortio deguisse iucundum. Hieronymum audi apud Hug. *Chanaan interpretatur suspirans, quandiu cum patre fuit suspirans vocatus est, postquam vero ad doctrinam David transit, non Chanaan, sed Chammaan vocatus est.* Examinemus tempora, vt scrutemur arcana: Davidis Christi imaginem gerentis doctrinam secutus videbatur Chanaan, id est suspirans vocandus, in paterna vero domo Chammaan elogio insigniendus, nam cum esset diuitijs opulentus, aetate floridus, honoribus insignitus, potius videbatur praecordijs faturus gaudium, quam triste è visceribus emissurus suspirium: quomodo ergo inter delicias, diuitiasque paternas tristem emittit gemitum, & Davidis secutus doctrinam, hilarem ostentat vultum? Certè ob id ipsum, respondet Hieronymus, nam in domo paterna, copiosis affluebat facultatibus, in Davidis consortio concinnis resplendebat virtutibus: ergo in Davidis domo vocatur Chammaan, quia nescit suppuratam tristitiam, in domo vero paterna Chanaan, quia nequit potiri laetitiam solidam. Axa nobilissimi Caleb filia, & recens ab Othoniele triumphis celebri in sponsam ducta inter ipsos festiuos plausus suspirasse, refertur: *Si spirauitque, vt sedebat in asino. Cui Caleb: Quid habes, inquit? At illa respondit: Da mihi benedictionem: terram Australem, & arentem dedisti mihi, iunge & irriguam.* Ios. 15. v. 18. Dum acquirendi urgebatur sollicito desiderio, frui non poterat interno gaudio, metiebatur cum noui status impensis, quas in dotem acceperat, facultates, & arbitrata arentem tellurem plus, quam utilitatis, allaturam laboris: ipsis in coniugij plausibus, genialibus in diebus emisit anxia suspiria, & amara fouit corde lamenta. *Affectus intimos* (inquit Abul. q. 8.) *suspirio prodidit.* Exteriùs resonabant laeta instrumenta, sed interiùs premebant sollicita adaugendi census studia: ergo dum ambit terrena, inter ipsa suspirat gaudia. Incepit vereri, ne ab illa pompa caderet, ne minus dotata marito displiceret: ergo suspirauit, quia concupiuit. Prodest Lira: *Terram arentem dedisti mihi, id est infructiferam propter siccitatem.* Expende, quam magnis periculis, quam sudatis laboribus adiuerit, Othoniel praedium, & quam sterilem acceperit pro praemio fundum: & expende etiam Axam nuper in matrimonio locatam parenti dare querelas, & suspirijs promere cordis angustias. Vt noueris imperturbato olympo solum degere, qui contemnit prorsus fortunam, & Christianæ

Christianæ humilitatis, paupertatisque saluberrimam sequitur formam.

§. CVI.

Non magni estimandum est sepulchris operosis recondi, sed iustorum parentumque consortium sortiri.

Quanta erga sepulchra impendiosa fuerit in sana antiquorum superbia, frequens historiarum testatur pagina, & aliquorum sepulchrorum ruina. Ostendunt operosissima mausolea post mortem inutilis memoriæ sitim, & honoris prorsus euanidi cæcissimam ambitionem. Prudentes vli sunt corpore, vt veste, magis eligentes iustorum, & auorum in sepulchrum consortium, quam sumptuosum magnis litteris epitaphium. Disertè aiebat Mæcenas apud Stoic. epist. 92. *Nec tumulum curo; sepelitur natura relictos.* Addit Senec. *Neminem de supremo officio rogo, nulli reliquias meas commendando, ne quis insepultus esset, natura prospexit.* Iustis cordatisque tegendo cadaueri maculis distincta in marmora diffitis è regionibus non adducunt, sed reliquias suas Sanctorum, parentumque reliquijs honestè associari exambiunt. En Berzellai, cum ditissimus esset, non erexit cadaueri elaboratissimam substructionem, sed elegit cum parentum, & iustorum ossibus societatem: *Moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris mei, & matris mee.* Paternum elegit sepulchrum, etsi terra coæquatam, non extruxit superbissimum mausoleum. *Pater & mater Berzellai* (inquit Abul. q. 32.) *erant in eodem sepulchro in vrbe Rogelin & ibi desiderabat Berzellai sepeliri.* Modestus, & prudens sepeliri desiderauit sine euanida pompa in suorum sepultura. Ioseph etiam sub sacramento adiurat Iacob morti proximus, vt in maiorum sepulchro condatur, nec Ægypto remanere permittat. *Facies mihi misericordiam, & veritatem, vt non speliar me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis.* Gen. 47. v. 29. Conspicua, elaboratæque erant in Ægypto sepulchra, quibus inferri posset cadauer, & tamen Iacob despicit pretiosis, elaboratisque pyramidibus tegi, & patrum cineribus cupit iungi. Tempestiuè Drogo de Sacram. Dom. &c. *Nec bonum sibi existimauit esse, si in fatentibus mundi sepulchris habitaret: habet mundus electa sepulchra, illos vtrique, quos elationis fastigium, vel superstitionis operositas perspicuos reddit.* Poterat Ioab perspicuis, quæ superba ambitio construxerat, & cæca superstitio sibi elaborauerat, sepulchris condi; verum, vt erat prudens, elegit paternorum cinerum societatem, despexit sepulchri elaboratissimi præsumptionem. *Per hoc, quod Iacob* (inquit Glos. Moral.) *de loco sepultura sue fuit ita sollicitus, instruntur sapientes esse solliciti de sepultura sua in loco sacro, & ubi copia suffragiorum habetur.* Sacer locus sepulti euulgat pietatem, perspicua, elaboratæque sepultura prodit euanidam nominis ambitionem. Iam quàm sit futile pretiosis iaspidibus tegi, & quàm sit vtile Sanctorum reliquijs iungi, constat ex 3. Reg. 13. v. 22. Nam cum Dei vir, ne in totum cibum attingere iussus, à veteroso sene delusus violasset ieiunij præceptum, paternum sepulchro interdictus est: *Non inferetur cadauer tuum in sepulchrum patrum tuorum.* Cadauer non est illatum in parentum conditium, sed in operosum senis sepulchrum: *Posuit cadauer eius in sepulchro suo.* Monumentum hoc siue ob structuræ elegantiam,

siue ob pretiosam materiam fuisse perspicuum, constat ex 4. Reg. 23. v. 17. vbi Princeps de hoc titulo specialiter inquisiuit, cum plures ibi videret titulos: *Quis est titulus ille, quem video?* Audi Caietanum: *Signum quoddam speciale præferebat sepulchrum illud.* Itaque senis sepulchrum, aut structura erat elegantius, aut materia cæteris erat pretiosius. Hoc in sepulchro, vt intentatas falsis Prophetis effugeret senex flammam, Dei virum sepeliuit. *Cum mortuus fuero, sepelire me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea.* 3. Reg. 13. v. 31. Multa discutienda veniunt: Cur habeatur pœna paterno non tumulari in sepulchro, quando cadauer conspicuo est conditum mausoleo? & cur Propheta senex iuxta sancti viri ossa sepeliri voluerit? Certè vtriusque quæstionis eadem solutio est: Scilicet nil sepulchri molem iuuare, & cum iustis sepeliri prodesse. Notauit Tertul. aduersus Plyph. cap. 16. *Apud exteros conditus pœnam deserti ieiunij luit.* Pœna erat apud exteros condi, quantumuis operosum esset sepulchrum: & vtile fuit seni iusti consortium, nam eius ossa remanserunt immota, nec ignibus vstulata. Audi Eucher. apud Glos. *Malus Propheta sciens euenire, que vir Dei prædixit, præcepit, vt sepeliretur iuxta virum Dei, ne, quando ossa illius comburenda, effoderentur.* Intacta remanserunt ob viri Dei reliquias veterosus Prophetæ ossa, aliter voracibus flammis tradenda: & vir Dei quantumuis operoso fuerit sepulchro conditus, pœnam luit paterna sepultura priuatus. Vt hinc noueris, quàm sit sepulchrorum operositas contemnenda, & quàm Sanctorum sepultura sit æstimanda. Berzellai in paterno sepulchro vult quiescere, non titulum superbum eligere.

3. Reg. 13. v. 31.

TEXTVS.

VER S. 38. Dixit itaque ei Rex: Mecum transeat Chammaan, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis.

§. CVII.

Eleemosyna dilargienti producit salutem, & posteris conciliat felicitatem.

Impensa in alios misericordia, dilargita calamitoso subsidia esse honestissima probantur augmenta, & plurima patiuntur commoda. *Inhumana est malitia* (aiebat Euryp. in Anti.) *cum opes affatim suppetant, neminem mortalium beneficijs demereri.* Profectò erga se inuenitur inhumanus, qui non est erga miseros benignus; nam sibi denegat vberimos misericordiæ fructus, & copiosos humanæ felicitatis prouentus. Producentæ vitæ est honestum artificium, quidquid pauperibus commodatur impensum: nec solum misericors sibi consulit, sed posterorum etiam splendorem adauget. Berzellai egregiè liberalis proditur, & plures milites egestate oppressos refouisse laudatur. *Erat Berzellai Galadires senex valde, id est octogenarius, & ipse præbuit alimenta Regi, cum moraretur in castris.* Cum ait alimenta præbuisse Regi sacer Textus, eius etiam militibus exhibuisse subsidia tradit, & cū liberali manu egenis subuenisse prodit, & octogenarium refert, quasi impertita eleemosyna vires corpori adderet, & spatia vitæ produceret. Nec solum

Gen. 47. v. 29.

lūm

lūm liberalis, misericorsq; viget robore octogena-
rius, sed eius etiam filius Regi refertur acceptus:
Dixitque ei Rex: Mecum transeat Chammaan, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit. Chammaan in Rogelin originis iure maneret opulentus, non tamen resplenderet in curia speciali Regis favore nobilitatus: verū honestè profusa in egentes liberalitas patri diuturnam vitam, & filio acquisiuit Regis benevolentiam. Nam in egentes misericordia est copiosa fortunæ vena. Audi Abul. q. 32. *Mecum transeat Chammaan, id est eat mecum in Ierusalem ad manendum ibi, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, id est ponam eum in officio vel dignitate.* Retentis auarè diuitijs, Chammaan cum Rege non transiret, nec dignitate fulgeret; ast dum Berzellaï generosa manu profundit, sibi longiorem vitam, & Chammaan dignitatum acquirat gloriam: nec enim poterat misericordis liberalisque filius non demerere ab impensa elemosyna & honesta honoris lucra, & magna dignitatum augmenta. Tobias quàm fuerit in pauperes misericors, nulli dubium, & quod præmiū acceperit, Sacris in litteris est expressum: quam contraxerat cæcitate Medicus cælestis absterfit, & illuminatus vitam produxit. *Completis annis centum duobus, sepultus est honorificè in Ninive.* Tob. 14. v. 2. vides misericordis fuisse satis longam vitam: audi modo adauctam etiam filij fortunam. Ab imminente piscis periculo eripitur, ditissimum nobilissimumque matrimonium celebrare ab Angelo persuadetur, & ipsius Angeli cura commodatum aurum recipitur. *Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filij eius, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: sed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo.* Tob. 11. v. 18. En quæ impensa miseris elemosyna pepererit lucra: pater longissima vita fruitur, filius Angeli consortio honoratur, census augetur. Et ne hoc totum cæcæ adscriberes fortunæ, applicandum testatus est Angelus elemosynæ: *Elemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam.* Tob. 12. v. 9. Itaque Angelo teste, elemosyna est felicitatum copiosa vena, parentibus, filijsque diuitiarum, & honorum affert honestissima lacra. Prodest Ambros. lib. de Elia cap. 20. *Pecuniam habes? redime peccatum tuum. Non venalis est Dominus, sed tu ipse venalis es, redime te operibus tuis. Vilis pecunia, sed pretiosa est misericordia. Elemosyna, inquit, à peccato liberat: Cum misericordia pretiosa sit, valet plurimum: culpam expungit, cæcitate depellit, vitam producit, posteris commodum affert; vilis pecunia tot parit prouentus misericorditer erogata, & in miseris alleuandis impensa.*

§. CVIII.

Deus quodammodo eius subijcitur placito, quò se prorsus Numinis dicauit arbitrio.

Hic est magnanimus (aiebat Senec. epist. 93.) *Qui se Deo tradidit: at contra ille pusillus, ac degener, qui oblectatur, & de ordine mundi malè existimat, & emendare mauult deos, quàm se. Ut malus est miles, qui imperatorem gemens sequitur, ita stultus est, qui Dei decretis reluctante arbitrio parere cogitur. Ego (aiebat Tertul. aduersus Psych. cap. 13.) me saculo, non Deo liberum memini: sic meum est ultrò officium facere Domino, sic indicare*

illius. Non tantum ei obsequi debeo, sed & adulari. Honestè adulatur, qui non solum Deum sequitur, sed eius placitis assentitur. Audi chleantem apud datum Senecam:

*Duc me parens, celsique dominator poli,
Quocumque placuit; nulla parendi mora est.*

Dum officiosus Deo parere proposuit, & se totum eius voluntati commisit, honestam, quæ sibi placita obtineret, artem excogitauit. Audi Senec. Epist. 96. *In omnibus, quæ aduersa videntur, & dura, sic formatus sum. Non pareo Deo, sed assentior: ex animo illum; non quia necesse est, sequor. Vtilis Philosophia est Deo ex animo parere, ut ipse, quæ honestè discipulis, iubeat ad effectum perducere. En Daudid vmbra Christi gerens, Berzellaï promittit, se eius votis attemperandum, & quodammodo obsecuturum: *Mecum transeat Chammaan, & ego faciam ei; quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis.* Nonne vides Daudidem quodammodò Berzellaï obsequentem, & se eius votis attemperantem? Iam si quæras, quæ arte, aut quò latidabili fascino suæ Daudidis voluntatem (si dicere fas) alligatit? Respondebit Textus; se totum Daudidis placito commisisse, & voluntati propriæ honestissimè renuntiasse. Ipsū audi: *Est autem seruus tuus Chammaan, ipse vadat tecum, domine mi Rex, & fac ei quidquid tibi bonum videretur.* En erga filij fortunam Daudidis sequitur votum, nec vllam aliud fouet pectore desiderium: ergo ad suam Daudidem voluntatem traxit: *Ego faciam ei, quidquid tibi placuerit: dum se totū Daudidis voluntati commisit: *Fac ei quidquid tibi bonum videretur.* Quàm honestum, laudabileque certamen! Berzellaï totum se Daudidis voluntati tradidit, & Daudid se totum Berzellaï desiderijs committit. Audi Abul. q. 32. *Fac ei quod tibi bonum videretur, id est, si vis facere aliquam retributionem, fac illi, sicut iudicaueris... Hac Berzellaï. Quid Daudid? ego faciam ei quidquid tibi placuerit, id est, ponam eum in officio, vel dignitate, secundum quod tu elegeris.* Si Berzellaï Daudidis voluntatem ad suam adniteretur trahere, Daudid morem ei non decerneret gerere; ast dum se totum Principis commisit arbitrio, Daudid eius obsecutus est placito. Ut noueris honestissimam, vtilissimam artem esse, Deo placita voluntate promptissima amplecti, ut Deus, quod tu vis, dignetur executioni mandare. Principibus iubet Deus ad primum tubæ clangorem expromptè obedire, & iussa incunctanter absolueret. *Si semel clangueris, venient ad te Principes, & capita multitudinis Israël.* Num. 10. v. 4. Tubæ parent, diuina mandantes executioni præcepta. Quid tunc? Deus ad effectum eorum perducit vota: *Clangetis ululantibus tubis, & erit recordatio vestra coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum.* Num. 10. v. 9. Deus clangentibus annuit, & quam desiderant victoriam concedit: *Clangentibus tubis, erit recordatio vestra.* Quòd si inquiras: Cur tubæ audiat clangorem, ut clangentium expleuerit voluntatem? Respondebit Hugo: Voluntatem Dei ad suam laudabiliter traxisse, dum constat ad primum tubæ signum obtemperasse: obediendo imperarunt, & Numinis voluntati obsecuti, de hostium manibus exultauerunt erepti: *Erit recordatio* (inquit Hugo) *id est, Dominus recordabitur nostri, unde & propitius fiet.* Eius votis Dominus erit propitius, qui diuinæ voluntati fuerit laudabiliter adulatus.**

§. CIX.

§. CIX.

*Efficacissima sunt apud Deum eius preces, qui
larga manu aluit egenos, & pauperes.*

Misericordia, dum pauperibus subuenit, sibi Deum debitorem habet: & qui stipem petenti ob Dei amorem largitur, ut sibi petenti annuat, gratam Deo vim inferre dignoscitur. Vnde Bern. in Alleg. Thylm. super Epist. ad Galath. aiebat: *In beatitudinibus, quas Dominus commemorat, primos misericordes pronuntiat. Cum misericordes Domini sibi conciliauerint gratiam, non patiuntur, cum deprecantur, repullam. Berzellai, ait David, nil denegandum, sed quidquid petierit, grato animo concedendum. Omne, quod petieris a me impetrabis.* Si inquiras: Cur speciatim Berzellai hæc facta fuerit promissio, cum plures alij eodem tempore Davidis laborum fuerint consortes, & angustiarum participes? Respondebit Textus, Berzellai famelicis Davidis militibus opportuna obtulisse subsidia: ergo dum indignis ministrat alimenta, dum molesta famis depellere est adnitus cruciamina, assequitur facillime vota: *Ipse præbuit alimenta Regi, cum moraretur in castris.* Debebat David præstita militibus alimenta: ergo Berzellai ad speciem nequibat frustrare vota. O felices, qui pro se Berzellai deprecatores sortiuntur, quandoquidem David officijs obstrictus, quidquid petierit, impetraturum exerte est fassus. Audi Abul. q. 32. *Si tu manens in terra tua petieris aliquid pro te, vel pro alio, impetrabis.* O miram ad impetrandum misericordiae efficaciam! Felix est, pro quo Berzellai apud Davidem exorat; nam misericordis preces lubenter audit, & fieri, quod petit, iubet. Abrahamus imminenti Sodomitis periculis præsciis, deuotus preces effundit, & Deus, quidquid deprecatur, concedit: & nisi Abrahamus cessasset orare, forsitan supplicium inueniretur auertere. *Obsecro, inquit, ne irascaris, Domine, si loquar adhuc semel: quid, si inueni fuerim ibi decem? Et dixit: Non delebo propter decem.* Gen. 18. v. 32. Pluries orauit, & pluries, quod desiderabat, obtinuit. Si quæras: Cur Dominus gratas aures repetitis toties precibus non negarit, & toties postulatis annuerit? Respondebit Textus humanè peregrinos excepisse, & largiter, quibus ad speciem egebant, subministrasse: *Tulit butyrum, & lac, & vitulum, quem coxerat: & posuit coram eis.* Supra. v. 8. Abraham pauperibus erat diues, sibi solummodo pauper: patebat rectum eius hospitibus, armentum ministrabat vitulos indigentibus. Ergo ubi accessit misericordia, facile impetrauit, & quidquid exorauit, obtinuit. Accipe Chrysol. ser. 121. *Abraham venientibus longe semper occurrit, prætereuntes etiam prece reuocat: nolentes magna cum supplicatione suam compellit ad mensam: prima, & saginata de gregibus hospitibus semper apponit.* Abraham misericordiae, humanitatisque operibus sic Deum sibi debitorem obstrinxit, ut votiuis eius præcibus nil negarit. O vtinam iterarit preces fundere: nam impèdentes flammis auerteret peregrinis dilargita misericordia, & explicata famelicis mensa. Econtrà qui misericordia nudus, & votis inuenitur fraudatus. Sibi virgines aditum ocluserunt, quia caruerunt oleo. *Amen dico vobis: Nescio vos.* Matth. 25. v. 12. Et cur ignoret virgines, cum arduas ad tuendum illasum virginittatis candorem superarint difficultates? Iam Textus *Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.*

innuit: *Non sumpserunt oleum secum.* Id est egenis non tulerunt opem: ergo dum egentibus non præstiterant subsidium, reddiderunt irritum votum. Inanis fuit clamor, cui efficaciam non tribuit miserorum leuatus dolor. Accipe Chrysol. Hom. 79. in Mat. *Hanc parabolam posuit, ut ostenderet virginittatem, quamuis cetera habeat, si misericordia bonis caruerit, cum fornicatoribus eijs.* Quibus defecit oleum, irritum fuit desiderium, nec meruerunt clamantes audiri, quæ clamantibus neglexerant opportunam opem conferre.

TEXTVS.

VERS. 39. *Cumque transfisset vniuersus
populus, & Rex Iordanem, osculatus est
Rex Berzellai, & benedixit ei, & ille re-
uersus est in locum suum.*

§. CX.

*Magnam à Deo benedictionem assequitur, qui
felici clausula vitam consummasse probatur.*

Nihil adeo miserum, quam infelici clausula vitam finire, & puniendam animam tradere. Humana stultitia fortunatis plaudit, & affluentes diuitijs, & honoribus beatos credit, cum felicitas demerenda non sit de vitæ splendore, sed de exitus qualitate. *Nec dii (aiebat Senec Epist. 96.) nec dea faciunt, ut te fortuna in delicijs habeat.* Isti, quibus fortuna adulatur, & deliciarum copiosa mantis persequitur, si infelicem obierunt mortem, immutabilem tulerunt calamitatem; ut econtrà arumnis pressi, dolorum moribus dis cruciati, & ipso corpore seminudi, si felicem vitæ clausulam imposuerunt, felicitatem sibi æternarunt. Redeat Senec. de Consol. ad Mart. cap. 20. *Licet uno gradu ad libertatem transire: contra iniurias vitæ beneficium mortis habeo. Cogita quantum boni opportuna mors habeat.* Mors est opportuna, quæ spiritum soluit virtutibus expoliturum: & inter cœlites collocandum. David ingentibus beneficijs obstrictus, & ex se satis generosus, ut cumulatè Berzellai vires rependerit, benedixit: *Osculatus est Rex Berzellai, & benedixit ei.* Quærun Interpres: Quæ hæc fuerit benedictio, nam cum Berzellai diuitijs fuerit opulentus, & inter suos honoribus insignitus, otiosum videbatur diuitias, aut honores imprecari, præcipue octogenario, & morti vicino. Quæ ergo erat benedictio? Felicem vitæ clausulam (inquit Abul. q. 32.) desiderare, sine qua fortunatum non tedderet longa annorum prolixitas, nec domus, diuitiarumque supertuositas: *Imprecatus est ei bona (Abulensem audis.) ut si diceret: Deus det tibi prosperam vitam, & omnibus posteris tuis, & felicem habere mortem.* Mors felix omnia vitæ infortunata felicitat, & inaurat; infelix prosperitatem, dignitatumque splendorem innubilat, & defœdat. Ergo David, ut digna compensatione tot obsequia solueret, non ampliosem diuitiarum cumulum, non longiorem vitæ cursum, non dignitatum copiosiore optauit censum, ut qui benegerat cetera auolare, & solum felici morte tesseram ad æternitatem acquiri. Iacob post decantandam luctam benedictione cœlesti donatus est: *Benedixit ei in eodem loco.* Gen. 32. v. 29. Cum postea labores plurimos fuerit peressus, & do-

Gen. 18.
v. 32.

Mat. 25.
v. 12.

Gen. 32.
v. 29.

Interpretes, vbi huius resplenderit benedictionis effectus? Sed meo videri, iam Textus innuit, cum fortunatum obitum retulit: *Collegit* (inquit) *pedes suos super lectum, & obiit, appositusque est ad populum suum.* Gen. 49. v. 32. Ad populum suum apponi, idem esse, existimat Strabo apud Glossam, ac ad Angelos transmigrare. Eius verba sunt: *Quærendum de quo populo dicatur; nam de Patribus nulla quaestio est: notum est enim quod ad Abraham, & Isaac appositus est: sed populus multitudo est. Illi autem tam pauci non poterant populus dici. Intelligentium ergo hoc etiam de Angelis dici.* Iacob ad confortium Angelorum transiuit: ergo in obitu benedictio illa resplenduit; nec enim dici posset benedictus, nisi esset in exitu fortunatus: ast dum virtutibus exornatus discessit, cum Angelis associandus vitam finiuit, luctaminis præmium accepit. Dauid faustam Berzellai benedictionem lagitur, cum felicem mortem precatur: *Felicem habere mortem.*

TEXTVS.

VERS. 40. Transiuit ergo Rex in Galgalam, & Chammaan cum eo: omnis autem populus Iuda traduxerat Regem, & media tantum pars adfuerat de populo Israël.

§. CXI.

Qui decreuit Dei domum inhabitare, omne cum saeculo commercium tenerur effugere.

Qui in virum bonum exambit se effingere, opus est, commercium cum saeculo fatagat deuitare. Capax est Dei noster animus, si vitia non deprimant. *Quemadmodum* (aiebat Senec. Epist. 92.) *corporum nostrorum habitus erigitur, & spectat in caelum, ita animus, cui in quantum vult, licet porrigi, in hoc à natura rerum formatus est, ut paria dijs velit, & sic utatur suis viribus, ac se in spatium suum extendat.* Animus, si rectus, in spatium suum, hoc est, caelum extenditur, & illic vel grauius corpore conuersatur: in saeculo extra saeculum viuere, & ad vltiora se extendit. Paria Angelis vult laudabiliter ambitiosus, & honestè auidus. Plures alacriter arripuerunt viam, sed citò cesserunt difficultati, & ad magnanimè spreta redierunt non sine confusibili nota. Bene hoc nouerat Chammaan religiosorum idea. Vbi ingressus est Dauidis disciplinam, sic eius lateri adhæsit, ut propria nullatenus repetiuerit. *Transiuit ergo Rex in Galgalam & Chammaan cum eo.* Textus dum refert Chammaan Dauidem fuisse comitatum, ad suos innuit nunquam regressum. Ita Abul. q. 32. *Et Chammaan cum eo; non redijt iste cum patre suo, sed inuit cum Dauid, ut semper cum eo maneret.* Dauidi semper adhæsit magnarum opum contemptor, & paternæ domus immemor. Vbi fixè decreuit patriam, cognatósque relinquere, & Dauidis scholam intrare, fores saeculo clausit, & inutile commercium præcidit: non redijt, ut octogenarium parentem inuiferet, ut paterna in domo animum recrearet, ut cum suis degeret: Dauidi semper adfuit, & ab animo, quidquid ad corpus spectabat, proiecit. Non inficior, vrgentibus causis, religiosi licere inuifere suos, afflictos solari, & necessitatibus prouidere; sæpè tamen hic color prætextitur, sed oblectamentum

ambitur. Chammaan, vbi Dauidis subiuit disciplinam, non recordatus est patriam: *Non redijt iste cum patre suo, sed inuit cum Dauid, ut semper cum eo maneret.* Ad suos redire, & eorum causis, & negotijs non sine detrimento implicari, testatur Apostolus periculo non carere. *Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus.* 2. ad Thim. 2. v. 4. Chammaan dignus fuit regia mensa, quia nunquam repetiuit semel generosè relicta. De Ibicu filijs, aiebat Iob c. 39. v. 4. *Separantur filij earum, & pergunt ad pastum, egrediuntur, & non reuertuntur ad eas.* Matrum referuntur obliuisci, vbi irriguis, & amænis campis recreati. Et quidem, ni lateret arcanum, adè studiosè Iob non exprimeret auersari regressum. Non reuertuntur ad parentum sinum, vbi inuenerunt lætorem pastum; ut nobis notum esset, ad pascua religionis egressis, fas non esse, delicias repetere iam relictas, & sæculares amplecti curas. Audi Hugonem: *Pergunt ad pastum, de quo dicit Psalm. Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascua ibi me collocauit: & alibi: Nos autem populus tuus, & oves pascua tua.* Vbi decreuerunt inter Domini oves numerari, ad suos detrectauere redire: *Non reuertuntur ad eas.* Forma religiosi præscribitur, ne delicato parentum amore à Domini gregis separentur consortio, & otiosi malint in saeculo. Chammaan nec parentis senis obtentu à Dauidis domo recessit, sed inuicta constantia in honestè cæptis permansit.

§. CXII.

Qui speciali titulo obstrictus, cæteris antecedas deuotus.

Quisquis se maiora accepisse cognoscit, præ alijs gratitudinem studiosè tenerur ostendere, nec fas est paria exhibere seruitia, qui potiora recepit dona. *Hoc* (aiebat de Honorato Princeps. 5. Var. 3.) *planè supra cæteros adipiscens, quod potuit emergere post electos. Sub genij nostri luce intrepidus quidem, sed reuerenter adstabat opportunè tacitus, necessariè copiosus, curarum nostrarum eximum leuamen est.* Præ alijs dignitate, ac fauore regio nobilitatus, præ alijs etiam studuit virtutibus splendere sollicitus: puderet illum regijs fauoribus antecedere, & in officijs exhibitis non excellere: & quia noscebat honoribus anteponi, obsequendo curauit mereri. Dauid ad sua reuertitur, & tota Iuda tribus Principem alacriter comitatur, de Israël media pars sequitur. *Transiuit ergo Rex in Galgalam, & Chammaan cum eo: omnis autem populus Iuda traduxerat Regem, & media tantum pars adfuerat de populo Israël.* Iuda tribus tota, & prima ad traducendum Regem occurrit. Quod si inquiras: Cur cæteras tribus gestiuerint antecedere, & Regis curas leuare? Ipsa respondebit tribus, esse sanguine plus coniunctam, & honoribus præ alijs nobilitatam: *Mihi propior est Rex.* Erubesceret Iuda tribus titulo speciali nobilitari, & communem famulatum subire. Ita Abul. q. 34. *Mihi propior est Rex, idè ego debui esse principalis in traductione eius.* Principalem exhibuerunt erga Regem deuotionem, agnoscentes titulum specialem. O dolendum! Numini communem famulatum sæpè non præstant, qui specialibus honoribus insigniti, facultatibus aucti, & plurimis cælesti dignatione præpositi. Cum Dominus ante sex dies paschæ Bethaniam aduentasset, conuiuium instruitur, & erga Christum gratum studium refertur: *Fecerunt ei*

Ioan. 12. v. 2. Martha in ministrantium numero erat: *Martha ministrabat*. Verum Maria speciali obsequio amorem testata est: *Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici, pretiosi, & unxit pedes Iesu*. Si inquiras: Cur Magdalena ampliosem ostenderit deuotionem, nec communem famulatum subierit? Facilis responsio est: Magdalena, vt testatur Lucas, à septem demonibus se senserat specialiter liberatam: *De qua septem demonia exierant*. Luc. 8. v. 2. Id est (vt Interpretibus placet) de qua vitia fuerant cœlesti dignatione depulsa, & virtutum ornamenta instaurata. Ergo contenta non est communi obsequio, sed speciali seruitio: & iurè quidem, inquit S. Thom. in Catena; nec enim erat fas, nulla peculiaritate anteire, cum constaret cœlesti dignatione multis præcellere: *Maria non faciebat communem famulatum, sed ad solum Dominum constituit honorem, & non vt ad hominem accederet, sed vt ad Deum*. Specialibus titulis obligata, specialibus etiam obsequijs inseruiuit deuota, suis nos erudiens factis, deuotiores, promptioresque debere Christo inseruire, quos constat titulo speciali teneri.

Luc. 8. v. 2.

tribuum inuidiosa querela, imò & factiosa calumnia. Fures Iudæos vocant tanquam indebitum sibi præripere honorem gestiuerint, & non bonis artibus procurarint. *Quidquid insidiosum est callidum, & hoc nomine significare solemus*. Callidos vocant, insidiosos appellant, quia Regis gratos non dubitant. Iob miris virtutibus prælucebat, copiosis facultatibus exundabat, & tamen sathan nec bellum illi intentauit, nec penitus subruere studuit, donec quadam die cœlestium spirituum consortio se intrudens, amara sibi Iob auscultauit elogia, & eximæ virtuti debita indoluit pendi tributa. *Numquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra: homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?* Iob. 1. v. 7. Diabolus veluti venenata sagitta transfossus, in Iobum militauit multimodis calumnijs armatus. *Numquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu vallafti eum, ac domum eius?* Domino, ait, exhibere seruitutem, non vt seruiat, sed vt adquirat. Illo verbo *Frustrà* denotauit auaritiam tegere colore officiositatis, & celare cupiditatem fuce virtutis. Inquirendum tamen est: Cur Sathan, qui ora antea compresserat, modò multiplices contra Iob calumnias opponat? Sed facilis quæstionis solutio est: antea non audierat sumptuosa adeò elogia, nec coniecerat Principis prælatum alijs beneuolentia, modò audit Principem serui virtutes dignis elogijs celebrantem, & beneuolentiam prodentem: ergo sathan indoluit, & calumnijs Iobum denigrare gestiuit. Notauit Greg. lib. 2. Moral. cap. 5. *In hoc loco intuendum est: quia non prius diabolus beatorum Iob à Domino petijt, sed cum Dominus in diaboli despectum laudauit*. Adnectit: *Cum nec in verbis accusationem reperit, intentionem cordis fuscare contendit, tanquam bona facta bono animo non fiant*. Vbi sensit Principis, Dominantisque potiri beneuolentia, indoluit cæcissima inuidia, & quia facta nequibat arguere, calumniarum spicula contra intentionem aggressus est collimare. O quam est demonis proprium intentionem ex factis non commendare, sed facta de occulta intentione arguere? Quousque principalis beneuolentiæ indicia sensit, à calumnijs in Iobum abstinuit, vbi sensit placere Principi, exarsit acerrimo perculsus dolore. Vt etiam tribus cætera criminantur exhibitum Dauidi obsequium fuisse callidum, & Iudæ tribus insidiosum satis consilium. *Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda?*

Iob. 1. v. 7.

TEXTVS.

VERS. 41. Itaque omnes viri Israël concurrentes ad Regem, dixerunt ei: *Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Iordanem, omnesque viros Dauid cum eo?*

§. CXIII.

Multiplicem timeat calumniam, qui sortitur Principis gratiam.

CONtra prospera fortuna vsos, & honoribus cantelatos multifformes in hoc sæculo tenduntur insidiæ, & factiosæ adnituntur illos denigrare querelæ; sed in eos præcipuè calumniarum collimantur spicula, qui regali aut præsentia fruuntur, aut gratia. *Si aliena vi* (aiebat satis lepidè Senec. epist. 92.) *ad summa niteretur, magnus erat labor ire in cœlum*. Magnus labor esset in cœlum conscendere, si ascensus alienis posset calumnijs impediri, aut factiosis obicibus retardari. Verberat splendor inuidorum oculos, vrit animos, incendit affectus; & cum sæpè audax nequeat liuor felicitis gloriam impedire, vt sibi blandiatur, tentat calumnijs plurimis denigrare. Vbi Iuda tribus præ cæteris regio lateri adhæsit, iam cætera versutam eius calliditatem accusant, superbiàmque infamant. Omnes viri Israël concurrentes ad Regem, dixerunt ei: *Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda?* Fur aliena vsurpat callidis artibus vsus, aut iniqua violentia armatus: ergo tribum Iuda furem vocant, vt quæ non deuoto animo, sed ambitioso honoris festinarit studio: vbi suspicata sunt cætera hanc tribum Regis gratiam sortiri, multiplici querela adnituntur denigrare. Notauit N. Sanct. *Aliquid significauit occultum, & callidum, quod, inscijs alijs, fit: quomodo dicimus furtum Veneris, & furtina consilia; & quidquid insidiosum est, & callidum hoc nomine significare solemus*. Vbi Iuda tribus visa est restituti Regis potiri gratia, in campum prodijt cæterarum

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

§. CXIV.

Doloris materia est, alijs honore postponi, quem meritis indubium est antecire.

GLoriosum est seruienti gratiam Principis demereri, & exhibitis officijs beneuolentiam lucrari. Laborat, qui credit posse sibi Principem demereri, & laborem suum honorabili gratificatione leuari. De Comite Insularum aiebat Cassiod. 7. Var. 16. *Credimus ita bonis actibus studeres vt augmenta nostræ gratiæ possit accipere. Necessè est enim, vt à nobis remunerationem sumat, si, quæ sunt profutura, disponat*. Durum est, profutura disponere, & principalis gratiæ nullatenus incrementa sentire, sed illud semper potius defatigauit patientiã, si præ cæteris actuosus, ad honores inueniatur postpositus, aut reiectus. Cum Dauidis ad huc nõ esset stabilita corona, Israël tribus de triùphali eius reditu cogitarunt, & per sequestres honesta vota aperierunt

runt. *Omnis populus certabat in cunctis tribubus Israël dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu Philistinorum: & nunc fugit de terra propter Absalom.* Supra cap. 19. v. 9. Dauidem triumphali plausu reducere decreverunt, & solemnem legationem sollicitarunt: *Vsquequò siletis, & non reducit Regem?* Hoc ipso tempore Iuda tribus non solum triumphalem reductionem non cogitabat, sed damnabili silentio tacebat, opusque fuit per Sacerdotes allicere, & ad Dauidi obediendum prouocare. *Misit ad Sadoc, & Abiathar Sacerdotes, dicens: loquimini ad maiores natu Iuda dicentes: Cur venitis nouissimi ad reducendum Regem in domum suam?* Vides reliquas tribus ad Regis reductionem se comparasse, cum Iuda tribum opus fuerit blandè vrgere, aut industriè allicere. Compositis iam rebus ad triumphalem illam postpam; videtur Dauid Iudæ tribum cæteris prætulisse, & ampliore etga eam beneuolentiam declarasse: *Omnis populus Iuda traduxerat Regem.* Quid tunc? Reliquæ tribus amarissimam dant querelam, & sibi factam queruntur iniuriam: *Omnes viri Israël concurrentes ad Regem dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iudæ, & traduxerunt Regem & domum eius Iordanem.* Non poterant (inquit Abul. q. 33.) non conqueri & graui dolore vri; nam cum certum esset in obsequendo, & obedientiam Regi præstando, tribus cæteras Iudæ tribui præiisse, erat satis durum in honore, & remuneratione postponi. Abulensem audi: *Ipsi miserunt prius ad Dauid super reconciliationem, & reditu in regnum, & postea admoniti sunt viri Iuda de hoc.* Adnectit: *Venerunt ad conquerendum de iniuria sibi facta.* Si Princeps digna tribuum obsequia debita compensatione honorasset, litigij occasionem præcidisset; ast, dum tribus Iuda honore constat præponi, cui indubium erat, cæteras in officijs exhibendis præcellere, non potuerunt dolorem tegere, nec rationabiles querelas reprimere. O si superiores non ducerentur affectu, sed in remunerando iudicio! profectò querelas plurimas vitarent, & melius regimini prouiderent: ast dum meritis præcipui non adeò dignis inteniuntur postpositi, gubernatorem infamant, & querelis internum dolorem leuant. Isaac præter opinionem Iacob honoribus præfert, & benedicit: *Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terra abundantiam frumenti, & vini.* Gen. 27. v. 28. Esau, vt fratrem vidit prælatum, irrugit, & querulis clamoribus domum impleuit: *Irrugit clamore magno.* Qui antea maioratum parumpendebat, & lentis pretio vendiderat, modò graui adeò dolore exulceratus clamabat. Quod si causam inquiras, reperies Iacob etsi honesto indulisse otio: *Habitabat in tabernaculis.* Gen. 25. v. 27. Esau coluisse terram; vtque delicatos Isaac offerret cibos, cliuosa montium obijisse, campis exercasse: *Factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola.* Isaac amabat Esau, eò quod de venationibus illius vesceretur. En Esau studiosius seruit, & delicatius Isaacum alit: ergo cum videt ea Isaac laborasse cæcitate, vt otiosum copiosis præmijs ditauerit, & attritum laboribus postposuerit, non potuit non queri, & dolorem acerbo eiulatu prodere, imò exitium domus meditari. Totum hoc mysterijs deseruiebat arcanis; verum ipsa historia politicis deseruit etiam doctrinis. Nisi cæcus esset, non præponeret otiosum, & laboribus attritum relinqueret impræmiatum. Audi Glossam Moralem: *Semit autem Isaac, per quem significatur*

bonus Prælatus, eò quod Isaac fuit Patriarcha; dicitur tamen caligans oculis, eò quod bonus Prælatus aliquando donis, & verbis adulantium decipitur. Caligine, imò cæcitate laborat, qui in benemeriti præiudicium honore, aut dignitate præfert nudum meritis, aut ignarum. Nequit vii pace Respublica, si irremunerata præteritur militia, & præmijs muneratur inertia: pax domus, & familiaris tranquillitas perturbatur, cum Iacob seniori præponitur, & laboribus attritus reijcitur.

§. CXV.

Nihil omittendum est, vt iniquam à te suspicionem depellas, & honoris integritati prouideas.

Honestus ambitus est illæsam seruare famam, & studiosam agere honoris tutelam. Placet pelucidus riuulus, si conspicuis vndis clarescat, amittit honorem, si luto denigratus excurrat. Delicata est crySTALLINA vnda, sed delicatior est fama; nam vnda iniqua suspicione non læditur, sed fama vel calumnia iniustissima vulneratur. Omnes tribus Israël itineris molestias subeunt, & illatam sibi iniuriam euulgare contendunt: *Omnes viri Israël concurrentes ad Regem, dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Iordanem?* Cum iam Rex ouans curiam fuisset ingressus, otiosus videbatur generalis tribuum concursus; cur ergo non parcunt sumptibus, nec laboribus? Hanc quæstionem (quæ est 33.) excitauit Abulensis: *Ad quid venerunt omnes tribus, cum iam scirent quod Rex venerat in Ierusalem?* Quæstioni respondet, cum ad traducendum Regem non adfuissent, posse illis aliquam negligentiam imputari, aut ignatiam adscribi: ergo nulli pepercerunt labori, vt omnem à se suspicionem depellerent, & honori consulerent: *Fortè Dauid putaret ex negligentia, vel contemptu quoddam non venisse illos, & haberet illos exosos, quod ipsi horrebant.* Traductionis assignata dies non fuerat intimata, imò, vt videtur, studiosa calliditate fuerat occulta, absentia tamen aliqualem iniquæ suspensionis occasionem præbebat. Ergo hanc notam moliantur expungere, & illæsam erga Regem fidem ostendere. Cum Christus Dominus paralytici supergressus desideria, non solum, quam ambiebat, corporis reddiderit sanitatem, sed animæ etiam salutem: *Remittuntur tibi peccata tua.* Mat. 9. v. 2. Pharisæi inuidencia adusti, & hanc occasionem nacti, tacitè Christi honori detrahebant: *Hic blasphemar.* Quid tunc Dominus? Non solum eorum cordis euulgabat arcana, sed paralytici miraculose componit membra: *Vt sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata.* Tunc ait paralytico: *surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.* Et cur modò ostentat virtutem, qui sæpè sapius collatam occultauerat sanitatem? Alibi totus erat in miraculis tegendis, & modò totus est in vulgandis? Ecqua discriminis causa est? Quia modò (inquit Chrysol.) blasphemus putabatur: ergo etsi alias procurarit miracula tegete, modò, vt à se iniquam suspicionem propelleret, satagebat vulgare, & bonæ opinionis splendori consulere. Audi Chrysol. Sermon. 50. *Scrutator animarum prauent mentium maligna consilia, & deitatis sue potentiam operis arrestatione monstrauit, dum dissipati corporis membra*

Gen. 27.
v. 28.

Gen. 25.
v. 27.

Mat. 9.
v. 2.

bra componit, nervos stringit, iungit ossa, complet viscera, firmat artus, & gressus ad cursum suscitavit, in vino cadauere iam sepultos. Alibi ubi opus non erat propulsare calumniam, humanam fugiebat studio-ssimè gloriam, ubi verò factiosa honorem impetebat accusatio, honorem tuebatur miraculorum ostensio: *Potentiam operis attestatione monstravit.* Ambire mundialem gloriam, est pusilli; debite honorem defendere; probatur esse cordati. Ergo aduentarunt tribus, ne alicuius erga Regem irreuerentiæ suspicionem subirent; & quæ illos denigrare posset, providè calumniam arcerent. *Nam fortè Dauid putaret ex negligentia, vel contemptu quodam non venisse illos.*

§. CXVI.

Nequit Reipublicæ status non concuti, si consanguinitatis privilegio honores exist. mentur acquiri.

AD Rempublicam in pace continendam Principis potior cura sit, sic præmia distribuere; ut constet meritis acquisita, & bellicis sudoribus parata. Graue detrimentum afferunt irremunerata merita, ut etiam præmiata cognationis, & affinitatis iura. Concuitur subiectorum patientia, si frequens sit muneris claritate lucere, quos constat solum cognationis titulis exornari. *Modis omnibus præferantur, qui sudore maximo nostris aspectibus effuerunt* (aiebat Cassiod. 6. Var. 10.) *alioqui omnes ad quietas possunt currere dignitates, si laborantes minime præferantur otiosis.* Si otiosus laboranti præfertur, tranquillus Reipublicæ status turbatur. Cum iam Dauid triumphali pompa curiam ingressurus esset, Iuda tribus sanguinis iure propinquior, honore etiam resplenduit ornator, quod cæteræ tribus ægrè ad eum tulerunt, ut Principi querelas dederint, & iugum e ceruice depulerint: *Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt Regem; & domum eius Jordanem?* Ægrè tulerunt honores ad contribules delatos, & cæteris cognationis iure propositos. Ita N. Sanct. *Tulerunt graviter alia familia, & quod ad illum regium, & triumphalem ingressum non essent ascita, & quod tribus Iuda tam se in reducendo Rege strenuam, atque lubentem ostendisset.* Tribus Iuda pro se allegavit cognationem: *Quia mihi propior est Rex:* & periculosam allegatio peperit litem: nam bellica clamavit tuba, & Israëlita suasi sunt repetere tabernacula: *Non est nobis pars in Dauid, nec hereditas in filio Esai: revertere in tabernacula tua, Israël.* Infra. 20. v. 1. Vbi Israëlita experti sunt honores cognationis titulo impendi, decreuerunt recedere, non servire, & Reipublicæ est pax turbata, quia consanguinitas cæteris anteposita. Cum Dominus Hierosolymam ascenderet, & regnum suum cruce stabiliendum prædiceret, mulier Christo cognatione coniuncta tenerenter accedit, & primas filijs sedes fœminea aviditate deposcit. In confesso est, putasse temporale fore regnum, in quo filios occupare, optabat dignitatum fastigium: *Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis.* Matt. 20. v. 20. Chrysoft. in Cat. inquit: *Quid, adhibita hac ambitionis machina, dæmon tentavit? respondetque per mulierem Adami regnum subruisse, & idem modò, ut regnum Christi labefactaret, tentasse.* Eius verba sunt: *Contulit se diabolus ad consueta arma mulierum, ut sicut Adam per mulierem separaverat, ita & istos separaret*

per matrem. Nouerat diabolus Petrum miranda sæculis confessione antecisse, nouerat Andream ante alios Christi Domini scholam intrasse, & totus erat, ut cognationis iuri dignitates darentur, ut cæteri à Domini consortio recederent, & tranquillitatem turbaret. Et quidem ubi cæteri mulieris nouerunt votum, indignationis continere non valuerunt affectum: *Indignati sunt de duobus fratribus.* Quod Christus tanto sanguine, tantis doloribus satagebat stabilire, iam mulier regnum consanguineis exambiens inceperat perturbare. Nam si præmia, honoresque sudatis laboribus, egregijs meritis debita præcipiant cognati, status Reipublicæ conturbatur, & stata pax vehementer concutitur.

§. CXVII.

Si iustis superior querelis neglexerit satisfacere, nouerit contra se certamina promouere.

Sæpe subiecti secum non bene agi existimant suspiciosi, & dolorem nituntur leuare queruli; sæpe etiam rationabilibus causis mouentur, & Principi, superiorique significare conantur. Quod si superior blandus audiat, & satisfacere studeat, indignationem sopit, & prudenter grauioribus damnis occurrit. *Comitis Arigerni suggestione comperimus querela se fuisse pulsatum, quod in dominorum eade proruperit seruilis audacia* (aiebat Theodor. apud Cassiod. 4. Var. 43.) Prudens Princeps rationabilem non despexit querelam, sed iussit diligenter discuti causam: *Ad vestrum iudicium veniat audiendus, ut quem reatus inuoluerit, censura condemnet.* Principi cordi esse debet, reserctis rationabilis querelæ causis, pacem Reipublicæ promouere, & iuste querulos alloquij benignitate placare. Tribus Israël Dauidi rationabiles dant querelas, quod cum Iudæ tribui in exhibendis officijs antecesserint, ad triumphalem reductionem nullatenus fuerint ascita. *Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Jordanem:* Nec solum aures impleuit querela, sed citissime etiam receptui perfonuit tuba: *Non est nobis pars in Dauid, nec hereditas in filio Esai: revertere in tabernacula tua, Israël.* Infra. 20. v. 1. Seba in Dauid non bene affectus, ut Israël discederet, omnimodis est molitus. Verum si dant querelas, cur ad excutiendum iugum inflarunt tubas? Nam qui dat querelam, recusare videtur pugnam, & qui discupit inire pugnam, excusare solet querelam; cur ergo & querela aures pulsat, & clangor militaris tubæ diuerberat? Quia hac in re (respondet Abul.) videtur Dauid se minus bene gessisse: nam cum rationabiliter querulos deberet verbis blandissimis delinire, ad speciem silentioso despectu maluit exasperare. Ergo quia despecta querela, ad defectionem resonuit tuba. Audi Abul. q. 34. *Interposuerunt querelam apud Regem, si fortè prouideret eis de satisfactione, sed non prouidit.* Ut grauiorem vitarent litem, exquirebant rationabilis querelæ satisfactionem, quam si Dauid præbuisset, periculosa certamina deuitasset; ast dum tacet, dum ad speciem querelam despicit, offensorum animos uiuidius inflammat, & bellorum causas maturat. Sine causa, qui ad colendam vineam sub certa mercede suas operas collocarant, conquesti sunt, audaci lingua obmurmurabant, æquali mercede remuneratos exiguo, tardoque labore defatigatos, & ardoribus solis vstos: *Murmurabant aduersum pa-*

Mat. 20.
v. 11.

trem familias, dicentes: Hi nouissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & estus. Mat. 20. v. 11. Querelam efformarant, non ob illatam sibi iniuriam, sed ob coltam in alios gratiam; nam inuidia non sic gaudet proprio, quam bono tristetur alieno. Verum quia aliqualis rationis fuce colorabatur querela, ei blandis verbis vineæ dominus satisfecit, veritus, ne silentio videatur querulos despiceret, & grauius peccatore contingat odium fouere: *Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum?* Blandis verbis ira exasperatum demulcebat, & querelis satisfacere nullatenus recusabat, suis factis superiores edocens querelas, si aliqua probabili nitantur specie, non despiciendas, sed allatis rationibus temperandas. *Inuidia motum* (inquit Chrysoft. in Cat.) *remouet, dicens: Nonne ex denario conuenisti mecum?* Et ratione non dedignatur ostendere, nulla ratione suffulciri querelam, & dum queruli temperat iram, suam commendat nobis prudentiam, & boni regiminis præscribit formam; vt discant superiores rationabiliter querulos, imò & irrationabiliter exasperatos blandis verbis demulcere, & ne scintilla in incendium flabelletur, curare.

§. CXVIII.

Nonnulli alios accusant, vt propria ignauia alium quem colorem prætant.

Gen. 3.
v. 12.

AB exordio humanæ naturæ insitum est, proprios defectus alienis erroribus aut tegere, aut colorare, quasi innocens sit, qui minus peccauit: alij etiã imputat, quod sua accidisse ignauia culpabili non ignorat. *Mulier* (aiebat Adam) *quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Gen. 3. v. 12. In mulierem retorquet culpam, vt sui criminis alleuarit offensam. Notauit Hugo: *Non humiliter confitens, sed superbè se excusans.* Hunc plectibilem in peccatis excusandis morem tenuisse videntur Israëlita, qui cum Dauidi triumphali ad curiam reuertenti pompa non adfuisse, adscriperunt Iuda tribui culpam, vt suam excusarint inertiam. *Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Iordanem?* Eo verbo *Furati* adscriperunt Iuda tribui callidam solertiam, & occultam sugillauerunt astutiam, quasi ipsis non sit culpa imputanda, sed Iudæ tribui adscribenda. Notauit N. Sanct. *Apud Regem contra tribum illam stomachabundi hanc querelam, & accusationem instituunt.* Consonat. Abul. q. 34. *Secunda causa querela fuit ad magis se excusandum, quia si viri Israël venientes ad Dauid non conquesti fuissent de viris Iuda, qui eis intulerant hanc offensam, viderentur modicum curare de reductione Regis, nec dolere, quia non interfuerunt: vt ergo Dauid putaret eos de hoc dolere, conquesti sunt de viris Iuda.* Non adfuisse triumphali reductioni videri posset inurbana negligentia, aut suspecta malitia; ergo vt à se notam expungant, in Iuda tribum omnem culpam adnuntant conferre, & accusatione excusari: *Vt putaret eos de hoc dolere, conquesti sunt.* Ahab impius idololatra, deprædator iniustus, generalis calamitatis fuit causa: Nam Elias, pietatis adiutrice ascita ira, nubibus iniecit claustra. Peribant animalia, siccabantur flumina, hominum tabescebant præcordia. Quid tunc Ahab? Culpam Eliæ adscribit, & cæco odio moueri asserit: *Tunc es*

ille, qui conturbas Israël? Dum calamitatem Eliæ applicat, se nullam exhibuisse causam colorat. Quid Elias tunc? Pandit crimina, idololatriæ prodit scelera, vt notum fuerit, calamitatem non Propheta indignatione allatam, sed cogentibus culpis inductam: *Non ego turbavi Israël, sed tu, & domus patris tui, qui dereliquisti mandata Domini, & secuti estis Bahalin.* 3. Reg. 18. v. 17. Idololatriæ impietas aduexerat siccitatem, sed Achab Eliæ applicabat indignationi perniciem: hoc enim hominum ingenium est, alios scilicet accusare, vt suas valeant culpas minuere. Prodest N. Sanct. *Conturbatum esse Israël, & urgente fame compulsam exire domo, & ab alienis querere necessaria vitæ subsidia, Eliæ quasi sui generis inimico adscribit Achab.* Quam attulerat Achab famem propria culpa, accidisse testabatur Propheta malevolentia; nec enim homines contenti sunt perpetrare peccata, ni sua adscriperint alijs delicta.

§. CXIX.

Inciuilis superbia plurima excitare solet disidia.

Superbia discordiæ mater, discriminum origo, sæpè sociam inurbanitatem asciscit, & inciuii despectu offendit. Quando superbus non inurbanus, & quando inurbanus non tumidus? *Gravis fastus* (aiebat Euryp. apud Stob. cap. 22.) *ex improbi hominis opinione nascitur. Quicumque ciuium vir arrogans fuerit, is nec amicis, nec toti ciuitati familiarem se præbet, ac affabilem.* Superbia ea de se opinione tumet, vt cæteros fastu exasperet, supercilioque irriter, vnde ipso, quo sibi sitit adorationis obsequium, contra se armat virulentissimum odium. Israëlita de triumphali Dauidis regressu cogitarant, legatōsque miserant, Iuda tribus minus obseruantia studiosa fuit, & nihilominus eo superbiuit tumore, vt totam restaurationis laudem arripuerit, & cæteras tribus non sine tumida ad speciem inurbanitate contempserit: *Mihi propior est Rex:* Elato fastu, & inurbano despectu sic aliæ tribus exasperatæ sunt, vt contra Iudam ardentissimum conceperint odium, & varijs apud Regem criminibus deprimere sollicitauerint fastum, *Itaque omnes viri Israël concurrentes ad Regem, dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, & traduxerunt Regem, & domum eius Iordanem?* Furti nomine significarunt Iuda tribum indebitam sibi gloriam arrogasse, & inurbanè cæteras despexisse. Ita Abul. q. 34. *Accusauerunt eos propter duo: primò quia verè conceperant de eis odium, eò quòd fecissent eis iniuriam, ducendo Regem, & non vocando eos, quòd videbatur ortum ex quodam contemptu: & ipsi putabant, quòd hoc facerent viri Iuda tanquam nimis superbientes, eò quòd esset Rex de tribu eorum.* Durissimum fuit cæteris inciuiliter despici, & à Iuda tribu nullatenus inuitari: vnde non solum visceribus fouerunt odium, sed mouerunt etiam bellum: *Separatus est omnis Israël à Dauid.* Infra 20. v. 2. Tanta discrimina attulit inurbanus fastus, & odiosus semper despectus. Qui de originis nobilitate gloriantur, qui dignitatum luminibus efferuntur, peruersa via plausum quærunt; nam dum sitiunt adorationis obsequium, contra se armant virulentissimum odiū: urbana comitas, comes urbanitas dū honestè furatur affectum, grata vi cogit ad cultus,

Iud. 9.
4.28.

& adorationis officium. Inurbanus quantumvis prerogatiuis emineat, contra se ardentissimum odium conflat. Gaal superbo tumore Abimelechum despexit, & labra armavit. *Quis est Abimelech? Et qua est Sichem, ut seruiamus ei?* Iudic. 9. v. 28. Superbus fastus, & inurbanus despectus sibi maturavit insidias, & attulit calamitofas misferias; nam Abimelech manum coëgit, & bellum intulit, vtque audaci lingua illud sibi creasse periculum, non ignoraret, Zebul prodidit. *Vbi est nunc os tuum, quo loquebaris. Quis est Abimelech.* Ac si diceret: Inurbana superbia, fastosa arrogantia hostes adduxit, & contra tumidum bella excitauit: *Fecit* (inquit Lira) *magnum contemptum.* Contemptu, fastuque conciliauit sibi inimicos, qui humanus, affabilisque potuisset conciliare sibi deuotos. Vbi Iuda tribus inurbana legitur, bellum satis periculosum excitasse probatur.

T E X T V S.

VER S. 42. Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israël: Quia mihi propior est Rex: cur irasceris super hac re. Nunquid comedimus aliquid ex Rege, aut munera nobis data sunt?

§. CXX.

Ingenuus fidelisque subditus non attendit mercedem, sed seruit, vt impleat obligationem.

SEmp(er) merita videntur despecta, ni digna fuerint remuneratione premiata: à iusto Principe, superioréque premium dilargitum meritorum est clarissimum testimonium; nec tanti aestimatur in premio utilitas, quam honestas: verum etsi meritos Principis debeat æquitas munerare, ingenuus tamen subditus seruit, vt seruiat, & suo muneri satisfaciat. *Tanto quis gratior redditur* (aiebat Cassiod. 7. Var. 20.) *quanto parendi causas amplius suscepisse monstratur.* Maiorem Principis meretur gratiam, qui in se ad parendum titulos quaesuit, nec præmiorum cupidine illectus obtemperauit. Omnes tribus Dauidis triumphalem reductionem statuerant concelebrare, tribus tamen Iuda speciali deuotione cæteras anteiuit. Cùmque aliæ hanc festinantiam ambitioni adscriberent, & iniquis suspicionibus denigrarent, Iuda, vt omnem à se notam expungeret, deuotionemque efferreret, testatur citius accurrisse, non alicuius utilitatis spebus ductam, sed obligationis præcipuis titulis excitatam: *Quia mihi propior est Rex: cur irasceris super hac re? Nunquid comedimus aliquid ex Rege, aut munera nobis data sunt?* Ac si dicat: Nos in seruiendo, comitandoque Principe præcipui sumus, quin utilitatis alliceremur studio, sed solum obligationis explendæ ardentissimo desiderio: *Nunquid comedimus? Quasi dicat* (inquit Hugo) *Non fecimus propter emolumentum aliquod.* Profectò emolumentum non attendentes; sed solum, vt inseruiant, accurrentes, extiterunt digni, qui honoribus cæteros anteirent: nam dignior est premio, qui solum seruit, vt seruiat, quam qui obsequitur, vt accipiat. Longè à parente distabat prodigus, dum inter mercenarios enumerari anxij spirij discipiuit: *Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccavi in caelum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius*

tuus: fac me sicut unum de mercenarijs tuis. Luc. 15. Luc. 15. v. 18. Fames accelerauit gressum, promouit cursum: cùmque approximaret parenti, iam non petit inter mercenarios admitti, sed exerta voce culpam non erubuit fateri: *Peccavi in caelum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus? Quid tunc pater? Dulcissimo amplexu constringit, & opiparam mensam parari iubet, Cito proferte stolam primam, & induite illum.* Notauit Chrysol. ser. 3. inter paternos amplexus oblitum fuisse mercedis, & generosi flammis inardescere amoris: iam non ait: *Fac me sicut unum de mercenarijs:* Quia mercenarius desiderat umbram, & ob laborem mercedem sibi reddendam. Ergo iam noluit mercenarius esse, quia generosè omnem mercedem despexit, & solum parenti deferuire semper ambiuit: ergo in primis meruit numerari, & paternis brachijs constringi. *Pater hic* (ait Chrysol.) *in secundis esse non passus est peccatorem.* Antea locatione annua seruitutem decreuerat innouare, & spe mercedis labori insistere, modò mercedis prorsus oblitus est: ergo modò prima stola resplendet, & paternos inter amplexus recumbit, quia nequibat non dinumerari inter primos, qui præmiorum spe non illectus satagebat inseruire semper deuotus.

§. CXXI.

Plures honestos non emulantur labores, sed si uiunt utilitates.

VI (aiebat Cassiod. 6. Var. 4. Præfectum urbanum alloquens) *odium non recipere? Studium à te gratificationis exclude.* O egregium consilium, & salubre monitum? Plures, imò ferè omnes gratificationem sibi ambiunt impendi, & dum à se eiusmodi excludere nolunt studium, contra opinionem, & famam conciliare sollicitant odium, dum generalis querela obmurmurat minus muneris implendi sollicitos, & utilitatis auidos. Qui labores refugit honestos, & solum, vt emineat fastigio, lucet, obloquentium nequibit linguas vitare, quia vident facultatibus adaugeri. Hanc videntur vitasse inuidiam Iuda contribules; nam licet præ alijs præluccerent honore, & Regis splenderent proximitate, ea temperantia vsi sunt, vt asperos subierint ad traducendum Regem labores, quin ambirent utilitates: nullum accepisse se testantur donatiuum, aut premium: *Nunquid comedimus aliquid ex Rege? aut munera nobis data sunt?* Responso querelas repressit, & audaces linguas frænauit: querebantur reliquæ de Iuda tribu, quia Regem traduxerat, & traductionem cæteris, veluti furtiuè, occultarat: vtque à se Iudæi omnem inuidiam excluderent, & indignationem sopirent, utilitati sic asserunt tenuntiasse, vt nec edulia acceperint, nec sibi premia sollicitarint: Nouerant, frequenter homines honestos aliorum labores non æmulari, sed splendores, aut utilitates ambire. Ergo sine rubore palam ostentant omne gratificationis studium ignorasse, & solum, vt obligationi satisfacerent, Regem traduxisse. Audi Caietanum: *Omnem utilitatem excludunt.* Inuidiam, indignationemque crediderunt sopiendam, si constiterit honestis solum desudasse laboribus, & nullis adactos utilitatibus; nam labor non inuidetur, sed utilitas exambitur. Christus Dominus manum extendit, & leproso sanitatem restituit: *Extendens Iesus manum, tetigit*

Luc. 8. v. 3. *ti it eum, dicens: Volo: Mundare.* Luc. 8. v. 3. Salute iam indita, lepraque abacta, iubet sacerdotibus munera offerri: *Offer munus, quod precepit Moyses, in testimonium illi.* Profecto cui videatur excitare contra se sacerdotum odium, dum oblati muneribus publicat sanitati restitutus miraculum. Si munus à Christo inditam prodit sanitatem, armabit etiam accipientium æmulationem; imò ad sacerdotes mittit (inquit Chrysof. in Cat.) vt eorum comprimat ora. Ad sanitatem impertiendam extendit manum, & ex miraculo nullum sibi emolumentum: ergo ipsa actio & Christum ostendebat diuinum, & sacerdotum sedabat odium. Plus homine erat, qui solum laborabat, vt muneris obligationem impleret, non, vt acquireret: & homines se ostendebant sacerdotes, dum non æmulabantur laudabilem curationem, & discupiebant vtilitatem; nam homines ad vtilitates inhiant, ad aliorum honestos imitandum labores minime anhelant. Chrysof. m. audi: *Vt iniquorum obstruat ora: vt enim non dicant: Quoniam sacerdotum gloriam rapuit, opus quidem ipse impleuit, probationem autem illis concessit.* Si Christus munus acciperet, contra se æmulationem armaret, at dum ipse manus adinuet operi, & renuntiat vtilitati, sacerdotes donis perceptis linguas continebunt, nec honesta æmulatione imitari Christum curabunt. Sacerdos non indignaretur, quia indidisset ægro salutem, & indignaretur, si Christo labor afferret vtilitatem, cum sit hominibus frequens fouere vtilitatis studium, & etiam laboris tedium. Bene ergo Iuda tribus ob traductionis laborem nullum se testatur accepisse lucrum, vt reprefferit odium.

TEXTVS.

VERS. 43. Et respondit vir Israël ad viros Iuda, & ait: Decem partibus maior ego sum apud Regem, magisque ad me pertinet David, quam ad te: cur fecisti mihi iniuriam, & non mihi nuntiatum est priori, vt reducerem Regem meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israël.


§. CXXII.

Dignitatis ambitus suffragia sollicitat officiosus, post electionem non semel obliuiscitur inurbanus.

DVM quis alteri prodesse potest, officiositate colitur, reuerentia suspicitur, & sæpè muneribus prolectatur. Difertè satis Tertul. de Pœnit. cap. 11. *Quæ non atria nocturnis; & crudis salutationibus occupant? Ad omnem occursum maioris cuiusque personæ decrescentes.* Qui ambitu obeunt capessendi dignitatem, suffragia sibi acquirere studiosè fatagunt, nec ad id, vllum reuerentiæ, officiositatisque cultum omittunt; si tamen desideratis potiantur, illos ipsos, quos colebant proni, præteribunt obliti, aut offendunt inurbani. Israël queritur quòd, cum decem partibus fuerit maior, ad triumphalem reductionem non fuerit ascitus, imò inurbanè satis despectus. Decem partibus

maior ego sum apud Regem, magisque ad me pertinet David, quam ad te: cur fecisti mihi iniuriam, & non mihi nuntiatum est priori, vt reducerem Regem meum? Horum verborum sensus est, decem tribus suffragijs Dauidem in Regem elegisse: cumque earum decem fuissent suffragia, & Iuda tribus vnicum, & singulare, illa electio magis ad cæteras pertinebat, & ad Iudæ tribum minus spectabat: ergo cum rationi esset consonum, illas asciscere, imò vt principales eo honore nobilitare: queruntur Dauidem aut obliuione præterijisse, aut despectu non inuitasse. Ita Abul. q. 35. *Non intelligitur ista maioritas quantum ad numerum, sed quantum ad dignitatem, vel ius: nam Israëlita habebant ius eligendi Regem secundum numerum tribuum suarum, scilicet quòd ille, quem maior pars tribuum in Regem acciperet, esset Rex.* Itaque cum quæuis tribus ius haberet suffragij, plus Dauidis ad Israël, quam ad Iudam pertinebat, cum Iuda vnicum suffragium præstiterit, & Israël suffragia decem subministratit. Nam, vt constat ex hoc lib; cap: 5. v. 1. vniuersæ tribus Dauidem consalutarunt, & in Regem acceperunt: *Venerunt vniuersæ tribus Israël ad Dauid in Hebron:* ergo queruntur quòd post electionem non fuerint ascitæ, cum ante electionem de Dauidis consensu ad præstanda suffragia per Abner studiosè fuerint sollicitæ: *Fac mecum amicitias* (ajebat Abner) *& erit manus mea tecum, & reducam ad te vniuersam Israël.* David grato animo promissionem audiuit, & suam in præmium amicitiam repromisit: *Qui ait: Optime, ego faciam tecum amicitias.* Supra. 3. v. 12. En David offert præmia, vt Abner tribuum sollicitaret suffragia, modò verò non attendit, nec ad triumphi inuitat solemnia. Nullam Dauidi notam inurimus; sed cum omnia illis in figura contigerint, historiam referimus, vt doctrinam vtilem eruamus. Itaque ante inaugurationem suam Abnero obtulit amicitiam: *Ego faciam tecum amicitias:* modò verò iam nec tribus asciscit, nec vocare ad reductionem triumphalem meminit: nam qui alicuius dignitatis ambitum obeunt, nihil officiositatis omittunt; sed assecuti iam dignitatem, vrbantatem obliuioni facillè tradunt. Cum cœlesti Israëlita egerent auxilio, deuoto Dominum venerabantur obsequio: *In tribulatione sua mane consurgent ad me.* Osee. 6. v. 1. Antelucani adstabant Domino, eius ministros salutantes, & ad eorum occursum decrescentes; ast vbi assecuti sunt desideria, violarunt pacta, & sibi fabricauerunt idola: *Ipsi sicut Adam transgressi sunt pactum: ibi præuaricati sunt in me.* Galaad ciuitas operantium idolum. Obliti sunt pacta, assecuti iam desideria; & qui anteuertebant lucem, vt impenderent reuerentiæ adorationem, postea iniurij adorauerunt idolum, & violarunt promissum. Frequens namque est apud homines spes duci, & proprijs cupiditatibus adulari. *Ipsi verò sunt* (inquit Theod. hinc) *sicut homo præteriens testamentum, ibi enim contempsit me.* Dum ope egebat, adorauit, dum sibi visus est auxilio, opè iam non egere, inurbanus satis contempsit: nam de more homines suæ solum inseruiunt cupiditati, quam assecuti, iam argumentum nihil debentium quærunt refragati obligationi. Vbi tribuum erant necessaria suffragia, ea sollicitauit vrbantitas officiosa, ad triumphalem verò pompam non inuitauit independentia studiosè oblita.

CAPVT XX.

1. CCIDIT quoque, ut ibi esset vir Belial nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, nec hereditas in filio Isai: reuertere in tabernacula tua Israel. 2. Et separatus est omnis Israel à David, secutusque est Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhaeserunt Regi suo à Iordane usque Ierusalem. 3. Cùmque venisset Rex in domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis prebens: & non est ingressus ad eas, sed erant clausa usque in diem mortis, suae in viduitate viuentes. 4. Dixit autem Rex Amasa: Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, & tu adesto praesens. 5. Abiit ergo Amasa, ut conuocaret Iudam, & moratus est extra placitum, quod ei constituerat Rex. 6. Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicurus est nos Seba filius Bochri, quam Absalom: tolle igitur seruos domini tui, & persequere eum, ne fortè inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos. 7. Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque, & Phelethi, & omnes robusti exierunt de Ierusalem ad persequendum Seba filium Bochri. 8. Cùmque illi essent iuxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, & desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia, in vagina, qui fabricatus leui motu egredi poterat, & percutere. 9. Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salue mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasa, quasi osculans eum. 10. Porro Amasa non obseruauit gladium, quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina eius in terram, nec secundum vulnus apposuit, & mortuus est. Ioab autem, & Abisai frater eius persecuti sunt Seba filium Bochri. 11. Interea quidam viri, cùm stetissent iuxta cadauer Amasa, de sociis Ioab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Ioab comes David. 12. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc, quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amouit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transcuntes propter eum. 13. Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri. 14. Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Abela, & Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. 15. Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaach, & circumdederunt munitionibus ciuitatem, & obsessa est vrbs: omnis autem turba, quae erat cum Ioab, moliebatur destruere muros. 16. Et exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab: Appropinqua huc, & loquar tecum. 17. Qui cùm accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancilla tuae. Qui respondit: Audio. 18. Rursumque illa, sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: & sic perficiebant. 19. Nonne ego sum, quae respondeo veritatem in Israel, & tu queris subuertere ciuitatem, & euertere matrem in Israel? Quare praecipitas hereditatem Domini? 20. Respondensque Ioab, ait: Absit, absit hoc à me: non praecipito, neque demolior. 21. Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, leuauit manum suam contra Regem David: tradite illum solum, & recedemus à ciuitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per murum. 22. Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab. Et ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe, vnusquisque in tabernacula sua: Ioab autem reuersus est Ierusalem ad Regem. 23. Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israel: Banaias autem filius Ioiada super Cerethaeos, & Pheleth, eod. 24. Aduram verò super tributa: Porro Iosaphat filius Abilud, à commentariis. 25. Siua autem, scriba: Sadoc verò, & Abiathar, sacerdotes. 26. Ira autem Iairites erat sacerdos David.

TEXTVS.

VER S. I. Accidit quoque, ut ibi esset vir Belial nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, nec hereditas in filio Isai, reuertere in tabernacula tua Israel.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V,

§. I.

Sapè cogitur duriora pati, qui lenia refugit sustinere.

EX oculata impatientia sapissimè ad indecoram probatur cogere tolerantiam, & magnam laborum producit copiam. Negotiatio est aliquid tolerare, ne compellaris asperiora subire. Saluberrimam (monebat Cassiod. 7. Vat. 27.) patientiam commodate, ut causis vestris ferat remedium.

Z z Saltu

Saluberrimum patientia remedium affert, quia fecundam segetem calamitatum tolerantiae falce praecidit. Iuda tribus aut bellica fortitudine fisa, aut regia consanguinitate superba ceteras dure allocuta est: *Durius responderunt viri Iuda viris Israél.* supra 19. v. 43. Seba, qui regio etiam sanguine tumebat, impatienter tulit, & concrepante buccina, tribus contra Dauidem armavit: *Accidit quoque, ut ibi esset vir Belial nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in Dauid.* Cum Seba non esset tunc armatorum agminibus stipatus, & Dauid multis, bellicosisque militibus esset instructus, Seba opus fuit indecoram fugam arripere, & sibi profugium quaerere. Abelam, ad quam se contulerat, exercitus regius cingit, & ciues, ut à se amolirentur periculum, praecissum Seba proiecerunt caput. *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Infra v. 22. Ecce dum refugit verba duriuscula deglutire, inuenitur caecis difficultatibus premi, & dum leue ab humeris excutit iugum, praecidendum praebet carnifici collum: exigua patientia certe vitasset copiosorem laborum tolerantiam; ast compulsus est grauiam pati, dum recusat leuia sustinere. *Viri urbis persuasi verbis mulieris* (inquit Abul. q. 28.) *occiderunt Sebam, qui inter eos erat, & proiecerunt caput eius per muros.* O quam illi utile fuisset prudenter verba illa dissimulasse; & patienter Iuda tribus arrogantiam tulisse. Ast dum Belial filius iugum è ceruicibus excutit, carnifici iugulum tradit. O quot, si exigua dissimulassent, si leuia tulissent, vitam producerent, & laborum acrem tempestatem euaderent! Verum dum impatientes furunt, dum furiosi inardescunt, in caecas calamitates incurrunt, & quia recusauerunt leuia, tulerunt grauiam. Prodigis aegre tulit pij parentis obedire mandatis, viuendi ambiuit libertatem, & nobilissimam repulit seruitutem; verum impatientia grauiissimas sibi asciuit arumnas, & qui detrectauerat laudabile praestare parenti pietissimo obsequium, compulsus est durissimum immisericordi domino exhibere seruitium: *Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* Luc. 15. v. 15. Chrysol. ser. 1. hanc indignam tolerantiam ortam existimat ab impatientia, nam ni detrectasset suauissimum parentis iugum, tyrannicum non sustinisset imperium, sustinuit tamen immanissimum dominum, quia luctosum parenti pendere noluit debitae subiectionis tributum. *Quantum pius pater, tantum heres impatiens.* Adnectit. *Sic inuenit, qui se negat patri; qui se committit extraneo, ut sentiat seuerum Iudicem, qui fugit indulgentissimum prouisorem.* Impatientia paternae domus noluit limitibus contineri, saluberrimis noluit praecceptionibus obedire: ergo impatiens sibi amplissimam patientiae messem procreauit, & nudus, ac famelicus lutulentis gregibus inseruiuit. Itaque patiendi copiosa messes de impatientia pullulauit, & qui respuit leuia, tulit durissima.

§. II.

Ambitio dum inuolat caeca, sibi periculum maturat improvida.

Nihil infaustius, nihil probatur periculosius, quam vota in immensum proeuntia, & desideria nullis prudentiae limitibus coarctata. Ni omnis profanus ambitus prorsus auferatur,

calamitas de ipsa caeca cupiditate innutritur. *Quidquid nos meliores, beatosque facturum est* (aiebat Senec. 7. de Benef. cap. 1.) *aut in aperto, aut in proximo (natura) posuit. Si animus fortuita contempserit, si se supra metum sustulit, nec auida spe infinita complectitur.* Auida spes nescit quiescere, quia sibi modum nescit imponere, & saepe dum prope rat imprudenti gressu ad altiora, solet incurrere in praecipitia. Seba leuem occasionem nactus, tuba concrepat; & coronam sibi sollicitat: *Cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in Dauid, nec hereditas in filio Isai.* Ciuile intentasse bellum, ait Hugo Card. quia regalem ambiebat thronum. Eius verba sunt: *Vir Belial, id est filius Diaboli, qui volebat fieri Rex.* Militum copias à Dauidis signis auertit, & bellum adornate gestiuit. Sed qualis fuerit huius caeci ambitus finis, Scriptura non tacuit: nam cum Seba instructum non haberet copiosum, & Datidis milites dignum insolenti inferre conarentur supplicium, se in Abelam ciuitatem contulit, sed sibi mortem inuenit. Ciues namque de prudentis mulieris consilio maluerunt Sebae capite suis capitibus protudere; quam proprio discrimine Sebae ambitioni suppetias ferre: *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Coronam non acquisiuit capiti, sed capite soluit coronam: carnifici certicem praebuit, quia caecè ambiuit. Si ambitioni imposuisset modum, infame non pateretur supplicium; ast dum sine consilio, imò caeca temeritate dignitatem exambit, immaturam sibi mortem asciscit. Plures dum nimio ambitu, dum fastu caecissimo alios exasperant, & irritant, sibi praeter opinionem calamitatem maturant. Seba dum auida spe regiam occupare discupit sedem, opus est porrigere cultro ceruicem: *Volebat fieri Rex.* Oseas, ut nobis ambitiosae temeritatis fructus edoceat, ait: *Ventum seminabunt, & turbinem metent.* Oseas. 8. v. 7. Turbo Oseas. 8. superbiae, ambitionisque detestandus est fructus, v. 7. & miserandus prouentus. Nam, ut qui violentis turbinibus impetitur, periculose circumuoluitur, & iactatur, sic ambitiosa superbia dum inflatur, procellosis saepe ventis concutitur. *Turbinem metent* (inquit Lira) *id est in captiuitatem ibunt.* Ni ventum seminassent, captiuitatem nullatenus incurrissent, ast ingemuerunt vinculis pressi, dum caeco intumuerunt ambitu elati. Seba maturauit sibi ruinam, immetatam exambiens gloriam.

§. III.

Imprudencia est generalitatis causam sibi specialiter applicare, & sumere vindictam gestire.

Pronidè (aiebat Cassiod. 9. Var. 18.) *decreuit Antiquitas vniuersitatem edictis generalibus admoneri: per qua & delictum omne corrigitur, & excedentis verecundia non grauatur.* Adnectit: *Et similis fit innocenti, quem contigerit sub communiōne purgari.* Vbi nullus edicto exprimitur, innocens quisque singularis putatur: imprudens est, qui, cum possit sub generalitate latere, gestit sibi edictalis programmatis correctionem singulariter applicare. In rebus asperis, dum singulos speciatim non exprimunt, sed vniuersos includunt, cordatus quisque recusat generalia verba sibi applicare, & vindictam solus expetere. In hoc maxime errauit Seba: nam cum Iuda tribus ceteras videretur despexisse, dureq; tractasse: *Durius responderunt viri Iuda*

Iuda viris Israël. Suprà, v. 43. sibi applicuit offensam, & imprudenter expetere gestiuit vindictam: *Cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David.* Hic vnus aggressus est inciuilitatem punire, offensamque illatam omnibus vindicare. Sed quo euentu? Caput illi præciditur, & placandis hostibus traditur. *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Nulla tribus sibi spectatim applicuit, quod ad omnes spectare cognouit, solus Seba indignatione imprudenti incanduit, & solus ceruices gladio porrexit: vt omnibus fuerit notus, periculosam esse imprudentiam, sub generalitate dicta sibi applicare, & se iniuriæ vindicæ prodere. *Inter illos* (scribit N. Sanct.) *quos cum viris Iuda iurgatos esse dicimus, fuit Seba, qui vt apparet in Absalonis exercitu vnus erat è principibus: qui omnium agerrimè tulit illam, quam ipse interpretabatur, offensam.* Imprudentia fuit, verba in deterius interpretari, & veluti sibi vni illatam communem offensam tentare vlceisci. Seba capite persoluit imprudentiam, & cæteris vtilem reliquit discrimine proprio doctrinam. Christus Dominus proditorum sub generalitate corripuit: *Vnus vestrum me traditurus est.* Mat. 26. v. 21. Leo ser. 7. de Pass. & in Cat. Christum Dominum prudentissimæ correctionis, ait, præbuisse superioribus formam. Eius verba sunt: *Notam sibi esse proditoris sui conscientiam demonstrauit, non aspera, ac aperta impium increpatione confundens, sed leui, & tacita admonitione conueniens, vt facilius corrigere poenitendo, quem nulla deformasset abiectio.* Iudas imprudenter sibi generaliter dictum applicuit: *Nunquid ego sum Rabbi?* Et dum sibi specialiter applicat, audit: *Tu dixisti.* Ipse, quæ latebat, infamiam proditoris vulgavit, quia vt clariùs aperiret, importuna interrogatione quodammodo sub generalitate corrigentem coëgit. Remigius in Cat. Christi sic interpretatur responsum: *Sic potest intelligi: Tu dicis, & verum dicis? sive: Tu dixisti, & non ego.* Itaque Iudas interrogatione subiuit notam, dum quodammodo Christum coëgit, vt generalem expressiùs declararet censuram. Inuenies, qui, cum possit generaliter dicta præterire, & inter alios latere, imprudentes profluunt, & importunis interrogationibus, aut intempestiuis minis dicentem, ad intentionem prodendam cogunt, quod magnis periculis obnoxium, & à prudentia prorsus inuenitur alienum.

§. IV.

Humana temeritas etiam dum horribile intuesur supplicium, consimile aggreditur perpetrare peccatum.

LEgis propositum est, dum delictis decernit supplicia, admissam culpam corrigere, & pœnali correctione cæteros admonere. Fratricidæ Caino signum impressit Dominus, non solum, vt ei nullus tentaret necem inferre, sed vt quisque, spectato supplicio, delictum horreret simile perpetrare: *Posuit Dominus Cain signum, vt non interficeret eum omnis, qui inuenisset eum.* Gen. 4. v. 15. Quod appositum fuerit signum, quærunt Interpretes: testantur aliqui, fuisse pauidum vbiq; metum, pauorem quietis nescium, & semper duris sollicitudinibus agitatam. Accipe Basiliū Seleuc. Or. 4. *Malum tacere nescium intuentibus sit hortamento, & perturbata natura quietem suadeat.* Itaque inflicta Caino ob homicidium pœna erat cæteris pro lingua, vt vererentur homicidium perpetrare, *Eman. de Naxerâ in R. g. Tom. IV.*

intuiti perpetua metus anxietate puniri. Verum amens aded est hominum audacia, audax aded probatur esse impudentia, vt inflicta alteri pœna à consimili non auerterit culpa; imò sape dum formidabile sceleris spectatur supplicium, consimile tentatur peccatum. Absalom immatura ambitione pium in parentem coniurat, & coronam sibi præripere anhelat: exoculata ambitionis fuit merces patula quercus ramis suspendi, & ictibus repetitis transfodi. *Vidi Absalom pendere de quercu.* Suprà. 18. v. 10. Putares supplicium cœlesti decreto ambitioni inflictum, fore opportunum cæteris contra ambitionem remedium, nec iam aliquem exoculata aded audacia præcipitandum crederes, vt Absalonis horribilem intuitus pœnam, similem tentare præsumeret culpam; & tamen Seba buccina clangit, & coronam sibi præterit: *Accidit quoque, vt ibi esset vir Belial nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus, & cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David, nec hereditas in filio Isai.* Ambijisse sibi coronam testatur Hugo Card. *Vir Belial, id est filius diaboli, qui volebat fieri Rex.* En ante oculos Absalonis versatur strages, & Seba horribilem intuitus pœnam, ad similem inuolat culpam. O quam erat diaboli filius, qui iplo errabat collirio cæcus! infelicè morte vitam finiuit, vt quem aliena non correxere supplicia, capitalis puniret pœna. Et quidem dignus fuit, qui capite solueret cæcum ambitum, dum errauit intuitus ambitionis supplicium. Nabuchodonosor, dum immetatè superbit, pœnam diuinitus decretam luit: *Depositus est de solio regni sui, & gloria eius ablata est: & à filiis hominum eiectus est.* Dan. 5. v. 20. Balthasar regni hæres inflicta pœnæ hortamento non respuit admonitus, imò consimilem ambitionis insaniam est imitatus. Audi Danielelem: *Non humiliasti cor tuum, cum scires hæc omnia, sed aduersum Dominatorem cœli eleuatus es.* Quod parenti accidit, filio subueniebat, & ne imitaretur parentem insuffrabat; verum non inscius pœnæ deliquit, & grauiorem multam exsoluit: non est regno ad tempus pulsus, sed omninò priuatus, nò est rationabili falce putatus, sed hostili ferro interemptus. Quodsi iniquitas: Cur grauiorem pendat multam? Respondeo, plus deliquisse, dum ambitionis remedium vertit in ambitionis delirium. Innuit Lira: *Quasi dicat Grauius peccasti, quia exemplum in auo tuo habuisti.* Balthasar non ignorauit illatum auo ob superbiam graue supplicium, & nihilominus consimile perpetravit peccatum: ergo dignus fuit duriore morte, qui non respuit, sed correctionis adhortamentum contempsit.

Dan. 5. v. 20.

TEXTVS.

VERS. 2. Et separatus est omnis Israël à David, sequutusque est Seba filium Bochri: viri autem Iuda adhæserunt Regi suo à Iordane vsque Ierusalem.

§. V.

Satis est bonis moribus non imbutus ad honesta plurium debilitanda proposita, imò ad vertenda in contrarium studia.

VBique socius, aut amicus non bonis moribus denigratus, facile rubiginem suam cæteris al-

Mat. 26. v. 21.

Gen. 4. v. 15.

liniit, & in colorem suum vertit. Nemo (aiebat Senec. Epist. 7.) non aliquod nobis vitium aut commendat, aut imprimi, aut nescientibus allinit. Ad honesta tardiores sumus, procliuiiores ad vitia. Satis est vnus, vt pluribus à recta via deflectere persuadeat, imò vt in oppositam vergere (si fas est dicere) cogat. Israëlita tribus modò à Dauide recedunt, cum nuper magnis ad obseruantiam se teneri titulis nouerint: *Omnis populus certabat in cunctis tribubus Israël, dicens: Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse saluauit nos de manu Philistinorum. . . usquequò siletis, & non reducitis Regem?* Suprà 19. v. 9. Se culpabant, quia tot; tantisque beneficijs obstricti, Regis lateri non adhererent, sed moras traherent: ipsi post exiguum temporis interuallum è ceruicibus Dauidis iugum excutiunt, & in partem contrariam transeunt: *Separatus est omnis Israël à Dauide.* O quam est inconstans fortuna! sed inquirendum est: Cur ipsi, qui nuper Dauidis ambierant imperium; suaue modò detrectauerint iugum? Si fatebantur nullam aliam esse salutis viam, si se multimodis incommodis Dauidis ope exemptos agnouerant, cur modò viam ineunt prorsus contrariam? Iam Textus expressit: Seba subiectionis impatiens iugum excutere consuluit, & recedere à Dauidis seruitute suasisit: *Accidit, vt ibi esset vir Belial nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus, & cecinit buccinas, & ait: Non est nobis pars in Dauide.* Satis fuit Seba, qui obseruantia respuebat iugum, vt infirmaret ceterorum propositum, & inter Dauid subiectos committeret bellum. O quam citò subruerunt turbata, quæ magno antea labore composita! Dum Seba diaboli filius; & oneris pondere exasperatus defectionem suadet, plurimus populus viam contrariam certatim iam tenere contendit. Notauit Hugo Card. *Vir Belial, id est filius diaboli.* Difficili ingenio præditus, & non bonis moribus instructus facile persuasit reliquis ab obseruantia recedere, & salubre subiectionis iugum è ceruicibus excutere. Nam, vt parum fermenti totam massam corrumpit, & suum in saporem trahit, ita in congregationibus, communitatibusque vnus degeneratis est, vt bona ceterorum proposita infirmarit, imò & in partem transire oppositam quodammodo impulerit. Et expende, facilius improbum vnum plures peruertere, quam moratum ad salutaria reducere. Adest Michæas Dei Propheta, vt mendaces Prophetas coarguat, & belli euentum prædicat; & nihilominus fatidicorum præualet numerus, & Regis iniqui induratur affectus: *Decipies, & præualebis.* 3. Reg. 22. v. 22. Verus Propheta contumelijs affectus est, nec ad se traxit fatidicorum numerum, nec fatidicorum conuentum. Transi ad. 3. Reg. cap. 13. vbi cum Dei vir stupendis prodigijs, & miraculis veritatem, fidemque confirmasset, satis fuit è catabolicis vnus senex ad antiquum tuendum errorem, & miraculis fultam expungendam veritatem: *Fefellit eum, & reduxit secum.* 3. Reg. 13. v. 19. Veterinosus senex Dei virum fallit, miraculis obstitit, & Regem antiquam idololatriam prosequi persuadet. Satis non fuit Michæas, vt veritatè suaderet, & satis fuit senex, vt mendacia stabiliret. Prodest Lira: *Abijt, & eum seduceret, & peccare faceret, & per prophetiam eius iritam persuaderet.* En senex fallit, & fallam fuisse prophetiam ambitiosus contendit, & antiquam plenam erroribus viam tenere edocet. Michæas parum profecit, contra miracula senex inualuit. Vt noueris satis esse vnum ad plurimos

3. Reg. 22.
v. 22.

3. Reg. 13.
v. 19.

peruertendos, & ad reducendos non esse satis, quia homines nauçant ad antidotum, & ad mortiferum inhiare solent venenum. Satis fuit Seba, vt decem tribus attereret, & opus fuit Dauidi Abiathar, & Sadoc legatione vt, vt tribum Iuda debitam ad subiectionem reduceret. *Dauid misit ad Sadoc, & Abiathar sacerdotes, dicens: Loquimini ad maiores natu Iuda.* Suprà. 19. v. 11. Plures delegantur sacerdotes, vt tribus vnica reduceretur, satis fuit vnus Seba, vt tribus decem peruerterentur. Lentissime virtutis exeunt incrementa, celerrimè vbi que pullulant vitia:

§. VI.

Plures spebus ducuntur euanidis, & experimentis non dermentur certissimis.

Duplici frequenter cæcitate mens laborat humana: non videt quæ sunt; & sibi persuadeet videre quæ non sunt. Virtus illa diuina, quæ gressum dirigit, & præcipitia repellit, studiosè effugitur; fucatus error, qui speciosas obtendit insidias, amatur, & exambitur. Honestæ debuissent eligi, sed proferuntur appatenter iucunda. *Non est bonum per se munda vestis; sed munda vestis electio* (aiebat Senec. Epist. 92.) *quia non in re bonum est, se in electione, qua actiones nostra honesta sunt.* Præcipua hominis felicitas est bene eligere; calamitas, malè decernere: sed vt pisces, auesque caro oblectamento capiuntur, sic homines falsis spebus irretiri probantur. Israëlita tribus buccinæ clangore prouocata sequuntur Sebam, Dauidis deserunt signa: *Separatus omnis Israël à Dauide, sequunturque est Seba filium Bochri.* Miranda profectò rerum mutatio! Israëlita tribus manifestè confessæ sunt per Dauidem depulisse pericula, & optima accepisse trophæa: *Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse saluauit nos de manu Philistinorum.* Suprà. 19. v. 9. Quomodo ergo Martiali cantu excita contra Dauidem sequuntur Sebam, & beneficiorum tam citò expunxerunt prorsus memoriam? *Separatus est omnis Israël à Dauide, sequunturque est Seba.* Seba se non potuit tueri, & compulsus est carnifici ceruices porrigere: *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Infra. 22. Dauid multiplices tulit triumphos, & contriuit potentissimos Philisthæos: quomodo ergo ad prælium satis ambiguè excitantem sequuntur, & triumphos offerentem deserere non verentur? Proh detestandam humanæ mentis caliginem! Proh humanæ voluntatis cæcissimam prauitatem! A Dauide triumphatore separantur, & Sebam inertissimum auido studio sequuntur, minusque valet tuta; & certa felicitatis possessio, quam dubia, incertissimaque promissio. Prodest Abulensis. q. 4. *Putauerunt quod ille posset defendere eos, ideo secuti sunt ipsum.* Dubia exambiunt, certa reijciunt: vt noueris quàm sit verum homines euanidis spebus duci, & commodis certissimis refragari. Vbi arbitrati sunt sub Seba commodius viuendum, Dauidem deserunt, & experti sub Dauide triumphos, non persistunt, plusque apud illos valet iucunda fallacia, quàm fixa & stabilis experientia: *Putauerunt, quod ille posset defendere illos.* Moyses, quæ populus Dei miseratione effugerit laboriosa, & quæ assecutus fuerit iucunda, referens sic aiebat: *Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis, circumduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui.* Deut. 33.

Deut. 33.
v. 10.

Deut. 33. v. 10. Beneficia Deus beneficijs nobiliter obsecrauit, & fontes liberalitatis effudit. Sicut aquila pronocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit eum, atque portauit in humeris suis. Vides molli, plumeaque veluti lectica portari, ad altioraque vehi, vide modò à Deo recedentes, & vitulum, quem humeris portauerint, fabricantes: *Dereliquit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.* Tardigradum bouem aquilæ prætulere, & maluerunt graui pondere humeros prægrauare, quam aquilinis alis perducere. Si inquiras, quid illos ad hanc insaniam traxerit, respondebunt ipsi, putasse duce habituros, qui citius ad optata duceret, & ab hostibus armata fronte defenderet. Vanis, luendisque assenserunt spebus, & aquilæ renuntiare volatibus. Audi Hugonem, *Dixit quod inuenit eum in deserto, ubi non dimisit eum, sed circumduxit circumducendo docuit, docendo custodinit, & diligentiam ostendit, cum subdit: Quasi pupillam oculi.* Prouidentissimum, fortè que experti ducem, ab eius recesserunt ducatu, utque eos duceret, insipienti adhæserunt vitulo, ut Israël etiam à Dauide, qui eos saluauerat, separantur, & Seba, qui eos perdidit, spebus vanissimis adiunguntur.

§. VII.

Superior, si lites discipit euitare, discat funambuli adinstar incedere.

PRæfecturæ, principatusque res est non solum arduis laboribus plena, sed etiam discrimenibus magnis obnoxia. Si Princeps speciali aliquem fauore prosequitur, contra se plurimorum prouocare inuidiam dignoscitur. Ut sollicitum sublimi, penduloque fune gradientium studium est in nullam partem propendere, aut inclinari, quia scit minima etiam inclinatione periculum græte alēscere, & æquilibrio securitatem constare; ita ni gubernatores funambulos imitentur, graui sibi pericula maturate probantur. Diserte Nazian. Orat. 1. *Eorum salus, ac securitas in æquilibrio posita est. Ad eundem quoque modum utramvis in partem quispiam siue ob vitium, siue ob imperitiam propendat, haud leue periculum tum ipsi, tum subditis imminet, ne in peccatum prolabantur.* Si angustissimam funis semitam æquo gressu excutrat, lucratur planum, si tantisper inclinet, sibi sollicitæ funambulus præcipitium. Israël tribus memoria retinebat, quanta accepissent à Dauide beneficia: *Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum.* Suprà 19. v. 9. & nihilominus ad buccinæ modò clangorem desertauerunt Dauidem, Sebam secuti, & ad certamina præparati: *Separatus est omnis Israël à Dauide, sequutusque est Seba.* Quærent Interpretes: Cur leui ad speciem occasione Davidis detrectarint imperium, & maluerint efferre Sebam ad thronum? Abul. q. 4. existimat Israëlitas peculiari Regis fauore erga Iuda tribus exasperatos, & indignationis flammis accensos. *Non est nobis pars in Dauide:* clamabat buccina: id est, totum Principem Iuda tribus sibi est furata, nec nobis aliqua fauoris portio relicta: ergo cum nobis nihil sic expectandum, animitus est recedendum. Abulensem audi: *Iam habebant exosum Dauide, eo quod fauebat nimis viris Iuda contra eos, & ob hoc volebant habere quemcumque alium Regem potius quam Dauide.* Favor tribui vni impensus cæ-

teras offendit, & recedere persuasit, ut hinc nouerint Principes, superioresque, quam sit periculosa Principalis gratiæ singularitas, & specialis circa aliquos regentis benignitas. Recedere tribus, Principis erga Iudam speciali exasperata beneuolentia: nec pax efflorere potuit, ubi partialis erat omnium æquabili rationis lance merita expensura iustitia. Ni aliquod lateret mysterium, facer Textus tam acurate non expressisset, Salomonici throni summitatem esse rotundam. *Summitas throni rotunda erat in parte posteriori.* 3. Reg. 3. Reg. 10. v. 19. Cur Salomon, qui interpretatur pacificus, sibi thronum potius rotundum construxerit, quam alia forma affabre factum inscenderit? rogant Interpretes, respondentque figuram rotundam sic esse perfectam, ut è centro æquales versus partem quamlibet ducantur lineæ; ut ergo thronus stabilis permaneret, rotundus erat, & dum omnes ad æquæ partes amplectitur, inconcussa stabilitate fundatur. *Rotunditas throni* (inquit Rabban. apud Gloss.) *in posteriori significat requiem æternam.* Ut æterna pax floreret plurimum æquabilis conduxit rotunditas, & indifferens, suffragante ratione, æqualitas.

§. VIII.

Superior temporis expectet suffragium, ut applicet salubre correctionis remedium.

Inter utilissimas artes, quas diuina tribuerunt ad humanæ imbecillitatis subsidium, præcipua est medicina, quæ cum dolore confligit, & medicaminis opportunitate ægrotantis angustias lenit. *Ipsa morbo periclitantibus* (aiebat Cassiodor. 6. Var. 19.) *materna gratia semper assistit, ipsa contra dolores pro nostra imbecillitate confligit.* Vtrumque sapiens medicina considerat, & ægroti imbecillitatem, & grauitatem doloris, opportunum etiam tempus expectat, ne ipso laboretur remedio sine temporis applicato suffragio. *Proderit* (aiebat Senec. 3. de Ira capit. 8.) *vitio suo interuallum, & quietem dare. Difficilis quoque, & indomita natura blandientem feret.* Ut medicæ artis peritus tempus expectat opportunum, ut contra noxias qualitates applicitum præualeat remedium; ita regenti homines opus est, ut valeat prodelle, occasionem obseruare. Israël tribus, Seba auctore, exasperatæ recedunt, & à Dauide, ut sequantur Sebam, deficiunt: *Separatus est omnis Israël à Dauide, sequutusque est Seba filium Bochri.* Seba consilij inclinatos, & æris ad Martem clangore accensos Dauide non legitur repressisse, nec furorem ipsis in cunabulis amputasse. Abulensis rogat: *Cut David audaciam in ipso exordio non castigat, sed in aliud tempus remisit?* Respondetque quæst. 5. expectasse, qua tunc inflammabantur, indignationem sedari, ut ad mentem redditis salubris quiret medicina proficere: eius verba sunt: *Probat, quod nunc Israëlita, cum essent prouocati ad iram, nullo modo cederent ei, sed postea redeuntibus eis parum ad seipsos, posset illos verbis suadere, cum essent extra passionem, nunc vero in ipsa passione existentes non cederent, nisi gladio vincerentur.* Noc erant tunc Israëlita dispositi ad amplectendum consilium, nec ad exequendum mandatum: ergo Dauide expectauit, ut temporis tractus cæca deferuēsceret ira, & vigeret, amotis impedimentis, prudentia, ut medella succederet, non succumberet. Iam quam

bene cesserit hæc prudens dilatio, animaduertit datus Abul. *Poterat, nullo sanguine effuso, ad se renouare, sicut postea factum est; nam nullus occisus est in renouatione totius populi ad David, nisi Seba.* Si tunc David corrigere tentaret audaciam, aut castigare imprudentiam, non esset correctio, sed decertatio: nam Israëlita audaciùs subiectionis rumperet frænum, & prosiliret decertaturus in campum. Ast prudenti dilatione, temporisque suffragio Israëlita admisit iugum, & David incruentum seruauit ferrum. Incautus viator in latronum manus incidit, iacebat dispoliatus, & inflicis vulneribus plenus. Sacerdos eandem ingressus viam, subuenire contempsit; Leuita etiam maioris exemplum secutus, misericordiam ignorauit. Verùm Samaritanus quidam pietate Sacerdotem, Leuitamque vicit, & ægrotò succurrere festinauit: *Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum misericordiam motus est: & appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum.* Luc. 10. v. 33. In Samaritano Christum Dominum agnouit August. in Caten. *In Samaritano se voluit intelligi Dominus noster Iesus Christus.* Hinc oritur quæstio: Cur citius non aduentarit, cum non casu viam carperet, sed consilio? Accurrat statim, vt infundat oleum, & vinum, & saucio reddiderit sanitatem, ne beneficium tarditas obscurarit. Imò, inquit Theophilactus, ipsa rationabili mora vt oleum, vinumque prodesset inflicis vulneribus exambiuit. Vt inflicte plagæ tractari permitterent, nec ad se medicinam traherent, opus erat ardorem tantisper remitti, vtque sedaretur, aliquo tempore curationem differri. Ergo quod distulit non ignauia fuit, sed prudentia. *Non poterat* (inquit Theophilactus in Cat.) *homo à principio suscipere Christi mysterium.* Addit: *Dicit autem, iter faciens, quasi ex proposito hoc statuens, vt nos curaret.* Curare vulnera statuit, sed culpis saucium à principio ad mysteria suscipienda non bene dispositum recognouit, ergo temporis expectauit suffragium, vt opportunum infundat vinum. Cælestis medicus tempore non egebat, sed factis edocuit, non accelerandam aliquando correctionis medicinam, & prodesse rationabilem moram. Et expende blanda priùs vsus olei mollicie, & postea seuera vini austeritate; priùs namque sunt lenia tentanda, & austerata postea adhibenda. Itaque superior medicum imitari debet, si animi morum depellere ægritudines cupit: expectanda est temporis oportunitas, expendenda morborum qualitas, infirmi consideranda debilitas. David furenti indignationi tempus concessit, & postea Israëlitas ad subiectionem debitam traxit. *Cum essent pronocati ad iram, nullo modo cederent.*

§. IX.

Pœna obnoxius est, quisquis peccat, sed grauiori, quisquis ad peccandum irritat.

Delicatus, & vitij infectus comes studiosè vitandus est: nam mollis, inconstansque animus facillè assentatione corrumpitur, & ad vitia sectanda trahitur. *Componere mores tuos* (aiebat Senec. epist. 29.) *atolle animum, aduersus formidata consistere, numerare eos noli, qui tibi metum faciunt.* Ni despiciat, abigatque inani metu deterrentes, & ad vitia gratis adulationibus proriantes, nequibit animus sibi consistere, & vitij

non denigrari. Plures non solum erroribus inficiuntur, sed alios ad suum colorem trahere plectibili studiositate conantur. Graui pœna dignus est, qui delinquit, sed grauiori, qui veluti adactis stimulis, igniculis iniectis alios ad peccandum trahit. Israëlita à Davidis castris recedit: *Separatus est omnis Israël à David.* Seba etiam Davidis signis renuntiat, & licet commune videatur peccatum, diuersissimum proditur fuisse supplicium: nam David Israëlitis, vt resipiscerent, tempus concessit, nec statim pœnam infligit; Seba verò luit culpam capite detruncatus, & contemptu generali despectus. *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Infra. 22. Iam si inquiras: Cur eodem in crimine comprehensi æquali pœna non affligantur puniti? Respondebit Textus, Seba fuisse defectionis artificem, dum clauxit buccina, & Israëlitas ad Martia incitauit bella. Itaque licet Israëlita Davidis deseruerit castra, & Seba deseruerit signa, diuersissimum fuit delictum, diuersa pœna plectendum; nam Seba non solum defecisse probatur, sed alios, vt deficerent, clangente buccina, prouocasse inuenitur: *Cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in David.* Ergo dum ad culpam irritat, dum cantu ad defectionem prolecat, grauiorem pœnam & incurrit, & soluit. Prodest Abul. q. 4. *Visa opportunitate fecit diuisionem: Israëlita autem videntes quod erat vir magnus, adhaeserunt ei.* Israëlita adhaesit, sed veluti attractus, & buccina perstrepe compellus: Seba clauxit, & ad defectionem impulit: ergo Israëlita impetrauit indulgentiam, sed Seba præciso capite soluit multam: vt notum omnibus esset, auctores, irritatorisque ad vitia grauissimis pœnis multandos, & rigida seueritate puniendos. Miseros homines saui inuaserant spiritus, nec solum foetidis in sepulchris cogebant latere, sed illac viatores non permittebant transire. Itaque & spurcissimos factores inhabitabant, & viam prorsus venientibus impediebant. *Saui nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam.* Mat. 8. v. 28. Hi ad Domini conspectum tormentis rigidissimis discrucari, & durissimis fatentur pœnis aduri: *Venisti huc ante tempus torquere nos?* Hinc oritur quæstio: Cur hi duriora præ alijs sustinuerint flagella, & passii fuerint supplicia? Ad Mat. 9. v. 32. Christo offertur homo muto dæmonio possessus, nec tamen ingemiscit dæmon speciali seueritate multatus. *Ecce obrulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem. Et, eiecto dæmonio, locutus est mutus.* Mat. 9. v. 32. Si discriminis causam inquiras, inuenies, alibi dæmonium non solum obscura inhabitasse sepulchra, sed ne homines Christo accederent, apposuisse etiam impedimenta: *Ita vt nemo posset transire per viam illam.* Ergo licet grauis omnes spiritus adurgeat pœna, Gerasenos seuerior premebat multa. Chrysolaudi Serm. 16. *Videtis, quia dæmones venientibus ad Christum præcluserant viam, transitum denegarant?* Abnectit: *Non enim aliter possunt homines possidere, nisi eos ab auctoris sui societate subducant.* A Christi societate Gerasenus amouebat, alter ora taciturnitate signabat. Ergo vt notum omnibus fuerit grauissimis pœnis manere obnoxios factis, aut verbis ad vitia proriantes, & occasionem præbentes. Gerasenus spiritus ingemiscit durissimis pœnis distortus, & Seba petij capite detruncatus.

T E X T V S.

V E R S. 3. Cūque venisset Rex in domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens, & non est ingressus ad eas, sed erant clausæ vsque in diem mortis suæ in viuitate viuentes.

§. X.

Omnis occasio culpæ est prouidenter vitanda, & ab oculis amouenda.

Opus est maturo remedio periculis obuiare, nec criminis occasionem stultâ confidentiâ permittere. Alius est animus adulatorijs delicijs irretitus, alius longè à periculis separatus. *Quid est gratius* (aiebat Cassiod.,. Var. 48.) *quam humanis rebus cautelam semper adhibere, quæ aut sit necessaria, aut non grauat esse superflua?* Prudens cautela fatagit imminens periculum anteuertere, & occasionem longissimè propulsare. Vbi David aulam ingressus est, concubinas à filio vitiatas iussit amoueri, & amotas alimentis competentibus ali. *Tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, & tradidit eas in custodiam.* Cui ad eò sollicitè amouerit concubinas? in dubium vertitur. Abulensis existimat fuisse pulchras, & cum esset Dauidi indecorum ingredi ad publicè, & à filio vitiatas, omnem voluisse occasionem amouere, & prouida cautela uti. Ita Abul. q. 9. *Dicendum quod clausa fuerant, ut nunquam venirent in domum Regis; nam forte pulchre erant, & si Rex interdum videret aliquam illarum, afficeretur ad eam, & cognosceret, quod illicitum erat, ideo volebat tollere causam scandali.* Illicitum erat vitiatas à filio concubinas adire; si adessent, appetitum pulchritudine possent accendere: prudenter ergo David omnem criminis occasionem remouit, & periculum, concubinis clausis, anteuertit. Nec solum nos cautelam edocuit, concubinas ab oculis amouendo, sed etiam sitim ardentissimam edomando; nam cum tres fortes, quas ardentè concupuerat, Bethleemica de cisterna non sine graui periculo vndas attulissent, bibere noluit, sed Deo sacratiuit. Fortunata temeritate vnda est allata, sed prudenti cautela effusa. *Noluit bibere: sed libauit eam Dominus.* *Libauit, id est effudit.* Sed inquirendum est: Cui sic militum, vt ipse aiebat, sanguinem depretiarit, periculumque contempserit? Aquam non bibit, sed ad memoriam afferentium seruauit, quando nequibant graui dolore non vri, adspicientes sic effundi, quod magnis ad eò periculis erat notissimum comparari. O imitandam nobis prudentiam! Exercitus siti etiam vrebatur, & si videret Principem ardori adulantem, eius sequeretur exemplum, & desereret, vt sitim expleret, Martialem campum. Ergo David, vt periculis obuiaret, sitim sustinere decreuit. Adde, quod in eo aquæ appetitu aliqualem culpam nouit, noluitque augere bibendo, quam admiserat culpam desiderando; ni aquam effunderet: aderat, si iterum vrgeret sitis, sedandi occasio, semel effusa, omnis occasio probabatur

abacta; ergo factis edocuit non solum à culpis abstinere, sed omnem occasionem quam longissimè propulsare. *Exemplum* (addit Hugo) *fortitudinis, & constantie militibus præbuit, vincens naturam, id est, appetitum, ne sitiens biberet.* Qua tunc vrgebatur, sitim euicerat, sed fortassis si perseveraret vnda, iterum sitibunda vreret flamma: & qui prius subegerat appetitum, postea fortasse aggrediretur explere ardentissimum desiderium; ast effusa aqua, nulla, qua excitaretur appetitus, remanebat materia, nec occasionis prolectare quibat dulcis fallacia: ergo aquam effudit, & omnem explendi appetitum à se opportunitatem amouit.

§. XI.

Qui discipit inuiolatam à femina fidem seruari satagat necessaria præbere.

Fœmina animal gloriæ appetens est, politio-
 cui discipit ornatu florere, & alijs ingeniosa
 eatus nouitate præire. Eleganter Tertull. de Cult.
 Fœmin. cap. 1. *Quota denique est, quæ nec placere
 quidem extraneis concupiscat, nec non velit idcirco
 se expingere, ut neget appetitum?* Pruritu ingenito
 discipiunt fœminæ per decorem placere, & sui
 adspicientibus cupiditatem iniicere: quod si huic
 ingenito appetitui fames, aut sordidior ornatus
 adiciat stimulum, pudori inuinet detrimentum.
 Hinc est quod David omnia concubinis necessa-
 ria diligenter voluit præstari, vt eas posset faci-
 lius intra laudabilis pudicitie terminos contine-
 re: *Tradidit eas in custodiam, alimenta eis præbens.*
 Malè cum recessus obseruantia lurida concordaret
 inædia, carcerem rumperet; vt sopiret famem.
 Ergo Dauidi curæ fuit, quas desiderabat
 illæsum pudorem custodire, ad vitam necessarijs
 omnibus exundare: *Tradidit eas in custodiam,
 alimenta eis præbens.* Alimenta præbens, potuit
 suadere clausuram, ni præbisset, ipsa indigentia
 prærumperet obseruantiam. Opportunè Abul.
 q. 10. *David ponebat mulieres istas in custodia, ne ab
 aliquo cognosci possent, ideo tenebatur eis prouidere.*
 Malè suada fames est, nec attendit honesta con-
 filia, si patiat inædiæ viscera arrodentis tor-
 menta. Hinc plures mariti, parentesque veniunt
 culpandi; nam cum discipiant vxorum, filiarum-
 que illæsum custodire pudorem, ministrare detre-
 ctant quæ fames exigit, aut communis vsus de-
 poscit. Non vult vicina à vicina ornatus pompa
 deuinci, angustiori non sustinet mensa ali. Si fre-
 quens ostendit satis experientia, omni ornatu ex-
 cultas, cibus delicatissimis altas, tenere à viris di-
 lectas, naturali inconstantia suasas, aut adulatione
 dulci deceptas honorabilem thorum violare, quid
 existimas, facient, quibus victus deest, & orna-
 tus? Prudenter David præbuit copiosè alimenta,
 vt decenti posset concubinas continere clausura.
 Nupta quædam in domo consistere non valuit, &
 viri honori insidias obtendit. Qua è domo causa
 exilierit, fatetur ipsa: *Non est vir in domo sua, abiit
 via longissima, sacculum pecunie secum tulit.* Prou. 7.
 v. 19. Maritus omnem secum pecuniam tulerat,
 ergo sponsa carens pecunia, & prouocata viri di-
 stantia nec domi potuit contineri, nec erubuit ge-
 njalem thorum violare. *Sacculum pecunie secum tu-
 lit* (inquit Hugo) *unde sustentetur.* Ipse, vt nihil
 sibi deesset, tulit sacculum, mulieri tamen prouidit
 nullatenus alimentum: ergo decreuit pudoris de-
 trimento

trimento egestati succurrere, & mariti improvidi honorem contemnere. O satis verum, & satis vfitatum! Mariti plures dum nullam erga vxores sollicitudinem gerunt, insidias honori suo imprudenter disponunt. Quid enim aliud occurreret menti famelcentis, nisi expetere detestandam de marito vindictam, & quarere honoris iacturam mensam?

§. XII.

Impuritas etiam inculcata à Regis mensa inuenitur exclusa.

Nequit violari æquitas, ni culpa spontè vociferetur admissa, nec culpabiliter sordescere potest pollutum, quod non fuerit interna voluntate violatum. Ea tamen est exhibenda conuiujs regalibus reuerentia, vt impuritas, etsi nulla fuerit culpabili occasione prognata, abstinere fas sit à mensa. *Hoc vobis semper instum fuit* (aiebat Rex Theodahad. 10. Var. 13.) *Principibus vestris vobis puritatis offerre.* Puritate relucere debet conspicua, qui regia vescitur in præsentia, nec satis est culpæ crimine non denigrari, si videatur candor casuali infortunio sordere. Dauid à mensa, regiòque conspectu concubinas seclufit, & clausas manere præcepit: *Tradidit eas in custodiam.* Huius exilij causa satis est nota, scilicet passas fuisse violentiam, & pudoris, animo reluctante, iacturam. Ita Abul. q. 9. *Iste mulieres nihil peccauerunt, cum inuita cognita fuissent.* Hoc supposito, datur inquirendi occasio: Cur culpæ immunes, & criminis prorsus expertes exclusæ fuerint ab aula, & regali priuatæ mensa? Quia licet impuritas non fuerit culpa (inquit Abulensis iam datus) confusibilis erat indecentia: *Ab salom concubinas Dauid sedauerat.* Sine culpa sordescabant pollutæ, sed quantumuis irreprehensibilis esset macula, regali non alebantur in mensa. Hinc Eucharistiam frequentantibus norma videtur præscribi; & qua opus sit puritate doceri. Ecce regalis mensa concubinas non pavit inuita maculatas sorditie, quia ornatas exigit luadabili continentia candore. Cū Saül regium, opiparumque instruxisset conuiuium, Dauid latentem extimuit dolum, & coloratis causis anteuertero decreuit periculum; Saül credidit casuali sordidati macula, & ob id abstinuiffe mensa. *Non est locutus Saül quidquam in die illa: cogitabat enim quod forte euenisset ei, vt non esset mundus.* 1. Reg. 20. v. 26. Cum immundities non esset studiosè quæsitæ, sed casu contracta, non videbatur fore legitimum impedimentum, sed affectatum studium: ergo Saül non excuset absentiam, sed arguat culpam. O vtilem nobis eruditionem! Vbi Saül existimauit sordem contraxisse, etsi non voluntatis studio, sed casu abesse censuit ob mensæ reuerentiam, non ob negligentia culpam; regia namque mensa puritate admittit conspicuos, & nullis quantumuis casualibus sordibus denigratos. Prodest Lira: *Cogitabat quod forte euenisset ei, vt non esset mundus ex concubitu cum vxore, vel ex tactu rei immunda, quia de sacrificio Neomenia non debebant immundi comedere, donec essent purificati.* Quæuis sordes casualis, aut spontanea à sacrificio Neomenia arcebat, & comedere de epulis regijs vetabat. Ergo vbi Saül præsumpsit Dauidem maculatum sordere, regio approbauit cibo non ali: tulisset ægrè, si aliqua pollutus sordem mensa auderet approximate, & de sacriatis dapibus

1. Reg. 20.
v. 26.

edere. Viderint qui cœlesti epulo desiderant recreari, an sit fas à licitis matrimonij voluptatibus abstinere; nam licet dominica mensa solum repellat lethali inquinatos culpa accedere, tamen oportet reuerentiali decentia.

TEXTVS.

VER. 4. Dixit autem Rex Amasæ: Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, & tu adesto præsens. Abijt ergo Amasæ vt conuocaret Iudam, & moratus est extra placitum, quod ei constituerat Rex.

§. XIII.

Sapè qui sollicitarunt ad munus eligi, electi solent executionem tardare.

Munus publicum sicut decenter expletum ad omnium conseruationem probatur respicere, ita morosa tarditate periculum solet afferre. Magnæ laudis occasio est ad exequendum munus solerti diligentia disponi, nec affectatis tricis impediri. *Maiora sibi facit credi* (aiebat Cassiod. 5. var. 19.) *quisquis efficaciter iniuncta peregerit, quia indubitanter illi aliquid committitur, qui optimè comprobatur: & honestum suffragium est secundi iudicij documentum prioris.* Laudabiliter committuntur illi maiora, qui efficaciter impleuit commissa: & laudabiliter etiam munere interdicitur tardus, & generali noemento morosus. Experientia docet, plures dum ambiunt, ostentare se prorsus expeditos, & ad exequendum statim munus nullis impedimentis tardatos, qui postea aut ægritudinem manufaciunt, aut quæsitæ obstacula opponunt: quo fit vt communis causa non modicum patiatur detrimentum, dum designatus proprium solummodo attendit commodum. *Pridem* (aiebat datus Cassiod. Epist. 18.) *nos iussisse meministi, vt per domum nostram nauigandi quærentur artifices, quos, Deo auxiliante, prouisos ad Rabennatem urbem die Iduum Iuniarum præcipimus incunctanter occurrere.* Præcepit Princeps opportuno tempore nauigandi artifices quæri, ne, si vrgente iam occasione, desiderentur, quæ prouidenter disposita, morositate euanescant tardata. Bene nouerat ingenti Reipublicæ detrimento occasionem elabi, & exigua ad speciem mora fortunam diuersos vultus fortiri. Dauid Amasæ iubet contra Sebam exercitum celeriter cogere, tempusque præfigit, quia oportere rem accelerari cognoscit. *Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, & tu adesto præsens. Abijt ergo Amasæ, vt conuocaret Iudam, & moratus est extra placitum, quod ei constituerat Rex.* Dum militiæ magistratum ambiebat, mandati executionem nõ retardabat, iam electus moras traxit, obedireque distulit. Coruus explorationis fortè munus ambiuit, sed ex arca emissus legationem obibat, & non obibat: *Egre diebatur, & non reuertebatur.* Gen. 8. v. 7. *Egre diebatur, vt legationem ad speciem obiret, sed circa arcam reuoluitabat, & temporis arduitate, ne legationem perficeret, opponebat.* Tota creaturarum Reipublica in expectatione erat, sed coruus maluit Reipublicam omnem molesta dilatione torqueri, quam periculis præsumptis exponi. In Hebræo Textu legitur: *Qui egrediebarur exiens, & reuertebatur.* Quod interpretatus

Gen. 8.
v. 7.

terpretatus Hieronymus in Quæst. Hebraic. Sic ait: *Exponunt Hebræi, dicentes quod coruus emissus de arca non fecit legationem suam, prout Noë intendebat, sed magis extra arcam volitabat, quærens ingredi in arcam.* Coruus legationem admisit, vt honore designatus præ cæteris fruere, legationem tamen non absoluit, circa arcam volitans, & generalitatem tarditate diuexans. Nonne vides historiarum coloribus mirè adumbrari, quod Reipublicæ solet accidere? E Magnatibus quis obire legationem non semel ambit, iam designatus egreditur, & non egreditur: & dum tempus coloratis causis teritur, opportunitas auolasse dignoscitur: vnde legationis finem varijs frustrat causis tardatus, ipse ad soluendum ritè negotium electus. Verùm si Scriptura corui damnabiles moras denotauit, & remedium etiam expressit; Noë namque vt vidit coruum reuolitare, & temporis intemperie detineri, columbam suffecit: *Emisit quoque columbam: & columba legationem legitime absoluit.* Si designati dum moras trahunt, alios designandos, sui que loco sufficiens timerent, tempus breuiarent; ast dum non verentur se remouendos, immorari videbis tardos.

TEXTVS.

VERS. 6. Ait autem Dauid ad Abisai: *Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri, quam Absalom: tolle igitur seruos domini tui, & persequere eum, ne fortè inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos.*

§. XIV.

Bona politices satagit alium sufficere, si ad munus designatum moras agnouerit trahere.

Sæpè ad munus electus morosa tarditate teritur tempus non sine graui generalitatis detrimento, & præcipientis incommodo. Ad Reipublicæ vtilitatem prudenti deliberatione decreta ei debent iniungi, qui possit studiosa sollicitudine explere; quod si varijs impedimentis constiterit illigari, prouida regentis vigilantia alium curabit sufficere: est enim reprehensibilis patientia, quæ de lentitudine delicti imminetia non satagit Reipublicæ anteuerrere incommoda. *Si præclare cogitata* (aiebat Cassiod. 5. Var. 16.) *non bene agantur, ingrata sunt: illud autem solummodò perfectum dicitur, quod de voluntate simul, & actione laudatur.* Sollicitum Principis animum frequens solet cura pulsare, vt possit Reipublicæ incommodis subuenire: optimè decreta ad speciem digno absoluenda committit; sed licet grata delegata sibi susceperit voluntate, sustinendus non est, si complere immoratur actione. Bene politicus Princeps moroso morem non geret, sed alium sufficere sollicitè procurabit. Dauid vt Sebæ insolentiam digna castigatione puniret, & quam moliri videbatur coniurationem, prouido consilio vitaret, Amasam delegit, & cirè adornare exercitum iussit: *Conuoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, & tu adesto presens.* Amasa aut rei difficultatibus impeditus, aut alijs causis tardatus, moras extendit: *Moratus est extra placitum, quod ei constituerat Rex.* Quid tunc? Abisai sufficitur, & Amasæ tarditas castigatur: *Ait autem Dauid ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri, quam Absalom: tolle igitur seruos domini tui, & persequere eum, ne fortè inueniat ciuitates munitas, & effugiat nos.* Vt Dauid designatum vidit immorari, & inimicorum consilia ipsa tarditate succedere, non expectauit reprehensibili tolerantia, sed Abisai delegit sollicita, & laudabili prouidentia. Si aduersarius moræ beneficio vsus, munitas ciuitates teneret, grande Dauidi negotium faceret. Ergo cum mora afferret graue periculum, Dauid alium suffecit, qui citissimè cogeret contra rebellem militum numerum. Bono regimini, politicæque videbatur aduersum, si, ne Amasæ inferret alterius designatione molestiam, totius Reipublicæ negligeret causam. Exemplo Principes edocuit Dauid periculosas moras non dissimulare, sed alium morosi in locum sufficere: Audi N. Sanct. *Cum Rex maturandum esse censeret, vt hostem opprimeret, aut serpentem coniurationem præcideret, aduocauit Abisai, dixitque, vt quamprimum ex parato, atque domestico milite exercitum cogeret.* Amasæ moræ etsi inculpabilis coniuratis fauebat, & Dauidis causam tardabat: ergo bene politicus & suæ auctoritati prospexit, & Reipublicæ etiam vtilitates promouit. Nam Seba fugam arripere coactus, dissonare non potuit, quæ cogitauerat ambitiosus. Noë coruum delegat, vt qualiter extra arcam mundus inueniatur, exploret, & suspensis expectatione celeriter explorata denuntiet. Verùm coruus, qui fortassè legationem ambierat, vt temporis iniurias vitaret, nequere moras decreuit. *Dimisit coruum, qui egrediebatur, & non reuertebatur.* Gen. 8. v. 6. Id est non curabat, expleta legatione, redire, sed malebat circa arcam reuolitando manere (vt superiore §. vidimus) Quid tunc? Noë columbam emisit, nec corui moras dissimulauit: *Emisit quoque columbam post eum.* O imitandam politicem; In tanta Reipublicæ vrgentia delegati ignauam moram non sustinere, sed columbam prudenter sufficere! Et quidem hi columbæ munus fuisset demandatum, tota Respublica graue pateretur incommodum. Redeat Hieronymus præcedenti §. datus: *Coruus emissus de arca non fecit legationem suam, prout Noë intendebat, sed magis extra arcam volitabat.* Ne vtilitas generalitatis differretur, Noë principatum gerens, columbam delegauit, & Reipublicæ prouidit.

§. XV.

Periculosum est, inimico adurgente, vires recolligere, tutum collectas habere.

Quidquid ex castino pendet, ambiguum est, & sæpè occasio interciditur, dum differtur. Quam disertus, & moralis Senec. Epist. 49. *Demens omnibus merito viderer, si, cum saxa in munimentum murorum senes, fœmineque congererent, cum iumentis intra portas armata signum eruptionis expectaret, aut posceret, cum hostilia in portis tela vibrarent, & ipsum solum suffosionibus, & cuniculis tremere, sederem otiosus.* Profectò demens haberi debet, qui, vrgente periculo, sedet otiosus; nec minùs demens est, qui inuenitur imparatus, cum sæpè dum queruntur ad resistendum arma, hostilia vibrentur tela. Seba virulentus contra Dauidem hostis insurgit, bellaque mouet: Dauid, vt coniurationem præcidat, & periculum anteuertat; iubet Amasæ Iuda tribum obire, & exercitum adornare: *Con-*

uoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium; & tu adesto presens. Amasa iussus ad diem tertium redire, cum res plures haberet difficultates, quam apparebat principio, moras in cogendo instructu traxit, & ad prescriptum tempus non redijt. Quid tunc Dauid ex armatis, quos secum habebat, militibus, Abisai exercitum cogere iubet, & Sebae reprimere audaciam quam cito monet: *Ait autem Dauid ad Abisai: Nunc magis afflicturns est nos Seba filius Bochri, quam Absalom: tolle igitur seruos domini tui, & persequere eum.* Ac si dicat: Expectemus vires recolligere, & milites hinc, inde conuehere, Seba nos affliget, imparatosque inueniet. Ergo ex iam paratis, domesticisque militibus construatur manus, vt Sebae repellatur ad sultus. Euentus Dauidis ostendit prudentiam, & nobis vtilem praeibit doctrinam; nam parata manus prodijt in campum, & tulit de Seba triumphum: *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Nonne vides, paratis armis, reportari trophaeum, & dum tempus in colligendis militibus impenditur, graue imminere periculum? Seba, dum miles adlegitur, ciuitates obtineret munitas, & expugnaret Dauidis copias; at dum prompta, parataque manu impugnatur, euadendi ei occasio prorsus adimitur, & victoria plausibilis obtinetur. O quam est imprudens, qui urgente morte, qui, saeuente diabolo, armis inuenitur nudus, & ad conquirenda coactus! Prodest N. Sanct. *Cum Rex maturandum esse censeret, vt hostem opprimeret, aut serpentem coniurationem praecideret, aduocauit Abisai, edixitque, vt quamprimum ex parato, atque domestico milite exercitum cogeret.* Ni miles esset paratus, tunc esset querendus, & tracta in parandis armis mora esset inimicorum auxilia. Amasa dum adlegit instructum, tardat; Abisai dum milite iam parato in campum procedit, triumphat. Vt noueris quam conducatur contra urgentes hostes inueniri paratum, & quam anxias pariat sollicitudines, inueniri discinctum. Stultae virgines, urgente occasione, oleum anxia sollicitudine quaerunt, prudentes lampades ornant, paratae aliae, quia prouidae, depradicantur felices; quia imparatae aliae sugillantur imprudentes. *Dum irent emere, venit Sponsus, & quae paratae erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.* Mat. 25. v. 10. Dum tempus in acquirendo oleo teritur, ianua clauditur, & coguntur stultae anxij clamoribus ingemiscere, quia imparatae inertis somno decreuerunt indulgere. Bene Greg. in Cat. *Notandum est, quod omnes lampades habent, sed non omnes oleum habent; Sequitur enim: sed quinque fatuae acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum.* Vt somno se traderent, sibi persuaferunt facile posse oleum comparare, & lampades innutrire; verum dum media nocte clamor resonat, dum semisopitas timor obturbat, dum venditor olei tardat, tempus infumitur, & ianua nunquam aperienda clauditur. O quam amaris gemitibus solutum est breue illud somni oblectamentum! O quantis doloribus fallax otium! Ni opus esset tunc oleum emere, non contigisset excludi; tulerunt verò miserandam repulsam ob plectibilem confidentiam.

omnes robusti exierunt de Ierusalem ad persequendum Seba filium Bochri.

§. XVI.

Pietas est scelestum persequi, & Reipublica pestem abigere.

Boni Principes prudentes medicos imitati, vbi lenitatis remedia non procedunt, ad austeriora recurrunt; & quidem pietas est putridum abscindere, ne contingat caetera membra sanie corrodi. *Est planè quasi seueria medicina* (scribit Tert. aduersus Gnost. cap. 5.) *de scalpelo, deque canterio, de synapis incendio non tamen secari, inuri, & extendi, morderique, idcirco malum, quia dolores viles affert... horrorem operis fructus excusat.* Membrum refecare ad speciem videtur sauitia, sed opportuna membris caeteris est medela, nam quae de contagio putrescerent, refecto putrido, vigent. En contra Sebam militatis manus instruitur, & finis est illum persequi, premere, decapitare. *Exierunt de Ierusalem ad persequendum Seba.* Profectò hominis interemptio, sanguinis effusio sauitiam redolet truculentam, feritatem sapit belluinam: quomodo ergo Dauid, qui meruit plausibilis lenitatis elogium, persequendi Seba ostentare non erubescit studium? *Ad persequendum Seba.* Quia Seba (inquit Hugo) pacis erat perturbator, Seditiois artifex, improbitatis magister: ergo de medio regia auctoritate tollere, erat laudanda pietas, non rigida austeritas. *Seba* (inquit Hugo) *vir Belial, id est filius diaboli.* Diabolicis moribus imbutum persequi, erat generalitati consulere: ergo cum scelestè excidium totius esset Reipublicae emolumentum, illum persequi non erat feritas, sed benignitas, non erat feralis sauitia, sed laudabilis prouidentia. Iob imitandam regiminis sui formam referens, aiebat: *Oculus sui caeco, & pes claudo, pareram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime inuestigabam, conterebar molas iniqui, & de dentibus illius auferebam pradam.* Iob. 29. v. 15. Pauperes alere, miseris subuenire, erat profectò regium, molas verò contere, saeva indignationes punire, potius videbatur sagaci silentio praetereundum, quam ostentandum: ergo Iob referat humanitatè, taceat rigorem, imò vtrumque exertè prodat; quia non minus, quam amabilis lenitas, Reipublicae pacem conseruabat laudabiliter dura rigiditas. Cur enim impius in aliorum perniciem viueret, & de inualidis praedas ageret? Dum mola frangitur innocuis, & inualidis prouidetur; nec Reipublicae minus profuit, iniquos persequi, quam pauperes alere. Prodest Chrysof. apud Glof. *Quasi ex ore leonis ouibus abstractis, erga conseruos utebar prouidentia.* laudabilis erat, & necessaria Reipublicae prouidentia, rigidè peruersum punire, & vires eius contere. Ergo Dauid ad persequendum Seba armatum mittat delectum, quia eiusmodi persecutio totius erat generalitatis commodum: *Ad persequendum Seba.*

Iob. 29.
v. 15.

TEXTVS.

VERS. 7. Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cozethi quoque, & Phelethi, &

TEXTVS.

VERS. 8. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem, qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat

erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, & desuper accinctus gladio dependente vsque ad ilia in vagina, qui fabricatus leui motu egredi poterat, & percutere.

§. XVII.

Laxa, pompaticæque vestes sunt decertanti impedimenta, & aduersariorum auxilia.

Cum militia sit vita hominis super terram, habitus certamini debet congruere, non suppetias hostibus ferre: Laxæ superfluaque lacinia, dum gressum remorantur, impetum contra aduersarium impedire noscuntur. Negotium aduersariorum facit miles cristatus, & expolitus: lasciuia vestium eneruat animum; nec viget ad pugnam, qui nimiam cultus sollicitat elegantiam. Tertul. de Cult. Fœmin. cap. 1. aiebat: *Et si qua in Gentilibus pudicitia credi potest, vsque adeo eam imperfectam, & inconditam constat, ut licet animo aliquatenus tenax sui agat, in habitus tamen licentia se se dissoluat.* Habitus, ornatûsque superflua floriditas, aut florida vanitas prodit animi ignauiam, dum futilem exterius exambit gloriam. Hinc est quod Ioab, ubi se militiæ addixit, vestium redundantiam prouidus amputauit: *Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui. & desuper accinctus gladio dependente vsque ad ilia in vagina, qui fabricatus, leui motu egredi poterat, & percutere.* Ut gladio facillè posset inimicos percutere, stricta tunica utebatur, ne superflua vestium redundantia sibi esset impedimento, & hosti probaretur esse subsidio, Audi Abul. q. 14. *Est ista tunica militaris, quia expedita est ad bellum.* Adnectit: *Hoc autem erat, ut per leuem motum corporis gladius, qui adhaerebat ei, posset egredi; quod non fieret, si vestis magna esset, & laxa flueret.* Laxa, fluensque vestis gladij vsum tardaret, quia motum corporis impediret. Ergo Ioab substricta, breuique tunica etat vestitus, ut certamini inueniretur expeditus, non vestis prolixitate tardatus. Nescio an strenuè cum libidine queat certare quisquis pompaticis, & splendidis admittitur vestibus efflorere? Cultus splendor, nitidioris ornatus pompa tacitas castitati extruunt insidias, & dum eneruant animum, viuidiùs inflammare appetitum. Diabolus cum in omnes Iob facultates licentiam impetrasset; aggressus est subitis, repetitisque cladibus dilassare patientiam, & tamen vestium reseruauit floridam pompam. A Domino in omnia facultatem acceperat aduersarius: *Ecce vniuersa, quæ habet, in manibus tuis sunt.* Iob. 1. v. 12. & tamen reliquit splendentes vestes versutus. Si inquiras: Cur ornatui purpureo pepercerit, quando immetato furore exarsit? Respondebunt Patres, à vestibus quæsisse suppetias, & sperasse victorias. Nam licet animus sui tenax aliquantulum agat, citò languet, si se habitus floriditate dissoluat; quod bene præcaluit Iob, qui ut in arenam prosiliret expeditus, splendidibus est vestibus denudatus. *Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonsa capite corruens in terram adorauit.* Si inquiras: Cur se vestibus exuerit, & capillos detonferit? Respondebit Orig. lib. 1. de Iob, agnouisse instare prælium, & ob id abiicisse à se & capillorum superfluitatem, & purpuræ collucentis nitorem; ut qui nouerat animum his impedimentis detineri, ne possit ala-

Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

riter in arenam prosilite. Verba Origenis sunt: *Surrexit fortissimus ad prælium, & constantiam: & scidit vestimenta, ut Syrorum more expeditior esset, qui nudo pectore, & scapulari pugnant.* Nil hosti permittit, cui posset manum iniicere, & ad terram trahere; ut qui bene nouerat pro inimico stare ornatus floriditatem, cultus splendorem. Vbi Iudith expolita, & habitu fulgens, in aduersariorum incidit manus: Holopherni testabantur placitum. *Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu Holophernis, eris gratissima in corde eius.* Iudith 10. v. 16. Non poterat Holopherni non placere cultus nitor, ornatus splendor; nam cum ipse discuperet castitati bellum inferre, suppetias à cultu sibi præsumperat aduentare: & quidem suam Deus erga Iudith prouidam tutelam palam fecit, cum ipso in periculo impollutam asseruauit, & florido ornatum cultu detriumphare concessit. Nec otiosum fuit sollicitum Angeli studium prodere, ne præsumerent sorde aliqua denigrari. Certè Holophernes nullum sibi præsumpsit periculum, dum floridum conspexit ornatum, & Iudith, ut splendentis cultus gratas præcaueret insidias, opus censuit mutuari à myrrha suppetias. *Lauit corpus suum, & unxit se myrra optima.* v. 3. Strabo Fuldenis, & Anselmus Laudunensis arcanum in vinctione myrrina existimant latere mysterium. Anselmus profusis, copiosisque lachrymis existimat se lauisse: Strabo, carnis mortificatione obarmasse. *Lauit corpus suum* (inquit Ansel. in Interl.) *id est lachrymis pœnitentiæ opera carnis.* Consonat Strabo apud Glossam: *Vnxit se unguento de myrrha optima confecto, per quod significatur virtus castitatis, eò quod conseruat carnem à putrefactione luxuriæ, & dissolutionis.* Iudith contra insidiosam vestium floriditatem interna se carnis mortificationis armauit, ut quæ politioris cultus periculum nouit, & prouidenter præcauit: & nihilominus Holophernes umbram diaboli gerens sibi de triumpho plaussit, & prædam se iam habere præsumpsit. Nam pompaticus cultus castitatis oppugnanti candorem ministrabat arma, & promittebat trophæa. Prudenter ergo Ioab stricta tunica induitur, cum ad pugnandum egreditur.

TEXTVS.

VERS. 9. & 10. Dixit itaque Ioab ad Amasam: *Salue mi frater.* Et tenuit manu dextera mentum Amasæ, quasi osculans eum. Porro Amasa non obseruauit gladium, quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina eius in terram, nec secundum vulnus apposuit, & mortuus est. Ioab autem, & Abisai frater eius persecuti sunt Seba filium Bochri.

§. XVIII.

Exhibita à Magnatibus officia inueniuntur sapè insidiosa.

Magnates frequenter magnitudinis suæ præsumptione turgent, & inflati sibi adorationis exhibendum iurè cultum existimauere superbi; vnde aliquid latere probabiliter credi-

tur, si Procer officiosus esse sentitur. Disertè aiebat Seneca Epist. 8. *Et fera, & piscis, spe aliqua oblectante, decipitur. Munera ista fortuna putatis? Insidia sunt.* Magnates tunc magis cauendi, cum magis officiosi. Vnde Plinius lib. 9. Epist. 29. *His potissimè donant, qui donare maximè possunt. Hos ego viscaris, hamatisque muneribus non sua promere puto, sed aliena corripere.* Donant munuscula, ut accipiant dona, se obsequiosos ostentant, ut ad seruitutem trahant, & dolum tegunt, cum humanum animum produnt. Vnde Martial. lib. 4. aiebat.

Qui potes insidias dona vocare tua.

Apud Antiquos benevolentia erat indicium, amicitiaque testimonium genas tangere, osculum imprimere, mentum tenere. Ergo Ioab amicitia argumentis dolum textit, & dum Amasa de Principis benevolentia sibi adulatur, occiditur. *Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salue mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasa, quasi osculans eum.* Porro Amasa non obseruauit gladium, quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina eius in terram. Urbana officiositas, officiosa urbanitas dum Amasam reddebat securum, disponebat captiosum dolum. Notauit Theodor. apud Gloss. *Inuidia stimulo percussus eadem ei postea intulit, simulans benevolentiam, & amicitiam.* Ut esset insidiosus, erat humanus, & dum grato cultu alliciebat, infligere plagam tentabat. O quam est periculosum priuatis fortiri Magnatum benevolentiam, inire gratiam, ianuam inuenire semper apertam! Nam ad secretiora præ alijs admissus, exire solet urbanissimè dispoliatus. Arbor illa Nabuchodonosoris emblema animalibus umbram protendebat, & tutelam inualidis ministrabat. *Subter eam habitabant animalia, & bestia.* Dan. 4. v. 9. Putares animalia gratis umbræ protectione frui, sed reuera pendebant amplissima vectigalia, dum exigua fruebantur umbra. Notauit Theodoret. *Orat. 4. Tributum vndique ei afferebatur.* Animalia placida fruebantur umbra, sed opus erat tributa soluere, & fauorem emere. Profectò hoc ænigmatè Sacra exprimere voluit Scriptura, quod frequens edocet experientia. Ad Procerem, ad Summatem reuertere solent priuati, & homines è media plebe, ut sub eius umbra securius degant, & audaciam circitorum effugiant, sed non gratis protectione teguntur, & humanitate tractantur. Mihi crede, insidiosa est Magnatum benevolentia, & ad multiplex tributum cogit ciuilitas officiosa. Princeps Pharisæorum urbanus, beneuolusque ad speciem inuitat Christum, & cum inuitat, periculum etiam parat: *Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisæorum Sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.* Luc. 14. v. 1. Quæ videbantur delicatæ epulæ, obtentæ esse probabantur insidiæ; & dum Princeps opiparum inuitat ad prandium, oculis obijcit sitibundum. Audi Cyril. in Cat. *Neglectis Iudæorum insidijs, liberat à morbo hydropicum.* Consonat Beda ibidem: *Saluatorem, an curet, obseruant.* En quæ videbantur dona, erant insidiæ, & Pharisæorum Princeps, dum plus obsequabatur officiosus, studiosius erat fugiendus.

§. XIX.

Nulla attenditur generis cognatio, si caca gliscat ambitio.

Ambitio lues pestifera, duplici laborat morbo; præcipitata scilicet cæcitate, cæca præcipitatione: contra pietatem audet, contra ipsam naturam furit; nullius est, qui ambitionis est. *Ab-salom* (inquit Greg. in Prol. 7. Psalm. Pœnit.) *patrem persequens ad hoc usque liuore feralis prorupit inuidia, ut in se ipso destrueret iura naturæ; quem enim naturaliter amare deberet, ut patrem, cum inhumane persequeretur, ut hostem.* Ambitu furens quidquid erat naturæ perdidit, quidquid rationis extinxit, quidquid honestatis deleuit. Nec aliter Ioabo videtur accidisse: ne Amasa eximij meritis, prærogatiuisque ornatus torpesceret, blandisque otij valentiam fortitudinis eneruaret, curæ fuit Principi dignitatis honore accendere, & militiæ præficere. Verum ubi militiæ magisterio nobilitatus resplenduit, Ioab inuidentiæ, ambitionisque cæco delirio insaniuit: fratrualem infami dolo sitate affectauit amplecti, & ipso consanguinitatis vinculo abusus, est aggressus interimere. *Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salue mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasa, quasi osculans eum.* Porro Amasa non obseruauit gladium, quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, & effudit intestina eius in terram. Fratrem vocauit, quia erant patruelles, sororum filij. Amasa namque erat filius Abigail, & Ioab filius Saruix, quæ, ut constat ex cap. 17. erant sorores. Iam si inquiras: Quomodo Ioab naturæ iura violarit, & detestabili dolo patruellem occiderit? respondebunt Interpretes, inuidentiæ, ambitionisque obscurum vernulam cognationis iura despexisse, & manus contra naturam armasse. Ita Lira: *Occidit eum ex inuidia, timens ne ei aquaretur.* Ambitio nec patruellem dignitate sibi æqualem potuit sustinere, quia cæco ardore satagebat cæteros anteire. Stricta consanguinitas omnem suspicionem doli repellebat, & ambitio consanguinitatis vinculo adurebatur, ut citius posset accedere, & patruellem de medio tollere. Tale namque est ambitionis ingenium, ut audeat contra ipsius naturæ vinculum. Isaias mirè ambitionis delirium expressit, & pestiferam esse non solum viuentibus luem, sed & defunctis edocuit. *Omnes Reges gentium, vniuersi dormierunt in gloria, vnusquisque in domo sua: tu autem proiectus es de sepulchro tuo.* Isai. 14. v. 18. Loquitur, ut Hebræis placet, de Nabuchodonosor, qui superstes, immatòque fastu turgidus durissima vincula tulit, & proceræ illius arboris præcidi ramos conspexit: nec hîc stetit calamitas, nam demortuus sepulchro non est permissus quiescere, sed membratim diuisus à filio, aut nepote, rapacium auium fuit esca, & adunca passus est rostra. Profectò mirum non erat, superbum de throno pelli, & vinculis uti phreneticum illigari; nam elatio phrenesis species est. Verum omnium admirationem supergreditur, à filio, aut nepote putridum è sepulchro cadauer erui, membratim diuidi, & diripiendum auibus tradi. Iam si inquiras, quæ huius execrandæ impietatis fuerit occasio, respondebunt Hebræi apud Liram, filium, aut nepotem timuisse, ne, ut iniecta à vigili euaserat vincula, ita mortis rumpebat etiam ligamina, & ut olim recuperauit thronum, iterum adiret fastigium

Dan. 4.
v. 9.

Luc. 14.
v. 1.

Isai. 14.
v. 18.

stigium : ergo filij , aut nepotis inauditus , cæcūque ambitus , vt periculo occurreret , parentem , aut auum è sepulchro eduxit , cultris membratim dissecuit , & deuorandum aibus tradidit. Liram audi : *Timens , ne resurgeret à mortuis , sicut redierat de amentia , de consilio Ioachim fecit eum de sepulchro extrahi , & particulatim etiam diuidi , & vulturibus dari.* Nōne stupes , si Hebræis credendum est , eum ambitionis ardorem esse , vt filium , aut nepotem in cadauer armarit , nec in sepulchro quiescere permiserit ? Quod nec immanissima hostis truculentia tentaret , nec carniuora fera auderet , filius executus est ; & dum sibi amittendæ dignitatis fingit periculum , contra parentem etiam demortuum stringit ferrum. Nam ambitio nec sacras pietatis leges agnouit , nec veneranda naturæ iura suspexit. Vt inanem , sed acerrimum metum amittendæ dignitatis filius sedaret , ferarum supergressus est truculentiam , & longè leonum sanguinolentam vicit sæuitiam. Vt hinc noueris quale sit ambitionis delirium , & quàm eminendi delirauerit desiderium. Nec iam mirum erit , Ioab magisterij ambitu captiosum disposuerit dolum , & naturæ vinculo tulerit de medio associatum : *Effudit intestina eius in terram.* Tam impia est ambitionis sæuitia , tam læua huius affectus infania !

§. XX.

Politica vafrities casui disponit adscribi , quod studiosa industria constat disponi.

QVia periculosum est suspicionibus locum dare , & anxium desiderium pectoribus continere ; Modum politica dolositas cogitauit , vt accidisse videantur casu , quæ doloso disponit studio : incurrere veretur infamiam , & detestabilem perficere discupit appetentiam ; ergo subtili ingenio machinatur , quo possit criminosa non videri , & desiderijs improbis adulari. *Non est philosophia* (aiebat Senec. epist. 16) *populare artificium.* Quod de philosophia dixit , de aliquorum politice non assereret : est namque tota populare artificium , etsi adlaboret aliam se fingere , & diuersam apparere. Ioab inuidentiâ , æmulationeque adustus , inferre Amasæ patrueli cædem est meditatus , sed cū natura ipsa stricto aded vinculo vniti sanguinem fundere dissuaderet , & æmulatio ardentem cædem ambiret , artificiosè aded rem disposuit , vt cædes non adscriberetur consilio , sed inopino ad speciem casui. Gladium ita fabricauit , vt leui corporis motu è vagina profiliret , durèque cæderet. *Accinctus gladio dependente vsque ad ilia in vagina , qui fabricatus , leui motu egredi poterat , & percutere.* Vagina gladius recondebatur , eo tamen artificio , vt , otiosa dextera , corporis motu veluti spontè profiliret , altèque læderet. Ergo re sic disposita ad Amasam patruelem accessit , veluti in amoris argumentum osculum vellet imprimere , cū reuerà profiliente è vagina gladio , altam desideraret plagam incutere , & de medio inopino ad speciem casu tollere. Amasa cognati dolum non præsumpsit , & inter amplexus perijt : *Amasa non obseruauit gladium , quem habebat Ioab , qui percussit eum in latere.* Qui videbant plagam , accidisse credebant casu , cū reuerà inflictæ fuisset artificioso consilio. Totum Ioabi studium fuit à se amoliri inuidiam , & infligere altissimam plagam. Audi Ca-

iet. *Pronomen , ipse , demonstrat gladium : describitur enim quod volente Ioab salutare Amasam , exiit ex vagina gladius Ioab , & cecidit tanquam casu , sed secundum veritatem ex industria.* Itaque astuta defudauit industria ad se regendam , & mortem Amasæ perpetranda : otiosa manu gladius Amasam trās fodit , & casu accidisse vulnus , apparuit. Brachia cognatum amplectebantur , & intestina effundebantur : plaga videbatur casui applicanda , non intentioni adscribenda , sicque Ioab & assēcutus est desiderium , & suspicionis vitauit industria artificij scandalum. Hac in imagine non obscure delineauit sacer Textus , quod in curia , palatioque cauta politices solet disponere. Multa censēbis accidisse casu , quæ reuerà doloso sunt concinnata artificio ; nam praua , & ingeniosa politices excusat infamem notam , dum animitus disponit aliis ruinam. Amalecites Dauid affert Saūlis diadema , & de belli euentu interrogatus , respondet , se casu ibi adfuisse , & stragem miseram spectasse. *Casu veni in montem Gelboë , & Saūl incubebat super hastam suam.* 2. Reg. 1. v. 6. Interpretes volunt omnia hæc fuisse conficta mendacia , ^{2. Reg. 1. v. 6.} cū ad bellum miles aduentasset , vt in effusi per Saūl Amalecitarum sanguinis vltionem , mortem Saūlis maturauisset. Audi Liram : *Fortè in hoc dixit mendacium , sicut & in alijs , vt parebit consequenter.* Itaque casus voluit esse , quod erat peruersi studij. Est enim politicorum labor , sic res disponere , vt videatur esse casus , quod est peruersitatis effectus ; nam sic effugiunt odia , & assequuntur studia. Ioab artificiosè disposuit gladium , & casualem videri voluit interitum.

TEXTVS.

VERS. II. Interea quidam viri cū steterent iuxta cadauer Amasæ , de socijs Ioab , dixerunt : Ecce qui esse voluit pro Ioab , comes Dauid.

§. XXI.

Periculosum est dignitatem ambire , sed periculosius est à possessione alterum deturbare.

ARduum est ad alta conari ; hæc namque via nullatenus salebris expedita , sed plurimis inuenitur impedimentis oblecta. *Nondum incerta* (aiebat Senec. Epist. 71.) *transgressus est , etiam nunc versatur in lubrico.* Incertum , lubricumque iter est ad dignitatum fastigia ; quia alter impedire alterius contendit vota , plus tamen periculi est , si quis cæco ambitu , vt eam adeat , alium à possessa dignitate deturbare sollicitat. Tunc namque sauo amissæ dignitatis dispoliatus dolore vrgetur , & iniuriam sibi factam quouis modo vlcisci conatur. Amasa vbi magister belli constituitur , multis periculis obsidetur ; nam Ioab ea dignitate dispoliatus , sibi persuasit Amasæ artibus id accidisse , aut saltem sibi iniuriam illatam censuit ; quam ipse possidebat , dignitatem occupasse : ergo captiosas iam disponit insidias , & vlcisci conatur existimatas offensas. Amasæ officiosus accedit , & dum videtur humanis brachijs amplecti , altissimis fatagit plagis occidere. Qui Amasam sanguine conspersum , & ipso in itinere violenter intuebantur occisum stragem testabantur sibi maturasse ,

quia quam Ioab, fortiebatur, non timuerat dignitatem ambijisse. Interea quidam viri cum sterissent iuxta cadaver Amasa, de socijs Ioab, dixerunt: *Ecce qui esse voluit pro Ioab, comes David.* Ac si dicerent: Si dignitatis suspirasset fastigium, à nullo occupatum, violentum non sustinisset interitum; verum dum Ioabum non erubuit deturbare, ut eius munere posset lucere, sibi conciliauit inuidiam, sollicitauit violentiam, & dignam cæco ausu persoluit multam. Hunc verborum legitimum esse sensum, tradit Abulens. q. 26. *Ecce, iste vir est, qui voluit esse comes David, ablato Ioab: quasi dicant: Ideo recepit tale premium.* Ambitus præmium mors violenta fuit; nam cum Ioab illatam sibi non ferret iniuriam, fuso Amasæ sanguine abstergere statuit honoris maculam. Profecto omnis vltionis affectus à sapiente debet exulare; verum negari non potest contra se odia exacuere, qui alium aggressus est dignitatibus dispoliare. Petrus meritorum censu ad dignitatis apicem euectus est: *Tibi dabo claves regni cælorum.* Mat. 16. v. 19. Fratres cum temporale regnum existimarent, & prælatum Petrum sibi viderent, accedunt, & sibi primas cathedras dari sollicitarunt. *Dic, ut sedeant, hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Mat. 20. v. 21. Christus Dominus eorum ambitum repressit, & viam expeditam edocuit. *Nescitis quid petatis.* Duplex ignorantia, celsiora ambire, & Petrum, ut possederint, deturbare. Profecto si cælestem suspirabant gloriam, ignorabant prorsus viam; nam ad gloriam non ducit ambitio exoculata, sed humilitas honestè depressa. Iam si temporale regnum existimabant etiam erat periculis plenum, alium deturbare, ut possent ipsi lucere. Innuit Chrysost. in Cat. *Plus alijs honoris apud Christum habere nouerant, timebant verò Petrum sibi præferri.* Qui alterius ruina discipit eminere, sibi nouerit periculum maturare. En testantur violentæ cædis Amasam accepisse præmium, quia voluit à Ioab possessum militiæ inuadere magistratum: *Ecce qui esse voluit pro Ioab, comes David.*

T E X T V S.

VERS. 12. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir, quòd subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amouit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum.

§. XXII.

Plures, si miserandus casus occurrat, gradum sistunt ut curiositatem pascant, non vs veris documentis proficiant.

PLures euanida curiositate tempus infumunt, & vnde venari potuissent saluberrimum moribus documentum, curiositatis faciunt spectaculum. Philosophorum scholas quisque adire debet, ut domum redierit sanior, aut sanabilior; plures tamen frequentant, ut florida eloquentia oblectentur, non ut doctrina expoliantur. Diferre Senec. epist. 108. *Quidam veniunt, ut audiant, non ut discant: sicut in theatrum voluptatis causa ad*

delectandas aures oratione, vel voce, vel fabulis ducimur: Magnam hanc auditorum partem videbis cui Philosophi schola diuersorium otij sit. Concurrunt plures solum, ut aliquod oblectamentum expilcentur, non ut componendis moribus excerpere documentum nitantur. Amasa militiæ Princeps Regis cognatus, honoribus nobilitatus, media in via iacuit occisus, & tantis spebus momento temporis viduatus. Accurrebant plures, sed ut intuerentur stragem inopinam, & commiseratione dignissimam; nullus tamen considerabat, insidias esse, quæ putantur dona fortunæ. Vir prudens cadauer amouit, & ne detinerentur spectatores, veste contextit. *Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quòd subsisteret omnis populus ad videndum eum, & amouit Amasam de via in agrum.* Cum spectaculum illud transeuntes edoceret, quàm sit inconstans fortuna, & quàm citò mundialis auolauerit gloria, non videbatur amouendum, sed transeuntium conspectibus obiectandum. Cur ergo prudentiæ vertitur à via amouisse, & transeuntium oculos retardasse? Iam Textus respondet: *Vidit hoc quidam vir quòd subsisteret omnis populus ad videndum eum.* Non amouisset, si gradum histerent, ut attentè expenderent, quàm caducis nitimur, quàm euanidis spebus fallimur, quàm citò dignitate conspicuus iaceat ipso in itinere miserandus. Omnes inopino casu gressum accelerabant, non ut discerent, sed ut viderent, ut oculos pascere, non ut strage admoniti mores componerent: *Vidit vir (inquit Hugo) quòd subsisteret omnis populus propter eum videndum.* Itaque subsistebant curiositatis studio, non profectus desiderio. Ergo cadauer amotum est, Plutar. de Curiosit. sic scribit: *Laudanda Locrensum lex, quæ, si quis peregrè reuersus, rogasset: Nunquid noui? eum multa afficiebat.* Dignus erat qui multaretur, qui solum curabat nouitatibus oblectari, non documentis proficere. Zachæus, cum magna de Christo fama percrebruisset, inscendit arborem, ut transeuntem videret, non ut omnia pertransire consideraret: inscendendi labor adulabatur curiositati, deseruiebat admirationi. *Ascendit in arborem sicomorum ut videret eum, quia inde erat transiturus.* Luc. 19. v. 4. Christus Dominus curiositatis studium in virtutis vertit suffragium. *Zachæe, festinàs descende.* Rogabis: Si bene ascenderat, cur iubeatur descendere? Sed interrogationi respondebit Titus Rostrens. in Cat. solum desiderasse oculos pascere, non celebratum, citissimè transiturum expendere. Ergo Christus frænare curiositatem edocuit, descenderéque & profutura ambire suavit. Titi verba sunt. *Hic solam visionem desiderauit, sed qui nouit plus facere quàm quarimus, dedit ei supra id quòd expectabat.* Zachæum edocuit ex illo celeri transitu salubre documentum venari, nec solum curiositati studere. O quantum temporis furatur nobis vana curiositas, cum elucrari posset laudabilis semper honestas?

T E X T V S.

VERS. 13. & 14. Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri. Porrò ille transierat per omnes tribus Israël in A belam, & Bethmaach, omnésque viri electi congregati fuerant ad eum.

§. XXIII.

§. XXIII.

Sapè qui ad virtutem videtur ducere, ipsa in via scandalum probatur apponere.

Plures sunt, qui ad recti studium videntur discipulos excitare, & se ad speciem expediti itineris duces præbere. Verùm hi ipsi quod Rethoricis verbis adstruunt, factis euertunt, ad securam litoris stationem videntur ducere, sed reuerà probantur speciosa in via scandalum serere, & procellosam virtuti tempestatem adducere. *Non medicus* (aiebat Sen. Epist. 68.) *sed æger hic habitat.* Aliquando medici assumit faciem, qui grassantem introducit perniciem; & qui putabat salutarem sollicitare sibi medelam, præter opinionem nocentissimam incurrit fallaciam. Magna cautela, inoculatissima opus est vigilantia, ne tibi larua virtutis imponat, & ingemiscens dicas: *Quomodo huc veni?* Ioab Sebam Davidis inimicum persecutus secum plures duxit, verùm dux ipse, ne Sebam persequerentur, impedimentum apposuit; Amasam namque violenter occidit, & qui ad honestum bellum admonebantur gressum accelerare, ipsa in via inopino spectaculo cogebantur subsistere. Et quidem, ni vir prudens amouisset impedimentum, Ioab secuti paterentur scandalum: *Vidit hoc quidam vir, quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, amouit Amasam de via in agrum, operuitque eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum.* Nonne vides, Ioabum, qui obibat munus ducis, milites retardare factis? Ni vir prudens viam expediret, & scandalum amoueret, Ioab secuti triumphum non assequerentur, sed in via inopino spectaculo tardarentur. Ioab monita ab actionibus discordabant: monebat veloci cursu Sebam persequi, & patruelem occidens, quodammodo cogebat cursum tardare: qui suadebat cursum, in via obiebat impedimentum. Misericordia Dei fuit, inuenisse virum prudentem, qui scandalum amoueret, & transitum militibus expediret. *Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir.* Ioab ad speciem ducebat, sed reuerà retardabat, ne transirent persecuti Sebam, in via apposuerat impedimentum, qui adhortabatur ad triumphum. *Ex hoc* (inquit Abul. q. 26.) *impediebantur prosequi Abisai, & Ioab euntes ad bellum.* Ad bellum à Ioab ducti, prosequi impediebantur; & quod erat impedimentum? Certè ipsius Ioab plectibile factum, gerebat munus ducentis, sed actio erat retardantis. Si historiam ad moralia adaptes, miris coloribus inuenies adumbratum vulpinum aliquorum ingenium: fortiuntur munus ducis ad vitij inferendum bellum, ad Davidis, hoc est Christi, atterendum inimicum, cum reuerà suis factis remorentur sequentium gressum, & ipsa in via apponere inueniantur obstaculum: videntur dirigere, sed animus est peruertere, affectant exterius oves edocere virtutem, sed interius lupi seducunt ad prauitatem. Balaam Propheta inducitur, & insidere asinæ perhibetur. Fortunata videbatur asina sortita dirigentem Prophetam, nam Propheta ad vitanda scandala videbatur inoculatio, & ad inoffensè peragendum iter conducibilior. Verùm qui dirigentis habebat officium, simplicem ducebat asinam ad interitum: Eximium Dei beneficium fuit, Angelum animantis oculos aperuisse, & Duci ad interitum demonstrasse; nam

asina passa non est à Propheta eo itinere duci, sed elegit, à quo ducebatur, itinere declinare. *Auertit se de itinere, & ibat per agrum.* Num. 22. v. 23. Num. 22. v. 23. Si asina ducenti pareret, erraret; verùm Angelus ostendit periculum, & peruersum Prophetæ prodidit animum: Itaque asina parebat opinione Diuino, sed reuerà peruersa via ducebatur ab scelesto. Audi corripientem Angelum: *Peruersa est via tua, mihi que contraria.* v. 32. Putabat asina via expedita duci, & via peruersa compertum erat ductari. *Brutum* (inquit Philo lib. 1. de Vita Mos.) *perspicacius erat, quam is, qui se iactabat videre non mundum solum, verùm etiam ipsum mundi rectorem.* Fama erat Balaam eximium Prophetam cum Deo miscere colloquia, & cœlestia excipere oracula: ergo se felicem putabat asina, quia talem magistrum sortita, & à magistro tanto gubernata; verùm cogebatur peruersa via incedere, vitiòque inferuire: cœlesti luce nouit, se non bene dirigi, & perspicax institit refragari. Nonnulli sanctitatis opinione celebres candidas animas à rectitudine abducunt, & quæ se duci existimabant, tectis insidijs probantur inuolui. Asina, dum Prophetæ subit ducatum, se rectà duci putabat, sed dirigentis improbitas itineris dolositates tegebat. Ioab factis tardabat sequentium gressum, & putabatur dux contra Davidis inimicum promouere volatum.

§. XXIV.

Grato obsequio est dignus, qui, ut honesta expleueris vota, qua tardare possent, amouit impedimenta.

Plura sunt, quæ remorentur Philosophiæ studiosos, & virtutis cupidos: nihil illis gratius, quàm expedita via incedere, nec impedimentorum obicibus retardari. Disertè Seneca epist. 73. *Errare mihi videtur, qui existimant Philosophia fideliter deditos, contumaces esse, ac refractarios, & contemptores magistratum, ac Regum, eorumque, per quos publica administrantur.* Rationem subdit: *Econtrariò enim nulli aduersus illos gratiores sunt: nec immeritò, nullis enim plus præstant, quàm quibus frui tranquillo otio licet.* Itaque hi, quibus ad propositum bene viuendi aditum confert securitas publica, necesse est, auctorem huius boni, ut parentem colant. Cum honestè viuere, virtutemque colere, animus sapientis sit, si cui debeat impedimentis, obicibusque expediti, & libero gressu incedere, veluti parentem veneratur, & referre grates adnititur. Cum plures tenderent Sebam ambitione omnia perturbantem, & Davidis hostem persecuti, Amasa ipsa in via prostratus, dolosèque occisus miserando gressus tradabat spectaculo; nam subsistebant milites, casum demirati, & quàm citò fortuna verteretur intuiti. Quid tunc? vir prudens impedimentum amouit, & iter gradientibus expediuit: *Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir, sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri.* Laudabile militum erat studium persequi virtutis hostem, & pacis pestem, sed retardabatur honestum votum, quia in via inopinum occurrebat scandalum. Vir prudens amouit obicem, & amouens fouit virtutem; nec dubium est magnas illi viatores debere gratias, cum per illum quiuerint honesta vota non solum prosequi, sed perficere.

Notauit

Notauit Abul. q. 26. *Quidam vir considerauit, quòd omnes venientes subsistebant apud cadauer Amasæ, & per hoc non sequebantur expedite Ioab ad bellum, ideò abstulit cadauer de loco, volens quòd omnes expedite sequerentur duces suos.* Impedimento amoto, milites Sebam persequebantur, & victoria redimebantur, ergò cum per amouement obicem honesta proficerentur vota, nec medijs frigescerent in conatibus desideria, fas erat vti parentem colere, & gratias reddere. *Ille vir* (datus iam Senec ait) *sincerus, ac purus, qui reliquit & curiam, & forum, & omnem administrationem Reipublica, vt ad ampliora secederet, diligit eos per quos hoc ei facere tutò licet.* Nequibant Seba persecutores eum non diligere, per quem tutò eis licuit honestè cœptis insistere, & impedimentis exsolui. Eximium beneficium fuit obicem amouere, & iter ad triumphos optabiles expedire; Verùm plures, qui colere debuissent virtutem, amant ad virtutem obicem. Quòd si quis sincero affectu confusas tricas aggreddiatur accidere, solet sibi odium cœcissimum maturare. Dauid dum suauis cantus melodia impuratum depellit spiritum, exacuit contra se telum; & qui debuisset gratias agere, iuuentus est odio furere. Christus Dominus miraculorum gloriam cum hominibus partiri exambiens, vbi fœtenti iam Lazaro vitam refudit, adstantibus iussit, quæ gressum retardabant, vincula exsoluere: *Soluite eum, & sinite abire.* Ioan. 11. v. 44. Rediuius iam Lazarus desiderabat sepulchri tenebras fugere, fœtoribus renuntiare, & Domino vocanti parere, retardabat tamen funestis institis, & sepulchralibus fascijs. Ergo vt Apostoli in miraculi partem veniret, vincula ruperunt, & honesta Lazari vota adiuuarunt. Notauit Orig. in Cat. *Vt sic resurrectio Lazari commune opus sit.* Vt resurrectio Lazari Christo, & Apostolis opus esset commune, Christo resplendenti voce vitam refudit, & impedimenta manus Apostolica absoluit. Debat Lazarus Christo vitam, Apostolis debebat Christo accedere, & bene, quam acceperat vitam, collocare: ergo miraculi laus quodammodo erat communis, Christo Domino, quia tenebras depulit, & vincula soluenti, quia gressum, vt Christo accederet, expediuit. *Vt sic resurrectio Lazari commune opus sit.* Qui Sebam persequebantur, honestum fouebant pectoribus desiderium, sed in via retardabat obstaculum: Ergo qui amouit obstaculum, quodammodo dedit triumphum: *Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba.*

§. XXV.

Ambitio ingenti labore euandam gloriam sollicitat, & plures, dum sollicitat, hostes armat.

Nillum grauius malum habet ambitio, quàm quòd oculis capta est. Disertè Sen. epist. 73. *Habet hoc vitium omnis ambitio: non respicit.* Vt tetro impeditis humore oculis, rerum confunduntur species, nec, vt sunt, quæ obijciuntur, apparent imagines, ita qui ambitu obeundi aliquam dignitatem tenentur, tetrìs caliginibus obscurantur. Fallit illos speciosus splendor, nec menti occurrat, qui sub illa bractea tegitur dolor, & dum fallacia delectantur, magnis difficultatum voluminibus inuoluuntur. Seba opportunam, suo videri, occasionem nactus, dignitatem Dauidi præripere gessit, & buccinæ clangore plures ad se milites

conuocauit. *Cecinit buccina.* Non aduertit Seba eadem buccina, qua adlegebat milites, accendere contra se hostes; vbi innotuit Sebæ ambitus, iam contra ipsum copiosus in campum procedit exercitus: opus illi fuit per omnes Israël tribus anxio vestigio excurrere, & sibi profugium quærere. *Porro ille transierat per omnes tribus Israël in Abalam.* Quàm prolixis itineribus, quàm anxij laboribus, quàm magnis sumptibus opus fuit milites comparare, & profugium sibi quærere! *Nec ambitio tantum* (datum audi Senec.) *instabilis est, verum cupiditas omnis, quia incipit semper à fine.* Cæca aded fuit Sebæ ambitio, vt è fine inceptis, & à priuato posse sibi persuaserit vsque ad Regalem thronum exilire. Audi Liram: *Transierat per omnes tribus Israël, sollicitando eas, vt constituerent eum Regem.* Magnis ausibus, magnis sumptibus, magnis laboribus sollicitauit sibi thronum, & emit capitale supplicium. Fore iuagurandum, erat dubium, fore persequendum, certissimum; sed ambitio non vidit carnificis ferrum, & sibi visa est videre regalem thronum. Tarda eum experientia edocuit, quàm futilibus fuerit innixus, & quàm illusorij spebus falsus: Nam Abelenes, vt à se amolirentur periculum, Ioabo obtulerunt præcisum caput. Cæco ambitionis impetu ductus promisit sibi fastigium, nec considerauit armare contra se manum. Fratres non solum sanguine, sed cæteros præcundi cupidine per matrem sibi prima sollicitauere subsellia; res non aded testè acta est, vt latuerit socios. Qui fratris ambitione exasperati, indignatione flammescunt, & contra ambientes insurgunt. *Audientes decem indignati sunt de duobus fratribus.* Mat. 20. v. 24. *Illud de duobus fratribus* Mat. 10. v. 24. idem est, ac contra duos fratres. Olim Petrus fratrum piscibus repleuit scapham, & iam modò contra fratres obarnat iram. Idem fuit, dignitatem ambire, & aduersarios decem habere. *Decem indignati sunt de duobus fratribus.* Ambitio effectu caruit, aduersantium verò indignationem sustinuit. *Præuarum* (aciebat Chrysoft. in Cat.) *honoris concupiscere, vanitas est.* Consonat ibi Hieron. *Ignorantes mensuram suam, non modica cupiditate exarserunt.* Nullus ex ambitioribus est, qui mensuram suam nouerit, & qui ad staturam suam cubitum non adiecerit, & dum cæteros præsumit excedere, etiam præsumit ad alta Icaris cereis volatibus peruenire: ergo contra se plurimorum indignationem accendit, quia sui imaginem tumidus proceram effingit. Seba dum suam mensuram ignorat, ambitione immodica calamitatem sibi maturat.

TEXTVS.

VERS. 15. Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaach, & circumdederunt munitionibus ciuitatem, & obfessa est vrbs: omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur destruere muros.

§. XXVI.

Iniquis receptaculum exhibere est sibi calamitatem aspicere.

Aded est improborum societas periculosa, aded fugienda, vt etiam vbi impossibile videtur

Gen. 1. v. 4. *Gen. 1. v. 4. lux per se ipsam à tenebris est diuisa, imò tenebris prorsus opposita. Cur ergo Deus adlaboret difficilissimis spatijs disiungere, quæ suo apte ingenio non possunt non separari? O utile nobis documentum! Pestilens aded est prauitas, vt halitu inficiat, tactu noceat, proximitate corrumpat. Ergo licet lux nequeat caliginibus deturpari, Deus magnis voluit spatijs seiungi, vt nos edoceret cautelam, & traderet vtilissimam diuisione doctrinam. Opportunè Philo lib. de Mundi Opific. Postquam effulsit lux illa intelligibilis sole antiquior, cesserunt aduersæ tenebrae, disspescente Deo, dirimentèque, cui perspicua sunt contrarietates rerum, & natua quadam certamina. Satis sciebat conditor lucis, & caliginis natuas contrarietates, curauit tamen diuisionem: nam quæ otiosa videri potuit cautela, erat vtilissima moribus componendis doctrina: vt sic ediscerent filij lucis, quàm oporteat longissimis interuallis distare ab omni tenebricoso, & quod inficere possit, turbido. Adnectit Philo: Ne igitur perpetuis laborarent seditionibus, nève bellum, pulsa pace, prænaleret, confuso in mundo ordine, non solum separauit lucem à tenebris, verum & terminos in medijs spatijs posuit, quibus vtrumque arceatur ab extremitatibus alterius. Etiam quæ innata discordia nequeunt confociari, longissimis voluit interuallis disiungi, vt ipsa doctrinalis cautela esset ad fugiendum prauorum confortium erudita nobis pro lingua. Abela ciuitas summa veneratione habita, & confluentium ad enodandas difficiles quæstionum ambiguitates magistra, dura modò obsidione premitur, & imminentibus periculis obturbatur. Venerunt itaque, & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaach, & circumdederunt munitionibus ciuitatem, & obsessa est vrbs; omnis autem turba, quæ erat cum Ioab, moliebatur destruere muros. Nulli dubia obsidionis causa, scilicet Sebam recepisse: nam vbi improbo exhibuit ciuitas receptaculum, sibi non potuit non asciuisse periculum. Et quidem vt probi, rectique viri societas ingentissima affert commoda, sic improbi tutela peperit vrgentia discrimina. Notauit Lira: Ciuitas obsessa erat in periculo destructionis, quod notatur, cum dicitur: Omnis autem turba & c. & ided excogitata fuit via saluationis ciuitatis per modum, qui sequitur. Nequibat ciuitas imperturbata frui pace, dum intra se haberet prauitatem, & iniustitiam: ergo à se non solum expunxit, sed detruncavit, quo facto & reffloruit, & vixit, & valuit. Hanc veritatem, vt nobis exprimeret Scriptura, retulit Ionam diuinis mandatis reluctantem, nauim incensidisse: nauis rector dum nauis cupiditate admittit refugam, contra se exciuit tempestatem durissimam. Nauis periclitabatur conteri. Ion. 1. v. 4. Quàm ingens dispendium peperit exiguum lucrû! Nauis gubernator nauum acquisiuit, sed grandi dispendio euomit; nam opus fuit, iactis in mare mercimonijs, nauim leuare, vt confusa procellosæ tempestatibus volumina quiret effugere. Miserunt vasa que erant in nauis, in mare. Acquisitus nauis ingenti iactura persolutus est: & proreta dum refugæ præbet receptaculum, compugnantium sustinet ventorum diffidium. Non potuit nauis acerrimis ventorum flatibus non concuti, dum intra se habebat tempestatibus originem. Vbi nauis ea sarcina liberata est, pacatè spumosas traiecit vndas. Frustrà (inquit Basil. Seleuc. Ora. 12.) Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.*

onera in fluctus effundebant, cum tempestatibus causam retinerent. Partita maris fluctuatio hanc vnam nauim procellosis vorticibus impetebat, ceteras non diuexabat, vt compertum omnibus esset, periculofam esse diuinis renitentis iussis societatem. Magnitudini suæ plures adulantur, si scelestis opem tulerint, & ab infligendis pœnis defenderrint, vereri tamen debuissent cœlestem excitandam procellam, si impijs protectionis ministrarent vmbra. Dum Abela Seba exhibet patrocina, sustinet vrgentissima bella.

TEXTVS.

VERS. 16. & 17. Et exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab: Appropinqua huc, & loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? & ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillæ tuæ; qui respondit: Audio.

§. XXVII.

Deipara à suis auertit periculum, & hostilem reprimat gladium.

QVis dubitet hominum prosperitatem Deiparæ precibus applicandam, & eius curis sollicitis adscribendam? Procedit (aiebat Cassiod. 11. Var. 1.) ex ore dominae beneficis sermo, & manens sub securitate promissio. O admirandam Deiparæ beneuolentiam, quæ sic sedulo studio prouidet clientulis, vt antequam incurrerint, exemerit à periculis! Repetat datus Cassiodorus: Beatam te Domina laude multiplici, cui diuino beneficio necessitas tollitur cuncta certaminis: quando aduersa Reipublicæ, aut cœlesti felicitate vincis, aut tuis imperijs spontanea largitate coniungis. Seba contra Dauidem coniurat, & ad Abela quasi ad tutissimum profugium gradum accelerat: Ioab, vt hostem capiat, obsidione ciuitatem angustat. Vrgubat prælium, diuexabat timor Abela populum. Quid tunc? Sapiens mulier muro eminens, Ioab aduocat, & sapienti sermone militarem furorem sedat: Exclamauit mulier sapiens de ciuitate: Audite, audite, dicite Ioab. Mulieris sapientia, quod imminabat ciuitati, est propulsatum periculum, & quod anhelabat, Ioab cōsecutus est sine certamine, votum. Ista mulier (inquit Abul. q. 27.) fuit mulier prudens valde, & eloquens inter alias mulieres eiusdem vrbs, ided vocatur sapiens; nam sciuit persuadere hoc, quod nulla mulier eiusdem vrbs sciuerat. Nulla mulier ad Deiparæ prudentiam peruenit, nec eius sapientiam attigit. Ergo Maria efficaci suauitate, suauis dulcedine suos à periculo liberauit, & hostilem impetum fregit. Ignorabat Seba in Abela fœminam esse, quæ ei extremum sollicitaret exitium, & placaret Dauidis animum. Abigaël Dauidi occurrit, & recondere gladium suadet. Equis hoc ait? Certè ipse, eloquij dulcedine delinitus, & honesta fassinatione illigatus. Benedictum eloquium tuum, & benedicta tu, quæ prohibuisti me hodie ne irem ad sanguinem. 1. Reg. 25. v. 32. Abigaël prudenti eloquio à domesticis imminens auertit periculum, & ardentem hebentauit Dauidis gladium. Nam eximia Mariæ prudentia

dentia suis securitatem impertitur, & periculum propulsare conatur. *Ponitur* (inquit Lira) *Abigaïl prudens obitatio, & secundo ipse David pacificatio.* Sub Abigaïl tutela domesticus mansit securus, & eius nitidâ eloquentiâ David sententiam demutauit placatus. Cum nullus ambigat gessisse Deiparæ umbram in Abigaïl, Sacer delineauit Textus, quid per Mariam genus experiatur humanum. Ipsa Dei indignationem sopit, hostilem gladium auerit, suis impertitur salutem. Felix fuit Abela ciuitas, dum pro se habuit prudentissimam fœminam, quæ Martialem Ioabi placauit ardorem, & extincto perturbatore, securam Abelonis, & desideratam attulit sospitatem.

§. XXVIII.

*Oportet accedere, si Deiparæ consilia desideras
auscultare*

Sapiens semper proficit, quia vel solo aspectu, vel occurſu ipſo vitia confundit, & eloquenti ſilentio mores componit; oportet tamen ſapientiam accedere, eius contubernio uti, vt compendiam viam inuenias, & quæ ignotabas, addiſcas. Qui ſapienti accedit, excuſato labore, ſenſim ſapientiam ebibit, & virtutibus proficit. *Qui in ſolem venit* (aiebat Sen. Epist. 108.) *licet non in hoc venerit, colorabitur: qui in unguentaria taberna reſederunt, & paulò diutius commorati ſunt, odorem ſecum loci ferunt: & qui apud Philoſophum fuerunt, traxerint aliquid, neceſſe eſt, quod prodeſſet etiam negli-entibus.* Vt peſtifera tæbe infectus, halitu accedentem inficit, ſic Philoſophus aspectu, & affatu accedentis mores componit: ipſa proximitas depellit vitia, ipſa conuerſatio virtutum eſſe inuenitur ſchola. Cum Ioab dura obſidione Abelam premeret, & Sebam Reipublicæ perturbatorem capere ambiret, Abelana fœmina miris prudentiæ luminibus expolita, & naturæ dotibus exornata, Ioab iuſſit accedere, vt, excuſato labore, poſſet, quæ exoptarat, nanciſci. *Dicite Ioab: Appropinqua huc, & loquar tecum.* Prudentiſſima mulier aſſeruit, vt Ioab aſſequeretur vota, opus eſſe accedere, & liberis auribus ſapientiæ verba auſcultari: diſtantia impediēbat, proximitas ad percipiēda verba iuuabat: ergo exhibitura ſalubre conſilium, conſuluit acceſſum: *Appropinqua huc, & loquar tecum.* Poterat per internuntios Ioabum edocere, ſed maluit appropinquare, vt ipſa proximitas attentiorē redderet, & à confuſaneo caſtorum tumultu reſeſſus expeditiorē auditum redderet. *Acceſſit ad illam* (inquit Abul. q. 27.) *plus quàm prius.* In foro, & in templo exiſtentes ſolent ad honeſta cœleſti pulſu incitari, & inſpirationis luminibus circumfundī: negari tamen non poteſt, templum animum melius diſponere, & ſacra myſteria attentiores reddere. Ergo accedat Ioab, vt ſapientis conſilia audiat, & deſiderata expeditius obtineat. Plures deſiderant de malo reportare triumphum, & pacis obtinere ſerenum; verum varijs occupationibus diſtricti, aut rebus euandis occupati, Virgini ſapientiæ theſauro accedere differunt, & quia differunt, quæ conducerent, conſilia non audiunt. Oportet, qui cupit à ſapientiſſimæ Virgini Mariæ labijs conducibilia ſibi percipere, à tumultu recedere, tranquillum tempus deligere, & deuoto animo propinquare. Ipſa ad te clamat: *Appropinqua huc, & loquar tecum.* Pſaltes cœleſtis Philoſophiæ ſtudioſos admonebat, ſe triciſ expere-

dire, & greſſum accelerare. *Venite filij, audite me: timorem Domini docebo vos.* Pſal. 33. v. 12. Domini timorem docturus, expeditas deſiderat audientium aures, vtque melius poſſint audire, monet accedere: Opportunè Incognitus ad hunc locum: *Venite filij, audite me, nihil enim ita diſponit mentem ad huius ſacramenti deuotionem.* Tardè accedet deuoto animæ auditu, qui dicatus ſæculo aures claudit, qui corporali accedere greſſu differt. Qui à ſole (vt aiebat Seneca) coloratur, in ſolem venit; nam ſi latebris, reſeſſibusque immoretur, ſolaribus illuſtrari radijs, vitali tepeſcere calore, non poſſe dignoſcitur. Ergo qui veri ſolis cupit calore foueri, & luce reluminari, opus eſt, vt in ſolem veniat, & negotijs ſæcularibus expeditus ſitibundam audiendi aurem afferat. Ioab inter armorum ſtrepitus nequibat audire, ergo, vt audiat, iubetur appropinquare: *Appropinqua huc, & loquar tecum.*

TEXTVS.

VERS. 18. & 19. Rurſumque illa: Sermo, inquit, dicebatur in veteri prouerbio: Qui interrogant, interrogent in Abela, & ſic perficiebant. Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſraël, & tu quæris ſubuertere ciuitatem, & euertere matrem in Iſraël. Quare præcipitas hæreditatem Domini?

§. XXIX.

Magna felicitas eſt habere à quo conſilium petas, & tormentum ambiguitatis euadas.

Nillum numen eſt (aiebat Iuuen. Saty. 10.) *ſi ſit prudentia tecum.* Vera prudentia imminens periculum auertere, & latum iam incommodum ſatagit delinire. Vt lux oculos ſplendore illuſtrat, & tenebras caliginoſas depellens, tecta ſcandala manifeſtè demonſtrat, ſic prudentia innato iubare mentem dirigit, ambiguitatem depellit, & ad portum ſecurum ducit. Theſaurum inuenit, qui prudentem, à quo conſilium petat, inuenit; nam prudentis conſilium eſt veluti cœleſte aſtrum greſſus dirigens, actiones componens, & ad Chriſtum expedito itinere ducens. Obfederat Ioab Abelam, frequentia, & doctrina nobilem ciuitatem. Ibi fœmina cœleſti ſapientia prædita, & ſpiritu Prophetico ornata reddebat veritate ſemper innixa reſponſa, & opportuna dabat conſilia. Ergo cum Ioab urbem recta obſidione cingeret, armatorumque copijs premeret, iurè carpitur, quòd communi omnium officiat vtilitati, & ſaluti: *Nonne ego ſum, quæ reſpondeo veritatem in Iſraël? & tu quæris ſubuertere ciuitatem, & euertere matrem in Iſraël?* Achi dicat: Pudica fœmina pro matre ſum Iſraëlitis, quos & veritate educo, & doctrina cœleſti paſco: Ergo ſi deſtruxeris ciuitatem, auferes generalitati ſalutem. Ita Abul. q. 27. *Ego ſum, quæ reſpondeo veritatem Iſraël, quia mulier illa erat Prophetes, vel ſapiens.* Magno in honore erat omnibus vrbs Abela, quia in ea præſidebat mulier, ſpiritu cœleſti afflata, & eximia prudentiæ mirandis dotibus expolita. Omnium erat mater, dum actiones conſilio dirigebat, & ambiguitatis tenebras propulſabat. Quid enim hominibus op-

tabilis,

tabilius, quàm fortiri sapientiæ thesaurum, & sinceræ veritatis asylum? Sapientia erudiendos parvulos aduocat, & vberes fructus veritatis ostentat. *Si quis est paruulus veniat ad me, & insipientibus locuta est: relinquite infantiam, & venite, & ambulate per vias prudentiæ.* Prouerb. 9. v. 4. Quam erat fortunata vrbs illa, in qua veluti patria sedem Sapientia sibi fecerat, & expeditas prudentiæ vias, per quas vel paruuli sine offendiculo pergerent, demonstrabat! *Sapientia edificauit sibi domum.* Sapientia domus nullis ventorum flatibus euertenda, & solidis columnis firmata, patebat omnibus: ibi consilium audiebatur, nulla adulatione corruptum, nulla cupiditate fucatum. Audi Ambros. lib. 2. Offic. cap. 14. *Omnia operatur prudentia, cum omnibus bonis habet consortium. Nam quomodo potest vtile consilium dare, nisi habeat iustitiam, induat constantiam, mortem non formidet, nullo errore, nullo reuocetur metu, nulla adulatione a vero deslectendum putet?* Cum sæpè consilia adulatio corrumpat, sæpè timor imminuat, & cupiditas sæpè veritate adulterata detorqueat, magna illius Reipublicæ erat felicitas, ciuem sortiri fœminam, à qua promanaret consilium prudentia plenum, veritate solidum, & fideli integritate incorruptum. Ioab hæreditatem Domini dicitur præcipitare: *Quare præcipitas hæreditatem Domini?* dum Abelam prudentissimæ fœminæ sedem stricta obsidione conatur euertere. Non possum Imperialis Collegij Societatis Iesu, & Matritensis Curia non dilaudare felicitatem, cum ibi pulcherrimum, elegantissimūque Deiparæ simulachrum; cui titulus, *Del Buen Consop,* præfideat, oraculæque cœlestia prodant, & consilia salubria præbeat. Nam cum consilium prudens sit vitæ medicamentum, erroris exilium, & probitatis suffragium, nequit non esse fortunata Respublica, vbi felicitatis est vena. Egregiè huic simulachro conuenit, quòd de se Sapientia aiebat. *Quasi palma exaltata sum in caedes.* Eccl. 24. v. 18. In palma agnosceit Hugo consilij donum: *Palma alta est (inquit) & annosa, & ideo significat donum consilij.* Vt victrices dexteris virens semper palma nobilitat, vt plantas alias procerâ altitudine superat, vt firma contra adsultus temporum perseuerat, sic æquum, prudensque consilium amplectentem cæcis difficultatibus eximit, triumphumque affert. Iurè palma Mariæ sanctissimæ umbram gerit; nam Maria honestatis semper consiliatrix, ei accedentes captiosas dæmonis thecnas facit eludere, & periculosos dolos euadere. Dum Abela mulierem boni consilij matrem sortitur interna, externaque pericula euasisse refertur.

§. XXX.

Nequit florere Respublica fortunata, si veritas, aut æquitas probetur euersa.

PARUM felix erit Respublica, quantumuis incolarum nobilitetur frequentia, quantumuis exundauerit auri copia, quantumuis alias supergrediatur fabricarum elegantia, si caruerit veritate, æquitateque. Veritas Deo semper grata humano conuictui probatur esse vtilissima: nihil subsistit, ni veritate innitatur, nihil tutum est, ni veritate fulciatur. *Cultu vero (aiebat Philo de Num. lib. Quod deterius) delectatur, cum anima solum, & vnicum sacrificium offert, nempe veritatem.* Vbi adulatio viget, vbi fraus dolosa valet, nil

Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

potest consistere, nec solidis fundamentis firmari. Sincerè veridicus diligenti solertia est quaerendus, & præ diuitijs plurimis æstimandus: sibi imponit, qui gratis maualt adulationibus deliniri, quàm veritatem solidam auscultare. Veridicus vitæ medicamentum est, ab errore, nocentissima peste liberans; assentator est morum corruptela, dum blandius palpat. Hinc est, quòd Ioab seuerè carpitur, cum Abelam euertere adnititur: *Quare præcipitas hæreditatem Domini?* Si inquiras: Cur dicatur Ioab totam Domini hæreditatem præcipitanter euertere, dum Abelam exiguam urbem fatagit demoliri? Respondebit Hugo Card. urbem incolere mulierem, quæ veritatem edocebat, & sapientiæ lumine difficultatum tenebras propulabat: ergo licet aliæ ciuitates perstarent hominibus refertæ, & diuitijs copiosæ, subuersa Abela veritatis, sapientiæque sede, calamitas premeret, quia veritas exularet. *Sermo dicebatur in veteri prouerbio: Qui interrogant, interrogent in Abela, & sic proficiebant. Nonne ego sum que respondeo veritatem in Israël?* Itaque Abela erat æquitatis domicilium, sedes veritatis: ergo si Ioab euerterit Abelam, Domini totam hæreditatem præcipitat, quandoquidem pro æquitate erit improbitas, pro veritate fallacitas, pro dubiorum enodatione dolositas. Audi Hugonem: *Quasi dicat: Verè hæc est hæreditas Domini, quia in ea est consilium; unde & dicitur: Qui interrogant, interrogent in Abela, id est qui indigent consilio, veniant in Abelam, & ibi inuenient.* Euersa ciuitate, carebat tota Respublica disertis hominibus, qui nudam nullisque fucis adulteratam veritatem dicerent, qui consilium cæcis in difficultatibus opportunum præberent: ergo felicitas præcipitabatur, & orbitas inducebatur, quandoquidem si veracibus cõtingeret dispoliari, Respublica nequiret florere. Michæas Dei Propheta, veritatis amicus, religionis propugnator odio habetur, & compedibus ferreis vincitur: *Ego odi eam.* 3. Reg. 22. v. 8. Odio habebat Princeps veracem, quia gratis adulationibus oblectabatur, & coloratis fallacijs demulcebatur. Quid tunc? Princeps, accepta plaga, miseram efflauit animam; & dispersus, attritusque populus lamentabilem sustinuit miseriam: *Vidi cunctum Israël dispersum in montibus, & quasi oves non habentes pastorem.* v. 17. Vbi odio verax habebatur, populus dispergebatur, & adinstar ouium sine pastore luporum patebat incurfibus, ferarum morsibus. *Indignus erat Acab (scribit Theod. apud Glos.) cuius Deus curam gereret.* Veritatis osor sibi ipsi fuit inimicus, & Reipublicæ toti infausus; nam vbi veritas expungitur, calamitas adaugetur: dum, ne veritatem audiat, aures obturat, à se quodammodo Dei curam, & prouidentiam ablegat: *Indignus erat, cuius Deus curam gereret.*

TEXTVS.

VERS. 20. & 21. Respondensque Ioab ait: Absit, absit hoc à me: non præcipito, nec demolior. Non sic se haberes; sed homo de monte Ephraim Seba filius Bochri cognomine, leuauit manum suam contra Regem Dauid: tradite illum solùm, & recedemus à ciuitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per murum.

Bbb 2 §. XXXI.

§. XXXI.

Cum vestræ nos calamitatis præstemus causam, proferimus de alijs querelam.

PLura incommoda nostris culpis applicanda, alienis excessibus adnitimur adscribenda, quasi aliena architectetur nequitia, quod sæpissime nostra peperit imprudentia. *Confessio* (aiebat Tertul. de Pœni. cap. 8.) *satisfactionis consilium est, dissimulatio contumaciæ.* Plures potiùs contumaciæ dissimulationem sequuntur, quam confessionis consilium amplectantur: alio sensu de illis dicas quod Tertul. cap. 9. *Cum accusat, excusat, cum condemnat, absoluit.* Petulans ignorantia, vt se excuset, accusat alios; vt se absoluat, alios condemnat. Cùm Abela ciuitas Dauidis inimicum admisisset, Ioab, qui Dauidis partes susceperat, & persequebatur rebellem, ciuitatem cinxit, & arcta obsidione oppressit. Quid tunc? Mulier de Ioab multiplices dat querelas, quòd ciuitatem premat, & quòd Dei hereditatem præcipitate disponat: *Queris subuertere ciuitatem, & euertere matrem in Israël.* Ioab adscribit ciuitatis pressuram, cùm reuera ciuitas pressuræ foueret causam. Ipsum Ioab audi: *Non præcipito, nec demolior. Non sic se habet res; sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, leuauit manum suam contra Regem Dauid: tradite illum solum, & recedemus à ciuitate.* Ipsa ciuitas erat calamitatis causa, & Ioab adscribebatur omninò culpa: dum Ioabum accusat, se excusat, vtque se absoluat, Ioabum prædamnat: & cùm Abela scelesti receptatrix obsidionis causam retineret, de Ioab dabat querelas, & eius temeritati applicabat causas. Prodest Abul. q. 27. *Non sic se habet res, id est non est veritas, sicut tu existimas, scilicet quòd ego velim destruere ciuitatem, quia non veni ad hoc, sed ad capiendum Sebam.* Si Abelanus depelleret Sebam, non pareretur duræ obsidionis pressuram, cùm pressura non promanaret à peruerso Ducis ingenio, sed à protectionis iniqui studio. Ioabo Abelenes, quam patiebantur, calamitatem adscribebant; quando ipsi intra ipsa mania aduersitatis causam cõseruabant. O quam frequens hic error est! Peccator cùm sit artifex, quam patitur, calamitatis, alijs sæpè adscribit, & audaci lingua Numinis prouidentiam arrodit. Diabolicus furor contentus non est, homines torquere, sed viuos gestit sepulchris fœtidis amandare. In monumentis collocant superstitem mortis auctores, vt inhabitatus, cætera mortuus solum viueret, quòd ægrimonix sensu torqueretur. Aduentauit Christus, vt medelam afferret afflictis, & pœnam inferret sæuis; & vt sensit inimicus Domini præsentiam, sibi illatam vociferabatur iniuriam. *Venisti huc ante tempus torquere nos.* Mat. 8. v. 29. Non solum de tempore dant querelam, sed Christo Domino, vt qui aliorum tormentis oblectaretur, detestandam applicabant sæuitiam: Venisti, inquit, refragante tempore, torquere, non subuenire; cùm afflictorum gemitibus oblecteris, & sæuitiæ innatæ blandiaris. *Ante tempus torquere nos.* Immatura demonis rabies iudicem compellebat ad infligendam pœnam, & nihilominus solutissimam contra æquissimum iudicem gerebat linguam. Notauit eleganti stylo Chrysol. ser. 16. *De tempore sic queruntur, quasi ipsi cum tempore feterint, vt viuos condiderit in sepulchris.* Tempus absiderat, præuenerat mortem, in homine fe-

ralem immaturè exercebat rabiem, & de tempore querebatur, quasi plus, quam deberet, ab eo exigeretur, & supra merita torqueretur, & cùm fas esset pœnam reatibus applicare, degeneri iudicis affectui adnitebatur adscribere. Abelanus virulentissimum Dauidis hestem conseruat, & ciuitatis incommoda Ioabo applicanda clamat.

§. XXXII.

Deus affligit vt corrigat, non affligit vt affligat.

PLures de prouidentia quærentur, aut malè certè opinantur: existimant Deum hominum calamitatibus oblectari, & pressuris gaudere. Non norunt ad vitiorum sananda vulnera supplicia sæpè esse efficaciam medicamentum: certè medicina est quasi sæuitia, de cauterio, de synapis incendio, medicum tamen fructus excusat, cùm non intendat affligere, sed sanare. Ergo cùm Deus peritissimus sit medicus, amara applicat, vt mores componat, affligit, vt sanet, non affligit, vt affligat. Cùm artificii pretium pendamus, si runcinis, & scobinis expolitam elegantem nobis statuam tradat, de Numine querimur, si hominem sui imaginem expoliat, & in meliorem formam reducat. *Miraris tu* (aiebat Sen. de Prouid. cap. 2.) *si Deus ille bonorum amantiſſimus, qui illos quam optimos esse, atque excellentissimos vult, fortunam illis, cum qua exercèantur assignat?* Cum mala fortuna compositus virum se, fortemque ostendit, ingentissimum sibi acquirit præmium, & Deo offert dignissimum spectaculum. Ergo ferenti, in lucrum aspera cedit fortuna, quia inde venatur subsidia, vnde oriunda videbantur virtutibus detrimenta. Querebatur mulier de Ioab, quòd Abelanum obsidione affligerit, & euertere prorsus tentarit: *Queris subuertere ciuitatem, & euertere matrem in Israël.* Quid tunc Ioab? Nullatenus se, ait, euerſionem moliri, sed, ne virulentissimi Dauidis hostis receptaculo, protectioneque inhonestam ciuitas subierit notam, contendere. *Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri cognomine, leuauit manum suam contra Regem Dauid: tradite illum solum, & recedemus à ciuitate.* Vides ciuitatem obsessisse, vt pestem, quam refouebat, expelleret, non vt obsidionis pressura ciues affligeret? Vbi à se Dauidis hostem proiecerunt, tranquillitas affulſit, & vexatio prorsus cessauit. Prodest Abul. q. 27. *Non est veritas, sicut tu existimas, scilicet quòd ego velim destruere ciuitatem, quia non veni ad hoc, sed ad capiendum Sebam.* Quam graphicè adumbravit historia coloribus Scriptura, quod contingere solet hominibus: grato vultu cor peccatum veri Dauidis, hoc est, Numinis inimicum admittit, & admittendo, venenum contra se fouet. Ergo Dominus salutis hominis studiosus, hominem vndique obsidet morbis, laboribus, calamitatibus. Obsessus intidiosissimas dat querelas, quasi sæuitia sit, tot producere in campum contra miserum angustias; sed debuisset nocere calamitatibus obsideri, non vt affligatur, sed vt, euomito veneno, sanetur. Si homines, quod tuentur, peccatum depellerent, calamitatem vitarent; at dum recusant hostem perimere, coguntur afflictionibus laborare. Bona tempeſtas nauim Ionæ receptaculum violentis statibus diuexabat, & instantis terroribus naufragij premebat. Nauæ bono consilio vsi, Ionam, quem expete-

Mat. 8.
v. 29.

bat tempestas depulerunt, & iam ventus cogitur, vnda sedatur. *Tulerunt Ionam, & miserunt in mare, & stetit mare à feruore suo.* Ion. 1. v. 15. Iam quietus maris æstus, iam ventorum reprimitur flatus, iam cessat nautarum metus; nam turbulenta procella non nauim diuexabat, vt diuexaret; sed vt pestem, quam visceribus refouebat, euomeret. *Nauis* (inquit Basil. Seleuc. Or. 12.) *fluctibus obsideatur, ac vi ventorum propellatur in periculum, dum tradatur, qui queritur.* Vbi nauis, qui querebatur, tradidit Ionam, horrifonam euasit etiam procellam: vt Abela etiam appetens euasit euerfionis periculum, vbi interemit Sebam, Dauidis pessimum aduersarium. O si peccatores, quod pectoribus fouent, Dei aduersarium, pœnitundinis gladio interimere aggrederentur delictum, profectio non solum frustrarentur pericula, sed ad tranquillæ pacis deuenirent serena; ast dum tuentur Sebam, opus est periculum subire, & varijs incommodis afflictiari.

§. XXXIII.

*Sanctissima Virgo laudabiliter demoni militat in-
sidias, & assequitur decantandas
victorias.*

Vbi Mariæ Sanctissimæ umbra, ibi demonis est pernicies, ibi capitis eius strages. Virulentissimus hostis inferre Deo aggreditur bellum, verum si adsit Mariæ, maturat sibi infortunium. *O sæculi beata fortuna* (aiebat Cassiod. 11. Var. 1.) *sub Principe feriato matris regnat affectio, per quam totum sic peragitur, vt generalis nos tegere charitas sentiantur.* Si Virginis nos sollicita tegat tutela, iam demoni imminet luctuosa ruina. Seba, clangente buccina, Israëlitas à debita Dauidi subiectione conatur auertere, & iam Israëlita infelici cæcitate ad Sebæ signa gestit transire. *Separatus est omnis Israël à Dauid, secutusque est Seba.* Suprà v. 2. Detestandi voti compos Seba petijt Abelam, & ibi promisit sibi victoriam; verum sua illum spes fecellit: nam Dauid delectum cogit, & Ioab dura obfisione Abelanos premit. Inter hostiles adfultus, inter Dauidis exercitus Seba adhuc perseue-
tabat, & de triumpho præsumebat; verum mulier prudentissima Sebæ se inimicam ostendit, & iam Seba carnifici caput tradit: *Ecce caput eius mittetur ad te per murum.* Nec res dilata est; nam statim remansit Seba abscisso capite truncus; & prudentissima fœminæ fuit decantatissimus plausus. Quærunt Interpretes: Cur Datid non prodierit in campum, cur Ioab tanto armatorum agmine cinctus non subiugauerit inimicum? Respondentque, singularem aded victoriam fuisse prudentissimæ fœminæ reseruatam. Vt notum omnibus esset, beata illa sæcula fuisse; in quibus Principe feriato matris regnabat affectio, per quam sic res feliciter est peracta, vt otiosis armis fatalis presserit Sebam ruina. *Ad mulieris sapientis suggestionem* (inquit Rabbau. apud Glos.) *caput Seba, id est diaboli, à corde suo abscidit, ad Dauid, id est Christum filium Dei redijt.* Seba blandis suggestionibus populum prorsus auertit, sed sapientis fœminæ laudabili suggestionem caput amisit, & quod tentauerat, non perfecit. Nonne vides eleganti historiæ penicillo adumbratum Virginis triumphum? Totum diaboli negotium est, homines à Dei obedientia gratis suggestionibus separare, & blandis adulationibus irretire. Verum in armatam incidit Bellonam, quæ studijs

eius resistit, & caput eius triumphali planta attritum Dauidi offert. Seba armatorum manus effugerat, sed dum prudentissima fœmina illi aduersatur, occiditur. Dagon inane figmentum, demonis habitaculum sic homines demeritat, vt ei sedula officiositate inferuient, & plurimam hostiam offerrent. Diu possedit thronum, diu sibi vsurpauit imperium: & quamuis Israëlita arma eius in cultores mouerent, perseue-
rabat amentia, & colebatur fallacia. Illuc aduentauit Arca, & iam Dagon è throno corruit deturbatus, & iacet capite, & manibus mutilus. *Caput Dagon, & duo palma manuum eius abscissa erant super limen.* 1. 1. Reg. 5. Reg. 5. v. 4. Diabolus talionis pœna multatus est, v. 4. de humani generis capite triumphum tulit; & modò attrito capite, fraudem exsoluit. Vsq̄ aduenit Virginis umbra, et hinc infelici Dagon fruebatur victoria, ad Deiparæ verò conspectum & tremuit, & corruit, & perijt. Iam Arcam gessisse Virginis umbram, tradit Ambros. ser. 25. *Arcam quid nisi Sanctam Mariam dixerimus.* Nocturnas Dagoni Arca laudabiliter struxit insidias, & captiuas eius denudauit fallacias. Qui nuper colebatur, iam teritur, & qui ad nocendum habebat manus, iam caret manibus ad nocendum. Vt noueris etiam Mariæ imaginem luctuosum demonibus esse factum, & pestiferarum virium incantamentum. Nam, vt serpens effumigatus, & excantatus destitutus viribus torpet, sic spiritalis serpens ad Virginis præsentiam alget. Seba Israëlitas seduxit, sed ad Mariæ umbram præcidendas carnifici ceruices tradit.

TEXTVS.

VERS. 22. Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter, qui abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe, vnusquisque in tabernacula sua; Ioab autem reuersus est Ierusalem ad Regem.

§. XXXIV.

Vbi peccatores tutum sibi estimauere profugium, luctuosum sæpè experti sunt detrimentum.

In cæteras, quas patitur improvida hominum conditio fallacias, ea lamentabilis est, vt sæpè experiantur lædere, quod existimabant proficere. Quod cæcutientes tutum crediderunt portum, procellosum experti sunt salutem. Diserte Cassiod. 7. Var. 47. *Patitur hoc improvida mortalium plerumque conditio; vt cum lædere putatur, consulat, & cum consilere videtur, affliat.* Prudentia rem examinat; appetitus solum attendit votum, hæc extendit ad futura prospectum. Seba regnandi iminatura cupidine buccina clangit, & Israëlitas seducit. Verum cum Dauid copiosum adornasset instructum, iam gelido metu concutitur, & tutum sibi profugium inuenire conatur. Ad vr-
bem Abelam se contulit, murorum fortitudine fluit, & ciuium patrociniū sortiturum suafus. *Transferat per omnes tribus Israël in Abelam.* v. 14. Inter omnes Israëlitarum vrbes Abelam elegit, & ibi se securius posse degere cogitauit; verum ibi

abscisso capite, periit, & quod existimabat praesidium, exitium expertus est miserandum: *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Post ditiones aliarum tribuum peragratas, post sollicitas effugiendi periculi curas, intra Abela muros exceptus est: ibi promittebat sibi salutem, & ibi capite detruncatus, extremam est expertus calamitatem. *Occidetur Seba* (inquit Nost. Sanct.) *communi consensu, & illius caput per muros ciuitatis in castra proiecitur.* Ad mortem cucurrit, & putabat se tendere ad hospitalem: & cum sibi placidam promittebat vitam, repentinam tulit miseriam. Fures ad praedam inhiant, vt lautè viuant, & capite plectuntur, quia inhiant ad praedam: iuuenis meretricis ingreditur habitaculum, sibi promittens oblectamentum, & ibi saepe salutis inuenit exitium. En Seba Abela tendit, vt ad securissimum munimentum, & ibi cogitur praebere carnifici iugulum. Sisara ad Iaëlis celeriter inuolat tabernaculum, vt certum sibi refugium, ibi tamen inuenit improuifum interitum: dulcem somnum capientem clauus transfodit, & in tellure defixit. *Ingressa abscondite, & cum silentio posuit super tempus capiti eius clauum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram.* Iud. 4. v. 21. Iaëlem sibi existimabat fore fidelissimam, securam arbitrabatur tutelam, sitim, qua urebatur, putabat ibi sedandam, sed delusus, vbi dulcissimum promiserat sibi somnum, tulit durissimum transfixus clauum. Vt in Sisara veluti in speculo inspicimus, quod accidere peccatori saepe experimur: spe lucri talos iacit, & quod possidebat, amittit, spe voluptatis inhiant ad venerem, sed venere maturat sibi dolorem, spe dignitatis atria terit, expendit aurum, electorum sustinet supercilium, & post longa temporis spatia tarda dolet se deceptum poenitentia. Notauit Lira: *Illuc diuertit securus, & maxime quia Iaël inuitabat eum.* Iaël blandè inuitabat, verbis mellitis alliciebat, & nil ibi attestabatur timendum; verum dum Sisara fidem praebet, dum sitim explet, dum somnum capit, transfossus expirat. Honestissimis Iaëlis actionibus intuemur delineatum, quod apud alias foeminas quotidie accidere probatur indubium: alliciunt, vt fallant; fallunt, vt alliciant, & cum securitatem promittunt, insidiosas fraudes obtinent. Seba ibi violentum experitur gladium, vbi sibi tutissimum sponderat munimentum.

§. XXXV.

Sanctissima Virgo honesta hominum vota fouet, & ad effectum salutarem perducit.

AD probitatis leges animus noster aptandus est, cogendusque, vt rationis sequatur ductum, non euanidum desiderium. *Aequum ius est* (aiebat Senec. Epist. 95.) *non quo omnes vsi sunt, sed quod omnibus latum est.* Cunctis aequitas aestimanda, sed, vt maria acrius adspirantium ventorum flatibus aestuant repercussa, sic humana corda compugnantibus secū varijs appetitionibus agitata voluntur, & contrarijs cogitationum aestibus agitantur. Irritatore, consiliatoréque opus est, vt homo iussis pareat, vt fallentibus delicijs resistat. Bene cum illo actum est, qui optimum admonitorem sortitur, & recta docentem sequitur. Ad Abela se Seba contulerat, vt ciuium protegeretur tutela, verum cum Ioab ciuitatem obli-

dens, dignam de sauo Dauidis hoste vindictam expeteret, obsidionéque Abela cingeret, ciues veluti contrarijs motibus agitabantur: expendebant profugo exhibendum suffragium: si impenderent, verebantur periculum; ergo haerebant, & quid sibi faciendum dubij tractabant. Quid tunc? Sapientissima mulier Deipara vmbra, Dauidis, hoc est, Dei hostem interimere persuadet, & blando, efficaci tamen sermone ad effectum, quod Abelanis expediebat, perducit: *Ingressa est ergo ad omnem populum, & locuta est eis sapienter, qui abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe, vnusquisque in tabernacula sua.* Nutabant ciuium consilia, sapientissima verò mulier dubietatem depulit, & sequi, quod expediebat, suavit. *Facile obtinuit mulier a ciuitate tota* (inquit Nost. Sanct.) *cui visum est expedire, vt vnus hominis capite praesens redimeretur populi, & commune periculum.* Consonat Abul. q. 28. *Quid mulier ista dixerit, non habetur, sed credendum est, quod locuta fuerit de periculo, in quo erat, quo modo Ioab certissime proualeret contra urbem, & quod ipsi fauebant causam iniquam, & deleterentur omnes, ideo quod expediebat illum hominem meri, ne simul tota gens periret. Viri urbis persuasi verbis mulieris occiderunt Sebam.* En sapiens mulier consilio suo periclitantes redemit, & tuta sectari iussit. O quot hominibus, dum Sebam, hoc est peccatum corde fouent, nec quanta sibi pericula immineant, vident, Sanctissima Virgo lucem refundit, & suis precibus ad veram poenitentiam adducit! Retento Seba, Abelan perirent, sed sapientissima mulieris consilio persuasi sunt hostem interimere, & sibi consultissime prouidere. Populus Israël hostili violentia pressi ingemiscabant, & excutere iugum tentabant: *Clamauerunt filij Israël ad Dominum.* Iud. 4. v. 3. Simul subdebant ceruices iugo, & urgebantur libertatis desiderio. Debora lucis mater bellum inferre consulit, & ope sua victoriam reportandam sine dubio promittit: *Ascendebant ad eam filij Israël in omne iudicium.* Hugo Card. opportuna consilia exhibuisse populo tradidit. *Iudicabat, id est consulebat populo, sedebat sub palma, quod erat signum victoriae futurae, palma enim datur victoribus deferenda.* Vmbra Deipara gerens, refundebat animos, & consulens arma capere, promittebat optatos triumphos: nutantia firmabat corda, & promouebat honestissima desideria. Audi quid dicat: *Ego adducam ad te in loco torrentis Zison Sisaram Principem exercitus Iabim, & currus eius, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tua.* Inimicus traditur, triumphus exiguo labore acquiritur, nam Deipara, & honestum conatum fouet, & ad effectum, praestitō fauore, perducit.

§. XXXVI.

Expuncto peccato, quae premebat fugit calamitas, & antiqua redit tranquillitas.

AMabile cunctis est tranquilla pace potiri, & anxij sollicitudinibus liberari. Verum homines, dum blandis cupiditatibus adulantur, calamitates sibi adaggerare noscuntur. Solida tranquillitas non nascitur, nisi ex virtutum conscientia, vbi culpae discruciat morsus, nequit placide quiescere animus: nec vitari potest perturbationis effectus, dum causam refouet appetitus. *Quiescat*

Iud. 4.
v. 21.

Iud. 4. v. 3.

cat (monebat Theod. i. Var. 44.) *concertantium feruor animorum. Bona pacis, quæ, Deo propitio, nostro labore meruistis, cur seditionibus fedantur illicitis? Nunquam maiori damno, quam cum grauitas Romana culpatur.* Concertantium feruor appetituum, quàm, Deo propitio, tranquillitatem animus possidebat, amittit, & contrarijs altercantibus desiderijs deperdit; quòd si admittat culpam conscientia, interna iam desudauere certamina; nec potest serena redire tranquillitas, ni de corde criminis depellatur aduersitas. Abela vrbs inter cæteras honorabilis, tranquillitate florens, & commoedis fruens, perduellem Sebam intra mœnium tutum admisit: Dauid milites cogit, Ioabum armatorum cinctum agminibus mittit, & Abela externa iam obsidione premitur, & internis sollicitudinibus inquietatur. Iam antiqua tranquillitas exterius, interiùsque concuritur, iam placida serenitas propulsatur. Sapiens fœmina Sebam perturbationis causam perimere persuasit, & iam, extincto Dauidis hoste, aduersariorum recedunt arma, & vrbs gaudet perturbationibus libera. Disertè Cassiodor. i. Var. 45. *Frequenter quod arma expleve nequeunt, oblectamina suauitatis imponunt.* Minus affecuta sunt militum arma, quàm fœminæ sapientis consilia; Abelanis persuasit, superstite Seba, insolentissimo Dauidis hoste, non posse ciuitatem internis timoribus non exagitari, & externis incommodis non vrgeri. Ergo Abelani Sebam occidunt, & iam occiso, obsidionis cessat pressura, & vrbi redditur pax serena. *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe.* Cùm, Seba superstite, interiùs Abelanum defœdaret piaculum, sollicitum etiam imminabat periculum; ast vbi Seba iacuit extinctus, recessit aduersariorum exercitus. Notauit Abul. q. 28. *Postquam Ioab recepit caput Seba cecinit buccina, dans signum recedendi à ciuitate.* Quàm fuit vtile Abelano venenum euomere, vt periculum cessaret, & pacis tranquillitas iterum resoreret. Nónne conspicis in historiae speculo, quod accidit peccatori? Vanis spebus fallus, aut gratis appetitus fallacijs delinitus crimen admittit, & pectoribus fouet, tunc Christus Dominus laborum manum immittit, vt calamitatibus obcessus, crimen occidat, & ad conscientia serenum redeat. Sibi inuidet, qui renuit confessione repellere, nam dum non expungitur, conscientia adlaborat inquieta, & externa vrgeri solent incommoda; ast, piaculo expuncto, iam tranquille quiescit animus, & iam cœlestis cessat indignationis effectus. Israëliticus exercitus victor incedit, & aduersariorum saxeos muros vel clamore prorsus euertit. Ierico Iordanis voluminibus tuta, & proceris muris defensa clangori cessit, & Israëlita triumphauit; verùm Achan dum triumphator spolia debuit Domino consecrare, cupidus maluit delinquere, aurum subripuit, silentiosèque abscondit: ipsum beneficium detorsit ad execrandum piaculum, & dum floret fortunatus victoria, auaritia fœdatur culpa. Quid tunc? Haïenses armis prævalent, & Israëlitarum corda concussa pauoribus nutant. *Percussi sunt à viris vrbs Hai.* Ios. 7. v. 5. Iam aduersariorum sunt præda, qui nuper redimebantur victoria; nec solum externis incommodis afflictantur, sed internis timoribus concutiuntur: *Pertimuit cor populi, & instar aquæ liquefactum est.* Iosue à Domino causam inquiri, & admissam culpam inuenit; Achan crimen confitetur, & dignis pœnis punitur: *Lapida-*

Ios. 7. v. 5.

uit eum omnis Israël. Quid tunc? Iam timoris cessat angustia, & de hostibus reportatur victoria: *Dixit Dominus ad Iosue: Ne timeas. . . ecce tradidi in manu tua Regem.* Nónne vides, crimine tecto, adaugeri detrimenta, & anxia concuti corda? Nónne vides, expuncto crimine, redijt triumphorum gaudia, & aduersariorum concuti corda? Nequibat populus exterius, interiùsque non affligi, dum constabat culpa inquinari *Auersus est furor Domini ab eis.* Opportunè Orig. in Cat. ad. 8. Iosue. *Propter peccata victi sumus, & qui habitabant Hai, multos interfecerunt.* Retenta perturbationis causa, calamitas pressit, tranquillitas auolauit, extincta verò culpa, redijt tranquillitas, & auolauit calamitas. Vt nouerint peccatores esse posse pacis auctores, si esse velint honorandi peccatorum carnifices: qui tuetur culpam, armat contra se Domini furorem, & internam patitur anxietatem; qui extinguit culpam, Deum iam non patitur hostem, & internam, externamque propulsat calamitatem. Abelanus, viuente Seba, externa obsidione cingitur, & internis timoribus obturbatur, Seba verò extincto, Ioab recedit, & pax optabilis floret.

§. XXXVII.

Esi alijs indulgeat blanda clementia, auctorem criminis seuera vrgeri solet iustitia.

OMnes, quos inficit culpa, districtio vrgeri solet seuera; verùm non semel, cùm minùs quam irritator, peccet importunis persuasionibus impulsus, & spebus magnificis incatus, Numinis clementia rigorem temperat, & delinquentes blandiùs castigat; contra auctorem verò criminis læsa iustitia obarmatur, & proprio, alienoque crimine infectum vrgeri adnititur. *Iniuria siquidem nostra est* (aiebat Princeps 3. Var. 15.) *læsa iustitia; unde illud maxime inultum esse non parimur, quod in contemptum nostræ iussionis constat admissum.* Quod, cõtempta regia iussione, constat admissum, pœnali castigationi manet obnoxium. Verùm qui non solum regale contempserit edictum, sed alijs persuasit contemptum, grauissima probatur districtione mulctandus, seuera rigiditate puniendus. A Dauidis signis recessit Israël, & Seba recessit: *Separatus est omnis Israël à Dauid, sequentisque est Seba.* Dauid contra Sebam armat, & Ioab Dauidis furorem Seba sanguine placandum fore assueerat: *Tradite illum solum, & recedemus à ciuitate.* Abelani vt periculum euaderent, Seba caput abstulerunt, & Dauidis iram placarunt: *Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab, & ille cecinit tuba, & recesserunt ab vrbe.* Hinc oritur quæstio: Si non solum Seba, sed Israëlita excussit Dauidis iugum, cur solus Seba seuerum deposcitur ad tormentum? *Tradite illum solum.* Si ad simili fœdatis culpa, æquitatis iura ad simili castigandos admonent pœna? Cur Israëlita indulgetur, & Seba capitali pœna mulctatur? Quia alij (respondet Abul. quæst. 29.) deliquerunt, sed Martiali tuba accensi, & persuasionibus Seba impulsis; Seba verò cõiurationis fuit auctor, & rebellionis promotor: *Cecinit buccina, & ait: Non est nobis pars in Dauid.* Dum alios inflamat, plus cæteris peccat; ergo alijs indulget blanda clementia, Sebam verò rationabilis decapitauit iustitia. Abulensem audi: *Queretur quomodo Ioab, occiso solo Seba, recessit de vrbe, iam nõ agens bellum? Nam non solum Seba surrexerat contra Dauid, sed etiam*

etiam omnes Israëlita secui fuerant eum. Proposita difficultati respondet: *Seba incitauerat omnes. Peccauerant alij, sed consilijs suasi, sed spebus impulsij, sed clangore buccinæ accensi? Seba fuit scandali artifex, & inflauit buccinam, vt promoveret insaniam, vt expeterent, quam existimabant sibi illatam, offensæ Israëlita vindictam: ergo licet irritatis clementia indulserit, irritatorem seuera puniuit iustitia, & capitalis adurfit pœna. Vt nouerint, quantam sibi calamitatem adsciscant, qui alios ad delinquendum irritant, & ad virtutis castra deserendum inflammant. Seba cantu accendens decapitatur, & accensis indulgetur. Cùm iniqui iudices innocuum Naboth dura lapidum grandine occidendum decreuerint: *Lapidibus interfecerunt.* 3. Reg. 21. v. 13. non video rigidam contra illos sententiam proferri, & video Iezabel dilaniandam canibus tradi: *Canes comedent Iezabel in agro Iezraël.* Hinc oritur quæstio: Si Iezabel caninis dentibus dilaniatur, cur Iudex supplicio adsimili non punitur? Facilis quæstionis solutio est: Deliquit Iudex, sed Regina epistolis iussus, persuasionibus incitatus, indignationis timoribus percussus, Iezabel regia auctoritate quodammodo ad delinquendum coëgit, & à se pendentes adurfit. Ergo cùm fuerit sceleris auctor, dura pœna debuit constringi, & pro sepulchro caninos ventres habere. *Exequendum mandatur,* inquit Caiet. Iudex æquitati vim intulit, & quamuis grauissimam meruerit multam, grauiorem tamen Iezabel, vt potè quæ iusserat, tulit pœnam; vt Seba etiam grauiorem tulit pœnam, quia cæteros incitauit ad culpam.*

3. Reg. 21.
v. 13.

TEXTVS.

VERS. 23. 24. 25. & 26. Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israël, Banaïas autem filius Ioiadæ super Cerethæos, & Phelethæos. Aduram verò super tributa. Porro Iosaphat filius Ahilud à Commentariis. Siua autem scriba: Sadoc verò, & Abiathar sacerdotes. Ira autem Iairites erat sacerdos Dauid.

§. XXXVIII.

Quisque potest contractam maculam factis decantandis delere, & pristinum in statum redire.

QVI admissis criminum fordibus se infecit, adhuc eximijs potest actionibus sordes expungere, & antiquum nitorem puritatis repetere. *Neminem pudeat* (aiebat Tertul. de Pœnit. cap. 7.) *Iterata valetudinis iteranda medicina est. Offendisti, sed reconciliari adhuc potes. Habes cui satisfacias.* Sæpè inflicta corpori vulnera non admiserunt medelam, nullum tamen animæ vulnus est, quod nequeat, si velis, ad sanitatem redire, & antiquam salutem recuperare. Vidisti ob eadem Abfalonis Ioab militiæ magisterio multatum. *Hæc faciat mihi Dominus* (aiebat Dauid Amasæ) *& hæc addat, si non magister militiæ fueris coram me omni tempore pro Ioab.* Sup. 19. v. 13. Amasa eligitur, Ioab dignitate priuatur, & nihilominus hoc in capite Dux generalis refertur: *Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israël.*

Iam si inquiras: Quomodo Ioab amissam recuperauerit dignitatem? Respondebit Textus, *Sebam virulentissimum Dauidis aduersarium armis pressisse, & Abelanorum manibus capite detruncasse. Abscissum caput Seba filij Bochri proiecerunt ad Ioab.* Illata filio morte, durum meruit patris supercilium, sed extincto Seba, perduelli, ad antiquum Ioab militiæ redire meruit magisteriū. Quam admiserat dilecti filij strage maculam, Seba sanguine oblitterauit, & contra Dauidis hostes viriliter pugnando, dignitatem, quam amiserat, acquisiuit. Notauit Caiet: *Præfektus est iterum in Principem totius exercitus.* Perpetrato crimine, magisterij honore fordui dispoliatus; sed reportata de Dauidis aduersarijs victoria, resplenduit dignitatibus restitutus. Nullus cadat animo, etsi peccatis grauissimis defœdetur, quia decantandis triumphis, attritisque Christi Domini aduersarijs, peccatis scilicet, non solum, quas admiserat, maculas potest eluere, sed ampliorem gratiam elucrari. Veluti rubore confusa aiebat Sponsa allocuta sodales. *Nolite me considerare quòd fusca sum, quia decolorauit me sol.* Cant. 1. v. 5. Fortè dum venit in solem aut vaga curiositate, aut studiosa attentione, decolorata est solis æstu, & ardore caloris nimio; verum quæ fuscedine deturpata fugiebat aspectus, iam non blanda adulationis fallacia, sed sincera veritatis censura, ob eximiam pulchritudinem meretur plausus: *O pulcherrima inter mulieres.* Iam se offert difficultas: si nuper offendeat oculos fusca, quomodo iam oblectat aspicientes præ alijs longè formosa? Certè amanti sæpè deformis videtur pulchra, vt etiam pulchra non bene affecto deformis. Verum (vt dicebam) laus non promanauit ab adulatione fallaci, sed à vera pulchritudine: & ne huius metamorphosis rationem ambigas, qui pulchrâ laudibus extulit, genas referre turturem, dixit: *Pulchra sunt genæ tuæ sicut turturis.* Turtur habet pro cantu gemitum; ergo dum imitatur turturem, quam immodicis nigredinem contraxit ardoribus, iam deleuit continuis, & copiosis gemitibus. Iam quidquid oculos offendeat, deletum est, & genæ dum lachrymis irrorantur, eximia micare venustate inueniuntur. Innuit in Tropolog. N. Delr. *Fusca puluere seculari, quem certando collegi, decora oculo spirituali, quo mundi huius puluerem, squaloremque deterfi.* *Fusca per vitium, sed decora iam per lacrum.* Dum lachrymis genas perfundit, fuscedinem omnem absterfit; & iam deterfo, quo defœdabatur sæculi puluere, formæ elegancia resplenduit, & oculis Christi placuit. Si appetitus ardoribus fuscus, si contracto sæculi puluere displices sordidatus, imitare turturem, gemitibus absterge peccatum, & quam amiseras, recuperabis gratiæ pulchritudinem, & animæ venustatem. Et expende, aliquando fusca satis non fuisse sponsæ, absterfisse lachrymarum copia fuscedinem, satis non fuisse non dissimilem sodalibus peruenisse ad venustatem, sed curasse compensare pulchritudinis excessu, quam contraxerat fœditatem delictorum reatu; *Pulcherrima inter mulieres.*

§. XXXIX.

Strenui milites agrè duces patiuntur imbellem, spontè sequuntur fortem.

MILITES de bellica fortitudine præsumentes, & Martiali licentia audaces indigent disciplina,

Cant. 5. v. 5.

plina, & disciplina obseruantia. *Qui militaribus officijs assueti* (aiebat Cassiod. 1. Var. 11.) *ciuilitatem premere dicuntur armari.* Diuicantes difficile est ad morum coëgisse mensuram: opus est strenuo, prudentique duce, vt miles se intra limites moderationis contineat, nec omnia sibi licere præsumptione plectenda statuatur. Si dux imbellis, miles ciuilitatem premet, & præcepta ducis despiciet; refugit namque præsumptio parere, si rectorem contigit depreiare. Ob id fortissimis legionibus Cerethi, & Phelethi Banaïam Dauid præfecit, vt ducis exemplo aggredierentur ardua, nec pendere recusarent debitæ subiectionis tributa. *Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israël: Banaïas autem filius Ioiada super Cerethæos, & Phelethæos.* Phelethi, Cerethique legiones fortissimis, ac strenuis constabant militibus: ergo Banaïas dux deligitur fortitudine eximius, & triumphalibus laureis sæpissimè coronatus. Notauit Abul. q. 31. *Erat Banaïas vir fortis vnus de fortibus Dauid (vt patet infra 23.) ipse quoque occidit duos leones in terra Moab, & percussit leonem in cisterna in diebus niuis.* Ex cap. 23, constat Banaïæ prædicabilis fortitudo: talis ergo debuit fortissimis legionibus dux assignari, vt milites quirent suspicere reuerentia, & amplecti reuerenti obseruatione mandata. Dubium non est, militarem disciplinam sub strenuo duce vigere, sub ignaui, imbellique excessibus detestandis foedari. *Chabrias* (vt refert Plutarc. in Apop.) *referre solebat, exercitum terribiliorem ceruorum duce esse leone, quam duce ceruo leonum.* Si ceruus leonem dux contemptui haberetur, & quandam leonibus inspirare timiditatem nosceretur; econtrà: si cerui leonem impaudum ducem fortiti, eius non audebunt iussis obniti, aut ab eius exemplis deuiare; quia timebunt indignationem eius subire. Oraculum de eligendo duce consulitur: *Quis ascendet ante nos contra Chananaem, & erit dux belli?* Iudic. 1. v. 1. Consultus Dominus respondit: *Iudas ascendet.* Si inquiras: Cur Iudas præ alijs fuerit electus? respondebit Textus, leonis fortitudinem imitari: *Catulus leonis Iuda: ad prædam, fili mi, ascendisti.* Gen. 49. v. 9. Strenuis, bellicosusque militibus dux erat designandus, sed nielectus triumphis sui nominis non protulisset famam, inuicta fortitudine sub illo pugnantes, custodire negligerent disciplinam, & hostes adaugerent audaciam. Innuit August. q. 2. in Iudic. *Qui interrogauerant Dominum, ducem requirebant; unde putatur vnus expressum hominis nomen.* Requirentibus ducem, Iudam Oraculum adsignauit, nam si imbellis, aut ignauius militia gereret magistratum, non assequerentur ducem, sed paterentur certaminibus obicem.

§. XL.

Tributis colligendis præfectus, equitate, & prudentia lucere debet ornatus.

Tales viri colligendis tributis debent assignari, vt populus calumniosus non irretiat infidijs, nec pateat inferiorum ministrorum auaris, prædis. *Disciplina imperandi est* (aiebat Princeps. 9. Var. 9.) *amare, quod multis expedit, quoniam Respublica nimium soliditatis accipit, si tributariorum facultas illæsa constiterit.* Fisci præsul ita Principis debet utilitatibus studere, vt tributarios non præsumpserit ingrauari. Eâ prudentiâ, æquitateque rem moderetur, vt nec regalis census furtiuus rapinis minuatur, nec tributarius manufactis litibus *Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.*

prægrauetur. Cùm cap. 8. referantur varijs ministerijs deputati, Aduram non lego tributis præfectum, cùm hîc fisci præfulem audias designatum. *Aduram verò super tributa.* Noster Sanct. existimat, qui tributis colligendis fuerat designatus, ob non legitimam administrationem exclusum, eiusque loco Aduram fuisse suffectum. Interpretis verba sunt: *Hic questor erat regius, qui fisco præerat: videtur autem Dauid aliter atque antea disposuisse, tam quæ ad regnum, quam quæ ad ipsius familiam pertinebant.* Nonnulli fidem suam non satis Regi probauerant, & fortassis inter eos fuerat fisci præfectus. Ergo aliter, atque antea se Dauid habuit, & Aduram præsidere tributis iussit. Et quidem Aduram dum æquitate, & integritate resplenduit, Principi, & Reipublicæ profuit, nam eo præside, nec tributariorum à ministris diripiebatur facultas, nec ad Reipublicæ tutelam satis necessariam, fisci defraudabatur vbertas. Dauid sibi & Reipublicæ consulit, dum Aduram fisco præfecit; & quidem dum alius, vt videtur Aduram, à Roboano tributis colligendis deligitur, tota Reipublica conturbatur. *Misit Rex Roboan Aduram, qui præerat tributis, & lapidauerunt eum filij Israël, & mortuus est: porro Rex Roboan curram festinauit ascendere, & fugit in Ierusalem?* 2. Paral. 10. v. 18. Vides Reipublicæ ausum, Aduram interitum, Regis periculum. Interpretes inquirunt; Quæ fuerit tanti dissidij causa? respondētque, Roboan indicasse eius tempore non moderanda, sed incrementanda tributa: *Pater meus posuit super vos iugum graue, ego autem addam super iugum vestrum.* 3. Reg. 12. v. 11. Graui iugo attriti, & plus temerarijs minis exasperati lapidauerunt Aduram, à quo sibi persuaserant illud decretum promanasse, & Principi, vt tributa adderet, persuassisse: ergo dum fisci præfectus, vt adularetur Principi, augere adnixus est censum, contra se, & contra Principem inflammauit dilassatum tributis populum. Audi Hierony. apud Glos. ad 10. 2. Paralip. *Tractare cepit Roboan cum iuuenibus, id est, Aduram, qui in sequentibus lapidatus dicitur.* Aduram tributorum præfectus auara adulatione, aut blandienti auaritia ductus, Principi consuluit, vt noua populis tributa imponeret, & lapidatus consilij pœnas exsoluit. Senes, cum quibus prius Roboan eiusmodi tractarat negotium, prudentissimè consuluerunt grauatam nimis contributionibus populum releuare, nec in desperationem adducere. Verùm Aduram, vt auaritiæ suæ occasionem præberet, vt, Principem gratis consilij alliceret, addere tributa suavit, & sibi, Principi, & Reipublicæ nocuit. Sapienter ergo Dauid, quem tributis præficeret, meditatione attentissima expendit, vt qui bene nouerat quantum conducatur Reipublicæ, & Principi tributorum præsul inauarus, & prudentiæ luminibus expolitus, & quantum noceat fisci adaugendi auarus, adulandique cupidus,

§. XLI.

Historiographus est Reipublica utilis, si nulla adulatione obscuratus, & indefessa veritatis inquisitione sollicitus.

Historia vitæ magistra est, in ea tanquam in speculo relucet, quid effugere, & quid quibusque debeat sectari. *Rerum scriptores* (aiebat Plutar. de Gloria Athen.) *nuntij sunt gestorum canori, orationeque per nitorem, & facundiam rem attingunt: quibus debent premia illi, qui in scripta inciderunt.*

Fidelibus Historiographis grates pendere debent, qui historias euoluunt. Quæ temporum iniuria laterent tenebris inuoluta, venturis sæculis seruat historia, & diligens Historici vigilantia. Renouantur elapsa sæcula, & reuiuiscunt egregia facta temporum annositate sepulta: debet tamen Historicus sincerè ad eò veritatem sectari, vt nec turpi, cui studeat adulatione blandiri, nec degeneri affectione gloriam obscurare. Redeat Plutarc. de Herodoti malignitate: *Qui laudibus contexit probra, & labe, is videtur in tragicam incidere deuotionem, mortalium calamitates seligens. Iam quoque, quod huic est par, patet egregiè, & rectè facti alicuius esse omissionem, quæ res non recidere videtur in reprehensionem, nisi malignitate fiat.* Si Historicus aut celanda imprudenter detegat, aut evulganda malignè occultat, fidem suam prostituit, & suspectam historiam reddit. Dauid decantandus Princeps conscribendis temporum Annalibus Iosaphat delegit, quia erat ad indagandam veritatem sollicitus, & ad commendandam litteris satis copiosus. Porro Iosaphat filius Hailud à commentarijs. Iosaphat, vt placet Hieronymo in Nomin. Interpret. Dominus Iudex interpretatur: exarandis igitur deligitur historijs integritate incorruptus, veritatis studiosus, & in rebus indagandis sollicitus. Qui vili pretio fidem suam venditat, qui alterius voluntati assentator obtemperat, historiæ conquirat inuidiam, & vilissimam sibi notam. Ad. 8. huius libri caput sic Noster. Sanct. *Putem huic id à Dauide datum esse negotij, vt res gestas traderet monumentis.* Decuit optimum, & politicum Principem eligere, qui res recordatione dignas litteris consignaret, & ab obliuionis iniuria eximeret. Ergo is fuit Iosaphat, nec assentatione denigratus, nec mordaci lingua solutus. *Iosaphat filius Hailud à commentarijs.* Quam utilitatem historiæ afferant insomnis comprobauit Assuerus; iussit namque Annales afferri, ex quibus didicit etiam Reges captiouis peruerforum insidijs obnoxios, & dolosis fraudibus impetitos. Quod memoria elapsum, historia reuocauit, & se Mardochei fidei coronam, vitamque debere cognouit. *Iussi sibi offerri historias, & Annales priorum temporum. Que cum, illo presente, legerentur, ventum est ad illum locum, ubi scriptum erat quomodo nuntiasset Mardocheus insidias Bagathan, & Thares eunuchorum Regem Assuerum ingulare cupientium.* Esther. 6. v. 1. Iam Eunuchi luerant insidiarum supplicium, Mardocheo collatum non fuerat præmium, quia frequenter ultio non tardatur, & remuneratio differtur. Historia Regis excitauit memoriam, docuit cautelam, & fidem tacitis litteris clamauit remunerandam. Historia bonæ politices fuit magistra, prudentiæ schola, & ad actiones dirigendas idea. *Fecit (inquit Lira) coram se legi facta præterita regni sui, quia memoria præteritorum dirigit in agendis respectu futurorum.* Historia obliuionem depulit, & ad futuros casus instruxit; ergo Reipublicæ, & moribus congruit, facta digna scitu Annalibus asseruari, & in aliorum factis edoceri.


§. XLII.

Subsidia egentibus ministrare, est quodammodo Numini sacrificium offerre.

Ratio rerum est (aiebat Cassiod. 4. Var. 30) vt eum necesse sit plus debere, qui visus est maiora suscipere. Qui plus suscepit à Domino, plus debet

egeno; nam Dominus in pauperibus sibi voluit exsolui, quod diuitibus constat largiri. Vnde Principes dum luridam egenorum subleuare miseriam, Domino, quam acceperunt, reddidisse videntur gratiam: verum cum sæpè alienis operis indigeant, vt egentibus opem ferant, etiam qui huic ministerio incorrupta fidelitate probatur incumbere, eximium laboris pretium inuenitur recipere. Dauid vt, quæ à Deo acceperat, aliquali compensatione persolueret, miseris subuenire decreuit. Sed cum varijs negotijs implicito, & regni totius gubernatione occupato tempus non superpeteret, Ira, qui Dauidis sacerdos dicitur, est vsus industria: *Ira autem Iairites erat sacerdos Dauid.* Lis est inter Expositores de Ira sacerdotio: nam cum Sadoc, & Abiathar vterentur supremo, certum est, Ira eo dignitatis non eminuisse fastigio: iam si ex alijs sacerdotibus erat, dubium est, quod speciali titulo Dauidis esse sacerdos dicatur, & cur eo elogio præ alijs nobilitetur? Lira existimat, sacerdotem dici, quia Dauidi erat acceptus, & ad fastigium iudicis eleuatus. *Dicit Rabbi Salomon, quod Dauid fecerat istum Principem, & iudicem, id est, magnum inter Principes, & Duces.* Noster Sanct. existimat, sacerdotem Dauidis dici, quia erat regius capellanus, cui incumbere de regijs victimis curare, sacrisque incumbere. Abul. q. 32. ex aliquorum sententia asserit, sacerdotem dici, non quod sacerdotali dignitate fulgeret insignitus, sed quia ad impertiendas eleemosynas, ad miserorum releuandas ærumnas designatus: eius verba sunt: *Respondent quidam, quod Ira non erat sacerdos, sed offerebat munera; sicut domini magni habent aliquos ministros, qui vocantur eleemosynarij, & per eos dispensantur omnes eleemosyna dominorum: ita Dauid habebat quendam virum, per quem dispensarentur omnia.* Vides sacerdotem vocari, non quod altaribus offerret hostiam, sed quod miserorum subleuaret miseriam. Verum cum hoc nomen designet sacræ vnctione delibutum, & litan-dis sacrificijs dicatum, Ira non videtur congruere, nec eius ministerio adaptari. Cur ergo honorabili ad eò elogio resplendeat nobilitatus, qui non erat inter sacros adscriptus? O vtilem nobis eruditionem! Ad eò acceptum est, pauperum curam gerere, inopiam miserorum leuare, vt iurè sacerdotis honore resplendeat insignitus, qui charitati laborabat dicatus, quasi subleuata miseria gratissima fuerit Numini hostia. Redeunti Prodigio patris serui iubentur subuenire, & subsidia opportuna nudo, & famelico ministrare: *Induite illum, & date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius.* Luc. 15. v. 22. Iam honestè vestito immolatus vitulus apponitur, & in totius familiæ epulum consecratur: *Adducite vitulum saginatum, & occidite.* Chryser. 5. ait, idem esse vitulum occidi, ac Christum Dominum sacris altaribus in nostrum epulum immolari: eius verba sunt: *Hic est vitulus, qui in epulum nostrum quotidie, ac iugiter immolatur.* Bene. Sed cum ad immolandum vitulum requiratur sacræ vnctione initiatus, ad hoc opus mercenarius designandus non erat seruus: quomodo ergo pater seruos iubet vitulum immolare, quando constat sacerdotes opus exigere? Quia cum iam nudum cooperuissent: *Induite illum:* ipsa misericordia quodammodo initiabatur, & cum subuenissent famelico, Deo vitulum litabatur, quia in pauperis, & famelici leuamentum condiebant. Nam egenis subsidia ministrare, est quodammodo sacerdotali dignitate fulgere. *Hic est vitulus, qui quotidie, ac iugiter immolatur.*

CAPVT XXI.

I.  ACTA est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter: & consuluit Dauid Oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saül, & domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas. 2. Vocatis ergo Gabaonitis, Rex dixit ad eos. (Porro Gabaonite non erant de filiis Israel, sed reliquie Amorrhæorum: filij quippe Israël iurauerant eis, & voluit Saül percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel, & Iuda) 3. Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? & quod erit vestri piaculum, ut benedicatis hereditati Domini? 4. Dixeruntque ei Gabaonite: Non est nobis super argento, & auro questio, sed contra Saül, & contra domum eius: nec volumus, ut interficiatur homo de Israël. Ad quos Rex ait: Quid ergo vultis, ut faciam vobis? 5. Qui dixerunt Regi: Virum, qui attriuit nos, & oppressit iniquè, ita delere debemus, ut ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israël. 6. Dentur nobis septem viri de filiis eius, ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saül, quondam electi Domini. Et ait Rex. Ego dabo. 7. Pepercitque Rex Miphiboseth filio Ionathæ filij Saül, propter iusiurandum Domini, quod fuerat inter Dauid, & inter Ionathan filium Saül. 8. Tulit itaque Rex duos filios Respha filia Aia, quos peperit Saüli, Armoni, & Miphiboseth: & quinque filios Michol filia Saül, quos genuerat Hadrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi; 9. & dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi septem, simul occisi in diebus messis primis, incipiente messe hordei. 10. Tollens autem Respha filia Aia cilicium, substravit sibi supra petram, ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de caelo: & non dimisit aues lacerare eos per diem, nec bestias per noctem. 11. & nuntiata sunt Dauid, quæ fecerat Respha filia Aia concubina Saül. 12. Et abiit Dauid, & tulit ossa Saül, & ossa Ionathæ filij eius à viris Iabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspendebant eos Philisthim, cum interfecissent Saül in Gelboë: 13. & asportauit inde ossa Saül, & ossa Ionathæ filij eius: & colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, 14. sepelierunt ea cum ossibus Saül, & Ionathæ filij eius in Terra Benjamin, in latere, in sepulchro Cis patris eius: feceruntque omnia, quæ preceperat Rex, & repropitiatus est Deus terræ post hæc. 15. Factum est autem rursus prælium Philistinorum aduersum Israël, & descendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnant contra Philisthim. Deficiente autem Dauid, 16. Iesibibonob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus est percutere Dauid. 17. Præsidioque ei fuit Abisai filius Saruie, & percussit Philisthæum interfecit. Tunc iurauerunt viri Dauid, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israël. 18. Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai de Husati, Saph de stirpe Arapha de genere gigantum. 19. Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus polymitaris Bethlehemites Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat quasi liciatorium texentium. 20. Quartum bellum fuit in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui senos in manibus, pedibusque habebat digitos, id est viginti quatuor, & erat de origine Arapha. 21. Et blasphemauit Israël: percussit autem eum Ionathan filius Samaa fratris Dauid. 22. Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & seruum eius.

TEXTVS.

VERS. I. Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter: & consuluit Dauid Oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saül, & domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas.

§. I.

Si ad vnum Principis confluerint dona, nequibit non laborare Respublica.

Bonus Princeps Moysen imitetur, qui fame populis diuexatis cœleste manna laudabili Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

æquitate diuisit, & longa ariditate laborantibus latices crySTALLINOS præbuit: & dum generali omnes beneficio potiuntur, querelæ studio prouido propulsantur. Imitaris (aiebat Cassiod. de Amiliano. 4. Var. 31.) antiquissimum Mossen, qui Israëlítico populo longa ariditate siccatò, de saxi sterilitate copiosos latices eduxit. Quod Moyses miraculis, Princeps imitari debet prouidis, & sollicitis curis: perennis sit fons, vnde omnibus profluxerint beneficia prudenti proportione seruata; nam si intra vnus sinum tota largitas concludatur, populus obmurmurare dignoscitur. Vbi Ira nimis Dauidi refertur acceptus: Ira autem Iairithes erat sacerdos Dauid: (suprà. v. 26) fame populus laborasse notatur: Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter. Dubium non est, Sacrum Textum de panis inopia agere, & accidisse ob

Saülis culpam, exprimere; Rabbini verò apud Abul. q. 2. autumant, populum fame laborasse, quia Dauid in vnum Iram omnia beneficia conferebat, quod grauanter ferens populus, audacem linguam armabat. Indubium est, hæc Rabbino- rum esse inania somnia, aut manifesta deliria; ve- rum quia ex eorum somnijs utilis erui potest do- ctрина, sunt moribus adaptanda. Abulensem audi: *Quia Dauid dabat omnia munera sua, scilicet Ira Io- rariha, qui vocatur sacerdos Dauid precedenti ca- pite, induxit Deus famem.* In horum opinione po- pulus afflictatus est fame, quia Ira Dauid priua- tus nimio diuitiarum censu exundabat, quali opi- para eius mensa ex aliorum instrueretur inopia, & Dauid aliorum angustauerit censum, vt Ira ex- cret in patrimonium. Fateor, hæc, & similia esse Rabbino- rum somnia, verum negari non po- test eiusmodi somnia pro moribus esse posse poli- tica documenta. Ecce vbi Ira diuitijs exundat, po- pulus fame adlaborat; profectò si ad vnum Prin- cipis fauores confluant, opus est, plures arefcere, & destitutos beneficiorum pluuia laborare. Hanc veritatem mirè depinxit Historicus penicillus, dum retulit Eliæ, & populi varios casus. Prophe- ta, ascita pietatis adiutrice ira, claustra nubibus iniecit, pluuiamque inhibuit; Dens dilectum sibi ministrum paut, & cornuorum ministerio opipa- ram mensam explicuit: *De torrente bibes; cornisquè præcepi vt pascant te ibi;* 3. Reg. 17. v. 4. Ibi opipa- re alitur, vbi Domino exacte obsequitur: Eliæ fuit expromptè obedire, ad Principem pertinuit obedienti prouidere. Verum vbi Dominus Eliam copioso torrente paut, populus ardenti siti affli- ctatus ingemuit. Vbi totus torrens vni Eliæ de- signatur, siti Respublica aduritur, vt in laudabili Dei decreto veluti in ægnimate nosceremus, pri- uati, armatique saturitatem aliquando esse pluri- morum esuriam. *Diuturno* (inquit Ambros. 2. Of- fic. cap. 4.) *cornuorum obsequio manè panes, caro ad vesperem deferebatur.* Si Abulensi credendum est, de Regis penit, aut de aliorum penario panes, & carnes deferebantur: *Quod isti cibi* (verba sunt Abulensis. q. 16.) *essent de domo Regis Acab, satis verisimile est.* Vbi Acab vni pendebat panes, & carnes, vbi torrens ministrabat copiosos latices; plures fame, sitique premebantur; vt notum om- nibus esset, si à Rege plurima vni conferantur, opus esse, vt plurimi diuexentur. Vnus Elias utebatur cibo lectiori, poculo copiosiori; plures verò adurgebat fames, & sitis; vt etiam fame po- pulus laborauit, vbi Dauid dona plurima Ira pri- uato, familiarique contulit: *Facta est fames in die- bus Dauid.*

§. II.

Generalis oriri solet inopia ex iustitia, & aequi- tate neglecta.

Felicem constat esse Rempublicam, vbi iustitia seruatur illæsa, & reos constringit pœnalis mulcta. In omnium vergit detrimentum damnabi- lis clementia, vt cunctis proficit restrictio iusta. *Propositi nostri est* (aiebat Princeps. 4. Var. 12.) *vt prouincias nobis, Deo auxiliante subiectas, sicut ar- mis defendimus, ita legibus ordinemus, quia semper anget Principem obseruata iustitia. Et quantum pro- babili institutione viuunt, tantum summis adhuc pro- uentibus aggregatur.* Probabili institutione non viuunt, vbi culpa præteritur inulta, & contemnitur

æquitatis querela, Israëliticus populus tribus an- nis generali fame vigetur, & tellus temporancis imbribus viduatur: *Facta est fames in diebus Dauid tribus annis iugiter.* Agricola frustra defudabat, nec aruis laboriosa cultura proficiebat: vexatio generalis aded calamitatis scrutari causam suafit, & Dauid Oraculum cœleste consuluit: Dominus Gabaonitarum effusum sanguinem eam adduxif- se calamitatem, respondit: *Propter Saül, & do- mum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas.* Saül coloratis causis, fucatis titulis, vt à Gabaonitis hæreditatem eriperet, vitam etiam abstulit, & in- noxium sanguinem fudit. Cæcum auaritiæ stu- dium non vidit celebratum cum Gabaonitis sub- factamento olim pactum: nota erat cunctis iniu- ria; sed inulta mansit delinquentium potentia. Ergo Deus; qui æquitatis præuaricator non est, generalem immisit famem ob pacti, sacramenti- que violationem. Liram audi: *Factum istud erat notorium, & ided debuit puniri per Dauid, qui succes- sit Saüli; & quia circa hoc fuit negligens, secuta est vltio Diuina.* Dum ea in Republica læsa querebatur iustitia, & inulta persenerabat offensa, generalitas nequibat non premi, & diuturnis calamitatibus non afflictari. Vt notum omnibus fuerit, non pos- se florere Rempublicam, vbi iustitia probatur læ- sa, & audet inulta culpa. Profectò negligens ig- nauia, aut affectata in puniendis sceleribus negli- gentia generalitati nocet, & Deum ad rigidam mulctam compellit. Israëlita omnes premuntur, dum scelera competentibus pœnis non castigan- tur. *Scribentes* (aiebat Isaias) *iniustitiam scripse- runt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim face- rent causæ humilium populi mei, vt essent vidua præda eorum, & pupillos diriperent.* Cap. 10. v. 1. Quibus publica fides commissa, fidem violabant, æquitatis patroni iustitiam corrumpebant; viduas oppri- mebat iniuria, depauperabat pupillos præda. Quid tunc? Generalis inundauit calamitas, & Repu- blicæ periit tranquillitas: *Quid facietis in die vi- sitationis, & calamitatis de longè venientis?* Acti di- cat Isaias: vbi à populo exulauit iustitia, Rem- publicam pressit miseria: in totius populi detri- mentum iura contemnebantur, & leges despicie- bantur: Viduarum, pupillorumque gemitus milita- res attulit inimicorum instructus. *Exercitus Assy- riorum* (inquit Lira) *venit de longè contra Regnum Israël.* Regnum ab hostibus defenderet illæsa iu- stitia, & æquitas obseruata; verum cum careret æquitate, Assyrio impetitus est hoste: nec potuit Respublica firma consistere, vbi constabat iura constuprari. Assyriorum præualuerunt arma, quia eis æquitas neglecta exhibebat auxilia. Omnium vtilitati Principis adlaborat vigilantia, si curet iu- stitiam administrari, & scelera puniri.

Isa. 10. v. 1.

§. III.

Diù calamitatibus adurgemur, quia calamita- ris causas scrutari negligimus.

AD examen debent venire, quæ diù nos in- ueniuntur diuexare. Sapiens medicus oc- cultam perquirat causam, vt molestam depellere valeat ærumnam; nec enim poterit effectus ces- sare, dum radicem constiterit permanere. *Rerum causæ* (aiebat Cassiod. 9. Var. 23.) *semper in semi- ne sunt.* Desideranti amouere, opus est prudenti discussione, vnde calamitas promanarit, respicere. Verum plures damnabili indurantur patientia, nec

§. IV.

nec ad examen vocant, quæ sustinere probantur incommoda. Facile sæpè inueniret, si solers considerantia originem indagaret. Dura fames per triennium Israëlitas afflixit: *Facta est quoque fames in diebus David tribus annis iugiter.* Terræ sterilitas astris imputabatur, malignitati temporum adscribatur, cum tellus fructus denegaret, innoxio Gabaonitarum sanguine defœdata, & criminibus impunitis infecta. David diuturnam adeo licentiam demiratus, causas inquirere est aggressus: *Consuluit David Oraculum Domini.* Domino accedens veram sterilitatis agnouit causam, & apponere potuit medelam. *Dixitque Dominus: Propter Saul, & domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas.* Ab admissio crimine promanabat, quoddam populus malignitati temporum adscribebat. Si citius David causam inquirere procurasset, tandiù fames non afflisset; verum dum inquirere negligit, dum examinare differt, inanis est agricolarum sudor, & populi clamor. Opportune Abul. q. 3. *Si in principio quesitum fuisset, cur hoc eueniebat, respondisset Deus, quod veniebat propter Saulem, & occisis filiis eius, cessaret.* Dum inquisitio differtur, causa ignoratur, & dum permanet causa, affligit etiam ærumna. Ab admissio crimine promanant sæpè ægritudo, & quamuis medicorum desudet vigilantia, & adlaboret adfistentium solertia, febris adurit, & mala habitudo premit. Si conscientia consulere, reperiretur facillè causa, & ablata, cessaret etiã angustia; verum quia mores non discutuntur, pestiferi humores augentur, & causis inutilibus applicantur. Quandiù Prodigus a se migravit, durissimam famem sustinuit, sibi redditus, & famis causam meditatus, inuenit non esse siliquarum inopiam, sed abundantiam, non provenire famem ab humorum dissidio, sed ab admissio peccato. *Ego autem hic fame pereo.* Luc. 15. v. 18. Nota illud hic quasi dicat: Crucior, quia à parente seiunctus, quia affectibus impuris traditus; cum siliquarum suppetat copia, & famis crescat miseria: ergo oportet solum vertere, & ad patrem volatu celeri peruenire: *Surgam, & ibo ad patrem meum.* Quandiù nuditatem, esuriam, laborem plectibili tolerantia sustinuit, calamitatem adauxit; ast dum infortuniorum causam est meditatus, inuenit esse à piissimo parente distantiam, & porcorum effugiendam tutelam: ergo surrexit, & calamitas cessauit. Prodest Chrysol. ser. 3. *Surgens venit ad patrem suum: surrexit iste mentis, & corporis de ruina.* De ruina mentis promanabat insatiabilis famis, de insanæ appetentiæ ardore corporis consumebatur substantia; ast ubi se iacere intellexit, proposuit surgere, & fœcunda tot calamitatum radice auulsa, cessauit effectus, & famis est sopitus prorsus cruciatus. Si plures secum infortuniorum causas inquirerent, si Domino accederent, excusarent pertinacem patientiam, & ad contrariam demigrarent fortunam; ast dum mallunt cæcis oculis decurrere, non possunt ad calamitatis agnitionem deuenire. Fame lurida, generalique populus distorquetur, dum origo non inquiritur. Vbi David Oraculum consuluit, causam agnouit, & ablata causa, generalis cessauit etiam miseria.

Etsi pœna diù videatur dilata, numquam culpa remanet impunita.

Ipsa in crimine pœna est; & dum nequit à prauitate deformitas separari, pœnalitas etiam nequit disiungi. Hanc internam, conuisceratamque crimini pœnam alia etiam externa sequuntur, & comitantur. *Prima, & maxima peccantium est pœna* (aciebat Senec. epist. 97.) *peccasse, nec vllum scelus, licet illud fortuna exornet numeribus suis, licet tueatur, ac vindicet, impunitum est; quoniam sceleris in scelere supplicium est. Sed nihilominus & hac, & illa, secunda pœne premunt, ac sequuntur.* Plures sibi imponunt, & quia secundæ pœna statim non premunt, pressuras nunquam præsumunt. Quos potentia tegit, felicitas deceptrix illudit, nec expendunt cœlestem perspicaciam, cum æquitatis præuaricatrix non sit, culpam inultam non præterire, etsi pœnam videatur differre. Deliquerat Saul, aut stulto zelo inflammatus, aut auaritia cæca permotus: Gabaonitas de medio tulit, vt possessiones auferret: delinquentis potestas culpam tuebatur, nec pœna irrogabatur. Verum Deus etsi tantisper dissimularit, debitam tandem crimini multam inflixit: *Facta est fames in diebus David tribus annis iugiter.* Consultus Dominus generalem inopiam auaritiæ supplicium esse respondit: *Propter Saul, & domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas.* Eundem sustinuit lenis patientia, sed puniuit tandem æqua iustitia, vt constaret omnibus, Deum tempus pœnitentiæ concedere, non tamen inulta crimina præterire. Prodest Theod. apud Glos. *Per hac nos docet, qui omnia sapienter administrat, Dominus, quod etiamsi diuturna utens lenitate ac patientia, non inferat statim pœnam legis non obseruata, postea tamen iusta exigit supplicia, sicut tunc fecit. Nam cum quadraginta anni præterissent, nubes quidam alligauit, ne parerent, sterilitatis autem morbo terram subiecit, fame autem puniit eius habitatores.* Qui humanis oculis res dimetiretur, putaret piaculum à Saule, populoque commissum obliuioni prorsus demandatum, egregie tamen erraret; nam licet Deus leni patientia peccatores decerneret exspectare, tandem æqua iustitia opportuno tempore seuerè probatur punire. Quadraginta anni iam effluxerant, & nondum inflictæ pœna; Verum generalis, ac diuturna fames oppressit, & culpam obliuioni non traditam demonstrauit. Populus grassantissima peste percutitur, & dignissima pœna mulctatur. *Inmisit Dominus pestilentiam in Israël.* Infra 24. v. 15. Huius supplicij causas inquireunt Interpretes, respondentque, populum Israël Absalonis prodicionem fouisse, & contra ius, fâsq; Dauidem è throno deturbasse: *Facta est coniuratio valida, populisque concurrrens augebatur cum Absalom.* Suprà 15. v. 12. *Ioab, sublato iam Absalone, pepercit multitudini: Retinuit populum, ne persequeretur fugientem Israël, volens parcere multitudini.* Suprà 18. v. 16. *Multitudo à Principe veniam est assecuta, sed à Numine morbis pestilentibus afflictata: non modicum tempus intercessit inter admissam culpam, inflictamque pœnam; verum scelus non mansit impunitum, etsi longo tempore fuerit supplicium dilatum.* Notauit Theod. qu. 37. ad 2. Reg. *Populus luit pœnas sue iniquitatis; relicto enim Rege pio, militauit sub impio tyranno, & parricida filio.*

qui patri, & Propheta moliebatur eadem. Deum, & Dauidem offendit populus; & cum accepisset à Principe veniam, existimabat criminis non remansisse memoriam, fallebatur tamen. Nam licet Deus per longa temporis spatia abstinuerit à vindicta, tandem scelestos puniuit immissa grauissima pestilentia. Peccatores sibi blandiuntur, dum post crimina nil amarum remanere arbitrantur; diuina tamen æquitas culpam inultam non patitur, etsi sua sibi detrahare leni tolerantia videtur.

§. V.

Inualidi, oppressique gemitus contra opprimentem est durissimus aduersarius.

Inualidus à potentiore oppressus ad solam potestatem patientiam recurrere, quia constat armis ad defensionem carere: verum etsi nequeat armis contra iniuriam insurgere, etsi cogatur ora silentio signare, tacitis gemitibus cælum pulsant, & cœlestem vindictam armant. *Seueritas publica* (aiebat Cassiod. 8. Var. 27.) *sicut ab innocentibus vacat, ita necesse est, ut in sceleratis operam suam distributionis impendat.* Seuera sceleris distinctio inualidis impendit auxilium, dum iniecit exoculata audaciæ supplicij frænum. Oppressa ingemiscet semper iustitia, si pestilenti adulatione attendatur delinquentis persona. Medici ipsi etsi non adeò studiosè seruo, ac Domino applicauerint medicamina, verum si simili adlaborauerint morbo, simili censent vtendum esse remedio: si asperiores adhibeat medicus curationem seruo, leuiorem domino, à medico in adulatorem transfuit, & artis iniuria artem vtilissimam exercebit. Sæpè inualidus iniurias cogitur deglutire, silentiisque premere. Verum etsi labia timore constet signari, interni gemitus apud cœlestia subsellia probantur audiri. Saül, & populi Proceres Gabaonitas humillimis ministerijs addictos, cæca auaritia decreuerunt dispoliare, vtque expolierent, plures iusserunt violento ferro vitam finire. Delinquentium potestas Gabaonitarum oclusit ora, interna tamen non potuit oclusisse supirias; occisorum namque cognati, affinesque cœlestem iudicem obtestabantur, & iniuriarum vltionem deprecabantur. Quid tunc? Deus pœnas exegit, & fames durissima Israëlitas inuasit: *Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis ingiter.* Nubes pluuiam denegabant, tellus opportunis viduata imbribus, fructus non promebat, & populus fame consumptus peribat. Dauid Oraculum consulit, & ob inultum piaculum famem præualuisse audit: *Propter Saül, & domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas.* Quis criminis reos apud cœlestem iudicem interpellarit, non audies; fame tamen durissima populum premi videbis. Abul. q. 7. existimat effusum sanguinem valido clamore cœlestem iustitiam interpellasse, & contra reos sententiam obtinuisse. Verba Abulensis sunt. *Gabaonita non ausi fuissent petere vindictam contra Saulem, quia credebant, quod cum ipsi essent alienigeni, & serui Hebræorum, si peterent vindictam contra posteros Saülis, qui erant de semine regio, quod totus Israël subuerteret eos, ideo non petebant, sed intra se clamabant ad Dominum.* Iustitia opprimebatur, & potentia suspiciebatur; tacebat oppressus, vt grauiora damna silentio redimeret, verum etsi vox non audiretur, ipsum silentium pro se cœleste habebat iudicium. Reorum poten-

tiam reueriti, fame torquebantur, & delinquentium filij supplicio infami dicabantur: vt notum omnibus fuerit, internos oppressorum gemitus magnam vim contra oppressores habere, & pro eis cœlestem æquitatem certare. Hebræi Ægyptum intrant, spebus magnis inuitati, & Proregis potentia, auctoritatèque tuti; annorum verò lapsu Iosephi memoria euauit, & malis tractationibus oppressus hospes ingemuit. Ingenui lutois fœdari operibus cogebantur; nec aliud illis nisi patientia, remedium; nullum, nisi tolerantia, subsidium. Verum pro ipsis depugnauere elementa, & agmina animalculorum armata: fluuius liquorem cum sanguine commutauit: locusta fructus arrosit: primogenitos gladius occidit. *Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrantia fulgura super terram.* Exod. 9. v. 23. Si quæras: Quomodo Hebræi, qui non audebant dare querelam, duram adeò obtinuerint vindictam? Respondebit Textus, clamoribus pugnas, & Ægyptiorum potentiam tacitis suspirijs deuicisse. *Ascendit clamor eorum ad Deum ab operibus.* Exod. 2. v. 23. Miserorum gemitus, inualidorum singultus validissima contra violentiam sunt arma, quia dum cœlestem opem implorant, potentium vires oppugnant. Opportunè Oleast. ad Mor. *Suspirauerunt, aut clamauerunt filij Israël propter opus, etsi Deus pia, & iusta desideria audiat, & orationes, promptior tamen est ad clamores audiendos. Vbi simul disce, non quoscumque eum audire clamores, iniustos enim non audit, sed eorum, qui iniuste ab aliquo grauantur.* Triumphat de pauperibus iniustitia, inualidos grauat potentia, verum grauati habent pro armis suspiria, quæ dum cælum pulsant, contra violentos exacuta vertuntur in tela. Gabaonita dum interiùs gemit, famem adducit.

Exod. 9.
v. 23.Exod. 2.
v. 23.

§. VI.

Si fides sacramento sancta violetur, calamitatem violentibus auspicatur.

Nihil est, quod sic regna stabiliat, quàm promissio fixa votorum, inuiolatæque fides, præcipuè si sacramento firmata. Et quidem inter procellosas sæculi varietates, nullatenus humana vndique fragilitas impetita se contineret, si actus nostros fides inuiolabilis non muniret: Hæc inter amicos stabilit vinculum, inter extraneos firmat commercium, erga Deum edocet venerandum obsequium. Fides supernæ Maiestati exhibet reuerentiam, hominibus ingerit securitatis fiduciam, quod si sacramento altius figatur, securitas adaugetur. Econtrà si violetur fides, omnis politices radicibus eneuatur, vtque religiosæ fidei est, dubietatem omnem depellere, sic violati iuramenti est, animos exulcerare, & cœlestem indignationem asciscere. *Diuinitus illatum bellum* (aiebat Xenoph. lib. 2. de Exped.) *hand scio, qua quis celeritate effugere possit, aut quibus in tenebris latere, aut quo in munimento arcere.* Agebat de sacramenti religione, qua firma, omnia constant, & qua violata, omnia nutant. Consonat Herodot. lib. 2. *Histor. Oportet fideles in amicitia esse, non duplici sententia inquinatum cor possidere, nec periurium sancto iuramento præferre. Nam qui talis vir fuerit, diuinam quidem vindictam differt, interim verò presentium acerba fructione se stultus oblectat.* Dispensiosum est lucrum iuramenti violatione adquisitum; nam etsi pœna videatur dilata, acerbitate compen-

compenfatur, & diù retenta ira impetu effunditur. Generalis fames Israël acriter diuexabat, & præfentanea morte deterrebat: *Facta est quoque fames in diebus Dauid tribus annis iugiter.* Consultus Deus, respondit, violatam fidem hanc adduxisse calamitatem, & generalem perniciem: *Propter Saül, & domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas.* Gabaonitis fides à Iosué, Principibusque data, sospitatem promisit, & omnem timorem, sacramento addito, depulit: *Fecit Iosué cum eis pacem, & in toto fœdere, pollicitus est, quòd non occiderentur: Principes quoque multitudinis iurarunt eis.* Iosué. 9. v. 15. Fidem illam Saül, & populus tenebantur seruare, sed coloratis, fictisque causis maluerunt rumpere: ergo in violati iuramenti pœnam famem sunt perpeffi durissimam. Prodest Hugo Card. *Saül irritum fecit iuramentum eorum: quòd Dominus volens punire tempore Dauid, post mortem Absalonis immisit famem in terram tribus annis continuis.* Interempto parricida, sibi populus tranquillitatem promittebat, verùm violata fides contra populum militabat; nec enim quibat felicitas efflorescere, dum constabat religionem violari. *Posui montes eius* (aiebat Dominus apud Malach. cap. 1. v. 3. de Esaü loquens) *in solitudinem, & hereditatem eius in dracones deserti.* Inter alia huius cœlestis indignationis merita existimo non minimum fuisse; violasse fidem iuramento firmatam. Famefcenti Esaü promisit Iacob edulia, si venderet primogenita: Esaü annuit, mallens præsentem solari famem, & futuram paruipendens esuriem: Iacob cautus sacramentum exegit, & obtinuit. *Iura ergò mihi. Iurauit ei Esaü, & vendidit primogenita.* Gen. 25. v. 33. Fames emisit iuramentum, sed Esaü paruipendit contractum: *Paruipendens quòd primogenita vendidisset.* Ergo dum animo fidem violare proponit, dracones sustinet. Prodest Lira: *Erant fortior viribus ipso Iacob, & intentus cautelis mundanis, per quæ cogitabat retinere ius primogenituræ; non obstante venditione, & iuramento.* Esaü ore promisit, sed animo fidem sancitam violauit: ergo eius montes horrido squalore siccantur, & draconibus venenatis replentur. Sibi stultus inuidit, eum versutus fidem firmatam iuramento violauit.

§. VII.

Sibi superior inuidet, si inualidi tacentis iniuriam vindicare contemnit.

Quid potest esse felicitius (aiebat Cassiod. 3. Var. 17.) quam homines de solis legibus considerare, & casus reliquos non timere? Iura publica certissima sunt humane vitæ solatia, infirmorum auxilia, potentium fræna. Princeps, Iudæxve constituitur, vt sit nunquam violandæ iustitiæ ara, & opportuna inualidorum tutela: & licet iniuriam passus, non audeat reclamare, quia clamorosis querelis veretur sibi grauius detrimentum augere, Princeps, Iudæxve tenetur inualidorum causam agere, & violentam iniustitiam depellere. Sed proh dolor! Frequenter Iudices, vt Magnatibus iniuria muneris adulentur, affectata ignorantia dissimulare adnuntantur, maluntque pauperculos, & inualidos indefensos prorsus relinquere, quam contra se audacem potentium indignationem armare; expendere tamen debuissent cœlestis iustitiæ oculum nil inultum præterire, & seueras à Iudicibus etiam pœnas exposcere. Gabaonitæ à Saüle, po-

pulique Magnatibus grauissimam; notoriàmque iniuriam acceperant: verùm, cum iniurij dignitatis defenderentur potentia, ora premebant, & iniurias tacitis gemitibus deuorabant. Verùm cum potente potentior sit alius, generalem Deus famem immisit, & dignas pœnas exegit: *Facta est fames in diebus Dauid, tribus annis iugiter.* Interpretes inquirunt: Cur Dauidis tempore fames cœlesti decreto immissa Israëlitas vserit, & vexarit? Respondentque, Dauid Saülis sibi affinitate coniuncti delictum non ignorasse, pœnas tamen exigere distulisse: quòd Deus ægrè aded tulit, vt Dauid, & Rempublicam generali calamitate puniret, pœnasque simulationis exegerit. Ita Abul. 9. 7. *Dauid sciebat istud, scilicet quòd illi non audent petere satisfactionem, ideò cum ipse esset Index, debebat ex officio illis providere, dando locum, ne timerent petere: & quia circa hoc fuit negligens, fuit fames inflata tempore suo super eum, & alios.* Gabaonita timore oppressus tacebat, Dauid tacendi causam non ignorabat, ergo dum dissimulat, super se, & cæteros famem vocat; vt nouerint Iudices contra se cœlestem indignationem succedere, si iniuriam passos distulerint vindicare. Filiæ Ietro latices non sine labore hauserant, vt, cui præerant, gregem adaquarent. Verùm pastores viribus freti puellas abegerunt violenti. *Impletis canalibus, adaquare cupiebant greges patris sui. Superuenere pastores, & eiecerunt eas.* Exod. 2. v. 16. Puellæ, ne grauiora incurrerent, silentio præmebant ora: verùm Moyses, quem iam Deus in Principem destinarat, puellarum suscepit causam, & repressit potentiorum violentiam: *Surrexit Moyses, & defensis puellis, adaquauit oues earum.* Non interpellatus, non clamoribus puellarum ascitus, earum suscepit tutelam, & pastorum castigauit audaciam. Audi Philonem lib. 1. de Vit. Mos. *Non auferetis impune (id est iustitiæ oculus) me præter opinionem misit in auxilium, nec enim deo iniuriam patientibus.* In Iudicem destinatus non est potentioribus dissimulando blanditus, sed puellis tacentibus illatam vindicauit iniuriam, & insolentem repressit pastorum audaciam.

TEXTVS.

VERS. 2. & 3. Vocatis ergo Gabaonitis, Rex dixit ad eos (Porro Gabaonitæ non erant de filijs Israël, sed reliquiæ Amorrhæorum: filij. quippè Israël iurauerant eis, & voluit Saül percutere eos zelo, quasi pro filijs Israël, & Iuda) Dixit ergo Dauid ad Gabaonitas: *Quid faciam vobis? & quòd erit vestri placulum, vt benedicatis hæreditati Domini?*

§. VIII.

Degener sæpè affectio laudabilis zeli fuco vestitur, & imponendo grassatur.

Sæpè vitia virtutum nomine obrepunt, & obliterata honestatis fuco fallunt. Inter alia verò perniciosior est falsus zelus; nam dum affectat Numinis honorem, tegit dolosissimam prauitatem: Vnde aiebat Elias: *Zelo zelatus sum pro Deo exercituum.* 3. Reg. 19. v. 10. Nouit non esse superuacaneum testari, zelari se Dei honorem zelo, vt v. 10. qui

qui bene uerit, zelari plures non zelo, sed zeli furo. *Adulario* (aiebat Senec. epist. 45.) *quam similis est amicitia.* Adnectit: *Venit ad me pro amico blandus inimicus.* Certè in his magno periculo erratur: nam quæ debent dignis pœnis mulctari, laudibus probantur offerri. Saül quasi vero zelo inardesceret, Gabaonitas priuauit vita; sed qualis esset zelus, inflicta à Domino ostendit pœna. *Voluit Saül percutere eos zelo, quasi pro filijs Israël, & Iuda.* Affectauit religiosum zelum, sed latebat violentæ rapinæ studium: se iactabat religionis agere causam, cum religioni manifestam inferret iniuriam. Cupiditas grassabatur religionis colore vestita, & exigebat plausum, quæ merebatur supplicium. Audi Abul. quæst. 16. *Aliqui dicunt, quod Saül desiderabat habere vrbes, in quibus morabantur Gabaonitas, & ad hoc finxit quandam causam, ex qua uideretur prosequi utilitatem Israëlitarum.* Finxit indecens esse, alienigenas ministerijs factis inferuire, cum decentius esset, Israëlitas eiusmodi operibus designari. Ergo ficto honoris Dei zelo, & vero rapinæ studio, ciuitates à Gabaonitis abstulit, sibi que applicuit. O quam sæpè, quæ erubescit conscientia, tegit impostura, & religionis specie prauis adulamur affectibus, insanis blandimur cupiditatibus! *Confundantur* (aiebat Isaias) *zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret.* Isai. 26. v. 11. *Qui tetrà adurebantur inuidiâ, zelo tegebantur, & impunè grassabantur. Possederunt nos, Domine, absque te.* Falsum, plectibile que affectabant religionis studium, cum nouercale pectoribus fouerent odium. *Æquitatis mentiebantur agere causam, cum inhauerint ad rapinam.* Innuit aliquomodo N. Sanct. *Zelantes hic sunt idem, qui inuidentes, qui uidelicet populo Dei, id est sanctis inuidi sunt, & inuensi.* Zelus hic specie tenus induit virtutem, ut specioso nomine contegeret prauitatem.

Isai. 26.
v. 11.

§. IX.

Nonnulli imprudentissimi peccant, ut à peccatis alios eripiant.

Sunt, qui fallato zelo aliorum culpis medelam conentur apponere, cum ipso medicamine sibi probentur altissimam plagam inferre. Insipientes despexerunt maculis sordidari, ut aliorum maculas quirent ab stergerere; ut naufragantium auertere possint pericula, certissima subeunt naufragia: alio sensu de his dixeris, quod de Tolo Athalar. 8. Var. 10. *Litori constitutus, ut eum exitio proualeret eripere, undas iterum desiderabat intrare. Tunc eius pericula formidauit, qui saluti propria timere nesciuit.* Cum ventorum scruitia iactatum diu nauigium, quo parens, & filius uehebantur, confusis fluctuum voluminibus tradidisset, & Tulus cum charo pignore remaneret, brachiorum remigijs ad litus appulit: filius etiam cum fluctibus niteretur certare, posse naufragium non videbatur effugere. Ergo pater litore constitutus naufragium despexit proprium, si vitare possit alienum. Et quod parenti naturalis erga filium persuasit affectus, persuadere solet zelus erroribus deprauatus; utque alios à calamitatis fluctibus eripiat, se culpis sordidari pertentat. Cum in mandatis haberet populus Chananæos omnes radicibus extirpare, Gabaonitas ad callidas confugerunt astutias, &, ut patet Iosue. 9. inter Israëlitas perseuerarunt illæsi, humilibus templi ministerijs addicti. Saül existima-

uit Israël, Iudamque non solum, cum pacta inuenerunt, peccasse, sed, Gabaonitis superstitibus, peccatum etiam semel admissum fouere; ergo ut eos à piaculo eriperet, Gabaonitas trucidans, se grauissimis culpis infecit. *Voluit Saül percutere eos zelo, quasi pro filijs Israël, & Iuda.* Saül, ut alienis medeatur culpis, homicidij se polluit, Sacramento violato sordescit & dum stulto zelo deseruit, magnis se criminibus inficit. *Ecquis hoc ait? Certè Abul. quæst. 16. Putabat Saül, quod Israëlita non potuerant dimittere Gabaonitas, & quod Iosue, & omnes Principes populi, qui erant tempore illo, peccauerunt, & omnes qui postea permittebant, Gabaonitas viuere, peccabant, ideo ut ipse excusaret tam filios Israël, quam Iuda à peccato, quasi motus zelo illorum uoluit occidere Gabaonitas.* Itaque, ut populum à peccato eximeret, Gabaonitas interfecit, cum ipsa interfectio grauissimum esset piaculum, ut inflictum cœlitus famis attestabatur supplicium. Frequenti experientia compertum est, eo aliquos errore scdari, ut, si possint ab amicis calamitatem auertere, non dubitant delinquere; alienis compatiuntur laboribus, & sordidis se maculaiete criminibus: cumque stulta misericordia subueniant, impleuisse se charitatis legem existimant. Moyses ut populi murmur compesceret, & siti viscera depascenti succurreret, bis ignem silicem virga percussit, & crystallinas undas elicit. *Cum eleuasset Moyses manum, percussit virga bis silicem, egressæ sunt aqua largissime, ita ut populus biberet, & iumenta.* Num. 20. v. 11. *Petram percutiendo, offendisse Dominum, subsecuta pœna manifestauit: Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israël, non introduceris hos populos in terram, quam dabo eis.* En sitientibus præbet aquam, & ut præbeat, admittit culpam: crystallinis laticibus, quæ urgebat, sopiuit angustiam, sed plectibilem contraxit offensam. Opportunè Isidorus apud Gloss. *Hic Moyses Dominum offendit, & prohibetur Iordanem transire.* Hac in historia depingitur, quod sæpè apud accidisse probatur. Ut conseruus domini indignationem effugiat, seruus mentitur, ut reus euadat penam, amicus falsò iurat, & grauiori, proprioque detrimento veritas eluditur, & qui elusit, sibi quodammodo gratulatur. Moyses Populo laboranti subuenit, sed subueniendo deliquit.

Num. 20.
v. 11.

TEXTVS.

VERS. 4. *Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento, & auro quaestio, sed contra Saül, & contra domum eius, nec volumus, ut interficiatur homo de Israël. Ad quos Rex ait: Quid ergo uultis, ut faciam vobis.*

§. X.

Inglorium est offensa veniam auro diuendere, & pretio sanguinem effusum taxare.

Generosi, celsique animi est, iniuriam remittere, & veniam offendentibus lubenter concedere. Audi Senec. 3. de Ira cap. 38. *Contumeliam tibi fecit aliquis, nunquid maiorem, quam Diogeni Philosopho Stoico? Cui de ira cum maxime differenti adolescens protèrnis inspuit: tulit hoc ille leniter ac sapienter.*

sapienter: Non quidem, inquit, irascor. Philosophia continuit iram, & mirandam docuit patientiam. Minor esset Diogenes, ultionem expetens, quam indulgens: vnus esset e populo, abstergens offendentis sanguine iniuriam, admirationem omnibus fecit, concedens veniam. Et quidem erubescere debet Christianus, ni imitetur, quod fecit Ethnicus: verum vt gloriosum est veniam dare, sic habetur turpe, pretio diuendere. Effuderat Saul innoxium Gabaonitarum sanguinem, & ob id populus durissimam patiebatur eluriam: Dauid, vt ex Gabaonitarum responsis colligitur, aggressus est veniam impetrare, & copioso auro Gabaonitarum indignationem sopire. Verum Gabaonitæ auro contempserunt, & effusum suorum sanguinem pretio non vendituros constanti animo assueuerunt: *Dixeruntque ei Gabaonitæ: Non est nobis super argento, & auro questio, sed contra Saül, & contra domum eius.* Ac si dicant: Non sumus ex his, qui suorum nundinantur sanguinem, & illam pretio remittunt mortem; cum sit turpissimum, nec virtuti consulere, nec honori. Venia gratis oblata, est eximium virtutis opus; diuendita verò, dum acquirit aurum, infert sordidum honori nœuum. Hunc esse horum verborum sensum, tradit Abulq: 17. *Dauid videns Gabaonitas esse pauperes, & abiectos, putauit, quod iniuriam suam remitterent pro aliquo pretio, ideo prius obtulit eis pretium, vt remitterent. Ipsi autem dixerunt: Non est nobis questio super auro, & argento.* Dedeceori duxerunt, dolorem auro delinire, & pretio veniam taxare: Vires non superebant illis ad ultionem expetendam, elegērunt tamen inultam iniuriam, antequam concedere pretio veniam. Isaias cap. 13. v. 17. *Mædos testatur à Babylonijs oblatum aurum contempturos, nec inhiaturos ab pecuniis, sed ad delendas sanguine acceptas ad aduersarijs offensas.* *Eccè ego suscipiabo super eos Mædos, qui argentum non quarant, nec aurum velint.* Vt Mædorum sopirent iram, ingentem eis Babylonij offerebant auri copiam; Mædi verò arbitrati sunt inglorium, si, quam Babylonij intulerant certaminibus offensam, versata pecunia, non vindicarent, veniamque offerrent. E re Lira: *Argentum non querunt præ desiderio occidendi.* Itaque Mædus auro non corruppebatur, sed vlciisci conabatur: ultio apud Ethnicos magni habetur; Christum verò Dominum secuti iniurias edocentur beneficijs compensare, vt ad perfectionis apicē valeant peruenire, apud omnes verò videtur inglorium, iniurias remittere non honestatis studio, sed auri sordido desiderio.

TEXTVS.

VERS. 5. & 6. Qui dixerunt Regi: Virum, qui attriuit nos, & oppressit iniquè, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israël. Dentur nobis septem viri de filijs eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Satil quondam electi Domini. Et ait Rex: Ego dabo.

§. XI.

Qui repetere suam ultionem exambit, se Dei legitimam non esse prolem ostendit.

Qui semper æget caloribus impatientiæ, qui sitibundus semper vindictæ, quod fortitur Eman, de Naxera in Reg. Tom. IV.

Christiani elogium, obscurauit, & factis Ethnicum retulit. Nobis se Deus patientiæ, clementiæque exemplum exhibuit, dum super morigeros, & iniurios æqualem lucis florem spargit. *Non peccatores* (aiebat Tertul. de Patient. cap. 3.) *non Publicanos aspernatus est. Non illi saltem ciuitati, qua eum recipere noluerat, iratus est.* Discipuli contumelioso oppido cœlestes flammæ repræsentari cupiebant; verum Magister veluti spiritu degeneres carpsit, & exhibere iniurijs veniam edocuit: *Nescitis cuius spiritus estis.* Luc. 9. v. 55. Ac si diceret: Dum ardetis vindictam, quantumuis meam frequentis scholam, non videmini morigeri discipuli, sed contrarij, & æmuli, cum ego ingratis beneficiam, proteruos sustineam, & ultionis loco beneficia ingentissima impertiam. Itaque Christus edocuit frænare linguam, manum reprimere, & veniam offendentibus dare. Hinc discas, cur Scriptura notanter aduerterit, Gabaonitas non esse ex nobili Israëlitarum progenie, sed ex Amorrhæorum obscuro sanguine: *Gabaonitæ non erant de filijs Israël, sed reliquia Amorrhæorum.* Et cur notanter genus expressit, & ab Israëlitarum nobilitate seclufit? Quia Dauid licet interuentor extiterit, vt veniam acceptæ offensæ præstarent, responderunt: *Virum, qui attriuit nos, & oppressit iniquè, ita delere debemus, vt ne vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israël.* Ultionis desiderio hic flagrantes Israëlitarum non esse progeniem manifestè ostendebant, & se Ethnicos publicabāt: nam ultio sapit gentiles mores, non generosas virtutes. Prodest Rabbi Salom. apud Liram: *Si Gabaonitæ fuissent de filijs Israël, fuissent magis misericordes, & indulgissent factum Saülis contra eos, sicut indulserant sacerdotes, qui remanserant post mortem Achimelech.* Saül sacerdotum Gabaonitarumque iniquo ferro innoxium sanguinem fudit, verum sacerdotum posterius generose remiserunt offensam, Gabaonitæ à Dei populo extranei durissimam expetiuerunt vindictam. Deo sacraati facillè indulgent, & facillè non indulgent à populo Dei alieni: vt speciali insigni, offensæ scilicet venia, sui inter cæteros prælucere, aiebat Dominus: *Non queras ultionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum.* Leu. 19. v. 18. Expetita ultio quodammodò erat Magistri probrum, vt oblata venia honorabile discipuli insignium. Audi Rodulf. apud Hug. Card. *Quod nostri iuris videtur esse, iniurijs nobis illatis, proximis relaxemus, diuinumque iudicium spectemus, nõ eius officium usurpemus, qui ait: Mihi vindictam, & ego retribuam.* Qui iniuriam relaxat, se Dei ostendit discipulum, & honestum, Deo vindicæ, acceptæ iniuriæ fortietur sine dubio solatium,

§. XII.

Horrendum est, truculentissimi, sauisimique inimici manibus tradi, & penam eius arbitrio decerni.

SI peccator, quibus manibus foret tradendus, consideratiùs expenderet, & quàm horrendas sit daturus pœnas, conijceret, sine dubio morum satageret custodire mensuram, vt euaderet pœnam. Quid enim horribilius, quàm truculentissimi, sauisimique hostis manibus tradi, & ad eius arbitrium pœnas subire? *Confusam vitam, & perturbatam impotentes agunt* (aiebat Senec. Epist. 105.) *tantum metunt, quantum nocent.* Vtinam peccatores tantum, quàm delinquent, timerent, consideratèque dæmonibus odio ardentibus

fore tradendos ! & quamvis pro arbitrio suo pœnas non taxarint, sed à Numine decretas inflixerint ; satis est, vt quales peccatores pœnas sint daturi, conicias, nosse carnificis & cruentum ingenium, & virulentissimum odium. Gabaonitæ in Saülis posteros odio flagrabant, adeoque infelices posterii fuerunt, vt eis traditi, pœnas pro eorum placito luerint : *Dentur nobis septem viri de filiis eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Saül, quondam electi Domini.* Et ait Rex : *Ego dabo.* Quibus putas cruciati- bus disperierunt distorti, qualibus clavis stipiti affixi, quantis verberibus lacerati ? O inopinabile malum ! O considerandum supplicium ! Si iuuenes à suis punirentur, ipsa compassio pœnas liniret, & tormenta temperaret, aut sauiissimis, impacabilique odio ardentibus inimicis traditi, stipitibus interiorum affixi, & pœnis ferè innumeris discruciatii : *Periturus terribis* (inquit Caietan.) *vt Saül detur eis, non in seipso, sed in septem viris ex filiis eius.* Satis odio non fuit carnificis manu sanguinem fundi, quia Gabaonitæ pro carnifice esse voluerunt ad irrogandam pœnam, & expetendam vindictam ; vnde facile est nosse, quale Saülis posteri subierint supplicium, cum insatiabile pœnas expeteret odium. Ieremias, vt compendiosis verbis acerbissimam Christi Domini passionem exprimeret, eius nomine aiebat : *Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi delectam animam meam in manu inimicorum eius.* Ierem. 12. v. 7. Quod Euangelistæ latius, explicatiúsque tradiderunt, summam Ieremias explicuit, dum traditum Dominum in flagrantissimo odio furentium manus asseruit. Cui læuæ feritati parceret ardentissimum liuoris studium ? furor quod omitteret cruciamentum ? Quod sitibunda rabies obliuisceretur martyrium ? Ergo dum inimicorum arbitrio traditum, dixit, vno verbo omnia tormentorum genera complexus est. Et adiecit homines ferarum truculentiam induisse, & auida siti properasse : *Venite, congregamini omnes bestie terræ, properate ad deuorandum.* v. 9. Acuebant dentes, exacuebant vngues ; & quid quæque bestia posset, læua dilaceratione ostentauit. *Hæc* (inquit N. Sanct.) *Christo adscribunt scriptores nonnulli, in quibus est Hieronymus, Theodoretus, & alij.* Vbi tenebris Dominus, & inimicis potestatem factam asseruit, omnem acerbiter summatim, & vno verbo conclusit.

§. XIII.

Aliquando non leni lapsu descenditur, sed fortuna impetu ruitur.

Eset aliquod imbecillatis nostræ solatium, si qua emergunt lentitudine res, disperirent ; verum incrementa paulatim excunt, detrimenta veluti impetu, & quidem violento, erumpunt. *In plenum* (aiebat Senec epist. 91.) *cogitanda fortuna est: quoties Asia, quoties Achaia vrbes vno tremore ceciderunt !* Murorum, vrbisque constructio prolixos annos consumpsit, & aliquando diuturnus, & inopinatus tremor euertit : tot dierum operas, tot auri expensas, tot constructuentium angustias, insperata clades & deuastauit, & diluit. Non licuit aliquibus fortunam suam leniter deponere, quia ab extremo ad extremum contigit ruere. Ecce Saülis filij, nepotésque regijs stemmati bus decori, & commodis circumfusi, sortem adeo amarum, adeo extremam experti sunt, vt ab aula suffi-

gendi transferint in crucem. *Dentur nobis septem viri de filiis eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Saül quondam electi Domini:* Id est filij regalem electi quondam ad thronum tradendi nobis sunt, vt infamem, duramque agamus in crucem. Notauit N. Sanct. *Miserum putatur, & ignominiosum magis, ibi aliquem pati, vbi prius cum magistratu, & splendore vixerat.* In Gabaa, vbi cum splendore, & magno seruorum comitatu, Saülis nepotes resplicuerunt, stipitibus sunt affixi, vt de supplicij loco & dolor acrius desauiret, & infamia cresceret. Profectò mirandum humanæ varietatis spectaculum S. Scriptura nobis ostendit, & quàm caducis innitatur, edocuit. Vno, eodemque die videbis Amanum regis mensæ assidentem, & patibuli pœnam subeuntem : *Intrauit Rex, & Aman vt biberent cum Regina.* Esther. 7. v. 1. Inter ipsas mensæ delicias auditis, quæ Esther retulerat, Rex contra Amanum implacabili indignatione efferbuit, & Amanus horrido timore concussus tabuit: citissimè contra eum mortis profertur sententia, & patibulo affixus, vitam efflauit summa ignominia : *Suspensus est itaque Aman in patibulo.* Cui veniret in mentem, posse vna, eademque die sic fortunam verti, vt à regia mensa transfiret Amanus ad execranda patibula ? & cui omnes genuflectebant, carnificis manus violenter raperent, cruci- que affigerent ? Non licuit Aman per gradus descendere, non licuit fortunam paulatim deponere ; vna hora abstulit, quod longa annorum series contulerat : ab extremo in extremum ruit præcipitatus, & ignominiosa morte punitus. Audi Liram : *Sic corruit.* Non sic ascendit ; vt nullus humanæ felicitati fidat, sed semper sibi prudenti timore caueat : Regis filij, nepotésque nuper resplicebant adoratione ab omnibus culti, & iam infami ligno dolorem aspicientibus ingesserunt suspensi.

Esther. 7. v. 1.

T E X T V S.

VERS. 7. Pepercitque Rex Miphiboseth filio Ionathæ filii Saül propter iusiurandum Domini, quod fuerat inter Dauid, & inter Jonathan filium Saül.

§. XIV.

Magna prudentia est beneficijs obstringere, à quo potes durissimis pœnis mulctari.

Si liberum sit à numero pereuntium eximere, Saut inter cæteros aliquem recensere, eximius fauor erit, si cui facultas inest, affectum benignitatis impendat, & cum posset, alium, te potiùs excludat. O quàm insanum esset eiusmodi arbitrium offensis exacerbare ! Quàm prudentiæ consonum officijs gratissimis deuereri ! *Ambitus est* (aiebat Cassiod. 8. Var. 27.) *dominis nobis velle seruire, vt commendati bonis inijs, reliquam vitam securitatis munere perfruantur.* Bonis inijs commendati, domino probantur accepti, & quia accepti, sæpè ab infortunijs exclusi. Gabaonitæ septem Saülis posteros deposcebant ad expetendam vindictam, & sanguine abstergendam sanguinis maculam. Cœlestis æquitas Gabaonitarum approbat sententiam : *Dentur nobis septem viri de filiis eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Saül quondam electi Domini.* E posteris Saülis maior erat quàm

quàm, qui exigebatur, numerus: & Dauid liberum, hunc, aut illum in tradendis recensere, aut ab eorum numero eximere. Quid tunc? Miphiboseth, à cuius parente eximia acceperat beneficia, à numero exclusit, vt gratitudinis tributa penderet dilaudanda: *Pepercitque Rex Miphiboseth filio Ionathae filij Saül, propter iusurandum Domini, quod fuerat inter Dauid, & inter Ionathan filium Saül.* Ionathas Dauidem sæpè à periculo exemit, eius saluti studiose prouidit: ergo Dauid modò amici filium discrimini eripuit, & parenti vicem reddidit. Inuenit Ionathas, qui filios periclitantes tueretur, dum innoxio periclitanti suppetias ferre conatur: timuit etiam Dauid sacramentum temerare, intuitus filios Saül ob violatam fidem perire. Miphiboseth dicitur pepercisse, quia idem fuit, vita donare, ac in septenario numero non includere. Prodest N. Sancti. *Cum Gabaonitæ septem tantum petierint, illum exemit è septenario numero.* A Dauid septem Saülis posteros Gabaonitæ, vt crucifigerent, deposcebant: *Dentur nobis septem viri:* Dauid inter septem poterat Miphiboseth dinumerare, aut excludere, sed cum tot à Ionathae esset beneficijs obstrictus, filium eius à discrimine eripuit, & alium tradidit. Expendit erga se humanitatem parentis gratus, & reddere posteris vices adlaborauit sollicitus. Lot vxor in salis statuum conuersa est, vt eius stultitia existeret futuris prudentia: minabatur Sodomæ foetidum flammarum diluuium, sulphureum incendium. Adstant Angeli cælestes vindices; cumque prudentia consuleret grato vultu excipere, humane tractare, & obsequijs demereri, mulier (vt Rabbini placet) aspero vultu excepit, & condire cibos recusauit. Lot tulit lauandis hospitem pedibus aquam, parauit mensam: *Ingressis domum illius, & coxit azyma.* Gen. 19. v. 3. Urbanum officium grande attulit commodum; nam Lot periculo exemptus est: mulieris supercilium, & asperum in hospites, & peregrinos ingenium occasio fuit, vt in salis figmentum verteretur: *Versa est in statuum salis.* Interpretes, Rabbanique mulieris demirantur imprudentiam; nam Angelis, qui propulsare quibant periculum, vrbani demergauit obsequium. Prodest Lira: *Perenti Lot (salem) pro condimento cibi Angelorum, quos homines credebat, ipsa renuit apportare, quia secundum modum Sodomorum, inter quos habitabat, affectum ad hospites non habebat.* Si Angelos humanitate deuinisset, si officijs vrbaniissimis oblectasset, pœnam euaderet; ast dum imprudens cælestes vindices renuit laudabiliter subornare, in statuum contigit verti, vt aspicientes edoceret, quàm lucrosam sit eius gratiam demereri, qui potest pœnam infligere, aut, merita supplicia leuare.

T E X T V S.

VERS. 8. & 9. Tulit itaque Rex duos filios Respha filiae Aia, quos peperit Saüli, Armoni, & Miphiboseth: & quinque filios Michol filiae Saül, quos genuerat Hadrieli, filio Berzellai, qui fuit de Molathi, & dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: & ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

§. XV.

*Qui in homines Deo sacros probantur aude-
re, honori suo, & saluti inueniuntur
periculum procreare.*

Cum summa Numini debeatur reuerentia, suis in sacerdotibus est præstanda. Qui iniuriam seruo intulit, domini honori detraxit; nam contra dominum peccasse creditur, qui iniuria afficere seruum admittitur. *Quid simile rependat Deo (aiebat Athalar. 8. Var. 24.) qui ponitur imperio? sed licet pro tanto munere nihil compensari possit idoneè, ipsi tamen gratia redditur, dum in seruentibus honoratur.* Adnectit: *Præsbyterum Romanæ Ecclesie pro leuibus causis asseritis criminaliter imperitum. Quod nobis pro ingenua reuerentia, quam Nostro debemus Auctori displicuisse, profitemur.* Sacris applicitus ministerijs reuerenti est veneratione colendus, vt, quod Domino officium debetur, in seruiantibus exhibeatur: qui iniuria seruum affecit, contra se Domini indignationem armavit. Crucifiguntur Armoni, & Miphiboseth, Respha, Saülisque filij: *Tulit itaque Rex duos filios Respha filiae Aia, quos peperit Saüli, Armoni, & Miphiboseth &c. crucifixerunt eos in monte coram Domino.* Regijs tunabulis innutriti extremam subierunt ignominiam, cruce suspensi. Iam, si perquiras huius stragis causam, respondebunt Interpretes, eos parentis in sacerdotes irati furorem inflammasse, & vt sacerdotes trucidarentur, operas suas attulisse, & impias manus sacerdotali sanguine cruentasse. *Conuersus Doëg Idumæus irruit in sacerdotes.* 1. Reg. 22. v. 18. Doëg in sacerdotes irruit, Miphiboseth, & Armoni, Doëg imitati, parentis impijs sunt desiderijs blanditi: ergo dum temeraria audacia in sacerdotes irruunt infruniti, stipitibus videntur deuoti. Audi Rabb. Salom. apud Liram: *Dixit Rabbi Salomon, quod isti duos specialiter nominantur, quia fuerunt in occisione sacerdotum cum Doëg.* Doëg suas operas commodarant, vt facinus nefandum perficeret, & Deo sacros homines trucidaret. Ergo sibi maturarunt crucem, & accelerarunt stragem. Cum Regis essent filij, sibi persuaserunt, posse impunè in sacerdotes aude, & obseruantiam violare; nec viderunt, Deum suorum iniurias acerrimè vindicare, iniurijsque atterere. Qui in Domini sacerdotes irruerunt potentia fisci, quàm sit periculosum aude in Dei ministros, stipitibus docuerunt suspensi. Populi Israëliti magnis calamitatibus pressi Deus clamorem non exaudiebat, imò clementiæ aures, ne audirent gemitus ad speciem obturabat. *Conclusit in gladio populum suum, & hereditatem suam spreuit.* Psal. 77. v. 62. Qui ad tot clamores obsurdusse, dicitur, paulò post excitatus, opprobrio sempiterno inimicos percussisse, refertur: *Et excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens crapulatus à vino, & percussit inimicos suos in posteriora: opprobrium sempiternum dedit illis.* Hinc oritur difficultas: Cur scilicet modò inimicos atterat, qui paulò antea ad populi clamores obsurdiebat? Quis à tam graui sopore excitauit? Quis ad aduersarios terendos impulit? Certè Psaltes ipse indicauit, dum sacerdotes impio gladio occisos retulit: *Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & excitatus est, tanquam dormiens, Dominus.* Antea hoste atterente populum, Dominus videbatur dormire; ast vbi impia temeritas in sacerdo-

1. Reg. 22
v. 18.

Psal. 77
v. 62.

tēm refertur aufa, iam cœlestis incanduit ira, iam, quasi excusso somno, durissimis flagellis excitatus hostes cœcidit, & sempiterno opprobrio multauit. Prodest Euthym. *Longanimitatem illam ac patientiam excussisse visus est, ob quam tanta hostes eorum perficere potuerant.* Expende verbum illud *Eosque*, ac si dicat: *Eosque* insaniuit audacia, vt Domini sacerdotes sperneret, & occideret: et ergo Dominus, qui videbatur dormire, somnum excussit, & aduersarios vastauit. *Longanimitatem illam, ac patientiam excussisse visus est.* Vbi gladius sacerdotali sanguine immaduit, etiam indignatio cœlestis efferbuit, & irreuerentes attriuit. Saülis filij potestate filij, in sacerdotes sunt ausi; sed crucem subierunt, & infamem sibi stragem sollicitarunt.

T E X T V S.

VERS. IO. Tollens autem Respha filia Aia cilicium, substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cœlo, & non dimisit aues lacerare eos per diem, nec bestias per noctem.

§. XVI.

Defunctis iustorum prosunt suffragia ad penam minuendam, & ad veniam impetrandam.

Puritatem sui (aiebat Cassiod. 12. Var. 11.) illa sola custodiunt, quæ nulla sordium admixtione fuscantur. Quæ nulla admixtione sordium fuscantur, sui puritatem custodiunt, sed rara sunt, quæ illam puritatem custodiant, nec aliqua admixtione sordescant. Aurum ipsum solaribus radijs productum aliquid contrahit, quod purissimis caliculis derelinquat, examinatur flammis, vt depositis sordibus plus eluceat. Nec aliter iustis contingit, ardentibus in purgatorij fornace flammis examinantur, donec ad omnimodam puritatem peruenisse censentur; has tamen flammis iustorum suffragia temperant, & pœnarum tempus angustant. Catholica hæc veritas Historiæ Sacræ nobis coloribus adumbratur, dum septem Saülis posteris cruci affixis profuisse Resphæ pœnitentiâ refertur: cilicium stravit, vigilans ferarum voraces dentes, auium exantos vngues, ne cadauera discerperent, impediuit. *Tollens Respha cilicium, substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cœlo.* Gemitibus impetravit pluuiam, vigilijs bestiarum arcuit truculentiam. Bacharius apud Glos. hoc ænigmate exprimit, ait, quod iustorum animabus contigit: affliguntur, cruciantur, vt omni sorde expurgentur; earum verò cruciamenta temperant fidelium suffragia. Bacharium audi: *Eosque accincta sacco, hoc est cilicio custodiunt, donec eis roraret aqua de cœlo, id est donec pro venia eorum misericordiæ cœlestis stilla deflueret.* Consonat Angelomus ibi: *Pia sollicitudo Sanctorum talibus succurrens rigore ieiunij, atque instantie precum incumbit, donec misericordiam Dei impetret super eos de cœlo.* Vbi de cœlo rorauit pluuiam, hoc est reatus venia, cessauit probrosa stiptis ignominia; cilicium ieiunij rigore consociatum, auium rapacitatem frænauit, edomuit ferarum truculentam sæuitiam, Deum ad commiserationem traxit; vnde & pœna breuiata, & cœlestis indignatio est sopita. Reges ad Martialia bella pro-

fecti, sine hoste oppugnabantur, quia siti vrgentissima adurebantur. Aridus desertorum horror spes subsidij præcidebat, & Moyse virga rupes in liquorem conuertens aberat: sed vexatio mentem reluminauit, & Elisæum Prophetam adire impulit: Elisæus non solum promittit aquam, sed pro auctario prænuuntiauit etiam victoriam: *Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet & ecce aqua veniebat per viam Edom, & repleta est terra aquis.* 4. Reg. 3. v. 20. Dum tempus notatur, latere arcanum innuitur: ecce sitis non vrget flamma, quia offertur sacris altaribus hostia. Canit Psaltes, & sicca discedit durities, vt notum omnibus fuerit, quàm profit ardoribus laborantibus orationis melodia, & oblata altari victima. Audi Caietanum: *Hebraicè habetur: Quando ascendit munus, hoc est hora, qua sacrificium matutinum offertur Deo: vt intelligamus non solum horam scribi, sed etiam virtutem sacrificij matutini, quod offerebatur in templo cooperatam esse ad hoc miraculum.* Ardore exastuerent vrgentissimo viscera, ni sacrificium aquam impetrasset, & ardorem restrinxisset; ast dum offertur sacrificium, inopia cessat, & miles triumphat.

§. XVII.

Eximia charitas est ob aliorum commodum vigilijs insistere, & fœtoris molestiam ferre.

VT sensus suauissimis odoribus delectatur, vt placido somno fouetur, sic exasperatur fœtore, & iugi labeseit sollicitudine. Hic miranda est eorum religiosorum charitas, qui, vt ægrotis fœtores tetros exhalantibus subueniant, & sospitati restituant, nocturnis in excubijs persistunt, & fœtoris grauitatem fragrantia charitatis emolliunt. In eorum xenodochijs attenditur solum natura, non personarum differentia: omnes amplectitur charitas, omnibus subuenit sollicita semper benignitas; vt repetere possit Cassiodor. 17. Var. 9. *Beneficium tale non habuerunt in patria sua, sed hic omnes sub hac conditione parentes sunt. Præmiserat: Donum sine accipientis nomine, præter personam largitas, quia primum collatum est genti, vt postea penitentium vocabulum potuisset, affigi.* Hi parentes publici solum attendunt ægrum, nomen non ediscunt; nam charitati nota est miseria, nec examinatur persona. Respha etsi naturæ affectione obstricta, fuit Dauidi miranda, quia ne filiorum corpora, aut auium paterentur rostra, aut nocturnas ferarum sustinerent insidias, diu, noctuque vigilabat, & propriæ deficiebat necessitati, vt occurreret aliorum discrimini. *Tollens Respha filia Aia cilicium, substravit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cœlo: & non dimisit aues lacere eos per diem, nec bestias per noctem.* Cum è putridis cadaueribus terribissimus nidor discrucia- ret sensus, tolerabat; cum sol adureret, sustinebat: detinebat palpebras ne corpora per effusas nocturnas tenebras bestiarum paterentur insidias: diu requiem ignorabat, vt aues abigeret impotunas. Et bene supra petram strauisse cilicium dicitur, quæ laudabiliter duritiam petræ imitatur. *Laborem* (inquit Abul. quæst. 30.) *Respha non exhorruit; item erat alius labor, adhuc intolerabilior, scilicet fœtor exhalatus de cadaueribus: nam cum esset tempus calidum, necesse erat, horrendum fœtorem exhalare, quem vix quisquam hominum tolerare potuisset.* Opus erat cadaueribus appropinquare, ne vnguibus aues possent carnes diripere

pere : ergo exhalatus foetor sensum detorquebat , sed patienter charitas tolerabat . Opus erat , noctes insomnes ducere , ne fame stimulatæ bestiae irrumperent , & cadauera lacerarent , sed excubias sollicitas charitas insomnis tolerabat , & difficultates arduas vincebat . *De cadaueribus eorum* (aiebat Isaias) *ascendet foetor : tabescent montes à sanguine eorum* . Isai. 34. v. 3. Montes duritia armati , virore vestiti dicuntur infirmari , tabescereque ; nam grauis foetor depascit salutem , eneruat vigorem , & ipsam , si fas est dicere , montium videretur debilitare duritiem . Audi Glossam Moral. *Tabescent montes , quia religiosi , qui per montes signantur dolent* . Videas , religiosos vegeta antea salute fructos , dum vlcerosis , foetentibusque infirmis diu , noctuque assistunt , pallorem contrahere , macie languere , ac tandem destitutos viribus infirmari ; nam , dum veluti manufacta , vigilia , & foetor in robur irruunt , euertunt . Hinc , vt dicebam , magna sunt veneratione digni Beati Ioannis de Dios legitimi filij , qui diu , noctuque vlcerosis , viuisque cadaueribus assistunt propriae salutis dispendio , & quodam charitatis miraculo .

§. XVIII.

Magnatibus inflicta poena , est ad mores componendos schola .

OMnes quidem iustitiam colere , & obseruare precipimus (aiebat Cassiod. 3. Var. 7.) *sed eos maxime , qui diuinis honoribus erunt utuntur , vt superna gratia fiant proximi , dum à terrena fuerint cupiditate longinqui* . Vbiq̃ decet iustitiam obseruari , & culparum excessus æqua seueritate distringi ; Magnates verò etsi frequenter sordescant admilla culpa , raro , aut numquam inflicta multantur poena : Vnde contingit , vt qui delinquentium Magnatum adspiciunt impunitatem ; quæ eos non corrigit , contempserint etiam legem , arbitrati æquitate non fulciri , quæ tales mores dignoscitur tolerare . Proceres dum morum ignorauere mensuram , errantibus sunt exempla , & impunes omnibus probantur scandala . Econtrà si Magnatum culpa dignis fuerit poenis constricta , est aspicientibus pro schola . In monte à publica via parùm distanti voluit Deus Saülis posteros crucifigi , & diu in stipitibus permanere : *Crucifixerunt eos coram Domino in monte* . Ibi permansisse , quousque cælestis ira placata , & telluri reddita pluuia , compertum est : *Tollens Respha filia Aia cilicium , substravit sibi supra petram ab initio messis , donec stillaret aqua super eos de cælo* . Sed cum Deut. 21. lex prohibeat cruce suspensum diu permanere , imò eadem die iubeat sepeliri : *Non permanebit cadauer eius in ligno , sed eadem die sepelietur* : quærunt Interpretes : Cur hæc cadauera tandiù manserint insepulta , & viancium oculis manifesta ? Rabbi Ionatham apud Abul. q. 31. existimat consultò diu stipibus affixa remansisse cadauera oculis transeuntium exposita , vt filios Regis ob culpam affixos patibulis spectantes , noscerent veram esse religionem , quæ iniuriam pauperibus illatam præcipiebat ad eò rigidè vindicare , nec procerem patiebatur impunitum remanere : *Suspensi erant , qui occiderant alienigenas ; tunc videntes alienigenam iustitiam Israëlitarum , conuertebantur ad Iudaismum , & laudabant populum istum* . Expendebant alienigenæ non posse veram non esse religionem , quæ æqua ad eò iustitia tue-

batur miseris , & puniebat Altos : Ergo cadauer cruci affixum vocali silentio religionem commendabat , & alienigenas reducebat , eratque pro veritatis schola Proceribus inflicta poena . Vbi Isaias dignum Regi Assyriorum prædicat supplicium , iam musca Ægypti inhabitatrix contemnit fallax idolum , & tutum inuolat ad veræ religionis profugium : *Et erit in die illa sibilabit Dominus musca , quæ est in extremo fluminum Ægypti , & api , quæ est in terra Assur , & venient &c* . Isai. 7. v. 18. Et qualis fuit iste sibilus ? Iam Textus refert : *In die illa radet Dominus in nouacula conducta in his , qui trans flumen sunt in Rege Assyriorum caput , & pillos pedum , & barbam vniuersam* . Et cur qua die Assyrio infertur supplicium , arripit musca volatum ? si antea ad solidam veræ religionis petram non curabat confugere , imò exambiebat locis foetulentis habitare , cur modò antiquam sedem relinquit , nouamque celeriter adeat ? Quia vidit , inquit Interlinearis , Proceres dignas poenas soluere , nec inultos remanere : ergo pro valido erat sibilus æqua Dei seueritas , inuiolatæque æqualitas , vt ceteri oculos aperirent , & sibi diligentissimè præcauerent . *In huiusmodi locis* (inquit Interl.) *musca , apesque congregantur* . Iam musca in apim transit , & mella construit : quia inflicta Magnatum excessibus poena erat ceteris pro doctrina ; nec musca præsumebat sibi ignoscendum , quod in Proceribus non ignorabat seueritate punitum ; nec vera non credi potuit ea religio , in qua iustitia imperabat , & æquitas effloreat .

§. XIX.

Gravior est morte calamitas , auium postea rostris dilacerari , ferarum truculentia discerpi .

CVM de secuta post mortem calamitate verba instituius , & auium exponi rostris , ferarum dentibus , grauiorem ipsa morte ærumnam asserimus , non loquimur de bestiis quæ patent oculis , aut de auiibus , sed de dæmonibus . Parum interest , siue cadauer trahatur vnco , siue elaborato nimia operositate foetidis scateat vermibus mausoleo . Quæ sequuntur animam poenæ , si infecerint culpæ , mente oportet expendere , & consideratione inuisa oculis meditari . Audi Sen. epist. 82. *Descriptus est carcer infernus , & perpetua nocte oppressa regio , in qua ingens Ianitor Orci* :

*Ossa super recubans antro semesa cruento .
Æternum latrans exanguis territat umbras .*

Fabulosæ Poëtarum fictiones aliquomodo veritati famulantur ; nam licet , quæ finxere , non accidant , verè accidunt quæ ipsis figmentis adumbrant . Non ignorabat Propheta , dæmones bestias non esse , non ignorabat non posse animas vnguibus lacerari , nihilominus , vt nobis exprimeret sauiam dæmonum truculentiam , & æternam carcere inclusarum angustiam , aiebat : *Ne tradas bestiis animas confitentes tibi* . Psal. 73. v. 19. Bestias dæmones appellauit ; nam anima corpore exuta à corporeis bestiis nequit dilacerari , aut discerpi : *Ob summam seuitiam* (aiebat hic Euthy.) *feras appellat* . Itaque post mortem restat aut stabilis prosperitas , aut immutanda nunquam calamitas : vnde qui paren-

tum meruerunt elogium, plus attenderunt, ne filij post mortem bestiarum paterentur incurſus, quàm ſolicitarunt viuentibus plauſus. Siccis ſæpè oculis eripi ſibi chariſſima pignora ſpectarunt, ſed virtutibus expolientes, ne quid poſt mortem paterentur, ſtudioſa ſolicitudine prouiderunt. Vidit Reſpha è latere ſuo filios diuelli, & Gabaonitis affigendos crucibus tradi, & virili aſſumpta conſtantia, nec clamore aures diuerberaſſe refertur, nec crines deturpaſſe proditur, cum poſt crucem tota fuerit in volucris abigendis, beſtijſque propulſandis: *Non dimiſit aues lacerare eos per diem, nec beſtias per noctem.* Diſcamus Scripturam, dum tacet, audire, & dum loquitur, erudire. Ecce Reſpha non refertur curraſſe mortem impedire, & refertur poſt mortem materna pietate beſtiarum, auiumque morſibus obuiare: totum eius ſtudium fuit, ne beſtia poſt mortem diſcerperet, ne auis roſtro, aut vnguibus dilaniaret. Notauit Abul. q. 30. *Aſſidue manebat Reſpha apud patibulum die & nocte: per diem quidem, vt abigeret aues venientes ſuper cadauera: per noctem verò, vt conſeruaſſet ea à beſtijiſ.* Parentes edocuit ſolicitiùs curare, ne poſt mortem filios adurat flamma, quàm proſpera vt viuentes fortuna. Ecce plus Reſpha ſolicitat, ne quid amatum paterentur demortui, quàm ne calamitatem euaderent viui. O ſi matres cogitarent, ſi patres expenderent, anguſtis finiri ſpatijs viuentium infortunia, poſt mortem verò nullo claudenda limite infauſta! Profectò verò, genitoſoque amore ſolicitiùs ſtudent, æternâ filijs infelicitatem impedire, quàm opulentiam, inuidioſamque fortunam viuentibus adaugere. Abraham Lazarum vermibus ſcatentem, languidum, vlceribus plenum imperturbatus aſpexit interire, poſt mortem verò, ne quid patiat infauſtam, ſtudioſa viſus eſt ſolicitudine prouidere. Clamabat Diues, vt ad ſopendam linguæ flammam, Lazarum mitteret: *Mitte Lazarum vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Luc. 16. v. 24. Abrahamus verò ad clamores obſcuruit, & Diuitis clamores deſpexit. *Nunc autem hic conſolatur: Diuitem exambiſſe ad ſuos cruciatus Lazarum trahere, teſtatur Chyſoſt. ſerm. 122. Mitte Lazarum. Quò? Ad infernum de gremio, de ſolio ſublimi ad profundiffimum chaos, ad tormentorum ſtridorem de ſancta requie.* Ardens Diuitis linor poſt mortem Lazarum vult conſortem, ſed Abrahamus plùs ſe patrem oſtendit, dum poſt mortem omnem à Lazaro calamitatem abegit, quàm ſi viuenti fortunam Diuitis procuratſſet. Paternalis affectus plùs lucet in æterna calamitate filijs vitanda, quàm in ampla ſubſtantia ſuperſtitibus acquiranda.

Luc. 16.
v. 24.

TEXTVS.

VERS. 11. Et nuntiata ſunt Dauid, quæ fecerat Reſpha filia Aia concubina Saül.

§. XX.

Nec probitas, nec iniquitas poteſt latere, ſed ipſis in reſceſſibus conſtat prodi.

Non inſiciabor aliqua eſſe, quæ tecta obſcuro ſilentio lateant, quæ venaticos etiam curioſitatis oculos fugiant; nullus tamen inſi-

ciari poteſt, quidquid grande, & inſolitum ſuapte natura prodi, nullaque arte poſſe notitiam eſſugere. *Magnorum fluminum capita* (aiebat Senec. epilt. 41.) *veneramur: ſubita, & ex abdito vaſti amnis eruptio aras habet.* Annis vndarum inops nomen non habet; aſt ſi adueniant magna incrementa, famam acquirit, quia ipſa vndarum copia erumpit, & proſilit. Quidquid magnum, & inſolitum latere nequit, quia ſe ſua magnitudine prodit. Reſpha in montibus, vbi crucifixorum pendebant cadauera, diù perſeuerauit indefeſſa ſolicitudine, vt abigeret auium audaciam, vt arceret ferarum etiam ſæuitiam: omnia tamen hæc, etſi ab oculis remota, regia in aula probantur relata: *Nuntiata ſunt Dauid, quæ fecerat Reſpha.* Conſtans perſeuerantia, pertinacia laudabilis, vigilantia ſemper inſomnis non potuerunt latere, nec in ſiti admirationem non trahere. Audi Abul. q. 30. *Huius mulieris virtutem Dauid admiratus eſt, nam cum enarraſſent ei ſerui ſui, quid egiſſet Reſpha, ipſe admiratus fecit, quod corpora tollerentur de patibulo.* Eximia mulieris virtus obtinuit patibulatis ſepulchrum, & reliquit ſæculis futuris exemplum. Quod montibus agebatur, in curia denuntiabatur, quia ſuo charitas lumine depellebat ignorantiam, & claram ingerebat notitiam: vt e contra etiam prauitas nequit diù cautela regi, quia ſeipſam prodit. Leunculus in leonem proceſſu temporis; & leo iam adultus cœpit homines diſſeſpere, & vngues ſanguine deſcendere; putabãt abſtruſis perpetrata ſyluis notitiam eſſugere, ſed velox fama ad gentes properauit deferre. *Leo factus eſt, & didicit capere prædam, hominemque comedere.* Ezechiel. 19. v. 3. Prophetam ſub leonis ænigmatem de Rege Iſraël loqui, eſt indubium, ſed cum leo ſyluis degat ab hominum adſpectu ſemotus, non videbatur eius ſæuitia vulganda, nec rapinarum notitia ad gentes exteras peruentura; nihilominus tamen, teſte Propheta: *Et audierunt de eo gentes, & non abſque vulneribus ſuis cœperunt eum.* Plures tunc ſyluam incolerunt beſtiolæ, quas reſceſſus occuluit, nec notitia deprehendit, ſed cum leo magnitudine, dignitateque longè excedat, latitare antris non potuit, quin omnes eius ſæuiam noſcerent, & horrerent. *Crudelis* (inquit Hieronym. apud Gloſſ.) *in breui extitit, vt tropologicè capiſſe prædas, & homines deuoraſſe, memoretur.* Dum crudelitatis metas tranſgreſſus eſt, dum iniquiſſimus prædas egit, dum homines deuorauit, nec viuere potuit, nec latere; nam quidquid magnis augmentis grandefcit, ignorari non ſuſtinet. Quæ Reſpha montium reſceſſibus egit, manere non potuerunt ignota, ſed omnibus conſtiterunt vulgata.

Ezechiel.
19. v. 3.

TEXTVS.

VERS. 12. 13. & 14. Et abiit Dauid, & tulit oſſa Saül, & oſſa Ionathæ filii eius à viris Iabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethſan, in qua ſuſpenderant eos Philiſthiim, cum interfuiſſent Saül in Gelboë, & aſportauit inde oſſa Saül, & oſſa Ionathæ filii eius, & colligentes oſſa eorum, qui affixi fuerant, ſepelierunt ea cum oſſibus Saül, & Ionathæ filii eius in terra Benjamin in latere, in ſepulchro Cis patris eius: feceruntque omnia,

omnia, quæ præceperat Rex, & repro-
pitiatus est Deus terræ post hæc.

§. XXI.

*Pium est, quos honorabili sepulchro aduersa
fortuna visa est interdiceret, honorabili fu-
nere tumulare.*

Æquum est, si pietas consulat infelici sorte
lauciatis; nam licet acerbus casus nequeat
deliniri, honor tamen honestis videtur funeribus
aliquomodo reparari. Perbellè Theoderic. 2. Var.
22. *Æquum est, ut commendet se regalis pietas fati
vulnere sauciatis, quia erigi plus merentur, quos sortis
sua aduersa presserunt.* Priamus magno pretio He-
ctorem sepeliendum curauit, vitamque, ut sepeli-
ret, periculo exposuit: aduersa fors honorabili
non patitur aliquando sepulchro infelicem condi,
sed plus lucet pietas, vbi contradicit aduersitas,
Saul cum filijs in lates nemore iacebat sepultus;
filiorum eius non exiguus numerus stipitibus pen-
debat suspensus. Sed David honorabili funere dis-
ponit sepelire, quos acerba sorte contigerat de-
honestari. *Asportauit inde ossa Saul, & ossa Ionathæ
filiij eius, & colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant,
sepelierunt ea cum ossibus Saul, & Ionathæ filij eius in
terra Benjamin in latere, in sepulchro Cis patris eius.*
Erexisse Saulis filios videtur fortuna, ut grauiori
solum ruina premeret, & viuidius dolorem exa-
cerbaret: ergo David honestis sumptibus, sum-
ptuosius funeribus aliquomodo restituit honorem,
& dū laudabili pietate celebrat, funera à Republi-
ca depulit famis tormenta. Audi Abul. q. 32. *In hoc
impendit eis magnum honorem, quia ipse iuit de Ieru-
salem in lates Galaad pro illis, & cum eo magna pars
populi Israël, & honorabiliter duxerunt ossa illa, sicut
decebat ossa regia duci, & stetit David in officio fu-
neris istorum.* In ossium translatione sumptuosa fu-
neris pompa, regia Davidis præsentia ignominia
tenebras depulerunt, & honorem instaurarunt.
Sanson validis viribus celebratus, & reportatis de
hostibus triumphis redimitus aduersam tulit for-
tunam: molæ deputatur, catenis vincitur, effossis
oculis deturpatur; sed post mortem celebre funus
aduersitatum tenebras depulit, & honoris res-
plendorem restituit: *Descendentes fratres eius, &
vniuersa cognatio tulerunt corpus eius, & spelierunt
inter Saraa, & Esthaol in sepulchro patris sui Manue.*
Iudic. 16. v. 31. Tota cognatio ad patriam ducis
sui ossa honorabili funere transtulerunt; & se reos
incularent, si cineribus iusta non soluerent. Re-
uerenter cadauer, quo acerbo iacuerat casu, tumu-
latur, elaborato sepulchro conditur; ut quem
aduersa fors honorem videbatur innubilasse, re-
uerendum funus constaret, restituisse. Huc voco
Ambros. Epist. 70. *Eius sepultura præstantior, quam
potentia fuit: non telis, sed cadaueribus hostium pres-
sus, humatus est, proprio tectus triumpho.* Concurrer-
tium copia, nobilium præsentia, dum funus cele-
brat, honorem Sansonis instaurat: vitam abstu-
lit ædificij ruina, sed honori consuluit funeris
pompa. *Eius sepultura præstantior, quam potentia fuit:
quia potentia non vitauit ruinam, & sepultura
æternauit famam: ut etiam, quos dehonestarat
crucis infamia, Regis funeri adstantis nobilitauit
præsentia.*

Iudic. 16.
v. 31.

§. XXII.

*Quos innoxios crux dura afflixit, cælesti prou-
dentia sepulchrum affabrè factum futuris
sæculis commendauit.*

Sæpè iusti, etsi virtutibus elucescant, ærumna-
rum tenebris obscurantur, & veluti laborum
tempestatibus demerguntur; eorum tamen Deus
memoriam non patitur desperire, sed disponit mi-
rabili prouidentia elaborato sepulchro conditos
futuris sæculi commendari. Lazarus, dum super-
stes extremam miseriam tulit, eius carnes putref-
cebant, & vlcera fætidis vermibus exundabant,
post mortem verò Abrahæ sinu reconditur, & fu-
turi sæculi commendatur. *Factum est, ut moreret-
ur Mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum
Abrahæ.* Luc. 16. v. 22. Abrahæ sinus pro sepulchro
Laxaro est: & quem veluti cadauerosum arrofe-
rant vermes, defunctum deportauere manibus An-
geli. *Pheretrum pauperis* (aciebat Chrysol. ser. 121.)
præcedit Angelorum psallentium multitudo. Profectò
pauperis honorandum sepulchrum totam Diuitis
pompa transcendit, eximijs florissè virtutibus
prodit. Gabaonitarum ob parentis culpam inno-
xios Saulis posteros indignatio stipitibus duris
affixit: tulerunt fortiter mortem, subierunt cru-
cem. Verùm Deus passus non est, eorum memo-
riam tumulari, sed affabrè factò, regioque sepulchro
disposuit ossa recondi: *Colligentes ossa eorum, qui
affixi fuerant, sepelierunt ea cum ossibus Saul.* Ossa
condita sunt celebri pompa, & regia funus ho-
norante præsentia. Abul. q. 34. existimat, Davidem
sumptuosum ossibus elaborasse sepulchrum, ut
quos dehonestarat patibulum, commendaret sæ-
culis mausoleum: *Credendum est, quòd David nunc
extruxerit aliquod edificium pulchrum apud sepulchra
Saulis, & filiorum suorum propter statum regium.*
Quos Gabaonitæ excerabili ligno suspenderant,
regium sepulchrum futuris sæculis commendabat,
& eorum aboleri memoriã non permittebat. Sæ-
pè namque eorum, qui innoxij tulere supplicia,
deuota populorum reuerentia frequentantur se-
pulchra, & sepulchris insculpta virtutes euulga-
uere epitaphia. Qui obierant, Prophetis elabora-
ta construebat Scribarum, & Phariseorum hypo-
critis monumenta: & licet de eleganti structura
euanidam captarent gloriam, cælestis prouiden-
tia ad Prophetarum ordinabat reuerentiam. *Ædi-
ficatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta
istorum.* Mat. 23. v. 29. Hypocritis sanctitatem
mentita, occisis ob virtutem Prophetis erigebat
mausolea: sed vnde Phariseorum ambitio futi-
lem quærebat plausum, inde occisis emanabat elo-
gium: nam sepulchrum testabatur omnibus ve-
nerandum ibi cadauer requiescere, & non meri-
tam mortem constantia inuicta tulisse. Opportunè
Chrysol. in Cat. *Non ergo eos incusat, quoniam se-
pulchra ædificant, sed intentioni eorum detrahitis.* In-
tentio exambiebat sibi gloriam, Deus tamen Pro-
phetarum, sic æternabat memoriã, & reueren-
tiam. Sæpè namque, quos innoxios impia carni-
ficis manus detruncauit, & insepultos abiecit,
commendauere miracula, & eorum reliquias ho-
nestè contexterunt elaborata sepulchra.

Iuc. 16.
v. 22.

Mat. 23.
v. 29.

§. XXIII.

Pietas erga defunctos impensa Deum nobis conciliat, & temporalia bona incrementat.

Lucrosa pietas est, defunctis iusta perfoluere, & iam vita functos sepulchro honorabili commendare. *Semper se reum iudicat* (aiebat Cassiod. 2. Var. 22.) *qui cineribus iusta non praestat.* Et econtrat Qui iusta defunctis praestitit, pietatem commendauit, praecipuam hominis partem permanere extuto corpore ostendit, & sibi beneuolentiam Numinis concilianit. Longo tempore claustra nubibus hincsa pluuiam arcebat, generalis calamitas diuexabat, tellus rore viduata non promebat fructus, & hominum nimia siccitas producebat cruciatu: *Facta est fames in diebus Dauid tribus annis ingiter.* Suprà v. 1. Tandem Deus ad misericordiam maturauit, & pluuiam tellari reddidit: *Repropitiatus est Deus terre post hoc.* Cum illud verbum *Post hoc* praecessisse aliqua, quae Deum ad commiserationem allexerint, innuat, inquirunt Interpretes, quibus Deus propitiatus fuerit? Sed inquisitionis laborem abstulit sacra Scriptura, dum retulit Dauidem Saülis, filiorumque eius ossa collegisse, & honestis loculis tumulasse: *Abiit Dauid, & tulit ossa Saül, & ossa Ionathae filij eius à viris Iabes Galaad, qui furati fuerant ea de platea Bethsan, in qua suspendeerant eos Philisthij, cum interfecissent Saül in Gelboë, & asportauit inde ossa Saül, & ossa Ionathae, &c. & colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, sepelierunt ea cum ossibus Saül, & Ionathae: immediate iubiccit: Repropitiatus est Deus terre post hoc: id est cum Rex pia parentationi adfuisset, & populus defunctis iusta celebrasset, Deas indignationem sopiuit, & tellus foecundis irrigata imbribus copiosum fructum perfoluit. *Reddita est* (aiebat Hugo Card.) *Fertilitas terra, deficienti pro lassitudine.* Honesta vsura pietas impensas recuperauit; nam nubes, quos denegarant, imbres fuderunt, & hominum angustiae cessarunt. Iam filij Saülis fuerant Gabaonitis traditi, iam duris stipitibus fuerant suffixi, iam stillauerat aqua super affixos, & nihilo minus siccitas penitus non depulsa premebat, & telluris faciem indurabat; at vbi defunctis iusta perfoluta sunt, calamitas omnis discessit, & tellus vberes fructus produxit: *Misertus fuit Deus terra Israelitarum* (inquit Abul. q. 34.) *postquam facta sunt hac, auferendo famem.* Vt omnibus fuerit compertum, exhibitam defunctis pietatem diuitiarum copiam augere, & caelestem indignationem sopire. *Quando orabas cum lacrymis* (inquit Raphaël Tobiam solatus) *& sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Tob. 12. v. 17. Quid pia erga defunctos sepeliendos sollicitudo acquisuerit Angelus non tacuit. *Et nunc* (inquit) *misi me Dominus, ut curarem te, & Saram uxorem filij tui à demonio liberarem.* Dæmon expellitur, visus recuperatur, census augetur, & domus, in qua iacebat cadaver, honestè conditum, & gratum Angelo hospitium, & felicitatis fuit promptuarium. Prodest August. serm. 226. *Mortuum sepelivisti, & mortis aculeum non timuisti. Ipse sepultus pro vobis tacita voce proclamauit.* Pie conditus tacito clamore exegit delegari Angelum, qui abigeret dæmonem, qui detergeret cæcitatem, qui refunderet oculis lucem; & vnde videbatur census funeris*

Tob. 12.
v. 17.

impensis imminui, impensis probatus est adaugeri.

§. XXIV.

Iustus crux saepe productior, sed post mortem & honor amplior.

Plures caecutiunt, & caelestem prouidentiam audacibus linguis abrodunt, quia oculorum aciem nullatenus ad futura protendunt. Vident innoxios aduersa fortunâ vexari, doloribus vri, calamitatibus mergi, & dum fortunam componere volunt cum causa, illis est despicibilis prouidentia; oportet tamen fructus laborum expendere, & Deum iustos expolire aduersitatibus, cogitare. Disertè Senec. lib. 1. de Prouid. cap. 2. *Bonum virum* (Deus) *in delicijs non habet, experitur, indurat, sibi illum preparat.* Virtutis non lenis exactor, sicut feueri parentes, iustos durius educat: vt etiam quos marcere, delicijs circumfundi finit, in vetularum censu habet. Redeat Senec. cap. 6. *Putat itaque Deum dicere: Quid habetis, quod de me queri possitis vobis, quibus recta placuerunt? Alijs bona falsa circumdedit, & animos inanes, velut longo, fallacique somnio lusi, auro illos, argento, & ebore ornauit, intus boni nihil est. Vt inani somnio delusus existimat se fortunatissimum, & felicem, & auolante postea somnio, se miserum dolet, ita plures inanibus rerum speciebus falluntur, & se fortunatissimos arbitrantur: verum cum, interueniente morte, inane somnium discesserit, illos premer moeror, & angor. Econtrà: vt fortunati, felicesque tristissimo somnio solent premi, sed, auolante, latantur vera felicitate, & fortunatissima sorte vsi; ita iusti breui calamitate affliguntur, sed vera postea felicitate donantur. Pro temporalium laborum mensa merces redditur: & qui videbatur infelicio, ceteris est fortunatio. Saülis posterius aliena culpa aguntur in cruces, & cum iniquis cruciatus fuerit breuior, innoxios torfit diuturnior. Lex, quæ iniquis pœnam decreuit, ne in patibulo remanerent, curauit: *Adiudicatus morti, appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadaver eius in ligno, sed in eadem die sepelietur.* Deut. 21. v. 22. Deut. 21.
v. 22. Ecce eadem die quiescit sepultus, quem patibulo adiudicauit reatus; cum Saülis posterius & crux fuerit diuturnior, & pœna grauior: *Ab initio messis donec stillaret aqua super eos de caelo.* Longo tempore permanerunt in cruce, cum alij eadem die cruce fuerint depositi. Notauit Abul. q. 31. *Queretur: Quomodo tanto tempore isti manserunt in patibulo, quia Deut. 21. dicitur: Quod quando aliquis suspenderetur, non maneret corpus suum in patibulo, sed eadem die sepeliretur; isti autem manserunt in cruce magno tempore.* Citiùs videbantur deponendi in cruce ob alterius crimen acti, & tamen longo tempore remanserunt cruce suspensi, & oculis praetereuntium expositi. Quod si inquiras discriminis causam, suspicor diu permanisse, vt post mortem ampliori fruerentur honore, dum Rex, & Israël populus funus celebriùs disposuerunt, vt pro mensura crucis & mensura esset honoris. Audi quid Textus referat: *Colligentes ossa eorum, qui affixi fuerant, sepelierunt ea cum ossibus Saül, & Ionathae.* Eodem die rei à cruce deponerantur, sed nullo post mortem honore sepeliebantur, Saülis verò filijs crux fuit diuturnior, sed honor post mortem amplior. Audi Abul. q. 33. *Isti suspensi honorandi erant à populo magno honore tumuli, cum Deus in morte eorum placatus fuisset populo, tollendo famem.**

famem. Horum crux cæteris fuit propitiatio: ergo post mortem magno à populo honore sepulti sunt. Pœnæ diuturnitas compensata est regia funeris pompa, & populorum frequentia; nam Deus iustos prolixis laboribus expolit, sed expolitos, corporèquè nudatos, honoribus amplis remunerat, & cruciatus diuturnitatem gloriæ æternitate compensat. Innoxij crucibus affliguntur suffixi, & remanent diù suspensi, sed magno honore requieverunt sepulti, & præsentia Regis nobilitati: *Isti suspensi honorandi erant à populo magno honore tumuli.* Ioseph mirandis virtutibus expolitus nudatur, venditur, angusto carcere affligitur; diù torfit pœna, cum pincernam criminis reum non adeo prolixa diuexarit angustia. *Tres adhuc dies sunt post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum.* Gen. 40. v. 13. Pincerna citò statui pristino restituitur, Ioseph prolixo tempore detinetur: *post duos annos vidit Pharao somnium.* Gen. 41. v. 1. Qui non inuitatus, non precibus allectus miserorum interpretatus est somnia, Regis somnia declarauit, sed ascitus, & iussus: quid tandem somnia protenderent, non dubijs coniecturis prædixit, sed certa notitia expressit, & calamitati prouidit. Quid tunc? purpura, byssòque indutus splendet, & excelso throno fulget: *Dixitque rursus Pharao ad Ioseph: Ecce constitui te super vniuersam terram Aegypti.* v. 41: Citiùs pincerna criminis reus pœnalibus vinculis est solutus, sed ad thronum non est euectus: innocuum Ioseph crux torfit productior, diuturnior incarcerationio, calamitas durior: sed hoc totum eò spectabat, vt thronus exciperet carcerem, vt purpura remuneraret laborem. Notauit Basiliius Seleuc. Orat. 8. *Sic ille per omnes virtutum gradus pedem promouens; ac velut inter ignes tentationibus colliquefactus, & probissimus Athletes existens premium virtutis regiam tulit dignitatem, carcerem thronus excipit.* Via erat carcer ad thronum, & producebatur pœna, vt produceretur & gloria: Pincernæ criminosi fuit crux breuior, Iosephi incontaminati prolixior; sed pincerna non ascendit thronum, Iosephus regalem thronum ascendit. Vt noueris, Deum iustos sæpè magnis sibi laboribus præparare, & post labores decantanda præmia exhibere.

Gen. 40. v. 13.

Gen. 41. v. 1.

Iud. 4. v. 21.

Iud. 5. v. 20.

TEXTVS.

VERS. 15. & 16. Factum est autem rursus prælium Philistinorum aduersum Israël, & descendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnabant contra Philistijm. Deficiente autem Dauid, Iesibenob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hastæ trecentas vncias appendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus est percutere Dauid.

§. XXV.

Etsi ingruant dura bella, Deo propitio, reportatur victoria.

Bellum, inuentum atrox, crudele præsidium, decertatio ferina est; inuat tamen plurimum ad tuendam vitam, ad assequendam victoriam, *Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.*

Nam habere propitium; nam vbi cœlestis oppugnat ira, languescunt penitus arma. *Scitis* (aiebat Xenoph. Lib. 3.) *victoriam in bello nec multitudine, nec fortitudine parari, sed vi deorum auxilio freti fortibus animis hostes inuasent.* Dei auxilium, est inexpugnabile propugnaculum: non possunt aduersariorum arma nocere, quos Deus victoriam iusserit reportare. Philistini Gigantibus fisis, armatorum copia adornati Martialem descendunt in campum, & quamuis Dauid hostes sæpè sapiùs attriuerit, & fugarit, modò vrgentissimum incurrit periculum, & sublatus sit, ni diuina gratia eripisset: *Deficiente Dauid, Iesibenob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hastæ trecentas vncias appendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus est percutere Dauid.* Quantò Dauidis virtus deficiebat, tantò Gigantis crescebat audacia: verùm Abisaj periclitanti suppetias tulit Dauidi, & intulit necem Giganti: *Præsidio ei fuit Abisaj filius Saruia, & percussum Philisthæum interfecit.* Validiora erant aduersarij arma, & nihilominus Abisaj corruit occisus dextera. Si quæras: Quomodo gigantea corruerit citissimè moles, quomodo aduersariorum fulæ sint acies? Respondebit Textus, Deum sibi Israëlitas propitiasse, & æquitatis mensuram custodisse: *Repropitiatus est Deus.* Qui auxilijs cœlestibus utebantur, coronabantur, & quem Deus oppugnabât; etsi validis armis reclusus, deficiebat. *Miserus fuit Deus* (inquit Abul. q. 34.) *terra Israëlitarum.* Cœlesti iuuamine reclusi victoriæ sunt assecuti, & qui robore, armisque valebant aduerso Numine, Israëlitarum triumphis militabant. Dauid labore defatigatus periret, ni cœlestis fauor adesset; verùm cum Deum haberet sibi propitium, Gigantis euasit ferrum: Sifara falcatis curribus fretus, armatorum agminibus stipatus, muliebri manu corruit transfossus. *Tulit Iael vxor Haber clauum tabernaculi, assumens pariter & malleum, & ingressa absconditè, & cum silentio posuit supra tempus capitis eius clauum, percussitque malleo, defixit in cerebrum vsque ad terram.* Iudic. 4. v. 21. Inquirendum venit: Cur non robusti militis interemptus fuerit manu, sed mulieris, qui paucorem incutiebat armatis, & mundi claustra anhelabat disrumpere, vt regni posset limites ampliari? Verùm Textus ipse quæstioni respondet: *De cælo dimicatum est contra eos.* Iudic. 5. v. 20. Vt notum fuerit, satis esse ad conterendos hostes mulieris debilitatem, si contra se iratum Numen habuerint. Sifara non occubuit fulmine ictus, militis strenuè armis transfuerberatus, sed molli, & fœminea manu occisus. *De cælo dimicatum est* (inquit Lira) *scilicet fulgure, & grandine.* Satis erat ad triumphum fœmina, dum contra aduersarios è cælo torquebantur spicula.

§. XXVI.

Hostibus citò occurrendum, & alacriter depreliandum.

Astuta inimici hominis solertia esse nobis poterit pro doctrina. Vbi electum telluri granum commissum est, voluctum rapacitatem armavit, & dum ipso in surculo conatur perdere, faciliùs fuit votum assequi. *Quadam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt ea.* Mat. 13. v. 4. In ipsis exordijs virtutem festinauerunt extinguere; vt discamus ab ipsa malitia, vitium ipsis in cunabulis iugulare. *Difficultatem* (aiebat

Mat. 13. v. 24.

E e e b a s

bat Cassiod. 5. Var. 15. *vobis querela submouemus, dum in ipsis cunabulis scelera commissa refecantur.* Hanc laudabilem politicem Dauid inuitatus est, nam, cum Philisthæi adornare inciperent bellum, sine mora occurrit, vt puniret ausum, vt impediret progressum, vt opportunum Reipublicæ afferret subsidium. *Factum est autem prelium Philisthinorum aduersum Israël, & descendit Dauid, & serui eius cum eo, & pugnabant contra Philisthim.* Dum Philisthæus non permittitur terram peruadere, sed cogitur gradum sistere, facilius vincitur, & atteritur: *Præsidio ei fuit Abisai filius Saruia, & percussit Philisthem interfecit.* Gigas corruit, Philisthæus ruit, dum eis denegatur transitus, dum impeditur processus. Ad rem Abul. q. 36. *Philisthini incitauerunt bellum contra Israëlitas post præcedentia, & descendit Dauid, & serui eius cum eo, scilicet descenderunt ad obuiandum Philisthinis ne ipsi intrarent, & vagarentur per terram Israël.* Non est Philisthæus permisus promouere in Israëlitarum ditione gradum, sed illi statim illatum prælium: & quidem ni ipso in certaminis exordio Dauid vires ad repugnandum exerceret, Philisthæus de inertibus triumpharet. Sæpè dæmones in Philisthæis adumbrati spurcarum cogitationum agminibus stipati, armis fallaciarum instructi, animum nostrum inuadunt, si mens cœlesti auxilio freta, & licita vigilantia statim occurrat, progressum impedit, & audaciam hostium præcidet; at, si ignauia tempus aduersario concesserit, & repugnare distulerit, audacior infurget, & acriori impetu desiderem oppugnabit. Vt ad Ierusalem litora Christus appulit, hostis occurrit. *Exeunti ei de nauis statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis.* Marc. 5. v. 2. *Profecto satius videbatur se monumento, veluti fortalitiõ communire, & vocatis agminibus expectare: ergo stationem non deserat, sed ibi vires recolligat.* O doctrinalem peruersitatem! Non distulit in campum proflire, si possit aduentantem detinere: veritus est inimicus inuitabilem sibi ruinam, ni ipso in exordio occurrat; & ulterius progredi, de nauis exeuntem impediat: ergo occurrit ipso in exordio sibi præcauens, etsi possit, aduersarij vires præcidere exambiens. *Parauerat se (verba sunt Gregorij Nil. in Cat.) cæcus demonum ad resistendum diuinæ potestati.* Vt resisteret diuinæ potestati, statim occurrit, si aduersarij impedire possit exordia, aut saltem calidis artibus retardare vestigia. Et quidem inimici sagax vigilantia est hominibus pro doctrina; nam qui exambit non vinci, hosti statim debet obuiare, vltra procedere non permittens, sed ipso in exordio virili constantia euertens. En dæmoni, vt tantæ potestati resistat, de nauis exeunti Domino obuiat, & licet non sit assecutus votum, sua nos vafricie edocuit, quàm oportet ipsis in cunabulis inferre aduersarijs bellum.

§. XXVII.

Sæpè quos cæteris altiores commendabat fortuna, celeris deiecit tragedia.

A pud homines elegans corporis proceritas, originis claritas, excelsior dignitas, magni habentur, & eiusmodi dotibus adornati beatissimi prædicantur. Verùm quos demirabatur inuidia, inopina corruerunt sæpè tragedia. Plures ad fastigia resplenderunt elati, sed, vt dolerent

ægrius, deieci. Graphicè Philo lib. de Ioseph: *Quidam fingunt sibi prolixas felicitates, at hæ sunt magnorum malorum initia.* Itaque dum ad magnorum commodorum possessionem properant, graues misérias inueniunt. Vt nauis cæteris altior, & purpureis funibus ac velis mira pictura decoratis splendidior solet procellosis tempestatibus circumuolui, & momento fluctibus absorberi; sic qui cæteris videbatur felicior, exiguo temporis spatio iacere solet miserior. De Pallante lib. 10. canebat Virgilius, eadem die, qua sibi promittebat victoriam, miseram subiisse ruinam.

*O dolor, atque decus magnum rediture parenti!
Hæc te prima dies bello dedit, hæc eadem auferit.*

Idem videtur accidisse Iesbibenob: ad giganteam molem peruenerat, vires inuictissimas ostentabat: arma pro modo corporis erant. Hic celebrandum sibi promittebat sæculis triumphum, Dauidem aggressus, sed eadem die iacuit Abisai dextera detruncatus: *Iesbibenob, quid fuit de genere Arapha, cuius ferrum hasta trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ense nono, nisi est percutere Dauid.* Desiderium frustratum est, & tulit desiderij supplicium; nam Abisai opportunus Dauidi subuenit, & intrepidus giganteam percussit. *Percussit Philistham interfecit.* Qua die armorum nouitate, splendorique cæteris eminuit altior, eadem cæteris occubuit miserabilior. *Accinctus erat ense nono, quasi diceret (inquit N. Sanct.) primo die, quo bellum est aggressus, perisse, & dum Regi conatur vitam eripere, ut ex regia cede honorem sibi pararet immortalem, suam amisisse.* Dum immortalem discupit gloriam, dum æternare sibi promittit famam, dum præ cæteris corporis ostentat ingentissimam staturam, violenter corruit, & miserabilis iacuit: vt cense-re possis celsitudinem illam non deseruisse famæ, sed incrementa adiecisse ruinæ. Iam objicitur oculis temporis momento prostratus, qui præ alijs longè eminebat excelsus. Draco magnus à populis superbit cultus, & detestabili cultu vanus: *Adorauerunt draconem.* Apoc. 13. v. 4. *Qui mole corporis dracones tetros superabat, qui fortuna, & potestate euincebat, teterimo carcere includitur, & catenis durissimis illigatur.* *Vidi Angelum descendentem de cælo, habentem clauem abyssi, & carenam magnam in manu sua, & apprehendit draconem serpentem antiquum, qui est diabolus & sathanas, & ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum.* Apoc. 20. Apoc. 20. v. 1. *Ecce adorationem excepit carcer, thronum abyssus: iam miseram est spectaculum, qui inuidentiæ fuerat tormentum, clausus ingemiscit, obvolutus tenebris, delitescit, & premittitur dura catena; qui nuper euanda fulserat gloria, occasio fuit amarioris luctus, quæ celebrioris extiterat causa plausus.* Huc voco, quod aiebat datus iam Philo: *Macædones aliquandiu tam potentes fuerunt, vt iura toti orbi redderent: nunc imperatas à Dominis pecunias tributi nomine quotannis: quæstoribus numerant.* Draco iura dabat veneratione à plurimis cultus, & iam in abyssum truditur religatus, & ipsa fortunæ memoria, durius percussus.

§. XXVIII.

Etiam triumphis plurimis nobilitatum adargebit, si languescat virtus, periculum.

DE quo iam præconia multa sonuerunt; indiget nouis actionum elogijs acquisita adaugere, ne contingat inerti ignauia, ignaua somnolentia nominis gloriam amittere. *Dignè laudum, cum voluerit, nouitates emittit* (aiebat Cassiod. 8. Var. 21.) *qui se actionis probitate compleuit.* Vt natura perennis fontis, est gloria vena laudabilis; si fluendo non expenditur, nec ariditate siccatur; sic vitæ series deprædicatur gloriosa; si nulla pars meritis inueniatur fraudata; verum si tepor subrepat ignauus, periculis splendor inuenietur obnoxius. Dauid, qui alacriter olim in arenam profiliuit, & facile Gigantem deiecit, modò à Gigante deuictus; antiquam gloriam obscuraret; ni Abisai opportunas suppetias ferret: *Præsidio ei fuit Abisai filius Sarnia; & percussum Philisthæum interfecit.* Hinc oritur quæstio: Cur Dauid eguerit modò præsidio, qui olim nobilitatus trophæo? Ni fallor, iam Textus difficultatis nodum exsoluit, dum ait, Dauidem defecisse, nec, vt olim fundam, arma tractare: *Deficiente Dauid, Iesibibnob, qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hastæ trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ense nouo, nisus est percutere Dauid.* Hostis immetata corporis mole procerus, & validis armis accinctus Dauidem adorsus est: cumque opus esset hostem alacriter inuadere, & omni se sollicitudine gerere, labore defatigatus elanguit; & certaminis tædio defecit: ergo aded graue incurrit periculum, vt antiquam gloriam innubilarit, ni Abisai aduersarium de medio tulerit. *Iuxta Hebræum habetur* (inquit Caiet.) *& lassus est Dauid, fatigatus siquidem labore prælij describitur.* Molestæ; continuæque decertatio adduxerat decertandi tædium, tædium eneruauerat animum: ergo Dauid ingentissimum subiuit periculum; vt notum omnibus fuerit, opus esse triumphis nobilitato excubias indefessas agere, & maiori se solertia munire; contra victorijs clarum hostis immanior assurgit, & ardentior furor inuadit, quòd si periculosa confidentia minus strenuè tractarit arma; antiqua extinguetur gloria, & grauiora prement pericula. Vbi Dauidis virtus minus succincta defecit, hostis gigantea mole procerus, & præualidis armis instructus premit, & ni Abisai opportunas tulisset suppetias, Dauid obscurasset victus antiquas glorias. Decantatissimus Machabæus et si Apollonium attriuerit, et si armis dispoliarit, non ita reportato confidit triumpho, vt relaxarit ignarus animum, vt solertiæ remitteret neruum; imò quia triumpho nobilitatus, eodem triumpho utebatur, vt pugnaret studiosè sollicitus. *Accipit spolia eorum; & gladium Apollonij abstulit Iudas, & erat pugnans in eo omnibus diebus.* 1. Mach. 3. v. 12. Non inerti indulgit somno, egregio potitus triumpho, imò quia potitus triumpho, diligentior erat armorum vsus, vt qui bene nouerat, hostem multiformes obtendere insidias, si qua possit minus succinctum inuadere, & ferientem referre. *Gladium Apollonij abstulit* (inquit Lira) *in signum victoria.* Ipsum victoria signum noui erat certaminis instrumentum, ne reportata obscuraretur victoria, si Iudas otia sectaretur ignaua.

§. XXIX.

Dum quis clariori fulget virtute, acrior impeti solet tentationum certamine.

Humani generis aduersarius pro nihilo ducit Himbelles prostertere, bellorum imperitos triumphare, cum strenuis; decantatisque acrior illi pugna est, & dum extinguitur, viuidius furor accenditur. Hinc virtutum summates obseruat, si qua parte illos incuriosè succinctos possit inuadere, & aliqua cupiditate ferire. *Acrior est* (aiebat Plin. de Aquila loquens lib. 10. Natur. Hist. c. 4.) *cum dracone pugna, multoque magis arceps, etiam si in aere.* Oua hic consecratur aquila auuiditate malefica. Draconi cum aquila lis est; despicit versuta superbia exigua animalcula, implicare aquilam admittitur, & eius oua perdere malefica auuiditate conatur. E cælo proiectus draco in eum acrius defauit, qui cæteris altior fulget. Israël, Dauid duce, cum Philisthinis iniuit prælium: *Descendit Dauid; & serui eius cum eo, & pugnabant contra Philisthim.* Hoc in certamine Iesibibenob de genere giganteo contra Dauidem studiosius irruit, & de medio auferre contendit. *Nisus est percutere Dauid.* Si inquiras: Cur gigas ingenti armorum robore instructus non alium impetat, sed Dauidis necem exambiat? Respondebit N. Sancti acceptas clades regio sanguine compensare desiderasse, & tot triumphis ornatum detriumphare animatus exambijisse. Sanctium audi: *Regi conatur vitam eripere, vt ex regia cade honorem sibi pareret immortalè.* Cæteros immetata superbia despiciebat; Dauidis cædem viuidius anhelabat, quia Dauid Philisthim vires attriuerat, & victorias plurimas reportarat. Itaque contra Dauid in arenam profiliuit hostis gigantea mole procerus, nouo ense accinctus, & pro modo corporis hasta obarmatus: vt noueris ex inuisibilibus hostibus validiores; adornare bellum contra virtutum summates, & trophæis acceptis insignes. Dracones priuatas domus repleuisse testatur Isaias: *Replebuntur domus eorum draconibus.* Isa. 13. v. 21. Isa. 13. v. 21. Contra Babylonios dracones armantur, non tamen speciali pollere magnitudine referuntur. Transi ad Apoc. 12. v. 3. & videbis draconem magnum multiplicibus cornibus instructum profilientem in campum: *Ecce draco magnus rufus habens capita septem, & cornua decem.* Si inquiras: Cur inter dracones ardentiori veneno plenus hic descenderit in arenam, cum contra Babylonium pugnans draco communem nõ supergressus fuerit mensuram? Ipse respondebit Textus, alibi prælium esse cum Babylone; alibi cum splendidissimis sideribus coronata muliere. *Mulier amicta sole; & luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.* Aduersarius designatus est pro virtute, contra Babylonium nulla virtute insignitum quiuis draco satis erat, nec specialis requirebatur valentia, vbi resistentia nulla; ast contra mulierem solarijs radijs collucentem, & pede omnia sublunaria calcantem opus erat serpente vaferrimo, & multiplicibus insidijs instructo. Alij dracones vel accedere trepidarent, & inire prælium refugerent: ergo draco rufus, & magnus obscuris è lateribus profiliuit, & offusis tenebris innubilate lucem splendidissimam pertentauit. Prodest Ansel. ad Apoc. 12. *Contra hanc mulierem visum est aliud signum in cælo, draco magnus, id est*

diabolus, qui dicitur draco secundum fortitudinem, magnus, quia magna potestatis. Itaque contra mulierem luminibus fulgurantem gigas draco designatus est, contra Babylonium è draconibus quibus: vt nouerint, qui perfectioni studiosius incumbunt, acriores se subituros pugnas, præcipue si de hoste plures reportauerè victorias.

TEXTVS.

VERS. 17. Præsidioque ei fuit Abisai filius Saruix, & percussum Philisthæum interfecit. Tunc iurauerunt viri David dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israël.

§. XXX.

Græue semel euasisse periculum non sit fomentum audaciæ sed documentum cautelæ.

VRgens aliquando periculum euasisti, non iterum adeas fîsus, sed omnem periclitandi occasionem deuita cautus. Qui iterum se cæcis difficultatibus inferunt, oneri sunt cælesti misericordiæ, & videntur renuntiasse prudentiæ. *Pietas Dei* (aiebat Saluian. lib. de Gub. peccatorum clamoribus vincitur, vt peccantes puniri cogatur. Profecto Dei videtur beneficium parui æstimare, qui semel liberatus, iterum discrimina non reculat adire. Econtra Dei beneficium honorat; qui repetere pereundi occasionem formidat: Egregie Tertul. de Pœnit. cap. 7. *Bona certè sollicitudine iterum experiri vident, quod semel didicerunt timere.* David depræliator egregius in arenam profilit, & cum Philisthæis difficilem pugnam inicit: depræliandi labore defatigatus, & gigantis audaci furore impetitus graue adeo periculum incurrit, vt, ni Abisai opportunas suppetitias attulisset, hostili mucrone transuerberatus iaceret. *Præsidio ei fuit Abisai filius Saruix, & percussum Philisthæum interfecit: Effugato iam periculo, Israëlita sacramento se obstringunt, ne iterum David adiret bellum, semel experti periculum: Tunc iurauerunt viri David dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israël.* Prudens cautio noluit oneri esse diuinæ misericordiæ, nec Davidem iterum certamen adire. Sed expendere iuvat: Cur, ne Israëlita lucernam extinguat, Davidem admoneant, quando extinctio non Davidi adscribenda, sed aduersario adsignanda? Dicant: Ne extinguat hostis Israëlita lucernam; nam David non intendebat extinguere, sed nouis luminibus adaugere. O vtilem nobis eruditionem! Si David ingenti adeo periculo exemptus, iterum cum hoste congregi fuisset ausus, lucernam extingueret, quando extinctio non tam adscribenda foret hostis violentiæ, quam inconsideratæ Davidis audaciæ. Prodest Caiet. *Senex iam insinuat David, insolita lassitudine attestante, & propterea cum persona sua periculo veniens ad prælium: & ideo rationabiliter cogerunt illum sui, vt non veniret amplius ad prælium.* Repetere prælium, erat inculcare periculum; ergo ne iterum adiretur periculum, vetuerunt prodire in campum. Elias fanaticorum iugulator, altaris sacrilegi euerfor, contra se mulieris iram armauit, in desertum, vt euaderet iram, fugit: ibi verò, cum se iam euasisse præsumeret, somno indulgit; & dormientem Angelus excitauit. *Ecce Angelus Domini*

tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede. 3. Reg. 19. v. 5. Spelunca latitabat, commodis viduatus, 3. Reg. 19. sed anxia etiam sollicitudine exemptus. Quid tunc? Deus otiosi passus non est strenuum militem, iussit tamen alia via incedere, nec, qua venerat, redire: *Reuertere in viam tuam per desertum in Damascum.* Interpretes quærent: Cur ei prohibeatur, qua inceserat, viam repetere, quando expeditius videbatur tritam iam viam iterare, quàm ignotam prorsus adire? Ergo per idem desertum redeat, & inuicto animo muneri satisfaciat. O vtilissimam nobis doctrinam! Furente Iezabele, incurrerat graue periculum, sed monente Angelo, euaserat detrimentum: ergo ne iterum appropinquaret discrimini, vtilem edocetur cautelam, & satis distantem arripere præcipitur viam. Per Damasci desertum incedens, extra Iezabelis ditionem erat, quia alium ad dominum spectabat. Ergo non solum debuit periculum non inculcare, sed viam etiam effugere. Vt discamus, nos non inferere, sed sollicita cautela pericula declinare. Prodest N. Sanct. *Nec voluit, per Israëlitarum terminos, vt id est per regiones Achab, & Iezabeli subiectas iter haberet; ne ille aliquid ab hostibus pateretur uerberis.* Si per Iezabelis ditionem rediret, via erat breuior, & commodior, sed aliquas pati posset insidias; si per Damasci desertum incederet, longior erat & molestior, sed ab insidijs expeditior; subeat ergo defatigationis laborem, & Angeli honorarit sollicitudinem; nam licet Angelus iterum quæuerit liberare, prudentia dictabat, se iterum periculis non inferre. Appositè Tertul. de Pœnit. Cap. 7. *Euasimus semel, hætenus periculis nosmet inferamus, etsi iterum euasuri videmur? Illud hætenus idem valet quod non ultra.* Ac si dicat Septimius: *Ultra nos periculis non inferamus; satis sit semel euasisse, & spes aduersariorum frustra.*

§. XXXI.

Religiosi viri est, in grauescente etiam senectute communes labores non recusare, & prudentis superioris defatigato indulgere.

PLures à communi labore senectutis priuilegium exemit, & cessationem consuluit. Verùm exitia virtute expoliti satagunt priuilegia respicere, & cæteris communem laborem amplecti: sed, vt laudabile est, animi alacritate corporis vires transcendere, & communem cæteris laborem subire, ita etiam est laude dignum, his prouidere, & otio honestissimo recreare: *Continuatis laboribus* (aiebat Theod. 5. Var. 36.) *attritum corpus debilitatem tibi causaris attulisse membrorum: vt qui antè bellicis fueras aptus insignibus, nunc vel ad otiosam vitam vix idoneus approberis, experens, vt ad expeditiones felicissimas non cogaris, à quibus non voto, sed necessitate subduceris.* Superior laboribus attrito prouideat, & licet laborandi desiderio inardescat, prouida auctoritate feriari iubeat. Redeat Cassiodor. *Ideo allegationibus tuis diuini perquisitis, & ad rerum fidem deductis, otium tibi non ignobile presenti iustione largimur, quia non est ignauia culpa, quod excusat miseram calamitatem.* Concessit Princeps, quod miles rationabiliter postulabat, sed quia necessitas exigebat. Plures tepidi, plures ignaui communes labores respicere satagunt, non tamen subducuntur rationabili causa, sed plectibili inertia: his non est annuendum, sed, vt labore excusserint ignauiam, curandum; alij ita spiritu feruescunt, vt refragante

gante fracta laboribus senectute, & corporis debilitate se laboribus inferant, & otia respiciant, sed, ut in eiusmodi laudabilis est animi alacritas, ita à superiore est procuranda commoditas, nec permittendi sunt laborare, quos non inertia, sed necessitas constat eximere. Philisthæi in campum contra Israëlitas acies armatorum producunt; Daud, quantumvis senectute retardatus contra hostes refertur signa secutus: *Descendit Daud, & serui eius cum eo, & pugnabant contra Philisthæim*: sed continuus bellorum labor, & ætas prouectior vigorem debilitarant, & aliqualem membrorum torporem induxerant: *Deficiente autem Daud, &c.* Quid tunc? Populi principes emittunt sacramentum, nec patiuntur exinceps prodire senem in campum: *Tunc iurauerunt viri Daud dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum.* Hinc oritur quaestio: Si Daud senectute prægrauatur, cur militaria cum cæteris sequitur signa, nec honesta sectatur otia? Etsi Daud non quaerit otia, cur Principes tractare non permittunt certamina? O imitandam politicem! Daud senectutem animo euincens, communem laborem subit, sed magistratus eius commodis prouidenter attendit: Opportunè Caiet. *Senex iam insinuatur Daud, insolita lassitudine attestante, & propterea cum persona sua periculo veniens ad prælium; & ideo rationabiliter coegerunt illum sui, ut non veniret amplius ad prælium.* Daud quantumvis senex se laboribus non subduxit, militia magister, ne laboraret, attendit. O quam est gloriosum, viros religiosos etiam viribus destitutos, & lassa senectute ingratuatos non expetere præiulia, sed obire communia cæteris munia! O quam est laudabile, superiores iam senescenti, & honestis attrito laboribus prouidere, & eius salutem consulere! Daud cum cæteris in prælium senex descendit, sed populus honestum otium suavit. Cum Apostoli veritatis luce mundi caliginem propullassent, & nullo excusato labore, bellum dæmonibus intulissent, bellorum successus Christo Domino renuntiarunt solertes: *Conuenientes Apostoli ad Iesum, renuntiauerunt ei omnia, quæ egerant, & docuerant.* Marc. 6. v. 30. Dominus, quos labore certaminis vidit defatigatos honesto recreauit otio, & quiescere iussit deserto: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum.* Si inquiras: Cur Apostoli sibi aliquam dari requiem non postularint; & cur Dominus ad noua certamina expeditos iubeat otari? *Quiescite pusillum.* Respondeo, tam Apostolum, quam Dominum imitandam exhibuisse subditis, & superioribus formam. Apostolus nullum recusat etiam defatigatus laborem, & superior egregiè laboranti prouidet requiem: Apostoli non sollicitarunt otium, superior laboris excogitauit delinimentum, superior subiectorum curauit commoda, subiecti implere ritè curarunt iussa. Opportunè Theofil. in Cat. *Quiescere facit Christus suos discipulos, ut addiscant Propositi, quod qui laborant in opere, & sermone, requiem promerentur, & quod non debent continue laborare.* Non allegauit Petrus senectute se lassum, & laboribus continuis attritum, ut fruere otio; superior verò ætatem, & laborem expendit, & commoda procurauit, ut nouerit subiectus laborem ambire, non commodis indulgere, & superior nouerit emeritis subiectis indulgere, & laudabili otio senectutem honorare.

§. XXXII.

Sapè què occumberet detriumphatus, piorum detriumphat orationibus adiutus.

Iustorum orationes opportuna decertantibus probantur auxilia; & qui talium precibus adiutur, reportaturus victoriam creditur. *Quis dubitat (aiebat Senatus Præfectus 11. Var. 2.) prosperitatem nostram vestris meritis applicandam? Quando honorem adipiscimur, qui à Domino diligi non meremur, & permutatione efficaci bona recipimus, dum talia non agamus.* Honeita permutatione Deus iustorum orationes recipit, & victoriam cum hoste congregantibus tribuit. Adnectit: *Ecclesiasticis siquidem ieiunijs fames exclusa popularis, decoris lachrymis tristitia foeda discessit, & per sanctos viros acceleratum est, ne traheretur diutius, quod grauebat, & ideo salutans officiositate, qua dignum est, precor, ut viuacius oretis.* Nouerat, quanta orationibus vis inesset ad calamitates propulsandas, & insidias aduersariorum pellendas: Ergo, ut possit decoro triumpho fulgere, expetebat Sanctorum orationibus adiuari. Daudis sicut fanguinem immanis hostis Iesibienob gigantea mole procerus, & pro modo corporis armis instructus. *Nisus est ferociter Daud.* Daud viribus lassus deficiebat, & aduersarius instabat; hoc tamen rerum statu Abisai opportunas suppetias tulit, & ubi adfuit præsidium, de hoste reportauit trophæum: *Præsidio ei fuit Abisai filius Saruix, & percussit Philisthæum interfecit.* Abisai auxilium præstitisse, & Daud opportuna ope erectum de gigante triumphum reportasse, sentit Caietanus, cuius verba sunt: *Auxilium dumtaxat collatum narratur ab Abisai, percussio autem, & interfecit actiones Daudis sunt.* Itaque ex Caietani sententia Daud gigante interfecit, & triumphum tulit, & qui iacetet hasta gigantis occisus, Abisai auxilio resplenduit spolijs triumphalibus diuitatus. Iam circa auxilium præstitum variæ opiniones sunt: nostræ thesi opportunior est aliquorum apud Abul. q. 38. qui existimant, orationibus iuuisse, & periculum propulasse: *Dicunt aliqui, quod adiuit eum orando; & sic tenet Rabbi Salomon.* Orationis energia retudit hostile ferrum, abegit periculum, & Daudi triumphalem attulit laurum. Utque omnibus pateat, quanta sit orationis efficacia, & qualis ad reportandos triumphos, deuotarum precum energia, in memoriam reducamus aliud cum gigante altero certamen Daudis: Cum Goliath corporis mole, & armorum munimine fidens in Deum linguam gereret, & ad duellum Israëlitas contumeliosis verbis protiocaret, Daud zelo religioso inardescens, elegit vitam alacriter exponere, quam maledicam, & insolentem linguam audire. Saül pueri alacritatem demiratus, licentiam concessit, & fufis ad Deum precibus decertaturum adiuit: *Vade, & Dominus tecum sit.* 1. Reg. 17. v. 37. Inermis, sed precibus munitus fundam instruxit, & primo iactu carneam turrim ad terram deiecit: *Infixus est lapis in fronte eius, & cecidit in faciem suam super terram.* v. 49. Chrysof. Hom. 3. de Dauide, & Saül, ait Saülis orationem gigantis robur eneruasse, & Daudi inuictos animos inieisse: eius verba sunt: *Alienigenam prostrauit, eò quod priusquam mitteret lapidem, eum precatiois robore erat aggressus, & quid miraris, si vox insti & furorem mitigat, & hostes deiecit? Saül*

1. Reg. 17. v. 37.

cœleste deprecabatur auxilium, cum David Martialem progrediebatur in campum. Et licet aduersarius armis, & viribus polleret, Dauidi militauit, quia quem allatis cœlestibus suppetijs oratio prœmuniebat, mira dexteritate viguit, & vicit, & aluit: *Cum precationis robore erat aggressus: Et quod miraris, si vox iusti & furorem mitigat, & hostes deiicit.*

§. XXXIII.

Qui periclitanti opportunum confert auxilium, acquirat sibi trophæum.

Gloriosum est periclitanti manum porrigere, cuiusque discrimina actione laudabili propulsare. *Dolorum nubila* (aiebat Theoder. 2. Var. 22.) *nostra semper serenitate detergimus.* Pia serenitas dum oppressorum detergit nubila, sibi maturare noscitur commoda, & impensum æstuanti inter periculorum tempestates auxilium, impendenti decantandum parere solet trophæum. Dauid certaminum labore defatigatus, & terribili hoste impetitus, grauissimis periculis urgebatur, & acquisitam tot triumphis gloriam infelici obscuraturus clade videbatur. *Deficiente Dauid, Iesibienob qui fuit de genere Arapha, cuius ferrum hasta trecentas uncias appendebat, & accinctus erat ense nouisus est percutere Dauid.* Abisai inter pericula æstuantem, & deficientem intuitus, opportunis suppetijs est auxiliatus: *Præsidio ei fuit Abisai filius Saruia.* Impensum periclitanti subsidium peperit impendenti decantandum trophæum. *Percussum Philisthæum interfecit.* Præstitum Dauidi periclitanti subsidium Abisai immortalem, attulit laurum, & dum Dauidis allata ope periculum depulit, sibi celebrandum triumphum acquisiuit. Ingētissimum attulit Abisai lucrum, subsidium, pericula subeunti collatum. *Dauid* (inquit Abul. q. 38.) *non poterat se defendere, sed Abisai, qui erat filius Saruia sororis Dauid, & erat frater Ioab, liberauit eum.* Nequibat triumphis non cotonari, qui exambiebat periclitanti succurrere: Gigantem Abisai subueniendo deiecit, & triumphum pro beneficij mercede tulit. *Tunc* (addit Abulens.) *percussit Abisai Philisthæum, & occidit illum.* Contra Gigantem animatum hostem vibrauit telum, quando Abisai, ne periret, impendit Dauidi auxilium. Gigantis casus erat & Dauidis vita, & Abisai decantanda etiam Victoria. Adde, Dauidem inuenisse Martiali in arena subsidium, quia subsidium fratribus attulit gerentibus prælium. Ipsa pastoralis pera, quæ panes fratribus effudit, lapides, quibus Gigantem vinceret, asseruauit, vt inde Dauidi promanaret trophæum, vnde famelicis fratribus alimenti promanarat subsidium. *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, & misit eos in peram pastorem, quam habebat secum, & fundam manu tulit.* 1. Reg. 17. v. 40. E rē potiùs videbatur fundam lapide instructam ferre, quam educendos postea lapides in pastorem peram immittere. Nonne aliquid infumetur temporis, urgente acriter aduersario, in lapide educendo, fundæque adaptando? Ergo satius erit fundam gestare instructam; non Vacuum. O arcanam eruditionem! Pastoralis pera famelicis fuderat fratribus alimentum; ergo subuenienti mirandum contra Gigantem peperit triumphum, vt vnde famelico est panis eductus, inde Dauidis promanauit etiam laurus; gigantis erat pernicies exhi-

bitus indigentibus panis. Opportunè Galfid. in Allegor. Thylm. *Solet pera portari panibus, non lapidibus reponendis, sed quos tulit lapides, nobis facti sunt panes.* Lapis contra gigantem & quidem durus, fuit panis fratribus impensus; quia hostis truculenti probatur esse ruina, apposita famelicis mensa.

§. XXXIV.

Floret fortunata Respublica, si Princeps factis praluceat, & subditorum mores expoliat.

Quid præstabilius est (aiebat in Paneg Plin.) *aut pulchrius munus deorum, quam castus, & sanctus, dijs simillimus Princeps?* Felicissima probatur Respublica, prudenti, probatōque Principe gubernata; nam sideris clarissimi adinstar votiuam serenitatem affert, & nubila calamitatum depellit. Ipsius actio morum est regula, contumacis censura, & feriatum portat gladium, si componat mores exemplum. *Vita Principis* (redeat datus Plin.) *censura est, eaque perpetua; ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur; nec tam imperio nobis opus est, quam exemplo: quippe infidelis recti magister est metus.* Homines suauius exemplo meliorantur, metu, difficilius reguntur; tacita energia compellitur subditus, si Princeps non tam præcipiat verbis, quam factis, non tam edictis moneat, quam exemplis; nam *Regis ad exemplum totus componitur orbis;* non dixit ad mandatum, sed ad exemplum, nam inanis est lingua, si exempli nititur efficacia. Quod subierat, Dauidis periculo percussi, ne iterum adiret bellum, sui obnixè rogarunt Procures, allegantes ingentissimum sibi esse detrimentum, si adeo splendida carerent lucerna, & probatissima vita: *Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israël.* Quæra erat sumptuosum Dauidis elogium pro lucerna haberi, & miris actionum fulgoribus emicare, & quàm grande erat populi beneficium eo vti Principe, qui actionum luce animos subditorum componeret, & obscuras morum tenebras lumine virtutis abigeret! Audi Nost. Sanct. *Dauidem sublato, in tenebris videretur iacere populus, & à re-cta virtutis semita deuius, & effrans in præceptis rueret voluntarius.* Dauidem occumbere idem erat, ac populum luce priuari, qua & gressus dirigebat, & scandala deuittabat. O quàm erat fortunata Respublica, cuius Princeps miris virtutum splendoribus prælucebat, & seruentium tenebras propulsabat! Et quidem meritò Dauid est appellatus lucerna, dum viua lux cæteros antecessit, dum mensuram morum edocuit, dum exemplo probitatem suavit: prudenter ergo populus timuit eo Principe, ac superiore carere, & felicitate priuari. Deus Iudæam gentem miseratus, Principem dedit, qui lucernæ munus habiret. *Noluit Dominus disperdere Iudam propter Dauid seruum suum, sicut promiserat ei, vt daret illi lucernam.* 4. Reg. 8. v. 19. 4 Reg 8. v. 19. Non ignoro litteram, sed moribus Dauidi promissam apto lucernam. Ecce ne Iudas penitus intereat, cladibus attritus, & criminibus infectus, lucerna Principe, gubernatur: nam dum superior actionum luminibus splendet, subiectus criminibus sordescere exhorret. Ergo sub lucerna Principe Iudas floreret, sub non lucerna periret. *Lucerna* (inquit Abul. q. 30.) *est aliquid viuens, scilicet quoniam ardet, & lucet.* Sub Principe, superiorēque religioso zelo ardenti, & virtutum luminibus

nibus fulguranti populus in meliorem formam redibit, & nubila calamitatum depellet; contra: si superior vitijs infectus fordescat, durissimum est flagellum, & imminens politicæ bonæ naufragium. Copioso armatorum instructu Babylo ni premebantur; aduersarij tamen etsi validis viribus inirent pugnam, non assequerentur victoriam, quousque Princeps veneri proditur deditus, conuiujs ingurgitatus, & delicijs addictus; tunc & regnum diuisum, & calamitatum fluctibus quassatum: *Diuisum est regnum tuum.* Dan. 5. v. 28. Minus nocuit aduersarius armis, quàm Princeps vitijs. *In duo diuisum est* (inquit Hugo hic) *& duobus datum Cyro scilicet, & Dario.* Auolauit felicitas, vbi omnia corrumpit Principis prauitas.

§. XXXV.

Bonus Princeps nunquam tentabit emissum sacramentum violare, nec bonus subditus Principi, violando, blandiri.

Sacramenta laudabiliter emissa, sunt inuiolata religione asseruanda; nam si data Numini fides frangitur, calamitas etiam adducitur; nec queit nõ imminere periculum, si violatum reclamauerit iuramentum. *Ecce* (aiebat Athalar. 8. Var. 3.) *Traiani vestri clarum saculis reparamus exemplum. Iurat vobis, per quem iuratis; nec potest ab illo quisquam falli, quo inuocato, non licet impune mentiri.* Cùm Principem deceat non solum æquabilem ostentare clementiam, sed, quæ populos nutrit, illæsam custodire iustitiam: Princeps sacramento se obstrinxit, vt pauitantes subiectorum animos serenaret; quia nullus timuit sacramentum fore violandum, nec à Principe contemnendum. Vt nouerunt Israëlita Daudem bella suspirare, & viribus antiquis deficere, se iuramento obstrinxerunt; ne exinceps permetterent decertare, & in campum depræliatorum prodire: *Tunc iurauerunt viri Daud, dicentes: Iam non egredieris nobiscum in bellum.* Emissio à Summatibus iuramento Daud paruit, seque continuit: inquirere tamen iuuat: Cur bellicosus vir vim sibi intulerit, & cur iam populus associare Principem, detrectaret? Si Daud non emiserat iuramentum, cur obtemperat? & quomodo populus deuotum denegare quibit obsequium, si Princeps iubeat? Quia Daud (inquit Abul.) cùm esset religiosus, valdè timeret occasionem violandi sacramentum præbere, & populus religionis iniuria nullatenus iussis vellet obtemperare: sacramentum emissum erat: *Iam non egredieris nobiscum:* id est, iam non tentabis bellum adoriri, & iam emissio prudenter iuramento, arduum erit, nos, etsi tentaueris, comitari. Sic Abul. q. 38. *Iurauerunt hoc serui Daud, ne haberet Daud occasionem inquietandi eos aliquando, petendo, quod permitteretur ire ad bellum, quia postquam iurassent, iam non poterant permittere.* Si Daud exinceps euntes ad bella comitaretur, infringendi sacramenti occasionem præbebat, si Israëlita Principis votis annuerent, religionis erat offensa: ergo sacramento se obstrinxerunt, vt qui nouerant, eum esse Principem, vt nullatenus ad violandum emissum iuramentum cogeret, & Israëlitam talem esse, vt religionis iniuria votis Principis non abnueret. Rahab ab Iosue exploratoribus, quos humanè exceperat, salutique prouiderat, pro hospitis pensione suam, & suorum sospitatem exegit, & firmari sacramento voluit: *Iurate mihi per Dominum, vt quo-*

modo ego misericordiam feci vobiscum, ita & vos faciatis cum domo patris mei. Iosue. 2. v. 12. Emissio sacramento, ad suos redierunt: sed cùm iam Ierico esset depopulanda, curæ in primis fuit Iosue, sacramentum seruare illæsum, & inuiolatum: *Produce eam, & omnia, quæ illius sunt, sicut illi iuramento firmastis.* Iosue. 6. v. 22. Massius acutè satis animaduertit, curasse Iosue à priuatis militibus datam fidem seruari, & iuramentum impleri. *Summa optimi Imperatoris religio etiam de duorum gregariorum militum suorum fide sollicita fuit.* Neque imperator, neque exercitus se sacramento obligarat, gregarij solum emiserat milites; ast, si Iosue quid contra tentaret, iniuriam datæ fidei videretur inferre, & miles si duci mallet adulari, debitorem se redderet religioni; ast nec superior fidem infringi tentauit, nec contra datam fidem miles duci adulari gestiuit. Vt superiores nouerint contra firmatam sacramento fidem nil tentandum, & subditi etiam religionis iniuria ducibus non obediendum.

T E X T V S.

VERS. 18. Secuadum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai de Husati, Saph de stirpe Arapha de genere Gigantum.

§. XXXVI.

Sapè cùm cautelam suadet miseranda alterius ruina, periculum despicit cæca audacia.

Sapiens vitabit scandalum, vbi alter offendit: sed inueniuntur sapientes pauci, gloriæ ducunt periculum despiciere, & interritum animum ostentare; frequenter tamen exoculatae audaciæ reportauere mercedem, experti miseram cladem. *Viuite honestè* (aiebat Cassiod. 11. Var. 40.) *qui didicistis superstites mori.* Aliena mors vocalis lingua est, quæ honestè admonet viuere, & clausulam infelicem timere; quisque tamen sibi faustiora promittit, & vanis spebus credit. Procerus Gigas ingentibus armis munitus est cum Israëlitis congressus, sibi promittit victoriam, sed Abisai manu obtruncatus miseram tulit ruinam. *Percussum Philisthæum interfecit.* Quid tunc? Saph procera mole confusus aggreditur etiam bellum, & despicit arroganter periculum; verum dum aliena sibi clade non præcauet, miserandus etiam ruit. *Secundum quoque bellum fuit in Gob contra Philisthæos: tunc percussit Sobochai de Husati, Saph de stirpe Arapha de genere gigantum.* Non ignorabat vnum, & alterum gigantem miserè corruisse, dū contra Daud ineūt prælia, & tamen Saph giganteo robore præfidens contra Daud, & eius milites mouit arma: ergo cecidit, & corruit, & periit. *In isto bello* (inquit Abul. q. 38.) *Sobochai, qui erat vnus de viris fortibus Daud, occidit Saph.* Qui alterius ruina sibi præcauere noluit admonitus, occubuit etiam occisus. Stulti plures sibi ipsis contrarij, dum despiciunt arroganter pericula, tulerunt stultæ arrogantia præmia. Leo intrepidâ audaciâ, audaci ferocia homines deuorat, intolerandâ sæuitiâ plurium manus contra se armauit, & periit: *Didicit capere prædam, hominèque comedere. Et audierunt de eogentes, & non absque vulneribus suis ceperunt eum.* Ezechiel 19. v. 3. Capti loco leunculus alius sufficitur, qui, tempore procedente, iam leo nec à sanguine

sanguine abstinuit, nec rapinis pepercit. *Factus est leo, & didicit pradam capere, & homines deuorare.* Leo alter hominem comedebat, & iste homines deuorabat; sed dum audacior, & insolentior, reti concluditur captus, & in cauea ingemiscit inclusus. *Conuenerunt aduersus eum gentes undique de prouincijs, & expanderunt super eum rete suam, in vulneribus earum captus est, & miserunt eum in caueam.* Si inquiras: Cur eiusmodi leo non solum fuerit, ut alter captus, sed in cauea profundissima inclusus? Respondeo: durioris, acerbiorisque fuisse supplicij reum, dum noluit alterius clade erudiri, imò maluit audaciæ temeritate supergredi. Acerbiores, fas erat, pateretur pœnas exoculata superbia, quam alterius non temperarat ruina. *Iuxta historiam (inquit Hieronym. apud Gloss.) hoc de Sedechia legimus, qui post Iechoniam in regnum promotus est. Iechoniam secutus sibi blanditur, & viribus fretus decessoris truculentiam euicit; sed quem alterius non edocuit sollicitam cautelam ruina, ferrea constrinxit catena.*

TEXTVS.

VERS. 19. Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philisthæos, in quo percussit Adeodatus filius saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cuius hastile hastæ erat quasi liciatorium texentium.

§. XXXVII.

Qui deuota in Deipara honorem praestat officia, posteris adquisiuit trophæa.

OMnia qua possunt habere contraria (aiebat Cassiod. 11. Var. 40.) *facilis casus absumeret, si curam salutis propria non haberent.* Contra aduersos casus instrui debet laudabilis prouidentia: quia facilè corruit, qui inertis marcescit ignauia. Inter alia verò, quæ probantur ad salutem spectare, est Deiparæ deuota officia exhibere. Ipsa est Diana, quæ truculentas abigit feras; ipsa Proserpina, quæ miserorum lenit angustias; ipsa est splendida luna, quæ offusas noctium depellit tenebras. Vnde qui hanc pijs obsequijs sibi deuinxit, firmissimum contra hostiles adfultus profugium habuit. Deiparæ adapto, quæ datus scribit Cassiodorus: *Tu patrona humani generis, tu afflictis rebus medica singularis. Quis tuo non egeat munere, cum sit peccare commune? Ab vniuersis necessario peteris, quando sub te spes vitæ sumitur, qua sub iniustitia non habetur.* De Mariæ patrocinio spes vitæ sumitur, quæ, attentis sceleribus non habetur. Qui Deiparæ promeruit gratiam, non solum euasit ruinam, sed posteris veluti hæreditariam transmisit de calamitate victoriam. Adeodatus de Goliath triumphat, & sibi immortalæ laudem æternat: *Percussit Adeodatus filius saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum.* Quærent Interpretes: Cur dicatur polymitarius, dum resplendet spolijs hostilibus insignitus? respondentque posterum fuisse Beselehel, qui, ut ex Exod. 31. & 36. constat, pulchram velorum varietatem contexit, ut nitidiori ornatu Arca resplenderet, asseruntque idem esse vocari polymitarium ac à polymitario Beselehel descendente,

& hostilia accepisse trophæa, quia eius progenitor religiosa Dei Arcæ exhibuerat officia. Audi Abul. q. 39. *Vocatur polymitarius, id est textor, vel operator in diuersis coloribus, eò quòd erat de cognatione Beselehel, qui fecit omnium varietatem artificiorum sanctuarij, ut patet Exod. 31. & 36.* Deipara in Arca figurata, ut officia compensaret, Adeodato vires ministravit, quibus de gigante victoriam tulit; nam cum decora varietate à Beselehel fuerit exornata, exsoluit nepoti præmia. Giganteas vires Adeodatus non edomasset, si Arca opportunas suppetias non ministrasset, ast dum Arcam debitorem habuit, mirandum triumphum accepit. Ut Numinis throno inferuaret, & eius gloriam promoueret, aquila felici iugo collum subiecit: *Facies aquila desuper ipsorum quatuor.* Ezech. 1. v. 10. Huius obsequij exigua merces non fuit; nam tutissima non solum pericula eludit, sed reportata victoria gaudet: *In arduis ponet nidum suum, in petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus: vnde contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt, puli eius lambent sanguinem.* Iob. 39. v. 27. Quis ignoret, serpentem aquilæ multiplices insidias moliri, plurimum colligere puluerem, ut aquilæ hebetauerit perspicaciam? Hæc tamen aquila firmissima requiescit in petra, ad quam versuti serpentis accedere nequit astutia; nec solum dolos eludit, sed triumphatores posteros genuit. *Pulli eius labent sanguinem.* Cuius sanguinem? Serpentis profecto, cuius cruore rubent aspersi, & cuius resplendent sanguine decorati. Nam dum aquila cælesti throno inferuuit, triumphos posteros delegauit. *In arduis ponet nidum suum* (inquit Lira) *ubi non est accessus hominum, nec bestiarum, & hoc ne pulli sui rapiantur ab hominibus, vel à bestijs deuorentur.* Addit: *Pulli eius lambunt sanguinem, scilicet de præda occisa currentem.* En pulli distantur prædis, & acceptis resplendent triumphis, quasi aquilæ Dei throno inferuienti debeatur, eius pullos hostili rubere sanguine, & de victo triumphare serpente.

§. XXXVIII.

Bellum fastidit delicatos, & comptos, adlegit durè innutritos, & omni imbonitati assuetos.

Bellum (aiebat Euryp. apud Stob. cap. 50.) *odit timidus.* Et quidem interno semper agitantur pauore, qui exterius nimis compta, & expoliti; nil ab his speraueris virile, nil forte. In acie se gloriose gerit, durè innutritus, & omni imbonitati assuetus: qui milites adlegit delicijs assuetos, & delicatè educatos, hostis negotium fecit, & triumphos obtulit. *Nemo miles* (aiebat Tertul. ad Martyr. Cap. 3. *ad bellum cum delicijs venit, nec de cubiculo ad aciem procedit, sed de papillionibus expeditus, & substrictis, ubi omnis duritia, & imbonitas, & insuauitas consistit.* Deliciosus eneruis est; & licet foris ostendet arma, intus pauet, & contremiscit inertiam. Inter Israëlitas Philisthæosque acerrimum initur certamen: pro Philisthæis stabat Gigas, cæteros altitudine supergressus, & armorum valentia tumidus; cumque tot in exercitu Israëlitarum essent, solus Adeodatus in certamen profiluit, & superbiam hostis subegit: *Percussit Adeodatus filius Saltus polymitarius Bethlehemites Goliath Gethæum, cuius hastile hasta erat quasi liciatorium*

liciatorium texentium. Si inquiras: Cur Adeodatus præ cæteris laudabili fuerit audacia pugnam adorsus, nec hostis expauerit magnitudinem timidus? Respondebit ipse Textus, saltu innutritum, & omni fuisse imbonitati assuefactum: *Filius saltus.* Expressit modum educationis, ut auspiciu fau-
 itum certaminis. Facile cederet delicijs effami-
 natus, & muliebri cultu expolitus: ast montibus
 educatus, asperis assuetus hostem inuasit, & vi-
 cit. Adeodatus vocatur Ephra, de quo sic Rabban:
 apud Glos. *Exercitum mittente Dauid, fortissimus
 apparuit Ephran cognatus eius. Nam contra singulos
 fortissimos Philistinorum solus pugnando, peremit
 eos, alios conuertit in fugam, quorum etiam multi
 in pralio ceciderunt.* Vnus miles pro multis fuit,
 quia saltu temporum iniurijs expositus, & agresti-
 bus cibis nutritus. Lot paradiscam plagam delicijs
 multis refertam sibi contatur delegisse: *Eleuatis
 itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Iorda-
 nis, quæ uniuersa irrigabatur, antequam subuerteret
 Dominus Sodomam, & Gomorrhham, sicut paradisus
 Domini, & sicut Ægyptus venientibus in Segor.
 Elegitque sibi Lot regionem circa Iordanem.* Gen. 13.
 v. 10. Abrahamus iustitricis tabernaculis habi-
 tabat, & pro tecto ramosa quercus illi erat. Non
 multopost bellum ingruit, & Lot inimicis cessit:
*Tulerunt omnem substantiam Sodomorum, & Gomo-
 rrah, & uniuersa, quæ ad cibum pertinent, & abierunt,
 nec non & Lot.* Contra victores, triumphisque
 onustos Abrahamus procedit in campum, & re-
 portat decantandum sæculis triumphum. *Reduxit
 omnem substantiam, & Lot fratrem suum.* Gen. 14.
 v. 16. Vides, Abrahamum triumphasse, Lotum
 cessisse. Iam si inquiras: Cur Lot nil forte ege-
 rit, & quomodo exigua manu Abrahamus hostes
 attriuerit? Respondebit Gregorius hic apud Hu-
 gonem, Lot deliciosam vitam duxisse, & inter
 delicias neruum fortitudinis remississe, Abraha-
 mum verò laboribus assuefactum, duris innutri-
 tum, robore præualuisse, & aduersarios fugasse.
*Lot (inquit Greg. apud Hug.) amana elegit, vi-
 lia refugit, de loci pulchritudine capitur, ab hostibus
 captiuatur.* Delicijs, blandicijsque circumfusis,
 hosti cessit; de hostibus laboribus induratus
 triumphauit. Quodsi cum vitijs, ac dæmonibus,
 prælijs historiam adaptaris, compertum est,
 deliciosos facile vinci, ieiunos, & aridos de-
 triumphare.

§. XXXIX.

*Grande patriæ decus est, tulisse filios virtute
 celebres, & triumphis reportatis insignes.*

VT parentum est gloria, genuisse filios virtute
 claros, & actionum laude conspicuos, sic
 patriæ, quæ matris gaudet elogio, accedit decus,
 si filios protulit sæculis decantandos, & trophæis
 hostilibus insignitos. De Paulino aiebat Cassiod. 9
 Var. 22. *Libertatis auxilium, curiæ decus, Romani
 nominis singulare præconium. Cui specialiter adscri-
 ptum est, quod immanissimum hostem, statu Reipub-
 licæ periclitante, inuasit, & in tanta virorum for-
 tium multitudine solus inuentus est, qui patriam plus
 amasset.* Grande Romæ elogium, genuisse Pauli-
 num, hostium excidium, libertatis propugnacu-
 lum, Reipublicæ tutamentum. Adeodatus Be-
 thlehem refertur ortus, dum spolijs hostilibus
 redimitus: *Percussit Adeodatus filius saltus poly-
 mitaris Bethlehemites Goliath Getheum, cuius hastile
 Eman, de Naxera in Reg. Tom. IV.*

haste erat quasi liciatorium texentium. Hostis robur
 victoriam commendabat, & triumphatoris glo-
 riam armatorum valentia augebat. Goliath vasto
 corpore procerus, & armis communem modum
 excedentibus munitus Adeodati triumphis mili-
 tauit, clarioremque difficultas triumphum effecit:
 ergo Textus appellauit Bethlehemitem, ut patria
 honore insigni clareret, & tanto filio inter cæ-
 teras rutilaret. *Bethlehemites (inquit Abul. q. 39.)
 id est de vrbe Bethlehem; ex hoc enim vult Iosephus,
 quod iste Adeodatus, siue Ephran fuerit cognatus
 Dauid, qui fuit de vrbe Bethlehem.* Nobilissima res-
 plenduit Bethlehem, quia Dauidis mater, quia
 Adeodati origo, cum vterque eximijs resplen-
 duerint triumphis nobilitati, & actionum laude
 conspicui. Mathæus Bethlehem inter cæteras vr-
 bes eminere testatur, quia mater ducis decantatis-
 simi: *Et tu Bethlehem terra Iudæ, nequaquam mini-
 ma es in principibus Iudæ; ex te enim exiit dux, qui
 regat populum meum Israël.* Mat. 2. v. 6. Ac si dicat: Mar. 2. v. 6.
 Alia se iactent vrbes ob populi frequentiam, ob
 diuitiarum copiam, ob elegantem ædificiorum
 politiam: ast Bethlehem ducis decantatissimi ma-
 ter omnem cæterarum gloriam euincit. Prodest
 in Cat. Hierony. *Nequaquam minimum est in prin-
 cipibus Iudæ, volentes ostendere magnitudinem digni-
 tatis prouenientem ex dignitate Principis nasciuri.*
 Bethlehem cæteras vrbes excedebat filiorum glo-
 ria, etsi hominum pauperior esset frequentia;
 sunt enim patriæ decus filij actionum laude cele-
 bres, & acceptis triumphis insignes.

TEXTVS.

VERS. 20. & 21. Quartum bellum fuit
 in Geth: in quo vir fuit excelsus, qui
 senos in manibus, pedibusque habebat
 digitos, id est viginti quatuor, & erat
 de origine Arapha. Et blasphemauit Is-
 raël: percussit autem eum Ionathaa
 filius Samaa fratris Dauid.

§. XL.

*Parum iuuat præ cæteris excellentia, si mise-
 rum casum blasphemie sollicitauerit culpa.*

Efrænis, blasphemæque lingua non dubium
 calamitatis probatur esse prælagium, imò &
 miserandi casus exordium. Sibi inuidit, qui ex-
 crandas in Deum spurcâ linguâ blasphemias iecit,
 & licet videatur singularibus prærogatiuis muni-
 tus, facillimè corruet blasphemus. Cum Scriptura
 trium gigantum nomina expresserit, quarti arcano
 mysterio tacuit; nam indignus erat nomine, qui
 ad blasphemiarum licentiam vtebatur celsitudine:
*Quartum bellum fuit in Geth, in quo vir fuit excelsus,
 qui senos in manibus, pedibusque habebat digitos, id
 est viginti quatuor, & erat de origine Arapha. Et
 blasphemauit Israël: percussit autem eum Ionathan
 filius Samaa fratris Dauid.* Quam citò detestabi-
 lem blasphemiam secuta est calamitosa ruina! Ipsa
 lingua iam portendebat miserandum exitium, &
 prælagiebat celerrimum sibi casum. Antecellebat
 alios altitudine, & digitorum pluralitate, sed quem
 subruerat blasphemia, defendere nequibat præ-
 stantia. Prodest Noster Sanct. *Contra Deum Israël
 impiam exeruit linguam.* Ionathan facile sibi trium-
 phum

phum promisit; quia victoriae pignus, ipsam hostis linguam habuit. Sennacherib Deum blasphemus despexit, & triumphos de Ezechia sibi promisit: *Non te seducat Deus tuus, in quo habes fiduciam.* 4. Reg. 19. v. 10. Deum appellat seductorem fallacemque. Execranda blasphemia veluti gladio vulneratus. Ezechias sic Deum oravit: *Audi omnia verba Sennacherib, qui misit, ut exprobraret nobis; Deum viventem.* 4. Reg. 19. v. 16. Qui tot, tantasque gentes vel solo terrore deuicerat, & suboque imperio subegerat, blasphemia seipsum transfixit, & angelicum gladium exacuit. *Factum est igitur in nocte illa: venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia.* Stupenda suorum clade deteritus, & momento militaribus viribus destitutus celerem arripuit fugam: *Vidi omnia corpora mortuorum, & recedens abiit.* Abijt filiorum manu detruendus, quia angelico perimi gladio non fuerat dignus; quasi ensis angelicus recusat inferre blasphemio necem, & exhoruerit fundendum sanguinem: *Adramelech, & Sarasar filij eius percusserunt eum gladio.* Tantillum produxit vitam, ut foediorum a filijs occisus imponeret vitae clausulam; & ne a nobis verteretur in dubium stragem blasphemiae fuisse mercedem, expressit Sanctus Tobias: *Fugiens a Iudaea plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam.* Tob. 1. v. 21. Copiosissima calamitatum messis ex blasphemia pullulauit: Angelicis armis iacet occisus exercitus, confusibilis inicitur fuga; referit aures inopina mortis tragædia. *Reuersus est* (inquit Rabban apud Glos. ad. 4. Reg. 19.) *cum ignominia in terram suam, qui seruatus est, ut fieret testis maiestatis illius, quem paulo ante contempserat.* A filijs interemptus erat veluti spirans columna, quæ omnes edoceret, quantas afferat calamitates lingua blasphema, & quos fructus pariat impia, & detestabilis lingua.

TEXTVS.

VERS. 22. Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & seruatorum eius.

§. XLI.

Infelicitas est, nasci ceteris antelatum, & occumbere præ ceteris miserum.

Felices sunt, qui vitam meritis nobilitarunt, & laudabili fine clausurunt. Scapha etsi è portu soluerit non pretiosis funibus, aut velis instructa felicior est naui pretiosis velis, & carbasis splendentibus instructa, & è portu celebri plausu soluente, si hæc æstuantibus insanientium fluctuum vorticibus, & acribus sibilantium ventorum flatibus medio in itinere fecit naufragium, & illa illæsa appulerit portum. Origo sæpè plauditur, sed à

sine iudicium sumitur. Profectò felix vena est, quæ filios protulit omnium virtutum laude conspicuos, & actionum meritis decoratos, vt infortunata, quæ protulit magnos, vt exitus ostenderit miseros. De Deciorum genere aiebat Cassiod. 9. Var. 22. *Huic generi superna fauerunt præstando desiderijs patrum felicia germina masculorum.* Vt Deciorum generis superna fauerunt, sic Araphæ generi delicta tenebras conciliarunt. Filios edidit Arapha alijs corpore præstantiores, sed de ipsa præstantia creuit illorum miseria; nam originis præstantia tumidi, celsitudine superbi, armorum valentia instructi, morum custodire ignorauere mensuram; vnde contigit, vt infelici casu ceciderint interfecti; qui nati fuerant repetitis plausibus celebrati, miserè corruerunt occisi. *Hi quatuor nati sunt de Arapha in Geth, & ceciderunt in manu Dauid, & seruatorum eius?* Genere æquales, altitudine similes, sed & casu etiam disperierunt conformes. O infelicem Arapham, quæ procreasti egregia germina masculorum, vt omnes hostilis gladius occideret, & eorum sanguine ruberet! *Arapha* (inquit Abul. q. 38.) *pariebat viros gigantes.* Adnectit q. 39. *Omnes isti quatuor occisi sunt.* Omnes filios eadem fors reddidit infelices, quos protulisse censebatur originis vena laudabiles. Hinc sibi præcauere debent, qui originis gloriâ, dotum prærogatiuâ, aut diuitiarum copiâ ceteris præstantiores, ne occumbant præ ceteris infelices: expendant secum vanituli ex his quatuor proceribus nullum naturali morte sublatum, sed præcidisse immaturam omnium vitam, violentum ferrum. Stellæ prodierunt radijs ornata, sed aliquibus maculis tenebrarum aspersæ. Lucifer ortus est cumulatori luce resplendens, & singularitate refulgens, sed dum tumet præstantia, luctuosior creuit miseria. Audi Isaiam cap. 14. v. 12. *Quomodo cecidisti de caelo Lucifer, qui mane oriebaris?* Non solum è caelo cecidit, sed etiam in terram corruit, & è terra in profundum lacum iuit: *Corruisti in terram. . . ad infernum detraheris in profundum lacu.* Singularis oculos ad se alliciebat, sed quem nobilitauerat ortus, infelicem ostendit casus. Fors, si communi, non singulari lumine ornatus, non rueret superbiâ obscurus; ast dum sibi blanditur tumidus, dum tumet superbus, dum singularis præsumptionem fouet insanam, sibi maturauit inopinam etiam ruinam, & infortunatum lamentabilis ostendit casus, quem mirandum fecerat ortus. *Cauete superbiam fratres, cauete* (verba sunt Ailred. in Alleg. Thylm.) *quàm multi (quod dolens dico) se forte se vident in luce sapientiæ profecisse, verbo etiam, & exemplo alijs profuisse, vt merito Luciferi nomine digni habeantur, ita vt mane, id est initio suæ conuersionis ceteris eiusdem vite consortibus clariores habeantur, occulta primum interius elatione tumescunt.* Dum præstantia insanæ est arrogantiæ fomentum, esse incipit calamitatis præsagium; & occumbit foedissimis tenebris inuolutus, qui speciosus fuerat prærogatiuis exortus. Araphæ profectò filijs infaustum fuit originis priuilegium, dum miserum omnes obtenebrauit exitium.

CAPVT XXII.

- L**OCVTVS est autem Dauid Domino verba carminis huius, in die qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saül. 2. & ait: Dominus petra mea, & robur meum, & saluator meus.
3. Deus fortis meus, sperabo in eum: scutum meum, & cornu salutis meae: eleuator meus, & refugium meum: Saluator meus, de iniquitate liberabis me.
4. Laudabilem inuocabo Dominum: & ab inimicis meis saluus ero.
5. Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.
6. Funes inferni circumdederunt me: praenerunt me laquei mortis.
7. In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo, & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius.
8. Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conquassata, quoniam iratus est eis.
9. Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore eius vorabit: carbonēs succensi sunt ab eo.
10. Inclinauit caelos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.
11. Et ascendit super cherubim, & volauit: & lapsus est super pennas venti.
12. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus caelorum.
13. Prae fulgore in conspectu eius succensi sunt carbonēs ignis.
14. Tonabit de caelo Dominus: & excelsus dabit vocem suam.
15. Misit sagittas, & dissipauit eos fulgur: & consumpsit eos.
16. Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata sunt fundamenta orbis, ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius.
17. Misit de excelso, & assumpsit me: & extraxit me de aquis multis.
18. Liberauit me ab inimico meo potentissimo, & ab his, qui oderant me: quoniam robustiores me erant.
19. Prauenit me in die afflictionis meae, & factus est Dominus firmamentum meum.
20. Et eduxit me in latitudinem: liberauit me, quia complacui ei.
21. Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum reddet mihi.
22. Quia custodiui vias Domini, & non egi impie, à Deo meo.
23. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo: & praecepta eius non amoui à me.
24. Et ero perfectus cum eo: & custodiam me ab iniquitate mea.
25. Et restituet mihi Dominus secundum iustitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.
26. Cum Sancto Sanctus eris: & cum robusto perfectus.
27. Cum electo electus eris: & cum peruerso peruerteris.
28. Et populum pauperem saluum facies: oculisque tuis excelsos humiliabis.
29. Quia tu lucerna mea Domine: & tu Domine illuminabis tenebras meas.
30. In te enim curram accinctus: in Deo meo transiliam murum.
31. Deus immaculata via eius, eloquium Domini igne examinatum: scutum est omnium sperantium in se.
32. Quis est Deus praeter Dominum: & quis fortis praeter Deum nostrum?
33. Deus qui accinxit me fortitudine: & complanauit perfectam viam meam.
34. Coequans pedes meos ceruis, & super excelsa mea statuens me.
35. Docens manus meas ad praelium, & componens quasi arcum eruem brachia mea.
36. Dedisti mihi clypeum salutis tuae: & mansuetudo tua multiplicauit me.
37. Dilatabis gressus meos subtus me: & non deficient tali mei.
38. Persequar inimicos meos, & conteram: & non conuertar, donec consumam eos.
39. Consumam eos, & confringam, ut non consurgant: cadent sub pedibus meis.
40. Accinxisti me fortitudine ad praelium: incuruasti resistentes mihi subtus me.
41. Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes me, & disperdam eos.
42. Clamabunt, & non erit, qui saluet: ad Dominum, & non exaudiet eos.
43. Delebo eos ut puluerem terrae: quasi lutum platearum comminuam eos, atque confringam.

44. *Saluabis me à contradictionibus populi mei: custodies me in caput Gentium: populus, quem ignoro seruiet mihi.*
 45. *Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi.*
 46. *Filij alieni defluerunt, & contrahentur in angustiis suis.*
 47. *Viuit Dominus, & benedictus Deus meus: & exaltabitur Deus fortis salutis meae.*
 48. *Deus qui das vindictas mihi, & deiicis populos sub me.*
 49. *Qui educis me ab inimicis meis, & à resistentibus mihi eleuas me: à viro iniquo liberabis me.*
 50. *Propterea confitebor tibi Domine ingentibus: & nomini tuo cantabo.*
 51. *Magnificans salutem Regis sui, & faciens misericordiam Christo suo Dauid, & semini eius in sempiternum.*

T E X T V S.

VERS. 1. & 2. Locutus est autem Dauid Domino verba carminis huius, in die, qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saül. Et ait: Dominus petra mea, & robur meum, & saluator meus.

§. I.

Qui accepit eximia, pluraque beneficia, pluriès gratias debet referre, & iugi gratitudine compensare.

Gloriosus dominis (aiebat Cassiod. 9. Var. 25.) *gratiora sunt præconia, quam tributa. Quia stipendium & tyranno penditur, prædicatio autem nisi bono Principi non debetur.* Accepta beneficia debitis compensantur præconijs, & dum iugi gratitudine refertur acceptum, beneficium honestè videtur esse solutum. Aquentur acceptis beneficijs præconiales gratitudinis laudes, ne ingratitude subeat notam, qui pluriès beneficiatus aut raro, aut tardè rependit laudes deuotus. Acceperat Dauid à Deo ingentissima beneficia; ardua deuicerat bella, vrgentissima illæsus frustrarat etiam pericula; ergo contentus non est, semel gratias agere, sed laudabiliter prolixo psalmo conatus est pluriès accepta referre: *Locutus est autem Dauid Domino verba carminis huius, in die, qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saül.* Repetita beneficia repetita etiam gratitudine compensauit, & pluriès, quid acceperit, repetiuit. *Est verisimile* (inquit N. Sanct.) *Cum nactus esset quietem, & otium, totum illud tempus, quod in adorando exercitu, & conscribendo milite posuerat, ad diuinas laudes, & componendos psalmos transtulisse.* Non vnicum composuit psalmum, non semel in psalmis confessus est beneficium, sed pro viribus repetitis gratijs, & iteratis præconijs conatus est soluere, quæ pluriès accepta beneficia non poterat diffiteri. Contrarium plures morem sequuntur. Beneficiatus pressis, & veluti tacitis verbis gratias agit, & beneficis inculcandi sapè beneficium fastidium gignit. *Lacerat animum* (aiebat Senec. lib. 2. de Benefic. cap. 10.) *& premit frequens meritum commemoratio. Liber exclamare, quod ille triumphali proseriptione seruatus à quodam Cesaris amico, exclamauit, cum superbiam eius ferre non posset: Redde me Cesari, quousque dices: Ego te seruauit, ego te eripui morti? Si beneficiatus cuul-*

garet, beneficis ora premeret; vterque tamen deliquit, dum alter seruauit, vt ostentaret beneficium, & alter periculo exemptus fugillauit odio silentio labrum. Ergo Dauid, vt gratitudinis præberet formam, sapè sapius benefactoris dilaudauit munificentiam, & ob accepta beneficia laudanda pependit gratitudinis vestigalia. Abraham de tenebris erutus, & promissionibus magnificis honoratus altare accepti beneficii indicem erexit, & Domino consecrauit. *Adificauit ibi altare Domino, & inuocauit nomen eius.* Gen. 12. v. 8. Ad locum, vbi prius fixerat tabernaculum, reuersus, iterum repetiuit benefactoris elogium, & agnoscendo, qui præstitit, visus est reddidisse beneficium: *Inuocauit ibi nomen Domini.* Gen. 13. v. 4. Erubesceret semel retulisse gratias, tot beneficijs obstrictus, & repetitis fauoribus ampliatus. Notauit Oleaster ad Gen. 13. ad Mor. *Sicut Deus beneficia Sanctis multiplicat, ita & ipsi gratiarum actiones.* Honestum erat inter Deum, & Abrahamum certamen: Deus beneficia iterabat, & Abrahamus gratiarum actiones semel & iterum repetebat. Videas, plurimos post ingentissima accepta beneficia plectibili silentio signare labia.

Gen. 12.
v. 8.

Gen. 13.
v. 4.

§. II.

Difficilius est, tectas, domesticasque insidias euadere, quam hostem legitime decertantem deuincere.

Arduum est vitare, si vnde sperabatur auxilium, effluerit detrimentum: & grauius vrget periculum, si domesticum; nam feriatur sagax cautela, quia nulla suspitionis apparet causa. Qui in hostili regione degit; huc & illuc conuertit aspectum, quia timor sollicitum sospitatis gignit studium. *Petrus vir spectabilis* (scribit Cassiod. 4. Var. 28.) *Amaram Saionem nostrum, qui contrario nomine pro eius tuitione directus est, educto gladio se asserit vulnerasse, defensoremque fecisse, quod vix inimicus potuisset audere.* Impugnauit hominem auxilium suum; & inde promanauit inopinabile detrimentum, vnde securum saluti sperabatur suffragium. Hinc est quod Dauid etsi debitas Deo retulerit grates, quia tot feliciter detriumphauerit hostes, speciatim Saülis eludos dolos expressit, & grates speciales pro eiusmodi beneficio persoluit: *Locutus est Dauid Domino verba carminis huius, in die qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saül.* Cum Saül ex inimicorum censu esset, & iam Dauid se liberatum de omnibus retulisset, quæruunt Interpretes: Cur non solum communi, sed proprio etiam nomine obtensos

tenfos à Saüle effugisse ecclesti opetester dolos? Lira existimat, speciatim Saülem expressisse, quia periculum à Saüle dispositum & eludi difficilius, & grauius: *Ista persecutio speciatiter exprimitur, quia fuit diuturnior, & alijs periculosior.* Saül Dauidem accepit in generum, honorauit commensalem, constituit ducem; & cum externa testarentur amicitiam, fouebant viscera feralem maleuolentiam: ergo cum Dauid nullum à Saüle suspicaretur periculum, nullum cautelæ apponebat remedium: Vnde, cum omni inueniretur cautela nudus, plus periculis inueniebatur obnoxius; debuit ergo speciales agere gratias, quia euaserat tectas, & domesticas insidias. Est enim difficilius frustrare amicum dolosum, quam deuincere aduersarium manifestum. Sanson contra copiosam Philisthinorum manum legitimè pugnans, decantandam facilè accepit victoriam: *In maxilla asini, & in mandibula puli asinarum deleni eos, & percussisti mille viros.* Iud. 15. v. 16. Philisthæi veriti cum Sansone manus conferere, domesticas insidias excogitarunt disponere: ad amatam, & non amantem mulierè conuenerunt, & magnificis promissis inescarunt: *Venerunt ad eam Principes Philisthinorum, atque dixerunt: Decipe eum.* Ipse in cubiculo latitabant insidiæ, domesticæ Sansoni delectauerè fallaciæ: vnde contigit, vt dormitaret cautela, & cæca attulerit cladem fiducia: *Statim ab eo fortitudo discessit.* Iudic. 16. v. 19. Si inquiras: Cur Philisthini ad domesticas recurrant insidias, cum armatorum in campum producere quirent copias? Respondebit Ambrosius, agnouisse difficilius esse, quam hostes vincere, domesticas insidias euadere: ergo spretis armatorum copijs, ei domesticas maluerunt disponere insidias, & assecuti sunt vota, qui enervata fenserant arma. Audi Ambros. 3. epist. epist. 24. *Indignam se habitam dolens, cui committeretur arcanum dilecti, & id, quod pro remedio quæreret, ad prodicionem suspectari videret, lacrymis fidem coëgit.* Meretricis delinimentis oblectatum in soporem compulit, & tonsore adhibito, crines rasit. En domesticis dolis cæcitati oculos, & vinculis manus præbuit impetitus, qui triumphum tulerat armatorum copijs obsessus. Ergo iurè Dauid speciales gratias egit, quòd speciosas Saülis effugit technas, & captiosas declinavit insidias.

§. III.

Omnipotentia adscribendum est, inermem, inopemque periculum eludere, si potentissimus penitus anhelat delere.

ARduum est, inopem, priuatúmque hominem à potentibus circumuentum, & dolosis machinis impetitum tempestatem declinare, & turbulentos fluctus effugere. Iudex plus attendere solet potentiam, quam causam: mavult priuatus copioso adulari, quam innoxio subuenire. Vnde, cum ad miseros Israëlitas de Pharaonis manu liberandos esset deligendus Moyses, miro spiritu Deus animauit, & illæsum inter anhelantes flammæ rubum ostendit: *Videbat, quòd rubus arderet, & non combureretur.* Exod. 3. v. 2. spectaculi nouitate correptus, quis rubo adesset, tendebat exploraturus: *Vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus.* Prohibitus est proximare: & iurè inquit Philo lib. 1. de Vita Mof. nam si nouerit ignem potentes Ægyptios adum-

brare, & rubum pauperes, debilesque Israëlitas exprimere, notum iam erat, illud non agi humana potentia, sed potestate diuina. Quis enim alius, nisi Deus debilem, nudúmque fruticem à flammæ voracitate eriperet, & illa sum conseruaret? *Significabat ardens rubus oppressos iniuria? vrens verò ignis oppressores. Quòd autem non exurebatur materia, poriebat non perituros.* Opus non erat examine, quia apparebat clarissimè Deum adesse, & rubum non potentiã humanã periculum tantum eludere. Hinc est, quòd Dauid etsi Numini gratias egerit quòd omnium inimicorum vota frustrarit, de Saüle specialem mentionem fecerit: *Locutus est autem Dauid Domino verba carminis huius, in die qua liberauit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum, & de manu Saül.* Cum inter inimicorum censum iam Saul fuerit relatus, quarunt Interpretes: Cur singulariter iterum fuerit expressus: respondéntque Dauidem hostes deuicisse, detriumphasseque, sed armis instructum, & militari manu obarmatum: euulgasse inquirunt, reportatos de alijs hostibus triumphos Dauidis bellicam peritiam, viriúmque valentiam, Saülis verò potētissimi frustraſſe vota, Diuinam specialissimãque manifestasse tutelam: clariùs in paupere asseruando, & potentissimo reprimendo Numinis apparuit prouidentia, & idèd specialis gratitudinis fas erat pependisse tributa. Prodest N. Sanctius: *Tunc priuatus erat, & inops homo Dauid, qui in inimici sui finibus errabat, cuius hostis potentissimus multis in locis moliebatur insidias, quas euitare magni negotij fuit, & beneficij planè diuini.* Eo ardore Saul persequebatur Dauidem, vt nec locorum difficultate reprimi, nec vllis officijs eius potuerit cfrænis maleuolentia sopiri. Ergo iurè Dauid Dei potentiam extollit, & Saülis conatus elusos refert. Multiplicatis panibus, quibus in deserto famelici exsaturarentur, Christum Dominum populi repetitis, faustisque acclamationibus eximium celebrauerè Prophetam: *Hic est verè Propheta.* Ioan. 6. v. 14. Ast vbi Petrum naufragio eripuit, & in ris æstum sedauit, Deum adorarunt, & crediderunt: *Qui in nauicula erant, venerunt, & adorauerunt eum dicentes: Verè filius Dei est.* Math. 14. v. 33. statim inquirendum occurrit: Cur modò Deus fuerit habitus, qui tot hominum copijs altis Propheta est creditus: sed ipse Textus (ni fallor) difficultati videtur occurrere, dum retulit contra vndas vestigio prementem validum insufflasse ventum: *Videns ventum validum timuit.* Dum nauiculam insipientibus fluctibus, acribus ventorum flatibus impetitam seruabat illæsam: *Nauicula in medio maris iactabatur fluctibus.* Dum naufragio eripit Petrum contra maris, & ventorum pertinacem concordiam, diuinitatis clariora præbet indicia, imò manifesta omnipotentia argumenta. Ergo iurè Deum conclamarunt, dum Petrum ereptum tantis petentibus conspexerunt. *Discipulus* (inquit Rabban. in Cat. ad Math. 14.) *salutem inuenit.* Petrus incolomis erat Christi omnipotentia elogium; quandoquidem ni Deus esset, nec ventorum potentiam reprimeret, nec petrum pauperem, inualidúmque defenderet.

Iud. 15.
v. 16.

Iudic. 16.
v. 19.

Ioan. 6.
v. 14.

Mat. 14.
v. 33.

Exod. 3.
v. 2.

§. IV.

Apud Deum semper inuenies fidelissimam protectionem, apud creaturas infidam sæpè securitatem.

Inutili sæpè labore defudat, qui creaturas officiosis obsequijs obligans fidelem ab eis auxilij protectionem sperat. In Deo collocanda est fiducia, cui sollicita suorum est cura, & fida semper tutela. *Vitam* (aiebat Cassiod. 11. Var. 2.) *cælestis Princeps faciat esse longauam, Romanæ Republicæ hostes imminuat, tempora tranquilla concedat.* Adnectit: *Mihi filio vestro intelligentia sensus aperiat, ut quæ verè sunt utilia, sequar, quæ vitanda, refugiam.* De cælesti vigore venit, ut resplendeat veritas, & agnoscat etiam fallacitas; Cùm frequenter homo sibi periculum maturarit infirmis innixus, & dolis speciosissimis oblectatus; vnde in media pace bellum insurgit: & vnde petebantur auxilia, promanare solitant detrimenta. Dauid Ceilenses ab hostili incurfione defenderat, abegerat hostes, conseruarat omnium salutes: *Saluauit Dauid habitatores Ceila.* 1. Reg. 23. v. 5. Vbi Saül prædator iniustus in Ceila nouit degere, tentat obsidere, & dura armatorum indagine obsessum capere. Quid tunc? Cautus Dauid Oraculum consulit, & infidos fore Ceilenses audit: *Si tradent me viri Ceila?* In mentem non videbatur, suspicax ventura diffidentia de Ceilitis, quorum vitam, & facultates defenderat recenti victoria. Cur ergo Dauid Oraculum consulit, & requirit? Certè, quia ingenium creaturarum agnouerat. Quos magnis beneficijs, officijsque obstrinxerat, verebatur, nec fallebatur. Audi quid Oraculum respondeat: *Et dixit Dominus: Tradent.* Ergo præsentis epicinio Dei laudes cecinit, & petram solidissimam appellauit: *Dominus petra mea:* ac si dicat: Facile ruet debili arenæ fulcimento innixus, non ita petra fundatus: ergo qui ad Dominum confugit, solidam inueniet petram; qui ad creaturas, arenam debilem, & infirmam. Ad rem N. Sanctius: *Petra dicitur Deus, quia illa solida est, & firma, si vllum aliud naturale solidum perfugium.* Dei securum expertus est patrocinium, cùm Ceilenses maluerint Saülis adulari potentia, quàm Dauidis tot titulis digni fauere iustitia. Ra hab funiculo coccineo domum suam munit: *Appendit funiculum coccineum in fenestra.* Iosue. 2. v. 21. Domum solidissimo ad speciem muro defendi, ex Textu constat: *Domus hærebat muro.* Si murus saxeus, altitudinèque procerus adhærentem sibi domum defendit, quid opus funiculo: aut quod à funiculo poterit sperari securitatis subsidium, si à muro desperatur tutamentum? O mulieris prudentiam! Funiculus cælestis erat protectionis indicium; murus ad speciem firmissimum tutamentum. Ergo, ut prudens, Rahab humano auxilio diffidit, & de cælesti auxilio sperauit: & quidem effectus mulieris commendauit prudentiam; nam saxeus murus collapsus est. *Muri illicò corruerunt.* Ios. 6. v. 20. Corruens hærentem sibi mulieris domum secum murus traxisset, ni funiculus firmasset; ast illæsa remansit, quia cælesti auxilio protecta, & rueret soliditate murorum fisa. O quàm est creaturarum ingenium infidum! Quàm Numini inconcussum tutamentum! *Funis* (inquit Procop. ad Ios. 2.) *quantumuis debilis non dirumpitur.* Debilis videbatur funis ad domum stabiliendam, & naturalis soliditas censebatur aptior ad ruinam lon-

gissimè propulsandam; verùm datus à Deo funiculus exitit solida petra, muri petra fuit labilis vnda: vt noueris apud Deum inueniri fidelissimam protectionem; apud creaturas infidam securitatem.

§. V.

Qui Deo adheret, vegeto robore utitur, qui appetitum sequitur, infirmatur.

Virtutis studiosus frequenter valido robore utitur, quia delicijs non eneruatur: non potest firmo vigore uti, quem constat voluptatibus mancipari. *Dic* (aiebat Senec. epist. 24.) *mortale tibi, & fragile corpusculum esse, cui non ex iniuria tantum, aut ex potentioris viribus dumuntiabitur dolor, sed ipsæ voluptates in tormenta vertuntur.* Epulis deditus cruditates patitur, capacioribus scyphis vsus neruorum torporem, & capitis vertigines experitur, libidinolus membrorum omnium deprauationibus infirmatur: sanior, vegetiorque uiuit, qui temperantia, & virtuti inseruit. Vbi Dauid Deo adhæsit, se confessus est robustum, & validum: *Dominus petra mea, & robur meum:* ac si dicat: Dum Deo inseruio, inest mihi robur, & validæ vires; si à Deo recederem, frequentes subirem infirmitates. Prodest Lira: *Robur meum me fortificans contra hostiles insultus.* Virtus vires ministrabat, quibus hostiles insultus repelleret, & pericula effugeret. Dauid legitur vegeta salute fruitus, etsi campis exerraret, & iniurias temporum sustinuerit. Temperantia fulciebat salutem, & deliciarum abdicatio membrum indiderat firmitatem, cùm delicijs deditus pallore semper albescat, & viribus ipso otio eneruatis marceat. Sanson cum leone congressus tulit decantandum triumphum, & suauem fauum accepit laboris præmium. *Ecce examen apum in ore leonis erat, ac fauus mellis. Quem cùm sumpsisset in manibus comedebat.* Iudic. 14. v. 8. Qui contra leonem viribus præualuit, ab hoste luminibus viduatur, & molæ brutorum instar addicitur: *Quem cùm apprehendissent Philisthijm, statim eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum arenis.* Iud. 16. v. 21. Si inquiras: Quomodo leonum domitor euaserit adeò infirmus, & indignis ministerijs inseruierit applicatus? Respondebit Drogo de Sacram. Dom. & c. delitijs mentem caligasse, roburque perijsse: eius verba sunt: *In tantum amasti mulierem non amantem te, sed persequentem, ut sapientia tua stultesceret, & fortitudo tua infirmaretur.* Mulieris delicijs irretitus, & voluptatibus deditus vires amisit, & cæcitatem contraxit. Qui aduersarios deterrebat, vinculis manus præbuit, & qui spolijs exundabat, carcerem sibi ignotum intrauit. Deliciæ mentis perspicaciam obcæcarunt, & eneruem voluptates reddiderunt. Iurè ergo Dauid Deum, ait, inuictum sibi exitisse robur, nam virtutem secutus, validis floruit viribus adornatus.

§. VI.

Minus non est, mala patienter subire, quàm spolijs triumphalibus splendere.

Patientia cæleste munus, quo homo seipsum vincit, & erumpentes passiones exhibet. Laudabile est trophæa de hostibus reportare, sed seipsum laudabilius est vincere. *Que igitur* (aiebat Tertul. de Pati. cap. 13.) *negotiatio patientia in corpore?* Iam respondet: *Cùm produciuntur ad experimentum felicitatis,*

1. Reg. 23.
v. 5.

Ios. 2. v. 21.

Ios. 6. v. 20.

Iudic. 14.
v. 8.

Iud. 16.
v. 21.

felicitaris, ad occasiōē secunda inuictiōis, ad ipsam diuina sedis ascensum, nulla plus illic, quā patientia corporis. Ach dicat Tertullianus: Cū homo veluti athleta producitur, vt cum aduersa fortuna luctetur si patientia eluceat inuicta, nobiliori, quā si hostes detriumpharit, resplendet victoria. Quod enim spectaculum dignius, quā homo cum aduersa sorte compositus, & inter procellarum aduultus firmus? Dauid Deum sibi fuisse, ait, petram, & robur: *Dominus petra mea, & robur meum, & saluator meus.* De illa petra loquitur, quæ contorta gigantem deiecit, vel de eo robore, quo in eum à Saūle insidiosè excogitata patienter tulit. Sed inquires: Cur similes grates rependat, singulari adē triumpho nobilitatus, & robore instructus, quando videtur esse sublimius, hostem atterere, quā laboribus diuexari? Cur ergo eodem modo, actis Numini gratijs, celebrat mala patienter sustinuisse, ac cantanda dexteritate triumphos de hostibus reportasse? Quia non est ignobilior triumphus, quā aduersarij vires infringere, erumpentes iracundiæ motus frænare, & indignationis ardorem patientiæ lenitate sopire. Audi Hugonem ad hunc locum: *Petra mea, id est fortitudo, id est, à qua habeo fortitudinem, & robur ad mala sustinenda, & bona agenda.* Petra fuit illi Deus ad deiciendum gigantem, inuictum robur ad sustinendum Saūlem: ergo pro vtroque agit gratias, quia non est minus gloriosum, mala patienter sustinere, quā triumphos plausibiles reportare. Christus Dominus solo verbo inimicos deiecit: *Vt ergo dixit eis: Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.* Ioan. 18. v. 5. Qui facile adē hostium eneruat vires, potestatem tenebris fecit: *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum:* Luc. 22. v. 53. Quam concesserat tenebris potestatem, ipsum in dilargientem armarunt, sed miranda æquanimitate tulit. Conspuitur, verberatur, ad victimam, vt pecus, adducitur patientiæ idea, & humilitatis forma. Tertul. de Pati. cap. 3. ait, non minùs se Dei esse filium, patientia ostendisse, quā reportata de aduersarijs victoria declarasse. *Qui in hominis figura proposuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus est. Hinc vel maxime Pharisæi Dominum agnoscere debuistis, patientiam huiuscemodi nemo hominum perpetraret.* Vno verbo aduersarius prostratus Christum Dei filium declarabat, & aliquid in eo latere supra hominem ipsa trepidatione ostendebat. Verū licet triumphus, inquit Tertullianus, euulgarit virtutem, ingratos tamen patienter sustinere, obsurdescere ad iniurias, pati indignissimas contumelias, quin impatientia aliqua exterius erumperet, aut interius animum inquietaret, eximium erat Diuinitatis testimonium, & contra affectatam Pharisæorum cæcitatem certissimum argumentum: *Hinc vel maxime Pharisæi Dominum agnoscere debuistis: patientiam huiuscemodi nemo hominum perpetraret.* Bene ergo Dauid non minùs Deo gratias agit, quia reportatis victorijs aduersarios fugauit, quā, quia ad tolerandos tot calamitatum fluctus infracta patientia luxerit.

§. VII.

Gloriosum est externos aduersarios euincere, sed gloriosius de interioribus triumphum agere.

Qvos apud sæculum celebramus inuictos, interius inueniemus sæpè concupiscentijs pro-

stratos. Mediocritas humana exterius solum factis diiudicat, quia eius perspicacia internos voluntatis recessus nequit peruestigare, nec æquam sententiam ferre. Vulgus repetitis acclamationibus aduersariorum spolijs ditatum celebrat, peior interius captiuitate depressum prorsus ignorat, cū felicior victoria sit erumpentes animi motus compefcere, quā externas hostium phalangas subigere. *Mediocritas humana* (aciebat Tertul. de Pœnit. cap. 3.) *factis solum iudicat, quia voluntatis latebris par non est.* Humana mediocritas nec internas victorias, nec casus miseros deprehendit, & licet deprehenderit, magni non habet. Circa externa verlatur totum studium; ast qui reluminatos mentis oculos habet, scit minoris habenda, quæ externam, & volaticam pariunt gloriam, quā quæ solidam, & stabilem conseruare patientiam. Hinc est, quod Dauid, dum gratulatorium Deo carmen dicit, pro internis subiugatis motibus, & externis deuictis aduersarijs animitus gratias agit: *Dominus petra mea, & robur meum, & saluator meus.* Id est, Deus me à periculo saluauit, mihi que fuit pro petra, quando Goliath superbissimus insurrexit; sed & robore me inuicto munivit, ne internis motibus, tot hostium iniurijs, ingratitudebusque concitatus succumberem, & periculis cederem. Externus hostis mihi obtulit celebrandam victoriam, motus passionum internus mihi sollicitabat ruinam; ergo non minus Numini debeo, quia de internis motibus sum consecutus victoriam, quā quia reportauit de aduersarijs externis palmam. Prodest Hugo: *Petra mea, id est, fortitudo, à qua habeo fortitudinem, & robur, id est, duplicem fortitudinem interiorē, & exteriorē.* Concinit Lira: *Dominus petra, id est fundamentum me stabilis contra multiplices impulsus, & robur meum me fortificans contra hostiles insultus.* Dum se considerabat de Saūle multis titulis benemeritum, indefesso odio ad mortem quæri, à Ceilenibus ab imminente periculo ereptis prodicionem disponi, naturæ vi ad vltionem excitabatur, & ad iracundiam mouebatur. Hos tamen impetus, & naturæ impulsus sic cælesti gratia edomuit, subiugauit, repressitque, vt hostis curatorem egerit, & pro malis bona reddiderit: ergo fatetur eximiam erga se Dei benevolentiam, quia non solum de externis inimicis concessit laurum, sed etiam de internis passionibus triumphum; quandoquidem gloriosior est victoria, insanientes animi motus componere, quā aduersarios deicere. Iob de iniquis se egisse triumphum testatur: *Contrebam molas iniqui, & de dentibus illius auferēbam pradam.* Iob. 29. v. 17. Audisti de hoste victoriam, audi de excitatis animo fluctibus palmam: *Testa sanie radebat, sedens in sterquilinio.* Iob. 2. v. 8. In sanie exterius erumpente, in bestiolis vlcerosæ carnis foraminibus procreatis agnoscunt Patres adumbratas animi passiones, rationi, equitati que aduersas: has ergo Iob testa rasi, & solerti vigilantia repressit. Audi Gregor. lib. 3. Moral. *Quid per testam, nisi vigor distractionis, quid per sanie nisi fluxus illicitæ cogitationis accipitur?* Erumpēbat dilata mulieris probri iracundia, accendebatur verbis amicorum sugillatiuis, impatientia lacessebat constantia tot calamitatibus impetita. Verū Iob hos animi impetus tolerantia mirabili reprimebat; & si quid conscientiam quietet vulnerare, solerti solitudine propulsabat. Iam, si inquiras, quid Iobo plausibilis? quid diabolo accerbis?

Iob. 29.
v. 17.
Iob. 2. v. 8.

acerbius? quid Deo gloriosius? Respondebit Tertul. de Pati. cap. 14. minus fuisse molestum diabolo, videre Iobum externis victorijs coronatum, quàm internis insignitum: *Quid? ridebat Deus. Quid? Disssecabatur Malus: cum Iob immundam ulceris sui redundantiam magna equanimitate distringeret. Vexillum de inimico extulit, cum tot doloribus dilassatus, tot amicorum acerbitatibus impetitus, tot vxoris subsannationibus instigatus, illa sa patientia constitit, & animi fluctus repressit; nam in triumphis primum tenet locum, se vincere, secundum, hostem prostrernere. Gedeonem Angelus triticum à euanidis paleis secernentem, & fugæ subsidium prouidenter parantem, monet non fugere, sed aduersarium impetere: Cum Gedeon filius eius excuteret, atque purgaret frumenta in torculari, vt fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini. Iud. 6. v. 11. Sua Angelus dignatur visione, sed dum frumenta purgat, & prudenter paleas à granis secernit. Datus iam Gregorius ait, nihil aliud esse paleas excutere, quàm animum à futilibus appetitibus repurgare: *Quid est frumentum virga cadere, nisi rectitudine iudicij à vitiorum paleis virtutum grana separare?* Iam Gedeon reportandis de hoste triumphis designabatur, cum paleas futiles excutiebat, & grana prouida sollicitudine mundissima conseruabat. Non fugeret, ni paleas separaret, quia licet palea exigui ponderis videatur, ad retardandam spiritualem fugam impedimentum esse inuenitur: & ad hæc: ob acceptum de victoria Oraculum Gedeon affert hædum, & iubetur iure superfusum offerre, & in triumphorum auspiciatum prælagium Domino consecrare: *Ius de super funde.* Moribus adaptans historiam datus supra Gregorius ait, idem esse ius superfundere, ac animum ab omni sorde mundare: eius verba sunt: *Ius ex carne liquidum in petram funditur, quando mens à cogitationum carnalium fluxu vacuatur.* Vt duplici Gedeon nobilitaretur victoria, paleam excutit, ius superfundit, ne quid ex hædo iam occiso remaneat, quod reportandum triumphum impediatur. His armis munitus, facile euertit hostes; & idem Angelus, qui de hostibus promisit triumphum: *Percuties Madian quasi vnum virum:* à Gedeone de internis incursionibus in primis sollicitauit trophæum: vt qui benouerat, nobiliorem esse de internis motibus reportatam victoriam, quàm de aduersarijs externis allatam palmam. Itaque prima, & excellentior Gedeonis victoria, non fuit Madianitam atterere, sed paleas excutere, sed hædum lasciuum iugulare, sed nil, quod hædum saperet, derelinquere. Imò quasi vnum virum hostiles copias fugabit, si prius internos adfultus vicerit, quia operosius est, cupiditatibus modum imponere, quàm externos hostes effugare.*

TEXTVS.

VERS. 3. Deus fortis meus, sperabo in eum: scutum meum, & corona salutis meæ, eleuator meus, & refugium meum: saluator meus de iniquitate liberabis me.

§. VIII.

Firma in Deo spes hominem roborat, & inimicum debilitat.

Fiducia, verecunda petitio est, & grata Deo vis, quæ opem impertiri suadet, imò & quodammodo Deum cogit. Magnitudini suæ detraxit, quisquis laudabilem confidentiam elusit. *Quid enim iustius est (aiebat Princeps apud Cassiod. 10. v. 27.) quam petenti conferre.* Ipsa humilis petitio ius sibi acquirit, & indubia confidentia, dum honestè blanditur, impetrare etiam probatur. *Deus* (inquit Dauid) *fortis meus, sperabo in eum.* Ac si dicat: Dum omnem in Deo fiduciam colloco, mihi fortitudinem inditurum non dubito; tanta namque maiestate videretur indignum, si animitus confidentis frustraret votum. Ita videtur interpretari hanc clausulam Hugo Card. *Fortis meus, id est mihi, vel per quem sum fortis: sperabo in eum.* Firma fides dignam recepit mercedem, inuictam scilicet fortitudinem; nec enim poterat pericula non eludere, qui indubiæ, & religiosæ fiducia clypeo didicerat se protegere. Susanna castitatis decus ab impuris senibus circumuenta, & iudiciali sententia lapidibus condemnata, præter opinionem lapidum tempestatem euasit, & mira apud omnes pudicitia laude resplenduit. *Exclamauit itaque omnis cætus voce magna, & benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in se.* Dan. 13. v. 60. In iudicio oppressa calumnijs, & confictis mendacijs rea edictali programme condemnatur; verum vbi pro ipsa stetit firmissima in Deo fiducia, victoriam consecuta est: *Benedixerunt Deum, qui saluat sperantes in se.* Ac si dicerent: Quòd Susanna illæsam seruarit pudicitiam, eius commendat virtutem, sed confidentia adscribendum est, quòd prorsus destituta ipso in periculo vitam inuenerit, & famam auxerit. Certè Susanna cæcisimis difficultatibus irretiebatur, factiosis calumnijs denigrabatur: iudicium peruersa vltione condemnabatur; ast decantandum sæculis triumphum reportauit, quia in vno Deo indubiè, ac religiosè confidit: *saluat sperantes in se.* E cælo accerliuit Susanna, quo vinceret: *Flens suspexit ad cælum: erat enim cor eius fiduciam habens in Domino.* supra. v. 35. Danielem in campum fiducia produxit, & contra colorata senum commenta armavit, nec castum corpus, quod diabolus infamarat, potuit mortem, aut infamiam pati, dum inuicta constabat in Deo fiducia defendi. Audi Zænon. Serm. de Susanna: *Falsos testes paor inuadit, tremuit diabolus, quòd ipseus commenta nudentur.* Extrema senum libido auctoritate abutebatur, populus fallebatur, diabolus, veritate oppressa lætabatur; ast vbi constans in Domino fiducia in arenam descendit, triumphum gloriosissimum tulit. Iam Angelus senes prodigiosa libidine adustos scindit, iam diabolus tremuit, iam populus cõspectis religiosæ fiducia fructibus gaudet. Nec enim poterat pia fiducia, & fiducialis constantia aduersarios non vincere, dum pro se cælum nequireret non habere. Daniel captiosis dolis circumuentus postulabatur ad mortem; & licet Rex insidias præcallens, & vtilitati Reipublicæ consulens, Danielem ex postulatam eripere conareretur, decretis à se statutis vrgetur, & ad feris tradendum cogitur, & quia Princeps vidit humanum deficere prorsus auxilium, ad religiosæ confidentia inuictum se contulit propugnaculum;

Dan. 13.
v. 60.

culum : *Deus tuus, quem colis semper, ipse liberabit te.* Dan. 6. v. 16. Danieli in lacum demisso subsultabant leones venerabundi, vimque sibi inferebant, Prophetam ieiunio armatum reueriti. Inquirunt Patres, quæ inter tot, tantisque virtutes fuerit præcipua ad truculenta leonum frænandum ora? Alij Prophetæ patientiam, alij ieiuniorum obseruantiam existimant leoninum rictum frænasse, & sæuitiam edomuisse. Verùm Tertullianus indubiæ, religiosæque confidentiæ triumphum adscribit: nam Darij de Deo digna præsumptio cælestes suppetias artulit, quibus sæua ferarum truculentia est repressa, & reportata de liuore sæculis decantanda victoria. Eius verba sunt aduersus Gnost. cap. 8. *Danielem nullius præter Dei supplicem, & idcirco à Chaldeis delatum, ac depositum, statim utriusque conclusa, & visitata feritas leonum deuorasset, si Darij digna præsumptio de Deo falli debuisset.* Ac si dicat: Forsitan famelica leonum sæuitia deuorasset Prophetam, quantumuis virtutibus exornatum, ieiunij, & oratione munitum, vt Prophetæ alteri contigit, quem leo etsi non deuoraret, occidit; in Deo verò confidentia nec falli debuit, nec frustrari potuit: *Conclusa, & visitata feritas leonum deuorasset, si Darij digna præsumptio de Deo falli debuisset.* Digna præsumptio nec debuit, nec potuit falli, imò triumphis meruit redimiri. Nec solum religiosa confidentia æternum corporis pellit periculum, sed internum nouit anteuertere detrimentum. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas vt aquilæ.* Isai. 4. v. 31. Fortè Prophetæ alludit ad mulieris de dracone triumphum: Nil draco non tentauit, vt mulierem seduceret, vt splendorem nitidissimum obscuraret, vt volatum impediret. Verùm mulier alis duabus tendit ad desertum, draconis manifestum distorquetur delirium. *Data sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in desertum.* Apoc. 12. v. 14. Fluuiiales, deliciosasque tetendit insidias, triumphauit tamen fœmina aquilinas assumens alas. Eiusmodi pennas spe fixa fulciri tradit Prophetæ: *Qui in Domino confidunt, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ.* Isai. 40. v. 31. Vbi mulier sentit multiplices sibi insidias obtendi, ad spem confugit, & spes aquilinis instruxit alis, quibus, etsi mulier, versuti serpentis dolos elusit, eludendoque torsit. Hanc ergo fortitudinem à Deo sibi datam testatur Dauid in spei præmium, & ad dæmonis exitium: *Deus fortis meus, sperabo in eum.*

§. IX.

Qui cælestis protectionis scuto protegitur, hostiles repellit ictus, & victoriæ assequitur plausus.

Ignauia applicandum est, si cum hoste initurus congressum, firmum non obiecerit telis scutum; fidelis namque umbo ab ictibus protegit, dum repellit. *Nec virorum (aiebat Euryp. in Aeolo.) multitudinem expanseatis, aut timeatis, quin aliquis recta in prima acie scutum protendat.* Belli est difficile, & periculosum ingenium. Sed Prodest ad tuendam vitam scutum, nullus tamen clypeus est adeò affabrè factus, solerter adeò constructus, qui violentiæ non cedat, & aditum vulneri offerat: fallit humanus, sed protegit inuictus clypeus diuinus. Cui Deus auxilio est, non solum euadit plagam, sed assequitur etiam victoriam. Hinc est, quod Dauid modò repetit, quod giganti olim prædixit: *Tu venis ad me cum gladio, & hasta, & clypeo: ego au-* Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV,

tem venio ad te in nomine Domini exercituum. 1. Reg. 17. v. 45. Quid tunc? *Dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te.* Gigas Dauidi obijciebat præualidam armaturam, sed giganti obijciebat Dauid præualidam in Domino confidentiam, & indubiam promisit sibi victoriam, Prædictionem euentus veram ostendit, & triumphum confidentia de immani aduersario tulit: *Scutum meum, & cornu salutis meæ.* Ac si dicat: Vbi Deus mihi adinstar scuti fuit, aduersariorum elusi ictus, & triumphus assecutus sum plausus; id enim sonat *& cornu salutis meæ.* Cornu namque accipitur pro fortitudine, sublimitate, triumpho. *Cornu* (inquit Hugo) *id est firma celsitudo.* Itaque Dauid inimicos subegit, celsitudinem obtinuit, laudesque promeruit, dum cælesti clypeo protegitur, & interno robore armatur. Cùm superba Israëlitarum præsumptio hostes despexisset, eis terga vertere cõpulsæ est: Iosue in lacrymas fusus ingemuit, sed Deus dolorem deliniuit, & quomodo notam abstergeret, & victoriam reportaret, ostendit. *Leua clypeum, qui in manu tua est, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.* Ios. 8. v. 18. Cùm clypeus ad hostis eludendos ictus deseruiat, non videbatur speranda victoria, sed assequenda tutela, & tamen promittit Deus laurum, si confugiat ad clypeum. Iam si inquiras, qualis iste clypeus fuerit? Respondebit Glossa Moralis, Christi Domini iugem esse recordationem: *Clypeus iste est memoria passionis Dominicæ.* Thren. 3. *Dabis eis Domine scutum cordis laborem tuum.* Adnectit: *Si clypeus constanter teneatur in manu bonæ operationis, debellatur insultus carnis, vel fomitis.* Sine hoc scuto Iosue deuicta lugebant arma, illo verò deuictis hostibus, rubuerunt sanguine tela. Nam qui ad Christum, eiusque memoriam confugit, securæ protectione munitus contra aduersariorum copias procedit. Dum Iosue copiarum proprijs confidunt viribus, indecorè cesserunt hostibus; vbi verò Dominico clypeo, hoc est cælesti opè confisi adoriuntur aduersarium, faciliè reportant triumphum: ergo quia Dauid hoc clypeo protectus, *Scutum meum,* hostiles non solum repellit adultus, sed victor assecutus est plausus. *Et cornu salutis meæ.*

§. X.

Excelsis opus est tuto profugio, & valido fulcramento.

Res est non solum inquieta, sed periculosa felicitas: ipsa se exagitat, & licet fortunati non moueat cerebrum, æmulorum exulcerare probatur animum. Egregiè Senec. Epist. 36. *Non est, quod tibi isti persuadeant, eum esse felicem, qui à multis obsidetur: sic ad illum quemadmodum ad lacum concurritur, quem, qui exhauriunt, turbant.* Fortunatus à multis obsidetur, nec minùs à blandientibus, quàm ab hostibus, solum quòd alij blandissimè fallunt, alij manifestius insurgunt. Ad felicem, vt ad lacum, omnes concurrunt, aut exhauriendi studio, aut turbandi desiderio; vnde opus est fortunatis fidelissimo vt clypeo, & validæ protectionis munimento. Bene hoc Dauid nouerat, qui vbi se à Deo meminit eleuatum, asseruit etiam protectum: *Elenator meus, & refugium meum:* Quasi à tergo insequatur gloriam inuidia, & contra inuidiam sint necessaria profugia. Censeres victorij, splendoribus, dignitatũque luminibus splendorem non indigere profugio, sed ipsam esse felicitatem pro tutamento. Verùm expertus Da-

uid, eleuatum, ait indigere tuto profugio, quia plurimo obsidetur aduersario. *Eleuator meus, & refugium meum.* Vt noueris felicem inter hostes degerere, & vndeque telis inuadi: *Refugium meum* (inquit Hugo,) *id est, ad quem refugi.* Ad cœleste opus fuit profugium recurrere, quia Dauid ubi fortunatus, contra se expertus est plures inuidentiæ telis armari. *Sicut turris Dauid* (aiebat Spons.) *collum tuum, quæ adificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Cant. 4. v. 4. Vbera, quæ hinnulis comparauit, clypeis non muniuit. *Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capre gemelli, qui pascuntur in lilijs.* v. 5. Si inquiras: Cur hinnuli placidè in lilijs pascuntur, & nullis terroribus agitentur, quando collum tot clypeis munitur, & tot armatorum sollicitis excubijs defenditur? Respondet Textus, hinnulos ut inualidos, & exiguos nec inuidentiæ telis expositos, nec dolosis artibus impetitos, collum verò, dum eminent, dum capiti proximum lucet, indigere clypeis, quia celsitas ipsa intuentium exulcerat inuidentiæ, & dolosam irritare solet astutiam. Qui celsi, præcipitio inueniuntur vicini; aut quia ipsa felicitas mouet fortunati caput, aut quia inuidenti infufflat odium. Contra celsum multiplices tenduntur insidiæ, & armantur fraudes dolosæ. *Abbas Absalom censet* (verba sunt Deltij in Lit.) *dicti turrim propter tria: altitudinem, pulchritudinem, fortitudinem.* Dum turrim vocat, denotat sponsam cæteras altitudine vincere; pulchritudine supergredi, felicitatèque superare; ergo opus illi fuerunt scuta, & arma; nam inuidentiæ multiformia tela collimat; & euertere indefessa sollicitudine tentat. Nouerint ergo felices, esse prærupta, quæ eminent alta, ut tuta prouideant sibi profugia, quibus multiplicia frustrentur tela. Adde, felicitatem bene comparari vino; nam, ut vinum temperatè videnti, vegetam conseruat salutem, & intemperanti affert inopinatam perniciem, sic felicitas prudenter in planum deducta euadit periculum, sed si fortunatum inebriarit, & mentem è loco mouerit, affert celerrimum detrimentum. *Bene aliquis illam fert* (aiebat datus Seneca) *sic: quomodo vinum.* Si plures modestius vterentur fortuna, elusissent & iacula; verum dum asperi, dum violenti, dum tumidi alios irritant, vndique impetere irritati laborant. Leunculus ad thronum euehitur, & iam factus leo inhauiit ad prædas, irrogare non timuit iniurias: & qui leunculus pacatè viuere in sylua, leo aduersariorum sustinuit tela. *Eduxit unum de leunculis suis, & leo factus est.* Ezechiel 19. v. 3. Contra leonem aduersarij plurimi militarunt, & durissimis catenis vinxerunt. *Audierunt de eo gentes, & non absque vulneribus suis ceperunt eum, & adduxerunt eum in catenis in terram Aegypti.* Mira res: leunculus non capitur, & leo vincitur. Et quidem secutior leo, quàm leunculus videbatur, cum & robur validius, & vis ad se tuendum adauctior: quomodo ergo leo experitur miseriam, qui leunculus placidam est potitus fortunam? Iam Textus retulit: *Didicit capere prædam, hominèmq; comedere.* Dum leo abusus est potestare, dum sitiuit sanguinem, dum superbus comedit hominem, contra se excitauit insidias, & catenis vinctus extremas subiuit etiam miserias: leunculus non incessit superbo adè fastu, non terruit rugitu, non nocuit morsu; ergo deguit pacatè in sylua, nec contra se aduersariorum asciuit arma; ast dum leo potentiâ fisis nihil non audet, pericula ingentissima incurrit. *Didicit capere*

prædam (inquit Lira) *per rapinas, hominèmq; comedere per homicidia: sua sibi potentia nocuit, dum alieno adipatur sanguine, dum rapto ditescit ære.*

§. XI.

Grande beneficium est à vi liberari periculis, sed granatus à conscientia absolui piaculis.

Materia est gloriæ principalis, discrimina miseri propulsare, & salutem periclitanti largiri; quid enim gloriosius, quàm indigentium leuare inopiam, periclitantium propulsate miseriam? Verum cum longè sint pretiosiora ad animam spectantiæ, quàm ad salutem corporis conducentia, plus debetur animæ salutem curanti, quàm corporis sospitatem tuenti; plus accepit conscientia salutem restitutus, quàm à corporis discrimine liberatus. *Nisi culparum occasiones emergerent* (aiebat Cassiod. 3. Var. 46.) *locum pietas non haberet: Quid enim salubris ordinatio gerat, si morum probitas cuncta componat.* Ariditas terræ pluuiæ beneficium exoptat, medicas manus infirma valetudo desiderat; verum conscientia vulnus humana nequit ad salutem venire solertia, quia opus est misericordia diuina. Hoc in sæculo pœnarum acerbitas finitur cum tempore, inter supremas anhelantis ignis angustias votum est potius quàm durare, perire. Vnde plus contulit, qui culpam, aut impediuit, aut depulit. Hinc est quod Dauid cum ferè innumera accepta retulerit beneficia, eius deleuisse iniquitatem veluti fauoris agnouit esse cotonidem. *Saluator meus, de iniquitate liberabis me.* Iam præmiserat, Deum scuti adinstar repulisse aduersariorum ictus: *Scutum meum, felicitatum attulisse prouentus: Cornu salutis mea.* De inapalibus eleuatum ad thronum contra inuidentiæ, ac æmulatorum multiplices, multiformesque insidias inuenisse confessus est tutamentum: *Eleuator meus, & refugium meum:* sed modò grandiora refert beneficia, scilicet deleta peccata: *Saluator meus, de iniquitate liberabis me.* Ac si dicat: Meis oculis captus deliqui, honorabilem thronum violauit, sanguinem innoxium effudi: cumque hæc omnia & cœlestem mihi iram conciliarent, & æternam pœnam asciscerent, ea erga me fuit misericordia diuina, ut Prophetis monitis ad dignam me pœnitentiam adduxerit, pœnamque clementissimus mitigarit: ergò licet magnam eius debeam deprædicare munificentiam tantis beneficijs obstrictus, longè ampliorem, culparum deletis maculis, sum misericordiam expertus. Opportunè Lira: *Notatur hic iniquitas Dauid in facto Bethsabee, de qua fuit liberatus quantum ad culpam per veram contritionem, & confessionem, & quantum ad pœnarum ultionem.* Diuina lucebat in collatis Dauidi beneficijs munificentia, verum cum essent temporalia, tempore erant etiam auolutura; ast quæ adulterij, homicidijque sautiabat animum plaga, ni cœlesti dignatione fuisset curata, immortalis esset miseria. Ergo quantum æternum distat à temporali, tantum distabat à cæteris beneficijs mætem cœlesti luce reluminasse, & vires ad eluendas conscientia maculas indidisse. Quid enim prodesset throni celsitudo, purpuræ splendor, si culpâ inquinatus, in æternum disperiret, & gehennalibus flammis adustus gemeret: Bene ergo beneficiorum fuisse testatur cumulum, de iniquitate eripuisse, & oculos cordis ad abluendam lachrymis culpam reluminasse. Iudith, utpote hostium depopu

Cant. 4.
v. 4.Ezech. 19.
v. 3.

depopulatrix, & Israëlitarum adiatrix faustis acclamationibus, & diuitijs copiosissimis adaugetur. *Vniuersa, quæ Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Iudith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni supellectili.* Iudith. 15. v. 14. Victrix dextera æternauit sibi famam diuitiarum affecuta ingentissimam copiam; Verùm Iudith quasi cæterorum oblita, Numinis erga ipsam exaggerat dignationis excellentiam, quia culpa infici non permiserit, sed ab omni macula immunem prorsus seruarit. *Viuit ipse Dominus, quoniam custodiuit me Angelus eius, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc reuertentem, & non permisit me Dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria sua, in euasione mea, & in liberatione vestra.* Iudith. 13. v. 20. Hanc præcipuam à Deo se accepisse fateretur misericordiam, quod euaserit maculam, non quod inauditam aded affecuta fuerit victoriam: *In euasione mea: & cur non dicas: In victoria mea?* Quia victoria, inquit, temporalem adducit gloriam, culpa æternam ignominiam: ergo etsi gratiarum honorabile tributum ob victoriam acceptam pendo, plus me debere ob conscientia integritatem agnosco. Audi N. Sanct. *Prudentissima foemina, interposita inuisurandi religione, affirmat opus illud à Deo fuisse profectum, cui tribuendum est, quod ipsa omne periculum tam vitæ, quam honestatis, & pudoris euaserit.* Detrunctæ hostem, acquisisse diuitiarum congeriem, erat commiseratione dignissimum, si intercessisset piaculum; ergo cætera parui æstimauit, à crimine prorsus redijisse immunem beneficiorum maximum, actis Deo gratijs, agnouit.

TEXTVS.

VERS. 4. Laudabilem inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero.

§. XII.

Dei laudes canere, est inimicos ferire,

SE cautè contra hostiles impetus munit, qui Dei laudes canere puro ore non desinit. Vnde coccineæ vittæ labia comparantur Sponsæ: *Sicut vitæ coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce:* Cant. 4. v. 3. nam, vt coccineus funiculus è fenestra appensus hostiles impediabat conatus, sic dulce diuinæ laudis elogium aduersariorum repellit ictus. In labijs hymnus, funiculus est purpuratus, quo hostes ligantur, & veluti fascino præpediuntur. *Fabricator mundi* (aiebat Ennod. in Panegir.) *ad potiora munera modulatis inuitatur eloquijs: dicite, si non pramij loco opifici suo lingua blandiatur; adiungitur, quod de sacrario mundi pectoris laudatio debet principalis effluere.* Dum laudatio Numini honestè blanditur, versutia inimicorum euertitur, nec procedunt inimicorum arma, si Numinis personuerint elogja. *Laudabilem inuocabo Dominum* (inquit Dauid) *& ab inimicis meis saluus ero.* Ipsa laus erat contra inimicos sagitta, quæ eos prosterneret, & impetus eneuaret. Ita Lira: *Ab inimicis meis saluus ero, scilicet ab inimicis inuisibilibus, qui sunt maligni spiritus.* Maligni spiritus Dei laudes proferentem exhorrent, & malunt terga vertere, quàm audire: ergo Dauid, dum protulit in Dei laudem psalmum, de aëreis potestatibus tulit triumphum. Sara *Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.*

Iudith. 15. v. 14.

Iudith. 13. v. 20.

Cant. 4. v. 3.

pudica foemina, vt parentibus obediret, sapè matrimonium contraxit; verùm dæmon, Asmodæus nomine in viros exercebat imperium, & Saræ adaugebat luctum: *Tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos.* Tob. 3. v. 8. Quid tunc? Ad Dei laudes afflictæ vidua recurrit, & iam fractas dæmonis vires presentit. *Benedictum est nomen tuum, Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facies.* v. 13. Iam prædicat misericordiam, iam hostibus prænuntiat ruinam, iam promittit sibi victoriam. Et vnde tanta Saræ confidentia, in quam toties contorserat dæmon arma? Profectò ex Dei laudibus, inquit Stephan. in Allegor. Thylm. *In oratione persistens cum lachrymis deprecabatur Dominum: oratio Deum lenit, lachryma cogit: hæc vincit, illa pungit.* Dei laudibus obarmata, & lachrymis vnctæ sic inimicum pupugit, sic vastauit, vt exinceps viribus prorsus defecerit, ne in arenam iterum proflire tentarit. Inuisibilis namque hostis ardentissimo inuidentiæ dolore torquetur, cum Deus de sacrario casti pectoris, de pudico ore prolatis laudibus commendatur. Quousque Sara Dei elogia referre distulit, vires aduersarius exercuit, ast vbi protulit Dei elogia, victricia contra dæmonem fuerunt arma. Ergo si vis à captiosis infidijs dæmonis liberari, assuesce Dei laudes proferre; nam Dei laus durius hostem vulnerat, quàm sagitta, & dum resonat grata lingua, confusibilis retunditur hostes audacia. Bene ergo Dauid ad diuinas recurrit laudes, vt inuisibiles atterat hostes: *Laudabilem inuocabo Dominum, & ab inimicis meis saluus ero.*

Tob. 3. v. 8.

TEXTVS.

VERS. 5. Quia circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.

§. XIII.

Sapè adest Dei opportunum auxilium, cum nullum sperabas à cæcis difficultatibus exitum.

SAPÈ homo in eas deuenit angustias, eis sapè difficultatibus irretitur, vt quodammodo ad salutem exitus desperetur; arduis tamen in casibus adest diuinum auxilium, & mare in tranquillitatem vertitur turbulentum. *Perpetua nocte superstes* (aiebat Cassiod. 5. Var. 29.) *ad remedia nostra mutuari luminis beneficio festinauit, vt quem vincere non poterat, saltem clementia suauitate sentiret.* Caliginosis tenebrarum voluminibus circumsepto regia clementia affulsit, & indulgentiæ suauitate salutarem præstitit exitum, cum miserandum iam timeretur exitum, Dauid etiam in eas deuenisse testatur difficultates, vt nullum vitæ appareret effugium, nec humanum videretur superesse remedium: *Circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.* Veluti impetuosis torrentibus voluebatur circumactus, & mortis periculis ingemiscebat vndequaque circumseptus. Verùm cum copioso milite obsessus & omni humana spe destitutus, diuina dignatione aduersariorum artes eludit, & incolumis prorsus euasit. Hunc esse legitimum versiculi sensum Noster existimat Sanctius, cuius verba sunt:

Incipit laudare Deum, dum ostendit, quàm fuerit ab inimicis grauitus, atque diu vexatus, & quomodo à rebus angustiis, quæque nullum videbantur ad salutem exitum habitura, non solum incolumis, sed etiam superior, & victor semper emerferit. Cùm contritiones, seu angustia mortis illa dicantur, quibus iam præsentibus, nullum speratur suffragium, & cùm rapidis torrentibus militaris affinuletur manus, quæ præceptis irruit, & vndique circumseptum ad mortem petit, ait Dauid, eis torrentibus deterritum, eis mortis angustijs sic circumuallatum, vt nec spes affulgeret, nec industria proficeret; & tamen Dei auxilio difficultates ad eam cæcas rupisse, & conatus aduersariorum frustrasse. O quoties homo, ni Dei adesset opportunè misericordia, ingemisceret hostium præda, & quas appetitus cæcitas asciuit, implicatus difficultatibus, ad salutem non promoueret vota. Verùm Deus à vitæ discrimini eruit, & ab animæ tenebris ad lucis felicitatem reducit, vt iam abacto discrimine, & mortis liberatus timore innumeras liberatori gratias agat, & cautus eiusmodi salutis, & animæ pericula repetere timeat. In eas Israëlita deuenit angustias, vt à tergo Ægyptius hostili mucrone instaret, & mare transitum impediret. Cùm persequerentur Ægyptij vestigia precedentium, repererunt eos in castris super mare. Exod. 14. v. 9. Inermi armatorum copia impetito sola spes restabat in fuga, sed hanc permittebant nullatenus maria. Cùmque iam Israëlita non solum se deploraret occisum, sed insepultum, & auiibus deuorandum, adfuit cælestis fauor, & euauit omnino terror; nam scissum mare fugientibus fuit profugium, & persequentibus fuit naufragium: *Tollens se Angelus Dei, qui precedebat castra Israël, abiit post eos.* Angeli præsentia aduersariorum vigor elanguit, & Israëlita per profunda maris puluerulentus incescit. Audi elegantem Zænonis stilum Ser. 3. de Exodo: *Præsentaria exitum mortis expauit: hinc enim persequentium Ægyptiorum infestis mucronibus premebatur, inde maris vndis magno clausis obice premebatur.* Etenim illi nulla inerant naues, nulla transfretandi præsidia, cùm subito diuina prouidentia scinditur mare. Ægyptiorum strage, Hebræorum salute voluit Deus omnes edocere, ne vllus de cælesti misericordia desperet, quantumuis se sentiat cæcis difficultatibus impediri; nam, si ex corde cæleste impleret auxilium, salutarem inueniet exitum.

T E X T V S.

V E R S. 6. & 7. *Funes inferni circumdederunt me, præuenerunt me laquei mortis. In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo, & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius.*

§. XIV.

Homo culparum ligaminibus irretitus, mortem pati solet improvidus.

Miserabilem reddit virum luminis ademptus ornatus, & cæcus culparum nexus:

animæ oculus densis culparum caliginibus impeditus ad remedia luminis non festinat, quia quantis tenebris inuoluatur, ignorat: detestabili ambitu, qui debuisset animitus abhorre, sæpè cognoscitur suspirare, & dum sibi vanissimis spebus blanditur, improuisis mortis doloribus occupatur. *Est & hæc peruersitas hominum* (ait Tert. aduers. Gnost. cap. 5.) *Salutaria excutere, exitiosa suscipere.* Scorpiaco veneno saucius veluti stuporis vinculis irretitur, nec remedium procurare probatur; nam vbi pestilens ille humor possedit viscera, totus vigor animi obtunditur, & sensus gelido torpore ligatur, vt iam nec vicinam mortem obstupefactus præuideat, nec accedere sentiat. Ecce vbi Dauid lethale culpæ venenum ebibit, inferni funibus se illigatum non sensit, nec ad antidotum festinauit: & ni Deus Prophetam mitteret, qui ad mentem reduceret, caligaret: *Funes inferni circumdederunt me, præuenerunt me laquei mortis.* Ac si dicat: Vbi adulterio pollutus sum, sic obtorpui, vt nec animæ periculum cogitarem, nec me durissimis vinculis illigatum sentirem, imò omnes corporis sensus obtupuerunt, & animæ vigor euauit; vtque durissimis catenis pressus, cogitur persistere immotus, sic ego culparum funibus constrictus, nec mortem cogitabam properare, nec periculum perspiciebam vrgere. Audi Hugonem: *Funes, id est obligationes pœnæ grauissima, vel peccata mortalia, quæ trahunt ad infernum.* O dolor! Qui admisit culpam, sibi promittens citò expungendam, ipsius culpæ grato sopore dormit ignavus, & non semel improuisam patitur mortem nunquam soluendis nexibus irretitus. Ecce Dauid laqueis mortis se testatur præuentum: *Præuenerunt me laquei mortis:* Vt ad vltimam calamitatem inferni funis traheret imparatum: *Funes inferni circumdederunt me.* Culpam mentis comitatur stupor, animi languor: mortis auolat sæpè memoria, & iam iam imminentis periculi fugit notitia. Dum quidam opiparæ mensæ assideret, & se delicatis dapibus recrearet inopinam calamitatem subiuit. *Ligatis manibus, & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium.* Mat. 22. v. 13. Densæ tenebræ comitatæ sunt dura vincula, & auditur lamentabilis eiulatus, dum pedes, & manus constringit indissolubilis nexus. Ibi, inquit, erit fletus, quia hîc nullus oculos deturpauit ploratus: à mensa est translatus ad flammam, à poculis ad inædiam. O doctrinalem parabolam! Peccatorum vincula honestas actiones retardare noscuntur, & tenebras menti effundere comprobantur. Ab internis tenebris ad exteriores transiit, & ne exteriores prouidus præuideret, obtutus, internis caligauit tenebris mentis oculus. Fortè doloribus diuexatus, & calamitatibus inuolutus oculos aperiret, & imminetia pericula euaderet; verùm dum opipara vitur mensa, dum regia degit in aula, non cogitat posse imminere periculum, imò se reputat fortunatum. Satis moralis in Cat. Gregor. *Quia nullum opus ad bonum impleuit, condemnatus est in loco ab omni lumine alieno.* Vinculum attulit tenebras, caligo lachrymas: & dum non præuidetur interitus, resultat æternus luctus. Agat ergo Dauid Numini gratias, quia eum ab inferni laqueis eripuit, & à mortis inconsiderantia indulgentissimus liberauit. *Funes inferni circumdederunt me, præuenerunt me laquei mortis.*

§. XV.

Sæpe calamitas recurrere compellit ad Orationem, & Oratione depellit calamitatem.

Oratio vera poenitudine associata, dum ad cœlum mittit lamenta, calamitatum detergit nubila; inopina felicitate ad portum appellit, & reflantes acrius ventorum adfultus prorsus eludit. *Monit nos* (aiebat Theodor. 5. Var. 29.) *Oceri fusa precatio, sed magis miserabiliorem reddit virum luminis sui ademptus ornatus.* Dum ornatu priuatur, ad precationem vrgetur, & quam turbabat tranquillitatem appetentiæ insipientis adfultus, composuit precationis honestæ ambitus. Hinc est quod Dauid calamitatis turbine iactatus, & reflante inuidia præpeditus ad orationem recurrit, & dum cœleste implorat lachrymis patrociniū, inimicorum frustrauit votum: *In tribulatione mea inuocabo Dominum, & ad Deum meum clamabo, & exaudiet de templo suo vocem meam, & clamor meus veniet ad aures eius.* Quibus illigabatur inferni funibus, facile rupit, & mortis laqueos Orationis pennis euasit, tribulatio orare compulit, & Oratione vires tribulationis confregit. *Cum Dauid* (inquit Abul. q. 1.) *tribularetur tunc nimis, & desperaret se posse fugere, clamauit ad dominum inuocando.* Tribulatio omne effugium videbatur obicibus cæcis præcludere, sed supernam opem gemitibus implorando, effugium allecutus est inuenire: & cum videbatur prorsus capiendus, exultauit obsidione arctissima liberatus. Contra laudabilem fœminam multiformes à senibus intèpestiua libidine adustis tenduntur insidie, & iniquis calumniarū generibus premebant factiosæ causæ. Ducitur Susanna ad detestandum tribunal; ibi falsorum testium mendacijs oppressa, & sententia iniquissima lapidanda, cum se non auderet opponere parentela, & crederet popularis presbyteris turba; nec vllum humanum pudicæ fœminæ remaneret effugium, ad cœlum mittit ploratum: *Ecce morior, cum nihil horum fecerim, quæ isti malitiosè composuerunt aduersum me.* Exaudiuit autem Dominus vocem eius. Dan. 13. v. 43. Orate tribulatio suasit, & oratio abegit tribulationem, & iam turbulentus fluctus est portus. Puer spiritu sancto illustratus repetendum iudicium clamat; stupet populus quod morti edictali sententia reuocetur addicta: falsos testes conscientia turbat, & veritas clarescere inceperat: *Saluatus est sanguis innoxius in die illa.* In die, qua omnis ad salutem aditus erat præclusus, ad securam portus stationem appulit gemitus: & tribulatio, dum recurrere anxiam ad orationem compellit, ipsa oratione tribulatio depulsa fugit. Zæno Veron. ferm. 9. *Cruciatu diabolus, quod nulla ex parte suam perfecerit voluntatem, nec adulterium enim, quod factum diffamabat, exercuit, nec homicidium, quod procurabat, inuenit.* Quæ paulò antè mendacijs ingemiscebat oppressa, iam orationis auxilio apparuit faustis acclamationibus celebranda. Ut hinc noueris, quàm tribulatio profit ad Deum recurrenti, & forti animo toleranti. Dauid dum patientia munitur, dum cœleste Numen precatur, triumphator euadit, & inferni thecnas eludit.

Daniel. 13.
v. 43.

TEXTVS.

VERS. 8. *Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conuassata, quoniam iratus est eis.*

§. XVI.

Nullum contra Dei indignationem tutum inuenitur profugium, nec stabile permanere poterit regnum.

VT qui legibus obtemperans religiosa obseruantia stat contra adfultus fortunæ erectus, sic qui belluarum more obbrutescit, ipsa insolentia nutare agnoscitur infirmatus. Quid iuuat anchoris validissimis fundari, si acri tempestate ipsas anchoras contingat infringi? Humanæ potentie potentia humana potest resistere, cœlesti verò indignationi vis nulla poterit obuiare: sibi inuidet, qui piaculis Numinis dilassat patientiam, iritat iram. Dauid Ægyptiorum refert supplicium, vt vile fuerit legentibus documentum: *Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium concussa sunt, & conuassata: quoniam iratus est eis.* Vbi Deus est Ægyptijs iratus terre fertilitas emarcuit, soliditas montis discessit, & quæ putabant Ægyptij nullis viribus subruenda, saxea montium fundamenta vacillauere quassata. Ægyptus exundabat armis, affluebat diuitijs, innitebatur validissimis fundamentis; ast vbi culparum excessu contra se armarunt Numinis iram, nullam in creaturis potuerunt repetire tutelam. Prodest Abul. q. 1. *Commota est, & contremuit terra, scilicet terra Ægypti, nam tempore plagarum inflictarum homines periculo, cum timore commouebantur.* Adnectit: *Tanta fuit turbatio Ægyptiorum, & magnitudo tronuitorum, quod videbantur ipsa fundamenta montium commoueri.* Montes firmitatis obliti subilire videbantur pertertiti; nam contra Dei iram nulla perstant subsidia, nulla præualent munimenta. Edon armatorum agminibus præmunitus, locorum arduitate protectus stabilitatem sibi promisit, & contra se Deum sceleribus irritauit; verum tumens nesciebat superbia, contra Dei iram, nec aquilæ agilitatem proficere, nec montium arduitatem defendere. Abdiam audi v. 3. *Superbia cordis tui extulit te habitantem in scissuris petrarum, exaltantem solium tuum, qui dicis in corde tuo: Quis detrahet me in terram?* Inimicorum despiciebat adfultus, varios fortunæ negligebat aspectus, etsi tot sceleribus inquinatus: ergo stultissimam confidentiam arguit Propheta, & calamitatem prædicunt certissima vaticinia. *Si exaltatus fueris, vt aquila, & inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus.* Infirma erant montium munimina, hebes armorum acies, cæcutiens aquilina perspicacia, nec inter sidera valuit consistere, quem cœlestis indignatio decreuerat deturbare. Audi Theodor. *Altissimis montium fastigijs Idumæa vnde quaque munita erat. Hæc conscendentes, vt ab hostibus impetebantur, sæpe ex multis insidijs euaserunt. Quoniam autem his confidens, ait, insolentis, & elato animo es, quod sis inexpugnabilis, expugnabilem te, & hostibus facilem captu efficiam.* Aquilina penna non subleuabat, quia culparum pondus premebat; nec petrarum defendebant

Psal. 17.
v. 8.

prærupta, quos irata Numinis oppugnabat potentia. Qui contra se Deum habet, nullum pro se obtinebit munimentum; ut qui pro se habet, tutissimum sortietur profugium. Dauid inferni fumibus illigatus aufugit, Edon firmis petris vallatus perijt.

TEXTVS.

VERS. 9. Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore eius vorabit: carbonēs succensit sunt ab eo.

§. XVII.

Deus misericorditer prænuntiat iram, ut peccator effugere possit pœnam.

Cœlestis prouidentia certis indicijs imminens denuntiare solet periculum, ut prouida cautela sollicitarit sibi remedium; verum cum ex hominibus plures belluas imitentur, & belluarum more viuant, prouidentiam ignorant. Mergus (aiebat Cassiodor. 3. Var. 48.) quibus nomen est ex facto, cohabitatores piscium, aquatiles volucres futuras tempestates naturaliter prouidentes, sicca petunt, stagna derelinquunt. Mergus vndas derelinquit, ubi imminere tempestatem præsentit, cum sæpè peccator imminentis calamitatis præfagia non sentiat. Deus irarum significatione misericordiam regit, utque sibi peccator caueat imminentis terrore calamitatis percellit, quia desiderat non punire, flagellum satagit ostentare. Dauidem audi: *Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore eius vorabit.* Fumus ignis indicium est; ergo ante incendium præmisit fumum, ut certum præuidentes indicium, euadere conentur incendium. Facile erat Deo eiaculari ardentissimam flammam, quin præmitteret fumi noticiam, fumo tamen prænuntio indulgentiæ voluit blandiri, si sibi velint homines prouidere. *Omnia ponuntur* (inquit Abul. q. 2.) *ad significandam iræ incensionem.* Fumus iracundiæ ardorem denuntiabat, ut certo indice admonitus, culparum maculis sibi prouideret infestus. Cum ignis præcedat fumum, hic pientissima indulgentia prius fumus admonet: *Ascendit fumus de naribus eius: & postea ignis vorax adurit; & ignis de ore eius vorabit.* Qui ad discipulos ianuis clausis intrauit, aliquando pulsata ianua, voluit introire. *Ut cum venerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei.* Luc. 12. v. 36. Et quid opus est ianuam pulsare, si quibat clausis foribus introire? O cœlestem benignitatem! Monuerat discipulos Dominus vigilias indefessas agere aduersus multiformes hostis insidias: monuerat baltheo, & lucernis præmuniri: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucerna ardentes in manibus vestris: & ne inueniat aliquem minus diligenter succinctum, aut inertem somno deditum, pulsat, ut cum adesse nouerint somnum excutiant.* Notauit Greg. Hom. 13. in Euang. *Venit Dominus, cum ad iudicium properat: pulsat vero, cum iam per æritudinis molestias esse mortem vicinam designat.* Si iudex quem inueniret discinctum, opus esset pœnis durissimis castigare: ergo pulsat, ne impatatum contigerit inuenire; æritudines præmittit imminentis mortis præfagium, ut certis prænuntijs moniti, inueniamur omnes diligenter succincti. Fumum ergo, ait Psaltes, promittere incendium, ut tutum sibi sollicitarint profugium.

Luc. 12.
v. 36.

Ascendit fumus de naribus eius, & ignis de ore eius vorabit.

TEXTVS.

VERS. 10. Inclinauit cœlos, & caligo sub pedibus eius.

§. XVIII.

Ut hominibus benefaciat, non dedignatur Deus splendorem contrahere, & regium thronum deserere.

DECORA resplendet beneficentia, dum aliquam sui detrimento alterius studet commodo, & mauult propriæ dignitati detrahere, ut possit laborantibus subuenire. Notauit Tertul. de Pati. cap. 3. *Nasci se Deus in utero patitur matris, & expectat: natus adolescere sustinet, & adultus non gestit agnosci, sed contumeliosus insuper sibi est.* Tanta maiestas celabatur, & veluti offusis tenebris tegitur, eligens ad speciem quid maiestati, & splendori detrahere, ut melius egentibus quiret auxilium præbere. Audi Volusian. ad August. apud N. Cerd. ad lib. de Pati. cap. iam dat. *Omnes mortalium sentit affectus, nec competentibus signis tanta maiestatis indicia clarescunt.* Competentibus radijs non clarescit maiestas, ut subueniat calamitosis benignitas. Hanc ergo, quæ omnem laudem transgreditur, munificentiam Psaltes præmisisse dilaudat hoc versu: *Inclinauit cœlos, & descendit, & caligo sub pedibus eius.* Nos ducit Psaltes ad Exod. 14. v. 20. ubi Deus tenebrosa nube insidens reliquit priora, utque afflictis subueniret, tenuit extrema. *Priora dimittens post tergum stetit inter castra Ægyptiorum, & castra Israël? & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem.* Qui iure maiestatis longè cæteros antecedere debuit primus, dignatione non recusauit esse post omnium terga postremus, & qui solares radios ingenito euincebat fulgore, tenebrosa maluit latere caligine. Liram audi: *Inclinauit cœlos, non per loci mutationem, sed per effectus inhibitionem, scilicet ad punitionem Ægyptiorum, & liberationem Hebræorum.* Fulgor testaretur præstantiam, sed caligo euulgabat beneuolentiam, antecedens declararet primatum, vltimum deligens locum, pientissimum commendauit affectum. Sic ergo, ait Dauid, hominum salutem ambiuit, ut nec recusat thronum deserere, nec splendorem tenebris laudabiliter obscurare. Hæc adnotarint, qui ob Deum nesciunt, quid vanitati detrahere, nec ad aliorum calamitatem leuandam aliquid splendoris minuere. Dignus profectò Elias qui cœlesti colloquio frueretur, dum ut Elisæum prophético exornaret spiritu, non recusat montis deserere tutum fastigium, & confragosum iter agere per desertum: *Reuertere in viam tuam per desertum in Damascum: cumque perueneris illuc, &c. Elisæum autem filium Saphi, qui est de Abelmehula, unges Prophetam pro te.* 3. Reg. 19. v. 15. Elias expromptè paruit, & misso pallio, Elisæum ab aratro ad spiritum prophetalem traduxit. *Cum venisset Elias ad eum, misit pallium suum super illum.* O munificentiam mirandam! E fastigio descendit, deserti confragosa non horret, pallio denudari non timuit, ut Elisæo lucem refundat, ad altioraque transferat. Quantæ hoc in opere reluctant virtutes: celsitudo deseritur, labor aditur, pallium

Exod. 14.
v. 20.

3. Reg. 19.
v. 15.

pallium denudatur: Dominum imitatus, maluit sua sibi munificentia detrahere, quàm indigenti non subuenire. Rabbanus apud Glossam sic ait: *Redemptor Noster descendens de caelo diuino iudicio acquisiuit populum adhuc terrenis operibus inbiantem, in quo salutem fecit, cum eum ad fidem conuertit. Elias enim interpretatur Dominus Deus. Elias Christi imaginem retulit, dum fastigia deseruit, dum desertorum anfractibus laborauit, dum pallium, vt alteri consuleret, exiit; est enim quid diuinum splendorem innubilare, vt quiueris alijs proficere.*

TEXTVS.

VERS. II. Et ascendit super Cherubin, & volauit, & lapsus est super pennas venti.

§. XIX.

Deus morosus punit; celerrimus beneficia imperit.

Qui ad regimen se nouit delectum, sciat boni medici vices gerere, & amara solùm salutis causa applicare. Puniendi remedium datum est pro salute cunctorum; & sæpè fascēs, ne infligant supplicium, ipso incutiunt aspectu metum. *Cunctator esse debet* (aiebat Cassiod. 7. Var. 1.) *qui iudicat de salute.* Beneficium commendat celeritas, supplicium tarditas. Lento vestigio procedet prudens ad infligendam pœnam, celeri volatu ad beneficiorum fundendam copiam. Cùm Psaltes descendisse Deum præcedenti versu dixerit, modò celerem arripuisse volatum asserit: *Inclinauit celos, & descendit: & caligo sub pedibus eius.* En non ait, inuolasse, sed descendisse; imò videtur de Deo loqui, vti de homine, qui tenebris impeditus lenta vestigia ponit, & gressum explicare non audet: *Descendit, & caligo sub pedibus eius:* id est, descendit, & vestigijs ad speciem tardis, & obscuritate impeditis. Transi modò ad versiculum, de quo agimus, audiēsq̃ super celerrimas Cherubini pennas inscendisse, & celeriter inuolasse: *Et ascendit super Cherubin, & volauit.* Iam se difficultas offert: Cur scilicet antea morosus, cur modò celerrimus? cur qui antea ferè non explicabat gressum, arripuit modò volatum? Quia antea ex nube illa tenebrosa dignam de Aegyptijs tulit vindictam, modò Israëlitis largam imperitare beneficiorum decreuit copiam: ergo ad beneficia inuolauit, ad supplicia pedetentim descendit. *Descendit* (inquit Lira) *ad punitionem Aegyptiorum... & ascendit super Cherubin; per hoc designatur velocitas diuini subsidij ad liberationem populi.* Vides homines edoceri, esse ad irrogandam pœnam prudenter tardos, & ad conferenda beneficia sapienter celerrimos? In puniendo celeritas creat inuidiam, in benefaciendo tarditas notam. Consumata laus est, lentè punire, celeriter benefacere. Bouis vestigio incedebant animalia ab Ezechiele conspecta. *Planta pedis eorum quasi planta pedis vituli.* Ezechiel. 1. v. 7. Bos tardigradus, & morosus est, ergo cum aquila posset agitatatis alis intolare, bouis maluit gressum referre. Transi ad Isa. 6. videbīsq̃ Seraphin intolare, & polluti labij sordes abstergere. *Volauit ad me vnus de Seraphin.* Isa. 6. v. 6. Non sine arcano mysterio alibi explicatur volatus, & tardatur alibi gressus. Et

Ezech. 1.
v. 7.

Isa. 6. v. 6.

quæ discriminis causa est? Quia alibi intentabatur pœna, alibi erat depellenda macula: ergo ad impertiendum beneficium Seraphin celerem arripuit volatum, ad infligendam pœnam Cherub à boue lentum est mutuatus vestigium. Audi Theodoret, apud Glos. ad 1. caput Ezechielis: *Tanta Domini benignitas est, vt peccatorum causa suos famulos supplicijs, & calamitatibus afficiat.* Vbi opus fuit peccata punire, tardo incessit gressu, vbi beneficia impertienda erant, celeri aduentauit volatu. E contra sæpè videas apud homines contingere, pedes eorum veloces sunt, vt sanguinem fundant, lenti vt beneficium impertiant.

TEXTVS.

VERS. 12. & 13. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrans aquas de nubibus cœlorum. Præ fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ignis.

§. XX.

Deus faciem puniturus abscondit, benefacturus ostendit.

Cogit sæpè ad infligendam pœnam delinquentis reatus; nam quomodo se contineret scelestus, ni iudicialis gladius refulgeret distributus? Vt bonorum merita ad dignam præmiorum compensationem compellunt, ita ad vindictæ seueritatem piacula cogunt. Is verò iudici, Principique benignitatis inesse debet affectus, vt veluti erubescat irrogare supplicia, & libera facie dilargiri conetur dona. *Tor angusta cogitationis intrauimus* (aiebat Cassiod. 1. 1. Var. 5.) *vt populus ille antiquis delectationibus assuetus, beatissimis regnantium temporibus, explosis necessitatibus perfruatur.* Dignum Principe subire non recusauit laborem, vt populus esuriam depelleret, & abundantia exundaret: Subiectorum inopia erat regentis pœna, & plus aliena macies Principem affligebat, & calamitas diuexabat. *Lati esse non possumus nisi & illos gaudentes communiter audiamus.* Boni Principis est, de suorum dolore tritari, & de incrementis gaudere. Hanc Deo Psaltes attribuit laudem, duo ad speciem repugnantia sibi coniungens; ait namque inter offusas tenebras latitasse, & mitis splendoribus emicuisse. *Posuit tenebras in circuitu suo latibulum, cribrans aquas de nubibus cœlorum, præ fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ignis.* Inquires: Quomodo potuerint amico fœdere consociari fulgoris claritas, & tenebrarum obscuritas, & cur suo se fulgore prodant, qui densis caliginibus latitat? Si quærit latibulum caliginis, cur publicum non refugit splendoris? O expende, eodem tempore Dominum pertinacibus Aegyptijs merita supplicia infixisse, Israëlitas veluti beneficiorum imbre cumulasse: ergo castigans quærit latibulum: *Posuit tenebras in circuitu suo latibulum.* Israëlitas verò protegens latum ostendit aspectum. *Præ fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ignis.* Hic de nube illa Exod. 14. tenebrosa, & noctem illuminante, agit tradit Lira: *Hoc intelligitur de nube existente inter filios Israël, & exercitum Aegyptiorum super mare rubrum, quæ erat obscurissima, & densissima ex parte Aegyptiorum.* Adnectit: *Verumtamen quia illa nubes illuminabat noctem ex parte filiorum Israël, vt* *ibidem*

ibidem dicitur, ideò subditur: Pra fulgore, &c. Actionam diuersitas affectuum denotabat diuersitatem, nam, vt veluti coactum Ægyptios punire, proderet, faciem celabat, & adspicientium oculos effugiebat; Hebræis verò beneficia impertitus, lucem induit, & lætam vultum ostendit. Vt discant rectores, dum puniunt, vultum contrahere, dum benefaciunt, gaudere. Est enim sæui, truculentique ingenij aliorum gemitibus oblectari, & commodis distorqueri. Audi Sen. 1. de Clem. c. 3. *Pestifera vis est, valere ad nocendum. Illius demum magnitudo stabilis, fundatæque est, quem omnes tam supra se esse, quàm pro se, sciunt, cuius curam excubare pro salute singulorum, atque vniuersorum quotidie experiantur, quo procedente, non tamquam malum aliquod, aut noxiuum animal è cubili profilierit, diffugiunt, sed tanquam ad clarum, ac beneficum sidus certatim aduolant.* Sæuæ truculentæque feræ est, discernere, & sanguine effuso satiari, benigni sideris refouere, & humanæ saluti viuere. Iurè regno priuatus est Saül. *Ego proiecerim eum ne regnet super Israël.* 1. Reg. 16. v. 1. Nò solùm itrogare supplicia suspirabat, sed coram se homines occidi gaudebat. *Misit Saül nuntios, vt viderent Dauid, dicens: Afferte eum ad me in lecto, vt occidatur.* 1. Reg. 19. v. 15. Non solùm iussit occidi, sed sæuo voluit spectaculo delectari. Innuat Abul. q. 23. *Saül desiderabat nimis occidere Dauid.* Satis illi non erat, si Dauid lectorum manu petiret, sed vt propria manu trucidaret: vt execrandum oblectamentum caperet, in lecto voluit afferri: ergo potestate iustè priuatus est, qui, cùm fas esset, suorum pœnis affligi, ostentabat doloribus oblectari.

1. Reg. 16.
v. 1.1. Reg. 19.
v. 15.

T E X T V S.

VERS. 14. & 15. Tonauit de cœlo Dominus, & excelsus dedit vocem suam: misit sagittas, & dissipauit eos, fulgur, & consumpsit eos.

§. XXI.

Qui affectauit aures salubribus monitis denegare, velle probat se perire.

Qui admonitionis beneficium contemnit surdus, propriam calamitatem maturauit improvidus; nam cruenta contra se asciscit flagella, dum ad salubria obsurdescere affectauit consilia. *Non dubitamus* (aiebat Cassiod. 7. Var. 22.) *esse gratissimum, quando quis commonetur officium implere susceptum.* Gratis auribus admitti debet admonitio, quæ de benignitate promanare cognoscitur, quia nihil, quod puniat, inuenire velle probatur. Miserabiliter voluit perire, qui pertinaciter refugit admoneri. Psaltes priùs retulit Deum de cœlo repetitis vocibus admonuisse, quàm sagittis ardentissimis vulnerasse: *Tonauit de cœlo Dominus, & excelsus dedit vocem suam: misit sagittas, & dissipauit eos.* Blanda admonitio præcessit, ne sagitta referret, ast dum contumacia ad pijssimas obsurdescit voces, contra se architectatur calamitates. Certum est Interpretibus, loqui Prophetam de Ægyptiorum punitione: quos Deus priùs irarum significatione deterruit, ne fulmina iaceret. *Extendit Moyses virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram.* Exod. 9. v. 23. Poterat Moyses virga ferire,

Exod. 9.
v. 23.

maluit tamen tonitruis, & vocibus deterrere; ast vbi ad voces obliuuerunt, contra se flammæ ardentissimas pertinaciæ halitibus insufflarunt. *Pluitque Dominus grandinem super terram Ægypti, & grando, & ignis mixta pariter ferebantur.* Flammæ non tulissent exusti, si admonitionis beneficium honorassent deterriti. Audi N. Sanct. *Hæc omnia satis constat accidisse; cùm ex Ægyptia seruitute emerferunt Hebræi.* O quàm cœlestis benignitas studuit Ægyptios non perdere, dum tot voluit monitis à pertinacia retrahere. Ipsi sibi conflarunt indignationem, obstinatissimam obijcientes repetitis monitis surditatem. Prius tonitrua roboarunt, & fulmina postea vserunt: *Dedit Dominus tonitrua, & grandinem, ac discurrentia fulgura super terram.* Philisthæi arma in Dauidem mouent, iniqua consurgunt in prælia. Cùmque Dauid arderet hostes atterere, & audacem insolentiam vi armorum punire, iubet Dominus, ne in prælium irruat, antequam sonitus in cacumine pyrorum gradientis præcedat: *Cùm audieris sonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc inibis prælium.* 2. Reg. 5. v. 24. Ni arcanum lateret mysterium, non erat gradi in pyrorum cacumine necessarium. Cur ergo præmittit sonum ante Philisthinorum excidium? Certè, vt dum sonitu terret, dum terrore admonet, Philisthæis demutare sententiã suadeat, ne, si perseverarint, euertat. Si sonitu admoniti profugia sibi quæsisent, miseram stragem vitassent, ast dum contumaces persistunt, pereunt. Audi Liram: *Signum erat Angelorum venientium in auxilium Dauid ad debellandum aduersarios.* Aderant Angeli aduersarios debellaturi, strepitu priùs ostentauere potentiam, si Philisthæi salubrem arripere velint fugam. Poterant nullo strepitu deuastare, maluerunt tamen strepitu saluti Philisthinorum consulere, & quidem, ni despicerent sonitum, non subirent miserandum interitum. Sæpè Angelus internis inspirationibus terret, immixtis terroribus admonet, si fortè peccator respiscat, & imminens flagellum euadat; verùm dum interiores obturat aures, dum salubrem contemnit vocem, irreparandam contigit subire perniciem. En Dominus antequam contorqueat iacula, præmittit tonitrua: *Excelsus dedit vocem suam.* Sed quia obsurduerunt ad tonitrua, ardentissima experti sunt iacula: *Misit sagittas, & dissipauit eos.*

2. Reg. 5.
v. 24.

T E X T V S.

VERS. 16. & 17. Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius: misit de excelso, & assumpsit me, & extraxit me de aquis multis.

§. XXII.

Vbi corrui impius peccatorum pondere pragnatus, iustus graditur cœlesti auxilio protectus.

Peccator dum insanis appetitionibus blanditur, sibi elaborat perniciem; iustus, etsi afflictionibus pressus, tutam lucratur securitatem. Putant impij Deum longè abesse, & ab ipsis perpetrata nescire, & hac cæca astutia delusi ad exitium properare

properare solent incauti. *Securitas re* (aiebat Princeps apud Cassiod. 7. Var. 18.) *nostra non inducat absentia; quidquid feceris, nos videmus. Qui usu ipso subtilissima perquisitionis, & errores artificum possumus prima fronte deprehendere, & laudabiliter operata iudicare.* Adnectit: *Vide ergo qua diligentia, quo studio sit faciendum, quod ad nostrum venturum constat examen: age itaque, ut nulla te vanalitas, nulla culpa demergat.* Aliter homines agerent, si perpendere possent culpas demergi, & scelerum pondere praegravari. Psaltes apparuisse, ait, maris effusiones, & reuelata fuisse orbis fundamenta, ut iniustos naufragium mergeret, & iustus in portum securus, laetique perueniret. *Et apparuerunt effusiones maris, & reuelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini, ab inspiratione spiritus furoris eius: misit de excelso, & assumpsit me, & extraxit me de aquis multis.* Alludit ad Aegyptiorum, Israelitarumque per marinos vortices iter: vna, eademque via Aegyptius graditur, & Hebraeus; verum iste in salo ambulauit, ut solo; ille, dum putat firmam calcare tellurem, inuenit turbulentam voraginem. *Apparuerunt (inquit Lira) effusiones maris, Aegyptios summergeutes, & apparuerunt fundamenta orbis, quia superficies terra, qua erat in profundo maris, fuit discooperata: ita quod filij Israel transerunt per medium maris, ut habetur Exod. 14.* In eadem via iniquus inuenit scandalum, & iustus triumphum; nam iustum virtutum pennae eleuarunt, grauiam iniustum peccatorum pondera demerferunt: *Extraxit me de aquis multis.* Christus Dominus, ut doceret eodem vitae genere alium reperire salutem, & alium architectari sibi calamitatem, aiebat: *In illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus assumetur, & alter relinquetur: Luc. 17. v. 34.* Ecce vnus assumitur ad palmam, relinquitur alter ad poenam; quod notauit eleganter in Cat. Ambros. *Non iniquus est Deus, ut pares studijs in societate viuendi, atque indiscreta actuum qualitate meritum, remuneratione discernat. Non autem merita hominum copula usus exequat, quia non omnes, qui adorantur, efficiunt, sed qui perseuerauerit usque ad finem, hic saluus erit.* Idem iter Lot, & vxor arripiunt, ut ad tutum inuolarint profugium, verum inutilis curiositas mulieri supplicium attulit, Lot securitatem inuenit; nec enim calamitas, aut sospitas itineri fuit assignanda, sed gradientium moribus adscribenda. Idem, inquit Christus, institutum vitae plures inueniuntur amplexi, sed non omnes meritum qualitate simillimi. Vnde peccator perit culparum pondere pressus, & iustus triumphat caelesti auxilio, & honestis actionibus exornatus. Israelitis mare fuit portus; Aegyptios absorbit fluctus.

Luc. 17.
v. 34.

TEXTVS.

VER. 18. *Liberavit me ab inimico meo potentissimo, & ab his, qui oderunt me: quoniam robustiores me erant.*

§. XXIII.

Sic accepta celebranda sunt beneficia, ut nulli expresse impingatur obscura nota.

Vbi que est necessaria prudentia, sed praecipue dum gratitudo refert beneficium, quod alteri. *Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.*

rius fama afferre potest incommodum. *Omnia ad tuum titulum peruenientia* (aiebat Princeps apud Cassiod. 7. Var. 23.) *sic agat, quemadmodum ad meliora peruenias.* Sic aliqua sunt inseparabiliter associata, ut nequeat vnum referri, & alterum silentio signari, sed tunc prudens sic ad se pertinentia euulget, ut nullius honorem laedat. Saül, quem malus instigabat spiritus, ea pertinacia est persecutus Dauidem, ut nec sylua regerent, nec scopulus praeruptus absconderet, nec solum ibicibus peruius locus praemuniret: omni in loco mors ante oculos versabatur, & saepius Dauid periisset nisi caelestis fauor inimici potentiam frangeret, & solertiam omnem eluderet. Ergo cum Dauid, ad gratias ob tanta beneficia pendendas teneretur ita se gessit, ut nec accepta beneficia taceret, nec aemulus notam incurreret. *Liberavit me ab inimico potentissimo, & ab his, qui oderant me.* Et cur, o Dauid, inimici nomen non exprimas, nec iniustos oculos prodas? Quia si exprimerem, inquit, Saülis famam innubilarem: cumque satis fuerit ad euulgandam specialem fauoris gratiam aduersarij retulisse potentiam, nomen non vulgari, & armata potestate indignationem expressi. Itaque ad beneficij magnitudinem explicandam, quali fuerit periculo liberatus, expressit, & ne fama detraheret, nomen tacuit. Opportunè N. Sanct. *Noluit Saülis toties audiri, & obscurari nomen, cum fieri non posset sine Regij nominis infamia.* Si à Saüle potentissimo hoste se incolumem euasisse referret gratus, Saülis honor innubilaretur obscurus, suppresso verò nomine hostis, non laedebat famam, & beneficijs euulgebat excellentiam: *Noluit Saülis obscurari nomen.* Nec semel vsus est hac laudabili praecautio. *Circumdederunt me (aiebat alibi) vituli multi, tauri pingues obsederunt me.* Psal. 21. v. 13. Metaphora est vsus, ut se caelesti virtute protectum gratus vulgaret, ne aduersarijs proditis notam inureret. Beneficij magnitudinem non declarasset, ni periculi magnitudinem expressisset: Ergo se à validis impetum tauris retulit, & impetentium nomina occuluit. Itaque impetum se ostendit, & voluit uti metaphora; declarauit periculum, & honori non attulit detrimentum. *Pertauros (inquit Euthym.) intelligit Pontifices, Scribas, & Seniores populi propter aetatem nimirum, & praeminentiam, quos etiam pingues appellat, quia multis Dei donis praeter ceteris fruebantur.* Caelestibus donis exornatos, dignitatisque luminibus satis conspicuos, multiformes insidias obtendere, & fraudulentos dolos concinnare, dignitatis erat iniuria, & personarum infamis nota; ergo sub taurorum aenigmate, quale euaserit periculum, ostendit, & nomina aduersariorum silentio tegens, eorum honori consuluit, quando non esse nequibat obscura nota dignitatibus exornatos caecissima aduri inuidia. Hinc disces, cum opus est quid referre, honori proximorum consulere.

§. XXIV.

Solus Deus potest eripere, quem prauitas robore, & potentia armata animatus tentat euertere.

Laboriosum est multiformes euadere insidias, si contra pusillum pugnet ira viribus obarmata, potestateque tuta. Humana industria difficulter periculum eluditur, si persecutor validis viribus obarmatur. *Non paruum rem tibi respicis*
H h h
fuisse

Psal. 21
v. 13.

fuisse commissam (aiebat Cassiod. 7. Var. 4.) quando tranquillitas regni nostri tua creditur sollicitudine custodiri. Ita tamen, ut milites tibi commissi uiuant cum Prouincialibus iure civili, nec insolescat animus, qui se sentit armatum. Defendere inermem, debilemque à militis insolenti ferocia, quæ nescit iura, & pro legibus habet arma, res erat difficultatibus plena. Quod si arduum est frænare armatum, quid erit hostem multiplicem continere, grandi potentia, & viribus præualidis præmunitum? Hinc est quod Dauid superna virtute se testatur protectum, dum armis, potentiæque firmum tulerit multis temporibus aduersarium. *Liberauit me ab inimico meo potentissimo, & ab his, qui oderant me, quoniam robustiores me erant.* Hostis viribus robustus, potentia validus in eas sæpè angustias Dauidem coniecit, ut, ni supernum auxilium adfuisset, nec periculum eludere, nec mortem quiret euadere, ea tamen fuit Numinis solers tutela, ut tot, tantisque difficultatibus præpeditus, ab omnibus exultarit exemptus. Prodest Abul. q. 3. *In hoc Dauid confitetur se liberatum virtute Diuina, quia ipse hostibus impar erat.* Saül Rex armatorum copijs armabatur, & odio ardentissimo adurebatur. Adulatores plurimi, ut Principis lucrarentur gratiâ, sollicitam præstare promittebant industriam: ergo vnicus Dauid sæpè sæpius perijsset auxilio humano destitutus, ni cœlesti virtute fuisset ereptus. Verùm Deus iustum non dereliquit, sed omnes aduersariorum conatus fregit. Deus rubo insidens inter flammaram vndas illaso, Moyfi apparet, utque Israëlitas duro iugo oppressos liberarit, delegat. *Veni, & mittam te ad Pharaonem, ut educaſ populum meum.* Exod. 3. v. 10. Moyſes multiplices allegat causas, extrahere ditionem molitus, & rei difficultatibus retardatus: iam opponit status humilitatem, iam linguæ balbuciem, tandemque restitit, quousque in Pharaonis Deum constitutum audiuit: *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Exod. 7. v. 1. Si inquiras: Cur tandiu fuerit reluctatus? Respondeo, non ignorasse Pharaonem, eiusque Principes contra inermes, inualidósque ardore succensos, & penitus delere conatos: *Venite (aiebat Pharao) sapienter opprimamus eum.* Exod. 1. v. 10. Ergo cum expenderet Moyſes inimicorum non solum potestatem, sed dolosam etiam vafriem, reculabat munus, humanas vires excedens, & diuinam potestatem requirens. In Deum electus paruit, & ad eiusmodi propulsanda pericula cœlesti opus esse potentia ostendit. Prodest Basil. Seleuc. Ora. 9. *Vox ferebatur, quæ Moysem contra Egyptios armabat, imperatoria pro populo data tessera. Quibus Moyſis rebus incitatus populum deposcebat exsolui.* Iam Pharaonis Deus aggressus est populum exsoluere, qui solum homo, legationem admissus est recusare, ut factis edoceret, solius Dei esse, pauperem eripere, si potestate armatus tentarit euertere.

T E X T V S.

V E R S. 19. Præuenit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmitermentum meum.

§. X X V.

Totum studium demonis est adoriri incautum, & delere malè securum.

Prudencia nihilominus est cauere (aiebat Cassiodor. 3. Var. 48.) quæ non putantur emergere. Cautela aut semper est necessaria, aut non nocet, si prudenter fuerit superflua. Munitio in tranquillitate tractanda est, quia malè tunc inuenitur, cum, premente aduersario, quæritur. Astutus hostis obseruat remissum vigilantia neruum, & tunc aggreditur malè securum; nec imprudenter promittit sibi victoriam, si cœsse nouerit vigilantiam. Grauiſſimum Dauid sustinisset periculum, ni cœlesti fuisset præmonitione præuentus, totum hostis studium erat, ut facilè posset detriumphare, imparatum impetere; verùm Deus in die afflictionis illam præuenit ne incautus caderet: *Præuenit me in die afflictionis meæ.* Id est afflictionis diem meæ præuenit. Et quidem hostili adſultu perirem incautus, ni à Domino fuisset præuentus. Alludit ad dolosas Saülis insidias, & dolosas Ceilensium thecnas. Stabat Philistæus tertorem ingeminans, & ad singulare certamen prouocans. Dauid hunc diem afflictionis non vocat, quia lapidibus iam paratis, descendit in arenam, & obtinuit prouida solertia victoriam; vocat verò afflictionis diem, quando pulsabat lyram, nullius periculi conscius, imò omni securitate confisus. Nam tunc Saül per insidias contorsit iaculum, & incauti sibi promissit interitum: & profecto Dauid sublatus esset, nisi eum cœlestis gratia eripuisset. Ad hæc: Cum Dauid Ceilensibus, quos discrimini eripuerat, non fideret, consuluit Oraculum, an Saül illuc veniret, & an Ceilenses Saüli traderent? Oraculum Saülem venturum, & Ceilenses tradituros respodit: *Tradent.* 1. Reg. 23. v. 12. Præuentus ad tutiora fugit, hostesque euasit. Abul. audi. q. 3. *Inceperunt me persequi, dum ego nihil opinarer, & intelligitur de Saüle.* Victoriam sibi Dauid promissit, instructa lapide funda, vrgentissimum verò periculum subiit, cum securus lyra caneret, cum Ceilam incoleret, quia vtrobique imparatus, & vtrobique insidijs reperiebatur obsessus. Historia omnes admonet securos, incautosque grauius periclitari, cum tectum non videant dolum, & vigilantia remittant neruum. Ieiunijs orationibusque obarmatos animarum hostis non audet aggredi, quia veretur vinci; quos verò intuetur incautos, & incuriosè succinctos, tentationibus premit; & quod peius est, sapius vincit. Elias vbi Iezabel cæcum furorem prænouit, prouide fugit: Eum per desertorum aspera incedentem, & declinare pericula anxia sollicitudine suspirantem, non comitatur Angelus, quia fugit trepidus: verùm vbi se periculum euasisse credidit, obdormiuit. Iuniperi sub vmbra sedit, somnoque indulſit: tunc Angelus dormientem excitat, cibo reficit, & ad tutiora contendere celeriter monet: *Surge, comede, grandis enim tibi restat via.* 3. Reg. 19. v. 7. Inquirendum est: Cur Angelus adfuerit dormienti, cum se adſpiciendum non obtulerit vigili? Lira placet, Angelum excitasse dormientem, quia cum sibi videbatur sæcurior, erat proculdubio Elias ipsa securitate periculofior. Non misit Iezabel manum contra vigilantem, contra ieiunantem, contra fugientem; at si nosset somno deditum, & solliciti timoris neruum

Exod. 3.
v. 10.

Exod. 7.
v. 1.

Exod. 1.
v. 10.

1. Reg. 23.
v. 12.

3. Reg. 19.
v. 7.

neruum remissum, armis premeret, & fors vinceret: Ergo adfuit Angelus, quasi grauiori periculo laboraret incautus, quam laborabat solitus. *Hic consequenter* (inquit Lira) *circa Eliam ponitur Angelica promissio.* Dormiens, nec de periculo cogitans, discrimini probabatur proximior, cum sollicitus, & defatigatus esset remotior. Ut noueris spem vincendi hosti facere, qui incautus negligit se ad pericula præmunire.

TEXTVS.

V E R S. 10. Et eduxit me in latitudinem, liberauit me, quia complacui ei.

§. XXVI.

De Numinis fauore venit pericula effugere, ut etiam virulentos hostes amore amplecti.

Cœlesti dignationi adscribendum est, si multiplices eludas aduersariorum conatus, & captiosos anteueras adfultus. Verum etsi æstimatione sit dignum beneficium ad corporis pertinetis sospitatem, maiori longè pretio est habendum, quod ad conscientiam noscitur pertinere salutem. Plures Philosophi depretiarunt formam, quæ metitur cum tempore, extulerunt verò laudibus conscientiam virtute innixam, & rationis soliditate fundatam. *Omnia tibi ex sententia cedent* (aiebat Sen. de Vita Beata) *nihil aduersum accidet, nihil contra opinionem, ac voluntatem: quid ergo? Virtus ad vivendum beatè suffi. it, perfecta illa, & diuina.* Qui virtutem possidet, quid diuinum possidet; qui felicitate plena vititur, quid fluxum, & auolaturum illudendus præhendit. Hinc est quod David, cum ad temporalis vitæ, salutisque conseruationem collata sibi plurima retulerit beneficia, uti donum præstantius, celebrat cordis latitudinem, qua inimicis pepercit, imò eorum incolumitati germana charitate prouidit: *Præuenit me in die afflictionis meæ, & factus est Dominus firmamentum meum, & eduxit me in latitudinem, liberauit me, quia complacui ei.* A Satiile aliquando obsessus, & militum copia sic arctabatur vallatus, ut nec sylvarum latebris, nec præruptis montium scopulis, nec petrarum scissuris euadere posse mortem videretur, cœlesti tamen auxilio insidiatoris artes frustraui, & solertiam omnem elusit: pro tanto ergo beneficio Deo gratias refert, quando quidem magna erat æstimatione dignum, vrgentissimo fuisse periculo ereptum, & veluti è mortis faucibus luci restitutum. Verum iustus rerum æstimator Deum, ait, prius sibi collata amplioribus beneficijs superasse, & cordis latitudinem præstitisse. *Eduxit me in latitudinem.* Quæ autem hæc fuerit cordis latitudo, quærunt Interpretes: Hugo existimat, Dauidem hinc gratias Deo agere, quia licet toties ab hostibus fuerit multiplicibus insidijs impetitus, eos non solum non fuerit persecutus odio, sed generoso dilexerit charitatis affectu. Hugonis verba sunt: *In latitudinem, id est in charitatem, quæ latior est Oceano. Attingit enim à sine vsque ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter à cælo vsque ad terram, extenditur ad dexteram, & ad sinistram, id est ad amicos, & inimicos: Matth. 5. Diligite inimicos vestros.* E sententia Hugonis Dauid ea inimicos persecu-

Euan. de Naxera in Reg. Tom. IV,

tus est beneuolentia, ut Saulis curatorem egerit, vitamque seruarit: quod cum sit perfectionis fastigium, cæteris beneficijs asserit antefendum; nam licet vitæ temporalia pericula eludere sit magni habendum, pluris hostes diligere est æstimationum. Elisæus à Sirijs impetitur, & arcta obsidione cingitur; facile elusit periculum, quia pro se habebat exercitum Angelorum armatum, *Plures nobiscum sunt, quam cum illis.* 4. Reg. 6. v. 16. 4. Reg. 6. Felici cæcitate Sirij caligarunt, donec ad Samariam v. 16. Regis curiam se adductos viderunt. Rex hostium suspirabat cædem; Elisæus verò apponere iussit panem: *Pone panem, & aquam coram eis, ut comedant, & bibant, & vadant ad dominum suum.* Mirares, Prophetam armatorum exercitu non captum, sed mirabilior, erga hostes exhibuisse dulcem affectum: non solum aduersarios persecutus non est maleuolentia, sed mensa cibauit opipara, & se duplicato Eliæ spiritu manifestauit ornatum, cum præbuit hostibus cibum. Elias in Quinquagenarium pia indignatione eiacularus est flammis; Elisæus mirabili charitate delicatas Sirijs explicuit mensas: duplici ergo resplenduit spiritu, dum amore aduersarios prosequitur, & vincere beneficijs conatur. *Hic ponitur* (inquit Lira) *istorum liberatio benigna, quia, cum Rex vellet eos percutere, Elisæus non permisit, sed etiam liberaliter refici à Rege imperauit.* Inimicus cibatus Elisæi eximiam promulgabat virtutem, ab hostibus liber Propheta cœlestem ostendebat benignitatem, elegantiorque erat Dei imago erga aduersarios benignus, quam ab aduersariorum conatibus insidiosis ereptus.

TEXTVS.

V E R S. 21. 22. & 23. Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam: & secundum munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodiui vias Domini, & non egi impiè à Deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo, & præcepta eius non amoui à me.

§. XXVII.

Omnia potest sperare secunda, qui studiosè Domini colit præcepta.

SI Olympici currus agitator apud antiquos strapiebat præmia, si cum feris decertans victrici remunerabatur corona, quid merebitur legitime in agone contendens, & sauas internarum passionum bestias euincens. *Principis nomen* (aiebat Cassiod. 11. Var. 35.) *habere promeruit, quia militiæ sacramentis cæteros antecellit. Obseruauit enim iugiter imperialibus iussis: & ut reuerentiam Prætoriana sedis extolleret, tunc ad eius venit obsequium, quando vocabulum cepit habere præcipuum.* Eximia nequiuerat non recipere præmia, qui probatus est reuerenter obseruasse Principis iussa, & Dauid, qui laudandam militiam egit, se ait, præceptorum obseruantiam non solum promeruisse gratiam, sed etiam prosperam assecutum fuisse fortunam. *Eduxit me in latitudinem, liberauit me, quia complacui ei.* Quomodo complacuit, iam refert: *Omnia iudicia eius in conspectu meo, & præcepta eius non amoui à me.* Se totum cœlestibus adaptauit præceptis, ob-

H h h 2 tempe

temperare studuit Numinis iussis. Ergo Deo complacuit, & etiam sibi prouidit, quandoquidem secunda fortuna est vltus, & cœlesti resplenduit gratia exornatus. Audi Nostrum Sanct. *Cur Deus tam in ipsum fuerit liberalis, & beneuolus, eam adducit rationem, quia sibi Deus in ipso complacuit.* Et cur ad eum complacuit? Iam refert datus Interpret: *Quia nihil habuit aut prius, aut maius quam ut diuino obsequeretur imperio, & totum se ad illius voluntatem attemperaret, & fingeret.* Totum Dauidis erat studium, colere Numinis præcepta, vt etiam à Dauide propulsare pericula erat sollicita Numinis cura. Adstabat Goliath aspectu terrorem incutiens, sed Dauidis militabat trophæis: inuisus hostis Saülis dextera vltus contorquebat iacula, sed Dauid facillè eludebat pericula, armatorum eius sanguinem sitiebat exercitus, sed Dauidem ornabat laurus. Omnia illi successere secunda, quia nil illi prius, aut maius, quam Numinis obleruare præcepta. O quot secunda vterentur fortuna, ni spreuissent legis mandata! ast dum insanis cupiditatibus famulantur, cæcis calamitatibus adurgentur. Decantandi illi pueri superbientis, iratiquæ Regis insanam stoliditatem condemnant, auream statuam despiciunt, & quia despiciunt, æstuantis flammatarum voluminibus fornacis proijciuntur in medium: colligati traduntur incendio, sed militauit incendium triumpho. Absumuntur vincula, refugit flamma, & vbi, putares nigris ardoribus confundendos, quasi per amœna virentia incedere videbis iucundos. *Fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, nec contristauit, nec quidquam molestia intrulit.* Dan. 3. v. 50. Non solum detriumpharunt incendium, sed ab ipso, quem prudenter despexerant, elati sunt ad dignitatis fastigium. *Tunc Rex promouit Sidrach, Misach, & Abdenago in prouincia Babylonis.* v. 97. Qui obtemperant iniquis iussis, sperantes Principis gratiam, nigris flammatarum vorticibus vltulati sustinuerunt dignissimam pœnam: *Erupt, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldeis.* v. 48. Flamma pueros reuerita, ministros redigit in cineres iracunda. Ecce inuenerunt pœnam, qui rationem calcantes, prosperam sperauere fortunam. Ecce, qui se diuinis iussis omnimodis aptarunt, torificam inuenerunt auram, & Regis sunt assecuti beneuolentiam. Eleganter Xæno Veron. Ser. 1. de Tribus pueris: *Inter tetros vndantis incendij globos triumphantes, barbarum Regem, minas omnes, ipsum quoque supplicium domuerunt.* Nihil illis potuit accidere non secundum, dum præ oculis legis habuerunt præceptum, suisque edocuerunt factis periculosum esse iniquis Principum votis adulari, & tutius ad eorum elucrandam beneuolentiam, laudabili constantia resistere. Dauid ingentissimam mercedem accepit, quia legibus attemperatus, & cœlestia iussa executus.

§. XXVIII.

Specialem erga se Dei experitur curam, qui aduersarius largitur veniam.

VSu quidem prouenit morigeros, & virtutibus exornatos Numinis beneuolentiam sortiri; sed speciali iure iniurias remittentes videntur gratiam Numinis elucrar. Qui honori suo ad speciem detrahunt, & suam Numini consecraue-

re patientiam, generoso animo ob Deum remittentes iniuriam, specialem sortiuntur cœlestis prouidentia tutelam, & apud homines famam. *Demosthenes* (inquit Euryp. in Prot.) *à quodam conuictijs lassessus, nolim tecum in hoc genere certaminis descendere, dixit, in quo qui vincitur, ipso victore est melior.* Dum maluit non vlcisci iniuriam, commendauit prudentiam, & stultam non reuuit hominum subire censuram. Dauid hanc laudabilem philosophiam factis edocuit, Deo placuisse gloriatur, & ingens præmium assecuturum fatetur: *Complacui ei. Retribuit mihi Dominus secundum iustitiam meam.* Nonnulli ex Interpretibus existimant, de speciali prouidentia loqui, qua Deus omnia pericula amouit, & militem suum eripuit, quam illi prouidentiam meruit inimicis iduluisse, imò eorum salutem curasse. Huc voco Abul q. 3. sic nomine Dauid scribentem: *Cum essem in tribulatione magna, & non viderem mihi aliquod subsidium, Dominus fuit firmamentum meum, id est firmiter me protexit.* A Saule in modum coronæ cinctus, & de subsidio humano desperatus, specialem Dei prouidentiam expertus est; nam accepto nuntio infausto, Saül recessit, & Dauid liber euasit. Inimico benefecerat, iniuriam remiserrat, cantu angustiam releuare curarat: ergo speciali Dei beneficio, vbi nulla spes affulgebat salutis, nuntius fuit occasio incolumitatis. Samariae Rex vt Elisæi obtemperaret mandatis, non solum ab hostium abstinuit cæde, sed opiparè pastos honorauit libertate. *Pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & vadant ad dominum suum.* Appositaque est eis ciborum magna preparatio. 4. Reg. 6. v. 22. Non multopost Benadab arcta ad eum obsidione Samariam cinxit, vt nulla arte, industria nulla appateret effugium. Quid tunc? Dominus miraculosè sic clangore Syrios perterruit, vt se in fugam celeriter darent, & relictis, quæ attulerant, armis, fugerent. *Dominus sonitum audiri fecerat in castris Syria curruum, & equorum, & exercitus plurimi.* 4. Reg. 7. v. 6. Quid tunc? Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris, & dereliquerunt tentoria sua. Certum est sonitum singulari miraculo editum Syrorum aures percussisse, & omnes animorum vires enervasse. Quod si roges: Cur singulari ad eum prouidentia Deus hostes deterruerit, & abire compulerit? Respondeo, fas esse, vt erga Samariae Regem specialissima reluceret Numinis prouidentia, cum ipse cibasset hostes, vt Prophetæ obseruaret iussa. Qui inimicis obtulerat veniam, expertus est erga se prouidentissimam, & singularem Numinis curam. *Diuina virtute* (inquit Lira) *factus est talis sonitus in auribus eorum, & imaginatio, de quibus secutus est timor, & fuga omnium.* Speciali Dei fugerunt hostes prouidentia deterriti, quia antea à Samariae Rege dimissi sunt hostes opiparata mensa pasti.

§. XXIX.

Qui vlticia Dei meditatatur iudicia, timet violare præcepta.

Solus dicendus est ille meus (aiebat Cassiodor. 10. Var. 5.) qui legibus potuerit esse tranquillus. Adnectit. *A domesticis inchoare volumus disciplinam, vt reliquos pudeat errare, quando nostris cognoscimur excedendi licentiam non prabere.* Cum Deus perspicacia suæ præuaricator non sit, etsi clementer

menter distulerit aliquando pœnam, grauissimam
 celsis infligit multam, vt intuiti seueram mul-
 ctam, exhorreant præbere causam. Et quidem, si
 homines attentè expenderent, quæ in peccantes
 Deus exercuerit iudicia, violare exhorrent man-
 data. Dauid Dei præcepta studiosè coluisse, testa-
 tur: *Præcepta eius non amoui à me*: quia eius iudi-
 cia meditatione recoluit, & salubrem metum
 concepit. *Omnia enim iudicia eius in conspectu meo.*
 Quæ fuerint hæc iudicia, quærun Interpretes,
 respondentque, hinc de iustitiæ diuinæ seueritate
 Dauidem agere, & illatas iniquis pœnas cogita-
 tione reuoluere. Audi Hugonem: *Iudicia, id est*
intra flagella. Cogitabat Dauid, Saulem ob Do-
 mini violatum præceptum interijisse ab inimicis
 transfossum, amisisse expendebat regnum, redu-
 cebat in memoriam, Absalonem arbori, vt carni-
 fici traditum, & serui manu transfixum: ergo dum
 animo Dei iudicia expendit, violare præceptum
 exhorruit: *Omnia iudicia eius in conspectu meo, id*
est, flagella. Quid tunc? *Præcepta eius non amoui à*
me. Cùm Ionas nauim Tharsum petituram in-
 scendisset, valentiolem consilij suis in mari tem-
 pestatem inuenit: & cùm aliæ naues placidè vn-
 das transmitterent, hanc tempestas coniurata ve-
 xabat. Lassata deficiebat gubernatoris industria,
 ruebant disrupta acerrimis ventorum flatibus ve-
 la: in naui nauigantes quæsierunt causam, & Io-
 næ culpa excitatam repererunt procellam. Pro-
 pheta è ligneo ad natatili transfertur nauigium,
 & carcerem intrat cæcum. Quid tunc? *Timuerunt*
virii timore magno Dominum, & immolauerunt hostias
Domino, & vouerunt vota. Ion. I. v. 16. Nautæ, na-
 uigantésque sæua etiam tempestate iactati, idola
 inuocabant, nec ab erroribus desistebant: *Clam-*
auerunt virii ad Deum suum: modò verò erroris
 detrectauerunt insaniam, & vero, cœlestique
 Numini votiuam exhibent reuerentiam. *Timue-*
runt virii timore magno Dominum. Sopita tempesta-
 te, timor adauctus est: & qui, imminente naufragio,
 adhuc prosequerantur insaniam, sedato ma-
 ris æstu, confugiunt ad pœnitentiam. Nam dum
 seuera Numinis erga Ionam contemplantur iudi-
 cia, colere antiqua detrectauerunt idola. Huc vo-
 co Zenonem serm. de Iona: *Statim ætus veteris*
vite damnantes pro salute redimenda non solito more
ad stupida simulachra concurrunt, non aris fœtentibus
funestos excitant ignes, non thura cremant, non me-
rum profundunt. Attende studiosius, quæ adnectit:
A suo corde remedium salutare deposcunt, spiritum-
que suum tota humilitate contribulatum ambitiosè sa-
crificant. Vt Prophetam diuinis iussionibus relu-
 ctantem, à marina bellua deuoratum adspiciunt,
 totis artibus tremunt; nec iam cœleste violare
 tentant mandatum, intuiti horrendum violatoris,
 & inopinum supplicium. Bene ergo Dauid nos
 instruit, ad memoria retinenda diuina iudicia, ne
 Numinis contemnamus ausu periculoso præcepta.

TEXTVS.

VERS. 24. Et ero perfectus cum eo, &
 custodiam me ab iniquitate mea.

§. XXX.

Appetitus est adulator insidiosus, culpa dome-
sticus fraudulentus.

Scias nihil inausum, intentatumque fore cul-
 pæ: aduersus ipsius parentem, auctoremque;

vt viperarum progenies viscera genitricis disrum-
 punt, & quibus fouentur, perniciem visceribus
 afferunt, sic scelera de ipso auctore vindictam
 sumunt: Vt in hostili regione versantibus ceruix
 circumagenda est; & quia vbique imminet peri-
 culum, sollicito studio cautelæ est procurandum
 remedium; sic qui blandienti se appetitui subdi-
 dit, nouerit se hosti tradidisse tantò deteriori,
 quantò blandiori: colorat amicitiam, vt faciliùs
 perniciem afferat, & lethalem plagam infligat.
 Huius veritatis testis est indubius Ioannes Bapti-
 sta, dum culpa infectos viperina peste testatus est
 deturpatos: *Progenies viperarum, quis demonstra-*
uit vobis fugere a ventura ira? Matth. 3. v. 7. Vipe-
 ra ipsis in visceribus lethale fouet venenum, &
 proprio nutrit sanguine excidium; ingrata nam-
 que proles viscera materna discindit, & in lucem,
 genitricem necando, prodit. Et quæ à filijs hæc
 mater patitur, inter ipsa etiam oscula coniugì
 insidias molitur. Audi Chrysol. ser. 137. *Vipera*
conceptus sui tempore intra os suum receptum caput
coniugis refertur abscindere, vt per cruenta oscula
non fetum concipiat illa, sed crimen, ac sic carnifices
sceleris sui pariat filios vindictæ ordine, non nature.
 Vt genuina patris de eade concepta vltionem
 expetunt, & matris viscera rumpunt vindictæ or-
 dine, non natura, sic culpa, appetitus progenies,
 cordis domicilium, quo fouetur, penitus cuertere
 adnititur. Hinc est quòd Dauid contra admittæ
 iniquitatis insidias sollicitè sibi prouidet, & ratio-
 nabili metu pauet: *Custodiam me ab iniquitate mea.*
 Achi dicat: Blandus appetitus mihi suasit genia-
 lem thorum violare, Vriamque simulatis dolis
 occidere: tunc fallaci oblectamento delusus, &
 cupidine cæcus crimen concepi, quod mihi in-
 gentissimas attulit molestias, & continuas con-
 tra me machinatur insidias; vnde mihi opus est,
 ab iniquitate mea me sollicitè custodire, & sollici-
 tis in excubiis degerere. *Inrelligitur* (inquit Abul-
 q. 5.) *de adulterio Bethsabæe, & homicidio Vriæ, quia*
istud erat specialiter peccatum Dauid. Peccatum Da-
 uid contra ipsum armauit filium, turbauit imperium;
 exacuit vltorem gladium: ergo magna
 iam sibi erat necessaria cautela, & indefessa so-
 licitudinis vigilantia. Qui crimen admisit, ini-
 micum admittit externis hostibus deteriolem,
 quia hostis externus aperto solet Marte pug-
 nare; ast inuisceratum crimen tacitis, & in-
 prouisis aduultibus solet perimere. Cùm popu-
 lus vituli reatu se defœdasset, Iosue vlulatum
 pugnæ audiuit: *Vlulatus pugna auditur in castris.*
 Exod. 32. v. 17. Moyses asseruit esse cantantium
 chorum, & sibi plaudentium iubilum: *Vocem*
cantantium ego audio. Cùm res aded diuersæ sint,
 gementium vlulatus; & cantantium concentus,
 quærun Interpretes: Quomodo Iosue belli tunc
 potuit audire strepitum? asseruntque ipsum cri-
 men, quod sonoris vocibus aures demulcebat,
 bellum aduocasse, & populo excidium attulisse.
 Innuit Oleasser ad Litt. *Verbum Hebraicum Rahab*
significat frangere, vociferabatur enim populus ex
iuconditate, & lætitiâ. Dum populus admissò cri-
 mine lætabatur, ipso crimine impugnabatur, &
 erat internum bellum, volaticum exterius gau-
 dium. Qui de hostibus reportarant victoriam,
 plectibili gaudio maturauere sibi miseriam, plús-
 que illis timendum fuit ab admissò crimine, quàm
 ab hoste. Nam legitimè pugnantes triumphali
 coronati sunt lauro, admissa verò culpa, vltoti
 ceruices dederunt ferro.

§. XXXI.

Qui sibi ab admissio crimine vult cauere, studeat egregijs virtutibus exornari.

VItæ nos peccata delectant. Latatur ille circumscriptio, ille furto, ille adulterio: cæci oblectamenti caligine non vident, etiam dum feliciter cesserunt, scelera contra auctores infurgere, & illis calamitatem afferre. Bene Senec. Epist. 97. *Prima, & maxima peccantium est pœna, peccasse, nec vllum scelus, licet illud fortuna exornet, muneribus suis, licet tueatur, ac vindicet, impunitum.* Potest peccator exterius esse securus, sed esse nequit interiùs non perturbatus; nam peccatum ipsum lethale probatur esse venenum, quod vitæ, & felicitati insidias molitur, calamitatè que aduocare conatur. Contra hunc pestiferum morbum sola pœnitentiæ medela est. Vnde qui sibi ab hoc aduersario discipit præcauere, egregijs studeat virtutibus communiti. Admissum crimen David agnouit plurima contra ipsum moliri, eique multimodis insidiari; Ergo, vt sibi caueat, perfectè Deo adhærere determinat, vt qui bene nouerat pœnitentiã tutum esse profugium contra eiusmodi insidiosum, & pestiferum aduersarium. Audi quid dicat: *Et ero perfectus cum eo: & custodiam me ab iniquitate mea.* Non ignoro, ait, iniquitatem meam contra me in arenam descendere, & calamitatem moliri, sed etiam scio, pœnitentiã esse validum clypæum ad ictus frustrandos, & repellendos: ergo me lachrymis communiã, & earum ope criminis adfultus euadam. Audi Abul. q. 5. *Ero perfectus cum eo, id est ex hinc iam non peccabo, sed ero perfectus.* Contra acerrimum criminis arietem opposuit exactissimam perfectionem, vt perfecta virtus repelleret quidquid aduersum perpetratum crimen tentaret. Achab fertilem Naboth vineam in vilium olerum hortum conuertere exambit, quia semper diabolus commutationes similes cupit. Naboth religiosè restitit, sed idem fuit potenti resistere, ac vineam cum vita perdere. Iusti effusi sanguinis Deus vltor pro sanguine sanguinem à canibus lambendum prædixit. *In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum.* 3. Reg. 21. v. 19. Achab prædictione deterritus ad pœnitentiã confugit cautus, & impendenti malo virtutem opponit prouidus. *Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & aperuit ciliçio carnem suam, ieiunauitque, & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite.* Pœnitentiã, dum dolorem gignit, calamitatem depellit, & quam negotiatur stragem admissa culpa, vera antenertit pœnitentiã. Audi ipsum Dominum Eliam alloquentem: *Nonne vidisti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius.* Ecce calamitatem, quam induxerat culpa, tardat, aut impedit pœnitentiã, & in virtutis castro Achabus à canum moribus degit tutus, qui citò disperiret inuasus. Prodest Tertul. Lib. 4. aduersus Martion. Cap. 10. *Lego Achab Regem maritum Iezabel reum idololatriæ, & sanguinis Nabuthæ, veniam meruisse pœnitentiã nomine.* Culpa pugnabat, sed pœnitentiã defendebat: contra criminis adfultus, carnis depræliabantur cruciatus, & Achabus, vt sibi ab iniquitate quauerit præcauere, studuit ad insolitam Regibus humilitatem, & pœnitentiã con-

3. Reg. 21.
v. 19.

fugere. Et quidem si in statione firma mansisset constantia, refrænaretur canina lingua. Vt sibi caueat David ad virtutum castra festinat. *Ero perfectus cum eo, & custodiam me ab iniquitate mea.*

TEXTVS.

VERS. 25. Et restituet mihi Dominus secundum iusticiam meam: & secundum mundiciam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.

§. XXXII.

Plures studiosius mundiciei sollicitant opinionem, quam veritatem.

PLures euanidæ gloriæ cupiditate delusi sibi blandiuntur, & speciosam apud homines elucrari famam conantur. Sepulchra exterius dealbata, spurcitijs intus sunt plena: illos coarguit conscientia, sed despiciunt veritatem, & toti sunt in concilianda sibi opinione. *Illud te ad-moneo* (aiebat Seneca Epist. 5.) *ne eorum more, qui non proficere, sed conspici cupiunt, facias aliqua.* Plures exambunt extrinsecus refulgentia, contemnunt solida. David vtraque curabat, & interne solida, & extrinsecus lucentia, sperabatque dignam mercedem, quia euanidam non sitiuerat opinionem: *Restituit mihi Dominus secundum iusticiam meam, & secundum mundiciam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.* Manuum procurabat mundiciã examine cœlesti approbatam, non artificii sagacitate consuetam. Audi Hugonem: *Mundiciã dico factam in conspectu oculorum suorum, non hominum, quod faciunt, qui coram mundo lauant manus suas cum Pilato; quibus dicitur Matth. 6. Attendite, ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Vera est mundiciã, quam Deus approbat, fallax sæpè, quam mundus sine examinis discussione commendat. Sed prohi dolor! Hæc apparens, & illusoria procuratur, quia futilissima fama solum ambitur: nostræ profectò conscientie imponimus, & mendacio gaudemus. *Va vobis* (aiebat Christus) *Scribæ & Pharisei, quia mundatis, quod desoris est calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & immunditia!* Mat. 23. v. 25. Pharisei, vt se mundiciei studiosos ostentarent, exterius refugiebant sordescere, imò affectata candoris puritate micare. *Pharisee* (addit Christus) *cace, munda priùs quèd intus est calicis, & paropsidis, vt fiat id, quod desoris est, mundum.* Calix Pharisaicus diuinis oculis sordescibat, humanis mundissimus emicabat. Totum Phariseorum studium erat, intus sordere, & exterius candidare: affectabant ab alienis abstinere, autum despiciere, æquitatem colere, cum reuera animitus inhiarent rapinis, & occultis seruirent dolis. Prodest Hierony. Cat. *Non hoc dicit, quòd in calice, & paropside eorum superstitio moraretur, sed quòd foris hominibus ostenderent sanctitatem.* Se mentiebantur auaritiæ expertes, fraudis immunes, æquitatis cultores, sed reuerà per occultos meatus sicuter fugebant diuitias, & artificiosè concinnabant fraudes insidiosas. Erat calix interiùs miserorum sanguine plenus, & externâ solum munditiã nitidus; imò vt meliùs posset interiùs sordere, affectabat exterius fallere. *Aqua Nem-*
Rim

Mat. 23.
v. 25.

rim (aiebat Isaias cap. 5. v. 6.) *deserta erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt.* Aqua Nemrim oculis pellucida, & externo candore grata oculis imponebat; eius fertili humore censebantur plantæ irrigandæ, & copiosos fructus edituræ; verum vnda prauis qualitatibus infecta, interiusque sordida radices arborum enecabat, & consumebat arboris venustatem, quæ allatura existimabatur virorem. Vnde sperabant plantæ subsidia, inopina illis promanarunt detrimenta; nam herba exaruit, germen defecit, & grata viriditas auolauit. *Aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt.* In ciuili modi aquis intelligit Thylm. in Allegor simulatam munditiem, affectatamque sanctitatem: eius verba sunt: *Foris candidi, inuis sunt obscuri: in quorum veste vilitas, sed in mente cupiditas, & (vt breuiter dictum sit) aliud agunt, & aliud simulant in omnibus operibus suis, ventum pascentes.* Hatum aquarum fallax puritas germina non nutrebat, sed sordidabat: apparēbat pellucida, sed terreis erat fæcibus turpissimis inquinata. Hanc pestiferam Dauid testatus est puritatem, & diuinis oculis gratam habere studuit munditiem: *Restituet mihi Dominus secundum iustitiam meam, & secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum suorum.*

TEXTVS.

VERS. 26. & 27. Cum sancto sanctus eris, & cum robusto perfectus. Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.

§. XXXIII.

Qualis se quisque experitur, talem esse alterum arbitratur.

VT qui vtitur inspicilijs aliquo colore perfusis, omnia eodem superfusa colore censeat, quia inspiciliorum colorem species induunt, sic animus rubigine infectus similem alijs rubiginem adscribit, & consimiles esse credit. *Quidam* (aiebat Pomponius apud Senec. Epist. 3.) *adeo in latebras refugerunt, vt putent in turbido esse, quidquid in luce est.* Oculi caliginibus deturpati tenebras suas rebus visis applicant, tenebrosasque iudicant. Eleganter Chrysolog. ser. 176. *Imperfectis oculis grandescunt forma, turbantur species, res falluntur ipsæ, quia non iam visionem capiunt, sed adhuc umbram sustinent visionis.* Pro oculorum qualitate obiecta censeantur, & ipso aspicientis colore induuntur. Dauid Deum ipsum, sanctitatis fontem, virtutum originem, ait, aliquando haberi sanctum, & censeari aliquando peruersum: *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Ac si dicat Psalter: Sanctus te honorat sanctum, cum peruersum arbitretur peruersus. Quod si inquiras: vnde hæc iudiciorum diuersitas emanarit? Respondēbit Abul. q. 5. non prouenire à Numine, sed ab homine; nam Sanctus, cum iudicio vtatur non perturbato, attingit veritatem, & agnoscit Numinis perfectionem; ast peruersis moribus imbutus audet delirus, & ipso in Deo reperit prauitatem. Itaque peruersus Deum ipsum eisdem imbutum moribus arbitratur. Abulensis verba sunt: *Homo sanctus reputabit te sanctum, quia verè sanctus es.* Adnectit: *Cum peruersis peruerteris, scilicet reputabit te peruersum, quia*

homines iniqui reputant Deum esse iniustum. Itaque vt sibi blandiatur iniquus alios moribus eisdem censeat deturpatos; vt econtrà modestus, & ad sanctitatem compositus alios credit nullam legibus inferre iniuriam, sed vitam ducere virtutibus exornatam. Hispannum prouerbiū est: *Piensa el ladron que todos son de su condicion.* Et quidem insolitum non est, vt quisque talem alterum censeat, qualem se esse non ignorat. Moabitæ crystallinas vndas sanguineo publicarunt rubore infectas: *Viderunt Moabitæ econtrà aquas rubras quasi sanguinem.* 4. Reg. 3. v. 22. Cum aquæ crystallina candicarent puritate, inquirunt Interpretes, quomodo apparere quierint rubræ, & sanguineo colore infectæ? Abul. q. 20. ait, Moabitarum oculos vapore è tellure rubra exhalato turpatos fuisse, & colorem suum crystallinis laticibus applicasse: *Secundum veritatē non fit rubor ille nisi in oculo nostro, ad quem peruenit radius habens rubedinem.* Manè solaris radius rubeis è terra vaporibus tinctus ad oculos perueniebat, & quo erat rubore infectus, vndis applicabat oculus, eodem rinctas aquas colore existimabat, & fallaciæ suæ fidem præbebat. Itaque qualis erat tunc aspicientis pupilla, talis apparebat aqua; & quamuis purissimo candicaret nitore, censebatur infecta sanguine. O quot Dei serui patiuntur à peruersis calumnias! Innocentem vitæ tenorem iniqua suspitione denigrant, audaci lingua commaculant, & propria caliginis tenebris lucem obscurant! Cæteros existimant (vt aiebat Pomponius) in turbido esse, quia ipsos constat peruersis affectionibus innumbrari.

§. XXXIV.

De iusti consortio ad modestiam peruersus instruitur, modestus iniqui contubernio perueritur.

Quantum possit contubernium, & sodalitiū intelliges, si expenderis vel truces feras conuictu hominum mansuescere, ad patientiamque cogi. Immanis bellua diu passa hominis contubernium, mitigat sæuitiæ impetum, & veluti ingenium mutuatur humanum. *Cum placidissimo, & facillimo, & minimè anxio; morosoque viuendum est* (aiebat Seneca. 3. de Ira cap. 8.) *sumuntur à conuersantibus mores, & vt quedam in contactos corporis vitia transfiliunt, ita animus mala sua proximis tradit.* *Ebriosus conuictores in amorem vini traxit: impudicorum cæcus fortem quoque, & silicem virum emolli: auaritia in proximos virus suum transtulit.* Vitia addiscuntur, dum intuentur; & putatur iniuria, si amicus amici non imitetur exempla. *Eadem* (adnectit Senec.) *ex diuerso ratio virtutum est, vt omne, quod secum habent, mirigent: nec tam valetudini profuit utilis regio, & salubrius cœlum, quam animis parum firmis in turba meliorum versari.* Hanc, quam tradit Philosophus doctrinam, Psalmographus approbat, dum ait: *Cum sancto sanctus eris, & cum robusto profectus, cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.* Vt qui in vnguentaria taberna sedit, aliquem odorem, quem secum deferat, fugit, ita qui inter probos versatus est, aliquid deserit, quo mores expoliat, & vitiorum pestes depellat. *Deuoratus est Israël: nunc factus est in nationibus, quasi vas immundum.* Osee. 8. v. 8. *Israël olim diuina luce illustratus, & miris virtutibus expolitus, iam immundi adinstar vasculi odore fætido exasperat,*

perat, & antiquos mores prorsus denudat. Et quæ huius mutationis occasio? Quia cū improbis victitans, eorū mores est imitatus, & cum peruersis omnimodis est peruersus. Audi Hugonem ad Gen. 33. *Factus est Israël quasi vas immundum, quia ascenderunt ad Assur, imò certè transcenderunt.* De Assur sodalities pestem contraxit, qua mōres prorsus corrupti; e contra, si peruersus moratis, probis que adhæreat, discit nouam philosophiam, & prauitatem denudat antiquam. Saül in aula malo spiritu agitabatur. *Ecce spiritus Dei malus exagitat te.* 1. Reg. 16. v. 16. Mali spiritus habitaculum, & ab ipso spiritu mutuatus consilium contra Dauid inter Prophetas tunc diuersatum insurgit, & Prophetarum habitaculum adit: *Abijt in Naioth in Ramath, & factus est etiam super eum spiritus Domini.* 1. Reg. 19. v. 23. Idem Saül iam cælesti spiritu expolitur, iam iniquo exagitur. Ecqua discriminis causa est? Quia dum se Prophetis adiungit, eorūque contubernio degit in Prophetam transfunditur, & mutatur. *Isti Propheta* (inquit Glossa) *religiosi viri erant.* Cum vitis religiosi Dei laudes canentibus Saül etiam cecinit, cum aulicis superbis, & tumidis intumuit, & malo spiritui habitaculum præbuit: vt noueris, quàm sit verum: *Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Hinc summo studio tibi curandum est, vt sint probi, quorum familiaritate, societate que vteris; nam si obscuris moribus fuerint infecti, quâ deprauaueris, pestem halabunt, & sensim exculti mores peribunt.

TEXTVS.

VERS. 28. Et populum pauperem saluum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis.

§. XXXV.

Superbia sæcunda calamitatum est vena, humilitas felicitatis est causa.

Omnes felicitatem suspirant, sed quâ ad felicitatem peruenire possint, ignorant. Qui superbos gerunt spiritus, qui tumidos nutriunt animos, in se odia conflant, & proborum etiam indignationem irritant. *Gravis fastus* (aiebat Eurypp. in Glau.) *ex improbi hominis opinione nascitur. Quicumque ciuium vir arrogans fuerit, is nec amicis, nec toti ciuitati familiarem se præbet, nec affabilem.* Dum elatio turget, offendit: e contra id, qui decora humilitate demittitur, qui laudabili deiectione honorem cæteris deferre conatur, Dei, & hominum lucratur gratiam, & secundam elaborat sibi fortunam. *Populum pauperem* (aiebat Dauid) *saluum facies, oculisque tuis excelsos humiliabis.* Pauperem vocauit humilem, cum frequenter paupertas animum demittat, nec spiritum superbum gerat. Pauper caret, quibus spiritus inflantur; & celsi animi innutriuntur. *Vox Hebraica* (inquit N. Sanct.) *non magis pauperem, quàm humilem significat.* Itaque vbi noster Textus dicit *Populum pauperem*, Hebræus habet *Populum humilem.* Huic ergo modesto, & humili salus promittitur, vt cuius specialem Deus curam gerat, & causam agat. Et attende, superbiæ decerni ruinæ supplicium, & ad celerem, vt infligatur oculorum ictu, & si-

ne temporis interuallo. *Oculis tuis excelsos humiliabis.* Id est primo aspectu, oculorum ictu. Notauit datus iam Sanct. *Superbos alunt spiritus, qui sublimia cogitant, qui oculos attollunt ad excelsa. Horum Deus oculos superbos, vel vno tantum oculorum coniectu deprimit, & humiliat.* Consonat Abul. q. 5. *Per solum aspectum oculorum humiliat, vel deprimis superbos.* Alia vitia temporis tractu dant pœnas, superbia ictu oculi, momento temporis deiectione experitur angustias. Redeat datus Eurypp. *Cum videris in sublime quempiam elatum, splendidis gloriantem opibus, ac genere, supercilioque supra sortem suam fastuosum, illius celerem diuinitus expecta breui vindictam.* Celeriore alij vitij superbia sibi calamitatem maturat, dum Deum, & homines ad indignationem prouocat. Quid superbo intolerabilius? Quid molestius? Nihil sapit nisi suæ originis claritatem, nihil loquitur nisi domus splendorem, dotumque celsitudinem. Humilitas, dum se laudabiliter deprimat, mirandis incrementis extollit, fastosa superbia, dum se inaniter extollit, vsque ad puluerem deprimat. Mardochæus arcano somnio eruditur, & quid futurum sit, edocetur. Ipsum audi. *Fons paruus creuit in fluiuium maximum, & in aquas plurimas redundauit. Lux, & sol ortus est, & humiles exaltati sunt & deuorauerunt inclytos.* Esther 11. v. 10. Esth. 11. v. 10. En fontis humilitas indubium est felicitatis auspiciū, & inclyti celsitudo certum calamitatis præfagium. Et nota inclytos dici vorandos, vt calamitatis celeritas denotetur; nam quod deuoratur, veluti instantaneè transmittitur: effectus somnio respondit; nam Mardochæus humilis respanduit fortunatus; Aman nullis ferè interuallis stipiti pœnas dedit affixus. *Nedum verbum de ore Regis exierat, & statim operuerunt faciem eius... suspensus est itaque Aman in patibulo, quod parauerat Mardochæo.* Esther. 7. v. 8. & 10. Esth 7. v. 8. & 10. Fulguris ad instar disparuit tumentis prosperitas, & humilis euauit calamitas: fastus malè sibi ominatus est, calamitatemque maturauit, vt humilitas felicitatem asciuit. Huc voco Augustin. apud Glossam: *Deus euenturum aliquid aperte, vel non euenturum, faciendum, vel denitandum denuntiat.* Vt Deus aperte denuntiaret Mardochæi celsitudinem, & Amani celerrimam depressionem, immitit somnium, vbi Mardochæi apparebat humilitas, & Amani superba vanitas, his nos instruens, elatam superbiam copiosum esse miseriarum fontem, decoram humilitatem sæcundam esse felicitatum originem.

TEXTVS.

VERS. 29. Quia tu lucerna mea, Domine, & tu Domine illuminabis tenebras meas.

§. XXXVI.

Plures lucere ex ambiunt, vt vanè splendeant, non vt cæteris proficiant.

Illius magnitudo stabilis, fundatæque est (aiebat Sen. de Prouid. c. 3.) *quem omnes tam supra se esse quàm pro se sciunt, cuius curam excubare pro salute singulorum, atque vniuersorum quotidie experiuntur.* Qui fastigium in scendit, felicitatem suam fundat,

dat, si muneri satisfaciatur. Diu nequit fixè permanere, qui inuenitur sibi aduersari; plures tamen superbè tumidi, & ambitiosè superbi dignitates anhelant, & annexas dignitati curas recusant: dignitatum inscendunt culmina, vt vanè splendeant, non vt alijs proficiant. Dauid dignitates aduentibus ostendit lucendi formam, dum Deum imitandam illis proponit regulam: *Quia tu lucerna mea Domine, & tu Domine illuminabis tenebras meas.* Achi dicat: Tu obtines lucis fastigium, sed tibi soli non splendes, imò fulgore meas tenebras abigis, gressusque dirigis: non tibi soli lucet, sed cunctis proficis. *Dauid* (inquit Abul. q. 5.) *vocauit Deum lucernam suam, quia illuminat eum dirigendo in omnibus agendis.* Ne in periculum incidet, cœlestis lucerna dirigebat, eius depellens tenebras, & emolliens calamitatum angustias. O quam dignè lucis sortiebatur elogium, qui ritè lucis adimplebat officium! Lucerna etiam modij limitibus angustis inclusa, splendoribus emicat adornata, sed ceteris inuenitur otiosa, quia nec scandala docet vitare, nec tenebras curat depellere. Ergo Dauid Deum, ait, fulgentissimam esse lucernam: *Tu lucerna mea Domine:* sed non ex eis, quæ non curant illuminare, sed resplendere: *Illuminabis tenebras meas.* Discant, qui lucis vices gerunt dignitatum splendoribus nobilitati fortunæ otiosos non adulari, sed salubres emittere radios, quibus miseros foueant, & eorum tenebras pellant. Christus dominus discipulos suos confusis fluctuum vorticibus diuexatos, & acris inuens ventorum flatibus impetitos, sicco vestigio maris dorso calcet, & per liquidum firmissimo gressu festinat. Ast discipuli vbi existimauere per marinos vortices gressum deseruire gradientis ostentationi, non gementium subditorum vtilitati, honorifica appellatione priuarunt, & esse phantasma conclamauerunt: *Venit ad eos ambulans supra mare, & volebat preterire eos. At illi, vt viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse.* Marc. 6. v. 48. Eximia non dubitabant potestate vt, quem supra confusos maris fluctus aspiciebant firmis gressibus ambulare, ast vbi arbitrati sunt, potestatem solum deseruire ostentationi, nec eorum prouidere salutem, euanidum putauerunt phantasma: *Phantasma est.* Audi ad rem August. in Cat. *Quia in diuersum ibat, eos volens preterire tamquam alienos, à quibus ita non agnoscebatur, vt phantasma putaretur.* Potestate præditum gressus testabatur, sed dum potestas subiectis non prouidebat, solida non credebatur; vbi verò salutiferam sibi experti sunt potestatem, debitum adorationis persoluerunt tributum, & honorem reddiderunt potestati antea denegatum. Ezechiel cap. 34. v. 2. Israëlites pastores depingens, ait: *Va pastoribus Israël, qui pascebant semetipsos! Nonne greges à pastoribus pascentur? Paulopost subiicit: Facti sunt greges mei in rapinam, & oues mea in deuorationem omnium bestiarum agri, eò quòd non esset pastor.* Sibi videtur Ezechiel contraria proferre; nam si eos Israël appellat pastores: *Va pastoribus Israël!* quomodo ait Israëlites non habuisse pastorem? *Eò quòd non esset pastor:* Quia erant solum pastores ad lucelli incrementa, ad exigenda honoris tributa, non ad misero gregi prouidenda remedia, curanda commoda. *Lac comedebatis, & lanis aperiebamini.* Oues denubantur lanà, vt veste splenderent ipsi superflua; carebant agni lactis annona, vt delicatà fruerentur pastores mensa: & gemitabat grex suo auxilio impugnari, &

denudatum perire. *Videamus quid loquatur Dominus* (inquit August. lib. de Pastor. cap. 2.) *pastoribus semetipsos pascentibus, non oues: Ecce lac consumistis, & lanis vos operistis.* Tenellus agnus alimento mulctabatur, ouis dispoliabatur, quia pastores ad vtilitatem munus detorquebant, & ambitus non erat proficere, sed lucere.

§. XXXVII.

Cœlesti lumini debes obscuris tenebris non inuolui, nec tricis multiformibus implicari.

Contra probos viros hoc in sæculo multiformes tenduntur insidiæ, & tricæ disponuntur captiosæ: si quis præeunti caruerit lumine, irretitus cæco inuenietur ligamine. Lux oculorum magistra veritatem edocet, gressus dirigit, & obices scandalorum repellit. *Liquet* (aiebat Philo lib. 2. de Monar.) *quòd nisi sole illustrante, non essent conspicue tot qualitates corporum, nec tot colorum, formarumque species.* Adnectit: *Quis in tanta maris latitudine, simul & altitudine vias nautis aperuit, nisi ratio?* Nauis gubernator oculos ad sidera contorquens, & gubernaculo assidens per inuias, cæcæque vias aurigat nauim, quousque ad securam litoris stationem appellat, & occultas syrtes effugiat. Nec aliter in spiritualibus accidit. Qui cœlesti lumine fruitur, pericula declinat, & passionum adfultus frænatur. Hoc à cœlesti luce se accepisse beneficium, Psalter fatetur: *Quia tu lucerna mea, Domine, & tu Domine illuminabis tenebras meas.* Achi dicat. Ni tua mihi lux affluisset, nec visibilibus thecnas effugerem, nec inuisibilibus vitassem; verum tu fulgentissima lux, depulsis ignorantie tenebris, sic gressus meos direxisti, vt tectos dolos illuserim, & triumphalem sæpè laurum de hostibus reportauerim. *Dauid vocauit Deum lucernam suam* (inquit Abul. q. 5.) *quia illuminat eum, dirigendo in omnibus agendis, & incidet Dauid in multas ignorantias, nisi Deus illustraret intellectum eius, reuelando ei quid agere deberet.* Perpetrato adulterio, sic animæ aspectus caliginosis criminibus tenebris deturpabatur, vt quam parabolam Propheta contra ipsum protulit, alio adscriberet, & se in alio sententia lata damnaret; ast vbi lux internum reluminavit aspectum, salubrem emisit planctum. In terra etiam Mahob securus ad speciem degebat, sed ipsa securitate periculum maturabat: *Gad Dei nuntius solum vertere monet, & Dauid admonitus mortem fugit.* Itaque cœlesti lumini debebat ad salutem corporis spectantia, & ad animæ pulchritudinem pertinentia; sine cœlestis lucis auxilio pericula incurreret, & deteriores animæ tenebras adamaret. Huius luminis splendore quam sit periculosum carere, & quam salubre potiri, Israëliticus, & Ægyptius populus diuersarum sortium qualitate monstrarunt: Hebræus per maris inuia arripiebat fugam: Ægyptius insecutus vestigia, promittebat sibi victoriam; verum alter, ad quem tendebat puluerulentus appulit portum, alter lutosis vndis inuolutus miserandum subiit naufragium. Si inquiras: Vnde magna adeò diuersitas fuerit orta. Respondit Textus, Israëlites splendenti luce vsos, & Ægyptios tenebris densissimis deturpatos. *Stetit inter castra Ægyptiorum, & castra Israël, & erat nubes tenebrosa, illuminans noctem.* Exod. 14. v. 20. Exod. 14. v. 29. Vna, eademque via incedebat vterque, sed Ægyptius deerrabat tenebris cæcus, & molestis ambagibus

Marc. 6.
v. 48.

retardatus: Israëlita verò sine obice gradiebatur, quia lucis magisterio fruebatur. Prodest Caiet. *Eadem columna fuit columna ignis, & nubis, quia utrumque officium actualiter tunc exercebat: ignis quidem ad illuminandum Israëlitas, nubis autem ad impediendum, ne lux illa videretur ab Aegyptijs.* Pertinaces, arrogantisque Aegyptij iurè meruerunt cœlesti luce priuari: Israëlita afflictionibus angustiat, in clamores lachrymosos effusi, splendenti impetrarunt luce potiri. Ergo Israëlita lucis beneficio itineris vitauit scandalum, peruenit ad portum, & feliciter assecutus est triumphum; Aegyptius dum densis implicatur tenebris, mergitur irreparandis naufragijs: vt notum omnibus fuerit cœlesti lumini felicitatem esse adscribendam, & miseriam hominis tenebris adsignandam.

T E X T V S.

VER S. 30. In te enim curram accinctus:
in Deo meo transiliam murum.

§. XXXVIII.

Virtutis ingressus viam sæpè obicibus impeditur, sed, victis Dei auxilio difficultatibus, coronatur.

Perueicacissimus animæ hostis tunc maxime furit, cum homo eius vinculis absolutus, ad Deum celeri cursu contendit: multiformes in itinere laqueos obtendit, multiplices insidias disponit, obices, quibus cursum retardauerit, obicit: *Tunc maxime sensit* (aiebat Tertul. de Pœnit. Cap. 7.) *cum hominem plenè sensit liberatum.* Vt subterraneus serpens traſcuntes obseruat, vt ad saltu subito noceat, sic diabolus, bestia callidissima anhelat currentem gelido veneno tardare, & impedimenta non vincenda ad speciem opponere. Currebat Dauid diligenter succinctus, & ceruorum agilitatem imitatus: *In te curram accinctus.* Verùm callidus hostis obiecit murum, vt tardauerit gressum: difficultatibus aggressus est timorem augere, & animos prorsus succidere; Verùm Dauid Deo fides murum saltu transgressus est: *In Deo meo transiliam murum.* Quem murum? Ab aduersarijs fabricatum, inquit, & ne currerem, artibus varijs constructum. Et cur modò saxeus tibi murus obiectus? Quia currebam, respondet, agilitate velocissima præditus; nam hostis acrius tunc furit, quando hominem ad arripiendam virtutis viam curiosius succinctum videt: itaque impugnat, obsidet, sæuit. Sed qui in Domino sperat, victis difficultatibus, salit expeditus, & saltu redimit tempus. Audi Abul. q. 5. *Inuocato Deo meo, ego transgrediar murum hostilem, & non timebo irrumperè in hostes.* Nitebatur studiosè hostis currentem, obiecto difficultatum muro retardare, sed eo ipsò Dauid studuit in aduersarios alacriter insilire. Et vbi inuocato Domino impedimenta contempsit, virili contemptu vicit: *Transiliam murum.* Vbi Gabaonitæ ad Iosue transferunt, antiqua tranquillitas in ardua bella conuersa est; iam à vicinis affliguntur, iam à collectis armatorum copijs impugnantur. *Congregari igitur ascenderunt quinque Reges Hamorraorum.* Ios. 10 v. 5. Quid tunc? Gabaonitæ animos non succiderunt, sed opem à Iosue diligentiori studio

implorarunt: *Ascende citò, & libera nos, serueque præsidium.* Iosue Gabaonitarum remunerat confidentiam, & procedit contra aduersarios in pugnam: citissimè Reges, qui promiserant sibi victorias, obscuras confugerunt ad latebras. *Fugerant enim quinque Reges, & se absconderant in spelunca vrbs Maceda.* Terrores ingeminabant, truci aspectu Gabaonitas deterrebant, militem plurimum in campum prodixerant, sed de victoria desperati, tenebrosam ad speluncam confugiunt, laterè que exambiunt. Ad rem Hugo Card. *Adonisedech interpretatur fulgurans, & significat diabolus, qui dolet, quando audit amatores mundi, qui per Gabaonitas significantur, confugere ad Iesum. Et suscitatur quinque Reges aduersus eos, id est quinque sensus corporis.* Fulgur tantisper terret, sed citissimè disparet, soliditatem non habet, sed perstrictim oculos ferit. Ergo diabolus contra sæculo renuntiantes, & ad virtutis castra transeuntes vanos terrores ingeminat, & sensus omnes irritat. Iam Gabaonita, quod expertus antea non fuerat, certamen sentit: iam rebellant sensus, & ad impediendum animum multiplex insurgit ad saltus. Verùm dum Gabaonita terrori non cedit, sed firmus in statione persistit, sensus domantur, & in triumphos certamina conuertuntur.

§. XXXIX.

Ipsa in senectute non sunt arma deponenda, sed studiosè contra vitiorum fraudes prænsanda.

Sæpè qui Martios est secutus labores, tractu temporis viribus fractis, armis renuntiat, & manumissionem exoptat. Fas est, quiescat tranquillitate donatus, qui cum hoste sæpè congressus, & sudatis laboribus fractus. *Otium tibi* (verba sunt ad veteranum militem Principis. 5. Var. 36.) *non ignobile præsentis inssione largimur, quia non est ignauie culpa, quem excusat miseranda calamitas.* Senectutis calamitas attritum laboribus militem bellicis insignibus iam non idoneum ostendit, & Marti renuntiare, otiosamque vitam debilitatum ducere cogit. Verùm & si quis non ignauus, sed graui senectute pressus, Martialibus laboribus se subducatur; in militia spiritali à certamine nullus potest absolui, quia dum superstes indefessis excubijs contra hostiles ad saltus tenetur armari. Dauid post tot bella, post tot cum hoste certamina militarem cingulum non deponit, sed accinctus in campum profilire decernit: *In te enim curram accinctus.* Hic ad nostram eruditionem proponere, ait Noster Sanct. arma in senectute non denudare, sed militari se cingulo sollicitè præmunire. Sanctum audi: *Accinget se rursus armis, que atas iam grauis, & emerita dudum deposuerat.* Profectò nobis eo militiæ genere ostendit decertandum, quo nunquam detur otium, nec intermittatur bellum. Iam senex, & continuis laboribus debilitatus recurrit ad cingulum; non vt plures, qui, si vno, aut altero certamine desudarint, vt veterani putant iam sibi otium, & corpori quodammodo dehiscenti attendendum: sed dum emeriti deponunt arma, in membris ferè emortuis insurgunt iterum bella, & dum torpent ignaui, dant manus hostibus impetiti: aliena in ætate inardescit cupidinis flamma, & ni pœnitentiæ armis sollicita præmuniatur cautela, cedit ignominiosè aduersarijs senectus ignaua. *Ætate longæui,*

Gen. 18.
v. 11.

longæui, & iam ad speciem emeriti, dum sibi securitatem promiserunt incauti, cesserunt tentationibus miseri. Ergo Dauid, ne tot obscuraret victorias, si sollicitas non custodierit vigilias, proponit currere: *Curram accinctus*: Senectus suadebat otium, sed prudentia urgebat ad cursum, ne, si corpori indulgeat, prostratus iaceat. Quia iam mors proximior, in statione persistit vigilantior. Abraham, Saræque senes, prouectæque ætatis erant. *Erant autem ambo senes, prouectæque ætatis.* Gen. 18. v. 11. & nihilominus cum censeret senectutis priuilegio placidum otium sectaturos, videbis dilaudandis laboribus occupatos. Abrahamo persuadebat senectus quiescere, sed cursum maluit, vt exciperet peregrinos, arripere: *Cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi*: Peregrini officiosa hospitatis urbanitate oblectati, paruerrunt, non tam vt patulæ, ramosæque quercus potirentur placidam umbram, quam, vt copiosam referrent hospiti gratiam. Iam ad speciem tantisper recreati, interrogarunt, vbi esset vetula Sara: *Vbi est Sara uxor tua?* Abraham in tabernaculo latitare, respondit: *Ecce in tabernaculo est.* Multa expendenda occurrunt. Cur scilicet Abrahamus hospitem non expectarit accessum, sed quodammodo vim naturæ intulerit accelerando volatum? & cur Sara nimia vetustate confecta, peregrinorum excusarit non solum colloquium, sed & conspectum? Curiositas instigabat, longæua ætas tesseram securitatis præbebat, & nihilominus peregrinorum vitat intuitum, & tabernaculi confugit ad secretum. Fœminas (inquit Oleaster) edocuit pudicam Sara in tanta securitate modestiam: Abrahamus docuit etiam senes cursum. *Docet hic Sarah* (verba sunt Oleastri hæc ad Mor.) *fœminas honestatem, vt non se impudicè, aut temerè oculis hospitem ingerant.* Citò peregrini erant discessuri, & tamen honestatis amore nec se oculis ingessit, nec verba miscuit. Abrahamus senio prægrauatus, quia vicinum prælagiebat è vita excessum, sibi censuit in virtute accelerandum volatum. *Peregrinus ipse* (inquit Chrysol. Ser. 121.) *iugiter laborauit, sicque, ne peregrinis peregrinum se esse sentiret, sub tentorio manens ipse sine tecto aduenam manere non passus est.* Ætatis cessit priuilegio, vt hospites recrearet hospitio, hospitibus assistit, non assedit: & fuit non cum peregrino conuiuia, sed ministravit conuiuus fercula: Vt discant senes inertix non indulgere, sed quia vicinior exitus, virtutibus studiosius ornari, & quod vitæ restat actionibus dilaudandis impendere.

TEXTVS.

VEES. 31. Deus immaculata via eius, eloquium Domini igne examinatum: scutum est omnium sperantium in se.

§. XL.

Mundus vendit fallacijs mixta, virtus offert prorsus sincera.

Mundus offert, venditque plurima pulchram speciem sortita, sed soliditate prorsus carentia. Adustæ illius vlticibus flammis regionis poma externa venustate alliciunt oculos, sed prænsantes frustrantur in cineres versa manus.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

Non solum fallimur, sed quod peius est, mendacio gaudemus; quid sub bractea sit, scimus, & nihilominus oculis nostris imponimus, & conscientiam ipsam corrumpimus. *Tanta est vis voluptatum* (aiebat Tertul. de spectacul. cap. 1.) *vt ignorantiam protelet in occasionem, & conscientiam corrumpat in dissimulationem.* Quæ Dei sunt, vera soliditate fulciuntur, & vtiliter possidentur. *Dens* (inquit Psaltes) *immaculata via eius, eloquium Domini igne examination: scutum est omnium sperantium in se.* Aurum discernentibus aquis, à genitrice terra secernitur, & mundissimis caliculis vasta fornace decoquitur, & iam resplendet purgatum, & à contractis terreis in visceribus sordibus purum. Ergo ait Dauid Dei verbum aurum esse, quod ignis non egeat examine, cum solidum nascatur, & purum. Hunc huius versus sensum esse existimat Noster Sanctus. *Via Domini immaculata, id est, cui nihil adherere possit suspicionis, quæque nihil habeat simulatum, & fallax.* Cætera, quæ nobis offert, aut vendit mundus, sincera non sunt, sed ex varijs concreta fallacijs. Aurum, argentumque etsi pulchram faciem habeant, adulterata, obæratæque lydio indigent, & examine flammarum egent; at Dei verbo nulla queit suspicio adhærere, quia omnimoda constat veritate, & soliditate micare. Adnectit datus Interpres: *Vide metallum, & ad omnes usus prorsus inutile tenuissima contegit, & simulat bractea ex auro, quæ breui affricu manus excidit, & hiantem relinquit, & delusam hominum auaritiam.* Non ita est Dei verbum, cum in eo solida sit semper veritas, & sincera sine vlla simulatione soliditas. *Ego vidi* (aiebat Iob) *stultum firma radice, & maledixi pulchritudinem eius statim.* Iob. 5. v. 3. Iob oculis vsus pulchritudinem imponere nouit, & radicem exsuccam prorsus, infirmamque aspexit; & quod peius est, stultus cæcis affectionibus obscuratus hanc radicem prolatam credidit, & firmissimam, cum reuera citius auerit, quàm germinauerit. *Pulchritudinem* (inquit Philipp. apud Glos.) *nomine falsitatis appellat.* Consonat Olypiodor. *Translatio est à plantis, quæ, exesis radicibus, arescunt.* Erat radix exesa, citò venustas auolatura, sed stultus congeminata cæcitatibus specie radicem existimat firmam, nec suspicabatur exesam: videbat, quæ non erant, & non videbat, quæ erant. Eiusmodi stultorum ferè infinitus est numerus: dolis mixta fallacibus, putant sincera, & nutantia summa; dumque prudenti rationis examine non explorant humana, fera oculos aperiunt notitia. Dauid Dei viam, hoc est, virtutem testatur, nullis dolis contactam, sed planam prorsus, & expeditam: *Immaculata via eius: eloquium Domini igne examinatum.* Michol statuam sensu carentem vestimentis operit, & ministros sagaces fallit: sibi persuaserunt Dauidem molli lecto cubare, & placido somno quiescere, eludebatur tamen oculorum sensus fallacijs pulchris, & veris dolis. *Cum venissent nuntij, inuentum est simulachrum super lectum.* 1. Reg. 19. v. 16. Dauidem quiescere distantibus persuasit fallacia, accedentibus propius auolasse reperit experientia. Eleganter Basil. Ora. 16. *Imago in viri speciem conformata, & in lectulo collocata formæ fictione videntes eludebat.* Aspicientes formæ fictione eludebantur, & luteam, aut ligneam statuam, verum esse hominem arbitrabantur. Sic mundus fallit, sic noster ipse aspectus passionibus perturbatus nobis imponit.

Iob. 5. v. 3.

1. Reg. 19.
v. 16.

§. XLI.

Sapiens antequam verba proferat, trutina considerationis examinat.

Nihil aded indiget, vt verba, decenti mora proferri, & prudentiæ trutina examinari: proferri potest sermo non prolatus, semel reuocari nequit effusus. *Qui venditant* (aiebat Tertul. de Pœnit. cap. 6.) *prius nummum, quo paciscuntur, examinant, ne scalpinus, neue rufus, ne adulter.* Venditores prudenti examine discrimini occurrunt, & ne quid detrimenti subeant, providenter attendunt. Ergo cum verbum irrevocabile sit, & graue non semel proferenti, & alijs afferat detrimentum, prudens verba diligenti sollicitudine examinat, ne inconsideratus discrimen subeat. Ad hanc utilissimam nos trutinationem Psaltes alliciens, Dei verba testatur auri adinstar fulgere igne examinata, & prudentiæ bilance appensa: *Eloquium Domini igne examinatum.* Non indiget Dei eloquium examine, cum prudentiæ infinitæ resplendeat luce; Psaltes tamen nos edocet, maturo iudicio verba proferre, & proferenda examine solerti discutere. Achi dicat: *Eloquium Domini semper prudentiâ resplendet, & nihilominus considerationis examina subit; quid ergo tenentur homines facere, quorum verba sæpè præcipitat ira, & profert passionis ardor? Hanc philosophiam homines edoceri, tradit Card. Hugo: Eloquium Domini, id est Christi, igne spiritus sancti examinatum, id est, quidquid dixit, igne spiritus sancti examinatum fuit, id est vile, & honestum, quia sapiens quidquid dicit, prius apud se diiudicat.* Ingentia plures vitassent incommoda, ni inconsideranter ruerent in verba; ast dum iracundiæ ardore inflammati, aut imprudentiæ nebulis cæci, iniuria, aut pungitiua verba proferunt, sibi calamitatem asciscunt. *Cor sapientis* (aiebat Salomon) *erudiet os eius, & labijs eius addet gratiam, sicut mellis composita verba.* Proverb. 16. v. 23. Vt apes flores eligunt, ex quibus fauos paulatim artificio componant industriâ, sic Sapiens verba eligit, ex quibus sermonem texat nulli iniurium, aut offensiuum. Imprudens verba proijcit, non considerat, cumque impetu elabuntur, contra imprudentem bella concitare inveniuntur. *Cor sapientis erudiet os eius* (inquit Lira) *dirigens ipsum in loquendo.* Cum lingua inquietum sit malum, cum volubile sit venenum, magna cautela opus est, ne insanabilem alijs plagam infligat, imò ne sibi ipsi perniciem afferat.

PROV. 16.
v. 23.

TEXTVS.

VERS. 32. & 33. *Quis est Deus præter Dominum, & quis fortis præter Deum nostrum? Deus qui accinxit me fortitudine: & complanauit perfectam viam meam.*

§. XLII.

Deus sua generosus communicat, homo tenaci auaritiâ denegat.

Puillus homo aliorum ruinis fortunam suam fabricare contendit, & quæ habet, retinere auaritia damnabili exambit. Generosus, Deoque

simillimus alijs prodesse gestit, & gaudet, tuncque suæ magnitudini, & potestati honestè blanditur, si alijs opem dilargiri probetur. *Generaliter quidem* (aiebat Cassiod. 12. Var. 5.) *amplissimum cognitorem decet beneficia dilatare: quoniam qui omnibus præesse cognoscitur, cunctis impendere profuturum censetur.* Deus nullius rei indignus bona sua exambit communicare, nec apud se clausum munificentia thesaurum patitur retinere. Eleganti stylo Basil. Seleuc. Orat. 2. *Velut parturiens magnificentia sua munera, & habere clausum penes se thesaurum impotens, non est contentus prioribus, nec rebus antè dilargitis dona sua circumscribit.* Imaginis suæ homini honorabile est impertitus elogium, vt huius beneficentiæ imitaretur exemplum, gestirétque alteri communicare, quod à cœlesti munificentia expertus est accepisse. Basilio adstipulatur Psalmographus; nam cum Dei fortitudinem deprædicarit, sibi à Deo inditam fortitudinem retulit. *Quis est Deus præter Dominum, & quis fortis præter Deum nostrum, qui accinxit me fortitudine?* Deus fortis fortitudinem Dauidi impertitus est, quasi esset maiestatis offensa, munificentia retinere thesaurum, nec præbere communicata fortitudine auxilium. Innuit Abul. q. 5. *In Hebræo habetur: Deus fortis meus fortitudinis, id est, Deus est fortis, & est, qui dat mihi fortitudinem.* Deus noster, inquit, fortis, nec alius ei exæquandus; hanc tamen prærogatiuam sibi vni non reseruaui auarus, sed mihi communicauit magnificè generosus. Quam homo inuenitur dissimilis! Sibi vni sitibunda auaritia gloriam exambit, & vel stillam impertiri animitus fugit. Nabalis cor à carneo in lapideum, saxeuoque transiit: *Emortuum est cor eius intrinsecus, & factus quasi lapis.* 1. Reg. 25 v. 37. Dignus 1. Reg. 25. erat, qui lapidesceret à viuientium numero expunctus, qui panis frustulum Dauidi tenaciter denegauit auarus. Nec vrbana præces, nec vrgentissimæ Dauidis necessitates vel stillam aquæ impetrarunt: *Auersatus est eos.* v. 15. Tenax auaritia digna est castigatione mulctata, sibi amisit, quod alteri denegauit. *Non solum negauit* (inquit Lira) *quod petebatur, sed etiam à vituperijs inchoauit.* Quam Deo dissimilis extitit Nabal! Deus, quia fortitudine eximius, fortitudinem alijs communicare satagit ambitione laudabili generosus: *Accinxit me fortitudine.* Nabal ditissimus micam denegauit auarus.

TEXTVS.

VERS. 34. & 35. *Coæquans pedes meos ceruis, & super excelsa mea statuens me, docens manus meas ad prælium, & componens quasi arcum æreum brachia mea.*

§. XLIII.

Qui celsa dignitatum occupauit fastigia, se studiosè accingat ad prælia.

In hostili regione versantibus huc & illuc circumspiciendum est, & ad omnem strepitum circumagenda est ceruix. Palpantibus præcordijs viuatur, quia acri timore animus adurgetur. Nec aliter accidit his, qui dignitatum versantur in lumine: culmen beatitudinis habetur exordium, sed reuerà esse solet, dum inuidiam irritat, calamitatis præfagium.

præfagium. Inuidia frequens optimis telum cap-
tiosas obtendit insidias, & tetra lingua, quibus
honestas obscurat actiones, effundit tenebras.
Ambitio per alterius vult ruinam conscendere, &
acerrimis conatur arietibus felicitatem subruere.
Disertè Senec. Epist. 75. *Quisquis se multum for-
tuitis dedit, ingentem sibi materiam perturbationis,
& inexplicabilem fecit: vna hac via est ad tuta va-
denti, & externa despicere, & honesto contentum esse.*
Inter concupita à multis securè non viuitur, inter
ab alijs suspirata, continuo animus metu vexa-
tur. Dauid vbi se tenere asseruit excelsa, sta-
tim adiunxit, edoctum fuisse certamina. *Coaquans
pedes meos cervis, & super excelsa mea statuens me,
docens manus meas ad prælium.* Mapalibus degens
erat, vt inuidiæ exemptus, bellorum etiam in-
doctus; vbi verò tenuit alta, opus fuit edocere
manus prælia, quia vndique felicem impetebant
pericula. Prodest Abul. q. 5 *Deus constituit me
super excelsa mea, id est in ista magnitudine status,
quia cum ego essem pastor, non proueniebat mihi ex
progenie, quod essem Rex.* Cùm Dauid rustico de-
gebat tugurio, tranquillo fruebatur otio, quia nec
inuidia bella mouebat, nec ambitio quid rapere,
suspirabat; ast vbi faustis acclamationibus cele-
bratus, vbi dignitatum luminibus insignitus,
iam Saülis insidiosum imminet telum, iam Absa-
lom Martialem procedit in campum, iam vrget
vndeque periculum. Ezechiel de celsis Tyri
turribus agens, suspensas, ait, pharetras sagittis
semper instructas, & ad iactum præparatas. *Pig-
mæi, qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspen-
derunt in muris tuis per gyrum.* Ezechiel. 27. v. 11.
Vbi in turribus celsi, cæteris apparebant Pigmæi,
quia eorum magnitudini lingua detrahebat, &
inuidentiâ, quid opponeret, suspirabat: ergo ar-
ripuerunt pharetras, quia nouerunt imminere
multiplices pugnas. Prodest Lira: *Ad defensionem
ciuitatis in turribus ponebantur.* Ciuitas dum
eminebat turribus, egebat armatis ad defensionem
militibus, imò & ipsi, qui turrium inscen-
derant alta, ducere cogebantur insomnes excu-
bias, & doctissimi erant contorquere sagittas. Et
quidem si quis naturæ dotibus, si prosperâ vtatur
fortunâ, Pigmæus alijs videtur, quia liuor eius
detrahere magnitudini adnititur, opus est emi-
nentem armari, quia non est dubium multiformia
bella subire. Redeat datus Seneca: *Hanc imagi-
nem animo tuo propone, ludos facere fortunam, & in
hunc mortalium cæcum honores, diuitias, gratiam
excutere: quorum alia inter diripientium manus scis-
sa sunt, alia infida societate diuisa, alia magno de-
trimento eorum, in quos deuenerunt, prænsa.* Quæ
multis videntur alta, prærupta sunt: & qui appro-
pinquauit culmini, approximauit etiam discrimi-
ni, opusque est decertandi peritia, quia vndeque
perstrepunt bella.

§. XLIV.

*Qui nesciunt valida de præliari dextera, audaci
insurgere solent lingua.*

Vl strenuus, & fortis verbosus non est, quia
scit effrænem linguæ procaciam esse imbecillitatis
argumentum: manus fortitudinis est index,
operando loquitur fortitudo, linguæ loquacitate
eneruatur. Egregiè Bernard. lib. 5. de Conf. ad
Eug. *Docuerunt linguam suam grandia loqui, cum
operentur exigua.* Lingua arrogans, & procax, est

manus inualentia: & frequenter qui lingua audaci
alios non desinit obscurare, ad opera strenua dex-
tera probatur carere. Hinc est quod Dauid manus
suas doctas testatur ad prælium, non linguam
imbecillitatis indicium: *Docens manus meas ad
prælium, & componens, quasi arcum ex eum brachia
mea.* Achi dicat: Contra multiplices hostes con-
tinui linguam, exerui dexteram quasi vtrumque
fortitudinis sit testimonium, & superfluis verbis
abstinere, & strenuis actionibus emicare. Notauit
Hugo Card. *Nota quod dicit: Docens manus meas,
non linguam.* Plures non desinunt garrere, verba
effutire, verbositate exundare, à quibus nil for-
te, nil speraueris magnum; nam ipsa linguacitas
est fortitudinis imbecillitas. Ergo Dauid manum
ait edoctam pugnare non linguam: *Manus non
linguam.* De gigante triumphauit Dauid in cam-
pum profiliens non linguâ, sed dexterâ, gigas cor-
ruit, superbissima effutens verba, non exercens
dexterè arma. Gigantem lingua testabatur imbel-
lem; Dauidem funda ostendit fortem, vt constet,
fortitudinem lingua euacuari, manu fulciri. Moy-
ses tardiloquus erat: *Impeditioris, & tardioris lin-
gue sum.* Exod. 4. v. 10. Hic Pharaoni bellum in-
fert, & triumphum refert: *Reuersus est in Aegy-
ptum, portans virgam Dei in manu sua.* v. 20. linguæ
impedimentum erat dexteræ subsidium, & qui
tardus erat in verbis proferendis, non erat tardus
in aduersarijs domandis: Moysis dextera est ad
bellum docta, non lingua: *Comprehensa virga
(inquit Basil. Seleuc. Orat. 26.) elementis impera-
bat.* Manu imperabat elementis, cladem inferens
aduersarijs; vt hac veluti in imagine disceremus
sæpè deesse verba, cuius testantur fortitudinem
opera.

Exod. 4.
v. 10.

§. XLV.

*Nequit ad serenitatis peruenire tranquilla, qui
voluptatum non transiit retia.*

Qui omne bonum honesto circumscripsit (aiebat
Senec. epist. 75.) *intra se felix est: nam qui
alia bona indicat, in fortuna venit potestatem, alieni
arbitrii sit.* Qui Venere vitur, ipsa voluptate sau-
ciatur; quem auaritia tenet & vrget, ambitio ab
alieno semper arbitrio pendens, varijs fortunæ
flatibus iactata conuoluitur. Nullus potest intra
se felix esse, & ad serenum tranquillæ pacis per-
uenire, ni fallacia cupiditatum retia transiuerit,
& ardua calcarit. Dauid ceruorum est imitatus in-
genium, vt imperturbatus serenum tenere posset
fastigium: *Coaquans pedes meos cervis, & super ex-
celsa mea statuens me.* Et quæ erant hæc Dauidis
excelsa; Placida quiete frui, perturbationibus
non concuti, quiete serenissima vti. Et quomodo
in seipso hæc celsa, quibus emineret firmus, inue-
nit? Iam ipse refert: *Cernos agilitate imitatus, &
cupiditatum laqueos saltu quodammodo trans-
gressus: ni prius didicisset laqueos effugere, paca-
tè nullatenus quiret degere.* *Coaquans pedes meos
cervis, & super excelsa mea statuens me.* Notauit
satis moralis Hugo: *Coaquans pedes meos cervis, id
est viris spiritualibus, qui transiunt spinosa auaritia,
lucrosa luxurie, elationem superbia, & sic effugiunt
retia venatoris, id est diaboli.* In molli lecto non
poterat quiescere, qui de augendo censu cogita-
bat, qui ampliora horrea disponebat: & qui-
dem iurè stultus arguitur, dum sibi tranquillita-
tem promittit: *Quiesce: & ardenti acquirendi si-*

ti tranquillitatem depellit. Qui porcorum pascibat gregem, lutosus cogebatur excursibus fatigari, nec permittebatur quiescere. Ezechiel ambitu astantem in medio fluminum cubare asseruit: *Qui cubas in medio fluminum tuorum.* Cap. 29. v. 3. O quantis inquietabatur fluctibus impetitus, qui inter labiles vndas securitatem promiserat sibi cæcus! Dauid animi sui celsa tranquille possedit, quia insanas huiusmodi appetentias transiit. Ceruus, ut testatur Plinius, cum serpente bellum gerit, sed huiusmodi bellum pacem tranquillissimam parit. Magna voluptas est voluptatibus renuntiasse, magna cordis tranquillitas, auaritiam expunxisse, magna serenitas, dignitates volaticas repudiasse. Ergo ubi Dauid eiusmodi laqueos effugit, ceruos imitatus, magna animi celsitudine, & serenitate constitit fructus. Fratres de stultitia notati sunt, dum secum pugnantia associate tentarunt, scilicet sedere, & terrenis inhiare. *Dic, ut sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.* Mat. 20. v. 21. Regnum temporale putabant, & ambitu inflammati sibi quiescere promittebant, cum ipse ambitus & varias lites excitaret, & inquietis sollicitudinibus corda premeret. Timendum erat ab inuidia, timendum à fortuna varia, timendum ab insidiosa superbia: Ergo incititia erat in ipsis fluctibus promittere sibi portum, & in ipsis ventorum flatibus tranquillitatis serenum. *Manifestum est* (inquit Aug. in Cat.) *quod nil spirituale perebant.* Consonat ibi Rabbanus: *Delectabat eos culmen honoris.* Opus erat, omnem volatici honoris desiderium expungere, ut tranquille possent quiescere, & minus prudentes promittebant sibi quiescere, cum non desinerent exambire. Necessum est, si animi vis tranquillitate potiri, cupiditates omnimodè subiugare; aliter namque quies non succedet, nec pungens sollicitudo cessabit.

§. XLVI.

Iustus ad eam militiam vocatus est, ubi non otium, sed vndique periculosum adurgit bellum.

Christianus bellum indixit mundo, carni, dæmoni. Cùmque hi coniurati hostes sibi otium non faciant, sed continuis aduultibus victoriam sitiant, opus est, animum exercere, & vndeque muniri. *Pernicacissimus hostis ille* (inquit Tertul. de Pœnit. cap. 7.) *nunquam malitia sua otium facit.* Atquin tunc maxime scuit, cum hominem plene sentit liberatum. Dæmon, dum plùs homo virtutibus proficit, validiùs accenditur, & ardentiora tentationum iacula contorquere conatur; illi appetitus illecebris fert auxilium, illi mundus scandalis præstat suffragium, illius concupiscentia gerit negotium. Oculos allicit venustas, mentem corrumpit fastosa vanitas, illecebrosis gaudijs decipit perstigiatrix voluptas: vnde, qui Christi sequitur vexilla, instrui, erudiri que debet ad multiformia certamina. Hanc Dauid veritatem testatus est, dum ait, Deum eius manus ad prælium docuisse, & imminere prælia ipsa præparatione nuntiasse: *Docens manus meas ad prælium.* Ad quod prælium? Ad multiplex, respondet Hugo; nam virtutis castra sequutus, plurimos est inimicos expertus: *Docens manus meas ad prælium contra carnem, contra mundum, contra diabolum, qui impugnant me.* Caro per voluptatem, mundus per vanitatem, diabolum per

iniquitatem. Addiscere debet virtutis miles mundi proculcare fastum, blandum despiciere deliciarum oblectamentum, diaboli speciosum repellere dolum. Siquis contra eiusmodi aduersarios pugnare non eruditur, facillimè euertitur: caro est pœnitentiâ edomanda, vanitas humilitate fugienda, diaboli iniquitas diligenti præceptorum obseruantia effuganda. Eiusmodi arma doctus est Dauid prænsare, ne, si eis nudus, contingeret desperare. Quid, nisi miserum speret casum, qui cùm nouerit vnde cumque aduersarijs impeti, non curat subsidijs competentibus obarmari? Vbi sensit Iob multiplices contra se aduersarios insurgere, virili robore statuit arma prænsare, & se ad certamina communire: splendentes vestes proiecit, testa, hoc est fragilitatis consideratione, bestiolas erumpentes expunxit, & vexillum extulit, triumphum reportauit. Notauit Gregor. lib. 7. Moral. cap. 11. *O quam alta sedi interni consilij præsidet iste, qui scissis vestibus in terra prostratus iacet.* Adnectit: *Vigilanter attendit, qualis huc venerit: ad augmentum autem seruanda patientiæ adhuc solertius inspicit.* Contra internas cupidinis flammam arripuit testam, id est mortis memoriam, contra sæculi fastum, scissis vestibus obiecit diuitiarum contemptum, contra mulieris, hoc est carnis insidias, ipsius carnis vlcerosas, & fœtidis scatentes vermibus considerauit prudenter plagas. Ergo vndique multiplicibus impetendus prælijs, vndique etiam solidis virtutum protectus in arenam descendit armis, ut qui bene nouerat, hoc in militia genere opus esse solertissima vigilantia, & depræliandi peritia. Dauidis ad prælium edocentur manus: *Qui docet manus meas ad prælium:* quia periculosum esset desidiam torpere, ut necessum omnium virtutum exercitio iugiter communiri.

§. XLVII.

Eneruiter pugnare, est victoriam hosti concedere.

Ignauus miles aduersarij promouet causam, & solum militat ad victoriam. Ut strenuus præliator insolentem frangit audaciam, sic imbellis fouet hostis intrepidam insolentiam. *Timidorum* (aiebat Euryp. in Æolo.) *perit omnis virtus: nullus vnquam satis enumerauit singula mala, que viro obueniunt, qui turpiter se gesserit.* Desidiosus, delicatulusque miles, hostis est victima, signorum infamia. Dauid se à Deo edoctum testatur ad bellum: *Docet manus meas ad prælium.* Et quod huius prælij primum documentum? Iam exponit: *Componens quasi arcum æreum brachia mea.* Laboribus non frangi, ærea constantia in statione persistere, eneruiter non cedere, aduersario manus non dare. Audi Hugonem: *Fortitudinem operandi dedi mihi infatigabilem, sicut arcus æneus infatigabilis est.* In hoc militiae spiritualis genere Dauid docetur infatigabili patientia labores sustinere, viriliter maligni hostis aduultibus obuiare, & potiùs mortem eligere, quàm virtutis stationem deserere. Si plures hanc amplecterentur doctrinam, reportarent sine dubio victoriam; ast dum eneruiter pugnant, dum malè resistunt, dum timore deterriti stationem deserunt, hosti pepererunt gaudium, & sæpè æternum sibi comparauere lamentum. Vir Dei à veterioso sene inuitatur: *Veni mecum domum, ut comedas panem.* 3. Reg. 13. v. 15. Diuini præcepti memor restitit, & tunc præcepti memoria obsequium

obsequium illecebrosum euasit. *Non possum reuer-
ti, nec venire tecum, nec comedam panem, nec bibam
aquam in loco isto.* Repulsus senex viuidius insti-
tit, reuelationem mentitus, & ab Angelo se-
missum commentus: *Angelus locutus est mihi in
sermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum
tuam, ut comedat panem, & bibat aquam.* Ieiunio
fatigatus, & saporatis cibus illectus cessit, & Do-
mini præceptum violauit: *Fefellit eum, & reduxit.*
In deserti ieiunij pœnam leo vitam abstulit, & fa-
tidicus triumphum tulit. *Inuenit eum leo in via,
& occidit.* Bene cœperat, & senis dolos repule-
rat, verum citò à ieiunij statione defecit, & hosti,
vt comederet, manus tradidit. Notauit Tertul. ad-
uersus Psych. cap. 16. *Pœnam deserti ieiunij luit.*
Ni ieiunium deseruisset, hostis triumphum nulla-
tenus reportasset; ast dum non permansit æreus,
sed consuluit stomacho delicatus, hosti, etsi
plectibilem gloriam, & sibi peperit confusibilem
ignominiam. Videas plures virtutis pœni-
tentiæ viam ingressos, cum hoste pugnare, sed
eneruiter, sed ignauè: vnde cum non ærea, sed
mollissima brachia habeant, certaminis labo-
rem amittunt, & lassatâ constantiâ cedunt. Dauid
ad prælium eruditus, infatigabili patientia, lauda-
bili pertinacia, ærea duritia non solum restitit, sed
aduersarios deuicit: *Docens manus meas ad prælium,
& componens, quasi arcum æreum brachia mea.*

T E X T V S.

VER S. 36. & 37. Dedisti mihi clypeum
salutis tuæ: & mansuetudo tua multi-
plicauit me: dilatabis gressus meos sub-
tus me, & non deficient tali mei.

§. XLVIII.

*Christi Domini cruce demonis ictus retundimus,
Iospit at ique prouidemus.*

FVrentes dæmones tetro liuore commoti, con-
tra iustos semper defæuiunt, nec tempore
aliquo malitiæ suæ otium faciunt. Validis virtu-
tum opus est armis, vt cum peruigili hoste possis
congregari, & fideli clypeo, vt eius quiueris ictus
repellere. *Vestra munitione* (aiebat Princeps. 3. Var. 49.)
*nostra est fortitudo, & quidquid vos ab incerto eripit,
famam nostræ defensionis extendit.* Nostra munitione
Christi domini est fortitudo, qua munimur, &
cuius armis protegimur. Quod Dauid prænoscens,
aiebat: *Docens manus meas ad prælium, & compo-
nens quasi arcum æreum brachia mea.* Didicit forti
arcu in hostes contorquere sagittas; nec solum
doctus est congregari, sed non fallaci clypeo defen-
di: *Dedisti mihi clypeum salutis tuæ.* Doctus est
cum inuisis hostibus congregari, infatigabili pa-
tientia hostem referre, & ærea fortitudine pla-
gam inferre: & ne ad acres aduersarij repellendos
ictus inueniretur nudatus, salutis clypeo est pro-
tectus: *Dedisti mihi clypeum salutis tuæ.* Clypeum
hunc, crucem, in qua salutem orbis affecutus
est Dominus, intelligit Cardinalis Hugo: *Dedisti
mihi clypeum, id est crucem Christi, qua protegit
contra dæmones.* Crux vires dæmonum debilitat,
robur aduersariorum expectorat, ictus frustrat.
Qui hoc clypeo prouidus non munitur, magnis
expositus discriminibus comprobatur: quem

crux protegit, adoriri dæmon non audebit, quia
casum non sine experientia, præsumer. Opus est,
hunc inuictum clypeum assumat, qui aduultus
dæmonum eludere anhelat. Quid eiusmodi clypeus
ad hostes effugandos, & eorum impetus eludendos
valeat, expertus est Iosue: contra Haienses ro-
bustorum manum produxerat; verum qui sibi
non sine timore promiserunt spolia, citò igno-
biliter verterunt terga. *Statim terga vertentes per-
cussi sunt à viris urbis Hai.* Ios. 7. v. 4. Inopina Ios. 7. v. 4.
clade perterriti, & in lachrymas effusi, Oraculum
consuluerunt, consultum, clypeo, respondit,
opus esse protegi, & contra Haienses leuare.
*Leua clypeum, qui in manu tua est, contra urbem
Hai, quoniam tibi tradam eam.* Haienses, qui ar-
roganter antea exultauere victores, iam inge-
miscunt deuicti, & arripiunt fugam stupefacti.
Quòd si inquiras: Cur antea Hebræi plagis inge-
muerint acceptis, & modò Haienses Hebræo-
rum cesserint armis? Respondebit Hugo Card.
iam datus, clypeo eleuato antea non protectos,
& pugnasse modò communitos, quasi clypeus
enorme contra aduersarios extiterit fascino, &
inuictum Hebræis auxilium; nam cum clypeus
Christi Domini adumbrauerit crucem, vel solo
aspectu confregit hostem, idem fuit cruce com-
muniri, ac aduersariorum vires eneruare. Hugo-
nem audi: *Dicitur crux clypeus... hic est clypeus, de
quo dicitur Iosue. 8. Dixit Dominus ad Iosue: Leua cly-
peum, qui in manu tua est.* Quos crucis signaculo
dæmon conspicit communitos, sibi promittit
vincendos, quos verò cruce vndequaque prote-
ctos videt, vt laureis florulentissimis coronan-
dos exhorret. Audi Chrysostr. in Mat. cap. 16.
*Crucis terrarum orbem conuertit, atque sanauit, hac
errorem abegit, veritatem reduxit, terram in cælum
restituit, ex hominibus angelos effecit.* Qui apud
Abrahamum virorum specie refrigerauerant, vt
contra Sodomam procederent ad arboris um-
bram confugerunt: Angelica immunitate gaude-
bant, teste Scriptura: *Venerunt duo Angeli Sodo-
mam vespere.* Gen. 19. v. 1. Sed ad nostram erudi- Gen. 19.
v. 1.
tionem factis ostenderunt, oportere crucis cly-
peo communiri, qui contra carnis aduultus victo-
riam discupit reportare. Nullum Angelis erat pe-
riculum, sed ad sordidissimæ voluptatis contem-
debant emporium: ergo à cruce mutuarunt sub-
sidium, & libidinosa cæcitate eluserunt cona-
tum, & inflixerunt supplicium. Quòd si Angeli
omnis periculi prorsus expertes, & insidioso cor-
pore non grauati, sub cruce degunt, cum deli-
ciosam tellurem adeunt, quid opus erit terreis
hominibus domesticis insidijs oblectis, & gratis
voluptatum aduultibus impetitis? Ad crucem con-
fugere opus est, cuius vel sola præsentia dæmones
fugat; vt videas, quàm sit certum, vel solo crucis
aspectu venena dæmonum torpescere, virésque
deficere. Aduerte: quid à Moyse serpentum morfi-
bus percussi postulauerint: *Ora vt tollat à nobis
serpentes.* Num. 21. v. 7. Moyses à Domino erudi- Num. 21.
v. 7.
tus crucem extulit, & serpentem æneum effinxit:
Fecit ergo Moyses serpentem æneum. Exaltata crux
aspicientibus erat expromptissima medela, serpen-
tibus pestilens plaga. Huc voco Nazian. contra
Iulian. *Cedunt victi dæmones, soluuntur terrores.*
Idem fuit serpentum venena sopiri, ac crucis
imaginem eleuari. Ergo prudenter Dauid, vbi eius-
modi à Domino clypeum accepit: *Dedisti mihi
clypeum salutis tuæ: hostes fugam arrepturos pro-
misit: Inimicos meos dedisti mihi dorsum.*

§. XLIX.

§. XLIX.

*Mansuetudo fortunatum amabilem reddit ;
asperitas odibilem facit.*

Intractabiles, asperique homines, dum ferarum imitantur ingenium, à se amabile cæterorum abegere consortium: stultæ præsumptioni plaudunt, quadam se diuinitate præditos arbitrati, quo omnium conciliant inuidiam nimiam arrogantiam superbi. Audi Plutarc. lib. ad Prin. indoct. *Vocis minis, obtutus toruitate, morum asperitate, & consuetudine dura, insociabilique, granitatem, ac maiestatem exprimere putant se principalem.* Asperam indolem ostendentes, odiosam singularitatem affectantes, adorationem ambientes, se cunctis reddiderunt non solum molestos, sed etiam odiosos. Econtrà placida mansuetudo, vrbana comitas, comes benignitas amicos multiplicat, & pericula ablegat. *Mansuetudo tua* (inquit Psalmodigraphus) *multiplicauit me*: id est dum me mansuetum, & vrbani esse docuisti, omnium mihi æstimationem conciliaisti: Ita Abul. q. 5. *Id est: propter mansuetudinem meam ego fui multiplicatus in bonis.* Adnectit: *Mansuetudo est quadam qualitas reddens hominem dispositum ad communicationem cum quibuscumque: sicut litigiosum esse, & discolum, & seuerum facit hominem incommunicabilem...* *Dauid autem erat mansuetus valde, & propter hoc multiplicabantur amici eius, & desiderantes seruire ei.* Placidus aspectus, humanus, mansuetusque modus efficax erat ad amicos conciliandos illicium, imò laudabile incantamentum. Econtrà seuerus vultus, nullus, aut asper sermo fastidium cæteris ingenerat, & ad maleuolentiam irritat. *Beati mites* (aiebat Christus) *quoniam ipsi possidebunt terram.* Math. 5. v. 4. Et alibi: *Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde; & inuenietis requiem animabus vestris.* Mat. 11. v. 19. Mansuetudo, dum pericula arcet, salutem fulcit, & dum sibi amicos conciliat, prosperam sibi fortunam parat. Intractabilis, superbisque rixas periculosas excitat, & lites aduocat. *Magnificentius signum est* (aiebat Cassian. apud Thylm. in Allegor. ad Mat. 11.) *virtute patientia truculentos motus iracundia coercere, quam aereis principibus imperare.* Mansuetudo cordis impetus reprimat, virtutis ædificium suffulcit, & tellurem etiam possidet. Augustinus in Cætena ad rem sic ait: *Rixentur immites, & dimicent pro terrenis, & temporalibus rebus: sed beati mites, quoniam ipsi hereditabunt terram.* Quod aspera toruitas, quod torua asperitas periculosis rixis assequi conatur, mansuetudo, & placiditas facillimè assequitur. Omnes Dauidi affectabant placere, omnes desiderabant seruire, omnes eius amicitiam conabantur lucrari, quia mansueta lenitas, & lenis mansuetudo honesto beneficio alliciebat sibi corda, & suadebat impendi obsequia: *Mansuetudo tua multiplicauit me.*

§. L.

*Humilis, mansuetusque lubrica nouit euadere,
& ad lata, expeditaque itinera peruenire.*

Qui angustis, lubricisque itineribus graditur, obnoxius casibus inuenitur: qui latam, frequentemque viam ingressus est, celeriori gressu procedit, & vestigio etiam firmiori consistit. Hoc est, quod periculum amouet, quod virtutem

eximie promouet, si humilis mansuetudo per laborum aspera, per insidiarum lubrica patienter incedat; nam ipsa humilis mansuetudo, ipsa mitis humilitas scandala amouet, & cursuram promouet. *Robustius inimici nostri vincuntur moribus bonis* (aiebat Athalar. 8. Var. 26.) *quia quos superna protegunt, felices aduersarios habere non possunt.* Humilis, mansuetusque aduersarios frequenter patitur, sed felices nunquam sortitur: ista enim duo mutua se amplexatione consociant, patientiam scilicet, æquitateque colere, & ad victoriæ fructum deuenire. Dum interius iustitia colitur, interior, exteriorque aduersarius armis, quibus præualet, denudatur. Dauid coarctatus, ait, eius fuisse gressus, cum per loca cogere incedere angusta, & aspera: opus erat ei latitare, & tenebrosis specubus contineri; fas non erat, quod vellet, progredi, aut liberis passibus viam arripere. Verum humilis tolerantia, constans patientia Saülis ardorem sopiuit, & furorem miranda mutatione sedauit. Iam retractat sententiam prædator iniustus, iam à persecutione abstinere, & domum repetit; quo Dauid periculis exemptus è latebris prodijt, & liberis oculis cælum adspexit: *Mansuetudo tua multiplicauit me, dilatabis gressus meos subtus me, & non deficiet tali mei*: id est, cum per lubrica incedens explicare nequirem gressum, sollicitè metuebam casum, verum mansuetudinis, patientiæque directione ad expeditam, latamque viam perueni, vbi nec tali obuijs, acutisque scopulis læderentur, nec pedes difficultatibus implicarentur. Ita N. Sanct. *Deus perfecit, ut tunc posset ex angustis illis spatijs emergere, & in illis deambulare locis, in quibus nec laborerentur, nec lassarentur pedes, aut sublato Saüle, cuius insidijs quasi quibusdam venatorijs retibus cingebantur, aut certe discedente longius ab speluncis, in quas se ipsum, ut hostem effugeret, cum socijs abdiderat.* Confugerat cum socijs Dauid ad tenebricosum spelæum, vbi loci angustijs arctabantur: Saül in seius antrum etiam ingreditur, & cum Dauid hostem quirit de medio tollere, miranda mansuetudine Saülis egit tutelam, & militum suorum confregit audaciam. Cumque Saül, quæ Dauid egerat, cognouisset, & virtutem eius commendauit, & fore Regem præfagiuit, & iam alio animo aulam repetijt. *Abijt ergo Saül in domum suam: & Dauid, & viri eius ascenderunt ad tiora loca.* 1. Reg. 24. v. 23. Inimico veniam largitus, sublimia inscendit, & tutioribus locis gressum explicuit: hos ergo fructus, ait, demessuisse à mansuetudine, humilitateque, præsentis versiculo confitetur: *Mansuetudo tua multiplicauit me, dilatabis gressus meos subtus me.* Isaias etiam humilis mansuetudinis fructus refert c. 61. v. 1. *Spiritus Domini super me, eo quod vnixerit Dominus me: ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & predicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem.* Qui clausus, qui vinculis constrictus nequibat spatari, & gressibus expeditis incedere, humilitatis, mansuetudinisque meritis è tenebricosis meruit educi, & per spatiosa, lataque incedere; nam mansuetudo lubrica sine ruina transilit, aspera emollit, & quæ impediabant, obstacula rumpit. Prodest Glossa Interl. *Ad annuntiandum mansuetis, humilibus spiritu: vnde beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Latissimam possident feliciter terram, quia mansueto, humilique spiritu frustraerunt inimicorum audaciam; & quamuis hostis multimodis eos studuerit tricis arctare, nouit mansueta humilitas expediri.

TEXTVS.

VER 5. 38. & 39. Persequar inimicos meos, & conteram, & non conuertar, donec consumam eos. Consumam eos, & confringam, vt non consurgant: cadent sub pedibus meis.

§. LI.

Plenam victoriam non reportauit, qui quem ex aduersarijs remanere permisit.

COLenda est erga homines mansuetudo, humilitas conseruanda, quia in hoc decertandi genere tutius est superari, quam vincere. Verum qui cum vitijs, & insanis appetentijs depræliatur, atterere prorsus conetur; nam si quid ex vitijs remanserit, alia conuocat, & periculosum bellum instaurat: nihil oculis permittendum, nihil cupiditati donandum; nam si ex eiusmodi hostibus quem permiseris viuere, quam reportasti, victoriam, erit facillimum obscurare. Ombrici (scribit Zæno apud Stob. cap. 7.) in pugnis aduersus hostes turpissimum ducunt victos viuere, sed necesse est aut vincere, aut mori. Non permittebant periculosa indulgentiâ, hostibus deuictis, iterum respirare, sed prorsus adnitebantur extinguere, veriti, ne si instaurarint salutem, aggredierentur inferre eladem. Profecto Ombricos imitari oportet bellis in spiritualibus; nam si confusibili misericordia quid vitijs permiseris, vires addes. Hanc philosophiam bene nouerat Dauid, dum constanti animo proponit inimicos non solum contere, sed prorsus consumere: *Persequar inimicos meos, & conteram, & non conuertar, donec consumam eos. Consumam eos, & confringam, vt non consurgant: cadent sub pedibus meis.* Plures contra vitiaprehendunt arma, bellum libidini inferunt, sed aliqua oblectatione oculos defœdatis non renuunt, impotentes iracundiæ ictus cogunt, & aliquando, etsi temperantiùs, excandescere non desinunt, auaritiâ sopiunt, sed regularum cupiditatem penitus non extinguunt. Ergo dum non consumunt hostes, vitate non possunt lites. Dauid periculosas vitauit lites, quia penitus euertere conatus est hostes. Prodest N. Sanct. *Quasi dicat: Non absistam a persequendo, non quiescam, aut conuertar ab studio, conatùque cadendi, donec rem totam funditus absoluero.* Peruersus animæ hostis obseruat, inuigilat, si qua possit oculos oblectatione ferite, si qua possit totum hominem, etsi vinculis infirmis, tenere. Ergo dum quid permittitur, periculum procreatur. Sanson, cum in Philisthæos animosè irruisset, & plurimos eorum prostrasset, priusquam caneret victoriam, indagare studuit summam: *Deleui eos, & percussi mille viros.* Iudic. 15. v. 16. Deletis, percussisque hostibus, nec maxillam proiecit, nec perfectam victoriam existimauit. Interpretes quærent, quomodo mille occisos nouerit? Respondentque prostratos annumerasse non solum, vt numerum sciret, sed vt an aliquis ex iacentibus viueret, examinaret. Abul. q. 29. inquiri: Cur nec de reportata sibi victoria antea plauserit, nec rudè triumphi instrumentum abiecerit, donec occisos annumerauit? Respondetque hac fuisse sollicitudine usum, ne inter hostes quis, etsi grauiter attritus, adhuc

respiraret, & viueret; vno namque superstitie quantumuis saucio, perfectum non reputabat triumphum, imò instaurandum timebat bellum. Ast vbi non solum percussit, sed funditus omnes deleuit, iam abiecit maxillam, quia credidit absolutam fuisse victoriam. Verba Abulensis sunt: *Fortè finito bello, semper tenuit eam, dum inuestigabat eos, qui corruerant in campo, vt si quis forte illorum non erat mortuus, occideret eum: nunc autem numeratis eis, & finito cantico, proiecit maxillam.* Contentus non est, quem ex hostibus respirare, etsi, fractis iam viribus, videetur iacere; nec deposuit arma, donec perfectissimâ, absolutâque resplenderet victoria. O si Sansonem spiritualibus in bellis plures imitarentur! victores non ingemiscerent victi, nec semel victi nouos animos resumerent ausi; ast dum mortificationis, penitentiaque arma proijciunt, & vitia penitus non interierunt deleta, resumptis paulatim viribus, durissima instaurare certamina: & olim victor, militaribus armis nudatus, acceptam victoriam probatur obscurare subiectus. Nihil est modicum, nihil est viuere permittendum, quod hosti faucat, & eius causam promoueat. Ergo Dauid contentus non est, hostes effugare, sed studuit inuictâ perseverantiâ delere: *Non conuertar, donec consumam eos.*

§. LII.

Plures contra vitia bellum aggrediuntur, sed breui tempore dilassantur.

AD finem debet perducere, quæ prudentum intentio visa est suscepisse (aiebat Cassiod. 4. Var. 31.) quia sicut perfecta laudem pariunt, ita & vituperationem generant, quæ in medijs conatibus ægra deferuntur. Ad effectum opus est peruenire desiderium, vt assequatur elogiū; nam ab honesta via retrocedere, prodit consilium ægrum titubare, aut vires arguit defuisse. Hinc est quod Dauid eiusmodi refugiens periculum, intentatum contra aduersarios bellum profecit, & laudabili constantiâ victoriam nobis imitandam absoluit: *Persequar inimicos meos, & conteram, & non conuertar, donec consumam eos. Consumam eos, & confringam, vt non consurgant: cadent sub pedibus meis.* Quæ cœperat prudentia, est profecuta constantia; nec vigor lassescit, quousque penitus aduersarios consumpsit. Postquam Dauid incipiebat pugnare (inquit Abul. q. 5.) contra aliquam gentem, non desinebat, quousque illam deleteret, vel subijceret sibi. Materiali certamine ad spirituales pugnam formam præbuit, normamque exhibuit: Sunt namque plures, qui in arenam cum vitijs descendunt, sed citò deficiunt, & cum ardua euicerint, exiguis vincuntur, & dum triumphum non perfecerunt dilassati, ingemiscere solent deuicti. Israëlita Pharaonis iugum excussit, & versus Promissionis terram alacriter viam carpsit: Pharaon insequitur, & Israëlita fiduciam hosti facit, dum moratur. Clamanti Moyse iubet Oraculum viam profequi, non morari: *Quid clamas ad me? Loquere filiis Israël, vt proficiscamur.* Exod. 14. v. 15. Difficultate deterriti, labore lassi, Pharaonis negotium factitabant: timor tardabat gressum, & tardus gressus Pharaoni offerebat triumphum; ergo properate iubentur, ne, si ignauia hosti ferat opem, medijs in conatibus afferat eladem. Dum persecuti alacriter sunt viam, assecuti sunt etiam victoriam: vt discant virtutum

Iudic. 15.
v. 16.

Exod. 14.
v. 15.

iter ingressi, quàm noceat, quæ honesta, prudens- que intentio visa est suscepisse, ad finem debitum non perducere, sed lassari; nam, ut perfecta pariunt gloriâ, ita afferunt non absoluta ignominiam. Opportunè Oleaster hîc ad Mor. *Hoc solum cura debet esse pijs, ut proficiantur, & properent ad virtutes.* Qui nomê dedit huic militiæ, si vanis terroribus percussus, aut varijs obicibus tardatus subsistat, ab statione citò deficiens cadet. Opus est virili constantia, opus infatigatâ patientiâ, opus laudabili pertinaciâ. Sed, ô miserum! plures cum arripuerint contra inuisibiles hostes arma, exiguo labore franguntur, & reculis retardantur: unde quæ prudenter susceperant, non perficiunt, nec feliciter negotium absoluunt. Dauid pedem non retulit, sed interritus triumphum absoluit: & dum penitens hostes attriuit, æternam sibi famam comparauit: Non conuertar, donec consumam eos.

TEXTVS.

VERS. 40. Accinxisti me fortitudine ad prælium; incuruasti resistentes mihi subtus me.

§. LIII.

Ad speciem terribilia, cælesti auxilio viribus probantur orbata.

SÆpissimè terror consiliarius pessimus est: dum sringit monstra, dum auget pericula, vires imminuit, & manus tradere persuadet. Plures, si decertassent, vincerent, sed dum futilibus impediti in arenam expauescunt descendere, probantur perire. Disertè Senec. Epist. 14. *Plus agit tortor, quò plura instrumenta doloris exposuit, specie enim vincuntur, qui patientia resistissent, ita ex his, quæ animos nostros subigunt, & domant, plus proficiunt, quæ habent, quod ostendant.* Dæmon virtutum hostis, honestatis difficultates exaggerat, monstra quædam imaginationi obiectat, ut vires prorsus eneruarit, & animos terrore personato depresso. Sed vir fortis cælesti ope innixus eiusmodi monstris contumeliam dicit, nec ab animi constantia cadit. Deo refert Dauid, quod ingeminatis terroribus, multiplicatis ad speciem difficultatibus, pedem non retulerit, sed quidquid ad speciem deterrebat, despexit: *Accinxisti me fortitudine ad prælium, incuruasti resistentes mihi subtus me.* Abul. q. 5. existimat Deo referre gratias, quòd non fuerit gigantis specie terditus, nec minis canum ventres promittentis turbatus. Repetamus historiam, ut vtilem moribus eruamus doctrinam. Gigas terrores ingeminabat, & ut à pugna auerteret, pro sepulchro ferarum ventres deprælianti promittebat. Instar montis procerus Dauidem conatus est à conflictu auertere, & ut ab inceptis deficeret. Verùm Dauid specie victus non est, imò iniuit animosus prælium, & primo ictu deiecit penitens aduersarium. Minores erant ostentatione vires, minora erant pericula specie: gates ergo Dauid agit Deo, quòd vana periculorum ostentatione non fuerit deterritus, sed laudabili animositate hostem adorsus, & victoriam assecutus. Abulensis verba sunt: *Accinxisti me fortitudine ad prælium, accipitur fortitudo pro virtute morali, secundum quam homo se exponit terribilibus, & est propriè circa bellum.* Quid ad speciem

terribilius, quàm in arenam descendere cum gigante? Et tamen Dauid facillè coronatur, dum virili constantia pugnam aggreditur. Ut hinc discamus, fortes, & constantes esse aduersus eiusmodi deterrentia monstra, & terroribus armata phantasmata. Mihi crede, facillè Dei gratia vincuntur, quæ cæcis implicata difficultatibus, & insuperabilia videntur. Exploratoribus à Iosué missis hostis gigantes obiecit, & animo cadere persuasit. *Ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quasi locusta videbamur.* Num. 13. v. 34. Specie nitebantur deterrere, cum essent faciles superari. Iosué luce illustratus, & ope cælesti innixus monstra illa asseruit nulla difficultate vincenda, cum viribus essent nuda. *Sicut panem, ita eos possumus deuorare: recessit ab eis omne presidium, Dominus nobiscum est, nolite metuer.* Num. 14. v. 9. Nouit Iosué hostem præsidio carere, & ob id monstra oculis objicere, & terroribus ingeminatis vitandam pugnam suadere. Facillè gigantes cesserunt, vbi Israëlita pugnarunt. Innuat Lira: *Cultores fortissimos habet, quibus non poterimus resistere.* En exploratores specie fallebantur, & inani terrore percellabantur: & cum reuerà monstra illa nequirent viriliter pugnantem resistere, vana se nitebantur virium ostentatione defendere, & exploratores tardare. Redeat Lira ad cap. 14. Num. *Virtute diuina erant timore percussi, ita quòd non remanserat in eis consilium, & virtus resistendi.* Monstra virium ostentatione se tuebantur, & Israëlitas auertere à certamine nitebantur, cum essent viribus destituta, & solum fallaci virium ostentatione obarmata. Verùm Iosué cælesti luce illustratus, & virili fortitudine præditus, monstra despexit, & prudenter triumphum præsumpsit: Ergo ne inani difficultatum ostentationi cesseris, & eiusmodi terculamenta, monstra quæ vinces. En Dauid vbi fortitudine terrores abegit, inimicos facillè vicit: *Accinxisti me fortitudine ad prælium, incuruasti resistentes mihi subtus me.*

TEXTVS.

VERS. 41. & 42. Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes me, & disperdam eos: clamabunt, & non erit, qui saluet: ad Dominum, & non exaudiet eos.

§. LIV.

Sibi infamiam architectantur, qui iustum odio cæcissimo persequuntur.

VI iustum iniquo persequitur odio, sibi vituperationem ingenerat, & vlticem Numinis indignationem instigat. Ut persequi iurè insolentes immortalem parit famam, ita affligere moratos, & miris virtutibus expolitos, affert confusibilem ignominiam: sibi nocet, qui iustum lædit. *Quis (aiebat Theod. 4. Var. 25.) certaminis misceatur, quod virtutis conscientia non suadet? In ipsis conatibus ægra lanæ uescunt, quæ meritorum præsumptionibus non iuuantur.* Quod conscientia certamen respuit, & salutis affert periculum, & maturat animæ detrimentum. Contra Dauidem miris virtutibus expolito cæco exarsit odio, & processit inimicus in campum; verùm, dum adni-

titur

itur Davidis obscurare virtutem, sibi maturat calamitatem, & terga indecore vertere fuit compulsus, & infamia sorduit aspersus. *Inimicos meos dedisti mihi dorsum, odientes me, & disperdam eos.* Ac si dicat: Cum in bellum profugerint, meque adurserint non honesta causa, sed cecissima invidia, insolentia poenam tergoribus inflictam tulerunt, & inhonestae fugae infamiam sibi praeter opinionem compararunt: *Inimicos meos dedisti mihi dorsum.* Id est verterunt terga, sibi consulentes praecipiti fuga. Prodest Lira: *Inimicos meos dedisti mihi dorsum, id est verterentes dorsum coram me fugiendo.* Inglorium est stationem deserere, & inhonestam fugam arripere. Ad hanc ergo subeundam infamiam Davidis hostes fuerunt coacti, dum virtutem persecuti. *Malum est* (aiebat Euryp. in Aëolo) *posterius inter scapulas sauciari virum fugientem in hostili praelio.* Hanc turpissimam notam plures è Davidis hostibus contraxerunt, dum arma, conscientia repugnante, praesnarunt. Optimum, piūque parentem coniuratione afflixit ambitiosa Absalonis audacia, sed arbori, vt carnifici, tradendus vertit indecore citissime terga. Nec aliam sibi promittat mercedem, qui cæco odio, periculosoque ausu persequi conatur virtutem. Video insanam illam statuæ altitudinem adorantes, in cineres non redigi, cum æstuantis fornacis flammam adipantes, nigras in fauillas fuerint reducti, & celeri poena mulctati. *Erupit, & incendit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldeis.* Dan. 3. v. 48. Nesciebant miserandi Chaldaei, dum studiose sollicitabant flammam innutrire, contra se vires praestrepentibus flammis addere: iam hanc stitisse miseriae causam Textus non tacuit: *Non cessabant, qui miserant eos, ministri Regis succendere fornacem.* En non pereunt secuti errorem, & pereunt innutrientes ignem. Ecqua huius discriminis causa est? Fortè quia etsi errorem sequi, grauissimis fuerit poenis obnoxium, iustos persequi, fuit grauioribus dignum. Colentes aurum contentus oblectationibus deliniti, insanienti Regi adulati, grauissimas meruerunt poenas, sed praesentaneum non tulere supplicium, passi tamen sunt iustos persequentes incendium. Nam alij culpis inficiebantur, sed contra virtutis cultores non armabantur; qui verò incendia contra iustos innutriebant, non sunt contenti vitij indulgere, sed moliti virtutem prorsus extinguere: ergo dum persequuntur iustum, contra se conflagrant incendium. *Incensi* (aiebat Zeno Veron. serm. 6.) *hymnum canunt, barbarum Regem fidei tenacitate confundunt. Vindicantur de incensibus suis.* Seueram non cuaserunt poenam, qui persequiebantur iustitiam. Vt nouerint sibi inopinam maturare stragem, quicumque molestia affectere virtutem.

§. LV.

Infelicissimum est magnis sumptibus eum colere, à quo certum est in afflictione destitui.

Malorum omnium (aiebat Theod. 4. Var. 27.) *probatū extremum, inde detrimenta suscipere, unde credebantur auxilia prouenire.* Ingens dolor est inopina deceptio, & ab eo in afflictatione destitui, cuius opem sumptuosis expensis procuraueras elucrari. Cum David idololatras magnis cladibus afficeret, ad idola recurrerant, eorum opem efflagitantes, & subsidia ad pellendam calamitatem ambientes; verum cum aures non haberent, erat

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

clamor irritus, & clamoris nullus apparebat effectus. *Clamabunt, & non erit, qui saluet.* Ad quem clamabunt? Certè ad idola, quorum altaria victimis onerant, & adoratione coluerant. Sera poenitentia experiebantur impensas perdidisse, & dolorem impensis incrementasse: vnde sperabant auxilium, nullum inuenere remedium. *Clamabant* (inquit Lira) *ad idola.* Quam erat miserum magnis sumptibus spem aluisse, & necessitatis tempore desereri, & spe frustrata cruciari! Qui idolum victimis, impensis, adoratione coluerant, sperantes opportunum ad labores releuandos auxilium, votum lamentabantur frustratum. Videas aliquos Magnatum limina terrere, pretiosis muneribus obligare, vt opportunos sortiantur in necessitate patronos, sed ad clamores obsurdescunt, & afflictatum despiciunt. Elias Baal Prophetas prouocat ad certamen? Prophetæ nuper Baal aram victimis onerant, auxilium sperantes, & exertis clamoribus deposcentes. Irridebat Elias, cum videret non exhibendum auxilium, & fructu caritutum victimarum dispendium. *Illudebat illis Elias dicens: Clamate voce maiore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certe dormit.* 3. Reg. 18. v. 27. Quam erant illusione digni, qui post impensas clamabant ad surdum, & nullo afflictionis dolore tactum: exaggerabat calamitatem inutile impendium, & in afflictione denegatum auxilium. *Cum nihil effecissent* (inquit Theoder. q. 56.) *eos ludibrio habens, dicebat: Est verisimile, eum dormire, aut alijs rebz vacare.* Quem tanto sumptu, inquit, vobis obstringere putabatis, mavult somno indulgere, quam vestris calamitatibus opem dilargiri. O miserum! vt humanorum idolorum elucrum gratiam, nihil omittimus, & quod non omittimus, perdimus; nam de industria, cum sperabamus auxilium, multiplices occupationes praetendunt, & spes carissimas fallunt.

§. LVI.

Detestanda improbitas misericordiae aures solet ocludere, & clamores inanes reddere.

Deus totus est oculus, totus auditus, totus ad hominibus auxiliandum affectus. *Beneficæ potentia* (aiebat Philo lib. de Somn.) *Deus nomen est, regia vero Dominus.* Dei nomen largissimum beneficentiae fontem prodit, Domini appellatio potestatem regiam expressit. Cumque regia dignitas iustitiam incorrupta, & plausibili clementia exornetur, sæpè improborum excessibus æquitas videtur quasi coacta ad dignam sceleribus decernendam poenam, expetendamque mulctam. Et licet Deus omnis sit materialis sensus expertus, dicitur tamen videre, audire, olfacere, vt his metaphoris denotetur aut clementiae benignitas, aut leuerritatis asperitas. En David hostes testatur auxilium Dei implorasse, & Deum ad clamores obsurduisse: *Clamabunt, & non erit, qui saluet: ad Dominum, & non exaudiet eos.* Si iniquitas: Cur precibus obsurdefcat, & clamorosa vota non audiat? Respondet Psaltes clamasse ad Dominum, qui cum æquitatis sit vindex, iniquorum ad clamores obsurdefcit, ne, si clamores audiat, seueritatis rigorem sopiat. Innuit Hugo Card. *Clamabunt, & non exaudiet, id est non indicauit eos dignos exaudiri.* Videbant deorum cultores impendere sibi captiuitatis periculum, & sceleribus imbuti à Domi-

no querebant remedium; iust Dominus cum æquitate præuicator non sit, ad clamores absurdescebat, quia clamantium iniquitas aures surditate obturabat. Magnum homini subsidium est clamor; nam dum misericordiae aures pulsant, sibi misericordiam accelerat: hoc tamen calamitatum leuamentum ipse sibi impedire solet calamitosus, dum exaudiri probatur indignus. Scelestissimus Antiochus non ferendis doloribus diuexatus, & foetidis vermibus ferè exesus ad Dominum clamabat, sed Dominus non audiebat; nam clamorem non tam edebat scelerum contritio, quam virtutum, corporisque confractio; fovebat corde malitiam, & exertis clamoribus impetrare satagebat misericordiam. *Orabat hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus?* 2. Paralip. 9. v. 13. Erat inanis clamor, quia surdus auditus. Ipse sibi, ne oratio transiret, nubem opposuerat, clamabat ad Dominum, sed cum Domini nomen regiae sit potestatis index, scelesti clamor exacuebat iustam seueritatem, impediabat mansuetudinis dignationem. Opportunè August. serm. 66. de Tempore: *Omnes impij amaram habent in tormentis poenitentiam, sed non proficit eis ad remissionem, sed conscientia torquet ad augmentum poenarum, quas patiuntur.* Clamor denotat veri Numini notitiam, exundans scelerum copia cum notitia arguit coniunctam scelerum copiam: ergo ipse clamor, qui sollicitabat auxilium, iustitiam prouocat ad poenatum incrementum. Si antea verum Deum ignorasset, clamans forsitan, eumque agnoscens clamore, assequutus fuisset misericordiam. Ast dum veritatis agnitio solùm deseruiuit ad contemptum, non ad expoliendum virtutibus animum, dum clamabat scelestus, prouocabat seueritatis rigorem, non negociabatur clementiae benignitatem: *Clamabunt, & non erit qui saluet: ad Dominum, & non exaudiet eos.* Exaudiret certè benignus, ni scelerum enormitate esset quodammodo ad expetendam multam coactus.

TEXTVS.

VERS. 43. & 44. Delebo eos, vt puluerem terræ: quasi lutum platearum comminam eos, atque confringam. Saluabis me à contradictionibus populi mei: custodies me in caput gentium: populus, quem ignoro, seruiet mihi.

§. LVII.

In caput iustorum eligendus, multis in periculis inuenitur caelesti prouidentia seruat.

Cum caelestis perspicacia non solùm tangat, sed præuideat etiam futura, sæpè ob futura merita præsentia propulsare solet discrimina. *Hic* (aiebat Sen. 4. de beneficijs cap. 30.) *magnos viros genuit, dignus est beneficijs: qualiscumque est, dignos dedit.* Adnectit cap. 32. *Deos videre est, vt alios indulgentius tractent propter parentes, auosque, alios propter futuram nepotum, pronepotumque, ac longè sequentium posterorum indolem. Nota est enim illis operis sui series.* Cum operis sui series Deo in prospectu sit, magnis sæpè è periculis eruit, quos gloriosa prole nobilitandos agnouit. Retulerat Dauid hoc in cantico à plurimis se eductum pericu-

lis, & ereptum captioſis laqueis, huius beneficij in primis ipsam Dei bonitatem stitisse fatetur causam; hoc tamen versiculo aliquibus circumstantijs allert ductam, nam cum statuerit Dauidem caput gentium constituere, opus fuit à periculis liberare: *Saluabis me à contradictionibus populi mei; custodies me in caput gentium.* Id est, decreuisti, me gentium caput constituere, & gloriosæ sobolis parentem, fontemque esse, unde, vt à te statuta sortirentur effectum, omne propulsaſti, quo adurgebar, periculum. Ita Abul. q. 5. *Id est quandocumque populus meus inceperit contradicere mihi, vt expellat me de regno, tunc saluabis me. Debet intelligi hoc de præterito, & sic exponunt Hebraei, scilicet quod aliquando Israëlita contradixerunt Dauid, sicut quando Saül volebat eum occidere; etiam Israëlita repugnauerunt, scilicet Ziphai, qui insidiabantur Dauid, vt traderent eum Saüli præced. lib. cap. 23. & 26. Absalom quoque, & Achitophel, & totus Israël insurrexerunt semel contra Dauid, & tamen Deus liberauit Dauid.* Consonat Hugo: *In caput gentium, id est, vt sim caput gentium.* Menti occurrit Sanctissimus Parens Ignatius, qui cum periculoso vulnere laboraret, Deiparæ, diuique Petri fauore est saluti redditus, vt tantorum filiorum laude resplenderet ornatus. In aperto erat Numini, Ignatium pro virtute pericula despecturum, animarum zelo exurendum, honestis semper laboribus fatigandum: ergo futuri lucris notitia abegit, quæ adurgebant detrimenta. Ignatio adapto, quod Seneca iam datus cap. 32. de dijs assererat: *Isti norunt illum quendam gloriae sequentis fugacissimum, eo vultu ad pericula euntem, quo alij ex periculo redeunt, nunquam bonum suum à publico distinguunt.* Præuidebat Deus Ignatium Dei fore gloriae auidissimum, gloriae propriae satis aduersum: præuidebat laturum probrosa conuitia, quo posset vultu, fausta auribus percipere elogia: præuidebat bonum suum à Reipublicæ bono nullatenus diuisurum. Ergo, vt Iesu Societatis constitueretur Auctor, periculum propulsaſti, & sanitati miraculosè restituit. Iam, quis dubitet Deiparam ab omni labis periculo prouidenter exemptam, cum indubium sit, in Angelorum, & hominum Reginam fuisse constitutam. Nam, si Dauid gentium caput non solùm est à discriminibus liberatus, sed lauris triumphalibus redimitus, potiori iure resplendere debuit triumphis redimita, quæ in Dei matrem ab aeterno decreta. Cum vineæ dominus ficum animaduertit folijs solùm viridantibus, luxuriare, fructuque carere, euelli iussit: *Succide illam, vt quid etiam terram occupat?* Luc. 13. v. 7. Vineæ cultor securim orat differri, & inducias temporis poscit: *Dimitte illam & hoc anno, vsquedum fodiam circa illam, & mittam stercora.* Periculo ficus exempta est, quia prænoscebatur culturae responsura, & fructus saporatissimos editura. Ipsum audi cultorem ad Cant. 2. v. 13. *Ficus protulit grossos suos.* Ficus securis ictum non est experta, ne tanti fructus periret copia. *Non folijs modò* (scribit N. Delr. in Litt.) *vernat ficulnea, sed iam grossis luxuriat, fructus futuri spem facientibus.* Per ficum Cassiodorus apud datum Delrium Iudæam intelligit, quæ etsi aliquando possessoris spem redundantibus folijs eluserit, Apostolos tamen peperit: eius verba sunt: *Iudæa protulit Apostolos.* Dulcissimi fructus, qui in radice præuidebantur, ficum à securi liberarunt, & imminente ferro eripuerunt. Vt noueris quàm sit verum, quod Dauid in sua, sanctorumque persona fatetur, scilicet à periculis ereptum, in multorum

2. Paral. 9
v. 13.

Luc. 13. v. 7.

eorum caput constituendum, & miris fructibus exornandum: *Saluabis me à contradictionibus populi mei: constitues me in caput gentium.*

T E X T V S.

VERS. 45. & 46. Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi: filij alieni defluerunt, & contrahentur in angustijs suis.

§. LVIII.

Laudanda politices est, sic inimicos demulcere, ut grata vi feceris in amicos transire.

Asidua sollicitudine demulcenda sunt ingenia naturaliter aspera, & cæca obstinatione proterua. Et licet nonnulli beneficijs exornati, & vrbantate illecti, malint lites periculosas excitare, quàm amicitiam debitam colere; plures tamen mansuescunt, & ingenij asperitatem deponunt. Difficilem horum indolem prudens politicus non despexerat repetitis officijs flectere, & laudabili ad amicitiam vi cogere. Trux leo patientiam edocetur, & sæuitiam mutare in mansuetudinem cogitur. *Leonem* (aiebat Senec. 2. de Benef. cap. 19.) *in amphiteatro spectauimus, qui unum è bestiarijs agnitum, cum quondam eius fuisset magister, protexit ab impetu bestiæ.* Leo pastus, & si fas est dicere, beneficijs obstrictus, deposuit truculentiam, & indicium dedit colendi cum bestiario illo amicitiam. Politicus, prudensque fuisse probatur ille magister, qui nouit innatam leonis ferociam posse deliniri, & pro ipso contra impetus ferarum stare. Hanc etiam politicem factis ostendit Dauid, dum ait: *Filij alieni resistent mihi, auditu auris obedient mihi.* Contraria sibi protulisse censelis, nam qui resistit, refugit obtemperare; qui morigerè obtemperat, nescit resistere: quomodo ergo ijdem referuntur deuotis officijs Dauidem profecuti, & militatibus armis ad resistendum armati? Quia Dauid (respondet N. Sanct.) quos experiebatur aduersos, & suis studijs contrarios, ita officiosis obsequijs delinuit, ita gratis muneribus flexit, ut iam nobiliter degenerarint, & ex hostibus demigrarint in officiosos, & transferint in obsequentes amicos. Sanctium accipe: *Sic illos beneficijs sibi demeruit Dauid, ut magno postea studio in ipsius causam contra domesticos, & extraneos hostes non minus prompto, atque constanti anima incubuerint, quàm prius fuerant aduersari.* Abner prius constanter aduersatus, Dauidis postea causam promouit sollicitus, quia vrbane, ac benignè exceptus, Amasa coniuratorum præcipuus mutauit animum, ad amicitiam inuitatus, & ad dignitatem promotus: Vnde ipsi, qui contra Dauidem antea Martialia præferant arma, ad deuota demigrauerunt obsequia; nam Dauid laudabili, imitandæque politice vsus, beneficijs amplissimis illos exornauit, & ex hostibus amicos effecit. Contrarium videas aliquos modum tenere; ex amicis imprudentia inimicos sibi procudunt, & quos experiebantur deuotos, intolerabili fastu, asperis verbis reddiderunt sibi prorsus aduersos. Nabal Dauidem, eiusque milites fortiebatur amicos: *Homines isti* (refert seruus) *boni satis fuerunt nobis, & non molesti, nec quidquam aliquando perijt omni*

tempore, quo fuimus conuersati cum eis in deserto: pro muro erant nobis tam in nocte, quàm in die omnibus diebus, quibus pauius apud eos greges. 1. Reg. 1. Reg. 25. 25. v. 15. Hi ipsi, qui nuper laboriosis defatigabantur excubijs, ut securam exhiberent tutelam, iam armari noueris ad ruinam: *Accincti sunt singuli gladijs suis.* Si inquiras, Cur modò Nabalem, eiusque domum penitus conentur euertere, qui antea eius greges vigilantè procurauerant sollicitudine custodire? Respondet Textus, Nabalem multis titulis debita officia denegasse, & audaci lingua Dauidis facta arrosisse. *Quis est Dauid? & quis est filius Isai? Hodie increbuerunt serui, qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonforibus meis, & dabo viris, quos nescio, unde sint? Auarus, iniuriusque ex amicis conflauit sibi aduersarios, & dum detrectat exiguo subsidio egeni succurrere, probatur contra se milites obarmare: iurè ergo meruit stulti eloquium, cum exiguum denegauit subsidium, & periculosum contra se exciuit inurbanitate bellum. Secundum nomen suum stultus est, stulticia est cum eo.* Prodest Theodoretus: *Nomen Nabal, si transferatur in linguam Græcam, significat insipientiam... effluente enim, & extincta vi rationis, succedit affectio insipientie.* Quàm erat Nabal stultus, dum ex amicis elaborauit sibi contrarios; & quàm erat Dauid prudens, & politicus, dum ex contrarijs deuotos reddidit, & amicos.

§. LIX.

Qui à iustitia, & æquitate defecit, urgentissimas sibi angustias præmatuauit.

Quisquis sceleris conscientiam carnificem secum defert, implacabile malum fouet; nam cum imminentis periculi assiduus nequeat timor sopiri, nequit etiam culpæ defædatus quiescere: internis, continuisque perturbationibus externa superadduntur incommoda, quæ vi legitimum fructum parit malitia. *Qui omne bonum* (aiebat Senec. Epist. 75.) *honesto circumscriptis, intra se felix est; nam qui alia bona iudicat, in fortune venit potestatem, alieni arbitrii sit.* Honor malè partus diuexat, felicitas iniuste acquisita discruciat, diuitiarum cumulus rapinis auctus rapaces etiam manus obarmat. Cum conscientia nequeat pericula non ostendere, improbus cogitur, præcordijs palpitantibus, semper viuere. Hanc veritatem clarè prænuntiat Dauid, dum à iustitia, æquitatèque deficientes amaris, ait, coarctandos angustijs, & arctissimis obsidendos fore periculis: *Filij alieni defluerunt, & contrahentur in angustijs suis.* Id est, qui ab æquitate, honestatèque defluxit, ingentem sibi calamitatem elaborauit; dum insanis appetentijs blanditur, auro, & salute nudatur, & dum vanis assentitur spebus, vndique turbulentis impetitur calamitatibus. Hic agi de Seba putant Hebræi; nam cum à Dauide defecisset, & ambitiosa temeritate ad coronam inhasset, profugus ad Abalam ciuitatem acri timore percussus confugit, & ibi carnificis gladio ceruices præbuit. *Iste* (inquit Abul. q. 5.) *coangustatus est in clausuris suis, id est in vrbe Abela, in qua clausus est, & occisus.* Dauidi bellum intulit, æquitatem læsit, & exambiendo coronam, ingentissimam inuenit angustiam. O quot dum ambitioni, libidini, auaritiæque inferuerunt, cæcas sibi

calamitates adaggerarunt! Viuere promittebant sibi felices, sed aut ignotum intrarunt carcerem, aut acerbam subierunt mortem. Isaias peccatoris incommoda referens, aiebat: *Abalienari sunt retrorsum. Super quo percutiam vos ultra addentes prauaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mærens.* Isai. 1. v. 4. Internis annexuit externa: *Terra vestra deserta, ciuitates vestra succensa igni: regionem vestram coram vobis alieni denorant, & desolabitur, sicut in vastitate hostili.* Quam possit inferre calamitatem? interrogat, vt tot, tantæque admissa culpa attulisse edoceat, vt nullus iam locus aduenienti denuò reperiatur. Ita Galfridus in Alleg. Thylm. *Caput languidum est elatio sine sanitate, cor mærens cogitatio sine consolatione. Ideò quidam in corde suo manere nequeunt, ideo foris vagi, & profugi se se fugiunt.* Nequeunt consistere calamitatum vorticibus circumacti, qui amplam sibi fortunam promiserunt delusi: *Contrahentur in angustijs suis.* Seba amplam promisit sibi fortunam, si à Dauide deficiens, infanis cupiditatibus inferuaret, sed delusus vitam perdidit, infamiam subiuit.

TEXTVS.

VERS. 47. & 48. Viuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltabitur Deus fortis salutis meæ. Deus, qui das vindictas mihi, & deijcis populos sub me.

§. LX.

Seueroiorem Deus pro homine sumit vindictam, se ipse suam Numini dedicauit patientiam.

SVMmus impatientiæ stimulus est vltionis libido, Antiquorum consuetudine fota, & exemplis frequentibus confirmata. Vindictam expetere gloriæ adscribitur; non expetere, ignauiæ datur: eiusmodi tamen gloria volatica, & vana, & Domino semper odiosa. Qui patientiam suam Deo obtulit, de illatis iniurijs patientiam suam Numini offerendo ad vindictam Deum honestè vrget, & si fas est dicere, cogit. Cùm ipse per Apostolum dicat: *Mihi vindicta, & ego retribuam.* Ad Rom. 12. v. 19. En qui vltione culpam non reduplicat, sed modestus in Domini honorem vltionis impetum frænât, laudabiliter honori suo prouidet, & Deum seueroiorem iniuriæ vltorem constituit. Dauid miris laudibus Dei deprædicat fortitudinē, & de inimicis eius dignam expetiuisse testatur vltionem: *Viuuit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltabitur Deus fortis salutis meæ: Deus, qui das vindictas mihi, & deijcis populos sub me.* Acti dicat: *Dextera tua me de inimicis vindicauit, & dignissimam vltionem exegit.* Nam Saül suâ transuerberatus hastâ dedit pœnas, & Seba decapitatus exsoluit ambitiosæ temeritatis infanias. Et cur studiosè adèd Deus de Dauidis aduersarijs expetiuit vltionem? Quia ipse Dauid patientiam suam Deo consecrauit, & generosè inimicis pepercit; cùm Saül in eius manus incidisset, vita donauit; cùm Amasa coniuratorum dux esset, ad dignitatem extulit, proditoris Absalonis salutem eximia charitate curauit: ergo dum ipse mault, quàm expetere vindictam,

gratam Deo offerre aduersarijs indulgentiam, Deus eius honori prouidit, & hostes pedibus eius subiecit. Huc voco Tetullian. de Pati. cap. 10. *Seruulis nostris assumentibus sibi de conferuis vltionem, grauiter offendimur: eosque, qui nobis patientiam obtulerint suam, vt memores humilitatis, seruitutis, ius dominici honoris diligentes non probamus modò, sed ampliorem, quàm ipsi sibi presumpsissent, satisfactionem facimus. Id nobis in Domino tam iusto ad estimandum, tam potenti ad perficiendum periclitatur? Quid ergo credimus iudicem illum, si non & vltorem.* Cùm apud sæculum Dominus ob eius honorem de conferuo vltionem exigere nolentem remuneret, & seuerè iniuriam castiget, potiori iure Deus expetet pro nobis vincam, si, ne iuri eius quid detrahamus, obtulerimus gratam patientiam. En Dauid cœlesti manu de inimicis est vltus: *Das vindictas mihi,* & simul respanduit honorabili patientia exornatus. Deus Christo Domino promittit, omnes aduersarios eius sub pedibus sternendos, & proculcandos: *Sede à dextris meis: donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.* Psal. 109. v. 1. En Christus placida quiete ad Patris dexteram fruitus, de aduersarijs proditur vindicatus: Deus de Christi aduersarijs dignam vltionem exegit, & pro scabello pedibus eius substerni compulit. Nec mirum; cùm Dominus inimicis non solum veniam fuerit largitus, sed pro eis etiam iudicem deprecatus: *Dimite illis, non enim sciunt quid faciunt.* Luc. 23. v. 34. Preces fudit, & vltorem Petri gladium auertere conatus est, ergo Deus miserandam remunerauit patientiam, & de aduersarijs expetiuit seueram multam. Redeat Tertullianus iam datus cap. 3. *Patientia eruditus non contendit, non reclamauit, nec quisquam in plateis vocem eius audiuit, arundinem quassatam non fregit, lignum fumigans non restinxit.* Cùm discipuli cœlestes ignes adducere ambirent, vt contumeliosam ciuitatem recipere Dominum auersantem castigarent, prohibuit, patientiamque edocuit. Ergo dum ipse aduersarijs laudabiliter offert veniam, Deus patientia delectatus, de inimicis tulit vindictam, vt constet ab vltione ob Dei honorem abstinentem, inultum non manere, imò Deum vltorem de aduersarijs sortiri.

TEXTVS.

VERS. 49. Qui educis me ab inimicis meis, & à resistantibus mihi eleuas me: à viro iniquo liberabis me.

§. LXI.

Sapè quò viuidius ardet inimicus nocere, inuenitur præter opinionem commoda incrementare.

PARitur hoc improvida mortalium plerumque conditio (scribit Aurel. 7. Var. 47.) vt cum ledere putatur, consulat, & cùm consulere videtur, affligat. Sapè inimici votum est grauius ledere, sed effectus est præter opinionem consulere: conatur sibi odiosum necessitatibus duris constringere, sed ipsis machinationibus sollicitat eleuare. Hanc veritatem testatur Dauid, dum refert inimicorum contra se studia, & ex eis resultasse sibi crementa: *Qui educis me ab inimicis meis, & à resistantibus mihi*

Isai. 4. v. 4.

Psal. 109. v. 1.

Luc. 23. v. 34.

Rom. 12. v. 19.

mibi eleuas me, à viro iniquo liberabis me. Sensus est: Sæpè diabolus captiuos tentationum mihi laqueos obtendit, vtque de Saule expetere vindictam per seruos meos proritantes suafit: hostem somno illigatum interimere potui, verùm cum tuo auxilio pro iniuria retulerim gratiam, amptiorem assecutus sum gloriam. Saül dolosum mihi nuptiarum thalamum prætexens, & honoris specie præputia Philistinorum deposcens, graui me periculo obiecit; sed cum lædere suspirabat, consuluit; nam de hostibus tui victoriam, & Regis gener nouam honoris acquisiui excellentiam. *Quasi dicat* (verba sunt Hugonis) *quantò magis illi insurgunt in me, tantò amplius exaltabis me.* Itaque diabolus tentationibus Dauidis laudibus militauit, & Saül etiam scandalis amplificando honori inseruiuit; & cum tot machinationibus, tot acerrimis arietibus promittebant sibi hostes Dauidem penitus subruendum, dolebant præter opinionem triumphis, & honoribus diuitatum. Diabolus licentiam, sine qua nihil potest, à Domino efflagitauit, vt penitus Iobum attereret: Dominus fecit licentiam, quia Iobi præuidebat victoriam. *Ecce vniuersa, quæ habet, in manu tua sunt.* Iob. 1. v. 12. Egressus hostis elementa coniurat, filios, filiásque ædificij ruinis tumultat, Sabeos, Chaldæosque prædones obarmat, eluctantes, quæ greges absumant, flammæ sollicitat. Verùm pessimi hostis studium auferendo adauxit, nocendo profuit. *Addidit Dominus omnia quacumque fuerunt Iob, duplicia.* Iob. 42. v. 10. Dæmonis votum erat affligere, & ab honore, virtutèque deturbare; Verùm dum Iob cœlesti ope adiutus firmum scutum patientiam obiecit, de hostibus reportauit palmam, & duplicauit honorum copiam. Opportunè Tertul. de Pati. cap. 14. *Nec enim à respectu Dei tot doloribus auocatus ille est, sed constitit nobis in exemplum, & testimonium, tam spiritu, quam carne, tam animo, quam corpore.* Adnectit: *Retusis omnibus iaculis tentationum lorica, clypeoque patientia, & integritatem mox corporis à Deo recuperauit, & quæ amiserat, reduplicata possedit.* Itaque nequitia ille operarius plus Iob profecit iniquis votis, quam prodesset bonis studijs; nam Iob resplenduit decantando sæculis triumpho coronatus, & reduplicato diuitiarum censu copiosus, vt etiam Dauid à sibi resistentibus est eleuatus, & ampliolem gloriam assecutus: *A resistentibus mihi eleuas me.*

Iob. 1. v. 12.

TEXTVS.

VER S. 50. & 51. Propterea confitebor tibi Domine in gentibus, & nomini tuo cantabo. Magnificans salutes Regis sui, & faciens misericordiam Christo suo Dauid, & semini eius in sempiternum.

§. LXII.

Accepta à Deo beneficia bene compensas, si peccatores ad Dei adducere famulatum exambias.

Qui à Deo magna recepit beneficia, curare debet, vt ad Domini deseruiant gloriæ clementa: nec gratius potes benefactori tributum soluere, quam si totis viribus eius nominis glo-

riam gestiueris ampliari. Si quos culpa infecit, & ignorantia obcæcauit, bonis moribus adnitari excolere, & veri Numinis notitia imbuere. Arigerus nobilitate conspicuus, vt accepta à Theoderico beneficia digna compensatione perfolueret, titubantium corda studiosa sollicitudine confirmauit, & Principis imperio subiecit. Audi Casiodor. 4. Var. 16. *Ad Galias estimauimus dirigendum, vt eius maturitate consilij titubantium potuissent corda firmari.* Sollicita Arigeri deuotio, dum Principis extendit imperium, laudabilis gratitudinis exsoluit tributum. Quid enim optabilius Principi, quam eius gloriam protendi, & honorem nominis dilatari. Hinc est, quòd Dauid ingenti beneficiorum mole quodammodo oppressus, vt Numini existeret gratus, decreuit eius nominis continuis acclamationibus gloriam celebrare, & non solum voce, sed eleganti etiam carmine gentibus notitiam inferre: *Propterea confitebor tibi Domine in gentibus, & nomini tuo cantabo.* Quid denotet illud Propterea, ipse exprimit: *Educis me ab inimicis meis, à resistentibus mihi eleuas me, à viro iniquo liberabis me.* Audis referentem accepta, audi sperata: *Magnificans salutes Regis sui, & faciens misericordiam Christo suo Dauid, & semini eius in sempiternum.* Cum tanta à Deo accepta soluere excogitaret, gentes ad eius notitiam proposuit adducere, & ab erroribus liberare. Ipsum audi: *Propterea confitebor tibi Domine in gentibus, & nomini tuo cantabo.* Legitimum horum verborum hunc esse sensum tradit Liranus: *Propterea confitebor tibi Domine in gentibus, quia psalmi facti à Dauid derivati sunt ad gentes.* Consonat N. Sanct. *Curaturum se dicit concinnandis, pangendisque carminibus, vt gentes etiam externe diuina maiestatis gloriam agnoscant.* Non solum vocis sono, sed eleganti, eruditòque calamo gestiuit gentes ad Dei agnitionem adducere, & eius magnalia de prædicare; deuota gratitudine compensauit accepta, dum Dei nominis decantauit elogia, & eius gentes imbuuit notitia. Cum Christus Dominus, vt famelicis turbis subueniret, panes multiplicasset, mensam explicuit extemporalem: Apostoli plura præ cæteris acceperunt: *Impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* Ioan. 6. v. 13. Chrysof. in Cat. rogat: *Cur plura discipulis fuerit dilargitus? Respondetque, vti futuros orbis magistros honorasse, & quodammodo, vt gentes adducerent, compulisse: Quare non turbis dedit fragmenta portanda, sed discipulis?* Interrogationi respondet: *Orbis terrarum debebant esse magistri.* En orbis terrarum magistros præcipuo honore nobilitat, & Discipuli, vt accepta compensauerint, ad capiendos peccatores prædicationis expandunt retia. Vterque rectè: Christus, dum continuis prædicationis laboribus defatigatos speciali fauore nobilitat, & discipulus, dum ad Magistri gloriam adducere, & expiscare peccatores anhelat. Moyses vt dignas Deo pro acceptis grates aliquomodo exsolueret, ad Dei agnitionem totum mundum adducere conatus est; nec solum voce, sed scriptis etiam notitiam tradidit. *In principio* (inquens) *creauit Deus cælum & terram.* Gen. 1. v. 1. Vnum Deum protulit, vt creaturam ab errore liberaret, & idololatricam destrueret: ergo dum mores comit vocis sono, & obliuioni occurrit, conscripto libro, gratus existit, & Numini morem gerit. Audi Basil. Ora. 34. *Iudeorum populis in solitudine Moysis doctor præsidebat: verum ne notitiam furaretur obliuio, ne vocis celeritudo sensum effugeret aurium, doctrina mo-*

Ioan. 6. v. 13.

Gen. 1. v. 1.

dum

dum excogitauit immortalem, ut lingua quidem notitiam praebeat, manus vero per litteras memoriam consignet. Dum voce, litterisque notitiam ingerit, gratitudinem ostendit: Dauid etiam eleganti carmine, vocēque Dei notitiam extendere adnititur, & ac-

cepta soluere comprobatur: Propterea confitebor tibi Domine in gentibus: & nomini tuo cantabo. Quid enim Deo gratius, quam errantes ad veritatis agnitionem adducere, quam caecis tuis implicatos exsoluere, quam deuos ad rectam viam reuocare?



C A P V T X X I I I .

1. **H**ÆC autem sunt verba Dauid nouissima. Dixit Dauid filius Isai: Dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, egregius psalter Israel. 2. Spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam. 3. Dixit Deus Israel mihi; locutus est fortis Israel, Dominator hominum, iustus dominator in timore Dei. 4. Sicut lux aurora, oriente sole, mane absque nubibus rutilat, & sicut pluuus germinat herba de terra. 5. Nec tanta est domus mea apud Deam, ut pactum aeternum iniret mecum, firmum in omnibus, atque munitum. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas: nec est quidquam ex ea, quod non germinet. 6. Præuaricatores autem quasi spina euellentur uniuersi: quæ non tolluntur manibus. 7. Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igne succensa comburentur usque ad nihilum. 8. Hæc nomina fortium Dauid. Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus, qui obtingentos interfecit impetu uno. 9. Post hunc, Eleazar filius patruus eius Ahobites inter tres fortes, qui erant cum Dauid, quando exprobrauerunt Philisthijm, & congregati sunt illuc in prælium. 10. Cumque ascendissent viri Israel, ipse stetit & percussit Philisthaos, donec deficeret manus eius, & obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa, & populus, qui fugerat reuersus est ad caesorum spolia detrahenda. 11. Et post hunc, Samma filius Age de Arari: & congregati sunt Philisthijm in statione; erat quippe ibi ager lentè plenus. Cumque fugisset populus à facie Philisthijm, 12. stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitque Philisthaos, & fecit Dominus salutem magnam. 13. Necnon & ante descenderant tres, qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad Dauid in speluncam Odollam: castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum. 14. Et Dauid erat in presidio: porro statio Philisthinorum tunc erat in Bethlehem. 15. Desiderauit ergo Dauid, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam! 16. Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, sed libauit eam Domino. 17. dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam. Noluit ergo bibere: hæc fecerunt tres robustissimi. 18. Abisai quoque frater Ioab filius Saruie, princeps erat de tribus: ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus. 19. & inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed usque ad tres primos non peruenerat. 20. Et Banaias filius Ioiada viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus niuis. 21. Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu hastam: itaque cum descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptij, & interfecit eum hasta sua: 22. Hæc fecit Banaias filius Ioiada. 23. Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: verum tamen usque ad tres non peruenerat: fecitque eum sibi Dauid auricularium, à secreto. 24. Asael frater Ioab inter triginta, Elehanan filius patruus eius de Bethlehem. 25. Semma de Harodi, Elica de Harodi, 26. Heles de Phalti. Hira filius Acces de Thecua, 27. Abiazer de Anathoth Mobonnai de Husati. 28. Selmon Ahobites, Maharai Netophathites, 29. Heled filius Baana, & ipse Netophathites, Ithai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, 30. Banaia Pharatonites, Heddai de Torrente Gaas, 31. Abialbon Arbathithes, Azmaueth de Beromi, 32. Eliaba de Salaboni. Filij Iassen, Ionathan, 33. Semma de Orori, Aiam filius Sarar Arorites, 34. Eliphelet filius Aasbai filij Machati, Eliam filius Achitophel Gelonites, 35. Hesrai de Carmelo, Pharaï de Arbi, 36. Igaal filius Nathan de Soba, Bonni de Gadi, 37. Selec de Ammoni, Naharai Berothites armiger Ioab filij Saruie, 38. Ira Iethrites, Gareb & ipse Iethrites, 39. Vrias Hethaus. Omnes triginta septem.

TEXTVS.

VERS. 1. & 2. Hæc autem sunt verba Dauid nouissima. Dixit Dauid filius Isai: dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, egregius psalter Israel: spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam.

§. I.

Iusti in vita ingemiscunt afflicti, sed in morte Deo laudes concinnunt læti.

Antiquum est, miris virtutibus expolitos debilitari, constringi, & laboribus multis vrgeri, vt etiam solitum, malos integra salute frui, & prospera fortuna potiri; sed quibus dispar vita, & mors dissimilis etiam est. Iustus imminente morte lætatur, quia sperat gloriam, grandi iniquus horrore concutitur, quia veretur durissimam pœnam: alter prosperæ nauigationis naufragio cursum finiendum timet, alter enauigatis fluctibus ad securam portus stationem appulsurum se credit. *Isti* (aiebat Seneca de Prouid. cap. 6.) *quos pro felicibus aspicitis, si non quæ occurrunt, sed quæ latent, videritis, miseri sunt, sordidi, turpes ad similitudinem parietum suorum extrinsecus culti. Non est ista solida, & sincera felicitas, crusta est, & quidem tenuis.* Malis dum stare licet, & ad arbitrium suum viuere, nitent, sibi que imponunt: cum rapiuntur, angustijs, afflictionibusque replentur. Vir moratus superstes gemit, discessurus ridet. Dauid magnis calamitatibus ingemuit sapissimè diuexatus, sed moriens cecinit carmina lætus. Postquam retulit Sacra Scriptura elegantissimum Dauidis carmen, attexuit: *Hæc autem sunt verba Dauid nouissima: id est, Deum laudans, animam lætus efflauit, qui in vita tot ærumnis diuexatus ingemuit. Hugonem audi: Nouissima, quia hanc laudem Dauid in articulo mortis Domino deuotè cantauit.* Cygnus in fluctibus viuit, in morte canit; & iustus in morte canit, & tribulationibus pressus viuit. Malo cum iustis ingemiscere, dum in morte possim cantare, quàm fallaci felicitate nitere, & in fine horroribus concuti. Iob de morte sua loquens aiebat: *In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.* Iob. 29 v. 18. Gregorius 19. Moral. cap. 16. aptissimè iustos palmæ assimilari tradit; nam palma iuxta terram angustatur, & asperis vestitur corticibus: cælo iam proxima triumphales ramos protendit, nitore perpetuo fulget, & fructibus saporatis ditescit. Nec aliter iustis accidit, dum in hoc sæculo versantur, afflictionibus magnis anguntur, ast in fine non sordent, sed nitent, non internis angoribus discruciantur, sed mira tranquillitate fruuntur. Gregorium accipe: *Nec immeritò iustorum vita palma comparatur, quia scilicet palma inferius tactu aspera est, & quasi aridis corticibus obvoluta: superius verò & visu, & fructibus pulchra: inferius corticum suarum inuolutionibus angustatur, sed superius amplitudine pulchra viriditatis expanditur.* Iob iustus innumeris tribulationibus coangustatus est, sed moriens tribulationum recepit præmium, & patientia peperit gaudium. Sæculi amatores temporali gloria resplendent, sed morti proximi lugent. *Dauid Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.*

Iob. 29.
v. 18.

iustus in vita tribulationes pertulit angustatus, sed in morte cecinit lætus.

§. II.

Vera celsitudo non est dignitatum calminibus resplendere, sed virtutibus exornari.

Quæ humanis oculis nitent splendida, decida sunt, nesciunt diù consistere, sed fugaci inueniuntur nitore fallere. Quidquid ad corpus pertinet, citò elabatur: solum felix est, qui spiritum cœlestem fortitur. *Inrer bonos viros, ac Deum* (aiebat Seneca de Prou. cap. 1.) *amicitia est, conciliante virtute.* Virtus hominem ad Dei amicitiam euehit, quidquid extra virtutem est, ad speciem effert, sed fallit. Dauid se cœlesti spiritu ornatum ait: *Dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, egregius psalter Israel: Spiritus Domini loquutus est per me.* In Hebræo habetur: *Qui eleuatus est in altum, vnctus à Domino Israel.* Abul. q. 3. existimat hîc non agi de vnctione, qua ad regnum est promotus, sed de cœlesti lumine, quo eius fuit animus illustratus; nam prudentes rerum æstimatores solidam altitudinem non censent regni solium, sed luminis cœlestis augmentum. Verba Abulensis sunt: *Eleuatus est in altum, scilicet lumine prophetico.* Cœlestis spiritus ad veram, solidamque euehit celsitudinem; nam inauguratio ad thronum altitudinem tenuit fugacem. Quæ hominibus videntur alta, prærupta sunt, quæ ad spiritum pertinent, non sunt prærupta, sed celsa. Zachæus altam inscendit arborem: *Ascendit in arborem sycomorum:* Luc. 19. v. 4. sed elatus adhuc erat statura pusillus: *Statura pusillus erat.* Iussus descendere, excepit Christum, & dum excepit Christum, altitudinem non amisit, sed tenuit. Eleganter Chrysol. Ser. 54. *Descende, vt deponas tantæ fraudis onera, pondera cupiditatis, usurarum molem, magistrum publicani, exactionis crudelissimæ principatum, expeditus intres paupertatis scholam, discipulatum misericordie, pietatis usum, patientia disciplinam, studia virtutum, scientiam diuinitatis, tolerantiam passionum, philosophiam mortis, atque inter vitalis ligni ardua iam perfectus ascendas.* Vt labilem altitudinem vera altitudine commutaret, iussus est ab animo sordes expungere, diuinitatis scientia imbui, nosse mortis philosophiam, patientiæ disciplinam. Sic enim inter proceri, vitalisque ligni ramos eminebit altus, non inter fatuæ ficus brachia casui effertur obnoxius. Dauid altitudinem suam censet non de regni splendore, sed de superno spiritus lumine.

Luc. 19.
v. 4.

§. III.

Prædens inter fortune prospera, primordia recordatur humilia.

Qui prosperæ fortunæ fauore elatus odioso fastu intumescit superbus, & humilia nuper exordia à memoria expungit oblitus: tumore cæteros proritat, & calamitatem sibi sæpè elaborat. Modestus originis, humilitatisque memoria tumorem deprimit, & à se inuidiam excludit. *Humana mentis felix illa conditio est* (aiebat Cassiod. 7. Var. 26.) *quæ arbitrium prouectionis suæ intra terminum moderationis includit.* Feliciter prudens, & prudenter est felix, qui humilia incunabula renaci memoria retinet, ne inter fortunæ prospere

ra titabet. Hanc prudentiam Psaltes edocuit, dum se Isai filium meminit, cum ad regni culmina eleuatum agnouit. *Dixit Dauid filius Isai: dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, egregius psaltes Israël.* Interpretes nonnulli hanc constitutionem intelligunt de vnctione ad Regnum: *Quasi dicat* (inquit N. Sanct.) *se illum esse virum, quem Deus constituit vnctum, aut Christum, id est Regem.* Itaque eodem tempore filium se Isai commemorat, & Regis etiam vittis redimitum denuntiat. Et quidem æmuli Isai filium appellitantes, veluti caliginem, qua innubilaretur, adnitebantur effundere, & pastoricia cunabula in memoriam omnibus reuocare. Vnde Nabal despicabilem, obscurumque sugillans, Isai filium appellauit: *Quis est Dauid? & quis est filius Isai.* 1. Reg. 25. v. 10. Ac si diceret: Ab alienigenis originem duxit, & pastoralem vitam nuperrimè exercuit. Audi Liram: *Quasi dicat: nullius valoris, quia descendit de alienigena muliere.* Itaque cum Isai nomen originem, pastoraleque olim munus prodiderit, silentio videbatur tegendum, non in memoriam studiosè reuocandum. Verum Dauid laudabili prudentia imitandam omnibus politiam tradidit; etsi eximiam potitus fuerit felicitatem, pastoriciam non obliuisceretur solocem, si à primordijs oculos amoueret, inuidiam sibi obliuione crearet. Nam, vt omnium inuit gratiam in prosperitate modestus, ita fastidium ingenerat, humiles lateres oblitus. Ioseph summam Reipublicæ gubernationem adeptus, & pro arbitrio omnia moderatus, seruitutis antiquæ meminit, & pro aurea torque ferream olim tulisse catenam fratribus confessus est: *Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidistis in Agyptum.* Gen. 45. v. 4. Si inquiras: Cur abiectæ seruitutis renouarit memoriam, qui amplam aded sortitus erat fortunam? Respondet Plilo Lib. de Ioseph, rem longe tempore tectam reuelasse, & prudentiam ipsa renouatione ostendisse. Philonis verba sunt: *Rem longo tempore coniectam, & obliuioni mandatam, vt putatis, nunc reuelaturus solus solos appello: fratrem, quem in Agyptum vendidistis, me ipsum presentem nunc cernitis.* Iam Prorex, & præ cæteris magistratibus in Reipublicæ administratione præcipuus, gratâ omnibus modestia prælucebat, antiquam fortunam memoria retinens, & eiusmodi recordatione veluti gubernaculo actiones dirigens. *Clementiam* (adnectit Philo) *charitatem, prudentiam, pietatem omnes vno ore laudabant.* Si superbiâ, tumoreque inflatus, olim se obliuisceretur seruum, alij meminissent incarcerationum, & ferreo compede vincitum; verum dum antiquæ fortis memoria præsentem felicitatem temperabat, omnium animos alliciebat. Si olim seruus, adspirante modò abuteretur fortuna, & superciliosa cæteros despectaret superbia, plurimorum contra se perniciose conflaret odia: modestus placuit, & prudens à se omnem inuidiam amouit, vt Dauid etiam supremum regni culmen potitus, se Isai esse filium est recordatus: *Dixit Dauid filius Isai.*

S. IV.

Quò quis apud Deum clarior, eò apud se detectior est, & humilior.

Circa Deum augetur gratia, si humilitatis custodiatur modestia: & tantò plùs humilitatis exercit modestia, quantò acceptis à Deo favori-

bus excrefcit gratia; nam Deus humilibus frequenter abstrusa reuelat arcana, & dulcissima miscere cum modestis gaudet colloquia. *Consuetudinem deuotionis impendens* (aiebat Theodor. de Cassiod. 1. Var. 3.) *eo nos obligasti manere, quo tibi putamus omnia reddidisse, inde amplificando debitum, vnde credi poterat absolutum.* Consuetudinem humilitatis custodiens, Deum obligat, & dum ipsis muneribus fit humilior, ipsa humilitate ad potiora inuenitur aptior. *Sola Deo placet humilitas* (verba sunt Bernardi in Allegor. Thylm. ad Isaiæ. 6.) *sive in Angelo, sive in homine. & qui sedet in throno, solos elegit subditos, è quibus repleat templum.* Vbi Isaias plùs se deiecit, & indignum, qui arcana prophetica referret, confessus est: *Pollutis labijs ego sum.* Isai. 6. v. 5. Propheta delegatur, *Isa. 6. v. 7.* & ad populum mittitur, Ieremias etiam, dum se loqui nescientem asserit: *Ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* Ierem. 1. v. 6. Dei illi commissa sunt verba, & secretiora panduntur arcana. *Ecce dedi verba mea in ore tuo.* Cum Ieremia miscet sermones, quia pueri humilitatem custodit, & Ieremias studiosius humilitatem custodiuit, dum arcana verba percepit. Nec aliter Dauidi contingit: Isai filium vocari non refugit, cum ad secretiora admittitur, & ad secretiora admittitur, dum deiectioni humilitate exornatur. *Dixit Dauid filius Isai: dixit vir, cui constitutum est de Christo Dei Iacob, egregius psaltes Israël: spiritus Domini locutus est per me, & sermo eius per linguam meam.* Saul Isai filium appellabat, vt denotaret ingloriù, Nabal, vt sugillaret obscurum. Ergo qui se Iesse potuit filium appellare, Isai filium dixit, & humilitatem prælegit. Ergo humili Deus commisit arcana, & participauit abstrusa. De ipsis donis humilitas creuit auctior, & gratia de humilitate floridior. In Hebræo habetur: *Dictum viri, qui eleuatus est in altum, vnctus à Domino Israël.* Vnctus est spiritu prophético, quia humilitatis resplendebat elogio. Ita Abul. q. 3. *Istud est dictum viri, qui eleuatus est in altum, scilicet lumine prophético.* Humilis est eleuatus, & dum prophético spiritu ad altiora contendit, humilitatem plus coluit. Cum Isaias felici vaticinio Christum promitteret, cœlesti spiritu afflatus Iesse appellauit filium, cum dicere potuisset à Rege Dauide exortum. *Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini.* Isai. 11. v. 1. *Isa. II. v. 1.* Rupertus inquit: Cur regia originis gloria fuerit à Propheta silentio tecta, & de Iesse origo vulgata? Respondetque de quo loquebatur, laudabiliter adulatum fuisse, cum prænosceret humilitatem, & spiritus plenitudinem custodire. Itaque ab ipso, de quo loquebatur, edoctus, & ad nostram eruditionem instructus, regia præteriuit, humilia prodidit. Verba Ruperti sunt lib. 2. in Isai. cap. 7. *Quarendum est: Cur Propheta hoc loco Iesse maluerit nominare, quàm Dauid? Dicere de radice Iesse, quàm de radice Dauid? Quæstioni iam respondet: Quia Dauid pro maiestate regia persona fuit sublimis, Iesse verò, qui & ipse dictus est Isai, ordine, vel statu longè humilior fuit.* Vbi Dei spiritu plenum deprædicauit, & humilitate exornatum prodidit, vt potè qui originis regie claritatem voluerit regi, & Iesse filium prodi, vt hominum inflatissimam superbiã damnaret, & consociatam cum spiritu humilitatem ostenderet: nam virtutibus clarior, deijci probatur humilior, & qui deijcitur reuerà humilior, cœlesti spiritu inuenitur ornatior.

TEXTVS.

VERS. 3. Dixit Deus Israël mihi: Locutus est fortis Israël, Dominator hominum, iustus dominator in timore Dei.

§. V.

Dei timor Principes edocet æquitatis custodire mensuram, & æquitas tuctur coronam.

Quisquis dignitatis resplendet luminibus, necessum habet, laudabili Domini timore fulciri, & probatæ conscientiæ virtutibus exornari. *Est* (aiebat Theod. 1. Var. 4.) *indigni animi signum fama diligere commodum, & lucra potius odisse causarum.* Indignus dignitate probatur, qui euanidam fitit gloriam, & colere in causis nescit iustitiam. Ut sine gubernaculo naui rectum cursum non tenet, nec reflantibus vndique ventis resistit, ita qui Dei timore non fundatur, circumagitur timore inflatus, & plurimo errori obnoxius. Dei timor innocentiam custodit, actiones dirigit, & scandala longè propellit. *Nescis* (scribit Plutar. lib. ad Princip. indoct.) *assefforem Iouis, Deorumque iustitiam, & fas esse? Quo quidquid actum à dominante fuerit, id ius, & fas sit.* Quidquid à dominante factum, fas esse debet, & legibus consonum; hanc tamen nequibit factis ostendere laudabilem obseruantiam, qui Dei timoris non didicerit disciplinam. Audi ab ipso Domini ore: *Locutus est fortis Israël, Dominator hominum.* Quid locutus fuerit, iam subiicit: *Iustus dominator in timore Dei.* Ac si dicat: Nullus iuste quiuerit dominari, imò nec dominari diù quiuerit, ni Dei timore fundarit imperium, & suffulceret iustitia regalem thronum. Huius timoris defectu plures exorbitarunt, & à culmine ceciderunt. *Communiter Domini* (scribit Abul. q. 3.) *inter homines plura agunt voluntate, quàm lege, & plura passione, quàm ratione, & quantò fuerit dominus maior, tantò magis sequitur voluntatem, velut non subiectus legibus.* Principes hoc errore sæpè tenentur: tunc se putant amplioris dignitatis luminibus præfulgere, si decreuerint iustis legibus contraire. Ergo hanc à Procerum animis insaniam abigens, testatur Dominorum Dominus, Dei timorem esse fidam imperiorum anchoram, & cum timore associandam fore iustitiam: *Iustus dominator in timore Dei.* Ac si dicat: Qui dominatur alijs, sciat sibi opus esse, Deum timere, æquitatem colere, si exambit regnum constabilire, & lucere. *Ruben primogenitus meus* (aiebat Iacob) *tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio.* Richardus in Allegor. Thylm existimat in Ruben Dei timorem adumbrari, & de eiusmodi timore sub hac metaphora Iacob loqui, cum ait, Rubenum eius iniunctæ fortitudinis fuisse principium, vt etiam pœnitudinis salubris exordium: ergo hic timor ad cœlestia excipienda dona aditum aperit, & accepta fulcit. Richardi verba sunt: *Per Ruben intelligitur timor Dei... rectè ergo primogenitus, quia timore Domini omne bonum inchoatur: rectè fortitudo dicitur, quia per timorem Domini cor contra concupiscentias roboratur.* Fixum stabileque erat imperium Domini timore fundatum, & felices erant subiecti, dum sortiebantur rectorem eiusmodi timore expolitum; nam Dei timor dum noxiam cupiditatem expungit, colere iustitiam suadet, & culta iustitia regnantis fulcit coronam, & parentis auget fortunam: vt noueris, quàm sit verum, Dei timorem regna stabilire, & æquitatem firmare.

§. VI.

Deum timens, specialem sortitur tutelam, & salubri adauget metu fortunam.

Deum time (monebat Eccles. cap. 12. v. 13.) & mandata eius obserua: hoc est enim omnis homo. Ac si dicat: Omnis hominis felicitas de timore Domini, quasi de lucidissimo fonte profluit, & viuere virtutes facit. Ad rem Hugo: *Hoc ab illo requiritur, & per hoc beatitudo acquiritur.* Vt cœlestis beatitudo prosperam adducit fortunam, & omnem excludit pœnam, ita Dei timor affert secum fortunam, dum criminis excludit offensam. Seruos honestè timoratos, & laudabili metu deuotos speciali Deus probatur regere prouidentia, & custodire maiori cura, testatur Dauid, dum ait: *Locutus est fortis Israël, Dominator hominum, iustus dominator in timore Dei.* Idem esse, dominatorem in timore Dei appellare, ac dicere Deum timentibus dominari, testatur Lira. *Dominator in timore, quia à subsiditis suis vult timeri timore filiali.* Si iam retulerat huius domini imperio omnes homines esse subiectos: *Dominator hominum.* Cur dominari timoratis, iterum retulit? *Iustus dominator in timore Dei?* An quia Deum filiali timore colentes, à ceterorum collegio moribus separantur, nec generali numero comprehenduntur? An quia non timentes, sic à ratione, videntur degenerare, vt in brutorum debeant numero recenferi; & solum sint homines appellandi, qui Dei timore expoliti? Abulensis existimat. q. 3. Dauidem bis Dominatorem vocasse, vt doceret, Deum omnibus dominari maiestatis iure, sed specialiter timoratis attendere teneriori affectione. Abulensis verba sunt: *Quanquam Deus sit Dominator omnium, tamen specialiter illorum, qui timent eum; quia ipse specialiter attendit ad illos.* Deus se timentes speciali regit prouidentia, & sollicitiori protegit cura. Ergo licet Dauid erga omnes homines Dei asseruerit amplum protendi imperium: *Dominator hominum:* timoratos seiunxit, vt erga eos speciale explicuerit dominatoris studium: *Iustus Dominator in timore Dei.* Cum Laban Iacob fugientem, assumpta armatorum manu, persequeretur, eius Deus impetus retardauit, maluitque reprimere minis, quàm inflictis punire pœnis. *Caue ne quidquam asperè loquaris contra Iacob.* Gen. 31. v. 24. Ni Deus speciali Iacobum protexisset tutela, auarus Laban gregum denudasset copia. Quòd si inquiras: Cur erga Iacob Deus specialem gesserit curam? Respondebit ipse Iacob, Isaac eius parentis filialem, religiosumque Dei timorem hoc meruisse, & hostiles impetus retardasse. *Nisi Deus patris mei Abraham, & timor Isaac affuisset mihi, forsitan modò nudum me dimisisses, & afflictionem meam, & laborem manuum mearum respexit Deus, & arguit te heri.* Sup. 42. Isaac timor posteris affuit, dum Numinis tutelam promeruit; est namque Deus se timentium specialis protector, & felicitatum promotor. *Timor Isaac* (inquit S. Thom. in Gen. ad cap. 31.) *id est: Deus quem timet Isaac, vel sanctus timor, quo ipse eum colit, & timet.* Nomine enim timoris intelligitur aliquando totus cultus Dei. A timore Dei emanabat cultus, & ob timorem specialis erga Iacob

Dei resplendebat etiam affectus : nam Deus se timentes speciali tutela protegit , & ab aduersarijs prouidentia singulari defendit. Ergo dicat Dauid timoratis : *Iustus Dominator in timore Dei* : tutela peculiari consulere, & eorum causas promouere .

T E X T V S.

VER S. 4. Sicut lux auroræ , oriente sole, mane absque nubibus rutilat , & sicut pluuiis germinat herba de terra.

§. VII.

Deum timens , cœlestibus ornatur anima donis, & specialibus fruitur priuilegijs.

DEi timore doctus agricola animi agrum dumosis sentibus purgat , & suauissimis plantarijs amœnat. Domini timori Cassiodori verba. 5. Var. 39. mirè adaptantur , & conuenire noscuntur : *Agrum suum a dumosis sentibus doctus purgat agricola , quia laus excolentis est, si agreste solum dulcissimis fructibus amœnetur.* De timore Dei venit, quod animus dulcissimis fructibus amœnetur excultus, & quod expunctis vitiorum sentibus mira virtutum varietate fulgeat decoratus. Hanc laudem ei Psaltes adscribit , dum fœcundæ, germinantique telluri comparat , & Phebæ lampadi solis exæquat : *Sicut lux aurora , oriente sole, mane absque nubibus rutilat, & sicut pluuijs germinat herba de terra.* Id est : timoratus animus miro splendore resplenderet , quia exorto timore, tenebrarum caligo fugit ; & sicut tellus pluuijs cœlestibus irrigata renidet fructuum vbertate decorata , sic conscientia floret virtutum prærogatiuis ornata. Hunc esse horum verborum sensum tradit N. Sanctus. *Hæc de iusto intelliguntur, cui Dominus Deus est, cuius vita, vt splendet animi donis, atque ornamentis, sic etiam alijs fortuna bonis, & ornamentis cumulatur.* Quia præmiserat, Deum se timentium specialem esse Dominatorem: *Iustus Dominator in timore Dei.* Subiunxit, fortunæ donis cumulandos , & fulgentissima etiam luce expoliendos. Qui timet Deum, faciet bona, & non solum in futura , sed in hac etiam vita cumulata recipiet præmia. Pharao amplificandi regni ambitiosus , sed contrarijs medijs abusus, obstetricibus imperauit, ipso in exortu potiorum sexum extinguere. Verum piæ fœminæ à Domini timore edoctæ impium despexerunt mandatum, & impertuerunt fructuosæ solertiæ nascentibus beneficium: *Timuerunt autem obstetrices Deum, & non fecerunt iuxta præceptum Regis Aegypti, sed conseruabant mares.* Exod. 1. v. 17. Timor timorem expunxit, & laudabilis metus obstetricum fortunam adauxit. Bene ergo fecit Deus obstetricibus... & quia timuerunt obstetrices Deum, adificauit eis domos. Deus, ne quid ab impio Rege paterentur, protexit, & amplis muneribus cumulauit. Prodest Rupertus lib. 1. in Exod. cap. 7. *Nullas quasi mendacij tenebras adscribam lucido charitatis operi, ubi sic homicidam illum fefellerunt, vt vitam reseruarent hominum, præsertim cum Deus hoc ipsum laude, & remuneratione dignum duxerit.* Scriptura continuo dicente : *Bene igitur fecit Deus obstetricibus, & quia timuerunt Deum obstetrices: adificauit illis domos, subauditur, æternas.* Vides ob Dei timorem obstetrices periculo exemptas, & donis etiam temporalibus cumulatas. Timor fœ-

mineam fragilitatem muniuit , potentiam Regis impijssimi contemnere edocuit , innocentum vitam seruare suavit, & tenebras ab animis obstetricum expunxit, vt lucentem imitarentur auroram, & amplam hoc in mundo reciperent donorum mensuram. Ergo si honestè desideras resplendere, discere Deum filiali timore colere.

§. VIII.

Virtutibus hoc in sæculo amplissimus debetur honor, & in futuro nunquam decedens splendor.

VT culpa grauius sui ipsius inuenitur esse supplicium , ita virtus sui ipsius agnoscitur esse præmium ; quid enim optabilius quàm ad rationis regulam facta dirigere , & sordibus errorum carere ? Verùm multa alia virtutem comitantur præmia, quæ honoris ambitiosos debuissent allucere, & fortunæ cupidostrahare. Opportunè Seneca. Epist. 82. *Omnis res, quod non habuit decus, virtuti addita sumit.* Vt, recedente sole, omnia turbida, & caliginosa sunt , redeunte verò, nitida, & tenebris expurgata, ita, absente virtute, omnia sunt inhonora, & fœda, si verò adsit, nitentia, & honore digna. Hanc veritatem expressit Psaltes, cum de iusto, & virtutibus expolito differens, ait: *Sicut lux aurora, oriente sole mane absque nubibus rutilat, & sicut pluuijs germinat herba de terra.* Acti dicat: *Iustus adinstar auroræ rutilat, & sicut pulcherrimus flos limpidissimis irrigatus laticibus germinat, ita veræ philosophiæ studiosus apud sæculum fortitur honorem, & lucem.* De eiusmodi debitis virtuti præmijs hic agi, testatur N. Sanctius, cuius verba sunt : *Hæc porro similitudine iustorum exprimitur tam sanctitas, & puritas, quàm qui sanctitati debetur honor, & splendor.* Vt nequit aurora carere luce, vt tellus lupernis imbribus irrigata viduari non potest germine, ita virtus nequit honore carere, nec dignis prouentibus viduari. O quanta stultitia tenentur, qui virtutem honoris auidi non sequuntur ! Vitium diuitijs exiit, honoribus priuat, vires minuit, formam deformat : quas infelicitatis nubes oriens virtus depellit, & cumulata fortunam affert. Vbi Prodigus è domo paterna excessit, & fœtulentis gregi inferuiit, vitam duxit ærumnis plenam : fames redire ad patrem consuluit, & ubi peruenit, stola, & annulo fulsit : *Cirò proferte stolam primam, & induite illum, & date annulum in manu eius.* Luc. 15. v. 22. Famelicum pascere, nudum vestire paterna charitas exigebat, & filij dura necessitas postulabat, annulo ornare, videbatur otiosum. Cur ergo pater annulo nobilitat dexteram paulò antè agollo sordescentem, & porcorum saginam sollicitantem ? Quia annulus (respondet Chrysolog.) erat honoris insignium, & nequibat, dum virtutem constabat colere, honore virtutis comite denudari. *Paterna pietas* (inquit serm. 3.) *contenta non est, innocentiam reparare solam, nisi pristinum restituat & honorem.* Adnectit serm. 5. *Posuit annulum in manu eius, annulum honoris, titulum libertatis, insigne pignus spiritus.* Manus, quæ iam virtuti didicerat inferuire, nequibat honoris titulo non fulgere; est namque honor indiuiduus comes virtutis, vt splendor solidus sanctitatis. Ergo Dauid hanc de prædicans veritatem, iustum, ait, auroræ adinstar lucidissimis radijs refulgere, & vt fœcunda, cœlestique rore impinguata tellus saporatis fructibus exundare:

exundare: *Sicut lux aurora, & sicut pluuijs germinat herba de terra.*

TEXTVS.

VER S. 5. Nec tanta est domus mea apud Deum, vt pactum æternum iniret mecum firmum in omnibus, atque munitum. Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas: nec est quidquam ex ea, quod non germinet.

§. IX.

Deus nostra merita impensis beneficii transfreditur, & longè favoribus euicif- se probatur.

DEUS inexhaustus beneficentiæ thesaurus, veluti delato imbri arentia sæpè corda irrigare cognoscitur: & quæ olim conscientia squalabat horridis sentibus defœdata, de cœlestis roris largitate venustis iam floribus micat, & copiosis fructibus vernat. Miratur Dauid firmo, fidelique pacto Deum promississe regiam sedem eius posteris conseruandam, cum merita, aut exigua fuerint, aut nulla: *Nec tanta est domus mea apud Deum, vt pactum æternum iniret mecum firmum in omnibus, atque munitum.* Acti dicat: si domus, familiæque merita expendo, talia non sunt, quæ perpetuo sceptro remunerentur, & fideli inito pacto, dignitatum splendoribus augeantur; gaudet tamen diuina munificentia dilargitis præmijs merita longè euicere, & omnes in admirationem trahere. Notauit Caietanus, haberi in Hebræo: *Quia non sic domus mea cum El.* Dauid domus erga Deum aliter se gerebat, ac Deus erga domum: nam domus sæpè detrectabat obsequia, & Deus continuò largissima effundebat beneficia. Notauit Abul. q. 3. *In Hebræo habetur: Non est sic domus mea; ubi nos dicimus: Non est tanta domus mea... & idem est: Non est tanta domus mea, id est non est tanti meriti.* Meritum non exigebat regium in sempiternum firmati thronum, sed meritum vicicit pactum, & violandum numquam promissum. Repetere posset Cassiodorus, quod de Rom. Var. 5. *Vrbs ornata tot eximijs Senatoribus, beata tam nobilibus populis, laudes debet nostrum Principum personare, quas homo nationis exteræ se miretur audisse.* Non solum homo nationis exteræ mirabatur cum domo Dauid pactum inito, sed Dauid ipse demirabatur æternandum in posteris regnum. Contrarium videas homines morem seruare: inita violant pacta, nec præmijs exæquant merita. Expertus est Dauid ipse, nam cum Saül hostilibus copijs impetitus, & gigantis minis deterritus militum animos propositis præmijs ad certamen acueret, & promissis maioris filiæ nuptijs ad cum gigante duellum prouocaret. *Virum, qui percusserit eum, ditabit Rex diuitijs magnis, & filiam suam dabit ei, & domum patris eius faciet absque tributo in Israël.* 1. Reg. 17. v. 25. Dauid in certamen profiliuit, & immane monstrum deiecit: verum ei nec nuptiarum promissio implera, nec præmijs competentibus audacia laudabilis munerata. *Cum deberet dari Merob filia Saül Dauid, data est Hadrieli Molaticha vxor.* 1. Reg. 18. v. 19. Dauid reportauit triumphum, sed Hadriel tulit

præmium: nam Saül mendax in promissis, dolosus in præmijs. *Apparuit (inquit Lira) non solum inuidia Saül, sed etiam eius falsitas, non implenda promissum.* Ecce Saül non solum non studebat præmia laboribus digna reddere, sed captiosis benemeritum fraudibus irretire; nam, vt Deus præmiorum largitate meritum vicisse probatur, sic homo non, exæquare conuincitur.

§: X.

Cui peccatis contigit aliquando inferuire, conetur miris virtutum fructibus exundare.

QVI cæci appetitus sequuti castra, si ad virtutum prudenter se contulerunt vexilla, gloriose tenentur factis ingloriam notam expungere, & dedecus abolere. Dauid nihil in se, ait, quod virtuti non seruiat, & fructus honestatis producat: *Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas: nec est quidquam ex ea, quod non germinet.* Acti dicat: Olim illecebrosis blanditijs proritatus deliqui: Verum iam nihil in me erit quod indefinenter virtuti non seruiat, & honestarum fructus actionum producat. Sic ad rem moraliter Hugo: *Sic nihil debet esse in domo penitentis, quod non germinet dignos fructus penitentia.* Cor doleat, os confiteatur, manus operetur, oculus ploret, venter ieiunet. De semine suo nasci meruit Christum, qui fœdum commiserat adulterium, dum nihil in se permisit mirandis virtutum fructibus non ornatum, & nouis sanctitatis germinibus non amœnum. Oculus lectulo non dormitabat, sed largissimis lachrymarum vndis culpæ eluere maculam studebat. Os confessum culpam, cœlestem erga se adaugebat benevolentiam, manus flagris obarmata incutiebat salubrem tergoribus plagam; & quia aliquando culparum tenebris fordui, continuis iam virtutum fructibus micuit. Sponsa oculos refugiebat, ardore solis decolorata, æstûque percussa. *Nolite me considerare, quod fusca sum, quia decolorauit me sol.* Cant. 1. v. 5. Ambrosius hanc fuscenedinem appetitus ardore existimat procreatam; nam vitia faciem decolorant, & venustatem demutant. Audi egregium doctorem in Collect. *Amisi colorem vultus mei, obrusafacta est acies oculorum meorum, quibus ante solem videbam: in tenebris ambulo, quia diem Christi nescio.* En facies fuscenedine aliquando fordui obscura: sed attende quomodo resplendeat mutata. *Quam pulchra es amica!* (verba sunt sponsi Cant. 4. v. 1.) *quam pulchra es!* Vt laudem certis argumentis confirmet, subiungit: *Oculi tui columbarum... capilli tui sicut greges caprarum... dentes tui sicut greges tonsarum... sicut vitra coccinea labia tua.* Et adnectit: *Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.* Ipsa est fons, & hortus, nam sicut hortus fœcundis, purissimisque laticibus irrigatus, fragrantibus vernat floribus, & saporatis exundat fructibus, sic sponsa lachrymarum imbribus superfusa animum virtutum floribus amœnauit, & continuis operum parturitionibus pulcherrimum reddidit. Iam hoc in horto nil inuenies senticosum, nil obscurum; imò si aliquando de sæculi puluere facies contraxit maculam, amaris iam lachrymarum vndis deterfa niter. *Pulchra* (inquit Honor. apud Delt. in Tropolog.) *ab actuali crimine: cuius oculi sunt ratio, quia vera à falsis discernit, & intentio, qua facienda præuidet.* Iam columba est Sancti spiritus receptaculum,

Cant. 1. v. 5.

1. Reg. 17. v. 25.

1. Reg. 18. v. 19.

iam turtur multiplicat gemitum, iam ouis mortificationis patitur cultum, & quam amiserat venustatem, reduplicat colendo virtutem.

§. XI.

Fundata humilitas est virtutum disciplina, & sanctitatis iucula.

Humilitas custos virtutum est. Ut plantaria, huiusmodi crystallinis irrigentur laticibus, hordido squalore sordescunt, ita virtutes, nisi humilitatis cultura nutriantur, marcescere citò inveniuntur. *Humilitas* (inquit Vuerrius in Alleg. Thylm. ad Luc. 15.) *non solum peccatores iustificat, sed etiam iustos consummat; ipsa siquidem est omnium virtutum maxima, cum tamen virtutem esse se nesciat, ipsa ferè omnium radix, & seminarium, fomes, & incentiuum. Ipsa cumulus, & fastigium, & custodia, & disciplina. Ut à fecunda radice promiscant nitidi fructus, ita ab humilitate virtutum emanare profectus. Vbi David suam vilitatem agnouit, à Deo eleuari promeruit: Nec tanta est domus mea apud Deum, ut pactum aeternum iniret mecum firmum in omnibus, atque munitum. Propriæ vilitatis agnitio meruit Christo promissio remunerari, imò & gignere. In Hebræo habetur: *Ordinata in omnibus, & custodita.* Ac si dicat: Cum domus mea nullius sit meriti, inuiolabili pacto throno resplendet nobilitata, & contra adfultus temporum firma. Ita Abulq. 3. *Potest referri ad domum David, scilicet quod Deus fecit, quod domus mea esset in omnibus ordinata, & custodita.* Humilitas omnes Davidis actiones bene direxit, & felicitatibus cumulauit. Humilitas factum repressit, ambitum effugauit, charitatem nutriuit; nec solum virtutes custodiuit illasas, sed etiam incrementis amplificauit adauctas, ut Deus inuiolabili pacto statuerit ex Dauide carnem assumere, & quam humilis paruipendebat, domum mirandis dotibus exornare. Humilitas Christum genuit, quia sine humilitate nec Deus in animo nasci, nec virtus quiuisset proficere. Qui se indignum prorsus agnouit, ad patris peruenit amplexum, & virtutum induit ornatum. *Iam non sum dignus vocari filius tuus.* Luc. 15. v. 21. Qui miris virtutum dotibus videbatur senior nitere, ubi humilitas defuit, paternam non meruit domum intrare. *Ecce tot annis seruo tibi, & nunquam mandatum tuum preterui, & nunquam dedisti mihi hadum, ut cum amicis meis epularer.* Seruitutem ostentabat superbus, exaggerabat obseruantiam inuidus, nullum querebatur accepisse præmium ingratus. Et licet tempore diuisionis magnam substantiæ partem acceperit, maiora sibi arbitrabatur deberi, & parentem pientissimum de auaritia conatus est fugillare. Hieronymus ad hunc locum in Cat. ait, Pharisei hunc filium imitatum fuisse superbiam, & superbiâ omnium virtutum obscurauisse elegantiam. *Quod dixerat iactantia est.* Prodigus, qui se virtutibus erubuit nudum, citissime humilitate prima stola enituit ornatus, & seniore ornatum iactantiâ reddidit nudum. Nam ubi humilitas deest, citissime virtus arefcit, ubi adest, virtus citissime floret; est namque virtutum fomes, sanctitatis radix, splendoris vena, perfectionis custodia. David Christum meruit habere, dum nouit se generosa humilitate deijcere.*

Luc. 15.
v. 21.

§. XII.

Qui se totum in Dei voluntatem transfudit, Deum sibi in omnibus saluare inueniet.

Egregia Demetrii de dijs querela fuit, quia iusserant filium excedere, quem ipse maluisset cœlesti voluntati dicare, si deorum voluntatem contigisset prænouisse. Audi Senec. de Prouid. cap. 5. *Hanc quoque animosam Demetrii fortissimi viri vocem audisse me, memini: Hoc unum, inquit, dii immortales de vobis queri possum, quod non ante mihi voluntatem vestram notam fecistis. Prior enim ad ista venissem, ad qua nunc vocatus sum. Vultis liberos sumere? illos vobis sustuli. Vultis aliquam partem corporis? sumite. Non magnam rem promitto, citò totum relinquam. Vultis spiritum? quidni? nullam moram faciam, quominus recipiatis, quod dedistis, à volente feretis quicquid petieritis.* Profectò Demetrius vnicum, & verum Deum agnoscens edocet, in eius voluntatem transfundi, & virtutem perfectè sequi. Adnectit Seneca: *Quid ergo est? Maluissimè offerre, quam tradere. Quid opus fuit auferre? accipere potuistis. Sed ne nunc quidem auferetis, quia nil eripitur nisi renitenti: Nil cogor, nil patior inuitus: nec seruo Deo, sed assentio.* Qui Deo lubenter assentit, supra omnem fortunam constitit, imò sibi prosperam elaborauit fortunam; nam Deus deuota conformitate oblectatus, præmijs responderi largissimus. Hanc etiam vtilissimam philosophiam nos David edocet, dum testatur se ita diuinæ attemperatum voluntati, ut nullatenus resiliat, imò parere expromptissime gaudeat. *Cuncta enim salus mea, & omnis voluntas, nec est quidquam ex ea, quod non germinat.* Ac si dicat: Ego propria voluntate sum iam vtiliter denudatus: Deus mea est voluntas, quia penitus in ipsius meum transfudi arbitrium, nec trahor, sed decretis eius lubens assentior. Vnde nec mihi deesse potest copiosus fructus, quia vbertim germinare facit consensus. Siue temporalia respicias commoda, siue æterna consideres præmia, ab hac conformitate promanare reperies. Audi N. Sanct. *Et omnis voluntas, nempe mea, ipse est, illum amo, illi adherere studeo.* Huius adhætionis enumerans fructus, Sanctus adnectit: *Reuera ita accidit: sic enim erat instructa domus opibus, splendore, omnibus denique rebus, que numerantur in bonis, ut ager videri potuerit irrigatus à celo, & omnium florum, fructuumque varietate distinctus.* In omnibus experiebatur David Deum sibi salutem; cum in omnibus diuinam secutus sit voluntatem, nam religiosa subiectio, & subiecta deuotio fructus producebat vberimos, & mira varietate conspicuos. *Nec est quidquam ex ea, quod non germinat.* Isaac immolandum in montem ducitur, lignis humerus prægrauatur, manus ligatura constringit, pedes vinculum etiam premit. Inter hæc puer non solum à patris voluntate non resilit, sed lubens vincendas extendit manus. Quid tunc? Copiosa benedictione exundat, & sidera fulgentissima luce exæquat. *Multiplicabo semen tuum, sicut stellas cœli, & velut arenam, qua est in litore maris, possidebit semen tuum portas inimicorum suorum.* Gen. 22. v. 17. Dum non solum obediuit, sed Deo assensit, flammam adspexit intrepidus, imò gaudio delibutus, supra fortunam se erexit, omnimodis in Dei voluntatem transfusus, & ob id cœlo, terræque proditur fortunatus. Audi Basil. Seleuc. Orat. 32. *Suspice in Isaaco animi æquanimitatem,*

Gen. 22.
v. 17.

nimitatem, qui vincit ad cadem, obvolitante ferro, lubens erat. Isaac sequebatur, quia pater vellet, siue per montis aspera, siue decliua: vrgebatur pondere, ferebat alacritate, parenti semper subiectus, & in nullo ab eius voluntate diuilius: ergo dum vtriusque voluntates discrepant solum numero, non assensu, Isaac inimicos subigit, felicitatibus floret, Olympo nitet, dumque se totum Dei arbitrio tradit deuotus, vbiq; eminet fortunatus.

TEXTVS.

VERS. 6. & 7. Præuaricatores autem quasi spinæ euellentur vniuersi, quæ non tolluntur manibus. Et si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque succensæ comburentur vsque ad nihilum.

§. XIII.

Duro, intractabilique ingenio præditi, citò euellentur, & sibi asciscere calamitatem probantur.

MInaci vaticinio terruntur, qui horridum spinarum ingenium imitari probantur. Iure, quos nec Dei amor ad obsequendum inflammat, nec timor ab appetentijs insanis frænat, exaquantur spinis, quæ asperitate intractabiles, fructuque carentes violento ferro præciduntur; aut ab aliorum confortio penitus remouentur. *Languent* (aiebat Senec. de eiusmodi ingenijs lib. de Prouid. cap. 2.) *per inertiam saginata, nec labore tantum, sed mole, & ipso sui onere deficiunt.* Enevuata felicitate vtentes permadescunt, & ad instar sentium cæteros pungunt: in omnium utilitatem probantur auelli sentes, quia solum ad lædendum nati, & ad expungendum exorti: *Præuaricatores quasi spina euellentur vniuersi: quæ non tolluntur manibus: & si quis tangere voluerit eas, armabitur ferro, & ligno lanceato, igneque succensæ comburentur vsque ad nihilum.* Pro diuersitate ingeniorum adhibenda medela est: docile, humanitate est tractandum, senticosum, & durum dure corrigendum. Cur sentes non appelles, qui aliorum famam cruentant, honorem dilacerant, profapiam obscurant, ac in se denique ferrum armant? Audi Abul. q. 3. *Spine non tolluntur manibus, quia sunt pungitiue valde; ita & mali, quando sunt indurati, sicut spina, corriguntur à Deo dura punitione.* Doctus agricola in euellendis laborat spinis, quia plantarijs fructiferis nocent, & accedentes horrore terrent. Ager, si spinæ succrescant, syluescit, & mitibus pomis caret: in omnium utilitatem euellentur, quæ viuere in perniciem omnium probantur. *Cum sagittis, & arcu ingredientur illuc: vepres enim, & spina erunt in vniuersa terra.* Isa. 7. v. 24. Qui inter vepres incedit, sollicita eget cautela, vt effugerit vulnera. O quoties spinæ, dum pungunt, contra se ignem, & ferrum exacuunt! Per spinas, vepresque intelligi peccatores, indubium est: ergo dum, spinarum adinstar, omnes pungunt, contra se indignationem accendunt. *Cum sagittis, & arcu ingredientes illuc* (inquit Lira) *propter feras, & serpentes ibi latentes inter fruteta ibidem crescentia; ideo subditur: Vepres enim, & spina erunt in vniuersa terra.* Inter huiusmodi horridos, intractabilisque vepres la-

titat serpentum venenum, ingenium fouetur ferrum. Ergo omnes arcu, & sagittis armantur, & auellere prorsus nituntur. Sunt spinæ, quæ feris præstiterint patrocinium, sunt vepres, qui serpentum foueant venenum: ergo arcus sagitta instruitur, & iaculum contorquetur. Si nonnulli asperitatem delinissent; si intractabiles mores temperassent, diu viverent, & florent; ast dum omnes pungunt, dum cunctos lædunt, infortunia sibi maturant, & contra se plures armant.

TEXTVS.

VERS. 8. Hæc nomina fortium David. Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.

§. XIV.

Virtus sibi nomina æternat, vitium caliginibus ætris obscurat.

SI statum Reipublicæ Romanæ viri fortis dextera tueretur, si omnium fortunas, ac liberos armis, aut consilijs vindicaret, ei decernebatur statua, vt gratitudinis esset pro lingua. Hoc præmio ad similia opera cæteri inflammabantur, & hostium vires reprimebantur. *Premia vincenium* (aiebat Cassiodor. 6. Var. 1.) *nomen annorum compensatio sola, cui debebantur omnia.* Victores eximia fortitudine æternabant sibi nomina, & digna consequebantur meritis præmia. Hinc est, quod Scriptura fortium David nomina ad æternæ memoriæ laudem protulit, & famam honestis factis florescere semper, ostendit: *Hæc nomina fortium David.* Nec imbelles indebito fruebantur præmio, nec debito carebant fortes elogio. Notauit Abul. q. 5. *Animositas vocatur fortitudo, quæ est virtus moralis, & est valde laudabilis, ideo isti pro illa laudari debent.* Sibi nomen fecerunt strenuis factis, laudæque dignis; nec enim eximia virtus nomen potuit non æternare, nec temporis iniuriam sentire: *Hæc nomina fortium.* Ni fortitudine repleuissent, nomina iacerent obliuionis tenebris tumulata, ast, deuictis hostibus, permanserunt æterna. Vnde gloriæ cupidus debet virtutibus resplendere exornatus; nam, vt corpus vmbra, sic virtutem sequitur fama. Ioannes equum album, & fessorem intuitus, nomen expressit: *Vestitus erat veste aspersa sanguine, & vocabatur nomen eius Verbum Dei.* Apoc. 19. v. 13. Non prius nomen protulit, quam vestem inimicorum sanguine rubere v. 13. conspexit, quasi nominis gloria de operum luce radiaret, & de honestis factis niteret. Transi ad Apoc. 6. v. 4. & videbis equitem sine nomine. *Exit alius equus rufus, & qui sedebat super illum.* Apoc. 8. v. 4. Et cur huius equitis nomen celauit, qui alterius prodidit? Quia huius opera eius obscurauerant nomen. Audi quod sequitur: *Datum est ei, vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.* Eques hic pacem turbabat, inhiabat cædibus, studebat stragibus, ergo priuari meruit nomine, qui abusus est potestate. *Qui sedebat* (inquit Anselm. hîc) *diabolus... datum est ei, permittum à Deo, vt sumeret pacem de terra, vt auferret omnem quietem.* Eques diabolicus, virtutum corruptor, litium seminator, auctor perturbationum, artifex

artifex cædium, nomen sibi abstulit, & tenebris caliginosis occulit, at eques alter gloriosis factis nomen sibi fecit, & faustis celebrandum acclamationibus æternauit. Quàm est miserum clarissimis natalibus exornatum, indignis factis sordescere, & maiorum stemmata actionum caliginibus obscurare! Econtrà quàm est gloriosum, virtute maiorum claritatem augere, aut posteris conciliare. Qui exambit nominis gloriam, conetur virtutum ingredi viam, nam fama est virtutis consequentia, vt appendix scelerum ignominia.

§. XV.

Premium dignis dilargitum cæteris vires infpirat, indignis, robur eneruat.

Vituperabile est (aiebat Cassiod. 11. Var. 6.) *inferiorem erigere, nisi meritis alios videatur excellere.* Grandi Reipublicæ præiudicio alijs præponitur, qui virtute inferior habetur. Econtrà, si cæteris industria, fide, virtute excellentior deligatur, spes aliorum honestè accenditur. *Talia tibi* (aiebat Princeps apud datum Cassiod.) *pro excellentibus meritis conceduntur, dum crederis, omnes industriâ, fidèque superare, quem nos constat elegisse.* Qui credebatur cæteros virtutibus antecedere, à Principe ad dignitatem electus est; nec cæteri electionem potuerunt audaci lingua mordere, quia electi meritum ora cogebat taciturnitate signare. Hinc est, quod facer Textus dum fortium Dauidis nomina causa honoris expressit, in diuersas classes distinxit. *Hæc sunt nomina fortium Dauid. Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres.* Tres hos ab alijs seiunxit, & ex ipsis sapientiore euexit; nam si gradus, qualitatesque confunderet, nihil esset ipsa æqualitate inæqualius. Notauit Abul. q. 6. *Quare fuerunt isti viri fortissimi distincti per ordines tres, & non fuerunt omnes enervati quasi sub vno cumulo?* Dubio respondet: *Respondendum quòd sicut Scriptura voluit laudare omnes istos, quia omnes erant fortes, ita voluit cuique secundum meritum fortitudinis diuersam dare laudem.* Omnium expressit ad laudem nomina, ea tamen distinctione, vt meritis præmia congruerent, & disparibus meritis æquales non exhiberentur honores. Post miseram Absalonis stragem ad mentem redierunt coniurati, & culpam deleuerunt confessi: *Omnis populus certabat in cunctis tribubus Israël, dicens: Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum.* Supra. 19. v. 9. Iam ambiebant obsequi, qui malè suasi nuper decreuerant resiliere. Morosior erat Iudæ tribus, de qua Dauid vrbanam dedit querelam, & per sequestres suam reconciliauit ad gratiam: *Quare nouissimi reducit Regem?* Iuda obediuit tardior, Israël occurrit Regi maturior. Verùm ordo in honoribus inuersus est: nam Dauid ad solemnem reductionis ad curiam celebritatem visus est præposuisse Iudam, quod adèò asperum Israëlitis fuit, vt ad Regem accesserint queruli, nec sine ratione indignati. *Quare resurati sunt fratres nostri viri Iuda?* Honorem viris Iuda exhibitum asserebant, sibi debitum, & furto querebantur ablatum. Quid tunc? Hac occasione emanauere dissidia, & Israëlita sequi noluerunt Dauidis castra: *Separatus est omnis Israël à Dauid.* Supra. 20. v. 2. Iam decertare pro Dauide renuunt, iam animo cadunt. Si quæras huius diuisionis causam, respondebunt Interpretes, ægrè tulisse in exhi-

bendis seruitijs tardos honore sibi fuisse præpositos. Prodest N. Sanctius: *Tribus alia magnam sibi irrogatam iniuriam interpretabantur, & de hac apud Regem cum stomacho, & penè cum conuulsio querebantur.* Omnes seruiendi animos Israëlitis præcidit impensus in obsequio tardioribus honor; nam vt collatus dignioribus cæteros ad imitationem inflamat, sic minus dignis (vt iactabant) impensus quietem turbauit, & lites periculosas ingessit.

§. XVI.

Mira laus est, sapientiâ radiare, & simul fortitudine bellica præluere.

Gloriosa est sapientia, quia in homine mores excolit, linguam instruit, geminatòque beneficio & animum componit, & ad externos actus lumen refundit. *Digna planè* (aiebat Cassiodor. 2. Var. 3.) *scientia, in qua mens honestissima conuiescat, que animo semper aliquid salutare complectitur, cui accidere nulla possunt ingrata, dum sibi commendat omnia mundarum rerum: sola cui labilis fortuna non imperat.* Sapientiâ clarus stat supra fortunam excelsus, non conuoluitur varijs casibus circumactus. Verùm splendidior sapientia radiat, si fortitudinem sibi consociat: est enim pulcherrimum armorum tractatorem polle- re sapientiâ, & sapientissimum armorum peritiâ. Inter commendatos Dauidis fortes, cæteros anteiuit, qui hostilibus spolijs diuitatus, & luminibus sapientiæ præcipuus: *Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Iure optimo laude cæteros anteiuit, qui in campo armis aduersarios prostrauit, & in cathedra sapientiæ riuos effudit: fortitudini adauxit sapientia plausum, fortitudo sapientiæ addidit etiam elogium. *Hunc Principem fortium* (scribit Rabbanus apud Glos.) *Hebraus suspicatur esse Dauid, de quo dicitur: sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, cuius sapientia ostenditur in sapientissimo, humilitas in vermiculi exemplo, in interfectione octogintorum fortitudo.* Fortitudo erat sapientiæ ornamentum, sapientia fortitudinis erat æncomium; est enim singulare altera manu pugnare, altera scribere. Cælum aperitur, & candido æquo apparet seffor adèò fortis, vt inimicorum sanguine rubeat; adèò sapiens, vt ipsa sapientia fuerit. *Vestitus erat veste aspersa sanguine, & vocabatur nomen eius Verbum Dei.* Apoc. 19. v. 13. Omnem laudem paucis verbis concludit, v. 13. *Non erat sapientia imbellis, nec fortitudo erat imprudens; de consortio vtraque virtus prælucebat; nam sapientia ignorantia fugat tenebras, & fortitudo vires atterit contrarias.* *Rex institutus* (inquit Lira) *statim cœpit dilatare nobiliter regnum suum.* Regnum ampliauit prudenti fortitudine, prudentia forti, & dum vtrumque consociat, laudem æternat.

§. XVII.

Omnibus debet virtutibus exornari, qui ad dignitatum culmina probatur efferri.

Qui ad dignitatum alta conscendit, rutilis prudentiæ facibus fas est præluere, & omnium

Sup. 19.
v. 9.

Sup. 20.
v. 2.

Apoc. 19.
v. 13.

nium virtutum dotibus expoliri. *Constat Senarum populis viuendi regulam præstitisse* (aiebat Theod. 2. Var. 24.) *nam quod ornat nomen Romanum à vobis legitur institutum. Ad hoc Patres in illo principio nominati, vt quasi filiorum per vos possit vita componi. Vos enim deuotionem prouincijs, vos priuatis iusta decreuistis, & ad omnes inslitia partes subditis parere libenter docuistis. Et ideo non decet inde signum resultationis exire, vnde exemplum potuit moderatiōnis effulgere.* Principes, Proceresque, vt cæteris viuendi normam præscribunt mandato, ita confirmare debent exemplo. Dedit avaritiã sordidari, luxuriã pollui, inflata præsumptione distendi; vnde purissimo debet nitore micare, quem constat populis præsidere. Inter David fortes qui cathedram possedisse refertur, elogijs competentibus commendatur: *Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno.* Sapientia vermiculi condebatur humilitate, & humilitas resplendebat plus fortitudine. Hugo Card. Dauidem intelligit, qui manu fortis, facie conspicuus, humilitate cæteros anteiuit ornatus. Eius verba sunt: *His verbis describitur, qualis debet esse, qui eligitur in prælatum. Primò debet esse David, id est manu fortis, aspectu desiderabilis, id est fortis in operibus, conspicuus in moribus.* Cùm hæc nequeant consociari, nisi contraria vitia penitus constet expungi, adnectit Hugo, debellasse leonem, vrsum, & Philisthæum, avaritiæ, luxuriæ, & superbiæ hieroglyphica, antequam edoceret è cathedra. Nec enim, ni eiusmodi vitia radicibus euellantur, dignitatis lumine augentur. Redeat Hugo Card. *David interfecit leonem, & vrsum, & Philisthæum. In leone superbia, in vrsu luxuria, in Philisthæo avaritia designatur. Ista tria debet interficere quilibet, antequam promoueat ad regimen aliorum, sicut David antequam fieret Rex istos tres interfecit.* Luxuria in prælato fædior, avaritia sordidior, superbia odiosior: ergo regiminis cathedram timeat adire, qui eiusmodi vitia non decreuerit subiugare. Sponsus priusquam sponsam præficeret regendis gregibus, equitatu assimilauit, qui Pharaonis euertit currus. *O pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce bados tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatu meo in curribus Pharaonis assimilauit te, amica mea.* Cant. 1. v. 7. Ni prius subiectos pasceret, à Pharaonis artibus non defenderet: nam si desint temporalia subsidia, delinquerent famis licentia, & ni pulchresceret omnium virtutum elegantia, periculose obiret regiminis munia. Regendos accepit greges, quæ, curribus Pharaonis deletis, nec vnum ex hostibus remanere permisit, imò extinctis omnibus, integro triumpho resplenduit. *Nec vnus quidem superfluit ex eis.* Exod. 14. v. 28. Vbi sic contrarios attriuit, vt nec vnus residuus fuerit, gregum adiuit curam, & assecuta est immortalem regiminis famam. Et nota superiorem prius debere se agnoscere, ne contigerit superbire; nam sunt, qui se Deos fingant, si dignitatum culmina inscendant. Audi Ambros. in collect. *Quid est se noscere, vt sciat vnusquisque hominem ad imaginem, & similitudinem Dei factum, rationis capacem, qui terram suam excolere tanquam bonus agricola debeat aratro quodam, & falce sapientia, vt vel dura findantur, vel luxuriantia rescindantur, qui inferiorem sibi portionem animi imperio debeat gubernari?* Nequiret curandis gregibus præfici, ni prudentiæ aratro propriam tellurem coluisset, ni sapientiæ falce lu-

Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

xuriantia extirpasset, ni inuicta fortitudine Pharaonis adfultibus restitisset. Verùm dum omnium virtutum nitore pulchrescit, dignè ad subiectorum vtilitatem eligitur, & ad fastigium euehitur.

§. XVIII.

Sapiens non inflatur aura superbia, nec circumuoluitur flatibus arrogantia.

Ovi primis (vt aiunt) labris scientiam gustarunt, inani plausu sæpè intumuerunt. Solidi sunt qui sapientia pleni, & adnituntur aquare factis, quos egregios agnouerint disciplinis. Quo passu augetur sapientia, & decora humilitatis accrescit gratia. Audi Cassiod. 2. Var. 3. de Felici Sapientia, & meritis instructissimo: *Commendauit studiorum bona per benignitatis insignia: sciens imperitiam magis inflari aura superbia, que leuibus flabris exponitur, quia virtutum radicibus non tenetur.* Qui inter fortes David sic eminuit, vt luminibus sapientiæ rediaret, imitatus est vermiculum, qui ligni visceribus latitat honestè absconditus, & inlidiosos effugiens plausus: *Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerimus ligni vermiculus.* In vermiculo humilitas denotatur, cùm cæteris sapientior dignoscitur. Nam prudens sapientiam suam humilitate commendat; parùm doctus indigestam sapiētiam ructat. Prodest Rabban. apud Glor. *Sapientia ostenditur in sapientissimo, humilitas in vermiculi exemplo.* Si minus saperet, superbiret odio fastu, quia sapientissimus floruit humilitatis affectu. Cùm Ioannes equitem luce fulgentissima coruscantem esset intuitus, eius nomen cæteris ignotum est attestatus: *Oculi eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo nouit, nisi ipse.* Apoc. 19. v. 12. Profectò si scriptum nomen gerebat, ab oculos habentibus legi poterat, & sciri. Apoc. 19. v. 12. Quomodo ergo ipse solus nouit, si cunctorum oculis patuit? Quia bona sua (inquit Lira) sic abscondebat humilitatis studio, vt niteretur humilis tegere, quod circumfusus luce nequibat abscondere. Liræ verba sunt: *Bona opera sua, quantum poterat, calabat à laude humana.* Non sitiebat hominum plausum, non ambiebat repetitis acclamationibus celebrari, imò animitus satagebat abscondi. Nam verè sapientes sibi vilescunt, cùm admirationem cæteris faciunt. Ligni vermiculus lucem fugiebat, & laudem, cum in cathedra miranda cunctis scientiarum luceret eruditione.

Apoc. 19.
4. 12.

§. XIX.

Inanis est sapientia fructibus viduata, nec proficere alijs attenda.

Inueniuntur plures sapientiæ luminibus exornati, sed lucere solùm contenti: euanidum querunt plausum, aliorum non attendunt profectum. Horum profectò sapientia vt probatur fructibus vacua, sic laude inuenitur indigna. De quodam sapientia claro aiebat Cassiodor. 2. Var. 3. *Fuit quidam nostrorum temporum Cato, qui abstinendo vitijs, alios formaret exemplis.* Qui litterarum studijs dicatus doctissimis disciplinis ætatem excolit, qui ad virtutem cæteros trahit, veræ sapientiæ luminibus fulget; qui verò euanidam litit gloriam, inutilem possedit sapientiam. Inter Dauidis fortes celebratur sapientissimus, qui inscendens cathe-

M m m dram,

Cant. 1.
v. 7.

Exod. 14.
v. 28.

Pfal. 33.
v. 12.

dram, edocebat; non elegantibus fabulis oblectabat. *Sedens in cathedra sapientissimus Princeps inter tres.* E cathedra aiebat: *Venite filij, audite me; timorem Domini docebo vos.* Psal. 33. v. 12. Hic conabatur proficere, non lucere. Notauit Hugo: *Sapientia praelatorum tres sunt gradus. In primo est sapiens, in secundo sapientior, in tertio sapientissimus. Primus gradus est, ut sciat peccatores ad se attrahere: Secundus, ut sciat attrahos in via salutis dirigere: tertius, ut sciat attrahos, & directos ad melius promouere.* Fructus copia sapientiae probatur esse mensura; nam de plausu sibi blandiri, sapientiae lumina est obscurare. Inter tres, qui cathedra eminuit, vocatur sapientissimus; quia non tam quarebat volatica gloria fulgere, quam ad virtutem alios allicere; nec solum culparum tenebras sapientiae, & sanctitatis tenebras luminibus depellebat, sed ad virtutum summa promouere ceteros studiose auiditate curabat: *Sapientissimus inter tres.* De quodam, qui ructabat sapientiam, aiebat Ezechiel cap. 28. v. 2. *Eleuatum est cor tuum, & dixisti: Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris.* Dum sibi de sapientia plausit, dum in cathedra sedit, vt tumeret superbus, non vt ceteros erudiret proficius, sapientiam dicitur perdidisse, & inuidiam sibi conciliaffe: *Eleuatum est cor tuum in decore tuo: perdidisti sapientiam tuam in decore tuo.* v. 17. Cherub iste sapientiae luminibus excedebat, sed superbia etiam tumida superabat. Ergo hic solum habuit sapientiam, vt conciliaret inuidiam. *Cherub interpretatur* (inquit Hier. apud Glos.) *multitudo scientia.* Adnectit Lira: *Eleuatus fuit in superbiam, qua obnubilat intellectum, & sic destruit sapientiam.* Sapientia niteret fructu, sed amissa dicitur fastu; est enim sapientia, si honestis fructibus videtur, non solum inanis, sed confusibilis, dum quae promouere debuit virtutem, solum volaticam innutritiuu vanitatem.

§. XX.

Praelatus iusto zelo debet inardescere, nec Magnatum ab aequitate terroribus deuiare.

SCiat qui dignitatem accepit, aequitatis esse tutorem, sub eo non deceat, mores probabiles non habere; nam si dissimularit errores, Procerum minis, aut potestate deterritus, aut blandiente gratia corruptus, se dignitate ostendit indignum, & aequitatis prodidit aduersarium. *Sic innocentis templum, temperantiae sacrarium.* (monebat Theodericus ad dignitatem elatum r. Var. 12.) *ara iustitiae.* Innocentia veluti in saeculo rea, eget profugio, quia potentis ferè semper aut dolosis thecnis opprimitur, aut calumnijs factiosissimis diuexatur. Quod si dum ad iustitiae recurrit aram, aequitatis inuenit corruptelam, carebit debito patrocinio, & ipso in litore opprimetur naufragio. Qui inter Dauidis fortes princeps dicitur, vermiculo tenerrimo comparatur: *Sedens in cathedra sapientissimus inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus.* Vermiculus arboris altitudine non terretur, duritie non frangitur, sed morosa lentitudine, & leni ore paulatim terebrat, & silentiose corrodit; huius ergo vermiculi imitari tenetur ingenium, qui dignitatis occupauit fastigium: sine strepitu corrigat, sine ostentatione proficiat, non impetu, sed sensum emolliat. *Ligni dicitur* (scribit Hugo) *quia ver-*

miculus licet parvus, tamen lignum fortissimum terebrat, in quo zelus iustitiae, & odium peccatorum designatur, quae debet habere Praelatus. Qui in Procerum gratiam ab aequitate degenerat, qui iustitiam timidus violat, qui innocentiam opprimi tolerat, Praelati est larua, dignitatis iniuria, politices corruptela. Dauid se regno dignum factis ostendit, dum ferocienti leoni, vt innocentem agnum defenderet, obuiauuit. *Veniebat leo, vel versus, & tollebat arietem de medio gregis: & persequerbar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum, & illi consurgebant aduersum me.* 1. Reg. 17. v. 34. Si alius esset, mallet perire innocentiam, quam leonis experiri truculentam sauitiam: verum qui parabatur regimini, obuiauuit leoni. *Intellexit Saül cum videret audentem puerum, aliquid in eo diuinitatis esse.* Non humanus, sed caelestis est iudicatus, quem ab exequendo ritè munere nec saua deterruit leonis truculentia, nec insolens yrsi audacia. Non ignorabat Dauid periculosum se subiturum bellum, si defenderet innocuum agnum. *Illi insurgebant aduersum me: sed interritus despiciebat periculum, vt ritè muneris suscepti perficeret ministerium; ergo meruit à Deo in Principem deligi, & magna Reipublicae vtilitate regnare.*

1. Reg. 17.
v. 34.

TEXTVS.

VER 9. & 10. Post hunc Eleazar filius patru eius Ahohites inter tres fortes, qui erant cum Dauid, quando exprobrauerunt Philisthijm, & congregati sunt illuc in praelium. Cumque ascendissent viri Israël, ipse sterit, & percussit Philisthaeos, donec deficeret manus eius, & obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem magnam in die illa, & populus, qui fugerat, reuersus est ad caesorum spolia detrahenda.

§. XXI.

Plures laboris expertes, vtilitatis anhelant esse participes.

PLures, periculo imminente, diffugerunt, & focium inter aduersariorum spicula desertarunt; si verò triumphum de aduersarijs tulerit socius, inuolabit, qui se substraxerat territus, spoliolum sitibandus. Alieno sudore plures demetere cupiunt segetem, & sine laboris impensa honorem. Hædera firmo parieti adhæret, & textili sylua blauditur, dum spebus vltèrius progrediendi incitatur; at si periculum immineat, aliorum ramos inflectit, & discrimini se subducit. Eleganter Tertul. de Anima cap. 19. *Video & hederas, quantum velis premas, statim ad superna conari, & nullo praecunte suspendi, quod malint parietibus inuehi textili sylua, quam humi teri voluntaria iniuria.* Contra, quibus de edificio malè est, vt crescendo recedunt, vt refugium censeas, ramos aliorum destinatos, & animationem arboris de diortio parietis intelligas. Ramos aliorum destinat hædera, quia ædificium floribus non vestiebat, vt exornaret, sed vt succresceret; quod si spebus careat, & periculum de parietis consortio timeat, diortium facit, & aliorum ramos extendit. Cum Eleazaro conuenerunt plures contra Philisthaeos, insolenti eorum respectu prouocati,

prouocati, & contumelijs perculsi. Verum, cum, feruente Marte, eos vrgeret periculum, indecore verterunt dorsum, Eleazar maluit gloriosè succubere, quam infamis fugæ præsidium quærere; ipsa necessitate compulsus, & laudabili fortitudine erectus tulit triumphum: & iam, qui solùm reliquerat socium, inuolauit ad spoliū. *Fecit Dominus salutem magnam in die illa, & populus, qui fugerat, reuersus est ad caesorum spolia retrahendum.* En populus fugit periculum, ambiuit spoliū, spe vtilitatis Eleazaro astitit, cum discrimen imminebat, aufugit. Hebraicè habetur: *Populus reuertendo post eum tantum ad spoliandum*; id est non ad prælium, sed ad spoliū. Notauit acutè Caiet 9. *Ex eo quòd dicit: Tantum ad spoliandum, significat, quòd non ad præliandum, sed duntaxat ad prædam reuersus est, sequendo Eleazarum.* Socios habuit Eleazarus dum inuitabant spolia, non habuit dum præstrepebant inimicorum arma, dubiæque prælia. Cum ab Scriptura relata mysterijs graudentur arcanis, & vtilibus ad mores excolendos deseruierint disciplinis, iuuat expendere Sansonem sine comite leonis tulisse impetum, & non sine comite comedisse repertum fauum. *Apparuit catulus leonis sanus, & rugiens, & occurrit ei.* Iud. 14. v. 5. Ei occurrit à cæteris seiuncto, & semitam priuatam ingresso. Fortè si communi, publicæque via graderetur, periculum non incurreret, ast peculiari, nec communi itinere gradiens, in leonem incidit; & nisi Dei speciale adfuisset auxilium, non assequeretur trophæum. Postea deuicti in leonis ore mellis fauus inuentus est, quem patri, matrique diuisit: *Veniens ad patrem suum, & matrem, dedit eis partem, qui & ipsi comederunt.* Ad comedendum fauum adhæserunt cognati, ad certamen cum leone nullas tulerunt suppetias amici, vt his symbolis nos Sacra edoceret Scriptura, plures excusare laborem, & mercedis ambire partem; alieno sudore demerere volunt dulcedinem, sed recusauere certaminis anxietatem. *Solus diuerterat illuc,* inquit Hugo Card. Cum leone decertaturus illuc diuerterat solus, sed fauum inuentum comedit associatus, vt videas, quàm sit verum, plures laboris expertes, ambire præmiorum esse participes.

§. XXII.

Salus honestè despecta viget, indecore quæsita marcet.

Frequens casuum experientia ad cautiora debet prodesse iudicia. Qui mauult ingloriè prouidere saluti, amittere solet vitam, & famam; qui verò maluit honestis periculis pectus obijcere, quam fugam confusibilem carpere, generoso vitæ despectu, & saluti consuluit, & decantandam de hostibus victoriam accepit. *Natura humana* (aiebat Cassiodor. 1. Var. 39.) *sicut duris laboribus instruitur, ita per otia torpentia fatuatur.* Duris laboribus vita humana instruitur, & sæpè vnde videbatur imminere vrgentissimum detrimentum, profluxit certissimum commodum. *Horatius cocles* (scribit Seneca Epist. 120.) *solus impleuit pontis angustias, adimique à tergo sibi reditum dummodo iter hosti auferretur, iussit, & tandiū restitit prementibus, donec reuulsa ingenti ruina, tigna sonuerunt, postquam respexit, & extra periculum esse patriam periculo suo sensit: Veniat, si quis vult, inquit, sic euntem sequi, deditque se in præceps, & non minus sollicitus in illo rapido alueo fluminis, vt armatus,* Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

quam vt saluus exiret, retento armorum vetricium decore, tam tutus redijt, quam si ponte venisset. Hac, & huiusmodi facta imaginem nobis ostendere virtutis. Vt Horatij factum imaginem ostendit virtutis, sic factum Eleazaris exemplum præstitit probitatis. Philisthinorum opprobrijs prouocatus, Israëlitarum in campum prodierat exercitus: ibi aut hostium copia, aut minis audacibus exanimatus, inhonestæ fugæ arripuit consilium; Eleazar verò socijs destitutus maluit honestam mortem pugnando oppetere, quam fugiendo vitam ignobilem conseruare: ergo Deo filius, & causa merito armatus in aduersarios irruit, & mira fortitudine profligauit. *Cum ascendissent viri Israël, ipse stetit & percussit Philisthaos, donec deficeret manus eius, & obrigesceret cum gladio; fecitque Dominus salutem magnam in die illa, & populus, qui fugerat, reuersus est ad caesorum spolia detrahenda.* Aggressus non est tantum opus temeraria desperatione instigatus, sed cælesti auxilio confusus, & dum elegit pro virtute gloriosam mortem, sibi, & populo optabilem acquisiuit salutem. Notauit Abul. q. 11. *Ipse iuit ad bellum contra Philisthinos cum reliquo populo Israëlitarum, & forte si fuisset solus, non iuisset illuc. Deinde ceteri fugerunt ante ipsum de bello, vnde ipse non poterat iam fugere, quin hostes persequerentur eum, & occiderent: ideo valde melius fuit, quòd expectaret hostes, & pugnaret, quam quòd fugeret.* Etsi Eleazar vir esset fortissimus, & bellorum satis doctus, non se periculo ingessit; verum à suis derelictus, & honesta causa protectus prodegit vitam, mirabilemque reportauit victoriam. Quod si ad spiritualia certamina transferas, inuenies sæpè demones virtutis signa secutos minis territare, tentationibus adurgere, & ab statione deijcere procurare; plures terga vertunt, & desertis virtutis castris, ad fallacias deliciosas confugiunt, sed dum recusant honestum prælium, immaturum subeunt excidium. Strenuus Dei miles mavult salutis pati detrimenta, quam deponere ignobiliter arma, & honestæ constantiæ subsidio armatus, aëreas potestates fugat, triumphis immortalibus redimitus. Dum mavult Eleazar pro virtute pugnare, quam rebus corporis prouidere, & virtutem asseruit, & saluti etiam prouidit: aduersarius incommodorum periculorumque ostentatione terrebat, elegit tamen Eleazar vitam contemnere, quam aduersarijs feruire: laudabili vitæ despectu est tutatus vitam, & reportauit victoriam. Cum Philisthini exercitum coëgissent, Israëlita timore perculsi, agnoscentesque illius expeditionis finem esse Sansonem capere, vt recusarent prælia, promiserunt illigatum afferre: latitabat ille tunc quietus, & ab hominum consortio semotus; sui verò præ hostibus oppugnabant, & ligatum tradere discupiebant. Sanson, accepta vitæ tessera, vinculis inanis iniecit. Iam hostes sibi plaudebant, & Sansonem opprimere festinabant. Ille verò vitam non ignauè tradere, sed honestè certando decreuit vendere. Ergo vincula, quibus impediabatur, dirupit, & vili, obuiòque instrumento armatus, ea est de præliatus dexteritate, vt mille viros prostravit, & in fugam cæteros verterit: *Interfecit in ea mille viros.* Iudic. 15. v. 15. Non exoculata audacia sibi quæsiuit periculum, sed necessitate compulsus deuenit in campum: & licet fractis iam vinculis, quiret fugere, maluit gloriosam mortem, quam vitam turpem: ergo, dum honesto vitæ despectu intrepidus iuit pugnam, miram reportauit victoriam. Inimicorum multitudo constanti fortitudi-

Iud. 15.
v. 15.

ni cessit, & plurimis stragem passis, pars residua celeri vestigio aufugit. *Si fugisset* (inquit Abulens. data. q. 11.) *pugnaissent contra eum Philisthini, & occidissent.* Expendit Sanson fugam, et si videretur vitæ consulere, studia aduersariorum iuare, nec esse salutis tutelam, sed maioris fore discriminis causam; ergo certamen viriliter aggressus est, sperans quod licet afferret vitæ dispendium, non afferret finem inglorium. O si Sansonis plures sequerentur exemplum! profectò infelicem vitassent casum; aut dum nolunt vincula rumpere, dum detrectant cupiditatibus bellum inferre, dum eligunt inconsulti vitæ consulere, amittere citius solent salutem, & pati molestissimam ægritudinis anxietatem. Eleazar, quo videbatur certamine vitam amissurus, seruauit, & fuga indecora perderet. Ut hinc hominum in spiritali certamine agnoueris fatuitatem: à virtutis castris aufugiunt, & vitiorum signa sequuntur, ut salutem, vitæque consulant; sed dum salutem iniquis artibus cupiunt prouidere, eisdem inueniuntur amittere. Iustorum est imitanda prudentia, qui dum malunt, quàm à virtute deficere, vitam perdere, ipso honorabili despectu vitam suffulciunt, & gloriam etiam indeniunt.

§. XXIII.

Vir fortis, deficiente etiam corpore, integro animo constat, & contra fortunam pugnat.

Cum alijs, nobis esse negotium censemus, maximum negotium nobiscum est: melius honesta probamus, quàm sequimur: erga corporis tutelam plus, quàm oporteret, curarum impendimus, & quia corporis studium floret, virtutis marcescit. *Cum proposuisti tibi* (aiebat Senec. Epist. 21.) *illam securitatem, ad quam transiturus es, retinet te huius vita, à qua recessurus es, fulgor, tanquam in sordida, & obscura casurum.* Non ignoramus virtutis pulchritudinem, sed occurrit nobis, si eam amplectamur, corporis incommodum, vitium detrimentum, continuum cum appetitu dissidium; & insanus hic amor, & futilis timor nos detinet, & ne nos virtuti tradamus, apparenti rethorica persuadet. Vir fortis, strenuusque inter corporis angustias virtuti locum facit, & stat mente erectus, quantumuis vrgeatur ærumnis corporis diuexatus. Inter primos Davidis fortes Eleazar relatus est, & iure quidem; nam cum pro Dei populo prælium ageret, laboréque manus fatisceret, & rigeret, non attendit corpori, sed virtuti: *Ipse stetit & percussit Philistheos, donec deficeret manus eius, & obrigesceret cum gladio: fecitque Dominus salutem ma nam in die illa.* Si attenderet manus lassitudini, ab hoste persequendo desisteret, nec constanti perseverantia adurgeret, essetque commoditatis studium, grande triumphorù impedimentum. Verum dum obrigescente etiam dextera, animo perseverat firmus, probatur triumphis decantatissimis coronatus. Notauit Caietanus: *Agglutinata est manus eius, concurrentibus multitudine cruoris, & lassitudine manus tanquam semiuiua.* Manus deficiebat, sed vires animus conseruabat: non attendebat Eleazar dexteram obrigescere semimortuam, ut arma deponeret, sed cogebat manum laborare, quousque aduersarium penitus vinceret: deficientibus etiam corporis viribus, constabat animo, nec ab incepto cessabat prælio, ut qui pluris faceret, quàm corporis salutem, virtutis honestatem.

Non suadeo, specie virtutis corpus imprudenter affligere, & diuexare; nam cum sit necessarium ad virtutem instrumentum, non est prorsus viribus denudandum, suadeo tamen nimiam hac in parte prudentiam non habere, nam sæpè obrepit nobis ignauia colore prudentiæ induta. Eleazar suis factis plurium molliciem sugillat, dum semiuiua manu decertat, cum plures, si ex ieiunijs, vigilijs, corporisque castigatione leue virium, aut bonæ habitudinis suspicentur detrimentum promanare, statim ab inceptis cogitant resilire: hos fortes non dixeris, sed inertes, nam pluris faciunt ad corporis commodum spectantia, quàm salutem animæ promouentia. Magna salus facta est, dum Eleazar semiuiua etiam manu, fatiscente etiam dextera, non destitit, sed hostes, contempto corpore, attriuit. Cum sponsa indulgere somno decreuisset, & ut facilius conciliaret, pedes lauasset sponsus, pulsatis foribus, aperiri sibi deposcebat: verum illa, quæ iam stragulis intepuerat, & intemperiem temporis formidabat, inertio otio maluit consulere, quàm vocanti respondere: *Expoliari me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Cant. 5. v. 3. Friuolas excusationes præterdit, quibus vocantem exasperauit: excusso iam somno, surgit, & in circuitores incidit, à quibus plagas accepit: *Percusserunt me, & vulnerauerunt me, & tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.* Tot afflictata ærumnis, ab sponsi inquisitione non destitit, sed quousque inueniret, prosequi tenacissimè statuit. Hinc oritur quæstio: Cur modò medendis plagis non studeat, quæ nuper intemperiem temporis recusabat? Cur modò denudata pallio, nudaque viæ insitit, quæ discalceata gressus aliquos ponere extimescebat? Sed solutio facilis est, dicente ipsa: *Ego dormio: non erat restituta rationi, quæ attendebat, ne pes in frigidaretur, ne corpus stragulorum commodis priuaretur: excusso somno agnouit plagarum etiam detrimento sponsum inquirendum: sententiam de rebus contrariam tulit, & censuit etiam per vulnera, per nuditatem, per opprobria ad sponsum tendendum, & properandum: iam non attendit corpori, sed virtuti, maiultque vitam honestè amittere, quàm ab inquisitione cessare.* *Vapulat illa* (inquit N. Delr. in Litt.) *sed non deterretur: frigida hæc adfusa, oleum flammæ fuit: magis inardescit.* Si olim delicata studiosa sollicitudine corporis tuebatur salutem, iam fortis effecta sic despiciebat corpus, ut eius incommodis magis gaudeat, si sic sponsum inueniat. Iam fortis, deficiente etiam corpore, animo constat, & ad virtutem cursum perficere anhelat.

TEXTVS.

VERS. 11. & 12. Et post hunc Samma filius Agæ de Arari: & congregati sunt Philisthijm in statione: erat quippè ibi ager lentè plenus. Cùmque fugisset populus à facie Philisthijm, stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitque Philisthæos, & fecit Dominus salutem magnam.

§. XXIV.

Fortitudo non minus lucet in minutis rebus asseruandis, quam in magnis aggrediendis.

Humani generis hostis plus accenditur, dum extinguitur: non deficit malitiæ suæ, tentat exigua, vt peruenerit ad maiora, si possit oculos leui oblectatione ferire, aut cor aliquali cupidine inflammare: si hæc leuia spolia à viro probotulerit, non solum solatur, sed grandiori fiducia potiora aggreditur. Vnde vir probus nec reculam despicit, nec aduersario permittit, vt qui nouerit, non minus lucere virtutem in exiguis obseruandis, quam in maioribus aggrediendis; imò opus esse non permittit hosti exigua, cupienti illæsa asseruare maiora. Philisthini antea tentarant prælium, sed à primo fortium Dauidis attriti sunt: victi non abstinerunt, sed obstinato animo, instructoque delectu bellum instaurarunt, iterum ingemuerunt retusi, & spebus fraudati: Tandem cum assequi nequiuissent magna, tentarunt exigua, scilicet agrum lentè fecundum exurere, & illato damno Israëlitis nocere. Verùm Samma aduersariorum restitit votis, & tuitus est agrum, ne vel exiguis sordesceret detrimentis. *Stetit ille in medio agri, & tuitus est eum, percussitque Philistheos.* Ipsa fructuum tuitio erat Philisthæis enormissima læsio, dissecabantur namque impurati spiritus, videntes Israëlitas fructibus exundare, nec illis quid posse auferre, aut impediri permitti. Et licet lens res esset satis exigua, non erat exiguum virore integro illam conseruare, & hostium desideria reprimere. Non minus lucet perfectionis laus in minimis asseruandis, ac in maioribus custodiendis. En commendatur Samma fortitudo, quia lentem ab hoste non permisit exuri, aut perdi; nam licet exigua recula esset lens, retundere aduersarium, non erat victoria exigua, sed eximia fortitudine parta. Samma inter fortes debuit recenseri, dum nec lentem hostibus permisit furari. *Cum nec haberent Palestini* (inquit N. Sanct.) *in quos antiquum, & penè naturale odium euomerent, in illorum agrum lentis, & hordei plenum conuertebant impetum, siue incendendo aridam materiam, siue viuentem adhuc conculcando.* Suo furori blandirentur Palestini, si vel lentem ab Israëlita eriperent, & auferrent. Verùm Samma nec in exiguis tulit succedere inimicorum votum; quod eximiæ fortitudinis fuit indicium. Plures dissidia inter rationem, appetitumque sic aggrediuntur lites componere, vt magna appetitui non concesserint, rationem veriti, exigua tamen permiserint, eius importunitati blanditi: hi tamen fortes non sunt, & dum putant concessis reculis bellum sopire, inueniuntur magis incendere. Nam quidquid adieceris, non est cupiditatis finis, sed gradus: & vnde petebatur quietis subsidium, inquietudinis procedit augmentum. Licet Saül Dauidis egregia experiretur facinora, opera spectaret miranda, à rabida persecutione non destitit, nec sibi Dauidem regnaturum omnimodis persuasit; vbi verò eius in manu oram regiæ clamydis est intuitus, Regem iam futurum & nouit, & prænuntiavit: *Nunc quia scio, quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tua regnum Israël, iura mihi in Domino, ne deleas semen meum post me.* 1. Reg. 24. v. 21. Viderat contra impuratum cantu spiritum præualentem, viderat giganteam, superbamque

molem vnico iactu prostrantem; & licet non vanis futurum Regem conijceret suspicionibus, non tamen certè, vt modò purpura se spoliandum prædixerat, nec ad speciem prænouerat. Quod si inquiras: Cur aduersarium detriumphaturum iam doleat? Respondebit Lira, in Dauidis manu vidisse purpuræ frustulum imminentis cladis indicium: regiæ clamydis splendor imminutus est, pars eius ab aduersario præcisa est: ergo non inani timore credidit Saül maiora hostem aggressurum, & præcisam oram infelicem sibi prælagium. *Dicunt aliqui Hebræi, quòd hoc sciuit per signum sibi datum à Samuele, quia ille regnaret post eum, qui scinderet vestem eius.* Prius oram scidit, postea aquæ scyphum abstulit, regi insignium lanceam etiam eripuit: ergo etsi paulatim, iam fortitudo minuebatur Saülis, & iam crescebat robur Dauidis; de ora peruentum est ad scyphum, de scypho ad sceptrum. *Tulit igitur David hastam, & scyphum aqua qui erat ad caput Saül, & abierunt.* 1. Reg. 26. v. 11. Prius recula, satisque exigua contentus est, postea aliquid maius tentauit: & tandem, quod Saül verebatur, impleuit, & vt in femine fructus, in ora præuisus est casus. Qui pauca spernit, paulatim decidit: vnde Samma dum tuetur lentem, à suis etiam prouidenter auertit cladem.

TEXTVS.

V E R S. 13. Necnon & antè descenderrant tres, qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad Dauid in speluncam Odollam, castra autem Philisthinorum erant posita in Valle gigantum.

§. XXV.

Opus est in secessu armis spiritualibus communi, vt in aperto possis cum hoste manus conserere.

Periculosè miles armorum indoctus procedere probatur in campum, & stulta ambitione præsumit triumphum. Qui in secessu mēbra exercuit, qui militiæ præcepta didicit, qui robur collegit, & sibi vires ædificauit, in arenam descendat, palmamque exambiat. Nemo miles ad bellum cum delicijs venit, nec de cubiculo procedit ad aciem, sed prius papilionibus substrictis degit, ibique omni duricie, & imbonitate induratus in campum prodit bellandi doctus. Qui nec fossam moliendo, nec testitudinem densitando, nec campum excurrando, robur ædificauit, sed transiit de inertia ad loricā, de delicijs ad clamorem, de otio ad certamen; urgente periculo stupet obturbatus, vt armorum inexpertus. *Qui spiritu vos vnxit* (aiebat Tertul. ad Martyr. cap. 3.) *& ad hoc scamma produxit, voluit vos ante diem agonis, ad duriorē tractationem à liberiore conditione seponere, vt vires corroborarentur in vobis.* Vires contra animæ hostes in secessu ædificantur, dolosæ thœcnæ meditationis luce eluduntur, doli fucata speciositate obliuati denudantur. Vnde qui in secessu non prius se armorum exercitatione adaptauit, in arenam periculosa audacia profiluit: econtra, qui à sæculi rebus segregatus etiam in pace certare didicit, & se armis necessarijs instruxit, auda-

cius procedit in campum, & felicius assequitur sæpe triumphum. Retulerat Scriptura vnum è Dauid fortibus octingentos continuato impetu interfecisse, alterum, fatiscente etiam ob laborem manu, aduersarios trucidasse, alium aduersariorum acies deterruisse, vtque nosceremus vnde illis fortitudo tanta proinanarit, diu cum Dauid Christi figuram gerente, in spelunca Odollam latitasse asseruit. *Necnon & ante descenderant tres, qui erant principes inter triginta, & venerant tempore messis ad Dauid in speluncam Odollam.* Descenderant ad spelæum tanquam ad humilitatis scholam, ad patientiæ disciplinam, ad edomandi passiones cathedram: ergo in spelunca cum Dauide agentes eximium adeo robur collegerunt, vt cum hostibus palam congressi retulerint decantandam palmam, & sæculis demitandam victoriam. *Quidam illos tres esse putant, quorum proximè nomen audiuimus,* aiebat N. Sanctius. Consonat Lira: *De tribus primis simpliciter videtur intelligi.* Quorum triumphalia nomina nuper fuerant relata, hi cum Dauide in spelunca latuerant, sæculum fugientes, & ad agonem se cum hostibus comparantes. In spirituali certamine hosti præda est armis nudatus, disciplinis nullis instructus, bellique indoctus. Eximia hi tres fortitudine præfulgebant, & nihilominus ante congressum Dauidis subierunt discipulatum, substricta spelunca deguerunt ieiunijs aridi, & ad vigilias militares semper attentum. Ezechiel. cap. 37. v. 4. ossa intuetur arida ab hominum conspectu semota, & Domini verba auscultantia. *Ossa arida, audite verbum Domini.* Dum plus carne exsucca, plus ad audiendum Dominum apta: Dei verbo compaginata, & iam de sepulchris educta instruuntur armis, aptantur bellis. *Steterunt super pedes suos exercitus grandis nimis valde.* Omnia hæc arcana, & nobis vtilissima documenta. Prius sepulchro absconduntur, ornatu nudantur, Dei audire verba edocentur, & post hæc egregiè tractant arma, & aduersarijs ingerunt bella: *Exercitus grandis.* Contra spirituales nequitas legitime certaturus, fugiat hominum conspectum, quidquid terrenum exuat, spiritum cœlestem induat, nam sic assequetur triumphum & opprimet feliciter aduersarium. *Mirum* (aiebat Interl.) *quod ad ossa arida loquitur.* Ossa arida audiunt, obesis fortè carnibus exuberantia surdescerent, & occludere aures affectarent. In secessu, in sepulchro disponitur exercitus, vt veluti ex mortuis viuentes, & scitè arma spiritualia tractantes prosilierint in publicum, & felicius protriuerint aduersarium.

Ezech. 37.
v. 4.

TEXTVS.

VERS. 14. & 15. Et Dauid erat in præsidio: porrò statio Philistinorum tunc erat in Bethlehem. Desiderauit ergo Dauid, & ait: O quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam!

§. XXVI.

Superflua Principum desideria periculosa subiectorum tentamina.

IN aulis, curijsque à pluribus ignorantur iura, sed inuestigantur studiosissime Principum desi-

deria. Quisque gestit blandiri, quisque cupit benevolentiam, desiderijs obtemperando, mereri. Hinc fit, vt superflua vota grauissima suadeant subditis adire pericula. *Tanti* (aiebat Athalar. 9. Var. 24.) *non est examinanda, sed veneranda sententia est.* Quid Princeps cupiat, quidve decernat, à plurimis non discutitur, sed cæcissima adulatione adimpletur. Vbi Dauidem Bethlehemiticam aquam expetiuisse inter milites vulgatum est, tres cæca audaciâ, & Principis votis adulandi audaci concupiscentiâ se in manifesta pericula coniecerunt, & frigidam illi asportarunt. *Desiderauit ergo Dauid, & ait: O si quis mihi daret potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem iuxta portam!* Quid tunc? *Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hauserunt aquam.* Principis desiderium his tribus pro stimulo fuit, vtque inirent gratiam, non attenderunt conscientiam; nam, vt placet Abulensi, ea audacia non caruit culpâ. Audi Iterlinearem: *Desiderauit, vt suos tentaret.* Consonat Lira: *Volebat audaciam suorum experiri.* Sed melius Caiet. *Apparet quod non eo animo dixerat, cupere se aquam illam, vt irent aliqui pro illa, sed ad manifestandum (vt accidere solet) appetitum suum inter calores tempore messis: sed illi iuvenes cupientes satisfacere appetitui Regis iuerunt ex seipsis.* Non deerat in præsidio aqua, quæ ardentem solaretur sitim, sed quam tunc non habebat, veluti dulciorem desiderauit: & milites, vt blandirentur inuiti ad speciem desiderio, grauissimo se exposuerunt periculo, mallentes Principi complacere, quàm prudentiæ iura seruare. Iezabel deliro furore succensa occidendi Eliam desiderium manifestat: *Hæc mihi faciant dii, & hæc addant, nisi hæc hora crâs posuero animam tuam sicut animam vnus ex illis.* 3. Reg. 19. v. 2. Elias timore percellitur, & salubrem arripere fugam adnititur. *Timuit ergo Elias, & surgens abiit, quocumque eum ferebat voluntas.* Bene est, quod Elias sceminam timeat, sed congruum optato fini esse non videtur, quod Iezabel nec militem armarit, nec quidquam præter desiderij manifestationem effecerit. Cogat contra Prophetam delectum, militarem obarmet manum; quid enim proderit desiderium proferre, & à medijs opportunis cessare? O vtilem nobis eruditionem! Cum Regina esset, satis esse censuit impijssimum prodere desiderium, arbitrata non defuturos adultores, qui Prophetam perquirent, & adulari insanis appetitibus studerent. Huic thesi adapto, quod aiebat Ambros. epist. 33. *Asperiores tentationes has esse cognouimus.* Vehemens erat tentatio, vt contra ius, fâsque, subiectus inhiaret perficere Prophetæ homicidium, Reginae agnouisse desiderium: ergo iure Elias timuit, & sagaciter Regina, euulgato desiderio, ab alijs medijs cessauit. Nam Principum desideria, subiectis inueniuntur esse tentamina.

3. Reg. 19.
v. 2.

TEXTVS.

VERS. 16. & 17. Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hauserunt aquam de cisterna Bethlehem, quæ erat iuxta portam, & attulerunt ad Dauid: at ille noluit bibere, sed libauit eam Domino, dicens: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hoc: num sanguinem hominum istorum, qui profe-

ci

æti sunt, & animarum periculum bibam?
Noluit ergo bibere: hæc fecerunt tres
robustissimi.

§. XXVII.

*Contemnunt sæpè Principes suorum vitam, ut
futilem expleuerint appetentiam.*

PRO ratione in Principibus non semel volun-
tas est, non attendunt, quàm graue subiectis
afferat periculum futilissimum desiderium. *Ad cir-
cum* (aiebat Cassiod. 1. Var. 27.) *nesciunt conueni-
re Catones.* Renuntiat prudens circi oblectationi,
quia Athletarum sanguine constat, & de pugi-
lum plagis emanat. *Casu in meridianum spectaculum
incidi* (aiebat Seneca Epist. 7.) *lusus spectans, &
sales, & aliquid laxamenti, quo hominum oculi ab
humano cruore acquiescant.* Contra est: quicquid an-
te pugnatum est, misericordia fuit. Nunc omis-
sæ nugas, mera homicidia sunt. In spectaculis indigna, euani-
dæque voluptas de gladiatorum cæde, de athleta-
rum plagis nascebatur, & plurium doloribus, imò
necibus oblectamentum quærebatur. Contemne-
batur hominum vita, dum voluptas expleretur
insana. Ecce Dauid Bethlehemiticam concupis-
cens aquam suis occasio periculi fuit; nam vt su-
perfluo blandirentur desiderio, se grauissimo ob-
iecerunt periculo. *Irruperunt ergo tres fortes castra
Philistinorum, & hauserunt aquam.* Res publica pa-
teretur graue dispendium, si huiusmodi fortes mi-
lites disperirent, vt Dauidi aquam dulciorem af-
ferrent. Audi Abul. q. 20. *Quod interdum homines
exponant vitam suam graui periculo pro aliqua causa
necessaria, vel valde honesta, non est vituperabile: quod
tamen, vt Dauid seruiret desiderio suo, bibendo de
aqua Bethlehem, poneret tres viros fortissimos in mor-
te, erat irrationabile valde.* Dauidis animus non
fuit, suorum periculo fitis ardorem solari, neque
allatam frigidam voluit haurire; verùm in histo-
ria velut imagine constat exprimi, quod Magna-
tibus solet accidere, vt leui, futilique desiderio
blandiantur, ingentes seruorum labores, imò sæpè
mortes parui æstimare inueniuntur: non atten-
dunt sanguinis pretium, vt confusibile expleu-
erint votum. Fortium plurium sanguine empta fuit
aqua, vt expleatur Dauidis inutilis appetentia. Ab-
ner, Ioábque, vt se ludicro certamine oblectent, ex
suis aliquos ludere desiderasse prodiderunt. *Sur-
gant pueri, & ludant eorum nobis.* 2. Reg. 2. v. 14. Ex-
pressè, qui pueri luderent, non designarunt; satis
verò fuit exprimere desiderium, vt ambirent plures
periculum. Oblectamentum inutile detrimentum
pueris atulit graue. *Ceciderunt simul: ludricum cer-
tamen indicit,* inquit ad hunc locum N. Sanct. Non
serium, sed certamen ludricum indixerunt oble-
ctamenti causa Duces, sed Ducum oblectamentum
fuit puerorum excidium. Ludentium sanguine ager
ille irrigatus est, vt pro fructu afferret pernicio-
sum spectantibus oblectamentum, ferale gau-
dium. *Ceciderunt simul.* Principes ille oblectauit
ludus: & vt inhumano fruerentur oblectamen-
to, arena maduit humano sanguine violenter ef-
fuso. Summates, namque, vt appetentijs futilibus,
aut insanis gesserint moxem, alios subire cogunt
durissimam anxietatem.

2. Reg. 2.
v. 14.

§. XXVIII.

*Principum gratia emi solet anima piaculo &
salutis etiam periculo.*

EGREGIÈ aiebat Tertullianus, homines in caa-
sa votorum suorum pericula despiciere, & pec-
cata paruipendere. *Nec puder* (inquit lib. de Pœ-
nit. c. 11.) *nec piget in commodis anima, & corporis,
nec in commodis tantum, verum & contumelijs omni-
bus eniti in causa votorum suorum.* Affectus totum
hominem rapit, & quod vult, ducit; inter alios ve-
rò errores Principibus placendi ambitus, eorum
cæcus elucrandi gratiam adfectus nihil recusat,
vt ad desiderata perueniat. Vbi Dauid Bethlehe-
miticæ aquæ desiderium prodidit. *O si quis mihi
daret potum aqua de cisterna, quæ est in Bethlehem
iuxta portam!* Blandiri Principis desiderio tres
fortes aggressi sunt: magnis erat difficultatibus
implicatum, & discriminibus magnis obnoxium,
hostium castra irrumpere, & aquam afferre, & ta-
men milites cæco impetu, & audaci ad speciem
temeritate impedimenta depretiarunt, aquamque
attulerunt: *Irruperunt ergo tres fortes castra Philis-
thinorum, & hauserunt aquam.* Cùm aperta peticu-
la, nulla, aut leui causa adire, culpa esset grauis,
quæ runt Interpretes: Quomodo eiusmodi fortes
non fuerint retardati conscientia, nec imminetia
salutis exhorruerint pericula? respondētque, ar-
bitratos, allata aqua, præcipuam præ reliquis gra-
tiam Principis inuituros, & de placendi studio
commilitones anteuertisse, & per intenta aduer-
sariorum tela properasse. Eleganter N. Sanct. *Vix
dum audierant isti viri heroes Dauidis vocem, cùm se
se ad explendum Regis votum expeditum, parati quid-
uis agere, & pati, dummodo Regis satisfaciant desi-
derio, & sibi militarem gloriam captent.* Inanis fti-
bundi gloriæ, & regalis studiosissimi gratiæ, in
manifestum se periculum coniecerunt, & per me-
dias inimicorum acies irrumpere, satis audacter
tentarunt. Exambita Principis gratia nec atten-
dit conscientia piaculum, nec salutis periculum:
sic ambitus dementat homines, sic infatuat prin-
cipalem gratiam sitientes. Cùm iam Absalom à
plurimis crederetur regno inaugurandus, duo eius
serui Amnon aggrediuntur occidere: nequibant
sine ingenti crimine votum Absalonis explere, nec
inter tot fratres multiplici satellicio circumdatos,
sine ingenti periculo Amnonis proditorium ho-
mici- dium quibant tentare; tentarunt tamen, &
perfecerunt. *Fecerunt ergo pueri Absalom aduersum
Amnon sicut præceperat eis Absalom.* 2. Reg. 13. v. 29. 2. Reg. 13.
v. 29.

§. XXIX.

Noxia sitis potationibus non est sedanda, sed interdicto potu extinguenda.

Sapiens medicus, etsi videat ægrotum morbidis ardoribus æstare, frigidam adstantibus vetat porrigere, imò seridè præcipit sitim siti macerare. *Medicum quoque miraberis* (aiebat Tertul. aduersus Gnost. cap. 5.) *etiam in illo, quod ferme pares adhibet qualitates medelarum, aduersus qualitates querelarum, cum quasi de perverso auxiliatur, per ea subueniens, per que laboratur; nam & calores caloribus amplius onerando compescit, & ardores siti potius macerando restringit.* Si capaces scyphos permitteret, calor plus inardesceret, & sitis vehementius adureret: sitis siti extinguitur, & calor caloribus maceratur. Nec aliter in animi morbis contingit. Quidquid cupiditati adiecetis, non erit finis, sed gradus. Luxuria plus vsu accenditur, non satiatur. Dauid Bethlehemiticam vehementi desiderio concupiuerat aquam, eam tamen nactus, censuit Domino consecrandam, & sic melius fallacem illam sitim fore sopiendam; hic namque morbidus appetitus ardor non largo potu restringitur, sed accenditur: *Noluit bibere, sed libauit eam Domino.* Sitis aquæ abstinentia restricta est: continere se profuit ad restringendam flamma. Notauit Theodor. apud Glos. *Rex optimus non induxit in animum bibere, sed pia consideratione superauit cupiditatem.* Expendit prudens cupiditatem ipsa cupidinis materia adipari, & in maiores vires excrefcere: ergo veritus est inde accrescendum damnum, vnde sperabatur remedium. O si plures sibi persuaderent vsu libidinem non sedari, sed viuidius accendi, & habenas appetitibus dilaxare, idem esse, ac sibi mortem consciscere! Cùm Samaritana alto de puteo haustrura latices, vt sitim refrigerauerit, aduentasset, Christus Dominus, vt meliorem præberet aquam, præstolabatur, & quam mulier quærebat, testatus est incrementum esse ardoris, non leuamen sitis. *Omnis, qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum.* Ioan. 4. v. 13. Ad edomandam sitim edocuit satius esse hydriam relinquere, & ab ipso fonte recedere. Iam si inquiras: Cur cum ipso liquore sitis biberetur? Respondebit August. in Cat. eam aquam voluptatis sordidæ fuisse symbolum, & ipsis vndis insitum esse vrgentioris sitis clementum. *Aqua in puteo, voluptas est sæculi in profunditate tenebrosa, hinc eam hauriunt homines hydria cupiditatum: nam qui non præmiserit cupiditatem, peruenire non potest ad voluptatem. Cum peruenerit quisque ad voluptatem sæculi huius, nunquid non iterum sitiet? ergo de hac aqua qui biberit, sitiet.* Ipso laboratur remedio; nam hæc sitis siti est maceranda, non potationibus extinguenda. Ergo Dauid, quam concupiuit, aquam expauit, & vt sitim depelleret, liquorem effudit: *Libauit eam Domino.*

§. XXX.

Qui commisit prohibita, pœnitens denegat sibi concessa.

Licet plura licitè humanis vsibus sint concessa, verè pœnitens, dum recordatur cupiuisse legibus denegata, vt dignam de se expetuerit

ultionem, repudiare adnititur etiam licita. Adamo licuit ex omnibus præter vnã, pomiferis plantis vesci; vbi verò ad vetitam manum extendit, Cherub, dum nuper concessas prohibuit, pœnitentiæ formam edocuit. *Ne forte mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & viuat in æternum. Et emisit eum Dominus Deus de paradiso voluptatis, vt operaretur terram, de qua sumptus est.* Gen. 3. v. 22. Si de ligno vitæ edere fuerat concessum, cur manui indicitur interdictum? Certè vt pœnitentes ediscerent sibi licita denegare, dum recordantur illicita appetuisse. Prodest Gregor. apud Glos. ad 2. Reg. 23. *Cogitandum est, vt qui illicita commisit, à quibusdam etiam licitis abstineat, vt per hoc Conditor suo satisfaciat: vt qui commisit prohibita, abscindat sibi etiam concessa.* Concessa Adamo fuerant paradisi poma, oportuit tamen, à sibi licitis antea abstinere, & pœnitentibus sequendam formam præscribere: Hinc est, quòd licet Dauid ardenti desiderio aquam Bethlehemiticam suspirasset, ab ea abstinuit, & Domino consecrauit: *Noluit bibere, sed libauit eam Domino.* Quærun Interpres cur libauit, & sitim cum aqua obtulerit? respondētque meminisse, admisisse se illicita, vtque veræ pœnitentiæ argumenta proderet, consecrasse Domino sibi concessa: fas erat allatæ aquæ dulcedine recreari, sibi tamen denegauit licita, quia adulterij perpetrarat errata. Redeat iam datus Gregorius: *Malum, quod perpetravit, per pœnitentiæ lamenta correxit.* Adnectit: *In sacrificium Domini aqua conuersa est, quia culpam concupiscentiæ mactauit per pœnitentiã.* Licito carere voluit oblectamento, quia se illicito fordidarat adulterij piaculo. Nam qui verè dolet adnititur compensare, licitis renuntiando, quod non ignorat scelus admisisse, illicitis perfruendo. Ioannes mirabilis Concionator turbas admonebat, dignum pœnitentiæ fructum ambire, & operibus prodere. *Facite fructum dignum pœnitentiæ.* Mat. 3. v. 8. Ac si dicat: vt dignam vestram esse pœnitentiã ostendatis, abstinete vos à iucundiori potu, à molliori vestitu à sæculi plausu; nam dum vos à licitis abstinentes punitis, veram esse culpæ admixtæ pœnitentiã demonstratis. Audi in Cat. Gregorium: *Notandum est, quòd non solum fructum pœnitentiæ, sed dignos pœnitentiæ admonet esse faciendos, sciendum enim est, quia quisquis illicita nulla commisit, huic iuri conceditur, vt licitis utatur. At si quis in culpam lapsus est, tanto à se debet licita abscindere, quanto se meminit & illicita perperrasse.* Illicita admixta abdicatis licitis sunt punienda, & dignis pœnitentiæ fructibus castiganda.

§. XXXI.

Fortior est, qui seipsum edomuit, quàm qui aduersarios euicit.

Fortitudinis mensura ex gestorum qualitate est flumenda; magnum est roboris argumentum reportasse de efferatis hostibus triumphum; verum cum irrationabiles appetitus interiùs inuiscerentur, & fucatis oblectamentis blandiantur, difficiliùs est internas, gratasque adfectiones restringere, quàm armatorum copias euertere. *Non est quòd dubites* (aiebat Senec. de Const. Sapiientis cap. 6.) *an attollere se homo natus supra humana possit, an dolores, damna, ulcerationes, vulnera*

vulnera magna, motus rerum circa se fremantium securus adspiciat, & dura placide ferat, & secunda moderare, nec illis cedens, nec his fretus, vnus idemque inter diuersa sit, nec quicquam suum, nisi se putet esse, ea quoque parte, qua melior est. Inter prospera animus tumore inflatur, inter aspera mœrore deijcitur; cumque arduum sit hos passionum motus restringere, magna indubium est animi constantia indigere. Ardenti desiderio Dauid aquam Berthehemiticam concupiuerat: tres ex eorum fortibus aut militaris gloriæ ambitiosi, aut Principis desiderijs blanditi, per intenta hostium tela aulu intrepido penetrarunt, & frigidam attulerant. Dauid quam concupiuerat, aquam expauit, nec admouere labris sustinuit. *Noluit bibere, sed libauit eam Domino.* Glossa eximium, ait, militibus fortitudinis exemplum præstitisse. *Exemplum fortitudinis, & constantie militibus præbuit, vincens naturam, ne sitiens biberet.* Profecto milites excellentioris fortitudinis habere videbantur exemplum, fortes scilicet formidinem proculcantes, hostilia irrupentes castra, & aduersariorum frustrati tela; quid ergo opus erat Dauidis informari facto, quando admirando sociorum erudiebantur exemplo? O expende, amabo te, Dauidis fortes timorem externis hostibus incussisse, & veluti omne eorum robur expectorasse, Dauidem verò euicisse naturam, flagrantissimam restinxisse sitim: cumque sit fortius naturam subigere, quam aduersarium proterere, egregius fortitudinis. Dauid militibus præbuit exemplum, etsi fortes stupore repleuerint aduersarium. Salomonis lectulus viris fortissimis ense super femur cinctis munitur, & contra nocturnos casus armatur. *En lectulum. Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos.* Cant. 3. v. 7. Video enses, sed fortissimos non video: mererentur certè fortium elogium, si gladius hostili ruberet sanguine, si effuso maderet cruore: Gladium super femur gerere infirmum est fortitudinis testimonium, cum ignaui, imbellisque accingantur gladio, & inepti inueniantur prælio. Cur ergo ad eam eximia fortitudine ornati deprædicantur, dum super femur enses habere dicuntur? Quia horum gladius, inquit Ambrosius, super femur non quiescit otiosus, aut reconditus vagina, sed noxia præciciens carnis desideria, & rationi aduersantia vota. Cumque maiori fortitudine resplendet ornatus, qui seipsum vincit, quam qui phalangas aduersariorum euertit; hi fortissimi habentur, qui insatiantes carnis motus subingere comprobantur. Audi in Collect. Ambrosii. *Hæc est inuicti animi fortitudo, quæ bellum cum vitijs gerit, quæ sola defendit ornamenta virtutum omnium, & iudicia custodit, & quæ inexpiabili prælio aduersus vitia omnia decernit, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduersus voluptates, dura aduersus illecebras.* Nil tam gloriosum, nil tam forte, quam illecebris non vinci, quam blandienti voluptati non cedere, quam deliciarum præstigijs non falli, cum frequenter pulsus hostibus, victor vinci soleat aut triumphorum superbiâ tumidus, aut spoliolum cupiditate inæscatus, aut acclamationibus faustis delusus. Saül ipsa victoria victus est, & dexteram hostium cruore pulchrè perfusam ad exuias extendit, auaritiâ carissimâ sordidatam. Hostem subegit, à cupiditate subactus est: ergo Salomonis lectulum ambientes dicuntur fortissimi, quia contra proprios appetitus depræliati, &

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V,

victoriam decantandam adepti: Dauid etiam maius fortitudinis exhibuit exemplum, dum sitibundam restinxit flammam, quam tres fortes, dum hostium eneruauere valentiam.

§. XXXII.

Plures gestiunt perpetrare peccatum, vt insanum alij expleuerint appetitum.

VT laudabile est alios ad virtutem honestis actionibus proritare, ita est plectibile alienis occasionem appetitibus exhibere; inueniuntur tamen, qui iniussi alienis desiderijs adulentur, & proprio animæ, corporisque discrimine concinnare opportunitatem nitantur. *Ille vita verè hominum est, quæ iuris ordine continetur:* aiebat Cassiod. 5. Var. 39. Non hominum, sed belluarum est vita, quæ conscientia non regitur, sed cupiditate ducitur; imò brutæ cæcitatæ metam transgreditur, qui non, vt proprijs, sed alienis appetitibus inferuiat, legi aduersari probatur. Sed prohi! Inueniuntur plures, qui cum fallacia sibi oblectamenta non perquirant, insana aliorum disponunt expleri vota, opportunitatem sollicitantes, & conscientiam propriam contemnent. Cum Dauid Berthehemiticam sitire aquam significasset, tres ex fortioribus milites per intentas aduersariorum hastas penetrarunt, & aquam felici haultam temeritate adduxerunt: *Irruperunt ergo tres fortes castra Philistinorum, & hauserunt aquam.* Rogant Interpretes: An, qui Dauidis adulari siti tentarunt, ipsa se vnda inquinauerint, quandoquidem culpanda videbatur temeritas in apertissima conijcere se pericula? Respondentque placendi studio sitate vitam discriminibus exposuisse, & audaci temeritate peccasse. Ita Abul. q. 21. *Cum se grandi periculo opponerent, videbatur peccare.* Admissa culpa satagebant Dauidis perficere desideria. Sæpè namque amicus, vt amici votis blandiatur, culpis se inficere non veretur. Sicienti obtulerunt tres fortes aquam, vtque offerrent, criminis paruipenderunt offensam. Holophernes vbi eximiam Iudith pulchritudinem est intuitus, proprijs oculis referatur captus: *Statim captus est in suis oculis Holophernes.* Iudith. 10. v. 17. Insano flagrantis desiderio Vagao satagit subministrare materiam, & Iudith allicere magnis spebus delusam: *Tunc introiit Vagao ad Iudith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, vt honorificetur ante faciem eius, vt manducet cum eo, & bibat vinum in inmunditate.* Iudith. 12. v. 12. Ach dicar: Si consenseris, splendebis pretioso ornatu, vteris lectiori cibo, iucundiori potieris potu; cur ergo eligis sordere captiua, quado potes cæteris inuidiam face-re amata? Hugo Card. illicitas ait, suasisse voluptates vt appetitum expleuerit Holophernes. *Quæ Vagao hortatur, ad illicitas voluptates pertinent.* Itaque vagao illicita suadendo, peccabat, & alterius concupiscentiæ seruibat: vt Holophernes frueretur carnis oblectamento, seruus Vagao sordidabatur persuasionis delicto. Sunt namque, vt dicebam, plures, qui non renuant, imò qui spontè se ingerant ad perpetranda peccata, vt alij insana perfecerit desideria. Ecce fortitudini ducunt Dauidis socij, vt exsatiauerit sitim, manifestis se discriminibus obijcere, culpisque sordescere: *Cum se grandi periculo opponerent, videbatur peccare.*

Iudith 10.
v. 17.

Iudith. 12.
v. 12.

§. XXXIII.

Bonus Princeps suorum non bibit sanguinem, ut inutilem satiauerit suum.

Decet prouincias Principi subiectas legibus ordinari, & diuitijs competentibus adaugeri ut ager floribus micans, & fructibus ditescens est elogium excolentis, sic Respublica bonis moribus florens, & rerum abundantia fruens sumptuosius encomium probatur esse regnantis. *Agrum suum* (aiebat Cassiodor. 5. Var. 39.) *à dumosis sentibus doctus purgat agricola, quia laus excolentis est, si agreste solum dulcissimis fructibus amonetur. Sic quies suauissima populi, & tranquilla dispositio regionum praconium probatur esse regnantium.* Agricola accusat inertiam ager horridus, & fructibus viduatus, & rectoris auaritiam euulgat populus commodis competentibus destitutus. Hinc est quod praedicabiles domini non sustinent lurida seruentium ora, tristia subiectorum suspiria. Qui puerorum curam susceperat, aiebat: *Si uiderit vultus vestros macilentiores praeceteris adolescentibus coeuis vestris, condemnabit caput meum Regi.* Dan. 1. v. 10. Et etiam qui efferebatur ad regnum, alimentis se carere respondit: *In domo mea non est panis, nec vestimentum: nolite constituere me Principem populi.* Isai. 3. v. 7. Recusabat principatum adire, ad quod potuisset desiderare. Si non habet panem, dignitatem adeat, ut acquirit, nam facilius poterit ab habentibus exigere, aut extorquere. O prudentiam! o doctrinam! Nouerat Principis esse, panem, quo alantur, subiectis subministrare, non, ut ipse lautius aleretur, auferre; ergo respuit dignitatem, & respuendo vtilem regnantibus exhibuit eruditionem: Qui, ut euandis fruatur delicijs, ut vitandis aurum consumat impendijs, subiectos premit, & ad paupertatem reducit, dignitatis claritatem innubilat, & inuidiam sibi parat. Vbi Bethlehemiticam aquam Dauid sitiuit, tres ex eius fortibus attulerunt magno vitae discrimine, & non modico sudore. Quid tunc? Dauid bibere renuit, quia suorum sanguine constare vidit: *Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere.* Expendit excusabile sitis refrigerium subiectorum sanguine acquisitum, & ingenti periculo comparatum: ergo non duxit fas, subiectis exanguinibus sitim explere, quando sine incommodis subiectorum quibat reprimere. Opportunè Nazianz. apud Glos. *Nec sitim suam per aliorum cruorem explere sustinuit.* Si alius esset, suorum despiceret detrimenta, dum sibi aquae, quam effunderet, esset copia; verum Dauid maluit pati sitim, quam suorum bibere sanguinem. Discant Principes superfluis renuntiare delicijs, ne subiectos ingrauarint, & extortis tributis prefferint. Tributarius offerre debet expromptus aurum ad Reipublicae subsidium, ad bellorum cum aduersarijs impendium, & Princeps curare debet, ne subiectus lugeat dispoliatus, ut superfluis redundauerit ornatus, aut sumptus. Iam Pharaonis regnum occasui accedebat, cum pueros vndis Nili tradi imperabat. *In flumen proiците:* Exod. 1. v. 22. Vbi inualidorum sanguine tinctam bibebat aquam, sitim sopiebat, sed imperij tuinam maturabat. Consistere nequibat firmum imperium, cuius Princeps Pharaon subiectorum sanguinem ebibeat, & naturam suis fructibus dispoliabat.

Recta aequitatis, ac iustitiae virga vndas percussit, & sanguinolentas ostendit. *Eleuans virgam, percussit aquam fluminis coram Pharaone, & seruis eius qua versa est in sanguinem.* Exod. 7. v. 20. Rogant Interpretes: Cur aquam, qua Pharaon nutriebatur, & qua sitis ardor extinguebatur, non crystallinam, sed sanguineam Moses ostenderit, antequam eadem virga contra Pharaonem fluctus armarit? Respondentque, voluisse edocere, non posse Pharaonis regnum consistere, cum constaret inualidorum sanguinem bibere, & ingenti suorum detrimento ardoribus adulari. Prodest Hugo Card. *Aegyptij in aqua fluminis paruulos Hebraeorum submerserant, & ideo aqua fluminis versa est in sanguinem.* Inualidi disperibant, & sanguinem ad sedandum Pharaonis sitim ministrabant; ergo vbi inualidorum sanguine falsa Pharaon blandiebatur siti, & plestibili adulabatur ardori, potatus sanguine, in profunda periijt demersus, & potestate nudatus. Et licet paruuli inutiles ad speciem emiserint gemitus, adactus est contra Pharaonem gemitibus fluctus. Dauid, cuius stabile sceptrum erat futurum, noluit suorum cruore sitis ardorem placare, imò maluit sitim laudabiliter sustinere. *Num sanguinem hominum istorum, qui profecti sunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere.*

Exod. 7.
v. 20.

TEXTVS.

V E R S. 18. & 19. Abisai quoque frater Ioab, filius Saruiae, princeps erat de tribus: ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus, & inter tres nobilior, eratque eorum princeps, sed vsque ad tres primos non peruenerat.

§. XXXIV.

Crucis Christi Domini eleuatio est inimicorum euersio.

Pars crucis est omne robur (aiebat Tertul. in Apolog. cap. 16.) quod erecta statione defigitur. Adnectit: *Omnes illi imaginum suggestu insignes, monilia crucium sunt. Symplicia illa & exillorum, & cantabrorum, stola crucium sunt.* Victoriam crucis virtute testatur Septimius partam, accepta spolia, & reportata trophaea. Et quidem nil est, quod sic daemonum vires eneruet, ac crucis signum: ad eius conspectum pauitant, & veluti enormi fascino debilitati tentant arripere fugam, & concedunt cruce munito victoriam. Crucem Constantinus armatorum phalangas euertit; cruce Dominus daemonum acies prostravit. Hinc est, quod Abisai trecentis aduersarijs obsessus, & imperitus, hastam crucis imaginem eleuauit, & omnes veluti vno impetu hostes deuicit. *Abisai quoque frater Ioab, filius Saruiae, princeps erat de tribus: ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit.* Hasta, hoc est crucis eleuatio, fuit inimicorum euersio: nec poterant statione persistere, quos crucis aspectus, & exaltatio nequibat non deturbare. Periisset Abisai, nisi muniretur hasta, & crucis defenderetur vel umbra. *Hoc additur* (aiebat N. Sanct.) *militaris virtutis illustre documentum, quod tantam hostium multitudinem aut vno, aut pluribus congressibus pugnando subsulerit.* Abisai ligno trium

Dan. 1.
v. 10.

Isai. 3. v. 7.

Exod. 1.
v. 22.

triumphauit, & nos crucis insigni armatos in campum prodire edocuit. Nam Christi Domini crux aduersariorum robur expectorat, vires debilitat, ausus retardat. Angelus Hebræorum castra promouit, & Pharaonis temeritati obuiauit. *Tollens se Angelus Dei, qui precedebat castra Israël, abiit post eos.* Exod. 14. v. 19. Angelus toto noctis tempore Hebræis præstitit securam tutelam, furentem Ægyptiorum retardauit insaniam; victoria verò non est perfecta, quousque Moyses manum virga obarmatâ extēdit, & fluctus Ægyptios haultic: *Extende manum tuam super mare, ut reuertantur aqua ad Ægyptios, super currus, & equites eorum.* v. 26. Via cum persecutore deleta est, vbi Moyses virgâ crucis Dominicæ umbrâ armatus Pharaonis vires confregit, & disruptorum volumina fluctuum opposuit. Notauit Basil. Seleuc. orat. 9. *Nec istius vindicta cursus antè potuit abrumpi, quam virga percussum mare his iter, illis sepulchrum fuerit.* Mare continentis adinstar ab Hebræis calcabatur, & Ægyptius confusis ruentium impetu vorticum voluminibus mergebatur. Crux inimicis naufragium fuit, & cruce muniti reportauere trophæa, qui Ægyptiorum timuerant castra. Angelorum Iacob timore percussum tuentur exercitus, & Esau ardentis ultionis apparent retardaturi conatus: *Fueruntque ei obuiam Angeli Dei. Quos cum vidisset, ait: Castra Dei sunt.* Gen. 22. v. 1. Castris Angelicis stipatus, adhuc trepidat, & fratris exercitum reformidat. *Timuit Iacob valdè.* Transi ad cap. 25. vbi ad scalæ locum iubetur confugere, vt quiuerit hostium furorem euadere. *Ascende Bethel, & habita ibi; facque altare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau fratrem tuum.* Gen. 25. v. 1. Hic Iacob, omni timore expuncto; audet, & aduersarius percussus pauido terrore timet. *Cum profecti essent, terror Dei inuasit omnes per circuitum ciuitatis, & non sunt ausi persequi recedentes.* Hinc oritur quæstio: Si Iacob cœlestibus instructus copijs exiguam armatorum manum pertimescit, quomodo hic tot ciuitates commotas indignatione non timet? & si Esau non veretur accedere, cur modò offensus hostis ausus non est propinquare? *Non sunt ausi persequi recedentes.* Profectò discriminis in aperto est ratio. Antè Angelorum defendebatur acie, modò scala Domini cruce: ergo, vt hostis animaduertit ad scalæ locum confugere, extimuit bella tentare. Nam Domini crux tutum est fideli profugium, & cruentum hostibus telum: ergo dum pro Iacob stat scala, hostis eneruatur valentia. Huc voco Rupertû lib. 7. in Gen. c. 21. *Ad destinatum tendunt, vigilântque, & in omnibus laborant, & sobrij sunt, nihil scire indicantes, nisi Christum Iesum, & hunc crucifixum.* Ad locum destinatum, vbi Christum scalæ innixum antè conspexerat, tendebat modò Iacob: ergo horrerunt hostes crucis conspectum, quia non dubitabant tutissimum fore accedenti Iacob profugium. Ergo Abisai hastam leuat, crucem exaltat, & tot aduersariorum vires eneruat. *Leuauit hastam suam contra trecentos.*

§. XXXV.

Qui cum alijs degit singularitatem fastu non ambiat, sed strenuis operibus excellentiam sibi conquirat.

Qui cum alijs communem vitam gerit, non debet præsumptionis priuilegio præexcellere. *Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.*

lentiam ambire, sed laudem strenuis sibi operibus comparare. Ipsa facta evulgent inter ceteros præstantiam, superbiæ ambitus singularem non affectauerit gloriam. *Quidquid aliud ambitionem peruersa via sequitur* (monebat Sen. Epist. 5.) *deniua.* Frons populo concordet, intus omnia dissimilia sint; est namque odiosum operibus non excedere, & tumidè supra ceteros eleuari: Laudabilis singularitas decantandis factis elaboratur, non queritur. Abisai cum alijs numerari non renuit, sed mira fortitudine ipso in numero fuit singularis. *Abisai quoque frater Ioab, filius Saruia, princeps erat de tribus: ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos, quos interfecit, nominatus in tribus.* Cum socijs numerum faciebat, sed singulariter factis emicabat: aliorum non dedignabatur consortium: *Nominatus in tribus;* sed ipso in consortio factis studuit acquirere principatum: *Princeps erat de tribus: ipse est, qui leuauit hastam suam contra trecentos.* Non sibi arrogabat tumidus principatum, sed triumphis præ ceteris elaborabat elogium: *Princeps in tribus.* Est enim laudabilis ambitus operibus vincere, & modestia singularitatem vitare. Nabucho æstuanti accedens fornaci, quatuor intuetur viros vndantium inter flamarum globulos prorsus illæfos. *Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est; & species quarti similis Filio Dei.* Dan. 3. v. 92. Cum pueris degebat quartus; verum quem humilitas loco ultimo collocarat, sidereus vultus à ceteris distinguebat: non sitiebat primatum, sed clarissima luce speciale inter ceteros merebatur elogium, ceteris erat consuetudine æqualis, splendore tamen dissimilis. Notauit Lira: *Propter irradiationem vultus in corpore assumpto, bene apparebat, quod Angelus non erat filius hominis, sed magis aliquid supra hominem, & quid diuinum.* Frons cum socijs conueniebat: *Ecce ego video quatuor viros.* Vir apparebat, vt ceteri, sed communi illa specie singulari fulgebat luce, & numero quartus, claritate inuentus est primus; vltimum elegit locum laudandâ modestiâ, sed ceteros est supergressus operum, & virtutum præstantiâ. Abisai cum ceteris annumerari non renuit, sed factorum claritate principatum obtinuit: *Princeps in tribus.*

T E X T V S.

V E R S. 20. Et Banahias filius Ioiada viri fortissimi magnorum operum de Cabseel: ipse percussit duos leones Moab, & ipse descendit, & percussit leonem in media cisterna in diebus niuis.

§. XXXVI.

Vir perfectus, alijs tepescens, contra vitia inardescit, delereque exambit.

AD virtutem via est difficultatibus plena, quibus plures cedunt, & licet videant, vbi posita sit felicitas vera, ad euincendas difficultates tetorpescit ignauia. Vir fortis clium intrepidè incendit, & infracto animo vitijs inferre bellum exambit, nec aliorum inertia detinetur; imò ad fortiora exacuitur. *Hic est magnus animus* (ait Senec. Epist. 95.) *qui se Deo tradidit: at contra, ille pusillus, ac degener, qui oblectatur.* Fortis, magni

namisque est, se virtutibus tradere, & vitijs bellum inferre: fortitudo plus micat, si alij difficultatibus cedant, & malè sibi prouideant. Banahia fortitudo non solum commendatur leonis cæde, sed temporis qualitate. *Percussit leonem in media cisterna in diebus niuis.* Id est, cum cæteri algerent, Banahias spiritu incanduit, & leonem rugitu deterrentem euicit. Notauit Glos. Moral. *In diebus niuis, id est tempore refrigescens charitatis.* Leo rugitu insultabat, quia charitas refrigerat. Banahias niuis tempore in leonem irruit, & Zeli ardore interfecit, vt victoria non solum de leonis claresceret cæde, sed micaret etiam de temporis qualitate. Discant à Banahia probi tempori non cedere, sed pro virtute in statione persistere. Attendendum non est, quid tempus suadeat, sed quid æquitas exigit: Viro forti fugienda est cæterorum ignauia, & incunda pro virtute intrepidè pugna. Niuis tempore, id est, refrigescens charitate, leo insultabat, & rugitu deterrebat; ast Banahias plus tunc incanduit, & animosus prælium iniuit. Omni populo claudicante, Elias pro virtute stetit, & in arenam solus profiliuit. *Ascendens Elias ad omnem populum, ait: Usquequò claudicatis in duas partes? si Dominus est Deus, sequimini eum; si autem Baal, sequimini illum.* 3. Reg. 18. v. 21. Totus populus sic colebat virtutem, vt ei etiam adiungeret voluptatem: claudicando tendebat, & infanas cupiditates virtutibus associabat. Verùm Elias populi non est sequutus vestigia, sed eximie fortitudinis præbuit exempla; elegit omnibus contrariam viam sequi, & virtutem etiam cum periculo colere. Prodest Theodoret. q. 55. apud Glos. *Deum adorabant, & idola colebant; nec Deus, inquit, vult deos, qui falso nominantur, coli, nec ipsi verum Deum adorari! Vos autem & hæc, & illa facientes, neutri conseruatis beneuolentiam.* Semper Elias vitijs bellum intulit, eius tamen diuini honoris Zelus respicendit, cum claudicante populo, firmis vestigijs constitit, & impietate gliscente, pro vera religione pugnavit: passus non est aliorum factis seduci, non sustinuit consuetudini cedere, imò tunc animosior profiliuit in campum, cum populus colebat idolum. Nam vir fortis, & laudabili constantia præditus non sequitur obliqua aliorum vestigia, sed sequenda præbet exempla.

§. XXXVII.

De leonibus triumphum reportauit, qui iram, & concupiscentiam edomuit.

INter alias morum pestes iræ lues præcipua est: imprudentiam è mentis arce deturbat, oculorum visum hebetat, & homines in feras irracionales transformat. Chrysostr. Hom. 30. ad populum sic scribit: *Tabes quædam, & tinea mentis nostræ radicem corrodens.* Vt, radice vitiata, folia marcent, flores decidunt, fructus fallunt, ita homo iracundiæ tenebris obcæcatus verba profert prudente indigna, & tentat à ratione prorsus aliena. *Nihil* (aiebat Theogenes apud Stob. cap. 20.) *tam iniustum est, quam ira, que dominum suum ledit, vt animo commoto miserè gratum faciat.* Consentit Menander ibidem: *Ira peior quandoque est insania.* Vt nihil non audet homo, si recrudescat insania, ita nihil non tentat, si gliscat ira; est namque, licet breuis, insania prudentiæ corruptela, rationis tinea, & omnium delictorum schola. Banahias duos leones interemisse refertur, & encomijs dig-

nissimis celebratur: *Banahias filius Ioiada viri fortissimi, magnorum operum, de Cabseel, ipse percussit duos leones Moab.* Eximium Banahie robur interfecti commendauere leones, & brutorum strage cunctis mirandæ se prodiderunt virtutes. Glossa Moralis his in leonibus adumbratas existimat concupiscentiam, & iram. Et quidem ira desæuientis leonis adinstar dilaniat homines, multiplicat cædes, suspirat strages, & ferè omnes iracundia perdere censetur virtutes. Glossam audi: *Interfecit irascibilem, & concupiscibilem, significatas per duos leones Moab.* Non immeritò leo dicitur ira; nam ira truculentissima fera est, quæ ad nullius periculi pauet occursum, & inferre gestit interitum: ergo leonem egregia fortitudine occidit, dum effectam iram repressit. Leoninam contra se etiam sæuitiam nutrit, qui iram pectoribus fouet. Huius soror concupiscentia est, quæ vbi animum blandissima adulatione possedit, secum ingentem vitiatorum cateruam affert. Eleganter Cassiod. 12. Var. 1. *Reginam illam procacium vitiatorum auaritiam fuge, cui cuncta crimina detestabili deuotione famulantur: quæ dum pectus hominis ingressa fuerit, gregarim quoque malè fidas cohortes admittit. Ferri non potest recepta, quia nescit esse solitaria.* Cupida semper auaritia, auara concupiscentia grata adulatione sensus fascinat, & periuasibili instantia ad omnia scelera inuitat. *Agmen habet blandissimum* (adnectit Cassiodor.) *arma suscipit ex talentis, & per dulcedinem superat, quos amara deceptione captiuat.* Dum leo in spelunca latens improuiso adfultu insurgit, hominem incautum discerpit; nec aliter cupiditas insidijs blandissimis incautum animum decipit, & omnia vitia spebus euanidis persuadet. Qui concupiscentiam non expunxit, nec iram auferet; nam sorores sunt ira, & concupiscentia stricto coniunctæ, imò nexu indissolubili consociatæ. Nabuchodonosor triumphis elatus Israëlitas suo subijcere imperio concupiuit, & contra resistentes indignatione inflammatus efferbuit. *Tunc indignatus Nabuchodonosor Rex aduersus omnem terram illam, iurauit per thronum, & regnum suum, quòd defenderet se de omnibus regionibus his.* Iudith. 1. v. 12. Daniel, vt inextinguibilem hanc concupiscentiam, & insanam indignationem describeret, leonis metaphorâ est vsus. *Quatuor bestie grandes ascendebant de mari diuersè inter se. Prima quasi leona, & alas habebat aquila.* Dan. 7. v. 3. In prima bestia Nabuchodonosorem adumbratum fuisse testatur Hieronym. in Comment. vbi sic ait: *Nota ordinem, quòd in imagine caput aureum dicitur, hic leona.* In statua Nabucho erat caput aureum, hic ferox brutum; & iurè quidem, nam dum nimio ambitu gloriam euanidam concupiuit, insana ira etiam efferbuit, & leoninam sæuitiam contra innoxios pueros fouit. Leenam denicisset, si candentem iram, & insanam ambitionem fransset: Vnde datur intelligi, benè in leonibus iram, & concupiscentiam adumbrari. Et iurè Banahias leonum interfecto dicitur, quia iram edomuit, & cupiditatem restinxit.

§. XXXVIII.

Prouocatus sæpè ferocissimum hostem vicit, & de laessente triumphauit.

SVnt qui cum pace bellum gerant, & spontè sin bella profiliant, robore fisci, æstanti superbia elati alios ad certamina prouocant, & nulla

nulla occasione suadente, irritant. Hi dum spontè mouent bellum stragis inopinæ tulere dignum supplicium, & inferior virtutibus præter opinionem vincit, & prouocantis audaciam frangit. *Inhumannus* (aiebat Pindar. in Hypochr.) *impius, & ferox est ille, qui bellum cupit in populo detestabile.* Infanæ arrogantia est digna pœna, inflicta à prouocato, laceffitóque plaga. Sua hoc testantur strage duo viri, qui ob eximiam fortitudinem appellabantur leones: hos legitimo certamine interemit Banahias. *Ipse percussit duos leones Moab.* Id est duos milites, qui habebantur belli fulmiqa, & ingenti intumescabant superbia. Iam, si inuiras, quæ fuerit occisionis occasio? Respondebit apud N. Sanct. Iosephus, fretos virium præstantiâ, & insolenti audaces superbia Banahiam prouocasse ad pugnam, qui laceffitus in arenam profiluit, & leones legitimo certamine vitâ priuauit. Sanctium audi: *Iosephus duos hos Moabitas fratres fuisse tradit, à quibus prouocatus Banahias utrumque confecit.* Iosepho concinit Caietanus: *Duos leones Moab, hoc est fortes, ut leones.* Dum insolentes prouocant, inopinam sibi stragem maturant; dum leo prouocat arrogantior, Banahias prouocatus extitit pugna felicior: *Prouocatus Banahias utrumque interfecit.* Pæones, ut refert Herodot. lib. 5. in princ. oraculo acceperunt, ut bellum Perinthijs inferrent, si tamen prouocarentur. Herodoti verba sunt: *Admoniti diuino responso ut bellum Perinthijs inferrent, si à Perinthijs ex aduerso confidentibus prouocarentur.* Ipsa audax prouocatio Perinthijs erat ominosa, Pæonibus auspicata: & quidem prouocans insolenter audacia, ingenti fuit sæpè castigata ruina. Cùm nescirent Assyrij decollatum Holofernem, viderentque Israëlitas in arma ruentes, veluti securum victoriæ omen, prouocationem habuerunt. *Egressi mures de cauernis suis, ausi sunt prouocare nos ad prælium.* Iudith 14. v. 12. Ad prælium prouocati sibi promittebant triumphû, pro felici auspicio ipsam prouocationem fortiti. Huic rei apto, quod aiebat Noster Sanct. ad 1. Reg. 14. *Accipiunt illi omen.* Pro fausto omine habuerunt prouocari, & prouocantes, veluti mures, sibi promiserunt occidere. Et quidem sæpè qui ad virium ostentationem alios prouocauerunt ad pugnam, dignissimam stragis tulere pœnam.

Iudith 14.
v. 12.

TEXTVS.

VERS. 21. & 22. Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu sua hastam: itaque cùm descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptii, & interfecit eum hasta sua: Hæc fecit Banahias filius Ioïadæ.

§. XXXIX.

Qui insolentem contra Deum linguam gerit, miserè frequenter occumbit.

PROU. 18.
v. 21.

Mors, & vita (aiebat Sapiens) in manu lingua. Prou. 18. v. 21. Lingua eucharis amicos sibi multiplicat, effrænis, & audax inuidiam sibi, & calamitatem parat. Ex linguacis ore eius mors oritur, & dum alios ferit, contra se gladios ex-

cuit. Garruli lingua est fœcunda infelicitatis vena, lues pestifera, pestis amara. *Qui hac tanta impudentia euomisti* (aiebat Sophocli. in Oeip.) *ante impunè effugiturum puta?* Dementer promittit sibi salutem, qui impudenti lingua propriam elaborat stragem; verùm etsi lingua moderamine prudentiæ non cohibita, pericula sibi asciscat, tunc præcipuè, cùm in Deum audeat blasphema miserabili corrui ruina. Ægyptius corpore procerus, & pro modo corporis hasta armatus, à Banahia facilè prosternitur, & occiditur. *Ipse quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum spectaculo, habentem in manu sua hastam.* Quarunt Interpretes: Quomodo Banahias inermis aded facilè robustum, & armatum confecerit inimicum? Respondentque mortem non tam à Banahia dextera inflictam, quàm ab ipsa Ægyptij lingua concinnatam; nam cùm in Deum aueret blasphemus, inuisibili dextera corrui occisus: Banahias visibile fuit instrumentum, blasphemia tamen luctuosum attulit casum. Audi Hugonem Card. Glossa Marginalis exponit sic: *Imitatore Ægyptij, Deum blasphemantis quem Moyses, iubente Domino, interfecit.* Ægyptius Ægyptium blasphemantem imitabatur; nec satis fuit illatum alteri, ut linguam contineret, supplicium, sed potius detestabile sequebatur exemplum. Ergo qui in Deum armatam gerebat linguam, miserè occubuit, & cum vita animam perdidit. Plures leui, aut nulla causa per Sanctorum vitam iurant, in Deum execrandas blasphemias iactant, nec cogitant impunè non abituros, sed morte miserabili castigandos. *Docuit iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blasphemantium: condemnabit te os tuum: & non ego, & labia tua respondebunt tibi.* Iob. 15. v. 5. Quod blasphemus à labijs suis expectare potest responsum, nisi imminere sibi luctuosum, & miserabile excidium? In blasphemum propria lingua profert sententiam, & testatur imminere ruinam. *Siquid in hoc mundo aduersitatis euenit* (scribit Greg. 12. Mor. c. 15.) *hoc ei contingere ex ipsa hac iniuria sua confessionis, dicunt.* Adnectit: *Labia ei asserunt respondere, ut culpa eloquij sit causa flagelli.* Blasphema lingua esse probatur flagelli causa. Si blasphemus interroget de euentu labia, respondebunt, se calamitatem asciscisse, & iracundiam Numinis prouocasse. *Hoc ei contingere ex ipsa hac iniuria, dicunt.* Otiosa erant contra Ægyptium Banahia arma, quando ei offerebat, qua ipsum transfoderet, hastam linguam. O expaueant, qui in Deum linguam iactant, daturus se horribilem pœnam, & nouerint, non solum in hoc saculo elaborare sibi calamitates, sed in futuros sopiendos nunquam laturos ignes!

Iob. 15. v. 5.

§. XL.

Eius armis inimicum conficere, specialem triumphatori gloriam dignoscitur adaugere.

GLoriosum est hostem subijcere, & legitimo certamine detriumphare, sed gloriosius, si eius armis contigerit profligare. Iam David gigante deiecerat, & nihilominus eius gladium eduxit, & gladij baiulum gladio interemit: *Tulit gladium eius, & eduxit de vagina sua, & interfecit eum.* 1. Reg. 17. v. 51. Inquirunt 1. Reg. 17. Interpretes: Cur David ingenti lapide caput ferè exanimis, sensuque carentis non attriuerit, sed proprio gladio trucidarit? Respondentque voluisse

gloriam triumphii adaugere, & gigantem, quæ gerebat, armis conficere. Notauit Basil. Seleuc. Orat. 15. *Inermis pugnator, sublato Goliath gladio, gladij dominum diuidit, armis in usus debitos versis.* Eximia pastoris enituit fortitudo, dum immanem hostem non solum funda prostrauit, sed, quæ fabricauerat hostis arma, contra artificem vertit. Nec aliter accidit Banahia: vt blasphemum coërceret, vt immetata audacia tumidum castigaret, inermis pugnam aggressus est. Hostis terrorem ingerebat corporis mole, ostentatione armorum, superbia virium; ast Banahias inuentus est acrius accendi, quibus crederes laudabilem audaciam franari: in arenam profluit, è manu hostis vi extortam hastam eius sanguine rubricauit. *Vi extorsit hastam de manu Aegyptij, & interfecit eum hasta sua.* Aegyptius arma fabricauit, sed in Banahia vsus se fabricasse nesciuit, & propriæ cædis instrumentum ferre ignorauit. Notauit. N. Sanct. *Opus aliud refert (Scriptura) eximia virtutis; & audacia singularis illustre documentum.* Addit post aliqua: *Gigantea magnitudinis hominem proprio ipsius telo confecit.* Illustre erat fortitudinis testimonium, non solum gigantem non exhorruisse, sed laudabili audacia oppugnasse, addebatque triumpho singularem gloriam, extorsisse ex aduersarij manibus hastam, eaque abstulisse baiuli vitam. Est enim gloriosum, hostem eius armis subigere, contra ipsamque vertere. Hanc diabolus videtur ambijisse gloriam, cum non solum aggressus est Adamum vincere, sed ipsius armis subiugare. Viderat vaferrimus dæmon mulierem in hominis adiutorium effictam: *Faciamus ei adiutorium simile sibi.* Gen. 2. v. 28. Viderat pacis negotium succedere, viderat honesto coniugio posterorum amplificationem fulciri; ergo inuidia efferatus serpentem induit, & insidias illecebras viro per mulierem obtendit: *Dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus, vt non comederetis de omni ligno paradisi?* Gen. 3. v. 1. Si inquiras: Cur per mulierem hominis structuram subruere inceptarit? Respondebit Basilus Seleuc. Orat. 3. exambis hanc infelicis triumphii circumstantiam, scilicet, vt hominis adiutorium in eius conuerteretur excidium, & inde Adamo exortiretur implacabile bellum, vnde felicitatis sperabatur suffragium. Audi datum Basilium: *Iussa es virum fouere, & ad insidias peruenisti? formata es in vita societatem, & mortis conciliatrix inuenta es? vt membrum sumpta es, & vt sagitta missa es?* Quam ad hominis Deus auxilium finxerat, & solatium, vaferrimus serpens venenatum vertit in telum, & infelicem victoriam auxit, dum proprijs auxilijs Adamum ferit.

TEXTVS.

VERS. 23. Et ipse nominatus inter tres robustos, qui erant inter triginta nobiliores: veruntamen vsque ad tres non peruenerat: fecitque eum sibi Dauid auricularium à secreto.

§. XLI.

Ad dignoscenda Principis arcana eleuari meretur, qui heroicis virtutibus emicuisse probatur.

GLoriosa virtutum scientia, quod primum est in homine, mores purgat, & quidquid di-

uinis oculis displicere potest, ablegat. Heroicæ virtutes mentem reluminant, & animum ad dignoscenda causarum abstrusa præparant. Otiosum est velle ad Numinis secretiora admitti, nec in expungendis omninò vitijs, & in ferendis virtutibus laborare. *Ducatur* (aiebat Cassiod. 3. Var. 33.) *ad penetrabilia libertatis laudati merito suo, ornati iudicio nostro.* Ad secreta, arcanaque rerum cœlestium mysteria dignoscenda admittitur, qui de vitijs plenam obtinuit victoriam, & virtutum omnium adeptus est disciplinam. Vbi Banahias tres leones deuicisse refertur, in Dauidis auricularium electus dicitur. *Percussit duos leones Moab, percussit leonem in media cisterna in diebus niuis.* Quid tunc: *Fecit eum sibi auricularium à secreto.* Id est secretiora cum eo communicabat, & ad arcaniora admittebat. Si inquiras: Cur antea speciali hoc fauore non fuerit nobilitatus, sed post tres occisos leones ad secretiora fuerit admittus? Respondebit Glossa Moralis, in leonibus ea denotari vitia, quæ mores deprauant, & virtutum successum tardant, scilicet concupiscentiam carnis, oculorum concupiscentiam, & superbiam vitæ. Audi Glossam Moralem: *Interfecit irascibilem, & concupiscentem significatas per duos leones Moab.* Adnectit: *Per tertium verò leonem significatur concupiscentia oculorum.* Brutis passionibus non deletis, auricularij dignitate non floruit remuneratus, quia nec triumphis extiterat insignitus; ast postquam quidquid vitiosum mira fortitudine extinxit, ad dignoscenda admitti arcana secretiora promeruit. Mentis pupilla ad contemplandam fulgentissimam lucem apta non inuenitur, si terris passionum nebulis retardatur: puris oculis opus est ad lucis candorem, & ad veritatis lucem. Hinc erudiuntur Principes, ne aduiserint auricularium, ni fuerit eiusmodi triumphis nobilitatus, & insignitus. Iam idem esse auricularium, & ad secretiora, arcanioraque admissum, tradit Abul. q. 30. *Dauid fecit, quod Banahias esset secretarius suus, scilicet quod loqueretur ei Dauid in secreto ad aurem confidens illi.* Ad arcana admittit Deus Brigitam eximia morum concinnitate expolitam. Sibi volunt imponere, qui fidem faciunt mulierculis cœlestia secreta sibi asserentibus reuelata, cum earum vita eximijs non resplenderit virtutibus expolita. Per heroinarum domus vagantur, opiparè ibi vescuntur, cubiculi angustias recusant, celebrari ambitiosè amant: & cum omnia ista eximia humilitatis, virtutisque non sint argumenta, creduntur cœlestia noscere, & commercia cum cœlitibus habere: Banahias post tres leones occisos factus est auricularius. Miro spectaculo prouocatus tendebat Moyses, quibus debuisset consumi flammis, irrigatum, & floridum rubum intuitus. *Vadam, & videbo visionem hanc magnam.* Exod. 3. v. 3. Deus gressum inhibuit, & pedes denudare præcepit: *Ne appropies (inquit) huc: solue calceamentum de pedibus tuis.* Non multò plus iubet accedere, & arcanum mysterium deuotis oculis contemplari. *Veni, mittam te ad Pharaonem, vt educaas populum meum, filios Israël de Aegypto.* Si modò vocatur, cur antea accedere non permittitur? Profecit anteà delicijs regalibus renuntiarat, imperij se abdicarat spebus; desertorum oues curans defatigabatur erroribus: cur ergo denegetur accessus, quem tot virtutum commendabat ornatus? Quia aliquid erat in pede (inquit Theodoretus) quod displiceret, & accessum impediret: ab omni prius humana sollicitudine erat expediendus,

Exod. 3. v. 3.

du, vt ad arcana noscenda accederet eleuatus. Vbi nudauit pedem, vocatus est, quia iam perfectè expeditus & nullis fordibus defœdatus. *Quare* (rogat. q. 7.) *iussus est Moyses tollere calceamenta? Dicunt nonnulli, vt solitudines seculares abijceret huic mortali vita adherentes. Nam pelles, vnde conficiuntur calceamenta, mortue sunt. Aliquid gestabat, quod placeret minùs: ergo quidquid demortuum abijciat, vt secretioria dignoscat; nam solus mentis oculus omninò repurgatus hanc queit lucem candidissimam intueri, & profundiora scrutari.*

§. XLII.

Grande meritum est testimonium, in præcipuum Principis deligi secretarium.

Gloriosum quidem est à Principe deligi in Secretarium, quando quidem ipsa electio est vocale testimonium, quod euulgat electi meritum; nam ad hanc dignitatem prouectus omni habetur disciplina eruditus: esse debet silentiosus, & quietate exornatus, linguarum noticia excultus, & nullis erroribus defœdatus. *Arduum nimis est* (aiebat Athalar. 8. Var. 10.) *meruisse Principis secretum, vbi siquid cognoscitur prodi, vel ab alio formidatur.* Ad principis admissus arcana esse debet in silentio cautissimus, in tractandis negotijs expertus, ad labores continuos aptus. Audi datum Athalaricum de Tholonico, quem præcipuum elegerat secretarium: *Ad inuenienda subtilis, ad implenda robustus, ad celanda cautissimus. Egit locum meritò publici secretarij.* Electio ad vtriusque laudem pertinebat: ad electoris, quia promouerat dignum: ad electi, quia habebat meritum publicum argumentum. Banahias in Principis secretarium refertur electus, & decantandis etiam actionibus exornatus. *Fecit eum sibi David auricularium à secreto.* Idem esse in auricularium deligi, ac in secretarium assumi, sentit Abul. q. 30. *David fecit, quod Banahias esset secretarius suus, scilicet quòd loqueretur ei David in secreto ad aurem, confidens illi.* Adnectit: *Licet alij essent conciliari David, tamen non loquebatur eis ea, quæ occulta esse volebat, & ista communicabat Banahia.* Erat Banahias inter secretarios præcipuus, vt etiam de eius fide, ac prudentia Princeps indubius. Post eximia fortitudinis testimonia, post plurima reportata trophæa eiusmodi remuneratus est præmio, & Secretarij nobilitatus elogio. *Vtinam* (aiebat Sophar, quasi Iobi calamitatem doleret & fortunam placidiorem ambiret) *Deus loqueretur tecum, & aperiret labia sua tibi, vt ostenderet tibi secreta sapientie.* Iob. 11. v. 5. In Dei secretarium ad speciem deligi, suspirabat, vt eo nobilitatus fauore & calamitatem prorsus depelleret, & virtutem ingenitam commendaret. *Quasi referato ore loquitur* (inquit Gregor. lib. 10. Mor. cap. 3.) *cum remota obscuritate, dispositionis intima renuit occultare, quod vult.* Adnectit: *Sophar itaque Beatum Iob, vt de carnali intellectu redarguat, seque ipsum quanta sit benignitatis, ostendat, ea bona optat.* Sophar, dum Iobum ad secretum admitti se desiderare affectat, & vt indignum carpit, & in secretarios electos cum munere fortunam amplificare frequenter insinuat. Iobum ad secretiora admitti precatur, vt possit commodis omnibus exundare: nam de sæculi more qui nobili huic occupationi deseruic, fortunam miris incrementis adauget.

Iob. II. v. 5.

Apoc. 12. v. 7.

Gen. 3. v. 14.

TEXTVS.

VERS. 24. & c. Afaël frater Ioab inter triginta & c.

§. XLIII.

Famam innubilat, qui plectibilem dolositate affectat.

Dedecet virum ingenuum fraudulenta dolositas, & odiosa cunctis simulas. Qui aperto, legitimoque certamine inimicum deuicit, elogium eximia fortitudinis sibi meruit: qui proditorijs fallacijs, in decoris que dolis furori suo est adulat, à fortium numero probatur expunctus. *Bene viuere, aut honestè mori* (aiebat Sophoc. in Aiace. *ingenuum decet.* Ingenuus fraudem refugit, versipellem stylum horret, & eliget potius honestè cadere, quàm dolosis artibus gloriam detestabilem sibi acquirere. Cùm Afaël in fortium censu referatur: *Afaël frater Ioab inter triginta: & Ioab eius frater in fortium catalogo non numeretur,* Interpretes discriminis causam inquirunt, præcipuè cùm Ioab militiæ magisterio resplenderit nobilitatus, & hostilibus triumphis insignitus. Audi Abul. q. 32. *Quare Ioab non ponitur hic inter istos fortes? Et quidem Afaël cum aduersarij transfossus hasta occubuerit, non videbatur fortis gloriam assecuturus; & cùm Ioab aduersarios sæpè subiugarit, videbatur inter fortiores censendus, & tamen Afaëlis dilaudatur fortitudo: Afael frater Ioab inter triginta: & Ioab robur tacetur, nec fortibus associatur? Quæstioni Abulensis respondet: Non meruit Ioab describi inter viros fortes, eò quòd posuit crimen in gloria sua, scilicet, quia occidit proditoriè: & per excogitatas insidias duos Principes Israël, scilicet Amner, & Amasam. Adnectit: Tales autem cùm infames debeant reputari, non merentur describi in catalogo fortium, & honorabilium virorum.* Ioab repetitis triumphis, detriumphatis sæpè hostibus, famam immortalem sibi acquisierat; verùm dum dolo Amnerum sustulit (vt constat ex huius libri cap. 5.) dum Amasam proditoria adulatione interfecit (vt ex cap. 20. patet) sic innubilauit fortitudinis gloriam, vt omnium sibi conciliarit inuidiam. Itaque licet Afaël ceciderit, fortis promeruit laudem, dum intrepidè insequitur hostem. Verùm Ioab in fortium recenserì non debuit summa, quia bellicam gloriam dolosæ proditorionis innubilauit infamia. Video adhuc deuictum proiectumque draconem, magnum appellitari: *Factum est pralium magnum in caelo, Michael, & Angeli eius præliebantur cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius... & proiectus est draco ille magnus.* Apoc. 12. v. 7. Magnus dicitur malitiæ censu, non virtutum ornatu. Transi ad Gen. 3. vbi idem serpens non appellatur magnus, imò tellurem pectore verrit inter animantia cætera maledictus: *Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terre.* Gen. 3. v. 14. Hinc dubitandi datur occasio: Si magnus dicitur, etiam dum proiectus, & victus, cur de hominibus triumphos agens, non appellatur magnus? Quia alibi (inquit Basilius Seleuc.) aperto certauit Marte: *Draco pugnabat:* alibi verò dolosa triumphauit calliditate: ergo insidiosus dolus prodebat infamem, casus non testabatur imbellem. Audi Basil. Ora. 3. *Insidiosè meditata aggreditur, curatorem*

curatorem imitans... humanitatem simulat, cum ad eadem accurrat. Dolo vicit, sed ipsa victoria erat victoris nota, erat detriumphantis infamia.

Casus non negavit fortem; nam aperto certamine cadere fortibus probatur contingere; at dolosis thecnis vincere, est famam innubilare.

C A P V T X X I V .

1. **E**t addidit furor Domini irasci contra Israël, commouitque Dauid in eis dicentem: Vade, numera Israël, & Iudam. 2. Dixitque Rex ad Ioab Principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israël à Dan vsque Bersabee, & numerate populum, ut sciam numerum eius. 3. Dixitque Ioab Regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu Domini mei Regis, sed quid sibi dominus meus Rex vult in re huiusmodi? 4. Obtinuit autem sermo Regis verba Ioab, & Principum exercitus: egressusque est Ioab, & Principes militum, à facie Regis, ut numerarent populum Israël. 5. Cumque pertransissent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ est in Valle Gad: 6. & per Iazer transierunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan syluestria. Circumeunt esque iuxta Sidonem, 7. transierunt prope mania Tyri, & omnem terram Heuæi, & Chananæi, veneruntque ad meridiem Iuda in Bersabee. 8. & lustrata vniuersa terra, affuerunt post nouem menses, & viginti dies in Ierusalem. 9. Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi Regi, & inuenta sunt de Israël octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Iuda quingenta millia pugnatorum. 10. Percussit autem cor Dauid cum, postquam numeratus est populus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccaui valdè in hoc factò: sed precor, Domine, ut transferas iniquitatem serui tui, quia stultè egi nimis. 11. Surrexit itaque Dauid mane, & sermo Domini factus est ad Gad Prophetam, & videntem Dauid, dicens. 12. Vade, & loquere ad Dauid. Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige vnum, quod volueris ex his, ut faciam tibi. 13. Cumque venisset Gad ad Dauid, nuntiauit ei, dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem. 14. Dixit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, ut incidam in manus Domini (multa enim misericordie eius sunt) quàm in manus hominum. 15. Immisitque Dominus pestilentiam in Israël, de mane vsque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo, à Dan vsque ad Bersabee, septuaginta millia virorum. 16. Cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, ut disperderet eam, miseratus est Dominus super afflictione, & ait Angelo percutienti populum: Sufficit: nunc contine manum tuam. Erat autem Angelus Domini iuxta aream Arcuna Iebusæi. 17. Dixitque Dauid ad Dominum, cum vidisset Angelum cadentem populum: Ego sum, qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oves sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei. 18. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Arcuna Iebusæi. 19. Et ascendit Dauid iuxta sermonem Gad, quem praeceperat ei Dominus. 20. Conspiciensque Arcuna, animaduertit Regem, & seruos eius transire ad se: 21. & egressus adorauit Regem prono vultu in terram, & ait: Quid cause est, ut veniat Dominus meus Rex ad seruum suum? Cui Dauid ait: Ut emam à te aream, & edificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo. 22. Et ait Arcuna ad Dauid: Accipiat, & offerat Dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum, & plaustrum, & iuga bouum in vsum lignorum. 23. Omnia dedit Arcuna Rex Regi: dixitque Arcuna ad Regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum. 24. Cui respondens Rex, ait: Ne quaquam ut vis, sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo Dauid aream, & boues, argenti siclis quinquaginta: 25. & edificauit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocausta, & pacifica: & propitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israël.

§. I.

TEXTVS.

VERS. I. Et addidit furor Domini irasci contra Israël, commouitque Dauid in eis dicentem: Vade, numera Israël, & Iudam.

Plus ostendit Deum iratum permissa culpa, quàm altissima inflicta plaga.

Qui omne bonum honesto circumscriptis, hic felix est, qui errore gaudet, infortunatus. Quisquis se fortuitis dedit, ingentem sibi perturbati

bationis materiam quæsit. Hinc hominum infortunia nascuntur, quia obscurata passionibus mente ferunt de rebus sententiam: iniquam dolent fortunam, si salus non floreat, si census deficiat, si ambitus non succedat: circa volatica, & temporalia certamen est: de animo aut minor, aut nulla cura. *Vna hæc via est* (aiebat Senec. Epist. 75.) *ad tuta vademi, & externa despiciere, & honesto contentum esse.* Qui aliquid culpâ fœdus, aut virtute pulchrius censet, se egregiè fallit. Diuturna populus fame laborarat, nec tamen Deus refertur iratus: *Facta est fames in diebus David tribus annis iugiter.* Sup. cap. 21. v. 1. Hic ardenti Dominus furore contra populum refertur commotus: *Addidit furor Domini irasci contra Israël.* Dura populi egestas videbatur diuini furoris effectus: non iratum prodebat ad speciem Numen populus recensitus; cur ergo inopiâ presso populo Deus non referatur iratus, cum dicatur, recensito, furore indignationis commotus? *Addidit furor Domini irasci contra Israël:* Quia hinc David culpam perpetrare permissus est, alibi etsi premeret inopia, effloreat constans patientia: ergo non erat indignationis argumentum abundantiam amputare, ut posset virtus florere; at permittere in euandam Dauidem labi superbiam, testabatur Numinis iram. Prodest Lira: *Permissit David efferrî ad enumerationem populi.* Hinc elationis culpa permittitur, ibi populus fame durissima diuexatur; utque noueris esse longè grauius malum culpam, quàm inopiam: dum inopia urget, Deus non dicitur iratus, dum culpa sordidat, furore dicitur plenus: *Addidit furor Domini, &c.* *Permissit David efferrî ad numerationem populi.* Dum Moyses Domini ditionem extrahere obnititur, & in Ægyptum legationem excusare conatur; contra illum iratum Deum Textus retulit: *Iratus Dominus in Moysen.* Exod. 4. v. 14. Tendenti, ut expleret iussa, occurrit Dominus, eadem intentans, nec tamen iratum prodit gladius districtus: *Occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.* Exod. 4. v. 24. Percutere occideretque velle manifesta indignationis videbantur indicia, & tamen de ira siletur, in reluctantem Moysen iratus dicitur. Ecqua discriminis causa est? Quia alibi intentabatur pœna, alibi aliqualis commissa est culpa: Ergo ira fœdiorem ostendit culpam, quàm pœnam. Notauit Caietanus. *Si culpa vacasset petitio Moyses, nequaquam iratus fuisset Deus, sed eo ipso quod iratus scribitur, manifestatur culpa Moyses.* Quantumuis defœuiat pœna, cœlestis non ardet ira, & ardet ira, dum homo defœdatur offensa. Ut notum omnibus fuerit, grauius esse malum leuem etiam culpam, quàm mortis pœnam.

§. II.

Precipuum demonis studium est, Principem deprauare, ut omnem possit generalitatem affligere.

Quod præstabilius est (rogabat Plin. in Paneg.) *aut pulchrius munus deorum, quàm castus, & sanctus, & dijs simillimus Princeps?* Totius Reipublicæ est salus Princeps virtutibus expolitus, ut pernicies, culpatum sordibus defœdatus. Regentis ambitus, fastus gubernatoris superbus, immetus cupidinis appetitus, nil relinquit intactum. Chrysologum audi ser. 86. *Vsq̄ ad Herodem Indaicæ genti sacerdotalis sanctitas, senum grauitas, parrum pietas* Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

præsedeat: ius erat lex diuina, ambitio nil ibi, nil temeritas, præsumptio nil valebat. Sub probo præfulle omnia gerebantur iure, quin temeritati aliquid, aut ambitioni liceret. Ast vbi Herodes ei genti præfuit, ius proculcabatur, ordo confundebatur, lex violabatur, & superior indignis affectionibus diuenditus, infelicissimus totius populi erat status. Redeat iterum Chrysologus: *Herodes veniens ex gente aliena, inuasit regnum, violauit sacerdotium, confudit ordinem, mutauit mores, spreuit senes, infecit iuuenes.* Nil iam erat ea in Republica disciplina; nam sub iniquo præfule prostratus æquitas exulabat, & improbitas effloreat. Hinc est, quod dæmon, ut vno ictu Rempublicam totam feriat, tela in Principem studiose collimat. *Addidit* (inquit Textus) *furor Domini irasci contra Israël, commouitque David in eis dicentem: Vade, numera Israël, & Iudam.* Diabolus furoris nomine significatur, ut patet. 1. Paralipom. v. 1. vbi sic habetur: *Consurrexit autem sathan contra Israël, & concitauit David, ut numeraret Israël.* Itaque furor Domini idem est, ac sathan. Et dum dicitur furor in Israëlitis populum excandescere, diabolus dicitur furere: sed votis suis videtur contrarius; nam si discupit Israëllem affligere, cur solum Dauidem aggreditur concitare? Sto Dauid vanitati blandiatur, & ferè innumera subiectorum summa gloriatur, totum hoc erit Principis peccatum, non infaustum generalitati auspiciam: si ergo sathan contra Israëllem fuit, vni Dauidi non obtendat insidias, sed toti populo thecnas. Proh dæmonis versutiam! Culpa Principem inficere satagit, ut totum populum feriat, ut qui bene nouerat calamitatem populis imminere, si Principem contingat culpâ fœdari. Et quidem vbi David deliquit, ingens populorum pars peste grassantissima periit. *Permissus est* (inquit Abul. q. 5.) *peccare Rex, quo peccante, totus populus punitus est.* In totum populum furor efferbuit, vbi culpam David admisit; nam, si caput culpâ inficitur, calamitas in membra cætera deriuatur. Annis tribus Israël fame lurida laborauit, & populi fames ab insana Saulis cupidine supra vidimus promanasse. Nam, ut Principem sitibunda inflammauit cupiditas, populum diuturna diuexauit paupertas. Mihi non carere videtur mysterio, referre Matthæum, duos à dæmone inualos appellenti Christo occurrisse: *Occurrerunt ei duo habentes demonia.* Matt. 8. v. 28 & Marcum breuiasse numerum: *Occurrit de monumentis homo in spiritu immundo.* Marc. 5. v. 2. August. in Cat. ad Marc. 3. quærit: Cur Marcus vnum referre contentus sit, aitque, fuisse in regione illa inualum à dæmone nobilitate clarum, potestate insignitum, satisque fuisse Marco referre Principem dæmoniacis motibus perturbatum, ut innueret laborem ad alios etiam extentum. Augustini verba sunt: *Cum Matthæus dicat, duos fuisse, Marcus, & Lucas vnum commemorant, ut intelligas, vnum eorum fuisse personam alicuius clarioris.* Vbi hominem Principem potestate, claritate conspicuum dæmon possedit, transitum per viam illam cæteris impediuit: *Ita ut nemo posset transire per viam illam.* Ut Christi Domini potestati dæmon obniteretur, Principem, nobilemque percipiuit acquirere, quasi nobili, principique improbo, esset facile cæteros subiugare. Nissen. audi in Cat. ad Marc. 5. *Parauerat se cæcus demonum ad resistendum diuini potestati.* Vbi nobilis, Principisque dæmon possedit præcordia,

Christo valida opponere obſtacula: ſatis fuit, nobilem, dæmoniacum referre, vt noſceretur, nec eſſe ſolum, nec Chriſtum tendentibus deeſſe in via ingens ſatis impedimentum. Nam ſub Principe obſcuris moribus deprauato tranquillitas non floret, nec virtus vigeat: Sathan contra omnem Iſraël exacuit ſpicula, cùm Dauidem criminis obſcurauit offenſa: *Conſurrexit ſathan contra Iſraël, & concitauit Dauid, vt numeraret Iſraël.*

§. III.

Qui de virtutibus acquiſitis ſuperbit, ipſa elatione diminuit.

VT humilis modeſtia omnium eſt virtutum tutela, ſic præſumptio, manifeſta probatur eſſe ruina. Enigmati eſt ſimile: Qui ſibi virtutibus videtur vacuus, humili deiectione ditelcit plenus, qui ſe arbitratur pleni, plenitudinis elatione redditur vacuus. *Indubitata gloria,* (aiebat Caſſiod. 9. Var. 25.) *morum cuſtodire meſuram.* Adnectit: *Hinc virtutum omnium ſumitur manifeſta cognitio, hinc ſapientia veritatis ſapore conditur, ſic ad omnia redditur humilis, quem imbuit doctrina cœleſtis.* Cœleſti doctrina imbutus modeſta reſplendet humilitate exornatus: qui ſe virtutibus gloriatur eſſe copioſum, elatione ipſa agnoueris denudatum. Dauid de ſubiectorum ingenti ſumma gloriatur tumidus: *Numerata Iſraël, & Iudam:* & iam ſubditorum numerus inuenitur breuiatus: *Mortui ſunt ex populo à Dan vſque Bersabee ſeptuaginta milia virorum.* Si inquiras: Cur à numerationis culpa tanta imminutionis oriatur pœna? Reſponderunt Interpretes, vana gloria Dauidem tumuiſſe, & tot ſe habere ſubiectos, vt ſummam excederent, cogitaſſe: ergo quas humilitate militum cuſtodiret copias, elatione peſtifera imminuit ſummas. Audi Gloſſam Mor. *Per Dauid, qui ex elatione præcepit populum numerari, ſignificatur quicumque ſuperbiens de bonis operibus, cùm tamen ſint ex bonitate Dei.* Regni amplificationem maluit Dauid ſibi adſcribere, quàm fauori Numinis applicate: ergo cùm multitudine effertur, ipſa elatione ſubiectis plurimis viduatur. Audi Ambroſium de Pœnit. c. 9. *Felicitatem ſuam popularibus extulit incrementis, & lucra multiplicari exercitus inter principalia gaudia numerauit.* Accepſiſtis triumphis glorioſus intumuit, tot dominari populis inter præcipua gaudia numerauit; verùm, dum numerauit, imminuit; ſi tot ſe dominari neſciret, ſapienti ignorantia augetet; nam vt humilitas virtutum eſt nutritrix, ita ſuperbia eſſe probatur depopulatrix. *Diuites* (aiebat Pſal. Pſal. 33. v. 11.) *eguerunt, & eſurierunt: inquirentes autem Dominum non inueniuntur omni bono.* Sibi Pſaltes videtur contarius; nam, nec egere quibunt, nec eſurire, ſi probentur diuitiarum copiâ exundare, aut ſi egent, eſuriuntque, nequibunt inter diuites recenſeri: quomodo ergo abundantiam, & inopiam, quæ ſibi bellum inferunt, aſſociauit? O vtilem nobis eruditionem! ſi virtutibus diues ſuperbiat, ipſa ſuperbia egenus redditur, & virtutibus denudatur; vnde, quibus ipſe putat exundare, probatur manifeſtè carere. Ergo diuites eguerunt, nam quas poſſederant diuitias, ſuperbiæ vento exufflarunt. Innuit Hugo Card. *Egauerunt bonis ſpiritualibus.* Bonis ſpiritualibus pauperes reddiderunt, quia ſe ditelcere exiſtimarunt; nam ſuperbia eſt virtutum tinea, humilitas eſt tutela.

Pſal. 33.
v. 11.

§. IV.

Generali mulcta generalis debet puniri offenſa.

NON vnus, aut alterius ritè punitur ſupplicio, ſi pleſtibili generalitas ſordelcat reatu, nam quos infecit culpa, affligere debet pœna. *O iuſtiſſima dea, mortalibus beata, optabilis* (canebat Orphaus de iuſtitia apud Stob. cap. 9.) *que ſemper propter æqualitatem gaudeſ!* Iuſtitia æquitate gaudet, incorruptis legibus floret: ſtatera iuſtitia haberetur ſuſpecta, ſi omnes perpetrare conſtet peccatum, & vnus, aut alter ferat ſupplicium. Furor Domini contra Iſraël defæuit armatus, nec vllus fuit ſtatus à generali ſupplicio exemptus. *Addidit furor Domini irasci contra Iſraël.* Generalis peſtilentiæ plaga ab æquali promanauit iuſtitia. Quod ſi perquiras cauſam, reperies Iſraëlem cunctum fuiſſe ſecutum, non ſine graui culpa, Abſalonem. *Vniuerſus Iſraël ſequitur Abſalom.* Suprà 15. v. 13. Ergo cùm totus Iſraël à Dauide iniqua coniuratione defecerit, totus etiam meritas pœnas exſoluit. Notauit Theodert. apud Gloſſ. *Populus luit pœnas ſua iniquitatis; relicto enim Rege pio; militauit ſub impio tyranno, & parricida filio.* Maluit Iſraël tyranno inferuire, quàm Dauidi legitimo Principi obtemperare: ergo contra Iſraël profertur generalis ſententia, quia Iſraëlem generalis coniurationis ſcedauit culpa. Sæpè in errore communi luit pœnas inualidus, & effugit diuitijs, aut nobilitate conſpicuus. Totus Amalec Dei populo reſtitit, & viam impediuit proteruus, Saül à Domino ad expetendam dignam criminis ultionem mittitur designatus: *Percute Amalec, & demolire vniuerſa eius.* 1. Reg. 15. v. 3. verùm ſpe-
bus corruptus, aut cupiditate ſordidatus pepercit Principi, & pœnam inſiſit pauperi. *Pepercit Saül, & populus eius Agag.* 1. Reg. 15. v. 9. Huius piaculi pœna regni priuatio fuit. *Abiecit te Dominus, ne ſis Rex.* Grauis cui videatur mulcta, quando parcere Regi, & optimis gregibus videbatur miſericordia: cur ergo deturbetur è throno, qui clementi ad ſpeciem errat piaculo? Expende, deliquiſſe contra æquabilem iuſtitia legem. Nam, cùm eſſet commune Amalecitarum peccatum, Saül meritum omnibus non inſiſit ſupplicium: ergo dum pleſtibili miſericordia alijs remittit pœnam, & alijs inſiſit mulctam, iudicaria debuit poteſtate priuari, quia æquabilitatem iuſtitia reperiebatur euertere. *Cupiditate* (inquit Lira) *reſeruaui meliora de prada.* Qui eſſe debuit iuſtitia ara, erat æquitatis ruina; ſub generali delicto alius luebat pœnam, & alius, quia diues, aut dignitate decorus, inueniebat miſericordiam; ergo iurè priuatus eſt poteſtate, qui ab æquitatis defecerat reſtitutione; nec Numinis videbatur miniſter, qui æquali non utebatur iuſtitia, ſed pro ſtatu diuerſitate diuerſa miſericordia.

1. Reg. 15.
v. 3.

1. Reg. 15.
v. 9.

TEXTVS.

VERS. 2. Dixitque Rex ad Ioab principem exercitus ſui: Perambula omnes tribus Iſraël à Dan vſque Bersabee, & numerate populum, vt ſciam numerum eius.

§. V.

§. V.

Populo probatur calamitas imminere, si ad colligenda tributa plures contigerit assignari.

A Morem populi erga se debet Princeps studiosè fouere, nec amaris causis minuere. Subiecti regnantibus pendant lubenter tributa, in ipsorum commoda conuertenda; nam tranquillitas fouetur, si hostilitas aduersariorum abigitur; curandum tamen Principibus est, si populum optant fortunatè florere, ne contingat tributa collecturos multiplicari: nam, aut tempus fellita misericordia prorogant, aut exactione nimia diuexant. *Dici non potest disciplina* (aiebat Cassiodor. 11. Var. 10.) *quando ipsa fuerit corrigenda. Studere ergo nobiscum, ut boni mores prouincialibus dentur, sed nuditas auferatur. De remedijs potius quàm de lesione tractetur. Graue malum est quicquam ad largienda iuris beneficia fieri, & mixtum lesionibus inueniri.* Reatus quidem est, esse sub debito, & soluendo obligari tributo; verùm grauius emergit incommodum, quàm de ipso tributo, de auaro exactorum ingenio, vnde horum multiplicitas populi probatur esse calamitas. Sæpè sapius iam diximus historiæ coloribus, quidquid ad mores pertinet, adumbratum: ergo populus grassante peste affligitur imminutus, cum ad colligenda tributa grandis refertur exactorum numerus designatus: *Dixit Rex ad Ioab principem exercitus sui: Perambula omnes tribus Israël à Dan vsque Bersabee, & numerate populum, ut sciam numerum eius.* Cum plures ad numerationem designantur, plures ad tributa exigenda designati inueniuntur: *Numerate populum.* Qui ad nomen numerati transibant, tributum aliquod exsoluebant, vt habetur Exod. 30. v. 12. *Hoc autem dabit omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi.* Itaque tributum soluebat, cum populus numerabatur: ergo expendendum venit, idem fuisse plures ad numerationem designari: *Numerate populum: & populum peste consummi: Mortui sunt ex populo à Dan vsque Bersabee septuaginta millia virorum.* Populi legitur imminutio, cum exactorum refertur multiplicatio, quasi hæc duo inter se inseparabili fuerint nexu associata, scilicet exactores, seu nominatores multiplicari, & tributarios imminui. *Sciendum* (scribit Abulensis q. 7.) *quod non iussit ei numerare solum, sed etiam iussit alijs principibus cum eo (vt patet 1. Paralip. 21.) scilicet: dixit Dauid ad Ioab, & ad principes populi: Ite, & numerate Israël.* Pluribus ad recensendum populum designatis, pestis est grassata, quasi recensentium multiplicitas popularium fuerit calamitas. Vbi Deus populum decreuit affligere, per coruos Eliæ alimenta subministravit. *Corui deferebant ei panem, & carnes mane, similiter panes, & carnes vespere.*

Exod. 30.
v. 12.

3. Reg. 17.
v. 6.

quiret populus respirare, coruos inhiberi. Innuit Basil. Seleuc. ora. 11. *Coruos ministerio iuber abstinere.* Adnectit: *Iudeorum animaduersionem ita miseratus est: Miseratus est populum, vbi iussit cessare coruorum numerum.*

T E X T V S.

VERS. 3. Dixitque Ioab Regi: Adaugeat Dominus Deus tuus ad populum tuum, quantus nunc est, iterumque centuplicet in conspectu Domini mei Regis: sed quid sibi Dominus meus Rex vult in re huiuscemodi?

§. VI.

Sine causa ad tributum cogere, cogentis est culpa, & tributariorum miseria.

Plus Princeps populo tribuit, tributa exigens, quàm populus soluens, nam in debitum finem expensis, aut Reipublicæ ornatus augetur, aut ambitus aduersariorum reprimitur. Verùm, si iusta causa non urgeat, ad tributa cogere cogentem defœdat. Difertè Cassiod. 4. Var. 38. *Seruientium imminutio est huius illationis accessio: quantumque pars illa proficit, tantum se hac à firmitate subducit. Sed à nobis, qui fisci utilitatem stabili volumus diuertuntate consistere, excludenda est dispendiosa semper enormitas.* Excludenda est tributorum exactio semper odiosa, præcipuè si rationabili causa non videatur innixa. Hinc est, quod Ioab, cum annumerare populum iuberetur, & à recensitis, tributi nomine, aliquid solueretur, non defuturam asseruit culpam, nec politices bonæ offensam: *Quid sibi Dominus meus Rex vult in re huiuscemodi.* Expressius habetur. 1. Paralip. 21. *Quare hoc querit Dominus meus, quod in peccatum reputetur Israël.* Ac si diceret: Modò non urgent bella, imò otiantur arma, cum pax refloreat tranquilla: ergo, cum in numeratione sit tributum soluendum iuxta promulgatam Exod. 30. v. 12. legem: *Dabit omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi:* culpa non carebit, populum numerare, aiebat Ioab, dum cogitur sine causa, tributum soluere. Prodest Abulens. q. 10. *Ioab nolebat, quod computaretur populus, quia putabat hoc esse peccatum, cum nulla causa subesset.* Dum rationabilis subest causa, dum ad necessaria penditur propugnaculorum subsidia, & ad prouida Reipublicæ tutamenta, crimen abest; ast cum honesta non subest causa, emergit indubiè culpa. Redeat datus Cassiod. *Sicut Odouacris tempore tributa soluerunt, ita & nunc ab eis publicis utilitatibus seruiantur: & si quid amplius probatur adiectum, consideratione defectarum virium submouemus. Nolumus enim tale aliquid indici, quod sit necesse remoueri.* Sine culpa non adijcitur, quod laudabiliter remouetur: ergo Ioab, cum nulla subesset causa, tributariam numerationem defœdandam asseruit culpam. *Aufer hinc* (aiebat Tertul. de Carne Christi cap. 2.) *molestos semper Casaris census.* Et cur à Casare exactus census molestus dicitur? Quia populum iussit numerare, cum generali pace indubium erat florere. *Exijt edictum à Casare Augusto, ut describeretur vniversus orbi.* Luc. 2. v. 1. *Audi Bedam in Cat. Nullum potuit maius esse pacis indicium, quàm una totum orbem descriptione concludi.* Descripti (vt In-

Exod. 30.
v. 12.

Luc. 1. v. 1.

terpretibus placet) quid soluebant : ergo non poterat non esse populo molestum, pendere sine causa tributum. Lucè ergo Tertullianus dixit auferendos esse molestos Cæsaris huiuscemodi census. *Aufer hinc molestos semper Cæsaris census.* Quia census, & Cæsarem denigrabat, & populum opprimebat.

§. VII.

Sine causa tributum adijcere, est ad peccandum populum instigare.

Felici domino seruire, est obtemperantium commodum, & tributa utilitati generalitatis profutura pendere, augmentum. Tellus subtiles pendit vapores, qui fertiles in pluias conuersi, pendentem fragrantibus vestiunt floribus, & micantibus ditant fructibus. Non debet grauantur ministrari, quod ratione constat exhiberi; verum dum populus sine causa cogitur, instigatur. *Valdè dignum est* (aiebat Athalar. 8. Var. 25.) *in eis aliena seruire, quibus oportet propria dona conferre.* A Principe, superiorèque, veluti perspicuo fonte, debent plurima in Rempublicam beneficia deriuari, & deriuata foueri: Ergo, si populus sentiat Principem utilitati non provide-re, sed nouis grauaminibus molestare, aut grauanter feret iugum, aut patietur scandalum. Dauid sibi de regni amplificatione blanditus, aut inanis desiderio gloriæ motus, populum voluit recenseri, summamque sibi seruientium sciri: verum, cum populus quid recensitus solueret, prudenter timuit Ioab, cum nulla rationabilis causa suppeteret, populo supputationem fore molestam, imò & peccatis obnoxiam. *Quid sibi Dominus meus Rex vult in re huiuscemodi?* Hæc Ioabi interrogatio clarior habetur. 1. Paralip. 21. v. 3: *Quare hoc querit Dominus meus, quod in peccatum reputetur Israël?* Achi dicat: Cum supputatio videatur otiosa, erit generalitati molesta. Et fortè tranquillitas obturbabitur; verendumque est ne sit pacis scandalum, exactum sine occasione tributum. *Quare hoc querit Dominus meus, quod in peccatum reputetur Israël?* Cum tributis nascuntur etiam peccata, & emergunt contra tranquillitatem delicta. Prodest Noster Sanct. *Cum vnusquisque eorum, qui in censum illum essent relati, dimidium siculum deberet impendere, nec omnes aut vellent, aut possent, occasio illis offerebatur à Rege, ut multi peccarent.* Vereri poterat Dauid, ne excusabile tunc tributum populares animos inquietaret, & ad delinquendum igniculos ingentes adijceret. Antiochus ambitioso ardore exercitum magnum instruxit: & licet exhausto iam thesauro, tributa populis adijcere opus videretur, ausus non est exigere, timens ruinam propriam, dum patientiam quassat alienam. *Vidit quod defecit pecunia de thesauris suis, & tributa regionis modica, propter dissensionem.* 1. Mach. 3. v. 29. Et si illi causa videbatur legitima, & tributa imposita populis essent moderata, nihilominus noua adijcere non est ausus, quia dissensionem populi fuerat expertus. Prodest. S. Thom. ad hunc locum: *Subditi disseniebant sibi, eò quod magnanimus erat in expendendo, & exactiones volebat facere contra legitimam terram antiquam.* Vellet modicis tributis adijcere noua, sed fouere adiectione timuit dissidia; nam ferebat indignè populus non solum antiquis ingrauari, sed nouis contributionibus premi. Pru-

dent ergo admonuit Ioab ab inutili enumeratione abstinendum, ne populis daretur scandalum.

T E X T V S.

VER S. 4. Obtinuit autem sermo Regis verba Ioab, & principum exercitus; egressusque est Ioab, & principes militum à facie Regis, ut numerarent populum Israël

§. VIII.

Principes populi sæpè detrimento tueri malunt semel decreta, quàm prudentum audire consilia.

Non deest sæpè, qui salubria Principibus conetur consilia præstare, & eos à periculosa gestiati sententia abducere; ipsi verò maiestatis putant iniuriam, proprio ductu non regi, & aliorum quamuis prudentium dictamine gubernari. Augustus Cæsar querebatur, quod Agrippa, aut Mæcenate careret, quorum consilio posset facienda disponere; verum putabimus defuisse similes, aut surdas Augusti aures? Agrippa, & Mæcenas, si superstites, ora continerent, & surdum Cæsarem æstimarent. Disertè Senec. lib. 6. de Benefic. cap. 32. *Quid putem? defuisse similes, qui assumerentur, an ipsius vitium fuisse, qui maluit queri, quàm querere? Non est quod excissemus Agrippam, & Mæcenatem solitos esse illi verum dicere, qui, si vixissent, inter dissimulantes fuissent.* Plures inter dissimulantes sunt experti Magnates adeò fixè inhæreere semel decretis, ut nullatenus cesserint sanis consilijs. Decreuerat Dauid populum numerare, Ioabus modestè satis Dauidis decretis obnixus est: *Quid sibi Dominus meus Rex vult in re huiuscemodi?* Achi diceret: Ex populi censu nulla promanare potest utilitas, & oritur fortè calamitas. Prudens hoc Ioabi consilium dedignatus est Dauid gratis auribus suscipere, & decreta maluit tueri. *Obtinuit autem sermo Regis verba Ioab, & principum exercitus: egressusque est Ioab, & principes militum à facie Regis, ut numerarent populum Israël.* 1. Paralip. 21. sic habetur: *Sermo Regis magis præualuit.* Præualuit quod minus consideratè Dauid decreuerat, & despectum est, quod Ioab rationabiliter coniectabat. Nam Principes frequentius gratas præbent aures adulatorijs fallacijs, quàm salubribus consilijs. Prodest N. Sanct. *Constat, non vnum Ioab, sed alios etiam Principes conatos fuisse Regem ab eo abducere consilio numeranda plebis. Sed iam Rex obstinarat animum in eam cogitationem, atque ideò inanis excidit illa Ioab; principumque contentio.* Malunt Summates inane prosequi desiderium, quàm salubre amplecti consilium: Ergo vtilia non audiunt, quia audire nolunt: non exoritur semper error ab stantium silentio, sed ab obstinato Principis animo. Ioab admonebat vtilia, Dauid tentabat periculosa, & tamen Ioab, Principumque sine fructu contentio excidit, & Dauidis decretum perniciosum præualuit. Achior prudenti consilio Holophernis reprimebat audaciam, testatus, si placatus esset Hebræorum Deus, graui detrimento experiendam eius potentiam. *Si non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus*

Iudith. 5. *erimus in opprobrium uniuersa terra.* Iudith. 5. v. 25. Qui tunc? Iratus Holophernes minatur mortem, & Achior ligatur ad arborem. *Tunc Holophernes praecepit seruis suis, ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam.* Iudith. 6. v. 7. Holophernes vera dicenti decreuit multam, neque suam ipse retractauit sententiam: effectus probauit Achior utilissimum fuisse consilium, Holophernes verò sic indurauerat animum, ut minatus fuerit supplicia, cui largiri fas erat praemia. *Hic* (inquit Lira ad Iudith. 6.) *consequenter describitur indignatio Holophernis, & primo verbis iniuriosis, secundo factis.* Quis è toto exercitu Holophernem auderet timore praecipitatum reprimere, aut votis citò plectendis refragari, intuitus Achioris praemium, quia utilissimum dederat Holopherni consilium? Omnes certatim blandis adulationibus impellebant periculi oblitum, assequendum sine difficultate mentiti votum.

§. IX.

Mirum est, si quis, ut populo consulat, votis Principis contradicat.

IN Regum aulis blandiendi certamen est: quis dulcius fallat & infana Principis vota gratis adulationibus foueat. Laudatur Princeps in desiderijs animae suae, & saepe ingenti populi detrimento infano gubernantis plauditur voto. *Illud melius eligitur* (aiebat Cassiodor. 7. Var. 2.) *unde praesidentis opinio sub administratione laudatur.* Praesidentis opinio magnis laudibus celebratur, etsi à ratione, & populi utilitate satis aliena probetur, ab astantibus tamquam sibi melius eligitur, quo praesidentis animus demulcetur. In admirationem venit Ioab, alijque Principes, qui cum non dubitarent, velle Principem populum recenseri, non timuerunt refragari. *Obtinuit autem sermo Regis verba Ioab, & Principum exercitus.* Id est sententia Dauid praenaluit, sed populo prouidens Ioabus contentione vibana restitit. Opposuit Ioab Regis iussis populum irretendum peccatis, & ob peccata miserijs. *Quare hoc querit Dominus meus, quod in peccatum imputetur Israël?* 1. Paralip. 21. v. 3. Ac si diceret Principis votum nullum ei afferret commodum, & allaturum videtur populis detrimentum. Nonne demiraris Ioab populo consulentem, & votis Principis refragantem, quando aulicis frequens est inutilia Principum vota fouere, & utilitatem Reipublicae despectare? Notauit Abul. q. 10. *Ioab vidit voluntatem Regis inclinatum ad aliquid, quod erat penitus sine ratione, ideo timuit, quod diabolus incitasset eum ad hoc, quod veniret aliquod malum super populum.* Prauidit Ioab ex Principis desiderio oriundum populo incommodum: ergo ingenua libertate restitit, & numerationi se opposuit. Expertus fuerat Balaam graue in via periculum, & Balaac esse detestabile votum: ab Angelo admonitus, ne in populi detrimentum Principis vota foueret, promisit; sed vbi ad Balaac peruenit, Principi paruit, & populi salutem contempsit: ni Dominus in ore Balaam posuisset verbum, Principis proficeret votum. *Dominus posuit verbum in ore eius.* Num. 23. v. 4. In ore posuit verbum; nam Balaam corde desiderabat explere Principis votum. Prodest Oleaster ad Mor. *Seruiunt inuiri impij bonis, quia à Domino coguntur ad hoc. Cupiebat iste populo Domini maledicere, sed non permittebat eum Deus, imò cogebat eum benedicere ei.*

1. Paralip. 21. v. 3.

Num. 23. v. 4.

Balaam populi utilitati prouidit coactus, Principis desideria perficere suspirauerat ambitiosus. Miraculo opus fuit, ut populi attenderet commodis, & obniteretur imperantis desiderijs; est namqua insolitum populi utilitatem praepone, & fluminatum votis resistere.

TEXTVS.

VERS. 5. 6. 7. & 8. Cùmque petransissent Iordanem, venerunt in Aroer ad dexteram vrbs, quae est in Valle Gad: & per Iazer transferunt in Galaad, & in terram inferiorem Hodsi, & venerunt in Dan syluestria. Circumeunt esque iuxta Sidonem, transferunt prope moenia Tyri, & omnem terram Heuai, & Chananai, veneruntque ad meridiem Iuda in Bersabee: & lustrata vniuersa terra, affuerunt post nouem menses, & viginti dies in Ierusalem.

§. X.

Sapè cogitur populus pati incommoda, & pendere affligentibus alimentis.

SAPE ministri à Principibus delegati varijs scauis affligunt populum, & opus est pendere affligentibus alimentum. Quod de Elephante refertur, ministris regalibus applicatur. Audi Cassiodor. 10. Var. 30. *Motu corporis ab diuersis postulabat, quod magistro porrigat, & nutritores compendia sua putat alimento: quod si aliquis praebere contempserit postulata, vexica collectaculo patefacto, tantam dicitur alluionem agere, ut in eius pennatibus quidam fluminis videatur intrare.* Elephas motu corporis sibi postulat alimenta, & magistro dona. Quod si quis denegatit, opus est alluionis molestias sustinere: ergo miseri terrorem suum, hoc est Elephantem, nutriunt, & ne grauiora patiantur, impensas soluunt. Audies Ioab, aliosque ministros varias regni plagas perambulasse, & ad censum populum redegisse: *Venerunt in Aroer ad dexteram vrbs, quae est in valle Gad &c.* non tamen audies secum alimenta asportasse. Cùmque sacra Scriptura tacendo loquatur, dum non refert tulisse secum regios ministros aliqua vitæ subsidia, videtur indicare exhibita à recensitis populis alimenta. Fortè affectabant emere, prauiumque largiri, sed populus, ut aliquam iniret gratiam, exhibebat affligentibus alimoniam. Huc voco, quod aiebat Greg. apud Glossam: *Timore repentina elationis inflatus populum numerando, peccauit, & populus poenam suscepit.* Populus & suscepit, & soluit poenam, dum Ioab, & principes redegerunt ad summam. Laudabilis actio, thesis nostrae sit fulcimentum. Elias fidelissimus Dei minister meritis afflixit poenis creaturas, nubibus iniiciens claustra, & denegans telluri pluuiarum opportuna subsidia. *Vixit Dominus Deus Israël, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluuia nisi iuxta oris mei verba.* 3. Reg. 17. v. 1. Sententia seruabatur, & creatura multabatur. Quid tunc? Coruus, qui filios videt famescere, opus habet affligenti ministro alimenta praestare. *Corui deferebant ei panem,*

1. Reg. 17. v. 1.

& carnes mane, similiter panes, & carnes vesperi. Corui Deo obsecuti alimenta Prophetæ deferebant, & thesim nostram suis actionibus adumbrabant. Digna Elias castigatione effruescentem populi impietatem puniebat: coruus, vt cætera creaturæ, erat calamitati subiectus, & sterilitate vexatus, & tamen ministro pœnas irroganti afferebat alimenta, & deliniebat obsequiofis officijs ipsum, à quo affligebatur diuturnis pœnis. Pro adhortamento erat coruorum actio, vt Elias latam temperaret sententiam, & concederet terræ pluuiam. Innuit Basil. Seleuc. Ora. 11. *Filiorum proditores tibi sunt alimentum suppeditatores. Ne igitur durior fueris coruis pullorū osoribus.* Verebantur creaturæ lurida fame, concutiebantur siccitatis duratione, & tamen, qui sustinebat coruus cum cæteris multam, explicabat ministro mensam. Coruorum filij inopiâ præmebantur, & ministro fercula afferebantur; vt hac in imagine depictam miseriam adspicias. Ab exactoribus Regisque ministris solent plures affligi, & cum domi filij careant alimentis, coguntur miseri delinire exhibitis exactorem officijs: afflictis coguntur ieiunare, & vacuo ventre, alimenta affligentibus non possunt non exhibere. Nulla Ioab, cæterique ministri regij tulisse secum referuntur alimentorum subsidia, & ab afflictis, in censumque redactis præstabantur alimenta.

TEXTVS.

VERS. 9. Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi Regi, & inuenta sunt de Israël octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium: & de Iuda quingenta millia pugnatorum.

§. XI.

Quisque quæ ad se pertinent, studet amplificare, quæ pertinent ad alios minuere.

Innatus homini superbiæ fastus adlaborat ad spectantia magnificare, & alijs exaggerando præponere. Vt suam Athalaricus modestiam commendaret, sic aiebat. 8. Var. 11. *Vultis scire, quæ vos affectione complectar? insertus stirpe regia vocabulum vobis volui habere commune.* Cum de more sit, inquit, sua quemque anteferre, & gloriosiori nomine designari, hunc veluti innatum omnibus appetitum repressi, & communi non reui vocabulo appellitari. Eiusmodi humani cordis affectatio mihi videtur adumbrata in tradita à Ioab dinumerati populi summa. Luistrata iam omniditione, Ioab amplificatum retulisse videtur numerum. Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi Regi, & inuenta sunt de Israël octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium, & de Iuda quingenta millia pugnatorum. Si relatum hîc summam cum summa descripta 1. Paralip. cap. 21. conferas, discordare reperies; nam Israëlitis numerus inuenitur non parùm auctus, & Iudæ tribus imminutus. *Inuenitur est omnis numerus Israël mille millia, & centum millia virorum educentium gladium: de Iuda autem quadringenta septuaginta millia bellatorum.* Cum alibi de Iuda referantur quingenta millia, hîc imminutus est numerus; & cum de Israël minor alibi relatus numerus, hîc refertur amplificatus: *Mille millia, & centum*

millia virorum educentium gladium. Cum magna sit in relatis summis diuersitas, scrutantur Interpretes, vnde hoc discrimen fuerit exortum? Varias varijs afferunt causas; Sed mihi pro concinandis moribus allata à Nostro Sanctio non displicet. Ait, cum diuersis hoc munus fuerit iniunctum, Ioab, quæ ad tribum suam pertinebant, amplificasse, & quæ ad alias tribus pertinebant, summas minuisse; & contra alios Iuda tribus breuiasse numerum, & quæ ad ipsos pertinebant tribuum auxisse censum; est enim veluti insitum hominum animis sua extollere, aliena deprimere: Sanctium audi: *Quia Ioab Bethlehemites erat de tribu Iuda, atque ideò, vt familiam suam alijs in ea numeratione præferret, contribulium suorum auxit numerum, aliorum imminuit.* Alij verò, qui eorum ornandi tribus suas studio tenebantur, aliquid detraxerunt de Iuda censu, & ad suarum familiarum summam magnum suorum ciuium numerum addiderunt. Vides pro referentium affectione summam adaugeri, aut imminui: quisque de aliorum imminutione discupiebat evanidam gloriam amplificare, & cæteris omnibus anteferre. Non minus Gedeon modestiâ decantandus fuit, quàm victoriâ. Vicerat Madianitas celebri triumpho, sed Ephraimitæ tribus victoriam in nouum bellum conuertere adnitebantur stomacho. *Iurgantes fortiter, & propè vim inferentes.* Iudic. 8. v. 1. Quid tunc Gedeon? Sua depressit, & Ephraimitarum facta commendauit: *Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? Nonne melior est racemus Ephraim vindemijs Abiezer? in manus vestras Dominus tradidit Principes Madian, Oreb, & Zeb: quid tale facere potui, quale vos fecistis?* Quam ipse victoriam obtinuerat, non prætulit, & exiguam, quæ ad Ephraimitas pertinebat, victoriæ partem præposuit, & nobiliter ab humano stylo degenerauit. Huic thesi apto Hieronymi verba apud Gloss. *Legunt hoc Philosophi, & irrident. Legunt Rethores, & putant esse deliramenta.* Cum ingenitum hominibus sit sua præferre, aliena deprimere, sibi non persuadent Philosophi Gedeonem humili adeò animo fuisse, vt sua alienis factis non præferret, sed Ephraimitarum facta veluti gloriosiora deprædicaret: mirandus ergo fuit Gedeon non minus modesta humilitate, quàm bellica fortitudine.

Iudic. 8.
v. 1.

TEXTVS.

VERS. 10. Percussit autem cor Dauid eum, postquam numeratus est populus: & dixit Dauid ad Dominum: Peccavi valdè in hoc facto: sed precor, Domine, vt transferas iniquitatem serui tui, quia stultè egi nimis.

§. XII.

Magna Dei misericordia est, admissi sceleris conscientia vri, & sollicitis stimulis adurgeri.

Miser est, cuius conscientia callum obduxit, & veluti inerti delusa somno quieuit. Magna Dei misericordia est post admissam culpam acri conscientie morsu lacerari, & ad quarendum vulneris medicamentum vrgevi. *Conscientiamus* (aiebat Senec. Epist. 97.) *mala facinora conscientia*

scientia flagellari, & plurimum illi tormentorum esse, eò quod perpetua illum sollicitudo urget, ac verberat, quod sponsoribus securitatis suæ non potest credere. Tentant sæpè fallaces illecebræ conscientia securitatem promittere, & sollicitudinem anxiam sedare, verum eiusmodi sponsoribus fidem non præbet, quia imminere periculum recognoscit: Epicurus inde abhorrebat scelere naturam probat, cum nullum ex peccatoribus intertuta etiam timor non inquietet. Multos fortuna à pœnis exemit, multos muneribus exornauit, metu liberauit neminem. David populum in censum redègit, & redigendo deliquit: eum potestas à pœnis reddebat tutum, verum cor continuis flagellis distorquebat diuerberatum: *Percussit cor David eum.* Criminis flagellabat conscientia, etsi à pœnis liberaret fortuna. Prodest Hugo: *Conscientia reprehendit eum de elatione.* Contempserat David salubria Ioab, & principum monita, inutilia perfecerat elati animi desideria: & licet regales deliciae angorem sopirent, & potestas à pœnis securum redderet, illum coarguebat conscientia, & criminis perpetrati effugi nequibat notitia; vnde, quod proprium nocentium est, non potuit non trepidare. Princeps generis erat Adam, sed cum legem transgredetur, mulieri blanditus ad latebras confugit acri tempore correptus. *Abcondit se Adam, & uxor eius à facie Domini.* Gen. 3. v. 8. Et cur quærat latibula, qui nulla potuit timere ab homine infligenda sibi flagella? Profectò malè cum Adamo actum esset, ni trepidaret, & propria percussus conscientia fugeret: eximia Dei misericordia fuit, quos culpa clauferat, conscientia morsu oculos aperire, & flagellis salubribus verberari. Redeat datus Seneca: *Malè de nobis actum erat, quod multa scelera legem, & iudicem effugiunt, & scripta supplicia: nisi illa naturalia, & grania de presentibus soluerent, & in locum patientia timor cederet.* Consonat Basil. Seleuc. Ora. 3. de Parentibus loquens: *Illi terrore percussis seipsos transgressionis accusatores, ac testes exhibentes exilio suo suffragantur.* Conscientia percussis quærebant latebras, & cum secum pium deferrent carnificem, inter latebras timoris experiebantur angustias: non poterant quiescere conscientia flagris percussis. Nec Adamus quibat conscientiam inter latebras fugere, nec securitati suæ credere. Væ scelestis, si peccandi consuetudine ad eum peruenerunt statim, vt acrem conscientia non sentiant morsum!

§. XIII.

Infelix est, qui admittit culpam, sed felix, qui accelerat pœnitentiam.

DEus multis bonitatis suæ largitionibus homines fouet, & si fas est dicere, debitum exhibere officium ipsa munificentia compellit; verum nos putres vasa malum fallacibus illecebris indulgere, quam Domino officium præstare. Veluti bruta animantia exiguo oblectamento capimur, & illudimur. Nec omne malum concluditur perpetrato crimine, sed pertinaci extenditur duratione. Ceruus veneno pastus ad salubres celeriter aquas excurrit, nos doloris, & pœnitentia expiatorias vndas refugimus. Eleganter Tertullianus de Pœnit. cap. 2. *Nam Deus post tot, ac tanta delicta humana temeritatis à Principe generis Adam auspicata: post condemnatum hominem cum*

seculi dote, post eiectum paradiso, morti que subiectum: cum rursus ad suam misericordiam maturauisset, iam inde in semetipso pœnitentiam dedicauit. Pœnitentia optima est purgandis mentibus medicina; quidquid error inquinat, verrens, & radens, foralque eiiciens. Verum plures stulti, & malè verecundi, aut spe delictis patrocinantur, aut, non bona verecundia differre medicinam noscuntur. *Tantum reuenat confessio delictorum,* (aiebat Tertul. cap. 8.) *quantum dissimulatio exaggerat. Confessio enim satisfactionis consilium est, dissimulatio contumacia.* David deliquit, sed statim ad pœnitentiam cucurrit: infelix fuit peccando, sed felix, pœnitentiam non differendo. *Dixit David ad Dominum: Peccavi valde in hoc facto, sed precor, Domine; vt transferas iniquitatem serui tui, quia stultè eginimis.* Quam amiserat delinquendo salutem, recuperauit per delicti confessionem, nec petire poterat, qui maturè ad eò ad pœnitentiam curabat Audi Abul. q. 16. *Non poterat perire, quia quamquam peccasset, immediatè dolebat valde.* Magnum erat prædestinationis argumentum statim pœnitentiam arripere, nec differre. Viderint, qui de die in diem differunt; nam pœnitentia dilatio malè delinquentibus auspicatur, & perditionis agere negotium videtur. Achan admitti peccati conscius, & Deum iratum manifestis argumentis intuitus fateri distulit, & sibi dilatione grauitè nocuit. *Accederis mane singuli per tribus vestras* (aiebat Iosue) *& quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua.* Iosue 7. v. 14. Quærun Interpretes: Cur Iosue in sequentem diem miserit pœnam, cum statim ardentibus potuerit flammis punire culpam? Respondentque, non statim duro ad eò perstrinxisse decreto, vt reus antequeretur pœnam, confessus culpam, vtque meritam pateretur flammam, si distulerit pœnitentiam. Edictale programma in die sequenti deprehensum fulminabatur, non in statim confessum proferebatur: *Accederis mane, & quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni.* Non statim confessus, sed sorte die sequenti proditus sibi Achan flammam negotiauit non solum admissio crimine, sed etiam pœnitentia dilatione. Si tanta positus in necessitate statim ad veram recurret pœnitentiam, vitasset flammam, die sequenti reum combusturam, ast dum distulit, pœnæ rigore perire metuit: confessus est, sed sorte coactus, sed imminentè iam morte, sed dilatione suspectam reddens pœnitentiam: & incertum est, an ardentem subierit flammam. Prodest Rupertus apud Glosam: *Retè igitur seuerè tale furtum in Achan vindicatum est, nec vllam veniam mereri debuit, quia confessio eius nimis tarda fuit. Antè enim turbatus est Israël, quam ille reatum agnosceret, & antè fors veridica, Deo Auctore, prodidit personam, quam ipse culpam.* Confessio non per longam annorum seriem est dilata, die sequenti Achan est admittam confessus culpam, & tamen, teste Ruperto, nimis tarda confessio fuit, & tarditas exclusit veniam; quia fortè perfecta non fuit pœnitudo, quam acer timor suaserat, tulit grauissimam multam. David grauitè peccauit, sed citissimè accurrit ad pœnitentiam, Achan, quia in sequentem diem distulit pœnitentiam, ipsa dilatione insufflauit contra se flammam.

T E X T V S.

VERS. II. & 12. Surrexit itaque Dauid mane, & sermo Domini factus est ad Gad prophetam, & videntem Dauid, dicens: Vade, & loquere ad Dauid: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige vnum, quod voveris ex his, vt faciam tibi.

§. XIV.

Gravitatem culpæ videtur ignorare, qui eâ infectus potest dormire.

Blas interrogatus (verba sunt Isocrat. ad Demo.) *quanam res in vita metu careret? Bona conscientia, respondit. Vt bona conscientia metu caret, sic mala acerbis stimulis vrget. Qui culpa infectus indulgere probatur placido somno, mortifero se vri non agnoscit veneno; nam si verum de eiusmodi morbo formaret iudicium, videre nequiret oculis somnum. Licet regius, mollisque lectus inuitaret ad somnum, Dauid primo mane dicitur surrexisse, & delicijs sollicitum renuntiasse: Surrexit Dauid mane. Cùm de more Magnatibus sit alto sole dormire, & temporis leges inuertere, quærunt Interpretes: Cur Dauid lucem anteuertit, & sollicitus adedò manicarit? Respondentque, cùm agnouisset in populi censu culpam, anteuertisse, vt placaret Dominum, lucem; rupisse quietem: non conueniebat cum conscientia mortu placidus somnus, & quietus. Qui, admissio crimine, queit dormire, videtur à prudentia longè distare, nam cùm immortalis appetat pœna, tempus somno concedere, videretur insania. Audi Abulensem q. 18. Surrexerat mane, quia Dauid iam erat sibi conscius peccati, & affligebat seipsum, vt Deus remitteret ei culpam, vnde non vacabat delicijs, manens in thoro vsque ad magnam partem diei, sicut viris deliciosis solitum est, sed surrexit diluculo, vt inuocaret Dominum. Sollicitus desiderabat lucem, vt conscientia quæreret medicamen. Inter regales thori delicias vtebatur, inter mollia discruciabatur; nec admissi sceleris conscientia permittebat requiem, quia ostendebat periculi magnitudinem. Adstipulatur Abulensi Noster Sanct. Eam noctem videtur Rex insomnem habuisse plenam perturbationis, & metus, quibus exagrabat regium animum numerati populi, & supplicij iam iam imminenti acerbæ cogitatio. Agnoscebat Dauid Deum ob admissam culpam iratum, & grauissimum imminere sibi supplicium: Ergo inter tot anxias, pungentisque curas nec dormire poterat, nec quiescere: & dum dolorem est sollicitudo testata, facilius Numinis est indignatio sopita. Saül grauissimis infectus culpis placido somno dormiebat: Venerunt Dauid, & Abisai ad populum nocte, & inuenerunt Saül iacentem, & dormientem in tentorio. 1. Reg. 26. v. 7. Nec solum placido fruebatur somno, sed etiam ad æstum temperandum (vt pluribus placet) rosata aquæ capaci scypho: Tulit igitur Dauid hastam, & scyphum aquæ, qui erat ad caput Saül. Dauid, vt vidit somno resolutum, culpis infectum à Deo percutiendum præfagiuit, & prænuntiauit. Vinit Dominus (aiebat) quia nisi Dominus percusserit eum,*

1. Reg. 26.
v. 7.

aut dies eius venerit, vt moriatur, aut in pralium descendens perierit, propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini. Theodor. q. 60. & apud Gloss. ait, Dauidem his verbis non solum sui animi laudabile declarasse propositum, sed infaustum contra Saulem pronuntiasse vaticinium. Verba Theodoretii sunt: Illud Dominus percusserit eum, significat plagam à Deo immisam, quam etiam sustinuerunt primogenita Ægyptiorum. Ægyptiorum primogeniti perpeffi sunt inopinam, & infelicem stragem. Ergo Dauid iam quodammodò præuidebat infelicem Saülis cædem; nam, vt Ægyptij cum sopore associant mortem, ita coniciebat ex inerti illo somno dormienti appetere stragem. Et quidem insana erat ignauia, imò periculosa amentia grauis culpæ conscientia flagellari, & quieto somno dormire.

§. XV.

Quo peccator ob admissam culpam dolore aduritur, deliciarum renuntiatio testatur.

Verus, acrisque dolor non conuenit cum delicijs, imò conuenit cum squalore, cum vultus demissione, cum omnis lætitiæ abdicatone; cum dolore numquam est associata voluptas, cum tristitia hilaritas. Lætior ornatu delictioribus, blandus lectus animum arguit nullis curis oppressum, nullis pressuris distortum: honestæ sordes veræ pœnitentiæ sunt argumenta: qui à lætiori ornatu, à pompatico cultu, à conuiuantium conuentu non abstinuit, mæroris non prodidit testimonia. *Hac vera pœnitentiæ indicia* (aiebat Basil Selenc. Ora. 12.) *lugens anima, plorantes oculi, improbitatis correctio, impietatis fuga, carnis contritio. Vbi carnis contritio deest, pœnitentia est suspecta, & vbi illecebra adest, videtur vana. Deliquerat Dauid in populi censu, & iam expungere culpam satagebat ploratu: cœpit vigilare, quia dolere non permittebat dormire: Surrexit itaque Dauid mane. Mane surrexit, & delicijs lecti renuntiauit, & licet mollem lectum erumpentes ex oculis lachrymæ madefacerent, noluit cum lachymis delicias confociare, sed festinauit assurgere. Audi Abul. q. 18. Dauid iam erat sibi conscius peccati, & affligebat seipsum, vt Deus remitteret ei culpam: vnde non vacabat delicijs, manens in thoro vsque ad magnam partem diei, sicut viris deliciosis solitum est, sed surrexit diluculo, vt inuocaret Dominum. Vbi veram pœnitentiam arripuit, renuntiauit delicijs, habenas laxauit lachymis. Et quidem duo sibi repugnantia adnuntantur aliqui confociare, scilicet pœnitere, & perniciosi delicijs frui, cùm vera pœnitentia squaloris patrocinium exambiat, & delicijs repudium dicat. Vbi Prodigus de admissis culpis vehementer indoluit, in feruorum censum admitti sollicitauit. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater, peccaui in cælum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Luc. 15. v. 18. Bene est, quod culpam agnoscat, quod filij honoribus se indignum asserat. Sed cur inter seruos censeri suspirat? Quia serui, inquit Chrysologus, soloce vestiuntur, cibatio vtuntur pane, & iugi atteruntur labore: ergo cùm verè de admissis doleret, non solum delicijs renuntiauit, sed carnis contritionem ambiuit. Chrysologum audi Sermon. 2. *Fac me sicut**

Luc. 15.
v. 18.

sicut unum de mercenarijs tuis, ut locatione annua servitus innotetur, & labore ingi conditio conducta deteratur, ut die toto in opere suspirat. Filius delicata mensa, & pretioso vteretur ornatu, miseræ verna mercedis angusto vteretur cibo, vili vestitu fordidus & labore attereretur defatigatus: ergo verè pœnitens renuntiavit delicijs, & se addixit operibus laboriosis. Nec enim crederetur acri dolore vri, si delicijs videretur non renuntiare: ergo David plumeo renuntiavit lecto, quia de admissio verè dolebat peccato.

§. X V I.

Utilissimus est amicus virtutibus exornatus, nec placendi desiderio corruptus.

Ostendam tibi multos inter familiares adscriptos, sed vera amicitia vacuos: suum consuetudine negotium agunt, & amici saluti non consulunt, blandissimis adulationibus (si spes lucri effulgeat) demulcere conantur, & salubria amicum admonere verentur. Audi Senecam Epist. 6. *Cuperem tecum communicare tam subitam mutationem: tunc amicitia nostræ certiore fiduciam habere coepissem, illius verè, quam non spes, non timor, non utilitatis sua cura diuellit; illius, cum qua homines moriuntur, & pro qua moriuntur.* Si ex amicitia expectetur utilitas, ipsa spes veræ amicitia probatur lues. Qui timore, aliòve degeneri affectu corrumpitur, à vera amicitia alienus satis dignoscitur. Gad non solum Propheta dicitur, sed Davidis etiam videns appellatur. *Sermo Domini factus est ad Gad Prophetam, & videntem David, dicens: Vade, & loquere ad David.* Propheta dicitur, utpotè abstrusorum inspector, Davidis videns appellatur, quia ad familiaritatem admissus: ergo aduentavit, ut amici animum persanet, ut appetens supplicium prædiceret, ut ad patientiam erudiret. Tunc Gad verè se ostendit amicum, cum nec maiestati adulatus, nec amarâ denuntiare veritus. Dei erat Gad minister Regis familiaris, sed prætulit amicitia ministerium, & dum, quæ Dei erant, prætulit, verum se ostendit amicum. Non est inter amicos censendus, qui blanditur, qui salubria medicamenta, si ingrata, propinare cunctatur. Audi Nostrum Sanct. *Eodem temporis articulo excitavit quoque Dominus spiritum Gad Prophetæ, quo David sic vrebatur familiariter, ut Propheta, aut videns vocaretur Davidis.* Davidis familiaris ei morem non gessit, nec blanda adulatione culpam imminuit, sed se amicum verum ostendit. Consonat. q. 18. *Sermo Domini factus est ad Gad Prophetam, & videntem David, dicens: Vade, &c. scilicet non erubescas, nec timeas dicere ei ista, quæ sequuntur, quanquam sint contra eum.* Quæ contra David videbantur, pro ipso erant, & licet amara, salubria. Ergo Gad verus amicus nec displicere, nec indignationem Davidis timuit incurrere, sed, quæ amici erant, impleuit; Dei servus, Davidis amicus probatus est, dum non timuit dicere amara, quæ probantur esse salubria. *Simulator ore* (aiebat Salomon) *decipit amicum suum: iusti autem liberabuntur scientia.* Prouerb. 11. v. 9. Sæpè amici prudenti admonitione à pravis abstineret amicus; verum qui debuisset frænare, blandiendo solet impellere, & ne subeat ingratiam, spernit culpam; & vnde promanare debuit salutis auxilium, profluere solet infirmitatis fomentum. *Ore decipit* (inquit Lira) *id est illum, à quo sperat promoueri; cui scilicet adula-* Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

tur. Amicus nomine non improbat errata, imò laudat iniquissima desideria, quia non discipit mederi, sed adulari. Qui ad amicitiam venit, ut venaretur lucrum adulatoria fallaciâ, non curat salubria medicamenta. Gad dignus erat Regis familiaritate, dum nec timidus veritatem substraxit, nec fuco ambitiosus textit.

T E X T V S.

VERS. I 2. Vade, & loquere ad David: Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris ex his, ut faciam tibi.

§. X V I I.

Deus aliquando se attemperat eius arbitrio, quæ se attemperavit cœlesti placito.

Cum iudex non debeat reorum votis attemperari, sed legum præscripta exequi, videtur aliquando Deus non tam iudicem, quam medicum agere. En Davidis puniturus erratum, optionem dat, an velit hoc expiari supplicio, aut alio repurgari medicamento. *Ægrotus* (aiebat Chrysol. ser. 33.) *non quemadmodum curetur imperat, sed tantum, ut curetur, implorat.* Medicus agroti non attendit votis, sed salutem, aliquando tamen, ut melius consulat salutem, ægroti se attemperat voluntati: Iudex non curat rei votum, sed iuris decretum. Hinc oritur quæstio: Cur scilicet Deus in Davidem sententiam prolaturus, optioni eius infligendam committat pœnam, & pro eius arbitrio decernat multam? *Trium tibi datur optio, elige unum, quod volueris ex his, ut faciam tibi:* Rabbi Salomon apud Abul. q. 19. existimat se Davidis arbitrio attemperasse, quia David, cum illi esset fas, à Saule pœnas exigere, maluit rem Numinis arbitrio committere. *Vixit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies eius venerit, ut moriatur, aut in prælium descendens perierit, propitius sit mihi Dominus, ne extendam manum meam in Christum Domini.* 1. Reg. 26. v. 10. Valebat pro nutu pœnas à Saule exigere, Dei tamen commisit placito, & cœlesti deuotus se attemperavit decreto: ergo Deus ad speciem vices modò rependit, & exacturus pœnas, Davidis expectavit arbitrium. *Respondet Rabbi Salomon, quod posuit ista tria propter tria, quæ dixit David contra Saulem precedenti libro cap. 24. scilicet vixit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum, aut dies eius venerit, ut moriatur, aut descendens in prælium perierit, propitius sit mihi Dominus, ut non mittam manum meam in Christum Domini.* Noluit David, cum prædam haberet in manibus, vlciisci, sed expectavit, ut Deus decerneret bello cadere, aut plaga percute, aut repente tolli. Ergo cum Dei arbitrio inimici pœnam commiserit, modò, ut infligeret pœnam, Deus Davidis arbitrium expectavit: *Tibi datur optio:* modò David dignus erat fame, bello, peste, & data optio asperitatem coercitionis imminuit. Ut hac veluti in imagine edoceremur, Deum non semel eius sequi placitum, qui Numinis est secutus semper decretum. David dum expetere noluit per se vindictam, meruit, ut ei inferendam temperauerit Numen pœnam. *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Psal. 144. v. 19. Et psal. 144. qui Deum appellantur timentes: Illi profectò, inquit v. 19.

Prou. 11. v. 9.

Euthim, hic, qui eius obtemperant voluntati : *A diuina non discrepauerit voluntate.* Voluntas, quæ à diuina non discrepauerit, Deum veluti debitorem inueniet, & laudando certamine, dum hominis voluntas totam se Deo subijcit, Deus, quid honestè voluntas suspirarit, attendit.

§. XVIII.

Clementis iudicis est dignam meritis sententiam præferre, & quantum in se est, executionis acerbicatem lenire.

Non decet ministrum à præscriptis legum discrepare, nec damnabili clementia reatibus indulgere : ea tamen forma iudicibus tenenda est, vt nec legibus iniuriam inferant, nec punitionis acerbicatem adaugeant. *Conscientiam probamus* (aiebat Cassiod. 4. Var. 28.) *cui iudicanda committimus, quia dignus est inter alios sequenda decerneret, qui sibi modum visus est legitime conuersationis imponere.* Is iudici modus tenendus est, vt à lege non discrepauerit, & in quantum fas sit, reo indulgentiam præstiterit. Deliquerat Dauid, & Deus dignam culpa tulit sententiam; verùm ipso in iudicio iudicibus præscripsit formam. Puniendo optionem dat, quo velit supplicij genere puniri, & reatum criminis expiari: *Hæc dicit Dominus: Trium tibi datur optio, elige vnum, quod volueris ex his, vt faciam tibi.* Optionem reo dare non erat culpæ indulgere, sed in punienda culpa lenitatem ingenitam ostentare: minùs amara esset ab ipso Dauid pœna electa, quàm sine eius arbitrio inflicta; ergo cum qualibet fati iustitiæ fieret, sic iudex prudentissimus supplicium attemperauit, vt dignè punita maneret culpa, & in ipsa punitione punientis appareret lenis clementia. Audi Abul. q. 19. *Dato quòd omnes pœna sint æquales, cum tamen datur alicui optio inter tres, vel quatuor pœnas, cum ipse determinat se ad vnã illarum, est sibi illa minùs inuoluntaria, in quantum habet circa eam aliquem actum voluntatis.* Adnectit: *Et quando aliquis actus est magis voluntarius, vel saltem minùs inuoluntarius, est minùs grauis ad portandum.* Electione aliquomodo dolor leniebatur, quouis trium supplicio dignè culpa castigabatur. Ergo vt iudicibus præberet normam, & reum dignè puniuit, & acerbicatem, quantum fas erat, attemperauit. Veterinosus hostis, & odio semper peruersus viuos homines sepulchris ingesserat, & cætera mortuos, sensibus relictis, cruciabat, huic morbo cupiens Dominus subuenire, maria transfretat, & reos sisti ad tribunal, integerrimus iudex imperat. Dæmon ne torqueretur, exorat: *Ne me torqueas.* Marc. 5. v. 7. non annuit iudex, sed tormentis debitis diuexauit: iterum clamat dæmon, & in porcos intrare exorat: *Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus.* Quid tunc? *Concessit eis statim Iesus.* Christus Dominus dignam intulit dæmonibus pœnam, & arcanis factis præscripsit iudicibus formam. Seuerè puniuit, vt resplenderet iustitia, quod suspirabant, concessit, quia fieri quibat sine æquitatis querela: ipsa in seueritate resplendebat lenitatis ingenium, & lenitas non adulterabat iudicium. Audi Remigium in Cat. *Petierunt, vt eis concederetur, vt demonstrarent, quia non possunt nocere hominibus, nisi permissione Diuina.* Subijcit: *Petierunt, vt in porcos mitterentur, quia nullum animal est immundius porco, & dæmones semper spurcitijs delectantur.* Quod petebant, æquitati

non erat aduersum, & erat ad speciem punientium solatium. Ergo quod postulauere, concessit, & formam hominibus imitandam præscripsit.

TEXTVS.

VERS. 13. Cùmque venisset Gad ad Dauid, nuntiauit ei dicens: Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certè tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera, & vide, quem respondeam ei, qui me misit, sermonem.

§. XIX.

Bonus superior mavult communem calamitatem subire, quàm sibi, aliis patientibus prouidere.

Svbditorum causas iure agnoscimus ad superiores, Principesque pertinere, quando ipsi tenentur de subditorum prouectibus cogitare. Qui sibi attendit, & gregem à lupo diripiendum relinquit, honorabili elogio mulctatur, & inertis mercenarij proboso nomine afficitur. Bonus Superior animam ponit, vt suis prospiciat, aut saltem communem fortunam subire nunquam detrectat, quia plus adlaborat munus perficere, quàm sospitati prouidere. *Bene* (aiebat Cassiod. 4. Var. 42.) *principalis clementia suscipit, quos pietas paterna destituit: quia sub parente publico genitoris minime sentiri debet amissio.* Vel quos paterna pietas derelinquit, studium Principis fouet, quasi strictior obligatio incumbat Principi, quàm parenti. Quodsi parentes malunt subire, vt à prole possint periculum propulsare, degenerare à bono superiore videtur, qui suorum detrimento consulere sibi probatur. Danidi datur optio, velut diuturnam famem, prolixam præliorum molestiam, aut pestilentia breuiorem plagam: *Aut septem annis veniet tibi fames in terra tua, aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur, aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua.* Optione data, magnis se angustijs fatetur premi, & perplexitate dubia laborare. *Coarctor nimis.* Profectò non videbatur nimis coarctandus, imò prompta resolutione expediendus; nam licèt lurida fames populum premat, portas Principis non intrabit, & licèt ferum ingruat bellum, non deerit Principi tutum asylum; ast si pestilentia grassetur, vt aliorum, superioris vita periclitatur: Eligat ergo famem, aut bellum, vt sibi consulerit, & periculum propulsarit. Imò hinc promanauerunt angustia, inquit Hugo; sospitatis amor suadebat sibi consulere, dignitas pro subiectis animam ponere. Ergo inter affectus varios diuisus, maluit se periculo exponere, si ita quierit Deum ad misericordiam flectere: maluit vt bonus pastor communem subire fortunam, quàm propriam agere causam. Prodest Hugo Cardin. *Coarctor vndique, quasi dicat: si famem elegero, pauperum erit supplicium, non diuitum, si victoriam hostium, supplicium erit exercitus, non meum, quia circumuallabor fortissimis militibus.* Eligam ergo plagam communem Regi, & plebi, scilicet pestilentiam.

lentiam. Non erat Dauid ex his, apud quos vilescunt pauperes, & habentur magni diuites, non erat ex his, qui, vt sibi futiles conquirant delicias, subiectorum despiciere solent molestias, sed ex his, qui propriam vitam pro subiectis exponunt, & Christum imitari contendunt: pestem elegit, vt, dum proprium discrimen deuotus amplectitur, voluntaria propria salutis oblatione Deum ad commiserationem alliciat, & subiectorum saluti consulat. Acab dignus fuit, qui priuaretur regno, cum sibi dolose prouidisset studio, illaturus Syrijs bellum, & infaustum Michæ non ignorans vaticinium, honoris specie Iosaphat, qui ad ipsum inuisendum deuenerat, bello præfecit, & discrimini proprio obuiauit. *Dixit itaque Rex Israël ad Iosaphat: sume arma, & ingredere prælium, & induere vestibus tuis: porro Rex Israël mutauit habitum suum, & ingressus est bellum.* 3. Reg. 22. v. 30. Syriæ Princeps generali edicto in solum Israël Regem arma conuerti præceperat: *Non pugnabitis contra maiorem, & minorem quempiam, nisi contra Regem Israël solum.* Periculi præscijs se Acab subtraxit, sed nesciebat, dum vestes regias exueret, vt suæ prouideret saluti, exuere se dignitate: sagitta transfixus occubuit, qui subiectos periculo obiecit. Non erat eo honore dignus, qui communem sortem noluit subire, sed aliorum periculo sibi tantummodo prouidere. *Inrendebat (inquit Lira) quod pondus belli verteretur super Iosaphat.* Propheta dispergendas oues prædixerat, inauspicatum bellum prænuntiarat; at Princeps, ne insanum demutaret decretum, sibi vni consuluit, & Iosaphat, atque subiectorum discrimen prorsus despexit, & dum despexit periculum, amisit sceptrum.

3. Reg. 22. v. 30.

T E X T V S.

VER 5. 14. Dixit autem Dauid ad Gad: Coarctor nimis: sed melius est, vt incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ eius sunt) quàm in manus hominum.

§. XX.

Sæpe plus quàm pœna grauitas, molestare solet & lentitas, & diuturnitas.

Longo labore defatigati, & incommodis vndique obsessi, elegerunt sæpe extremam potius subire mortis angustiam, quàm molestam prolixa diuturnitate patientiam. *Mittatur (aciebat Princeps apud Cassiod. 3. Var. 47.) reus capitis in locum prædictum viuus. Careat, quo vivimus, mundo, de quo alterum crudeli fugauit exitio: quando superstes recipit, quod enenim mortis infligit.* Homicidam morte puniendum in eum locum Princeps iussit relegari, in quo superstes mortis subiret tormentum, nec finis assequeretur solatium, duriori ipsa morte pœna exul afflictabatur, dum solum vivebat, vt diuturnis incommodis vrgeretur, & votum illi esset mortem subire ne prolixis aded ægrimonijs diu contingeret discrucari. Hunc diuturnæ pœnæ dolorem satis Dauid præcaluerat, dum, data sibi optione diuturnæ famis, aut corripientis celerrimè pestis, maluit eligere pestem, quàm famem. *Melius est, vt incidam in manus Domini.* Ac si dicat: Pestilentia à Domino Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

immissa citò auferuntur homines, septennij fame lento consumuntur tormento vires; ergo melius est citò absumi, quàm diu cruciari. Huc voco Rabbanum apud Glof. *Latenter imminens malum velociter afferebat interitum.* Velocitas reddebat malum tolerabilius, diuturnitas efficeret grauius; cum ferè omnes commodius arbitrentur citò finire, quàm longissimis temporum interuallis torqueri. Diabolus, quos tyrannicè inuaserat, viuos sepeliebat, vt luce priuarentur sepulti, & discruciantur viui. *Domicilium habebat in monumentis.* Marc. 5. v. 3. Miser, cætera mortuus, solum durabat, quo ægrimonix sensu torqueretur. Chrysol. ser. 16. ait, hanc excogitasse dæmonem artem, vt feritati potius adularetur: Chrysologi verba sunt: *Contenti non sunt mori homines, sed viuos homines, gestiunt sepelire.* Si homines morerentur, furor, rabiesque dæmonum in corpora nil sævum, quod facerent, iam haberent: si superstites diu vexarentur, rabies, furorque dæmonum liuori suo blandiebantur, cum non ignorent acerbius esse hominibus prolixis, lentisque tormentis vri, quàm celeri morte corripiri. Ergo dæmon viuam amandauit sepulchris, vt acerbius distorqueret patientiam, & acrius vitam. Benè ergo Dauid inter tormenta breuius elegit, quia solatium est molestam lentæ diuturnitatis pœnam effugere.

§. XXI.

Ingenuis, nobilibusque terga hosti vertere, turpius videtur, quàm cadere.

In nobilium, ingenuorumque statera plus honor, & minus ponderat salus: eligent honestam mortem, ingloriam auersabuntur salutem; vnde, si detur optio, eligent honestam vitæ clausulam, non tarpem fugam. *Est turpe cadaver (aciebat Eurip. in Æolo.) in puluere prostratum posterius in dorso ictu haste transfixum.* Fugæ iudicium apud antiquos semper inglorium; contra: viriliter pugnando cadere habitum est laude dignum. Hinc est quòd Dauid elegit potius pestilentiam, quàm ignobilem fugam: *Tribus mensibus fugies aduersarios tuos, & illi te persequentur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua.* Non prædicit in bello mortem, sed fugam, & prædicit insidiantem vitæ pestilentiam; cumque satius videretur saluti fuga consulere, quàm pestilentia sublatum emori, Dauid ignobilem aduersatus fugam, grassantissimam maluit eligere pestilentiam: *Melius est, vt incidam in manus Domini.* Ac si dicat: satius erit pestilentia corripiri, quàm honorem fuga ignobili dehonestate; nam mori naturæ est debitum, ignauè fugere habetur probrum. *Non fuit aliqua pœnarum (scribit Abul. q. 24.) quàm Dauid minus acceptaret, quàm hostes.* Minus acerbum visum est Dauidi diuturna fame consumi, pestilentia citò corripiri, quàm hostibus terga vertere; nam apud ingenuos vita generosè contemnitur, ignominiosa fuga damnatur. Admissum ab vno scelus aliorum vires debilitauit, & hostibus prædam obiecit, qui de aduersarijs præ manibus se habere existimauerant triumphum, miserum subierunt casum, vt que vitarent casum, fugæ inglorium non recusare remedium. Res ad Iosue delata est, qui acerrimo dolore percussus, sic Deum alloquitur: *Mi Domine Deus, quid dicam, videns Israël hostibus suis terga vertentem?* Iosue. 7. v. 8. Cum solum 107. triginta sex homines corruisse constet: *Corruerunt* 107. 8.

ex eis triginta sex homines : non videbatur accepta plaga tam graui dolore digna : cur ergo Iosue, populique lenes vestes seindunt, cinerem capitibus suis spargentes, & proni ante Arcam eiulati- bus caelum pulsantes ? & ad haec : Cur non dicat Iosue : Videns Israëlititas corruisse, & dicat : *Videns Israëlem hostibus suis terga vertentem* ? Qui terga verterunt, vitam conseruarunt, qui hostilibus transfossi telis, finierunt. Doleat ergo Iosue mortuorum cladem, non exaggeret fugientium formidinem. O expende, timidam fugam grauem Israëliticis attulisse ignominiam, pugnando aliquos corruisse non parere notam ; cumque apud strenuos, nobilesque deterius sit aspergi infamia, quam carere honeste vita, Iosue non planxit amissam vitam, & contractam doluit infamiam : inglorium non est fortiter cadere, sed est turpe ignauiter fugere. *In hac amaritudine* (scribit Abul. q. 17.) *recurrit ad Dominum prostratus coram Arca*. Amarissima fuit egregio duci milites vertisse terga, quia hostibus accrescebat audacia, & Iosue militibus ignominia.

§. XXII.

Deus in exigendis poenis benignus, homo rigidus, & seuerus.

CRimine infecto amarissimum est in Dei uiuentis manus incidere, non adeo amarum in manus hominum cadere. E contra poenae reo commodius est, à Deo poenam decerni, quam ab homine taxari ; nam Deus est in decernendis poenis benignus ; homo saepe saepius suae indignationi adulatur seuerus. Filios reputat Deus, quos punit, & dum dolore afficit, dolorem subit ; homo dum cruciat durior, exultat laetior. *Dum imbecillitati succurritur* (aiebat Cassiodor. 3. Var. 46.) *conuenienter remedia tribuuntur. Quapropter casibus asperis praestandum est sub iustitia laude moderamen, ut nec vindictam sinamus superare peccata, nec culpam insultare patiamur legibus impunitam*. Id inter homines, Deumque inuenitur discrimen : Deus inflictis poenis non cupit affligere, sed mederi, homo saepe, dum punit, non medetur, sed suae degeneri affectioni blanditur. Hinc est, quod cum Dauidi esset optio, an vellet hominum manu puniri, aut dextera Numinis castigari, elegit à Numine corripri, non ab homine affligi : *Melius est, ut incidam in manus Domini* (multa enim misericordia eius sunt) *quam in manus hominum*. Aci dicat : Deus supplicia applicat, non ut naturam atterat, sed ut morbum pellat ; homo non semel poenas irrogat, ut suam possit indignationem satiare, non curat afflicti commodis prouidere. *Proponebatur Dauidi* (inquit N. Sanct.) *corporale malum, quod tam Deus poterat, quam homines infligere*. Leniorem agnouit Dei manum in temporalibus poenis infligendis, manum hominis durior in offensis vindicandis. Deus per se decreuit Nabuchodonosoris arrogantiae mederi : ergo lapis, assumpta forma, percussit imaginem, non personam. *Abscissus est lapis de monte, sine manibus, & percussit statuam in pedibus eius ferreis, & scilicet, & comminuit eos*. Dan. 2. v. 34. Balthasari poena infligitur, & sententia manu ad speciem hominis exaratur. *Apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum*. Dan. 5. v. 5. Si quaeras : Cur hic manu hominis scripta proferatur sententia, & ibi sine manibus inflictæ legatu r mulcta ? Respondeo, alibi

Dan. 2.
v. 34.

Dan. 5. v. 5

supplicium euertisse imaginem, ut excitaret dormientem, alibi verò omnimodam illatam esse perniciem : vbi hominis manu mulcta experita est, Balthasar omnimodis perijt : *Quasi manus hominis* : vbi Deus lapidem eiecit, ipsa poena medela fuit : Deus deiecit, ut erigeret, manus hominis sententiam exarauit, ut perderet. *Docemur* (aiebat Theodoret. Ora. 2.) *tum à veteri, tum à nouo Testamento, Dominum. N. Iesum Christum appellatum fuisse lapidem, hic enim excisus est à monte sine manibus*. Poena sine manibus humanis inflictæ Nabuchæ reduxit ad mentem, poena manu ad speciem hominis adscripta ultionem, miserandamque praenuntiauit stragem ; ut noueris, quam fuerit Dauid prudens eligendo diuinam, & recusando manum in exigendis poenis humanam : *Melius est, ut incidam in manus Domini*.

T E X T V S.

VERS. 15. Immisitque Dominus pestilentiam in Israël de mane vsque ad tempus constitutum, & mortui sunt ex populo à Dan vsque ad Bersabee septuaginta millia virorum.

§. XXIII.

Deus in remuneratione premia dilatat, in punitione tempora breuiat.

MAteria est gloriae principalis, & meritis largiri premia, & infligere culpis supplicia. Virtus marcet, si irremunerata relinquitur, perit humanitas tota, si reatus meritis poenis plectatur : non debet vindicta exaequare peccata, remuneratio nimis exacte pendere non debet merita. Saepè iudex acerbam decernit mulctam, ut terrore corrigat, sed decenti lenitate seueritatis rigorem temperat. *Appareat* (aiebat Senec. de Clem. cap. 20.) *non minus rem agi periclitantis, quam iudicis*. Optimus iudex legi contraria, nec contra reum, decernet saua, imò periclitantis etiam curam habet, & ne perierit, studet. Elegit Dauid pestem, quæ statim populum inuasit, sed citò desijt. *Immisit Dominus pestilentiam in Israël de mane vsque ad tempus constitutum*. Interpretes per constitutum tempus intelligunt horam prandij designari, meridiemque exprimi. Quod si inquiras : Quomodo supplicij spatium fuerit breuiatum, cum per tres dies pestem grassari fuerit decretum ? Respondebit Ambrosius in Psal. 37. & apud N. Sanct. hunc Dei morem esse, poenarum scilicet decreta breuiare spatia, remunerationis verò producere spatia temporis constituta. Ambrosij verba sunt : *Plus minatur, & minus exigit, qui in remuneratione premiorum sua promissa custodit, in exactione poenarum prescriptum remordet*. Quid Deus semper poenis decretis detrahit, & honesto furto aliquid poenalis temporis subripit ; & cum in remuneratione largiatur auctaria, in punitione breuiat supplicia. Consonat Theodoret. q. 37. *Trium dierum Deus mortem minabatur, sex autem horis solum mortem intulit*. Decretum poenis spatium corripit benigna lenitas, in praemijs dilargiendis stylum contrarium sequitur profusa largitas ; nam merita largitionibus vincit, peccatis decretas poenas remordet. Promiserat, ut lites ambitiosas componeret, eligendi virgam venustis floribus exornandam,

Num. 17.
v. 5.

exornandam. *Quem ex his elegero, germinabit virga eius.* Num. 1. v. 5. Virga Aaron non solum emicuit splendidis floribus, sed dilatatis etiam folijs enituit, & fructibus dulcissimis exundauit. *Inuenit & germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores; qui folijs dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Si inquiras: Cur qui solum promiserat virgam florere, fecit saporatis etiam fructibus exundare? Cur tanta promissis addita, & meritis Aaronis adiecta; cum non solum virga flourerit, sed fructibus dulcissimis exundarit. Respondeo Deum dilargitis praemijs merita vincere, sed poenis culpam nunquam exaequare. Notauit Orig. apud Glos. *Promissionum bona maiora promissionibus dantur.* Promissa Deus mirè ad praemiandum adauxit, ad puniendum pestis spatia corripuit.

§. XXIV.

Missæ sacrificium Dei indignationem sopit, pestem impedit, aut repellit.

Oblata Deo Eucharistiæ sacrificia sunt humanæ vitæ solatia, infirmorum auxilia, indignationis cœlestis fræna. Non sic humani errores contra se cœlestem iram valent conflare, quàm incruentum Eucharistiæ sacrificium sopire. Christo in Eucharistia pulchrè adaptantur verba Principis Cassiodorum allocuti 1. Var. 3. *Siculorum suspicantium mentes ab obstinatione præcipiti deuisti, culpam remouens illis, nobis necessitatem substrahens ultionis. Egit salubris persuasio, quod vehemens poterat emendare districtio. Lucratus es damna prouinciae, quæ meruit sub deuotione nescire.* Dominicus sanguis meliùs, quàm Abelicus, Patri suadet indignationem deponere, & lucratur persuasio, ne in reos desæuierit districtio. Pestis grassantissima populum inuaserat, & strage celerissima consumebat: verùm constituto in tempore Angelicus gladius reconditur, & pestiferi morbi robur frænatur. *Immisit Dominus pestilentiam in Israël de mane usque ad tempus constitutum.* Cum edictalis sententia trium dierum pesti designasset spatium: *Tribus diebus erit pestilentia in terra tua:* quærunt Interpretes: Cur pestis constituti temporis, id est vespertini, non fuerit transgressa spatium, & quid speciale ad pestilentiam pulsandam habuerit temporis constitutum? Lira ait, appellari tempus constitutum, quod vespertino erat sacrificio designatum: *Tempus constitutum intelligitur hora sacrificij vespertini, illud enim statutum fuit in lege Exod. 29.* Grassata est plaga, quousque vespertina litata est hostia; ast vbi sacrificium oblatum, pestis fuit prohibita, & Angeli machæra recondita; nam efficacius fuit sacrificium ad cœlestem iram sopiendam, & salutem hominum asseruandam, quàm numerationis offensa ad gladium exacuendum, & pestis morbum sollicitandum. Quousque victima, Eucharistiæ vmbra, altaribus est imposita, pestis gliscebatur, ast Dominici sanguinis vmbra Angelus decenti veneratione suspexit, & pestifer morbus exhorruit. Iam Moyses edocuit sacrificij efficaciam ad pestem fugandam, aut impediendam. Nam Pharaonem alloquens, se in præceptis habere testatus est Deo sacrificium offerre, ne pestis Hebræos consumeret, aut gladius inuaderet: *Deus Hebræorum vocauit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro: ne forte accidat nobis pestis, aut gladius.* Exod. 5. v. 3.

Exod. 5.
v. 3.

Si populus sacrificij antidoto præmuniatur, tabis pestifera detrimenta non sentiet; nec enim mortiferum inuadit contagium, quos aded salubre protegit sacrificium. Vnde euidenter datur intelligi, quantum contra pestilentiam oblata altaribus valeat hostia. *Saluus erit* (aiebat Isidor. hic, & apud Glos.) *perueniens ad locum, in quo immolatur sacrificium laudis.* Sacrificium laudis abigit pestem, fouet salutem, & cœlestem placat indignationem. Bene ergo Moyses offerendo Numini sacrificio, ait impediendam pestem, & effugandam calamitatem: *Ne forte accidat nobis pestis: vt qui nouerat sacrificij virtutem contra pestiferas lues, & mortiferas pestes.*

T E X T V S.

VERB. 16. Cùmque extendisset manum suam Angelus Domini super Ierusalem, vt disperderet eam, misericus est Dominus super afflictione, & ait Angelo percutienti populum: sufficit nunc contine manum tuam: erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Gebusæi.

§. XXV.

Vel Maria Virginis vmbra est securus hominibus contra calamitates tutela.

Eis Virgo Sanctissima Deum obstrictum tenet officijs, vt inde promanuerit nouum debitum, vnde credi poterat absolutum. Virginis intercessioni accommodo, quod aiebat Cassiod. 1. Var. 3. *Lucrata es damna prouinciae, quæ meruit sub deuotione nescire.* Sub Virginis deuotione seruiens nescit damna, quæ alijs intulit cœlestis sententia. *Ipsa est* (aiebat Epiphanius Serm. de Laud. Deip.) *cœli, & terræ mediatrix, quæ vniõnem naturaliter perregerit.* Maria Dei indignationem extinguit, virtutes hominibus persuadet, supplex abigit morbos, potens gehennales reprimat semper spiritus, & tandem Mariæ Virginis etiam vmbra est hominibus validissima contra aduersitates tutela. Inuaserat Israëlitas pestifera aded lues, vt exiguo tempore septuaginta hominum millia abstulerit, nec satiata cessarit: *Mortui sunt ex populo à Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum.* Angelus iam extenderat contra Ierusalem manum, ast vbi ad aream Areuna Gebusæi peruenit, iussus est gladium recondere, & à poenis abstinere: *Nunc contine manum tuam. Erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Gebusæi.* Locus notanter exprimitur, vt arcanum denotetur. Quodsi inquiras: Quid speciale loco illi inesset, Deus misericordiam maturauerit, & plagam cessare iusserit? Respondebit Caietanus, hac in areâ olim à Iacob visam fuisse celebrem scalam, in qua Deo requies placida, & per quam hominibus ad cœlum expeditissima via. Caietani verba sunt: *Angelus Domini apparebat in aère supra illam aream in monte Moriah, vbi Iacob vidit scalam cum angelis ascendentibus, & descendentibus.* Omnibus liquet scalam fuisse Virginis vmbra: ergo vbi Virginis extitit vmbra, repressa est mortifera pestilentia; misericordiam obtinuerunt Virginis merita, vbi ad stragem curiæ impellebant peccata. Inuasit lues ab il-

lo loco remotos, sed tangere non est ausa vicinos: ut nosceremus Virginis simulachra esse hominibus saluberrima, turâque profugia. Cum Abraham immolandum filium duceret, ubi locum immolationis adspexit sospitatem sibi, & filio prudentissimus prælagiuit: *Elevatis oculis, vidit locum procul, dixitque ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego, & puer illuc properantes postquam adoraverimus, reuertemur ad vos.* Gen. 22. v. 4. Si ignis minatur incendium, si gladius testatur excidium, quomodo Abraham liberum promittit regressum? *Reuertemur ad vos: Quia prænouit eo in loco, inquit Lira, Deo templum ædificandum; Ibi postea fundatum fuit templum per Salomonem.* Cum Maria Dei fuerit sacratius templum, Salomonicum eius erat umbra, etsi eximiâ resplendens gloriâ: ergo si præuidit Mariæ umbram, nullam Abraham extimeat calamitatis tragædiam. Dicat ergo Abraham: *Reuertemur ad vos: quia ibi Isaacum adurere nequibat flamma, cum Virginis adesset illi tutela.* O quàm sibi inuident, qui ad Virginis non recurrunt profugium, cum imminet illis calamitatum naufragium; nam ubi Virginis protegit intercessio, cessat quassatio.

§. XXVI.

Aurum in Numinis reuerentiam impensum, esse probatur cumulatifimum lucrum.

Quos à Deo plurima constat accepisse beneficia, dedecet exigua tardasse, aut denegasse tributorum impendia; nam ut deuoti est largis muneribus gratitudinem prodere, sic est indeuoti tenacitate plectibili exasperare. *Prouinciales vos conuenit admonere (aiebat Cassiod. 9. Var. 11.) ut quibus beneficia dedimus, eorum deuotionem per omnia sentiamus; & quod debetur Principi grato animo videatur exsolui.* Auaritia indeuota prodit studia, & afferre solet non modica detrimenta: nullus grauanter debet offerre, quod ad propriam utilitatem inuenitur persolvere; nec reputari debet dispendium, quod in Numinis honorem aurum probatur oblatum. Post populi numerationem lues populum pestifera inuasit: *Mortui sunt ex populo à Dan usque ad Bersabee septuaginta millia virorum.* Plaga grassabatur, sed Angelus in Hierosolimitanos desæuire prohibebatur: *Nunc contine manum tuam.* Rogant Interpretes: Cur Hierosolimitæ pestiferam euaserint cladem, cum alij celebrem oppetuerint mortem? Respondentque omnes recensitos teneri ad soluendum Domino dimidium siclum, ut constat ex Exod. 30. v. 13. *Hoc dabit omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi.* Sicli dimidium in dinumeratione iubebantur offerre, sed plures indeuoti maluerunt retinere aurum, quàm exhibere Domino officium. Ergo auara tenacitas eos priuauit facultibus, & salute; ast Hierosolimitani ciues deuotè paruerunt legis præceptis, impenderuntque, quod iubebantur, tributum: ergo soluto ritè tributo, pestilenti obuiarunt contagio. Notauit Noster Sanctius: *Verisimile est ab illis (loquitur de Ierusalem ciuibus) hoc pietatis officium non fuisse neglectum. Secus erat de ciuitatibus alijs, quæ longius aberant à tabernaculo, quæ non ita explicatam habere legem, & in transmittendo siclo aliquid erat subeundum molestia.* Alij, aut plùs auari, aut in lege minùs instructi compendiosum non persoluerunt tributum, ergo clade correpti amiserunt vi-

tam, & aurum: Hierosolimitæ verò, dum lubenter sicli dimidium offerunt, pestiferum morbum euadunt. Quod videbatur impendium, fuit ingentissimum lucrum; nam exiguo illo, ac deuoto officio abegerunt cladem, & seruaerunt salutem. Mihi crede, quidquid exprompta deuotione Numini consecratur, compendiosum lucrum esse inuenitur? In præceptis habuit populus, euerfa Ierico, aurum, argentumque in ea repertum Domino consecrare, & eius in thesauris reponere: *Quidquid auri, & argenti fuerit, & vasorum aneorum, ac ferri, Domino consecratur, repositum in thesauris eius.* Ios. 6. v. 9. Auara Acham cupiditas, quod inuenerat aurum, maluit in familiæ splendorem custodire, quàm Domino consecrare; verùm, dum auarus tegit aurum, familiæ improvidus sollicitauit excidium: *Cuncta, quæ illius erant, igne consumpta sunt.* Ios. 7. v. 25. Argentum, pallium, filios, boues, asinos, & oues cum vita amisit, qui retentum aurum fore familiæ augmentum cogitauit. Ingentissimum erat lucrum aurum in obsequium Domini pendere; detrimentum fuit asseruare: auaritia exitit sibi contraria, deuota impensio omnibus exitisset lucrosa. *Rectè igitur (inquit Rupertus ad hunc locum) seuerè tale furtum in Acham vindicatum est.* Consonat Augustinus. q. 9. in Iosue: *Vt humana horreret infirmitas in tam magnum, & tam iustum odium populi dari, & eis, quos ad spem propagandi generis se relicturum putabat, peccato suo secum consumptis mori.* Aurum retentum ingentissimum dispendium attulit, & auaritia omnium sibi indignationem promeruit. Qui, ut retinerent aurum, de soluendo dimidio sicli Dominicum contempserunt præceptum, peste sublati sunt. Hierosolimitæ auerterunt contagium, Dominicum obseruantes præceptum: ut notum omnibus fuerit, obseruata legis mandata esse vitæ, & felicitatis auxilia.

§. XXVII.

Vbi Dominica passionis resplendet meritum, pestiferum populus euadit contagium.

Cui medela humana nihil profuisset, Christi Domini plaga sanauit, testante Propheta: *Liore eius sanati sumus.* Isai. 53. v. 5. Christi Domini lior pristino ordini restituit naturam passionibus defædatam, repleuit vacua membra, effætas instaurauit vires; nec solum fomento meritorum sanauit Christi Domini vulnus vulnera, sed imminetia auertere probatur etiam contagia. Sanguini Domini bene adaptantur, quæ aliorum aiebat Cassiod. 11. Var. 10. *Quibus medicorum tot consilia nesciunt prodesse, solus videatur potus ille prestare.* Præstat potus Dominicus saluberrimum somnum, virium reparat detrimentum, & contra imminens munit periculum. Nocentissima lues, quæ ingentem populi abstulerat numerum, ultra Areuna Iebusæi aream non promouet gressum: *Nunc contine manum tuam: erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Iebusæi.* Interpretes scrutantur: Quid eo in loco speciale fuerit, ut gladius Angelicus recondatur, & pestilentia frænentur? asseruntque ibi Isaac immolatum Christi Domini adumbrasse passionem, crucisque virtutem: ergo licet pestilentiam foueret à populo admissum peccatum, Dominicæ passionis abegit meritum. Ut repetat Isaias: *Liore eius sanati sumus.* Iam ibi Abrahamum obtulisse Isaacum, tradit

Gen. 22.
v. 4.

Ios. 6. v. 9.

Ios. 7. v. 25.

Exod. 30.
v. 13.

Isai. 53. v. 5.

dit Caietanus: *Angelus Domini apparebat in aere supra illam aream in monte Mori-iah, ubi Isaac immolandus positus est.* Vbi Dominicæ passionis re-
luxit symbolum, pestilens euauit contagium: vt notum omnibus esset, salutiferos cunctis esse Christi Domini dolores; de eiusque morte vitam nostram reproduci, & imminentem calamitatem arceri. Ionas è nauis ad nabile nauigium translatus, maris sopiuit æstus, & tempestatu euauit impetus: *Cessabit mare à vobis.* Ionæ 1. v. 12. Et cur in mare demisso Iona, aër quiescit serenus, & maris æstus detumescit placatus? Quia Ionas (inquit Veron. Zeno Serm. de Iona) Christi Domini vmbra gerebat. Ipsum audi: *Sacramenti Dominici imaginem præferbat.* Compugnantium ventorum flatu laceffitum fremebat mare, sollicitus gurges elatis vndarum voluminibus impetebat litora, & appetens naufragium nauigantium premebat corda: ast vbi Ionas passi, sepultique Domini imaginem prætulit, quæ imminere calamitas, prorsus cessauit. Nam etsi nauigantium errores sauisimam concinnauerint tempestatem, infinita Christi merita omnibus attulere salutem: ergo in monte, vbi Isaac Dominicæ passionis præcessit symbolum, pestilens cessauit contagium.

§. XXVIII.

Amara, veraque peccatorum contritio, est mortis, & calamitatis euasio.

Quas culpa calamitates afferat, & Sacra refert Historia, & quotidianâ agnoscimus experientia. Vna via euadendi est, vera pœnitentia culpam expungere, & vero iudicem dolore placare. *Faciamus hominem* (aiebat Dominus) *ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cœli, & bestiis, vniuersaque terræ.* Gen. 1. v. 26. Imaginis prærogatiua iurisdictionem fecit in animalia; cùmque culpa hanc imaginem obliterarit, creaturæ non solum subiectionis denegauere tributa, sed inito fœdere coniurauerunt in prælia; nec est facile, ni intueantur imaginem, debitam olim præstare homini subiectionem. Verùm cùm pœnitentia Dei imaginem resculpat, & quidquid eam conspurcabat, depellat, pœnitentem creaturæ verentur, quia subiectionem debere imagini recordantur. Dauid, dum de regni amplitudine tumet gloriosus, magnis inuenitur pœnis subiectus: grassans pestilentia plurimos è populo tulit, sed Dauidi pepercit: *Mortui sunt ex populo à Dan vsque ad Bersabee septuaginta millia virorum.* Angeli gladius adhuc sanguinis sitibundus mortes minabatur, sed repressus est: *Sufficit: nunc contine manum tuam.* Quærit Abulensis: Cur Dauid, qui miseræ adeo stragis extiterat causa, non fuerit priuatus vita? *Cur Dauid* (inquit quæst. 32.) *non fuit ipse punitus?* Respondetque salubri se præuenisse antidoto, alioquin pestifero absumentus contagio. Abulensis verba sunt. *Dicendum, quod Dauid puniendus erat pro hoc peccato, tanta tamen fuit contritio eius, quod meruit remitti sibi pœnam.* Dolorosa contritio Dauidi auxiliata est, & qui delinquendo meruerat mortem, lachrymis impetrauit sibi salutem: animæ attulit pœnitentia impassibilitatem, & repulit corpori imminentem perniciem; est namque pœnitentia salutis tutamentum, contra calamitates profugium, indignationis cœlestis delinimentum. *Vino ego, dicit Dominus Deus, nolo mortem impij,*

sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. Ezech. 33. v. 11. Tertullianus de Pœnit. cap. 4. v. 11. quo solet acumine, expendit, culpam matrem esse mortis, pœnitentiam salutis: fugit mors ad pœnitentiæ conspectum, virefcit salus pœnitentia ad introitum. *Vino, inquit Dominus, & pœnitentiam malo, quàm mortem.* Ergo pœnitentia visa est, cùm præponitur morti. Culpæ mors annexa est, vera tamen, pœnitentia vitam secum affert, & quam offensa attulerat, mortem pellit. Pœnitentiæ beneficio salute fruitur, qui criminis admiffi meritò obnoxius calamitatibus probabatur. Dauid erat mortis reus, sed intimo contritionis dolore gladij hebetauit aciem, & imminentem vitauit pestem.

§. XXIX.

Tardiùs districtio percutit, quos tenerè affectus diligit.

DVæ cæcitatibus species facilè in amore concurrunt: non videt sæpè quæ sunt, & videt, quæ non sunt; quod si se oculis ingerat perpetrati criminis euidentia, aut colorat, aut tegit, aut minuit. *Hæc nostra Christianitatis summa est* (aiebat Ambros. Ser. 10.) *vt amantibus vicissitudinem, ludentibus patientiam rependamus.* Charitas patientiæ amica, patientia charitatis focia, aut erranti ignoscunt, aut repetere vltionem differunt. Iam Angelicus gladius septuaginta millia de populo abstulerat: *Septuaginta millia virorum, quin Hierusalem attigisset; imò cum sanguinem videretur sitire, & ad vltionem exacui, repressus est: Cùm extendisset manum suam Angelus Domini super Hierusalem &c.* En manus, quæ percussorum sanguine rubebat, Hierosolimitarum vltionem tardat, & veniam dilatione procurat. Et quæ discriminis causa est: An quia curiæ incolæ cæteris nobiliores? Quia ditiores cæteris? Certè iudicis gladius auri sæpè nitore eneruatur: contra inopes exacuitur? Verùm Angelus cœlestis minister non degenerem secutus est, sed incorruptam prorsus æquitatem: cur ergo tardiùs contra Hierosolimitas gladium vibrauit, & contra alios citiùs extendit? Latet arcana ratio, sed ab Interpretibus non vanis coniecturis putatur, Hierosolimitas tabernaculo protectos, & Areena in area Isaaci sacrificio munitos, Salomonisque templo nobilitatos, aciem effugisse gladij, & vitasse acerbiterat supplicij. Audi. N. Sanctium: *Ciuitatem illam inter alias omnes diligebat Dominus, quia ibi viderat ab Israëlitiçi populi conditore Abrahamo oblatum esse in filio Isaac illustre sacrificium, & quia ibi habiturus esset templum, quod multis quotidie caleret sacrificijs, & diuinis laudibus perpetuò resonaret.* Cùm ibi Isaaci oblatum sit sacrificium, cùm foret ibi struendum magnificum templum, cùm ibi esset honorabile tabernaculum, speciali amore Deus prosequeretur curiam, & amor instigare distulit pœnam. Nam districtio tardiùs percutit quos tenerè affectus diligit. Deliquerat Ismael, aut superba præsumptione, aut ludorum indignitate: Sara statim ei sciendum è domo testabatur: *Eijce ancillam, & filium eius.* Gen. 21. v. 10. Abraham obsurdescebat, & puerum ei eicere protelabat: opus fuit à Deo vrgeri, & dolorem expulsionis lenire: *Non tibi videatur asperum super puero.* Si quæras: Cur Abrahamo videatur asperum, quod Sara æquitati censebat consonum

Ionæ 1.
v. 12.

Gen. 1.
v. 26.

Gen. 21.
v. 10.

consonum : Cur Sara ad eiectionem vrgeat, Abrahamusque differat : Respondebit Textus, Abrahamum puerum diligere, & Saram non adeo amare; ergo eadem pueri actio Saræ videbatur plectibilis, Abrahamo venialis. Sara exilium accelerabat, Abrahamus differebat. *Durè accepit hoc Abraham pro filio suo.* Non videt delicta vis amoris; exaggerantur, si desit amor, peccata: ergo Sara, quæ non amat, accelerat multam, Abrahamus, qui amat, infligere tardat pœnam. *Quis est (inquit Oleaster hîc ad Mor.) qui, etsi sanctus sit, possit natura inra negare?* Abraham ludum arbitrabatur puerilem, quod Sara culpam reputabat enormem: & pro affectuum qualitate augebatur, minuebaturque culpa, & maturabatur, aut differabatur pœna.

TEXTVS.

VER S. 17. Dixitque Dauid ad Dominum, cum vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum, qui peccaui, ego iniquè egi, isti, qui oues sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.

§. XXX.

Verè pœnitens leuem inflictam reputat pœnam, & augeri discipit multam.

VERè pœnitens laudabili se indignatione persequitur, & ob perpetratam culpam exigere à se acerbas pœnas conatur: quidquid illi impositum, videtur exiguum, & afflictionis sollicitat ipse augmentum. Parùm dolet, qui deliniri pœnam exambit. Amarè Petrus fleuerat, sed exiguos lachrymarum fuisse riuulos cogitauit, & strictè prius succinctum, se in mare dimisit: *Tunica succinxit se, & misit se in mare.* Ioan. 21. v. 7. In mare se misit, vt mare negationis sordes dilueret, & parum illi videbatur mare, vt abstergeret. Audi Chrysol. ser. 78. *Misit se in mare, vt mare dilueret, quod negatio taliter sordidauerat.* Iam negationis sordes lachrymis copiosis abluerat, iam repetitis gemitibus maculam obliterarat, iam intimo dolore culpam expunxerat, in mare tamen se misit abluendæ sordis desiderio, & se stricto puniuit cingulo: honorabilis carnifex se præcinxit, & immensas maris vndas ad sordes eluendas satis adhuc non esse ictus dolore putauit. Nec aliter Dauidi videas contigisse: in populi censu deliquit, culpam confessus agnouit, & Domini indignationem placare studuit. Qui de populi amplitudine intumuit gloriosus, populi diminutione pœnas persoluit punitus, & nihilominus grauiorem sibi pœnam sollicitauit infligi, & flagellis durioribus castigari: *Ego sum, qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, & contra domum patris mei.* Grauis erat pœna, regnum angustari, subiectos minui, sed grauior paternam domum destrui, & ipsum de medio tolli; eo tamen Dauid dolore percellabatur, eo odio contra culpam vrebatur, vt inflictam leuem crederet pœnam, & grauiorem soluere discuperet multam. Prodest Abul. q. 42. *Dens percutiebat populum, vt Dauid puniretur in hoc,*

quod populus peribat: magis aurem puniretur, si perirent illi, qui erant cognati sui, ideo petiuit mortem super domum patris sui. Angelus Dauid castigabat subiectorum diminutione, acrius puniret cognatorum cæde: & Dauid intimo dolore ictus, vt laudabilem expeteret de se vltionem, inflictæ sibi pœnæ adaugere discupit grauitatem. Nam qui verè in admittam culpam irascitur, nullatenus inflictam sibi minuere pœnam adnititur. Iob vnum vulnus erat; & tamen, vt saniem prorsus abstergeret, testa vulnus amplificabat, & extendebat. *Egressus Sathan à facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo à planta pedis vsque ad verticem eius, qui testa saniem radebat.* Iob. 2. v. 7. Vulnus blandis erat fouendum, non testæ duritie exasperandum; & tamen Iob testa vulnus extendit, non blandis fouet. Ecqua huius ratio? Quia in vulnere à dæmone inflicto adumbrabatur crimen admissum, & suggestione dæmonis perpetratum. Ergo Iob pœnitentium norma eo contra se furore rationabili indignabatur, vt se aspera testa puniret, & castigaret. Bene Gregor. 3. Moral. cap. 16. *Debemus per asperitatem pœnitentia ipsa delectationum vulnera tergere censura districtioris rigida, siquid fluxum emanat in cogitatione mundare.* Vnde bene mox subditur: *Qui testa saniem radebat.* Alta Iobum vulnera discruciabant, & quasi essent leuia, testa exacerbabat durissima, non infano desperationis furore, sed laudabili saniei radendæ prorsus sollicitudine: quasi parum esset, quod sustinebat patiens tolerantia, & plus pati exambiret indignata contra culpam laudabiliter pœnitentia. Nam Iob etsi sanctitate micabat, peccatoris, vt Gregorio placet, vmbra gerebat.

§. XXXI.

Durius sapè charitas, quàm proprio, vritur dolore alieno.

NON est paruum tormentum aduersitatibus concuti, & calamitatem appetentem formidare, dum semper, quod timetur, suspitionibus ampliat. Verum feruens charitas appetere solet tormentum, & sibi quærere doloris de dolore solatium. Egregiè Basil. Seleuc. Ora. 26. de Bono Pastore: *Mali commiseratione mouetur, & subiiciens humeros proprio labore ouiculam curat laborantem: gaudet ipsa fatigatione.* Ouiculæ labor erat pastoris tormentum, si proprio labore laboranti præbeat subsidium, reperiet ipsa infatigatione solatium; similem charitatis flammam expertus, vt afflictio populo subueniret, in se gladium Angelicum Dauid conuerti exoptabat: *Vertatur, obsecro, manus tua contra me:* ac si dicat: Dum oues affligi video, durissimam mortem superstes patior. Mori mihi erit leuamentum, si afflictis, & calamitosis mea attulerim morte solatium: ergo in me gladium conuerte; nam si ab ouibus amoueris, quo egregiè vrer, dolorem leuabis. Prodest Ambros. Apol. pro Dauid cap. 7. *Quàm illud admirabile, quòd Angelo ferienti plebem, se obrulit!* Inferri sibi mortem gaudebat, quia afflictam plebem intuitus, acerrimo dolore æstuabat; nam vera charitas alieno labore vrgetur, cui vt subueniat, propria fatigatione lætatur. Christum Dominum copiosa hominum multitudo vsque ad montium inuia secuta est: alimentorum inopia iam laborabat, stimulosque famis sentiebat: quid tunc Dominus? *Miseror turbe,* (inquit) *quia triduo iam perseuerant mecum,*

Math. 15. v. 32. cum, & non habent quod manducent. Matth. 15. v. 32. Triduo turba cum Christo perseverat, sed Christus etiam turba per tres dies adfuerat, ergo sui misereatur, & turbæ: nam licet esurie turba premeretur, plus Christus impastus, & labore edocendi turbam laborabat afflictus; ergo prius suam, quam inopiam leuet alienam. Cur ergo veluti suæ famis oblitus, perquirat plebi alimenta studiosus? Quia minus propriâ, quam alienâ, charitas urgebatur inopiâ, & ob id citius sollicitabat plebi alimenta. *Amaror hominum* (inquit in Cat. Chryost.) *& omnium curam gerens, etiam non petentibus dat, propter quod dicit: Misereor turbæ.* Turbæ curam gessit, quasi plus eum torqueret compassio miseri, quam ipsum miserum passio sui. Cum benedictis offert præmium, eorum profert etiam elogium. *Esuriui enim, & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me nudus, & cooperuistis me.* Matth. 25. v. 35. Et cur esuriat, sitiât, nudusque algeat, qui crystallinos latices populo exhibuit, qui ad Eliam cotuos alimentorum ministros misit, qui Adamo tunicas pelliceas contexit; Audi Basilium Seluc. Ora. 26. *Ego eorum causa, & nudus, & hospes, & vagus, & pauper.* Proprio labore sanitates prouidit, propria fame alimentorum copiam ministravit, siti propria dedit laborantibus siti fluentia, & maluit ærumnas pati, quam suorum ærumnas intueri; ipsa namque fatigatione gaudebat, qui alienis afflicta ionibus laborabat. Sitiui, inquit. Quando? Cum pauper sitiebat; quia eius sitis me plus cruciabat: ergo mihi impertiuistis officium, quia grauius ego sustinebam aliena siti tormentum.

TEXTVS.

VERS. 18. Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi.

§. XXXII.

Angeli nos edocent pericula euadere, & à Domino veniam consequi.

Hominum causas piè Angelis à Domino demandatas agnouimus, ut ipsi de eorum prouectu solitas curas agant, ad quorum laudem, hominum sospitates spectant. Angelis adaptatur, quæ aiebat Cassiodor. 9. Var. 21. *Nec enim credendum est, vos inde posse minus esse sollicitos, unde & generi vestro crescit ornatus, & cæui prouenit assidua lectione consilium.* Angelis accrescit elogium, dum nobis præbent opportunum ad euadenda mala consilium. Cum plaga pestifera defauiret, Gad ad Dauidem venit, & quomodo impetraret veniam, edocuit: *Venit autem Gad ad Dauid in die illa, & dixit ei: Ascende, & constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi.* A quo Gad fuerit delegatus, scrutantur Interpretes. N. Sanct. existimat, ipsum Angelum, qui cruentum prænsabat gladium, per Gad admonuisse Dauidem, quomodo euadere posset supplicium. Apud sæculum sæpè destinati ministri ad æquitatem tuendam euadendi reos edocent viam. Ergo quod faciunt tribunalium ministri sordido cupiditatis studio, fecit Angelus laudabili salutis hominum desiderio. Interpretis *Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.*

verba sunt: *Angelus cum haberet in ultrice dextera cruentum gladium, peccatorum incolumitari consiliis, & qua ratione istum vel declinet, vel eludat, admoner.* Dolebat Angelus hominum stragem, sed obtemperabat diuinis iussis; ergo ut dolori suo prouideret medelam, nec obedientiæ violaret formam, offerre consuluit Domino sacrificium, quo sedaretur Numinis ira, & cessaret, propitio Numine, plaga. Cum Angelo demandata esset Babylonis punitio, Dei populum clamore præuenit, & matura sibi fuga consulere, admonuit: *Exite de illa populus meus, ut ne participes sitis delictorum eius, & de plagis eius non accipiatis.* Apoc. 18. v. 4. Ni salubri sibi homines fuga consulerent, sepulti ruinis Babylonis iacerent: ergo ipse Angelus, qui infligere descenderat plagam, euadendi Dei populum edocuit viam; est enim Angelorum proprium sospitati hominum prouidere, & malis imminentibus obuiare. *Ponit admonitionem* (scribit hic Ansel.) *quia, si nunc non sumus de illis, nec tamen damnabimur cum illis.* Ne homines Numinis incurrant iram, Angelus clamat, & mature effugium demonstrat.

Apoc. 18. v. 4.

§. XXXIII.

Quedam à domino prædestinata probantur, si hominum meritis impetrentur.

Plures sunt, qui omnia humana sic cælestibus decretis adscribant, ut nihil libertati permittitur credant: horum verba refert Seneca Epist. 16. *Dicit aliquis: Quid mihi prodest Philosophia, si fatum est? Quid prodest, si Deus rector est? Quid prodest, si casus imperat? Nam & mutari certa non possunt, & nihil præparari potest aduersus incerta: si aut consilium meum Deus occupauit, decreuitque quid facerem, aut consilio meo nihil fortuna permittit.* Horum voces eò tendunt, ut inutile reddiderint humanum arbitrium, & inane edocant otium. Virtus Deo libenter parit, tentationibus resistit, Deum sequitur, turpia aduersatur. Audi eundem Senecam 2. Natur. Quæst. c. 37. *Existimamus vota proficere, salua vi, as potestate fatorum: quedam enim à Dijs immortalibus ita suspensa relicta sunt, ut in bonum vertant, si admota Dijs preces fuerint, si vota suscepta. Ita non est hoc contra fatum, sed ipsum quoque in fato est.* Philosophus ipsum decretum à conditione pendere nouit, & tradidit, sibi que opponit: *Aut futurum, inquis, est, aut non? si futurum est, etiamsi non susceperis vota, fiet: si non est futurum, etiamsi susceperis vota, non fiet.* Vides argumentum, audi responsum: *Falsa est ista interrogatio: quia illam mediam inter ista exceptionem præteris. Futurum, inquam, hoc est: sed si vota suscepta fuerint.* Itaque conditionale, non absolutum decretum conditionem expectat; quam pro arbitrio suo voluntas humana queit ponere, aut auferre. Hoc probat noster Textus: præceperat Deus Angelo, ut gladium recondere, & ab infligenda pœna abstinere: *Sufficit: nunc contine manum tuam.* Angelus per Prophetam Gad Dauidem admonuit, ut aram constitueret, & sacrificium litaret. *Angelus Domini præcepit Gad, ut diceret Dauidi, ut ascenderet, strueretque altare Domino Deo in area Hornam Iebusæi.* 1. Paralip. 21. v. 18. Hinc oritur quæstio: Si iam Angelus Domini audierat decretum: *Contine manum tuam:* cur ad Dauidem huiuscemodi dedit mandatum? Nam videbatur otiosum, altare struere, ut cessaret

1. Paralip. 21. v. 18.

plaga, quam iam diuina inhibuerant decreta. Audi Ambrosium in Psal. 37. *Si mandauerat Dominus Angelo, ut parceret, quomodo feriebat adhuc Angelus? nisi quia Dominus, etsi vult ignoscere, vult rogari, & ut rogetur, hortatur.* Angelus, quia nouit veniæ decretum ab altaris structione pendere, hortatus est Dauidem erigere; quædam namque à Deo sic prædestinantur, vt conditionem ponendam ab hominibus præstolentur. Cessare Angelus est iussus; sed si Dauid aram exstrueret, & sacrificijs indignationem placaret. Consonat Gregor. lib. 1. Dialog. cap. 8. *ea, que sancti viri efficiunt, ita prædestinata sunt, vt precibus obtineantur.* Idem ferè sentit August. de Eccl. Dogm. cap. 56. & Hieronymus ad Dan. 9. v. 3. videturque hæc doctrina colligi ex. 4. Reg. 20. v. 1. vbi Isaias Dei nomine mortem Ezechiae prædixit: *Hæc dicit Dominus Deus: Præcipe domui tue, morieris enim tu, & non viues.* Ezechias, audito nuntio, in lachrymas effusus est: *Fleuit itaque Ezechias fletu magno.* Quid tunc? Faultiora iam Isaias prænuntiat, & longiori vita lachrymas honorat: *Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audi orationem tuam, & vidi lachrymas tuas, & ecce sanauit te.* Si quæras, quomodo, decreta iam morte, lachrymis obtinuerit salutem? Respondent Patres, fuisse conditionale decretum, scilicet, si non lachrymis maculam elueret, & retractari sententiam, fuis præcibus impetrarit. Innuit Hugo Card. *Quam sit utilis cordis fletus hic ostenditur. Dixerat Propheta: Morieris, & non viues: fleuit Ezechias, & statim iubetur Propheta nuntiare eidem: Sanauit te.* Mors fletu appetens abacta est, sententia mortis rescissa, quia à conditione pendebat, & an pœnitentia accederet, expectabat.

4. Reg. 20.
v. 1.

TEXTVS.

VER S. 19. Et ascendit Dauid iuxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.

§. XXXIV.

Pœnitentia lugentem quodammodo in sacerdotem initiat, & ad aram accessum parat.

Pœnitentia honorem adipiscitur, lugentem quodammodo in sacerdotem consecrare probatur. *Collocauit in vestibulo pœnitentiam secundam* (aiebat Tertul. de Pœnit. cap. 7.) *que pulsantibus patefaciat.* Alludit ad paradysum, cuius ianuam lugentibus aperit pœnitentia, vt ad vitæ lignum expeditum habeant accessum, & dulcissimum excerpere possint fructum. Dauid iubetur aream Areena ascendere, aramque construere, quod statim fecit, vt pro beneficio gratias redderet, & exprompta gratitudine compensaret. *Ascendit Dauid, iuxta sermonem Gad, quem præceperat ei Dominus.* Rabban. apud Gloss. in area Hornam, qui interpretatur lux, erigendam esse aram, ait, in qua & fides integra, & charitas Domino offeratur perfecta, quibus victimis quam culpa adduxerat, calamitas pellitur, & Numinis gratia acquiritur. *Hornam lumen nobis.* Benè ergo Dauid volens placare Dominum, altare iubetur in area Areena, vel Hornæ construere, quia aliter non placatur Deus ab homine, nisi in area cordis per lumen rectæ fidei, & veræ dilectionis constituat altare humili-

tatis, in quo offerat sacrificium oblationis, & laudis. Ambrosius quærit, quomodo qui nuper dignus erat supplicio, offerre sacrificium sit iustus, & ascenderit sacerdotali quodammodo dignitate nobilitatus? Respondetque veram pœnitentiam vices agere sacræ vnctionis, quæ ad sacerdotium initiat, & hominem Deo consecrat. Ambrosium audi Apol. 1. pro Dauid cap. 7. *Dignus sacrificio iudicatus est, qui absolutione estimabatur indignus.* Ante honorabilem pœnitentiam altaribus accedere erat indignus, post pœnitentiam verò ascendit ad construendam aram, offerendamque laudis victimam, quasi pœnitentiam priuilegio ad sacerdotium fuerit erectus, & altaribus applicatus. Gedeoni frumenta purganti apparet Angelus, & quem dignatus fuerat alloquio, non prohibuit à sacrificio. Precatus est Gedeon permitti sibi sacrificium offerre, & Domino consecrare. *Nec recedas hinc, donec reuertar ad te, portans sacrificium, & offerens tibi.* Iudic. 6. v. 18. Innuit Angelus: *Ego præstolabor aduentum tuum.* Hinc oritur difficultas, quomodo scilicet concessit Angelus Gedeoni aræ accedere, & sacrificium litare; quod sacerdotum proprium, & præcipuum? Difficultati videtur respondisse Textus, dum frumenta discutienti, purgantique præmisit Angelum apparuisse. *Cum Gedeon filius eius excuteret, atque purgaret frumenta in torculari, & fugeret Madian, apparuit ei Angelus Domini.* Glossa Interl. ait, virga frumenta excutere, esse conscientiam à vitijs virga pœnitentiæ repurgare, & quidquid diuinos oculos offendebat, expungere, eius verba sunt: *Cum excuteret, atque purgaret à vitijs.* Pœnitentiæ rigore emundabat conscientiam, delebat culpam: ergo ad nostram eruditionem concessit Angelus offerre sacrificium, quasi pœnitentia, & conscientia puritas eleuarit ad sacerdotium; tanta namque est pœnitentiæ excellentia, vt triumphos afferat, & lugentem veluti in sacerdotem promoueat. Dauid post pœnitentiam ascendit aram construere, & sacrificium offerre: *Ascendit Dauid iuxta sermonem Gad, quem præceperat Dominus.*

Iud. 6.
v. 18.

TEXTVS.

VER S. 20. & 21. Conspiciensque Areena, animaduertit Regem, & seruos eius transire ad se: & egressus adorauit Regem prono vultu in terram, & ait: *Quid causæ est, vt veniat dominus meus Rex ad seruum suum? Cui Dauid ait: Veniam à te aream, & ædificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo.*

§. XXXV.

Qui à Deo speciali fauore nobilitati, humilitatem colunt, & ipsi accedere gestiunt.

In suis nos muneribus (aiebat Cassiod. 11. Var. 2.) *virtus sancta custodiat, quia grauiore insidias antiqui aduersarij tunc subimus, quando eius dona suscipimus.* Antiquus aduersarius, quem intuetur supernis dignitatibus refulgere, multimodis conatur telis ferire. Verùm ipse cœlestis fauor, quos præ alijs nobilitat, sic custodit, vt humiliores reddantur, & ipsi accedere Numini plus conentur.

Qui

Qui virtutem ostentant, de ostensione lucrum quærunt, & futilem plausum exambiant; qui veris virtutibus expoliuntur, amplectuntur humilitatem, sectantur humilem deuotionem. Cùm Dauid posset Areunam vocare, vt aream emeret, maluit accedere: Areuna venientem conspicatus Regem, aream, triticumque reliquit, & ad terram pronus Regem adorauit, se indignum tanta dignatione confessus, & ad obsequendum Regi paratus: *Animaduertit Regem, & seruos eius trāsire ad se, & egressus adorauit Regem prono vultu in terram, ait: Quid causæ est, vt veniat Dominus meus Rex ad seruum suum?* Fautor elationem non inflauit, sed modestiorem, humilioremque reddidit: se plura debere agnouit, dum plura suscepit. Notauit Abul. q. 43. *Processit obuiam; & cùm accederet iuxta eum, humiliavit se in terra, & adorauit.* Ecce Areuna, dum propior, inuenitur humilior: se vocat seruum, & ad obediendum expromptum. Adnectit Abulensis: *Quasi dicat: Valde vsus est indulgentia Rex erga me seruum suum: quia nulla causa esse poterat, pro qua deberet ad me venire.* Cùm Rex eum speciali fauore dignatus est, non intumuit superbè inflatus, sed humiliter se deiecit confusus: iam aream relinquit, iam, quas ambiebat, messium diuitias contemnit, iam, vt appropiet, accelerat gressum, & propinquier ad terram deiecit vultum. Vt hinc noueris, veris virtutibus expolitos non inflari, sed deijci; qui superbiam redolent, aut euanidam gloriam sitiunt, virtutes mentiuntur, sed non habere probantur. Sponsus sponsæ pulchritudinem demiratus, aiebat: *Pulcherrima inter mulieres.* Cant. 1. v. 5. Hanc pulchritudinem sic ipsa nesciebat, vt se fuscam, & decoloratam crediderit: *Nolite me considerare, quod fusca sim.* v. 5. Huc voco, quod aiebat N. Delr. in Litt. *Grato quodam animi errore, & mentis abalienatione excacatam ista apprimè decet.* Laudabili humilitatis errore se existimat fuscam, tali sponso indignam, & solum rusticanis laboribus aptam; dum plus pulchrescit eximia morum concinnate, se plus demittit, & aliarum viuere consortio se indignam dicit: non ostentat venustatem, cùm sit pulcherrima, non extollit pulchritudinem, cùm sit venusta; imò ipsa humilitatis demissione, veraque humilitate se fuscam arbitratur, aut nigram. Et quidem dum gemina, laudabilique cæcitate suam pulchritudinem non videt, dum videt fuscadinem, quam non habet, se cælestibus ornatam prærogatiuis ostendit; nam nisi esset pulcherrima, non esset humillima, & nisi esset humillima, non esset pulcherrima. Hoc est enim proprium diuini Spiritus, scilicet quem animum cumulatoribus donis implet, demissum reddere, & omni sui æstimatione vacuare.

§. XXXVI.

Deo solemnitas proprijs sumptibus est dicanda, non alienis detrimentis facienda.

GAudet Deus religiosi victimis, pijs solemnitatibus, si eas non defœdarint aut iniusta rapiant, aut vana colentis gloria. Sunt qui aras sollemnes exstruant, qui magnifica donaria offerant, cùm creditori non satisfaciunt, & æquitatis iura peruertant. Et quidem eiusmodi solemnitates Numinis iram potius accendunt, non beneuolentiam alliciunt. Audi Philonem de Plant. Noë: *Sunt, qui putant pietatem in mactandis bouibus consistere, qui ex furto, abnegato deposito, creditore fraudato, raptoque* Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

partis prædis, portiones altaribus tribuunt. Satius esset animum repurgatum afferre, quam donaria eiusmodi infesta pestibus dilargiri. Dauid aram in area Areuna in Dei honorem, & pro culpæ expiatione exstructurus, digno pretio emit, ne Areuna aliquod ex sacrificio promanaret incommodum. *Quid causæ est (rogat Areuna) vt veniat Dominus meus Rex ad seruum suum?* Dauid interroganti respondit: *Vt emam à te aream, & adificem altare Domino.* Abul. q. 44. rogat, cur prius maluerit emere, quam altare ibi construere? respondetque, aliquo Areuna detrimento, si arca fraudaretur, altare construi, & sacrificium offerri: ergo Dauid, qui Deum gestiebat placare, noluit illato Areunæ detrimento, indignationem accendere: Abulensis verba sunt: *Voluit emere aream, ne præiudicaret Areuna.* Semel erecto altari, area illa Areunæ vsibus non poterat deseruire, & erat aliquod detrimentum area priuari. Ergo Dauid noluit aram erigere solo alieno, Areunæque incommodo. E summatibus nonnulli sumptuosa Sanctis dicere solent altaria, sed creditorum querela: non soluunt debita, & putant se Sanctis placere superbâ pompâ. Dauid suis factis formam exhibuit, dum aream emit: *Voluit emere aream, ne præiudicaret Areuna.* Gedeon audit subiiciendum aduersarium, & gratus offerre properat sacrificium. *Ne recedas hinc, donec reuertar ad te, portans sacrificium.* Iudic. 6. v. 18. Moyses mira visione recreatur, in populi ducem eligitur; nec obtulisse victimam legitur: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Exod. 3. v. 2. Cùm ad manum haberet gregem, quem minabat, ingratitudinis potuit censeris culpa, Deo victimam non oblata. Si Gedeon hædum affert, cur vel hædum Moyses non litet? Iam pro Moysse Textus respondet: *Moyses pascebat oues Iethro.* Alterius erant, quas pascebat, oues: ergo noluit de alieno sacrificium offerre, & altari ouem imponere. *Discamus (verba sunt Basilij Seleuc. Ora. 1. sæpè allata) & Scripturam, dum tacet, audire.* Dum Scriptura Moyssem sacrificium obtulisse non retulit, apertè edocuit, Deum non coli victimis rapinâ partis, & altaribus alterius iniuria impositis. Gedeon obtulit de suo, Moyses noluit offerre de alieno. Sæpè famuli commiseratione commoti egentibus tribuunt subsidia, sed de dominorum substantia, & se putant misericordes, cùm reuera delinquant fures.

TEXTVS.

VERS. 22. Et ait Areuna ad Dauid: Accipiat, & offerat dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum, & plaustrum, & iuga bouum in vsum lignorum.

§. XXXVII.

Urbanus Princeps non solum impetrat petita, sed assequitur auctaria.

VRbana comitas, comis urbanitas homines reddit commendabiles: & vt quisque rustico inurbanoque affectat postulata denegare, sic urbano gestit concedere. Sed licet in priuato suam sortiatur comitas energiam, in Principe maiorem obtinet efficaciam. Areuna ad se venientem conspicit Regem, occurrit obuius, & causam sciscitatus, audit aduentasse Regem, vt aream

emat, & aram construat: cui Arcuna statim: *Accipiat, & offerat dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum, & plaustrum, & in a boum in usum lignorum.* Si Dauid solum petebat aream, cur Arcuna boues, & ligna offert ut obtulerit victimam? Quia Principis urbanitate delectatus (inquit Abul. q. 44.) non solum concessit petita, sed etiam non postulata: Abulensis verba sunt: *Cum Rex honorasset eum, veniendo ad ipsum, dixit: Accipiat aream gratis.* Subijcit: *Non solum voluit Arcuna concedere, quod Rex petebat, sed etiam obtulit sibi, quæ non petebat.* Forsitan Arcuna boues non offerret, si Dauid ad se vocasset, & imperioso supercilio vendi sibi aream iussisset. Ast ubi se comiter habuit, quod petebat, & quod non petebat, obtinuit. Christus Dominus humanè, familiaritèrque cum discipulis agit, & de cibandis populis veluti consilium inquit: *Conuocatis discipulis suis dixit: Misereor turba.* Mat. 15. v. 31. Discipuli humanitatem demirantur, sed difficultatibus plenam suadere rem adnituntur: Christus cum satis sciret, quot haberent panes, interrogauit: *Quot habetis panes?* De panibus rogati, lubenter offerunt non solum panes, sed etiam, de quibus non interrogabantur, pisces. *At illi dixerunt: Septem, & paucos pisciculos.* Si Dominus, an pisciculos habeant, non querit, si panam numerum solum inquit: *Quot panes habetis?* Cur non solum panum numerum retulerunt, sed se pisciculos etiam habere manifestarunt? Panes offerant, non rogati de piscibus, taceant. O humanitatis, ciuilitatisque vim! Experiebantur Dominum cum illis humanè agere, & consilium veluti inire, & liberali affectu non solum panes obtulerunt, sed etiam pisces: ut notum omnibus fuerit, humanos, urbanosque Principes non solum impetrare postulata, sed etiam assequi non petita. Hugo Cardinalis ait, urbanum, humanumque Principem se Dominum ostendisse, & Apostolos humanitate obligasse: *Conuocatis Discipulis suis dixit, in hoc instruens eos. Dicit Glossa quod maiores minoribus debent communicare consilia sua.* Dum consiliorum participatione honorantur, non solum panes, sed & pisces Domino offerre adnituntur. Principes namque affabili humanitate, comitate amabili non solum desiderata, sed etiam impetrant non petita.

§ XXXVIII.

Non recusat subiectus Principi dilargiri, quæ in omnium constat utilitatem expendi.

OMnes libenter largiuntur, quæ ad generalitatis commodum postulatur: tributa pendere, contributionibus prægrauari, ex se inuenitur molestum, sed si ad omnium salutem proficit, iam probatur esse iucundum. *Nulli labor facit tedium* (aitbat Cassiod. 5. Var. 38.) *qui sumitur pro delectatione cunctorum.* Laboris excluditur tedium, si omnium vertatur in lucrum: non renuit subiectus pendere, quod generalitati constat proficere: illa solum grauant, quæ euanidis impenduntur delicijs, & futilibus consumuntur impensis. Dauid Arcuna non solum libenter offert aream, sed quidquid requirebatur ad hostiam: *Accipiat, & offerat dominus meus Rex, sicut placet ei: habes boues in holocaustum, & plaustrum, & in a boum in usum lignorum.* Plus quam petebatur, largitur: quod si exprompte generositatis inquiras causam, respondebit Textus, Dauidis studium esse, oblato sacrifi-

cio generalem pestilentiam abigere, & omnium commodis prouidere: aduentus ad se causam interrogauit Arcuna: *Quid causa est, ut veniat Dominus meus Rex ad seruum suum? Quid tunc Dauid? Ut emam à te aream, & adificem altare Domino, & cesset interfectio, quæ grassatur in populo.* Non petebat aream, ut Achab vineam, ut sibi hortum olerum efficeret, & varijs florum generibus amœnaret; sed ut à populo auerteret pestem, & impetraret omnibus sanitatem. Ergo ut vidit Arcuna à se postulata in omnium fote utilitatem vertenda, non solum aream obtulit, sed & boues, & plaustrum addidit. Audi N. Sanctium: *Libenter aream, & gratis obtulit, ubi aram construeret, quæ placaret Deum, & ne quid in re tanta intercederet mora, boues etiam, quibus tunc in terendis frugibus utebatur, pro victimis adhibuit, & ad ignem instruendum pro holocausto plaustrum, iugum, & tribulam, & si quid aliud ex instrumento rustico ad opus illud sacrum videretur idoneum.* Lucrum existimabat Arcuna impendium, quod à generalitate deferuiebat expellendum contagium: Naboth restitit, qui vincum in olerum agnouerat conuertendum plantarium. Dolent subiecti pendere, quæ inutiliter intuentur consumi, impendere non grauantur, quæ ad omnium utilitatem profutura videntur. A Samaritide aquam Dominus postulat, & dilargiri recusat: *Da mihi bibere.* Ioan. 4. v. 7. Non multo post Apostolos rogat, *vnde panes ad alendas turbas quiuerint comparare: vnde ememus panes, ut manducant hi?* Ioan. 6. v. 9. Andreas quinque panes, & duos pisces, quos ipse, aut alius ex Discipulis habebat, vltroneus offert: *Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos pisces.* Christus turbas discumbere præcipit, & ait: *Facite homines discumbere.* Hic discutiendum venit: Cur, qui habebat panes, vltroneus offerat, cum Samaritis aquam iuxta fontem denegarit? Sed Textus ipse dubio respondet: *Deposcebat Dominus panes, & pisces, non, ut sibi conuiuium instrueret, sed ut populum aleret: Ergo nec Andreas, nec puer alius, cunctantur largiri, quod in omnium videbant utilitatem conuerti. Nondum autem (inquit Chrysoft. in Cat.) apparentibus panibus, iussit eos discumbere.* Consonat ibi August. *Andreas de quinque panibus, & duobus piscibus suggestit.* Puer, ut Samarites, dilargiri panes non recusauit, quia in publicam utilitatem distribuendos agnouit: ut noueris à subiectis non grauanter impendi, quæ omnium constat utilitati seruire.

TEXTVS.

VERS. 23. *Omnia dedit Arcuna Rex Regi, dixitque Arcuna ad Regem: Dominus Deus tuus suscipiat votum tuum.*

§ XXXIX.

Principem tenax dedecet auaritia, & congruit largitas generosa.

INter cæteras, quibus humanum genus pestes inficitur, non leuis auaritia censetur, quæ aut rapere suspirat aliena, aut retinere tenaciter curat propria. In priuatis detestabilis est auaritia, sed in Magnatibus plus odiosa: obscurat origine præclara exortum parcus in dando animus, aut acquirendo semper attentus. Audi Theodahadum Principem

Principem de auaritia suos alloquentem. 4. Var. 39. *Auaritiam siquidem radicem esse omnium malorum & Lectio diuina testatur; qua tali sorte punita est, ut cum multa rapiat, semper egeat.* Attentiùs audi, quæ subijcit: *Quam, propter veritatem generis nostri, sic in animis vestris coalescere volumus, ut illi nec initia concedamus. Quid enim faciunt sordes animorum in splendore natalium?* In suis nec auaritiæ initia tulit, & natali splendoris sordidam esse nebulam publicauit. Hinc est quod Arcana sanguinis splendorem ornauit, cum arcana noluit vendere, sed largiri: *Omnia dedit Arcana Rex Regi.* Generosa liberalitas Regem prodidit, & nobili sanguine prognatum ostendit: illud elegit, quod posset originem exornare: despexit lucrum, elegit generositatis præconiū: *Dedit Arcana Rex Regi.* (inquit Abul. q. 44.) *in quo innuitur, quod Arcana erat Rex: & hoc concedunt Iudæi dicentes, quod erat Rex Iebusorum.* Vbi contempxit natale suum esse purpuratum, auaritiæ à corde expunxit initium: studuit, ne natalium splendor auaritiæ sordesceret, sed potiùs de liberali generositate radiaret. Cum Ægyptij inopiâ pressi ad Pharaonem clamarent, ad Ioseph emptitium olim seruum remisit: *Ite ad Ioseph.* Gen. 41. v. 55. Ioseph horrea aperuit, sed ut alimenta venderet, non ut daret: *Aperuitque Ioseph vniuersa horrea, & vendebat Ægyptijs.* Si inquiras: Cur Pharaon se expediuerit, & negotium illud seruulo demandarit? Respondeo, agnouisse, Principem dedecere emptionis, & venditionis commercium, si alimenta forent gratis largienda, sibi laborem illum assumeret, vbi verò intercedebat pretium, ad Iosephum delegauit; quasi lucro studere non esset Principum, sed seruorum. Huc voco, quod aiebat datus Cassiod. *Hamalis sanguinis virum non decet vulgare desiderium, quia genus suum conspiciat esse purpuratum.* Pharaon purpuratus indignum censuit exercere commercia, & sordidâ denigrari auaritiâ.

Gen. 41.
v. 55.

T E X T V S.

VERS. 24. & 25. Huic respondens Rex ait: Nequaquam, ut vis, sed emam pretio à te, & non offeram Domino Deo meo holocausta gratuita. Emit ergo Dauid arcam, & boues argenti siclis quinquaginta: & ædificauit ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocausta, & pacifica: & propitiatus est Dominus terræ, & prohibita est plaga ab Israël.

§. XL.

Homini proficit, quod Deo seruit.

Sacrificium atis impositum, est Dei honor, & hominum salus. *Hæc opera* (aiebat Tert. de Pœnit. cap. 1.) *negotium diuine misericordie curans, quod homini proficit, Deo seruit.* Quod pro hominum salute, pro animarum expiatione offertur, Dei misericordie adulatur, & benignitati blanditur. Cuius munus Deo placet, laudabili subornatione ad iram rescindendam compellit. Obtulit Dauid Deo holocaustum, quod (ut Caietano placet) ignis cœlestis assumpsit, & eodem tempore plaga cessauit: *Propitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israël.* Quando plaga cohi-

bita? Ipso tempore (inquit Caietanus) quo munera oblata. *Ecce tempus* (verba sunt Caietani) *quo cessauit pestis, videlicet tempore holocausti oblato a Dauide.* Propitiari voluit, dum oblationis non respuit obsequium, imò adspexit gratis oculis sacrificium. O beatos, quorum Deus benigno vultu donaria acceptat! nam & remunerat. Dauid humanæ salutis peregit negotium, cum in Dei honorem pingue obtulit holocaustum; nam quidquid Deo seruit, homini proficit. Caini liuore æstantis munus non est admissum, cui erat infligenda dignissimè pœna: displicuit hostia; nam si Cainus dignis Deum holocaustis promerisset, tardus non delinqueret, sed supplicium gratis vitaret. Dei Arca sacris calebat ignibus, & prunis resplendebat ardentibus: cumque Isaias labia pollutus doleret, & plectibili se silentio sordidatum agnosceret. *Va mihi, quia tacui: quia vir pollutus labijs ego sum?* Isai. 6. v. 5. Seraphin resplendenti calculo reuerenter de altari sumpto, purgauit labia, & gemitus exulauit materia. *Volauit ad me vnus de Seraphin, & in manu eius calculus, quem forcipe tulerat de altari.* Cum Seraphin interpretetur incendium, quarunt Patres: Cur ad purganda labia non manum admouerit, sed de altari ignitum calculum tulerit? respondētque, hoc factō denotasse de Dominico altari hominibus promanare remedium, & humanam in vilitatem conuerti, quidquid constat deuotè Numini consecrari. Calculus aræ impositus in Dei ardebat honorem: Ergo Dei honor labijs attulit puritatem. Opportunè Interl. *Ignem altaris purgauerunt labia.* Prophetæ fuit salubre medicamentum, quod fuerat altaribus consecratum; ab altari à Dauide exstructo salus omnibus promanauit, & ad contagiūm compescendum profecit.

Isai. 6. v. 5.

§. XLI.

Quisque dum ambit, in officijs præstandis inuenitur ardentior, si assequatur, tepidior.

Qui capessendi aliquid ambitu obeunt, nihil quod causam promouere possit, omittunt. *Que non arria* (aiebat Tertul. de Pœnit. cap. 11.) *nocturnis, & crudis salutationibus occupant?* Atria terunt, expectantes indefessa patientia redeuntis aduentum: auertunt lucem, ut exeuntis adauerint comitatum: verum, si optata assequantur, iam rariora officia, & minora semper obsequia. Laudandis actionibus Dauid eiusmodi hominum adumbravit ingenium, dum pro auertenda peste imposuit altaribus holocaustum: *Obtulit holocausta, & pacifica, & propitiatus est Dominus terræ, & cohibita est plaga ab Israël.* Caietanus existimat, holocausti tempore pestem abactam, & iam obtenta salute, pacificam oblatam hostiam: eius verba sunt: *Primum obtulit holocausta, & visa benignitate diuine gratia in igne cœlestis immisso ad vorandum holocaustum intellexit diuinam propitiationem: & postea obtulit ibidem victimas pacificas.* Holocaustum in Dei honorem penitus consumebatur, & cæteris erat sacrificijs præstantius, & excellentius. Quod si inquiras: Cur Dauid holocausta non duplicarit, sed minus nobile postea sacrificium obtulerit? Respondeo ex Caietani sententia, dum exambiebat propitiationem, præstitisse sollicitudinis officium, & iam impetrata, non aded nobile obsequium. Et licet nullâ Dauid fuerit aspersus ingrati tudinis notâ, suis ta-

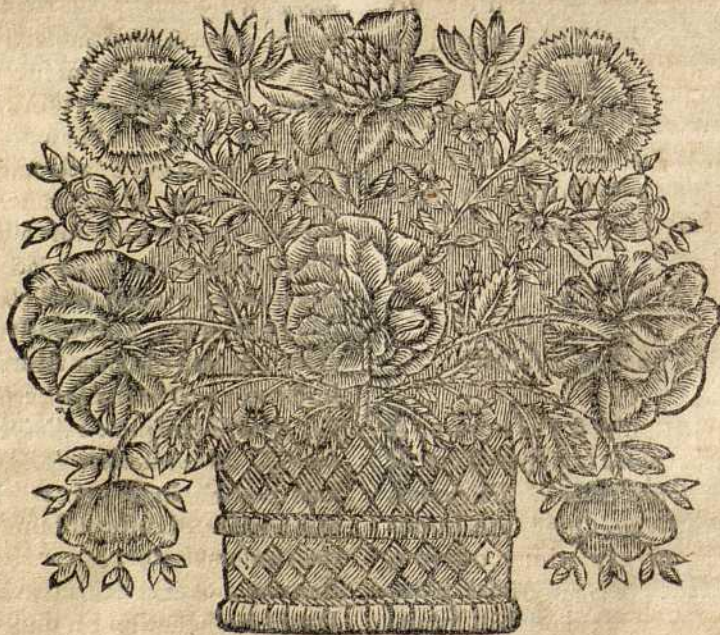
men factis ambientium adumbravit ingenia: ad assequendum, nullum officium omittunt, obtento verò desiderio, imminuunt obsequia, & angustare solitant munera. *Primum obtulit holocausta, & intellexit diuinam propitiationem, & postea obtulit ibidem victimas pacificas.* Quid certius, & vilitius? Salomon dum Hiran ope ad perficiendum templum, domumque suam indigebat, pro eius arbitrio mercedem promissit: *Mercedem seruatorum tuorum dabo tibi, quancumque petieris.* Audis magnificis promissionibus allicientem, audi etiam, obtento iam desiderio, Hiran ob exiguum præmium, querelas dantem. *Tunc dedit Salomon Hiran viginti oppida in terra Galilea. Et egressus est Hiran de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt ei, & ait: Hæc inest civitates, quas dedisti mihi frater? & appellavit eas terram Chabul.* 3. Reg. 9. v. 11. Caietanum rogat: Cur Salomon, qui magnificis promissis Hiran gratiam studuerat sibi conciliare, postea non curauit dignis muneribus complacere? Respondetque, promississe, ut assequeretur votum, quod iam assecutus, imminuit præmium: *Audi Caietanum: Data fuerunt perfectis domibus Dei, & Regis.* Ante perfectam fabricam magnificam alliciebat Hiran promissio, iam absoluta, munus querelarum erat occasio: nam quisque, ut assequatur desideria, nullis obsequijs parci, iam assecutus, paulatim officio minuit.

§. XLII.

Ingenius, si officium præstitit candidatus, etiam exhibet assecutus.

Ingenium prodit animum post assecutum votum præstitum decora gratitudine officium. Plures, qui dum ambiebant, sollicita officiositate obligabant, obtento iam desiderio, non solum denegare solent officium, sed subtrahere etiam aspectum: inciuiles, ingratisque argumenta nihil debentium quarunt, & vel salutare benefactorem refugiunt.

Has nesciunt ingratitude sordes, sortiti nobiles Lares. *Hæc est enim* (aiebat Theod. 5. Var. 12.) *indubitata nobilitas, quæ moribus probatur ornata.* Dubium originis fulgorem reddunt, qui ingratitude notam subeunt; cum gratitudinis laude debeant fulgere, qui originis gloriam fatagunt ostentare. Dauid dicato Numini holocausto, propitiationem est assecutus, & assecutus desiderium, repetiuit iterum sacrificium, ne minus exhiberet gratus, quam honestè obtulerat ambitiosus: *Obtulit holocausta, & pacifica; & propitiatus est Dominus terra.* Quæ Textus simul retulit sacrificia, diuersis existimat Caietanum temporibus consecrata. Prius Dauid obtulit holocaustum, ut impetraret propitiationem, & iam obtenta, iterauit obsequium, ut ostenderet gratitudinem. Caietanum audi: *Intellexit diuinam propitiationem, & postea obtulit ibidem victimas pacificas.* Sacrificium obtulit, assecutus: si ut impetraret propitiationem, holocaustum obtulerat candidatus. Sunnamitis mulier magna proditur: *Erat ibi mulier magna.* 4. Reg. 4. v. 8. & quidem factis magnitudinem comprobauit: demortuo filio, ut à Propheta vitam impetraret, ad Prophetæ pedes procidit: *Apprehendit pedes eius.* Lachrymis filio vitam obtinuit: & iam non solum ad pedes corruit, sed adorationis etiam obsequium addidit: *Venit illa, & corruit ad pedes eius, & adorauit super terram; tulitque filium suum.* v. 37. Prius curauit gratitudinis officium pendere, quam rediuuium puerum tollere; & assecuta quod optauerat, non solum non substraxit obsequium, sed adauxit adorationis reuerentialis officium: & quidem magnitudini suæ detraheret, si officia iam assecuta minueret; ut impetraret, vultu ad terram demisso, & ad Prophetæ pedes deiecta implorauit opem, assecuta ad pedes corruit, & adorauit. Opportunè Hugo Card. *Adorauit Deum Latria, vel Prophetam Dulia.* Plus egit grata, quam egerat assequendi studiosa; quod satis rarum, cum de more sit nullum officium prætermittere candidatis, & obliuisci exhibere officia iam assecutis.





INDEX

LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ,

Quæ in his Moralibus Excursibus in secundum Librum Regum exponuntur.

*Prior numerus Caput , Alter Paragraphum , Postremus
paginam indicat.*

EX VETERI TESTAMENTO.

Ex Genesi.

- | | |
|---|--|
| <p>G <i>Ap. I. v. 1.</i> In principio creauit Deus cœ-
lum , & terram. c. 22 §. 62. pag. 447.</p> <p>4. Diuisit lucem a tenebris. c. 20. §. 26.
p. 377.</p> <p>26. Faciamus hominem ad imaginem , & simili-
tudinem nostram. c. 24. §. 28. p. 487</p> <p><i>Cap. II. v. 7.</i> Formauit igitur Dominus hominem.
c. 18. §. 73. p. 278</p> <p>15. Posuit eum in paradiso voluptatis. c. 17.
§. 13. p. 197</p> <p>Tulit Dominus Deus hominem. c. 15. §. 92. p. 113</p> <p>16. De ligno scientiæ boni, & mali ne comedas.
c. 17. §. 54. p. 224</p> <p>17. De ligno scientiæ boni , & mali ne comedas.
c. 15. §. 98. p. 117</p> <p>In quocumque die comedetis ex eo & c. c. 16.
§. 56. p. 183. c. 19. §. 10. p. 295</p> <p>28. Faciamus ei adiutorium simile sibi. c. 23.
§. 40. p. 470</p> <p><i>Cap. III. v. 1.</i> Cur præcepit vobis Deus, vt non co-
mederetis? c. 15. §. 454. p. 150. & c. 17. §. 54.
p. 224. & c. 22. §. 40. p. 470</p> <p>1. Serpens erat callidior cunctis animantibus
terræ. c. 14. §. 50. p. 30. c. 18. §. 73. p. 278</p> <p>4. Nequaquam morte moriemini. c. 17. §. 13.
p. 197. & §. 50. p. 221. c. 18. §. 30. p. 234. &
c. 16. §. 30. p. 168</p> <p>6. Tulit de fructu illius , & comedit. c. 14. §. 103.
p. 60.</p> <p>7. Conserunt folia ficus. c. 15. §. 138. p. 141.</p> <p>8. Cum audissent vocem Domini Dei. c. 15. §. 126.
p. 133</p> <p>Abscondit se Adam, & c. ibi. c. 24. §. 12. p. 479</p> <p>12. Mulier , quam dedisti mihi sociam. c. 19.
§. 118. p. 358</p> <p>14. Maledictus eris inter omnia animantia. c. 16.
§. 31. p. 169</p> <p>Quia fecisti hoc. ibi. c. 23. §. 43. p. 471</p> <p>15. Ipsa conteret caput tuum. c. 15. §. 143. p.</p> | <p>144. & c. 17. §. 26. p. 205</p> <p>23. Emisit eum Dominus Deus de paradiso vo-
luptatis. c. 14. §. 63. p. 37. & c. 15. §. 92. p. 113.</p> <p>24. Collocauit ante paradisum voluptatis Che-
rubin. c. 18. §. 6. p. 241</p> <p><i>Cap. IV. v. 1.</i> Peperit Cain. c. 17. §. 74. p. 234</p> <p>3. Ad Cain , & ad munera illius non respexit.
c. 18. §. 73. p. 278</p> <p>5. Iratus est Cain vehementer, & concidit vul-
tus eius. c. 14. §. 1. p. 2. c. 15. §. 126. p. 133-</p> <p>8. Cum essent in agro , consurrexit Cain ad-
uersus fratrem suum Abel, & interfecit. c. 14.
§. 14. p. 10</p> <p>12. Vagus, & profugus eris super terram. c. 18.
§. 53. p. 267</p> <p>13. Maior est iniquitas mea, quam vt merear ve-
niam. c. 16. §. 55. p. 182</p> <p>14. Omnis , qui inuenerit me, occidet me. c. 18.
§. 31. p. 255</p> <p>15. Posuit Dominus Cain signum. c. 20. §. 4.
p. 363</p> <p><i>Cap. VI. v. 2.</i> Acceperunt sibi vxores ex omnibus,
quas elegerant. c. 16. §. 61. p. 186</p> <p><i>Cap. VII. v. 11.</i> Rupti sunt omnes fontes abyssi. c.
18. §. 90. p. 288</p> <p>13. In articulo diei illius ingressus est Noë. c. 18.
§. 15. p. 246</p> <p><i>Cap. VIII. v. 6.</i> Dimisit coruum. c. 10. §. 14. p. 369.</p> <p>7. Egrediebatur, & non reuertebatur. c. 10. §. 13.
p. 368</p> <p>Dimisit coruum. c. 18. §. 71. p. 277. & §. 72.
p. 278</p> <p>11. Venit ad eum ad vesperem , portans ramum
oliuæ. c. 15. §. 108. p. 122</p> <p><i>Cap. XI. v. 4.</i> Venite, faciamus vobis ciuitatem, &
turrim. c. 16. §. 62. p. 186. & §. 60. p. 185. c. 18.
§. 57. p. 269</p> <p><i>Cap. XII. v. 1.</i> Egredere de terra tua. c. 19. §. 90.
p. 341.</p> <p>8. Ædificauit ibi altare Domino. c. 22. §. 1. p. 412</p> <p><i>Cap. XIII. v. 2.</i> Erat autem diues valde in possessio-
ne auri. c. 19. §. 94. p. 344</p> <p>4. Inuocauit</p> |
|---|--|

Index Locorum

4. Inuocauit ibi nomen Domini, c. 22. §. 1.
p. 412
10. Eleuatis Lot oculis vidit omnem circa regionem, c. 21. §. 38. p. 409.
- Cap. XIV. v. 14. Numerauit expeditos vernaculos suos. c. 15. §. 155. p. 150.
15. Diuisis socijs, irruit super eos. c. 17. §. 6. p. 192. & c. 18. §. 6. p. 411
16. Reduxit omnem substantiam. c. 21. §. 38. p. 409
23. Non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt. c. 16. §. 21. p. 164
- Cap. XV. v. 2. Domine Deus, quid dabis mihi? c. 16. §. 21. p. 164. c. 17. §. 19. p. 201. c. 19. §. 97. p. 346
10. Diuisit ea per medium. c. 15. §. 102. p. 119.
- Cap. XVI. v. 3. Dedit viro suo vxorem. c. 14. §. 55. p. 33
- Cap. XVII. v. 18. Vtinam Ismaël viuat coram te. c. 19. §. 49. p. 317
- Cap. XVIII. v. 1. Apparuit ei Dominus in conualle Mambre. c. 15. §. 93. p. 114
5. Requiescite sub arbore. c. 18. §. 43. p. 261.
6. Fac subcinericeos panes. c. 19. §. 57. p. 322
8. Tulit butyrum, & lac. c. 19. §. 94. p. 344. & §. 55. p. 321
10. Habebat filium Sara. c. 19. §. 49. p. 317
11. Erant autem ambo senes. c. 22. §. 39. p. 435
31. Obsecro, ne irascaris Domine. c. 19. §. 109. p. 353
- Cap. XIX. v. 2. Declinate in domum pueri vestri. c. 15. §. 93. p. 114
3. Coxit azyma, & comederunt. c. 17. §. 77. p. 236. c. 19. §. 94. p. 344
- Ingressi sunt domum illius. c. 21. §. 14. ibi. p. 395
15. Surge, tolle vxorem tuam. c. 18. §. 44. p. 262
17. In monte saluum te fac. c. 15. §. 119. p. 129
- Noli respicere post tergum. ibi. c. 18. §. 41. p. 260
20. Est ciuitas hæc iuxta. c. 15. §. 94. p. 114
22. Festina, & saluare. c. 19. §. 53. p. 320.
- Cap. XX. v. 7. Propheta est, & orabit pro te. c. 15. §. 155. p. 150
- Cap. XXI. v. 9. Cum vidisset Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem cum Isaac filio suo, &c. c. 15. §. 4. p. 64. c. 18. §. 27. p. 252. c. 19. §. 63. p. 326
10. Eijce ancillam hanc. c. 15. §. 24. p. 75. c. 16. §. 17. p. 162. c. 24. §. 29. p. 488
12. Interficiet me. c. 17. §. 19. p. 201.
- Cap. XXII. v. 2. Offeres eum in holocaustum. c. 16. §. 21. p. 164. c. 19. §. 87. p. 340
3. De nocte confurgens strauit asinum suum. c. 15. §. 148. p. 147. c. 17. §. 19. p. 201
4. Eleuatis oculis, vidit locum procul &c. c. 24. §. 25. p. 486
5. Postquam adorauerimus, reuertemur ad vos. c. 16. §. 42. p. 175
13. Oblatit holocaustum pro filio. c. 15. §. 155. p. 150
15. Expectate hîc cum asino. c. 19. §. 63. p. 36
- Cap. XXV. v. 1. Ascende Bethel, & habita ibi. c. 3. §. 34. p. 264
11. Habitabat iuxta puteum nomine viuentis, & videntis. c. 15. §. 47. p. 88
22. Collidebantur in vtero eius paruuli. c. 14. §. 47. p. 28. c. 18. §. 12. p. 244
27. Habitabat in tabernaculis. c. 17. §. 53. p. 223
- c. 19. §. 114. p. 356
33. Paruipendens quod primogenita vendidisset. c. 21. §. 6. p. 391
- Cap. XXVII. v. 3. Cum venatu aliquid apprehenderis, fac mihi inde pulmentum. c. 18. §. 61. p. 71
5. Quod cum audisset Rebecca &c. c. 18. §. 79. p. 82
8. Acquiesce consilijs meis, & pergens ad gregem affer mihi duos hædos optimos. c. 14. §. 47. p. 28
14. Parauit illa cibos. c. 19. §. 104. p. 350.
15. Vestibus Esau valde bonis. c. 17. §. 72. p. 233
17. Multiplicabo semen tuum. c. 23. §. 12. p. 454
22. Vox quidem Iacob est. c. 15. §. 7. p. 66
28. Det tibi Deus de rore cœli. c. 19. §. 114. p. 356.
- Cap. XXVIII. v. 11. Dormiuit in eodem loco. c. 17. §. 53. p. 223
- Cum venisset ad quemdam locum. ibi. c. 19. §. 96. p. 345
12. Vidit in somnis scalam. c. 17. §. 65. p. 229. c. 18. §. 34. p. 256
- Cap. XXIX. v. 9. Ecce Rachel veniebat cum ouibus. c. 16. §. 6. p. 156.
12. Festinans nuntiauit patri suo. c. 18. §. 74. p. 279
- Cap. XXXI. v. 1. De illius facultate ditatus, factus est inclytus. c. 14. §. 92. p. 53
19. Furata est idola patris sui. c. 18. §. 48. p. 264
22. Nuntiatum est Laban die tertio quod fugeret Iacob. c. 18. §. 74. p. 279
24. Caue ne quidquam asperè loquaris contra Iacob. c. 23. §. 6. p. 451
27. Cur, ignorante me, fugere voluisti? c. 15. §. 55. p. 92.
- Cap. XXXII. v. 28. Nequaquam Iacob appellabitur nomen tuum. c. 15. §. 123. p. 131
29. Benedixit ei in eodem loco. c. 19. §. 110. p. 353.
- Cap. XXXIII. v. 4. Ipse progrediens adorauit. c. 15. §. 121. p. 131
7. Putabam nos ligare manipulos in agro. c. 16. §. 22. p. 165. & §. 1. p. 153
- Cap. XXXIV. v. 30. Turbastis me, & odiosum fecistis. c. 14. §. 29. p. 19
- Cap. XXXV. v. 4. Infodit ea subter terebinthium. c. 18. §. 48. p. 264
5. Non sunt ausi persequi recedentes. c. 18. §. 48. p. 264.
8. Mortua est Debora. c. 18. §. 60. p. 271
- Cap. XXXVII. v. 2. Pascebat gregem cum fratribus suis. c. 15. §. 2. p. 63
9. Vidi per somnium quasi solem, & lunam, &c. c. 19. §. 14. p. 298
23. Nudauerunt eum tunica talaria. c. 16. §. 57. p. 184.
31. Tulerunt tunicam eius. c. 18. §. 78. p. 281. c. 19. §. 69. p. 329
32. Vide vtrum tunica filij tui sit, an non. c. 15. §. 40. p. 84
33. Tunica filij mei est. c. 16. §. 14. p. 160
- Cap. XXXVIII. v. 11. Esto vidua in domo patris tui. c. 14. §. 7. p. 6.
20. Misit Iudas hædum per pastorem suum. c. 15. §. 48. p. 88
24. Producite eam, vt comburatur. c. 19. §. 74. p. 33.
- Cap. XXXIX. v. 12. Relicto in manu eius pallio, fugit. c. 15. §. 145. p. 145
16. In argumentum fidei retentum pallium ostendit. c. 16. §. 13. p. 159.
- Cap. XL.

Sacra Scriptura.

- Cap. XL. v. 13.* Restituet te in gradum pristinum. c. 18. §. 78. p. 281
 Recordabitur Pharao ministerij tui, ibid. c. 15. §. 146. p. 145
 Tres adhuc dies sunt. ibid. cap. 21. §. 24. p. 401.
 16. Et ego vidi somnium, quod tria canistra farinae. &c. cap. 17. §. 10. p. 195
Cap. XL. v. 1. Post duos annos vidit Pharao somnium. c. 21. §. 24. p. 401
 17. Putabam me stare super ripam fluminis. c. 14. §. 65. p. 38
 42. Vestiuit eum stola byssina. c. 16. §. 57. p. 184
 55. Ite ad Ioseph. c. 24. §. 39. p. 493
Cap. LXII. v. 21. Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum. cap. 14. §. 64. p. 38. cap. 19. §. 56. p. 322
 24. Auertit se parumper, & fleuit. c. 18. §. 89. p. 288
 25. Tollens Simeon, & ligans &c. c. 18. §. 49. p. 264
 37. Trade illum in manu mea. c. 15. §. 27. p. 76. c. 18. §. 11. p. 244
Cap. XLIII. v. 11. Si sic necesse est, facite quod vultis. cap. 18. §. 11. p. 244
 16. introduc viros domum, & occide victimas. cap. 14. §. 39. p. 24. cap. 15. §. 56. p. 93
Cap. XLV. v. 4. Ego sum Ioseph frater vester. cap. 19. §. 40. p. 312. cap. 23. §. 3. p. 450.
 8. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum. c. 16. §. 44. p. 177
Cap. XLVI. v. 34. Detestantur Ægyptij omnes pastores ouium. cap. 17. §. 43. p. 216
Cap. XLVII. v. 29. Facies mihi misericordiam, & veritatem. cap. 19. §. 106. p. 351
Cap. XLVIII. v. 17. Videns Ioseph quod posuisset pater suus dexteram manum, &c. c. 14. §. 97. p. 56
Cap. XLIX. v. 3. Ruberi primogenitus meus. c. 23. §. 5. p. 451
 5. Simeon, & Leui fratres. cap. 15. §. 61. p. 96.
 6. In consilium eorum non veniat anima mea. c. 14. §. 29. p. 18.
 7. Maledictus furor eorum. cap. 19. §. 24. p. 303
 8. Manus tua in ceruicibus inimicorum tuorum. c. 17. §. 11. p. 195
 9. Catulus leonis Iuda. c. 20. §. 39. p. 385
 19. Gad accinctus præliabatur. cap. 15. §. 71. p. 101
 32. Collegit pedes suos. c. 19. §. 110. p. 354
Cap. L. v. 16. Pater tuus præcepit nobis. cap. 19. §. 56. p. 322
 19. Nolite timere, num Dei possumus resistere voluntati? c. 14. §. 34. p. 21

Ex Exodo.

- Cap. I. v. 10.* Venite, sapienter opprimamus eum. c. 22. §. 24. p. 426
 17. Timuerunt obstetrices Deum. cap. 23. §. 7. p. 452.

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

22. Quidquid masculini sexus natum fuerit, in flumen projcite. c. 14. §. 91. p. 53. c. 15. §. 58. p. 94. c. 23. §. 33. p. 466.
Cap. II. v. 12. Cum circumspexisset huc atque illuc, & nullum adesse vidisset, &c. c. 17. §. 42. p. 216.
 15. Fugiens de conspectu eius, moratus est in terra Madian. c. 15. §. 14. p. 126
 Audiuit Pharao sermonem hunc. ibid. c. 15. §. 140. p. 142
 16. impletis canalibus, adaquare cupiebant greges. cap. 16. §. 46. p. 178. cap. 21. §. 7. p. 391
 23. Ascendit clamor eorum. cap. 21. §. 5. p. 390
Cap. III. v. 1. Moyses pascebat oves. c. 15. §. 109. p. 123
 2. Apparuit ei Dominus in flamma ignis. c. 14. §. 38. p. 23. c. 24. §. 36. p. 491
 Videbat quod rubus arderet. ibid. cap. 22. §. 3. p. 413
 3. Vadam, & videbo. c. 23. §. 41. p. 470
 5. Solue calceamentum de pedibus tuis. c. 15. §. 118. p. 128. & §. 137. p. 140
 7. Clamorem eius audiui. c. 15. §. 3. p. 63
 10. Veni, & mittam te ad Pharaonem. c. 14. §. 61. p. 36. c. 22. §. 24. p. 426
Cap. IV. v. 10. Impeditioris, & tardioris lingua sum. c. 22. §. 44. p. 437
 12. Perge igitur & ego ero in ore tuo. c. 14. §. 61. p. 36
 14. Iratus Dominus in Moysen. cap. 24. §. 1. p. 473
 24. Cum esset in itinere in diuersorio. cap. 14. §. 87. p. 50. c. 24. §. 1. p. 473
Cap. V. v. 1. Dimitte populum meum. c. 18. §. 66. p. 274. & §. 83. p. 284
 3. Deus Hebræorum vocauit nos. cap. 24. §. 24. p. 485
Cap. V. v. 1. Ecce constitui te Deum Pharaonis. c. 22. §. 24. p. 426
 10. Versa est in colubrum. c. 17. §. 72. p. 233. c. 19. §. 35. p. 309
 12. Deorauit Aaron virgas eorum. cap. 14. §. 51. p. 30. cap. 16. §. 64. p. 188. c. 17. §. 37. p. 213
 20. Eleuans virgam, percussit aquam. c. 23. §. 33. p. 466
Cap. VIII. v. 8. Orate Dominum, vt auferat ranas à me, & à populo meo. cap. 15. paragr. 48. p. 88. & paragr. 49. p. 89.
 9. Constitue mihi, quando deprecet pro te. c. 14. §. 30. p. 19. & §. 77. p. 44
 19. Rogate pro me. c. 15. §. 124. p. 132
Cap. IX. v. 3. Extendit Moyses virgam in cælum. c. 22. §. 21. p. 424
 23. Dominus dedit tonitrua &c. cap. 21. §. 5. p. 390
 24. Grando, & ignis mixta pariter ferebantur. c. 15. §. 54. p. 92
Cap. X. v. 28. Recede à me, & caue. cap. 17. §. 38. p. 213
Cap. XIV. v. 9. Cum persequerentur Ægyptij vestigia præcedentium. cap. 22. §. 13. p. 420
 10. Timuerunt valde, clamaueruntque ad Dominum. c. 16. §. 49. p. 179
 15. Nuntiatum est Regi Ægyptiorum, quod fugisset

Index Locorum

- gisset populus. c. 17. §. 7. p. 193.
 Extende manum tuam super mare. *ibid.* c. 17. §. 51. p. 222.
 Quid clamas ad me? *ibid.* cap. 22. §. 52. p. 441
 19. Tollens se Angelus Dei &c. c. 23. §. 34. p. 467. & c. 15. §. 107. p. 122
 20. Erat nubes tenebrosa. c. 18. §. 3. p. 239. & §. 24. p. 251
 Stetit inter castra Ægyptiorum. c. 15. §. 110. p. 124. & c. 22. §. 37. *ibid.* p. 433
 24. Ecce respiciens Dominus super castra Ægyptiorum. c. 15. §. 104. p. 120
 25. Fugiamus Istaëlem. c. 17. §. 47. p. 219. c. 18. §. 16. p. 246
 Dominus pugnat pro eis contra nos. *ibid.* c. 14. §. 72. p. 42
 Subuertit rotas curruum. *ibid.* c. 17. §. 48. p. 219.
 17. Inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. c. 14. §. 77. p. 45
 28. Nec vnus quidem superfuit ex eis. c. 23. §. 17. p. 457
Cap. XV. v. 1. Cantemus Domino &c. c. 18. §. 3. p. 239
 19. Ingressus est eques Pharaon cum curribus &c. c. 15. §. 25. p. 75.
 20. Sumpsit Maria Prophetisa soror Aaron tympanum c. 16. §. 49. p. 179
Cap. XVII. v. 6. En ego stabo ibi coram te super petram Oreb. c. 14. §. 42. p. 25.
Cap. XVIII. v. 11. Nunc cognoui quia magnus Dominus. c. 19. §. 37. p. 310
 12. Obtulit Iethro cognatus Moyfi holocausta. c. 16. §. 12. p. 159
 33. Ad pedes eiusdem tunicæ per circuitum quasi mala punica. c. 18. §. 80. p. 282
Cap. XX. v. 12. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen. c. 24. §. 5. p. 475
Cap. XXII. v. 1. Fac nobis Deos. c. 18. §. 37. p. 258
 4. Hi sunt dii tui &c. c. 15. §. 56. p. 93. c. 19. §. 22. p. 302
 Fecit ex eis vitulum conflatilem. c. 14. §. 72. *ibid.* p. 42
 Cum ille accepisset, formauit opere fusorio. c. 15. §. 10. p. 68.
 5. Edificauit altate coram eo. c. 17. §. 23. p. 203
 6. Surgentes mane obtulerunt holocausta. c. 16. §. 34. p. 171
 7. Vade, descende, peccauit populus tuus. c. 15. §. 75. p. 103
 9. Dimittè me, vt irascatur furor meus. c. 19. §. 9. p. 295
 14. Placatus est Dominus, ne faceret malum. c. 14. §. 2. p. 3. c. 19. §. 27. p. 305. & c. 14. §. 33. p. 32
 17. Vlulatus pugnae auditur in castris. c. 22. §. 30. p. 429
 20. Arripiens vitulum. c. 18. §. 38. p. 259
 21. Quid tibi fecit hic populus? c. 15. §. 44. p. 86.
Cap. XXXIII. v. 2. Mittam præcursores tui Angelum. c. 14. §. 101. p. 59
 3. Non ascendam tecum, quia populus duræ cernicis es. c. 14. §. 2. p. 3
 11. Loquebatur autem Dominus ad Moysem facie ad faciem. c. 19. §. 9. p. 295
Cap. XXXIV. v. 30. Videntes Aaron, & filij Istaël cornutam Moyfis faciem. c. 19. §. 13. p. 297. & §. 27. p. 305
 33. Posuit velamen super faciem suam c. 15. §. 70. p. 100. & §. 75. p. 103
- Ex Leuitico.*
- Cap. VIII. v. 35.* Die, ac nocte manebitis &c. c. 15. §. 99. p. 117
Cap. XIX. v. 18. Non quæras vltionem. c. 21. §. 11. p. 393.
- Ex Numeris.*
- Cap. V. v. 2.* Eijciant de castris omnem leprosum. c. 14. §. 17. p. 11.
Cap. X. v. 4. Si semel clangueris, venient ad te Principes. c. 19. §. 108. p. 352.
 9. Clangetis vlulantibus tubis. cap. 19. §. 108. p. 352
 21. Proficiscamur ad locum, quem Dominus &c. c. 19. §. 37. p. 310
Cap. XI. v. 11. Cur afflixisti seruum tuum? c. 19. §. 21. p. 342
Cap. XII. v. 10. Apparuit candens lepra quasi nix. c. 14. §. 17. p. 11.
 13. Clamauit Moyfes ad Dominum. c. 14. §. 84. p. 48.
 15. Exclusa est itaque extra castra septem diebus. c. 14. §. 24. p. 16
Cap. XIII. v. 54. Ibi vidimus monstra quædam c. 22. §. 53. p. 442
Cap. XIV. v. 4. Reuertamur in Ægyptum. c. 15. §. 147. p. 146
 9. Recessit ab eis omne præsidium. c. 22. §. 53. p. 442.
Cap. XVI. v. 3. Cur eleuauimini super populum Dei. c. 19. §. 13. p. 297
 4. Quod cum audisset Moyfes, cecidit pronus. c. 18. §. 88. p. 287
 48. Stans inter mortuos, ac viuentes pro populo deprecatus est. c. 19. §. 30. p. 306
Cap. XVII. v. 5. Quem ex his elegero, germinabit virga eius. cap. 24. §. 23. p. 485.
Cap. XX. v. 11. Cum eleuasset Moyfes manum. c. 21. §. 9. p. 392
 18. Loquimini ad petram coram eis. c. 14. §. 98. p. 57.
Cap. XXI. v. 7. Ora, vt tollat à nobis serpentes. c. 22. §. 48. p. 439
 8. Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo. cap. 15. §. 50. p. 89. & §. 112. p. 125.
Cap. XXII. v. 14. Noluit Balaan venire nobiscum. c. 15. §. 32. p. 79
 23. Cernens asina Angelum. c. 14. §. 87. p. 50. c. 16. §. 36. p. 172. c. 18. §. 22. p. 250. & c. 20. §. 23. p. 375
 25. Verberabat eam c. 14. §. 91. p. 52
 27. Iratus vehementius cædebat fuste latera eius. cap. 18. §. 50. p. 265. & c. 14. §. 96. p. 55
 28. Cur percutis me? c. 19. §. 3. p. 291.
Cap. XXIII. v. 3. Cum abiisset velociter, occurrit illi Deus. c. 15. §. 66. p. 98
 Sta paulisper iuxta holocausta. *ibid.* c. 15. §. 65. p. 98.

Sacræ Scripturæ.

- Vadam, si fortè occurrat mihi Dominus. *ibid.*
c. 16. §. 37. p. 172
 4. Dominus posuit verbum in ore eius. *c. 24. §. 9.*
 p. 477.
 13. Veni mecum in alterum locum. *c. 15. §. 51.*
p. 90. & §. 58. p. 94
Cap. XXIV. v. 10. Complofis manibus, ait: Ad
 maledicendum inimicis meis vocavi te. *c. 15.*
§. 32. p. 79
 13. Quidquid Dominus dixerit hoc loquar. *c. 16.*
§. 37. p. 172
 14. Dabo consilium, quid populus tuus po-
 pulo huic faciat. *c. 16. §. 59.* p. 185
Cap. XXV. v. 1. Fornicatus est populus cum filia-
 bus Moab. *c. 17. §. 12.* p. 196
 2. Vocauerunt eos ad sacrificia sua. *c. 15. §. 83.*
 p. 108.
Cap. XXVII. v. 1. Accesserunt filia Salphat. *c. 14.*
§. 20. p. 13
Cap. XXXV. v. 21. Percussor homicidij reus erit,
 cognatus occisi statimvt &c. *c. 14. §. 17. p. 11.*
 & §. 118. p. 12

Ex Deuteronomio.

- Cap. II. v. 9.* Non dabo tibi quidquam de terra
 eorum. *c. 17. §. 77.* p. 236
Cap. XXI. v. 19. Filius noster iste proteruus, &
 contumax est. *c. 18. §. 46.* p. 263
 21. Lapidibus eum obruet populus Ciuitatis.
c. 18. §. 52. p. 266
 22. Adiudicatus morti, appensus fuerit in pa-
 tibulo. *c. 21. §. 24.* p. 400
 23. Oculum pro oculo. *c. 18. §. 52.* p. 266
Cap. XXXIII. v. 10. Inuenit eum in terra deserta.
c. 20. §. 6. p. 364
 25. Sicut dies iuuentutis tuæ, *c. 19. §. 101.*
 p. 348
Cap. XXXIV. v. 4. vidisti eam oculis tuis &c. *c. 14.*
§. 100. p. 58

Ex Iosue.

- Cap. II. v. 12.* Iurate mihi per Dominum, *c. 21.*
§. 35. p. 407
 15. Dimisit ergo eos per funem. *c. 17. §. 49.*
 p. 220.
 18. Signum fuerit funiculus iste coccineus. *c. 19.*
§. 66. p. 327
 21. Appendit funiculum coccineum in fenestra
c. 22. §. 4. p. 414.
Cap. VI. v. 19. Quidquid auri, & argenti fuerit, &c.
c. 24. §. 26. p. 486
 20. Muri illicò corruerunt. *c. 22. §. 4.* p. 414
 Igitur omni populo vociferante, *ibid. c. 18. §. 9.*
 p. 243
 22. Producite eam. *c. 21. §. 35.* p. 407
Cap. VII. v. 4. statim terga vertentes percussi
 sunt. *c. 22. §. 48.* p. 439
 5. Percussi sunt à viris virbis Haï. *c. 20. §. 36*
 p. 383
 8. Mi Domine Deus, quid dicam? *c. 24. §. 21.*
 p. 483
 14. Accedatis manè singuli. *c. 24. §. 13.* p. 479.
 &c. *c. 14. §. 20.* p. 13.
 21. Regulam autem quinquaginta siclorum
 &c. *c. 14. §. 14.* p. 10
Cap. VIII. v. 18. Leua clypeum. *c. 22. §. 9.*
 p. 417
Cap. IX. v. 15. Fecit Iosue cum eis pacem. *c. 21.*
Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

- §. 6. p. 391
Cap. X. v. 5. Congregati igitur, ascenderunt
 quinque Reges. *c. 22. §. 38.* p. 434
Cap. XV. v. 18. Suspirauitque vt sedebat in asino
c. 19. §. 105. p. 350.

Ex Iudicibus.

- Cap. I. v. 1.* Quis ascendet ante nos? *c. 20. §. 39*
 p. 385.
Cap. III. v. 17. Obtulit Munera Eglon Regi. *c. 16.*
§. 7. p. 156
 20. Verbum Dei habeo ad te. *cap. 18. §. 28.*
 p. 253
Cap. IV. v. 3. Clamauerunt filij Israël ad Domi-
 num. *c. 20. §. 35.* p. 382
 8. Si veneris mecum, vadam. *c. 14. §. 12*
 p. 9
 17. Sifara fugiens peruenit ad tentorium Iaël.
c. 15. §. 152. p. 149
 21. ingressa absconditè, & cum silentio, &c.
c. 20. §. 34. p. 382
 Tulit Iaël vxor Haber clauum, &c. *ibid. c. 21.*
§. 25. p. 401
Cap. V. v. 20. stellæ manentes in ordine, & cursu
 suo. *c. 15. §. 90.* p. 112
 De cælo dimicatum est contra eos. *ibid. c. 21.*
§. 25. p. 401
Cap. VI. v. 11. Cùm Gedeon filius eius excu teret
 &c. *c. 22. §. 7.* p. 416
 16. Percuties Madian quasi vnum virum. *c. 14.*
§. 23. p. 15.
 18. Ne recedas hinc donec reuertar ad te. *§. 24.*
§. 34. & 36
 19. Venit Angelus Domini &c. *c. 18. §. 34.*
 p. 256
 25. Destrues aram Baal. *c. 14. §. 90.* p. 52
Cap. VII. v. 13. Videbatur mihi quasi subcineri-
 ceus panis ex hordeo volui. *c. 17. §. 27.*
 p. 205
Cap. VIII. v. 1. Quid est hoc, quod facere volui-
 sti. *c. 17. §. 5.* p. 192
 Iurgantes fortiter, & propè vim inferentes. *ibid.*
c. 24. §. 11. p. 478
 2. quid enim tale facere potuit, quale vos feci-
 stis? *c. 19. §. 39.* p. 312.
 24. Date mihi in aures ex præda vestra. *c. 15. §. 78.*
 p. 105
 27. Fecit ex eo Gedeon Ephod. *c. 14. §. 90.*
 p. 52
Cap. IX. v. 3. Inclinauerunt cor eorum post Abi-
 melech &c. *c. 15. §. 42.* p. 85
 6. Constituerunt Regem Abimelech, &c. *c. 15.*
§. 23. p. 74
 15. Si verè me Regem vobis constituitis, veni-
 te, &c. *c. 15. §. 28.* p. 77
 28. Quis est Abimelech? *c. 19. §. 119.*
 p. 359
 39. Ecce de monte multitudo descendit. *c. 15.*
§. 67. p. 99
 49. Ceitatum ramos de arboribus præcidentes.
c. 15. §. 81. p. 107
Cap. XIV. v. 5. Apparuit catulus leonis. *c. 23.*
§. 21. p. 459
 16. Fundebat apud Sanson lachrymas. *c. 18.*
§. 70. p. 277
 19. Itatus nimis ascendit in domum patris sui;
c. 15. §. 142. p. 143
Cap. XV. v. 5. Adhuc stantes in stipula con-
 cremati sunt. *c. 14. §. 87.* p. 50
 RIT 2 6. Combu

Index Locorum

6. Combuferunt tam mulierem, quam patrem eius. c. 18. §. 70. p. 277
14. Irruit spiritus Domini in eum c. 18. §. 82. p. 283.
15. Interfecit in ea mille viros. c. 23. §. 22. p. 459
Inuentam maxillam, id est mandibulam asini &c. ibid. c. 18. §. 43. p. 261
16. In maxilla asini &c. c. 22. §. 2. p. 413
Percussit mille viros. ibid. c. 15. §. 100. p. 118
Deleui eos. ibid. c. 22. §. 51. p. 441
19. Fons inuocantis de maxilla. c. 14. §. 59. p. 35.
- Cap. XVI. v. 6.* Dic mihi, obsecro, in quo sit tua maxima fortitudo. c. 14. §. 58. p. 35.
18. Ascenderunt, assumpta pecunia, quam promiserant. c. 15. §. 48. p. 88
19. Rasit septem crines eius. c. 18. §. 26. p. 252
Statim ab eo fortitudo diceffit. ibid. c. 22. §. 2. p. 413
21. Statim eruerunt oculos eius. c. 22. §. 5. p. 414
31. Descendentes fratres eius, &c. c. 21. §. 21. p. 399.
- Cap. XVII. v. 8.* Peregrinari voluit &c. c. 18. §. 17. p. 247.
10. Mane apud me. c. 17. §. 70. p. 232
- Cap. XVIII. v. 23.* Cur clamas? c. 19. §. 7. p. 294
- Cap. XIX. v. 17.* Vidit senex sedentem hominem. c. 17. §. 78. p. 236
- Cap. XX. v. 13.* Trade homines de Gabaad. c. 17. §. 69. p. 232
- Ex I. Regum.*
- Cap. I. v. 10.* Cum esset Anna amaro animo, orauit. c. 15. §. 52. p. 91
- Cap. II. v. 22.* Nescientes Dominum, nec officium sacerdotum. c. 17. §. 32. p. 209
29. Quare calce abiecastis victimam meam? c. 18. §. 84. p. 285.
- Cap. III. v. 5.* Cucurrit ad Heli. c. 15. §. 60. p. 95.
- Cap. IV. v. 13.* Heli sedebat super cellam. c. 18. §. 76. p. 280
- Cap. V. v. 2.* Intulerunt eam in templum Dagon. c. 15. §. 68. p. 99
3. Ecce Dagon iacebat pronus. c. 18. §. 68. p. 275.
c. 19. §. 18. p. 300
4. Caput Dagon, & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant. c. 20. §. 33. p. 381
- Cap. VI. v. 7.* Facite plaustrum nouum vñum. c. 15. §. 117. p. 128
14. Dauid saltabat totis viribus. c. 15. §. 110. p. 123
- Cap. VIII. v. 3.* Aceperunt munera, &c. c. 15. §. 18. p. 72
5. Constitue nobis Regem, vt iudicet nos. c. 15. §. 17. p. 72
6. Displicuit sermo in oculis Samuëlis. c. 15. §. 134. p. 139
- Cap. IX. v. 8.* Ecce inuenta est in manu mea quarta pars stateris. c. 18. §. 8. p. 242
- Cap. XI. v. 13.* Non occiderur quisquam in die hac. c. 19. §. 64. p. 326
- Cap. XIII. v. 5.* Philisthijm congregati sunt ad præliandum. c. 17. §. 9. p. 194
19. Pefellit eum, & reduxit secum. c. 17. §. 13. p. 197
22. Cum venisset dies prælij non est inuentus ensis. c. 15. §. 5. p. 65
- Cap. XIV. v. 4.* Nomen vni Boses, & nomen alteri Sene. c. 14. §. 44. p. 26
13. Ascendit Ionathas manibus, & pedibus reptans. c. 15. §. 74. p. 103
15. Factum est miraculum in castris. c. 15. §. 5. p. 65
- Cap. XV. v. 2.* Recensui, quæ fecit Amalec Israël. c. 15. §. 45. p. 86
3. Percute Amalec &c. c. 14. §. 53. p. 32. c. 24. §. 4. p. 474
6. Discedite ab Amalec, ne fortè &c. c. 16. §. 12. p. 159
9. Pepercit Saül, & populus eius Agag. c. 24. §. 4. p. 474
1. Nuntiatum est Samuëli eò quòd venisset Saül. c. 18. §. 62. p. 272
- Cap. XVI. v. 1.* Vsquequò tu luges Saül? c. 14. §. 53. p. 32
- Cum ego proiecerim eum. ibid. c. 22. §. 20. p. 424.
7. Ne respicias vultum eius. c. 14. §. 68. p. 40.
- Abieci eum. ibid. c. 15. §. 39. p. 83
11. Numquid iam completi sunt filij? c. 17. §. 68. p. 231
- Reliquus est paruulus, & pascit oues. ibid. c. 14. §. 52. p. 31.
15. Dixerunt serui Saül ad eum: Ecce &c. c. 14. §. 85. p. 49. c. 22. §. 34. p. 432
23. Dauid tollebat cytharam &c. c. 14. §. 55. p. 33. c. 18. §. 13. p. 245
- Cap. XVII. v. 6.* Corui deferebant ei panem &c. c. 24. §. 5. p. 475
7. Hastile hastæ eius erat quasi liciatorium. c. 17. §. 4. p. 191
25. Virum, qui percusserit eum, ditabit Rex. c. 23. §. 9. p. 453
31. Pugnabat aduersus Philisthæum. c. 18. §. 83. p. 284
33. Hic vir bellator est ab adolescentia sua. c. 15. §. 26. p. 76
34. Veniebat leo, vel vrsus, & tollebat arietem. c. 53. §. 20. p. 458
- Pascebat seruus tuus patris sui gregem. ibid. c. 15. §. 109. p. 123
37. Vade, & Dominus tecum sit. c. 21. §. 32. p. 405
40. Elegit sibi quinque limpidissimos lapides. c. 21. §. 33. p. 406
- Tulit baculum suum, quem semper habebat in manibus. ibid. c. 14. §. 78. p. 45
45. Tu venis ad me cum gladio. c. 22. §. 9. p. 417
46. Auferam caput tuum à te. c. 18. §. 54. p. 267
49. Cecidit in faciem suam. c. 18. §. 2. p. 239
51. Tulit gladium eius. c. 23. §. 40. p. 469
56. Interroga tu, cuius filius sit iste puer? c. 14. §. 55. p. 33
57. Tulit eum Abner, & introduxit coram Saüle. c. 14. §. 11. p. 8.
- Cap. XVIII. v. 4.* Spoliauit se Ionathas tunica. c. 16. §. 12. p. 159. c. 19. §. 43. p. 314. & §. 103. p. 349
10. Tenebat Saül lanceam. c. 15. §. 128. p. 134
c. 18. §. 13. p. 245. & §. 47. p. 263
13. Amouit eum Saül à se. c. 19. §. 70. p. 330
19. Cum deberet dari Merob filia Saül Dauid, c. 23. §. 9. p. 453.
25. Saül cogitabat tradere Dauid. c. 19. §. 2. p. 290
- Cap. 19. v. 5.* Quare ergo peccas in sanguine innoxio? c. 15. §. 140. p. 142
7. Placatis voce Ionathæ iurauit. c. 19. §. 32. p. 308
10. Declinavit Dauid à facie Saül. c. 15. §. 152. p. 148.

Sacræ Scripturæ.

David psallebat manu sua, *ibid.* c. 18. §. 13. p. 245.

13. Tulit Michol statuam &c. c. 17. §. 50. p. 221.

15. Misit Saül nuntios, c. 22. §. 20. p. 424.

16. Cum venissent nuntij &c. c. 22. §. 40. p. 435.

23. Abijt in Naioth in Ramath. c. 22. §. 34. p. 432.

24. Spoliavit ipse se vestimentis suis. c. 16. §. 50. p. 180.

Cap. XX. v. 1. Fugit David de Naioth. c. 15. §. 70. p. 100.

5. Ecce Kalendæ sunt crastino. c. 15. §. 156. p. 151.

14. Non auferes misericordiam tuam à domo mea. c. 19. §. 103. p. 349. & §. 87. p. 340.

26. Non est locutus Saül quidquam. c. 20. §. 12. p. 368.

27. Cur non venit filius Isai nec heri, nec hodie? c. 19. §. 70. p. 330.

31. Filius mortis est. c. 16. §. 32. p. 169.

32. Quare morietur? quid fecit? c. 14. §. 9. p. 7. c. 18. §. 85. p. 285.

33. Arripuit Saül lanceam. c. 15. §. 74. p. 103.

Cap. XXI. v. 3. Si quid habes ad manum, vel quinque panes da mihi. c. 15. §. 53. p. 90.

7. Doeg Idumæus potentissimus pastorum Saül. c. 14. §. 19. p. 12. & c. 18. §. 86. p. 286.

Cap. XXII. v. 5. Noli manere in præsidio. c. 17. §. 56. p. 225.

9. Respondens Doeg Idumæus, qui assistebat &c. c. 15. §. 15. p. 71. c. 16. §. 30. p. 169.

Vidi filium Isai in Noue. *ibid.* c. 16. §. 26. p. 167. c. 18. §. 29. p. 253. & §. 285. p. 285. & §. 86. p. 286.

18. Irruit in sacerdotes Domini. c. 18. §. 52. p. 266. c. 14. §. 52. p. 266. c. 21. §. 15. p. 395.

Cap. XXIII. v. 1. Saluauit David habitatores Ceilæ. c. 22. §. 4. p. 414. c. 15. §. 9. p. 67.

17. Tradent. c. 22. §. 25. p. 426.

Cap. XXIV. v. 5. Præcidit oram clamidis Saül. c. 18. §. 33. p. 256.

10. Quare audis verba hominum? c. 19. §. 76. p. 333. & §. 83. p. 337.

21. Scio quod certissimè regnaturus sis. c. 23. §. 24. p. 461.

23. Abijt ergo Saül in domum suam. c. 22. §. 50. p. 440.

Cap. XXV. v. 10. Quis est Dattid. c. 23. §. 3. p. 450.

15. Homines isti boni satisfuerunt nobis. c. 22. §. 58. p. 445.

18. Tulit ducentos panes, & duos vtres vini. c. 16. §. 2. p. 153.

32. Benedictum eloquium tuum. c. 20. §. 27. p. 377.

37. Emortuum est cor eius intrinsecus. c. 22. §. 42. p. 36.

Cap. XXVI. v. 8. Conclussit Deus inimicum tuum hodie &c. c. 18. §. 64. p. 273. c. 19. §. 63. p. 326.

Perfodiam eum lancea. *ibid.* c. 18. §. 67. p. 275.

10. Viuit Dominus, quia nisi Dominus percussisset eum &c. c. 24. §. 17. p. 481.

17. Tulit igitur David hastam. c. 23. §. 24. p. 461.

19. Maledicti sunt in conspectu Domini &c. c. 14. §. 28. p. 18.

Cap. XXVII. v. 7. Venerunt David, & Abisaj ad populum nocte. c. 24. §. 14. p. 472.

Cap. XXVIII. v. 8. Consuluit David Dominum. c. 18. §. 8. p. 242.

Cap. XXXI. v. 9. Præciderunt caput Saül. c. 18. §. 52. p. 266.

Ex 2. Regum.

Cap. I. v. 6. Casu veni in montem Gelboë. c. 20. §. 20. p. 373.

8. Amalecites ego sum. c. 15. §. 45. p. 86.

10. Tuli diadema, quod erat in capite eius. c. 17. §. 59. p. 226.

Cap. II. v. 14. Surgant pueri, & ludant. c. 23. §. 27. p. 463.

Cap. III. v. 2. Nati sunt filij David in Hebron c. 15. §. 7. p. 66.

12. Fac mecum amicitias. c. 16. §. 55. p. 183.

Cap. IV. v. 4. Cecidit, & claudus effectus est. c. 19. §. 68. p. 328.

11. Homines impij interfecerunt virum innoxium. c. 14. §. 24. p. 15.

Cap. V. v. 1. Venerunt vniuersæ tribus Israël ad David. c. 16. §. 22. p. 164.

6. Non ingredieris huc. c. 15. §. 112. p. 125.

24. Cum audieris sonitum gradientis. c. 22. §. 21. p. 424.

Cap. IX. v. 7. Restituam tibi omnes agros Saül. c. 16. §. 8. p. 156.

10. Operare igitur ei terram. c. 16. §. 9. p. 157.

11. Miphiboseth comedet super mensam meam. c. 16. §. 19. p. 163.

Cap. XI. v. 2. Accidit, vt surgeret David de stratu suo. c. 16. §. 60. p. 185.

Cap. XIII. v. 29. Fecerant ergo pueri Absalom aduersus Amnon. c. 23. §. 28. p. 463.

Cap. XIV. v. 30. Venientes serui Ioab, scissis vestibus suis, dixerunt &c. c. 15. §. 147. p. 146.

Cap. XVI. v. 13. Dimitte eum, vt maledicat. c. 19. §. 79. p. 335.

Cap. XVII. v. 17. Suspendio interijt. c. 16. §. 58. p. 184.

Cap. XVIII. v. 9. Accidit autem, vt occurreret Absalom. c. 15. §. 23. p. 74.

14. Tulit tres lanceas in manu sua. c. 15. §. 157. p. 151.

18. Vocauit titulum nomine suo. c. 14. §. 82. p. 47.

Cap. XIX. v. 9. Rex liberauit nos. c. 23. §. 15. p. 456.

Cap. XX. v. 18. Porro Asael cursor velocissimus. c. 18. §. 25. p. 252.

Cap. XXIII. v. 16. Libauit eam Domino. c. 10. §. 10. p. 367.

Cap. XXIV. v. 16. Erat autem Angelus Domini iuxta aream Arcuna Iebusæi. c. 18. §. 34. p. 256.

Ex 3. Regum.

Cap. II. v. 5. Tu quoque nosti, quæ fecerit mihi Ioab. c. 19. §. 18. p. 300.

Cap. V. v. 6. Mercedem seruatorum tuorum dabo tibi. c. 24. §. 41. p. 489.

Cap. IX. v. 11. Tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida &c. c. 24. §. 41. p. 489.

Cap. X. v. 19. Summitas throni rotunda erat. c. 20. §. 7. p. 365.

Duc manus hinc atque inde tenentes sedile. *ibid.* c. 14. §. 22. p. 14.

Duos leones stabant iuxta manus singulas. *ibid.* c. 17. §. 35. p. 211.

Cap. XI. v. 31. Ecce ego scindam regnum de manu Salomonis. c. 19. §. 83. p. 337.

Cap. XII. v. 6. Inijt Consiliium Rex Roboam. c. 17. p. 15.

Index Locorum

- §. 13. p. 198
 11. Pater meus posuit super vos iugum graue. c. 20. §. 40. p. 385
 16. Quæ nobis pars in Dauid. c. 14. §. 29. p. 18
 19. Recessit Israël à domo Dauid. c. 19. §. 81. p. 336
 26. Dixit Ieroboam in corde suo. c. 19. §. 45. p. 315
 28. Excogitato consilio, fecit duos vitulos aureos. c. 16. §. 56. p. 183
Cap. XIII. v. 1. Ecce vir Dei venit de Iuda. c. 14. §. 73. p. 42. c. 19. §. 45. p. 315
 2. Ecce filius nascetur Domini Dauid. c. 19. §. 25. p. 304
 4. Exaruit manus eius. c. 14. §. 24. p. 16
 Cum audisset Rex sermonem hominis Dei. *ibid.* c. 18. §. 35. p. 257
 15. Veni mecum domum. c. 22. §. 47. p. 438. c. 15. §. 38. p. 83
 19. Fecellit eum, & reduxit secum. c. 19. §. 23. p. 303. c. 20. §. 5. p. 364
 24. Inuenit eum leo in via, & occidit. c. 17. §. 34. p. 210. & §. 36. p. 212
 30. Heu mi frater! c. 14. §. 31. p. 20
 Posuit Cadauer eius in sepulchro suo. *ibid.* c. 17. §. 61. p. 227
 31. Sepelire me in sepulchro, in quo vir Dei sepultus est. c. 19. §. 106. p. 351
Cap. XVII. v. 1. Viuit Dominus Deus Israël. c. 24. §. 10. p. 477
 4. De torrente bibes. c. 21. §. 1. p. 388
 6. Corvi deferebant ei panem. c. 19. §. 1. p. 290
 9. Præcepi ibi mulieri viduæ, vt pascat te. c. 15. §. 133. p. 138
 12. Non habeo panem. c. 14. §. 15. p. 10
 14. Hydria farinae non deficiet. c. 18. §. 75. p. 279
 19. Expandit se, atque mensus est super puerum. c. 15. §. 89. p. 111
 22. Reuersa est anima pueri intra eum. c. 16. §. 5. p. 155
Cap. XVIII. v. 1. Iuit ergo Elias, vt ostenderet se Acab. c. 14. §. 60. p. 36
 17. Non ego turbauit Israël. c. 19. §. 118. p. 358
 21. Ascendens Elias ad omnem populum. c. 23. §. 36. p. 468
 27. Illudebat illis Elias. c. 22. §. 55. p. 443
Cap. XIX. v. 2. Hæc mihi faciant dii, &c. c. 23. §. 26. p. 462. c. 15. §. 129. p. 135
 3. Homo Dei, Rex præcepit, &c. c. 17. §. 22. p. 202
 5. Obdormiuit in umbra iuniperi: & ecce Angelus Domini, &c. c. 14. §. 60. p. 36. & §. 78. p. 45. & 98. p. 57. c. 21. §. 30. p. 404
 6. Respexit, & ecce ad caput suum subcineribus panis. c. 15. §. 130. p. 136. c. 19. §. 97. p. 346
 7. Surge, comede. c. 22. §. 15. p. 426
 10. Zelo zelatus sum pro Domino. c. 15. §. 29. p. 77. c. 21. §. 8. p. 391
 15. Reuertere in viam tuam. c. 21. §. 18. p. 422
Cap. XXI. v. 4. Projiciens se in lectum suum, auertit faciem suam. c. 14. §. 78. p. 45
 7. Grandis auctoritatis es. c. 14. §. 88. p. 51
 13. Canes comedent Iezabel. c. 20. §. 37. p. 384
 19. In loco hoc, quo linxerunt canes sanguinem. c. 22. §. 31. p. 430
Cap. XXII. v. 4. Veniesne mecum ad præliandum? c. 17. §. 66. p. 230
 8. Ego odi eum. c. 20. §. 30. p. 379
 22. Decipies, & præualebis. c. 20. §. 5. p. 364
 30. Dixit itaque Rex Israël ad Iosaphat: sume arma. c. 24. §. 9. p. 483
 34. Vir autem quidam tetendit arcum, &c. c. 15. §. 46. p. 87

Ex 4. Regum.

- Cap. II. v. 9.* Obsecro, vt fiat in me duplex spiritus tuus. c. 14. §. 49. p. 29
 24. Maledixit eis in nomine Domini. c. 14. §. 25. p. 16
 25. Illudebant ei, dicentes: Ascende, Calue. c. 14. §. 76. p. 44
Cap. III. v. 22. Viderunt Moabitæ contra aquas. c. 22. §. 33. p. 431
 27. Arripiens filium suum primogenitum. c. 15. §. 16. p. 71. c. 17. §. 8. p. 200
Cap. IV. v. 1. Ecce creditor venit, vt tollat duos filios meos. c. 14. §. 10. p. 7
 Tu nosti quia seruus tuus, &c. *ibid.* c. 15. §. 111. p. 124
 3. Pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua. c. 18. §. 75. p. 279
 7. Venit illa, & corruit ad pedes eius. *cap. 24.* §. 42. p. 494
 8. Erat ibi mulier magna. c. 24. §. 42. p. 494
 27. Cum venisset ad virum Dei in montem. c. 14. §. 37. p. 22
 29. Tolle baculum in manu tua, & vade. c. 14. §. 6. p. 5
Cap. V. v. 20. Curram post eum. c. 16. §. 18. p. 162
 27. Lepra Naaman adhærebit tibi. c. 14. §. 25. p. 16
Cap. VI. v. 11. Conturbatum est cor Regis. c. 15. §. 122. p. 131
 16. Plures nobiscum sunt. c. 22. §. 26. p. 427
 19. Sequimini me, &c. c. 15. §. 57. p. 93
 22. Pone panem, & aquam coram eis. c. 22. §. 28. p. 418
 30. Vidit omnis populus cilicium. c. 15. §. 76. p. 104. & §. 87. p. 110
Cap. VII. v. 6. Dominus sonitum audire fecerat. c. 22. §. 8. p. 428
Cap. VIII. v. 19. Noluit Dominus disperdere Iudam. c. 21. §. 34. p. 406
Cap. IX. v. 1. Accinge lumbos tuos, &c. c. 14. §. 6. p. 5
 30. Porro Iezabel introitu eius audito, &c. c. 14. §. 67. p. 39
Cap. XIII. v. 20. Mortuus est Elisæus. c. 18. §. 55. p. 268
 Factum est igitur mane, &c. *ibid.* c. 21. §. 16. p. 396
Cap. XVII. v. 33. Cum Dominum colerent, dijs quoque suis seruebant. c. 18. §. 62. p. 272
Cap. XIX. v. 10. Non te seducat Deus tuus. c. 21. §. 40. p. 410
 16. Audi omnia verba Sennacherib. c. 21. §. 40. p. 410
Cap. XX. v. 9. Vis, vt ascendat umbra? c. 16. §. 25. p. 166
 11. Inuocauit itaque Isaias Propheta Dominum. c. 15. §. 138. p. 140
Cap. XXIII. v. 16. Vidit ibi sepulchra. c. 18. §. 55. p. 268
 17. Quis est titulus ille? c. 17. §. 61. p. 227
Cap. XXV. v. 4. Fugit itaque Sedecias. c. 15. §. 77. p. 105.

Sacræ Scripturæ.

Ex lib. 2. Paralipomenon.

- Cap. IX. v. 13. Orabat hic scelestus Dominum. c. 22. §. 56. P. 444
Cap. X. v. 18. Misit Rex Roboan Aduram. c. 20. §. 40. P. 385

Ex Tobia.

- Cap. I. v. 21. Fugiens à Iudæa plagam. c. 21. §. 40. P. 410
Cap. II. v. 10. Contigit autem, &c. c. 19. §. 93. P. 343
Cap. III. v. 8. Tradita fuerat septem viris. c. 22. §. 12. P. 419
Cap. IV. v. 9. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. c. 17. §. 76. P. 235
Cap. VI. v. 4. Apprehende brachiam eius. c. 17. §. 51. P. 222
14. Audio quia tradita est septem viris. c. 18. §. 21. P. 249
Cap. XI. v. 18. Ingressa est post septem dies Sara. c. 19. §. 107. P. 352
Cap. XII. v. 9. Eleemosyna à morte liberat. c. 19. §. 107. P. 352
17. Quando orabas cum lachrymis. c. 21. §. 23. P. 400
Cap. XIV. v. 2. Completis annis centum duobus sepultus est. c. 19. §. 107. P. 352

Ex Iudith.

- Cap. I. v. 12. Indignatus Nabuchodonosor Rex, &c. c. 23. §. 37. P. 468
Cap. V. v. 25. Si non est offensa populi huius, &c. c. 24. §. 8. P. 476
Cap. VI. v. 7. Tunc Holophernes præcepit seruis suis. c. 24. §. 8. P. 477
Cap. X. v. 16. Hoc autem scias quoniam cum steteris in conspectu Holophernis. c. 20. §. 17. P. 371
17. Statim captus est in suis oculis. c. 23. §. 32. P. 465
Cap. XII. v. 12. Tunc introiuit Vagao ad Iudith. c. 23. §. 32. P. 465
Cap. XIII. v. 10. Abscidit caput eius. c. 14. §. 12. P. 8
Cap. XIII. v. 20. Custodiuit me, &c. c. 22. §. 11. P. 419
Cap. XIV. v. 12. Egressi mures de cauernis suis. c. 23. §. 38. P. 469
Cap. XV. v. 1. Fugit mens, & consilium ab eis. c. 15. §. 151. P. 148
14. Vniuersa, quæ Holophernis peculiararia fuisse probata sunt. c. 22. §. 11. P. 419

Ex Esther.

- Cap. III. v. 9. Decerne, vt pereat. c. 19. §. 75. P. 332
Cap. IV. v. 1. In platea media ciuitatis voce magna clamabat. c. 15. §. 132. P. 137
Scidit vestimenta sua, &c. ibid. c. 15. §. 147. P. 146
3. Planctus ingens erat apud Iudæos. c. 15. §. 113. P. 125
Cap. V. v. 3. Quid vis Esther Regina? c. 14. §. 43. P. 26
Cap. VI. v. 1. Iussit sibi afferri historias. c. 20. §. 41. P. 386
Cap. VII. v. 1. Intrauit Rex, & Aman. c. 21. §. 13. P. 394

8. Nedum verbum de ore Regis exierat. c. 22. §. 35. P. 432
Cap. XI. v. 10. Fons parvus creuit. c. 22. §. 35. P. 432
Cap. XV. v. 16. Vidi te Domine quasi Angelum Dei. c. 14. §. 43. p. 26. c. 19. §. 75. P. 332
Cap. XVI. v. 1. Rex magnus Artaxerxes. c. 19. §. 84. P. 338
17. Eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, &c. c. 16. §. 11. P. 158

Ex Iob.

- Cap. I. v. 6. Adfuit inter eos etiam Satan. c. 19. §. 62. P. 325
7. Numquid considerasti seruum meum Iob? c. 19. §. 13. P. 297
11. Tange cuncta, quæ possidet. c. 19. §. 62. P. 325
12. Ecce vniuersa, quæ habet in manu tua sunt. c. 17. §. 33. p. 210. & §. 39. p. 214. c. 20. §. 17. P. 371. c. 22. §. 61. p. 447. c. 14. §. 90. P. 52
Cap. II. v. 3. Tu autem commouisti me aduersus eum. c. 19. §. 62. P. 325
7. Expressus Sathan à facie Domini, percussit Iob. c. 24. §. 30. P. 488
8. Testa saniem radebam. c. 17. §. 24. p. 104. c. 22. §. 7. P. 415
10. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. c. 17. §. 58. P. 226
In omnibus his non peccauit Iob labijs suis. ibid. c. 16. §. 41. P. 175
Cap. III. v. 6. Non computetur in diebus anni. c. 14. §. 83. P. 48
Cap. IV. v. 3. Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti. c. 17. §. 17. P. 199
Cap. V. v. 3. Ego vidi stultum firma radice. c. 22. §. 40. P. 435
Cap. VI. v. 8. Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum. c. 16. §. 51. P. 180
26. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis. c. 17. §. 34. P. 21
Cap. VII. v. 1. Militia est vita hominis. c. 15. §. 9. P. 135. c. 17. §. 30. P. 207
Cap. IX. v. 7. Præcipit foli, & non oritur. c. 19. §. 34. P. 309
Cap. XI. v. 5. Deus loqueretur tecum. c. 13. §. 42. P. 471
Cap. XII. v. 17. Adducit consiliarios in stultum finem. c. 16. §. 65. P. 188
19. Ducit sacerdotes inglorios. c. 19. §. 30. P. 307
Cap. XV. v. 5. Docuit iniquitas tua os tuum. c. 23. §. 39. P. 469
Cap. XVI. v. 2. Consolutores onerosi omnes vos estis. c. 15. §. 150. P. 148
Cap. XIX. v. 15. Oculus fui cæco. c. 20. §. 16. P. 370
17. Conterebam molas iniqui. c. 22. §. 7. P. 415
22. Quare persequimini me sicut Deus. c. 17. §. 24. P. 204
25. Scio quod Redemptor meus viuit. c. 19. §. 88. P. 340
Cap. XXIV. v. 20. Obliuiscatur eius misericordia. c. 19. §. 99. P. 397
Cap. XXXIX. v. 14. Iustitia indutus sum. c. 15. §. 25. P. 75
18. In nidulo meo moriar. c. 23. §. 1. P. 449
Cap. XXX. v. 4. Mandebam herbas, & arborum cortices. c. 15. §. 34. P. 80
Cap. XXXI. v. 1. Si negaui, quod volebant, pauperibus. c. 14. §. 11. P. 8.
Cap. XXXIX.

Index Locorum

- Cap. XXXIX. v. 17. Priuauit eam Deus sapientia.
c. 18. §. 4. p. 239
21. Terram vngula fodit. c. 17. §. 48. c. 18. §. 4.
p. 240
27. In arduis ponet nidum suum. c. 21. §. 37.
p. 408
Cap. XL. v. 18. Ecce absorbebit fluvium. c. 15.
§. 35. p. 80
Cap. XLII. v. 10. Addidit Dominus omnia, quæ-
cumque fuerant Iob, duplicia. c. 15. §. 25. p. 75.
c. 22. §. 61. p. 447

Ex Psalmis.

- Cap. IV. v. 1. Cum invocarem, exaudiuit me Deus
iustitiæ meæ. c. 14. §. 35. p. 21
Cap. XIV. v. 5. Munera super innocentem non ac-
cepit. c. 19. §. 82. p. 337
Cap. XVI. v. 8. Sub umbra alarum tuarum protege
me. c. 17. §. 49. p. 20
Cap. XVII. v. 8. Commota est, & contremuit terra.
c. 22. §. 16. p. 421
Cap. XXI. v. 13. Circumdederunt me vituli multi.
c. 22. §. 23. p. 425
Cap. XXI. v. 9. Nolite fieri sicut equus, & mu-
lus. c. 18. §. 42. p. 261
Cap. XXXIII. v. 11. Diuites egerunt. c. 24. §. 3.
p. 474
12. Venite filii, audite me. c. 20. §. 28. p. 378. c. 23.
§. 19. p. 458
Cap. XXXIV. v. 2. Apprehende arma, & scutum.
c. 18. §. 3. p. 239
Cap. XLVIII. v. 13. Homo cum in honore esset,
non intellexit, &c. c. 15. §. 56. p. 93
Cap. LIV. v. 22. Molliti sunt sermones super
oleum, &c. c. 15. §. 21. p. 73. & §. 38. p. 82
Cap. LV. v. 13. Si inimicus meus maledixisset mi-
hi, sustinuissem utique, &c. c. 15. §. 3. p. 63
Cap. LX. v. 3. Dum anxietur cor meum, in petra
exaltasti me. c. 15. §. 131. p. 136
Cap. LXXIII. v. 19. Ne tradas bestiis animas con-
fidentes tibi. c. 21. §. 19. p. 397
Cap. LXXV. v. 12. Vouete, & reddite Domino.
c. 15. §. 49. p. 89. & §. 52. p. 90
Cap. LXXVI. v. 62. Conclufit in gladio populum
suum. c. 21. §. 15. p. 395
19. Malè locuti sunt de Deo, &c. cap. 15. §. 22.
p. 44
Cap. LXXXI. v. 6. Ego dixi: Dij estis. cap. 14.
§. 39. p. 24
Cap. LXXXVI. v. 5. Homo, & homo natus est in
ea. c. 18. §. 42. p. 261
Cap. LXXXVII. v. 9. Assur venit cum illis. c. 17.
§. 2. p. 190
Cap. XCIX. v. 1. Introite in conspectu eius in exulta-
tione. c. 19. §. 50. p. 318
Cap. CIII. v. 20. Posuisti tenebras, & facta est
nox, &c. c. 15. §. 1. p. 62. c. 17. §. 8. p. 194
Cap. CV. v. 35. Comixti sunt inter gentes. c. 14.
§. 28. p. 18
Cap. CVI. v. 42. Omnis iniquitas opilabit os tuum.
c. 17. §. 21. p. 02
Cap. CVIII. v. 13. Fiant nati eius in interitum.
c. 17. §. 18. p. 200
Cap. CIX. v. 1. Sede à dextris meis. c. 22. §. 60.
p. 446
Cap. CXIV. v. 3. Pone Domine custodiam ori
meo. c. 19. §. 21. p. 302
Cap. CXL. v. 6. Absorti iuncti petrae. c. 19. §. 84.
p. 338

- Cap. CXLIV. v. 19. Voluntatem timentium se
faciet. c. 24. §. 17. p. 481

Ex Prouerbiis.

- Cap. I. v. 33. Qui me audierit, absque terrore quie-
scet. c. 17. §. 16. p. 199
Cap. VI. v. 14. Omni tempore iurgia somniat. c. 16.
§. 58. p. 185
Cap. VII. v. 19. Non est vir in domo sua. c. 20. §. 11.
p. 367
Cap. IX. v. 4. Si quis est parvulus, veniat ad me.
c. 20. §. 29. p. 379
Cap. XI. v. 9. Simulator ore decipit amicum suum.
c. 24. §. 16. p. 481
14. Salus autem, ubi multa consilia. c. 17. §. 39.
p. 214
Cap. XV. v. 18. Vir iracundus prouocat iras. c. 19.
§. 61. p. 325
Cap. XVI. v. 23. Cor sapientis erudiet os eius. c. 22.
§. 41. p. 436
Cap. XVII. v. 2. Servus sapiens dominabitur filiis
stultis. c. 19. §. 72. p. 331
Cap. XVIII. v. 21. Mors eius, & vita in manibus
linguae. c. 23. §. 39. p. 469
Cap. XXIII. v. 1. Quando sederis, ut comedas cum
Principe. c. 19. §. 80. p. 336

Ex Ecclesiaste.

- Cap. III. v. 1. Omnia tempus habent. c. 14. §. 70.
p. 41
20. In cogitatione tua Regi ne detrahas. c. 17.
§. 42. p. 216
Cap. IV. v. 7. Considerans reperi & aliam vanita-
tem sub sole. c. 18. §. 58. p. 270

Ex Canticis.

- Cap. I. v. 3. Nolite me considerare quod fusca sim.
c. 20. §. 38. p. 384
6. Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pa-
scas. c. 14. §. 89. p. 51. & §. 66. p. 38
7. Pulcherrima inter mulieres. c. 24. §. 35. p. 491
9. Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turris. c. 14. §. 8.
p. 6.
16. Lectulus noster floridus. c. 19. §. 95. p. 344
Cap. II. v. 3. Sicut malus inter ligna sylvarum. c. 19.
§. 95. p. 344
5. Fulcite me floribus, quia amore laugeo. c. 15.
§. 11. p. 68
11. Surge, propera, amica mea, c. 17. §. 31. p. 208
12. Flores apparuerunt in terra nostra, vox turtu-
ris audita est. c. 14. §. 4. p. 4. c. 15. §. 115. p. 126
Cap. III. v. 1. In lectulo meo per noctes quasi-
ui, &c. c. 14. §. 104. p. 60. c. 17. §. 31. p. 208.
c. 19. §. 95. p. 344
3. Num, quem diligit anima mea, vidistis? c. 14.
§. 102. p. 59
6. En lectulum Salomonis. c. 17. §. 35. p. 211.
c. 23. §. 37. p. 465
Cap. IV. v. 2. Dentes tui sicut greges tonsarum.
c. 14. §. 80. p. 46
Sicut vitta coccinea labia tua. c. 17. §. 49. p. 220.
c. 22. §. 12. p. 419. c. 14. §. 32. p. 20. c. 19. §. 49.
p. 318. c. 14. §. 8. p. 6. & §. 69. p. 40
4. Sicut turris David collum tuum. c. 17. §. 30.
p. 208. c. 22. §. 10. p. 418
Cap. V. v. 1. Veni in hortum meum soror mea.
c. 15. §. 11. p. 68
4. Ego

Sacræ Scripturæ.

2. Ego dormio &c.c. 15. §. 116. p. 127. & §. 13.
p. 69
3. Spoliaui tunica mea. c. 14. §. 89. p. 51
7. Inuenerunt me custodes, vulnerauerunt me
&c.c. 18. §. 31. p. 255. c. 14. §. 95. p. 55. c. 17. §. 31.
p. 208
Cap. VII. v. 7. Statura tua assimilata est palmæ &c.
c. 14. §. 54. p. 33
Cap. VIII. v. 8. Soror nostra parua &c.c. 14. §. 54.
p. 33

Ex Sapientia.

- Cap. I. v. 1.* Diligite iustitiam &c. cap. 16. §. 54.
p. 182
Cap. IV. v. 1. O quàm pulchra est casta generatio.
c. 17. §. 73. p. 234
9. Ætas senectutis vita immaculata. c. 19. §. 92.
p. 342

Ex Ecclesiastico.

- Cap. II. v. 1.* Sta in iustitia, & timore. c. 15. §. 92.
p. 113
Cap. V. v. 5. De propitiato peccato noli esse sine
metu. c. 18. §. 38. p. 258
Cap. X. v. 8. Regnum à gente in gentem transfer-
tur. c. 19. §. 85. p. 339. c. 14. §. 22. p. 14.
Cap. XXII. v. 30. Ante ignem camini vapor. cap. 15.
§. 141. p. 143
Cap. XXIV. v. 7. Thronus meus in columna nubis.
c. 15. §. 28. p. 77
18. Quasi palma exaltata sum in Cades. cap. 20.
§. 29. p. 379
Cap. XLIII. v. 5. Deiecit exultationem Goliath.
c. 15. §. 152. p. 148
Cap. XLVI. v. 3. Cum leonibus lusit quasi cum
agnis. c. 15. §. 152. p. 148

Ex Isaia.

- Cap. I. v. 4.* Abalienati sunt retrorsum. c. 22. §. 59.
p. 446
Cap. II. v. 2. Erit in nouissimis diebus præparatus
mons, &c. c. 14. §. 54. p. 32
Cap. III. v. 7. In domo mea non est panis. c. 23. §. 33.
p. 466
10. Loquimini nobis placentia. c. 17. §. 34. p. 210
Cap. IV. v. 31. Qui sperant in Domino, mutabunt
fortitudinem. c. 22. §. 8. p. 417
Cap. VI. v. 2. Duabus volabant. c. 16. §. 43. p. 176
2. Seraphin stabant super illum. c. 19. §. 102
p. 348
3. Sanctus, Sanctus, &c. c. 14. §. 62. p. 37
5. Væ mihi, quia tacui &c. c. 24. §. 40. p. 494
Pollutus labijs ego sum. ibid. c. 23. §. 4. p. 450.
6. Volauit ad me vnus de Seraphin. c. 22. §. 19.
p. 423
8. Quem mittam? c. 18. §. 32. p. 255
Cap. VII. v. 18. Et erit in die illa &c. cap. 21. §. 18.
p. 397
24. Cum sagittis, & arcu ingredietur illuc. c. 23.
§. 13. p. 455
Cap. X. v. 1. Scribentes iniustitiam Scripserunt.
c. 21. §. 2. p. 388
Cap. XI. v. 1. Egredietur virga de radice Iesse. c. 23.
§. 4. p. 450
8. Delectabitur infans ab vberibus. c. 17. §. 28. p. 206.
c. 18. §. 1. p. 238
10. Et erit sepulchrum eius gloriosum. cap. 18.
§. 59. p. 270
Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV.

- Cap. XIII. v. 21.* Replebuntur domus eorum dra-
conibus. c. 21. §. 29. p. 403
Cap. XIV. v. 12. Quomodo cecidisti Lucifer. c. 21.
§. 41. p. 410
13. In cælum conscendam &c. c. 15. §. 143. p. 144
18. Omnes Reges gentium, &c. c. 20. §. 19. p. 372
19. Proiectus es de sepulchro tuo. cap. 18. §. 53.
p. 266.
29. De radice colubri egredietur regulus. cap. 19.
§. 6. p. 293. c. 18. §. 86. p. 286
Cap. XXII. v. 16. Quid tu hinc? &c. c. 17. §. 71.
p. 232. c. 18. §. 56. p. 269. & §. 63. p. 272
17. Ecce Dominus asportari te faciet. c. 18. §. 77.
p. 281
Cap. XXIV. v. 25. Erubescet luna, & confundetur
sol. c. 19. §. 4. p. 291
Cap. XXVI. v. 11. Confundantur zelantes popu-
li. c. 21. §. 8. p. 392
Cap. XXXIV. v. 3. De cadaueribus eorum ascendet
foetor. c. 21. §. 17. p. 397
Cap. LXXV. v. 20. Non erit tibi amplius infans
dierum. &c. c. 14. §. 52. p. 38

Ex Ieremia.

- Cap. I. v. 6.* Ecce nescio loqui. c. 23. §. 4. p. 450
Cap. VI. v. 14. Pax, pax, & non erat pax. c. 17. §. 12.
p. 196
Cap. VIII. v. 4. Nunquid qui cadit, non resurget?
c. 19. §. 58. p. 323
Cap. IX. v. 5. Vir fratrem suum deridebit. cap. 16.
§. 52. p. 181
Cap. XII. v. 7. Reliqui domum meam. cap. 21.
§. 12. p. 394
Cap. XXII. v. 6. Fratres tui, & domus patris tui,
&c. c. 15. §. 69. p. 100.
Cap. XLIV. v. 17. Saturati sumus panibus. c. 19.
§. 44. p. 315. c. 19. §. 86. p. 339

Ex Threnis.

- Cap. I. v. 6.* Peccatum peccauit Ierusalem. c. 15. §. 103.
p. 119
11. Vide Domine, & considera quoniam facta
sum vilis. c. 15. §. 135. p. 139
Cap. III. v. 15. Inebriauit me absynthio. c. 15. §. 33.
p. 79

Ex Baruch.

- Cap. VI. v. 15.* Sicut enim vas hominis contractum
inutile efficitur &c. c. 15. §. 8. p. 66
18. Lucernas ascendunt illis. c. 19. §. 8. p. 294

Ex Ezechiele.

- Cap. I. v. 7.* Pedes eorum pedes recti. cap. 19. §. 20.
p. 301
7. Planta pedis eorum quasi planta pedis vitu-
li. c. 22. §. 19. p. 423
10. Similitudo vultus eorum. c. 19. §. 38. p. 311
16. Apparuit rota vna super terram iuxta anima-
lia. c. 14. §. 49. p. 29
Cap. XV. v. 14. Facies vna facies Cherub. c. 19. §. 38.
p. 311
Cap. XIV. v. 14. Immittam in eam famem. c. 19.
§. 55. p. 321
Cap. XVII. v. 3. Aquila grandis magnarum ala-
rum. c. 15. §. 84. p. 109. c. 17. §. 63. p. 228
18. In terra bona super aquas multas plantata es.
cap. 15. §. 157. p. 157
§ § § *Cap. XVIII*

Index Locorum

- Cap. XVII. v. 6.* Ed quoddam eleuatum est cor tuum, c. 15. §. 15. p. 71
Cap. XIX. v. 3. Leo factus est, &c. c. 21. §. 20. p. 398 & §. 36. p. 407
Cap. XXVII. v. 11. Pigmaei, qui erant in turribus tuis. c. 22. §. 43. p. 437
 12. Tu signaculum similitudinis. c. 15. §. 63. p. 97 c. 16. §. 19. p. 163
Cap. XXXIII. v. 11. Viuo ego, dicit Dominus Deus: &c. c. 24. §. 28. p. 387
Cap. XXXVII. v. 4. Olla arida audite verbum Domini. c. 23. §. 25. p. 462

Ex Daniele.

- Cap. I. v. 10.* Si viderit vultus vestros macilentiores, &c. c. 23. §. 33. p. 466
Cap. II. v. 24. Sapientes Babylonis ne perdas. c. 17. §. 52. p. 223
Cap. III. v. 31. Huius statuæ caput ex auro optimo erat. c. 17. §. 32. p. 209
 33. Pedum quædam pars erat ferrea. c. 15. §. 157. p. 151
 34. Abscissus est lapis de monte sine manibus. c. 19. §. 65. p. 327. c. 24. §. 22. p. 484
 49. Daniel postulauit a Rege, & constituit super opera prouinciæ Sidrach. &c. c. 14. §. 99. p. 58
Cap. III. v. 5. Cadentes adorate statuam. c. 18. §. 40. p. 260
 7. Cadentes omnes populi, & tribus, & linguæ adorauerunt statuam. c. 14. §. 46. p. 28
 17. Ecce Deus noster, quem colimus. c. 15. §. 131. p. 137
 46. Non cessabant, qui miserant eos. c. 17. §. 29. p. 207
 48. Erupit, & incendit, quos reperit. c. 22. §. 54. p. 443
 49. Angelus Domini descendit cum Asaria. c. 17. §. 52. p. 223
 50. Fecit medium fornacis, &c. c. 22. §. 27. p. 428
 92. Ecce ego video quatuor viros solutos. c. 23. §. 35. p. 467
Cap. IV. v. 1. Quietus eram in domo mea. cap. 16. §. 43. p. 176
 8. Magna arbor, & fortis. c. 16. §. 53. p. 182
 9. Subter eam habitabant animalia. c. 20. §. 18. p. 372
 Folia eius pulcherrima. ibid. c. 14. §. 76. p. 44
 11. Succidite arborem. c. 17. §. 55. p. 224. cap. 18. §. 23. p. 250
 Ecce vigil, & sanctus de cælo descendit. ibid. c. 15. §. 73. p. 102
 Alligetur vinculo ferreo, & æreo. ibid. c. 18. §. 40. p. 260
 12. Germen radicum eius in terra finite. cap. 15. §. 19. p. 72
 24. Consilium meum placeat tibi, &c. c. 14. §. 86. p. 49
 30. Ex hominibus abiectus est. c. 14. §. 76. p. 44. & §. 46. p. 28. c. 18. §. 51. p. 265
 Fœnum vt bos comedit. ibid. c. 16. §. 40. p. 174
 31. Sensus meus redditus est mihi. c. 14. §. 30. p. 19
 Statua illa magna. ibid. c. 17. §. 57. p. 225
Cap. V. v. 5. Apparuerunt digiti quasi hominis scribentis, &c. c. 24. §. 22. p. 484. c. 15. §. 73. p. 102
 11. Est vit in regno tuo, qui, &c. c. 15. §. 73. p. 102
 20. Depositus est de folio regni sui. c. 20. §. 4. p. 363
 27. Appensus est in statera. c. 14. §. 79. p. 46
 28. Diuisum est regnum tuum, &c. c. 21. §. 34. p. 407. c. 17. §. 18. p. 200

- Cap. VI. v. 22.* Deus meus misit Angelum suum. c. 17. §. 52. p. 223
Cap. VII. v. 3. Quatuor bestia grandes ascendebant de mari. c. 17. §. 4. p. 191. c. 19. §. 67. p. 328. c. 23. §. 37. p. 468
 4. Aspicebam, donec auulsa sunt alæ eius. c. 15. §. 84. p. 108
 10. Iudicium sedit. c. 19. §. 81. p. 336
Cap. VIII. v. 23. Consurge Rex impudens facie. c. 15. §. 144. p. 144
Cap. XIII. v. 22. Angustia sunt mihi vndique. c. 15. §. 80. p. 106
 43. Ecce morior. c. 22. §. 15. p. 421
 Tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me. ibid. c. 19. §. 76. p. 333
 45. Cum duceretur ad mortem, &c. c. 17. §. 20. p. 201
 52. Inueterate dierum. c. 19. §. 92. p. 343
 60. Exclamauit itaque omnis cætus. cap. 22. §. 8. p. 416
 6. Interfecerunt eos, & saluatus est sanguis innoxius. c. 16. §. 35. p. 171

Ex Osea.

- Cap. VI. v. 1.* In tribulatione sua manè consurgent. c. 19. §. 121. p. 359
Cap. VIII. v. 7. Ventum seminabunt. cap. 20. §. 2. p. 362
Cap. VIII. v. 8. Deuoratus est Israël. c. 22. §. 34. p. 431
Cap. X. v. 5. Vaccas Bethabel coluerunt habitatores Samariæ. c. 15. §. 153. p. 149
Cap. X. v. 11. Ephraim vitula docta diligere tritum. c. 16. §. 27. p. 167
Cap. XII. v. 13. In fortitudine sua directus est cum Angelo. c. 15. §. 127. p. 134

Ex Iona.

- Cap. I. v. 2.* Vade in Niniuem ciuitatem grandem. c. 15. §. 74. p. 103
 3. Surtexit Ionas, vt fugeret. c. 17. §. 13. p. 197
 13. Descendit in eam vt iret cum eis in Tharsis. ibid. c. 15. §. 79. p. 106
 4. Nauis periclitabatur conteri. c. 20. §. 26. p. 377
 12. Cessabit mare à vobis. c. 24. §. 27. p. 387
 15. Tulerunt Ionam, & miserunt in mare. c. 20. §. 32. p. 381
 16. Timuerunt viri timore magno. cap. 22. §. 19. p. 429
Cap. II. v. 2. Orauit Ionas ad Dominum. c. 18. §. 36. p. 257
 In voce laudis immolabo tibi. c. 15. §. 52. p. 90
Cap. III. v. 6. Surrexit de folio suo. c. 15. §. 87. p. 110
 8. Clament ad Dominum, in fortitudine. cap. 15. §. 106. p. 121
Cap. IV. v. 1. Putasne bene irasceris super Hedera? c. 19. §. 60. p. 324

Ex Habach.

- Cap. I. v. 16.* Immolabit &c. c. 15. §. 62. p. 96

Ex Zacharia.

- Cap. V. v. 7.* Ecce talentum plumbi portabatur. c. 19. §. 68. p. 329
 7. Ecce duæ mulieres egredientes. c. 17. §. 2. p. 190
 8. Proiecit eam in medio amphoræ. c. 17. §. 41. p. 215

Sacræ Scripturæ.

Ex 1. Machabeorum.

- Cap. III. v. 29. Vidit quòd defecit pecunia de thesauris suis, &c. c. 24. §. 7. p. 476
 Cap. V. v. 41. Cùm appropinquauerit Iudas, & exercitus eius. c. 18. §. 5. p. 240

EX NOVO TESTAMENTO.

Ex Matthæo.

- Cap. II. v. 3. Accipe puerum, & matrem eius. c. 15. §. 91. p. 112
 3. Audiens autem Herodes Rex turbatus est valde. c. 14. §. 40. p. 24. & §. 47. p. 28
 6. Et tu Berthelem terra Iuda. c. 21. §. 39. p. 409
 8. Renuntiate mihi, vt ego veniens adorem eum. c. 15. §. 46. p. 87
 9. Ecce stella, quam viderant. c. 19. §. 98. p. 346
 Cap. III. v. 7. Progenies viperarum. c. 22. §. 30. p. 429. c. 18. §. 23. p. 250
 8. Facite fructum dignum pœnitentiæ. c. 23. §. 30. p. 464.
 Cap. IV. v. 3. Dic vt lapides isti panes fiant. c. 15. §. 56. p. 93
 9. Venite post me, &c. c. 14. §. 57. p. 34
 Hæc omnia tibi dabo. ibid. c. 17. §. 57. p. 225
 Cap. V. v. 4. Beati mites. c. 22. §. 49. p. 440
 14. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. c. 18. §. 80. p. 282.
 44. Diligite inimicos vestros. c. 16. §. 41. p. 175
 Cap. VIII. v. 2. Extendens Iesus manum tetigit eum. c. 14. §. 84. p. 48
 Confestim mundata est lepra. c. 19. §. 52. p. 319
 19. Accedens vnus Scriba ait illi, &c. c. 15. §. 59. p. 94.
 Magister sequar te quocumque ieris. ibid. c. 16. §. 20. p. 163
 18. Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, c. 16. §. 63. p. 187. c. 24. §. 2. p. 473
 Sæui nimis ita vt nemo posset transire. ibid. c. 20. §. 9. p. 366
 29. Quid nobis, & tibi? c. 19. §. 77. p. 334
 30. Venisti huc ante tempus torquere nos. c. 20. §. 31. p. 380. c. 16. §. 10. p. 158
 Cap. IX. v. 2. Remittuntur tibi peccata tua. c. 19. §. 115. p. 356
 Cap. XI. v. 19. Discite à me, quia mitis sum. c. 22. §. 49. p. 440
 29. Venite ad me omnes, qui laboratis. c. 19. §. 12. p. 296
 Cap. XIII. v. 4. Quædam ceciderunt secus viam. c. 21. §. 26. p. 401
 25. Cùm dormirent homines, &c. c. 14. §. 90. p. 52. c. 19. §. 71. p. 330. c. 16. §. 63. p. 183
 Cap. XIV. v. 22. Compulit Iesus discipulis suis ascendere in nauiculam. c. 15. §. 125. p. 133
 33. Qui in nauicula erant, venerunt. cap. 22. §. 3. p. 413
 Cap. XV. v. 12. Scis quia Pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt. c. 14. §. 93. p. 53
 22. Misere mei Domine fili Dauid. c. 18. §. 69. p. 276
 23. Dimitte illam, quia clamat post nos. c. 17. §. 40. p. 215
 32. Conuocatis Discipulis suis dixit: Misereor turbæ. c. 24. §. 37. p. 462
 Cap. XVI. v. 13. Quem dicunt homines esse filium hominis? c. 16. §. 16. p. 161

Fman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

16. Tu es Christus filius Dei viui. cap. 19. §. 17. p. 299
 19. Tibi dabo clauas regni cœlorum. c. 20. §. 21. p. 374
 Cap. XVIII. v. 6. Expedit ei, vt suspendatur molla asinaria, &c. c. 16. §. 63. p. 187
 27. Debitum dimisit ei. c. 14. §. 33. p. 20
 Cap. XX. v. 11. Accipientes murmurabant aduersus patrem familias. c. 19. §. 59. p. 324. & §. 117. p. 358
 20. Accessit ad eum mater filiorum Zebedai. c. 19. §. 116. p. 357
 21. Dic vt sedeant hi duo filij mei. c. 20. §. 21. p. 374.
 22. Potestis bibere calicem? c. 18. §. 68. p. 275
 Nescitis quid petatis. ibid. c. 14. §. 56. p. 33
 24. Audientes decem indignati sunt. c. 20. §. 25. p. 376
 Cap. XXI. v. 17. Eijciebat omnes euentes, & vendentes de templo. c. 14. §. 71. p. 41
 19. Arefacta est continuò ficulnea. c. 19. §. 53. p. 30
 40. Malos malè perdet. c. 15. §. 77. p. 101. c. 17. §. 75. p. 35
 Cap. XXII. v. 7. Perdidit homicidas illos. c. 15. §. 88. p. 111. & §. 95. p. 115
 12. Quomodo huc intrasti? c. 17. §. 21. p. 202
 13. Mittite eum in tenebras exteriores. c. 22. §. 14. p. 420
 16. Magister, scimus quia verax es. c. 18. §. 81. p. 283
 Mittunt ei discipulos suos cum Herodianis. ibid. c. 14. §. 81. p. 47
 41. Congregatis Phariseis, interrogauit eos. c. 16. §. 16. p. 161
 Cap. XXIII. v. 6. Amant primos recubitus in cœlo. c. 16. §. 16. p. 161
 25. Væ vobis Scribæ! c. 22. §. 32. p. 430.
 29. Ædificatis sepulchra Prophetarum. c. 21. §. 22. p. 399
 Cap. XXIV. v. 49. Si cœperit percutere conseruos suos, &c. c. 15. §. 36. p. 81.
 Cap. XXV. v. 10. Dum irent emere, venit sponsus. c. 20. §. 15. p. 370
 12. Nescio vos. c. 19. §. 109. p. 353
 24. Accedens qui vnum talentum acceperat. c. 19. §. 42. p. 313
 29. Habenti dabitur. c. 14. §. 35. p. 21
 35. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. c. 24. §. 31. p. 489
 Cap. XXVI. v. 21. Vnus vestrum me traditurus est. c. 20. §. 3. p. 363
 58. Sequebatur eum à longe. c. 15. §. 85. p. 109
 62. Nihil respondes ad ea? c. 16. §. 39. p. 173
 Cap. XXVII. v. 2. Simile factum est regnum cœlorum homini Regi, &c. c. 14. §. 99. p. 57
 4. Peccaui tradens sanguinem iustum. c. 17. §. 60. p. 227
 42. Si Rex Israël est. c. 15. §. 101. p. 118
 28. Currens vnus ex eis, acceptam spongiam impleuit aceto. c. 15. §. 63. p. 97

Ex Marco.

- Cap. I. v. 25. Obmutescere, & exi de homine. c. 15. §. 20. p. 73
 Cap. IV. v. 38. Erat iple in puppi. c. 18. §. 7. p. 242
 Cap. V. v. 2. Exeunti ei de nauis statim occurrit de monumentis homo, &c. c. 21. §. 26. p. 402
 c. 24. §. 13. p. 474

Index Locorum

3. Domicilium habebat in monumentis. cap. 24.
§. 20. p. 483
6. Caccurrit, & adoravit eum. c. 19. §. 54. p. 320.
Quid mihi & tibi fili Dei? ibid. cap. 17. §. 57.
p. 225
7. Ne me torqueas. c. 24. §. 18. p. 482
9. Quod tibi nomen est? c. 16. §. 10. p. 158
17. Rogare cœperunt eum. c. 19. §. 100. p. 347.
30. Renuntiaverunt ei omnia &c. cap. 21. §. 31.
p. 405
48. Venit ad eos, ambulans super mare. c. 21.
§. 36. p. 433
- Videns eos laborantes. ibid. c. 15. §. 125. p. 133.
- Cap. VIII. v. 24. Video homines velut arbores.
c. 14. §. 93. p. 53
- Cap. IX. v. 17. Dixi Discipulis tuis, ut eijcerent
&c. c. 15. §. 11. p. 73.
32. Obtulerunt hominem dæmonium habentem.
c. 20. §. 9. p. 366
- Cap. X. v. 35. Accedunt ad eum Iacobus, & Ioannes.
c. 14. §. 36. p. 22.
- Cap. XIV. v. 46. Vnus autem quidam de circumstantibus
educens gladium. c. 16. §. 33. p. 170
- Cap. XV. v. 17. Imponunt ei plectentes spineam
coronam. c. 18. §. 10. p. 249
32. Misereor turbæ, quia &c. c. 24. §. 31. p. 488
43. Audacter introiit ad Pilatum. c. 19. §. 48.
p. 317
- Cap. XVI. v. 7. Ite, dicite Discipulis eius. c. 19.
§. 41. p. 313
14. Exprobrauit incredulitatem eorum. cap. 19.
§. 31. p. 307.

Ex Luca.

- Cap. I. v. 1. Exijt edictum à Cæsare Augusto. c. 24.
§. 6. p. 475
- Cap. III. v. 7. Progenies viperarum, quis ostendi
vobis fugere &c. c. 14. §. 16. p. 11. c. 15. §. 19.
p. 72
- Cap. IV. v. 38. Socrus simonis tenebatur magnis
febris. c. 18. §. 19. p. 248
- Cap. V. v. 7. Annuerunt socijs &c. cap. 15. §. 99.
p. 117
8. Exi à me. &c. c. 15. §. 119. p. 129
20. Accurrens cecidit super collum eius &c.
c. 15. §. 12. p. 69
- Cap. VI. v. 24. Pater Abraham miserere mei. c. 14.
§. 59. p. 35.
- Cap. VII. v. 36. Rogabat illum quidam Pharisæus.
c. 18. §. 81. p. 283.
37. Ut cognouit quod accubuisset in domo Pharisæi.
c. 19. §. 51. p. 319
- Cap. VIII. v. 2. De qua septem dæmonia exierant.
c. 19. §. 112. p. 355
3. Extendens Iesus manum tetigit eum. cap. 19.
§. 120. p. 359
5. Accessit ad eum Centurio. c. 19. §. 28. p. 305
14. Quod in spinas cecidit, hi sunt &c. c. 18.
§. 20. p. 249.
43. Accessit, & tetigit fimbriam vestimenti eius.
c. 15. §. 132. p. 137
- Cap. IX. v. 55. Nescitis cuius spiritus estis. c. 21.
§. 11. p. 393
- Cap. X. v. 33. Samaritanus autem quidam iter faciens.
c. 20. §. 8. p. 366
34. Duxit in stabulum. c. 15. §. 83. p. 108
35. Curam illius habet. c. 17. §. 67. p. 231
39. Sedens secus pedes Domini. c. 14. §. 42. p. 25.
- Cap. XI. v. 5. Amice comoda mihi tres panes. c. 14.
§. 5. p. 5.

8. Propter improbitatem eius surget &c. c. 14.
§. 58. p. 34.
14. Admirata sunt turbæ. c. 14. §. 41. p. 25
- Cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus.
ibid. c. 15. §. 6. p. 65
21. Cum fortis armatus custodit atrium suum
&c. c. 17. §. 33. p. 210
- Cap. XII. v. 13. Magister, dic fratri meo, ut diuidat
mecum hæreditatem. c. 14. §. 13. p. 9.
20. Stulte hac nocte animam tuam repetunt à
te. c. 17. §. 62. p. 228
36. Et vos similes hominibus. cap. 19. §. 11.
p. 296.
- Vt cum venerit, & pulsauerit. ibid. cap. 22. §. 17.
p. 422.
- Cap. XIII. v. 7. Succide illam. c. 19. §. 53. p. 320.
c. 22. §. 57. p. 444.
- Cap. XIV. v. 1. Cum intrasset Iesus in domum cuiusdam
Principis &c. c. 20. §. 18. p. 372.
16. Homo quidam fecit coenam magnam. c. 14.
§. 99. p. 57. c. 15. §. 88. p. 111
18. Villam emi. c. 17. §. 8. p. 194
23. Exi in vias, & sepes. c. 15. §. 95. p. 115. c. 17.
§. 21. p. 202.
- Cap. XV. v. 4. Vadit ad illam, quæ perierat. c. 17. §. 9.
p. 194.
5. Imponit in humeros suos gaudens. c. 15. §. 97.
p. 116
12. Da mihi portionem substantiæ, quæ &c.
c. 14. §. 16. p. 10.
15. Misit illum in villam suam. c. 20. §. 1. p. 362.
c. 15. §. 137. p. 140
16. Nemo illi dabit. c. 19. §. 11. p. 296
18. Surgam, & ibo ad patrem meum. c. 24. §. 15.
p. 480. c. 15. §. 132. p. 137. c. 19. §. 120. p. 359.
c. 21. §. 3. p. 389.
- Ego autem hîc fame pereo. ibid. cap. 21. §. 3.
p. 389
21. Pater, peccaui in cœlum, & coram te: iam
non sum dignus &c. c. 14. §. 84. p. 48. c. 23.
§. 11. p. 454
22. Citò proferte stolam primam. c. 14. §. 30.
p. 19. & §. 84. p. 48. c. 18. §. 84. p. 284. c. 23. §. 8.
p. 452
23. Adducite vitulum saginatum. c. 18. §. 45.
p. 262. & §. 90. p. 288.
28. Indignatus est autem, & volebat introire. c. 15.
§. 128. p. 135
29. Numquam dedisti mihi hæc, cap. 16. §. 4.
p. 154
31. Omnia mea tua sunt. c. 15. §. 35. p. 81
- Cap. XVI. v. 4. Scio quid faciam. c. 16. §. 4. p. 155.
22. Factum est ut moreretur mendicus, &c. c. 21.
§. 22. p. 399
24. Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti
sui in aqua. c. 14. §. 100. p. 58. c. 21. §. 19.
p. 398. c. 15. §. 91. p. 112.
26. Inter nos, & vos chaos magnum. cap. 16.
§. 48. p. 179.
- Cap. XVII. v. 14. Ite ostendite vos sacerdotibus.
c. 19. §. 52. p. 319
16. Nonne decem mundati sunt? cap. 16. §. 8.
p. 157
34. In illa nocte erunt duo in lecto uno. c. 22.
§. 22. p. 425.
- Cap. XVIII. v. 11. Hæc apud se orabat. cap. 14.
§. 36. p. 22
- Cap. XIX. v. 4. Ascendit in arborem sicomorum.
c. 20. §. 22. p. 374. c. 23. §. 2. p. 449
- §. Zachæ

Sacræ Scripturæ.

5. Zachee festinans descende. c. 19. §. 89. p. 341
 6. Hodie salus domui huic facta est. c. 17. §. 45. p. 218.
Cap. XXI v. 3. Vidua hæc pauper plusquam omnes misit. c. 16. §. 3. p. 154
 34. Attendite vobis ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate. c. 17. §. 33. p. 80
Cap. XXII v. 51. Sinite vsque huc. c. 16. §. 44. p. 177.
 53. Hæc est hora vestra. c. 22. §. 6. p. 415
Cap. XXIII v. 34. Dimitte illis. cap. 22. §. 60. p. 446.
 38. Erat & superscriptio superscripta super eum. c. 19. §. 16. p. 299
Cap. XXIV v. 39. Existimabant se spiritum videre. c. 14. §. 45. p. 27.

Ex Ioanne.

- Cap. I v. 6.* Ecce Agnus Dei. c. 15. §. 8. p. 66
Cap. II v. 15. Cum fecisset quasi flagellum de funiculis &c. c. 16. §. 28. p. 168
Cap. IV v. 13. Omnis, qui bibit ex aqua hac fiet. c. 23. §. 29. p. 464
Cap. VI v. 9. Vnde ememus panes? c. 24. §. 38. p. 492
 13. Impleuerunt duodecim Cophinos &c. c. 22. §. 62. p. 447
 14. Hic est verè Propheta. c. 22. §. 3. p. 413
 15. Cum cognouissent, quia venturi essent &c. c. 15. §. 43. p. 85. & §. 30. p. 78
Cap. VIII v. 4. Samaritanus es tu. c. 16. §. 28. p. 168
 10. Mulier, vbi sunt, qui te accusabant? c. 14. §. 21. p. 13.
Cap. X v. 28. Sitio. c. 15. §. 39. p. 83
Cap. XI v. 44. Soluite eum. c. 20. §. 24. p. 376
 47. Collegerunt Pontifices, & Pharisei consilium. c. 17. §. 14. p. 198
Cap. XII v. 2. Fecerunt ei cœnam. ibid. 19. §. 112. p. 354
Cap. XV III v. 5. Abierunt retrorsum. c. 22. §. 6. p. 415
Cap. XIX v. 2. Plectentes coronam de spinis &c. c. 14. §. 22. p. 14
Cap. XX v. 1. Maria Magdalena venit manè. c. 19. §. 26. p. 304
 10. Abierunt iterum Discipuli ad semetipfos. c. 15. §. 149. p. 147
 13. Mulier, quid ploras? c. 18. §. 87. p. 286
 25. Non credam. c. 19. §. 46. p. 316
 26. Venit Iesus, ianuis clausis. c. 19. §. 5. p. 292. c. 15. §. 105. p. 121
Cap. XXI v. 5. Pueri nunquid pulmentarium habeti. c. 18. §. 14. p. 245. c. 19. §. 31. p. 307
 6. Mittite in dexteram nauigij rete. cap. 19. §. 47. p. 316
 7. Tunica succinxit se, & misit se in mare. c. 15. §. 90. p. 112. c. 24. §. 30. p. 488. c. 17. §. 74. p. 274
 15. Simon Ioannis diligis me plus hæc. 19. §. 46. p. 316
 16. Pasce agnos meos. c. 17. §. 44. p. 217.
 21. Hunc eum vidisset Petrus, dixit Iesu: Domine &c. c. 14. §. 56. p. 33

Ex Actibus.

- Cap. III v. 4.* In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. c. 14. §. 48. p. 29

- Cap. X v. 7.* Vocauit duos domesticos suos. c. 19. §. 29. p. 306. c. 18. §. 39. p. 259
Cap. XII v. 11. Confestim cecidit in eum caligo. c. 17. §. 1. p. 190

Ad Romanos.

- Cap. II v. 2.* Inexcusabilis es ò homo, omnis qui iudicas. c. 17. §. 10. p. 195
Cap. X v. 12. Non est distinctio Iudæi, & Græci. c. 17. §. 76. p. 235
Cap. XII v. 19. Mihi vindicta, & ego retribuam. c. 22. §. 60. p. 446.

Ex 1. Ad Corinthios.

- Cap. III v. 19.* Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum. c. 14. §. 50. p. 30.
Cap. IV v. 3. Mihi autem pro minimo est ut à vobis iudicem. c. 14. §. 41. p. 24
Cap. X v. 4. Bibebant de spiritali, consequente eos petra. c. 16. §. 2. p. 153
Cap. XV v. 9. Persecutus sum Ecclesiam Dei. c. 16. §. 45. p. 177
 10. Abundantius illis omnibus laboraui. cap. 15. §. 104. p. 120

Ex 2. Ad Corinthios.

- Cap. VI v. 7.* Per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris. c. 17. §. 19. p. 200
Cap. VII v. 4. Superabundantius in omni tribulatione nostra. c. 16. §. 45. p. 177

Ad Galathas.

- Cap. IV v. 2.* Quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo. c. 16. §. 9. p. 157
 29. Qui secundum carnem natus fuerat, persequeretur, qui secundum spiritum. c. 15. §. 4. p. 64

Ad Ephesios.

- Cap. VI v. 4.* Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros. c. 14. §. 26. p. 17

Ad Thym. 1.

- Cap. II v. 14.* Adam non est seductus, mulier autem seducta in prauaricatione fuit. cap. 14. §. 51. p. 31

Ad Thym. 2.

- Cap. II v. 5.* Non coronabitur nisi qui legitime certauerit. c. 19. §. 98. p. 346
 4. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. c. 19. §. 111. p. 354

Epistola Iacobi. 2.

15. Si frater, & soror nutri sint, & indigeant victu quotidiano &c. c. 14. §. 48. p. 29

Epistola Petri. 2.

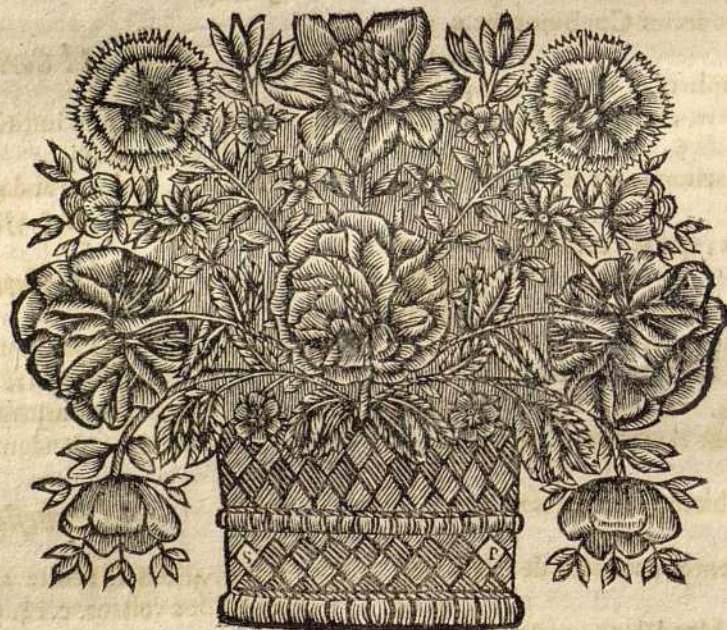
5. Noë iustitiæ præconem. cap. 18. §. 90. p. 288.

Index Locorum

Ex Apocalipsi.

Cap. II. v. 14. Docebat Balac mittere scandalum.
c. 16. §. 59. p. 185
Cap. V. v. 4. Ego flebam multam. c. 15. §. 102. p. 119
5. Ecce vicit leo de tribu Iuda. c. 18. §. 51. p. 266
6. Ecce in medio throni, & quatuor animalium, &c. c. 15. §. 8. p. 66
14. Ceciderunt in facies suas. c. 15. §. 37. p. 82
Cap. VIII. v. 1. Factum est silentium in cælo. c. 14. §. 62. p. 37
Cap. IX. v. 3. Exierunt locustæ in terram. c. 16. §. 29 p. 168.
7. Super capita earum tamquam coronæ. c. 17. §. 3. p. 191. c. 14. §. 74. p. 43
8. Habebant capillos sicut capillos mulierum. c. 18. §. 18. p. 248
Cap. XII. v. 4. Draco stetit ante mulierem. c. 16. §. 47. p. 178
In capitibus eius diademata septem. *ibid.* c. 15. §. 14. p. 70

6. Mulier fugit in solitudinem. c. 17. §. 2. p. 190
7. Michael, & Angeli eius, &c. c. 17. §. 40. p. 215. c. 23. §. 43. p. 471.
9. Proiectus est draco ille magnus. c. 15. §. 63. p. 97. & §. 143. p. 144
13. Persecutus est mulierem. c. 18. §. 10. p. 243
14. Datae sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ. c. 16. §. 24. p. 163. c. 22. §. 8. p. 417
16. Adiuuit terra mulierem. c. 17. §. 46. p. 218
Cap. XIII. v. 4. Adorauerunt draconem. c. 21. §. 27. p. 402
6. Aperuit os suum in blasphemias ad Deum. c. 16. §. 31. p. 169
Cap. XIX. v. 12. Oculi eius sicut flamma ignis. c. 23. §. 18. p. 457
13. Vestitus erat veste aspersa sanguine. c. 23. §. 14. p. 455. & §. 16. p. 456
Cap. XX. v. 1. Vidi Angelum descendentem de cælo. c. 21. §. 27. p. 402
Cap. XXII. v. 8. Cecidi vt adorarem, ante pedes Angeli, &c. c. 15. §. 37. p. 82





INDEX

RERVM, ET VERBORVM,

Quæ iuxta ordinem Alphabeticum in hoc opere continentur

*Prior numerus Caput, Alter Paragraphum, Postremus
paginam indicat.*

A

Absentia.

DE I absentiam molestè ferre ad salutem est propinquare. c. 14. §. 102. p. 59.

Accusatio.

Alios solet ferire, & ignauiam excusare. c. 19. §. 118. p. 358.

Accusator.

Aliquando agit accusatorem, qui suavit ad crimen. c. 18. §. 30. p. 254.

Admonitio.

Qui admonitionem audire detrectat, incommoda sibi maturat. c. 21. §. 21. p. 424.

Adolescens.

Cirò adolescens mortem subit, si luxuriam exercet. c. 18. §. 18. p. 247.

Adulatio. Adulator.

Adulatio sapit, sed ad errorem ducit. c. 19. §. 83. p. 337.

Assequitur gratiam, vt ingratiam veritas. c. 14. §. 44. p. 26.

Etiã veritati opposita placet, si blanda. c. 16. §. 53. p. 181.

Principi blanditur, etsi æquitati aduersetur. c. 17. §. 14. p. 197.

Assequitur præmium, veritas odium. c. 16. §. 18. p. 162.

Filijs adulator impertit munuscula, vt parentum fruatur gratia. c. 16. §. 6. p. 155.

Aduersitas.

Amicum probat, & publicat. c. 14. §. 46. p. 27.

Æquitas.

Non attenditur, si vtilitas augeatur. c. 16. §. 65. p. 188.

Ætas.

In qualibet est necessaria cautela, quia semper videntur pericula. c. 15. §. 71. p. 101.

Affectus.

Etiã dum tegitur, coniectura venatur. c. 14. §. 1. p. 2.

Solet virtutis fucò vestiri, vt possit melius nocere. c. 21. §. 8. §. 391.

In electione est denudandus, non attendendus. c. 14. §. 6. p. 5.

Alimentum.

Pudor periclitatur, si alimentum fœminis denegetur. c. 20. §. 11. p. 67.

Ambitio.

Omnia sibi fitit, & alium fulgere dolet. c. 17. §. 31. p. 191.

Deglutit incommoda, & onera portat grauissima. c. 15. §. 33. p. 79.

Assumit zeli laruam, vt ad optata perueniat. c. 15. §. 29. p. 77.

Astutè tegitur, & Reipublicæ commodum suspirare mentitur. c. 16. §. 20. p. 163.

Afferit dispendium certum, & lucrum dubium. c. 15. §. 32. p. 78.

Est officiosa, si assequatur, ingrata. c. 24. §. 40. p. 493.

Inuolat cæca, & incurrit improvida. cap. 20. §. 2. p. 363.

Quia non meretur, assentatur. c. 15. §. 42. p. 84.

Dum plus cupit, indigniorem se ostendit. c. 15. §. 30. p. 77.

Periculum solet afferre, si conetur alterum deturbare. c. 20. §. 21. p. 373.

Laborat, & sibi inuidiam conciliat. cap. 20. §. 25. p. 376.

Indecorè deijcitur, vt negotietur. c. 15. §. 10. p. 70.

Consortem respuit, sibi omnia fitit. cap. 15. §. 35. p. 80.

Quærit vtilitatem, fugit laborem. c. 19. §. 120. p. 359.

Quærit suffragia officiosa, sed postea obliuiscitur inurbana. c. 19. §. 121. p. 359.

Ignorat acceptum, vt assequatur votum. c. 19. §. 45. p. 315.

Vt parentum adquirat gratiam, affectat erga filios benevolentiam. c. 16. §. 6. p. 155.

Affinitatis vinculum nescit, dum fitit. cap. 15. §. 16. p. 71. & c. 20. §. 19. p. 372.

Eius verba aliud significant, aliud sonant. c. 15. §. 21. p. 73.

Muneribus minus apta, quia frequenter tumida. c. 15. §. 27. p. 76.

Si assequatur honorem, Reipublicæ turbat tranquillitatem. c. 18. §. 62. p. 271.

Amicitia. Amicus.

Perfecta non fortunam sequitur, sed personam. c. 15. §. 99. p. 117.

Amicitia fucò fortuna solet euerti, & secretum explorari. c. 16. §. 51. p. 180.

Vera non timet displicere, si sperat proficere. c. 19. §. 9. p. 294.

Simulata est pestis, & hostis. c. 15. §. 152. p. 148.

Aduersitate noscitur, & probatur. c. 14. §. 46. p. 7.

Amici

Index Rerum,

Amici Dei precibus obtinetur , quod nostris erro-
ribus impeditur. c. 14 §. 2. p. 3
Est vtilissima sincera , & adulatione nuda. c. 24.
§. 16. p. 481
Colenda , si virtutem colit, non si refiliat. c. 17
§. 66. p. 230
Est tutum profugium , vt effugias detrimentum.
c. 17. §. 46. p. 218
Sibi notam inurit , si tempore aduerso recedit.
c. 16 §. 52. p. 181
Iracundi affert periculum , & incommodum. c. 19.
§. 61. p. 325
Amici offensa molestior , & grauior. c. 14. §. 87.
p. 50

Amor.

Verus non blanditur , sed prodesse conatur. c. 18.
§. 67. p. 274
Affligitur , si pro dilecto non patitur. c. 15 §. 101.
p. 118.

Angelus.

Eius patrocinium abigit detrimentum. c. 17. §. 68.
p. 231
Docet pericula euadere, & votum consequi. c. 24.
§. 31. p. 488

Anima.

Si pereat anima, nil iuuat cumulata fortuna. c. 18.
§. 31. p. 254

Appetitus.

Committi solet peccatum , vt alter expleuerit ap-
petitum. c. 23. §. 32. p. 465
Est hostis gratus , adulator insidiosus. c. 22. §. 30.
p. 464

Aptus.

Muneribus est perquirendus. c. 14. §. 6. p. 5

Arbitrium.

Subiecto non licet proprio regi , etsi præsumpserit
plus seruire. c. 18 §. 64. p. 273

Ardua.

Ad speciem ardua inueniuntur sæpè facilia. c. 22.
§. 53. p. 442
Qui ob virtutem tentat , tentando superat. c. 17.
§. 20. p. 201

Arma.

Eius armis inimicum vincere, est triumphum gloriam
augere. c. 23 §. 39. p. 469

Aspectus.

Constantis viri non demutatur, sed omni infortuna
manet immotus. c. 18. §. 89. p. 287

Asper. Asperitas.

Reddit odibilem, mansuetudo amabilem. c. 22. §. 49.
p. 440
Sæpè extorquet indebita , vt vitentur iurgia. c. 19.
§. 41. p. 313
Ingenio asper citò perit , & pericula incurrit. c. 23.
§. 13. p. 455

Astutia.

Casui adscribit, quod studiose disponit. c. 20. §. 20.
p. 373.
Potentia armata valdè est timenda. c. 15. §. 144.
p. 144

Auaritia.

In priuatis indecora , in Principe detestanda. c. 14.
§. 71. p. 41
In senibus sæpè viuuior , & tenacior. c. 19. §. 93.
p. 343
Ingenium dedecet , liberalitas congruit. c. 24. §. 38.
p. 492

Auctoritas.

Honestè patitur aliquando dispendium , vt à suis
amoueat periculum. c. 15. §. 75. p. 103

Audacia.

Intuita supplicium , committere solet peccatum.
c. 15. §. 50. p. 89. & c. 20 §. 4. p. 363
Spernit cautelam, & ambire solet ruinam. c. 21. §. 36.
p. 401.

Aulicus.

Ni virtutibus excultus , crebris lapsibus inuenitur
obnoxius. c. 15. §. 85. p. 109
Sæpè obsequuntur , & iniquis suspicionibus deni-
grantur. c. 14. §. 9. p. 7

Aurum.

Citiùs assequitur, meritum tardiùs. c. 18. §. 8. p. 66
Iuris est tinea, æquitatis corruptela. c. 15. §. 7. p. 65
Ob vanitatem profunditur, virtutibus denegatur.
c. 14. §. 73. p. 42

Malè sæpè collocatur , & sumptibus vitandis ex-
penditur. c. 18. §. 58. p. 269
Sæpè obtinuit, quod natura denegauit. c. 14. §. 72.
p. 41.

Numini dicatum est lucrum. c. 24. §. 26. p. 486

Auctoritas.

Leuiter offensa vliscitur aspera. cap. 14. §. 88. p. 50

Auxilium.

Adest sæpè diuinum , cum non apparebat huma-
num. c. 22 §. 13. p. 419
Diuinum est implorandum , sed nil, vt tibi provide-
ris, omittendum. c. 15. §. 104. p. 120

B

Bellum.

Necessaria sunt ad illud providenda , non vt-
gente tempore quaeritanda. c. 15. §. 5. p. 64
Fastidit comptos, amat asperis affuetos. c. 21. §. 38.
p. 408

Gratius vrget domesticum , quàm extraneum. c. 15.
§. 129. p. 135

Tentet viribus validus , non virtutibus destitutus.
c. 18. §. 4. p. 239

Est faustum pro Deo, & religione susceptum. c. 18.
§. 83. p. 184

Beneficium.

Speciali obstrictus respondere debet deuotus. c. 19.
§. 112. p. 354

Si subeat memoriam , ingratitude cogit ad pœ-
nitentiam. c. 19. §. 22. p. 302

Vitet verecundiam, & petitionis molestiam. c. 16.
§. 2. p. 153

Beneficijs fas est obstringere , quem iurè potes ti-
mere. c. 21. §. 14. p. 394

Satis non est semel gratias agere , si constet pluriès
debere. c. 22. §. 1. p. 412

Grandius est liberari à piaculo, quàm à salutis pe-
riculo. c. 22. §. 11. p. 418

Sæpè vertitur contra benefactorem in telum. c. 15.
§. 9. p. 67

A Deo acceptum compensat, qui peccatorem redu-
cere curat. c. 22. §. 62. p. 447

Celeriter detur, punitio lentè inferatur. c. 22. §. 19
p. 423.

Sic est referendum vt nulli impingatur nota , aut
infamia. c. 22. §. 23. p. 425

Benignitas.

Dei non expectat rogari, sed properat pœnam au-
ferre. c. 24. §. 32. p. 489

Blasphemia.

Quem oppugnat blasphemia lingua, parum iuuat
virium , aut corporis excellentia. c. 21. §. 40.
p. 409

Cadaver.

& Verborum.

C.

Cadaver.

AB operoso sepulchro non honoratur, sed à cadavere sepulchrum nobilitari inuenitur. c.18. §.55. p.267

Canobium.

Miserum est habitare, & cupiditatibus inferuire, c.15. §.84. p.108

Calamitas.

Sæpè venit solatio destituta; felicitas aliquo infausto associata. c.15. §.157. p.151

Probat amicum, sed in ea deserit magnis sumptibus beneficiatus, & cultus. c.22. §.55. p.443

Fortunata est, si oculos reluminavit, & pœnitentiam edocuit. c.15. §.73. p.102

Sæpè ex culpis oritur, & expunctis, pax redditur. c.20. §.36. p.382

Dum acrius vrit, ad remedia inuolare suadet. c.15. §.130. p.136

Quæ putatur calamitas, est aliquando prosperitas. c.16. §.40. p.174

Solet vrgerè, quia negligimus causas inquirere. c.21. §.3. p.388

Compellit orare, & oratione solet depelli. c.22. §.15. p.421

Sæpè stultè elaboratur, & quæritur. c.20. §.31. p.380

Propulsatur, si cœleste auxilium quæritur. c.17. §.67. p.230

Calumnia.

Factiosa debet cordatè repelli, & modestè propulsari. c.19. §.76. p.333

Cantus.

Ecclesiasticus dæmonem ferit, & periculum arceat. c.22. §.12. p.419

Casus.

Sæpè oculos detinet, sed cautelam non suadet. c.20. §.22. p.374

Casui aliquando applicatur, quod studiôsè disponitur. c.20. §.20. p.373

Acerbus consortis monet resipiscere, & providere. c.19. §.25. p.303

Causa.

Viduatum citò expedienda, ne adiuerint tribunalia. c.14. §.20. p.113

Si iniusta defendatur, læditur conscientia, & fama. c.17. §.69. p.231

Cauela.

Prudens vbique est necessaria, quia vbique laqueum obtendit malicia. c.15. §.71. p.101

Celsus.

Ad plurima tenetur inuitus. c.19. §.19. p.300

Charitas.

Periculum alienum reputat proprium. c.14. §.38. p.23

Gaudet de aliena felicitate, & salute. c.14. §.49. p.29

Non tam dolet proprias, quàm proximi ærumnas. c.15. §.148. p.146

Cupit proficere, non micare. c.18. §.14. p.245

Plus dolet proximum petire, quàm commodis denudari. c.18. §.15. p.246

Hostes complectitur, & facilè indulget. c.22. §.26. p.427

Exponit vitam, vt proximi lucretur animam. c.18. §.90. p.288

In aliorum commodum vigilat, & foetoris molestiam tolerat. c.21. §.17. p.396

Christus.

Si in termino videndus, in itinere est comitandus. c.19. §.98. p.340

Eman. de Naxera in Reg. Tom. IV,

Pauci labores Christi imitantur, delicias plures sequuntur. c.15. §.88. p.111

Clementia.

Et si indulgeat peccanti, non semper peccati indulget auctori. c.20. §.37. p.383

Firmat regna, dum ambigua subiectorum consilia. c.19. §.64. p.326

Pacem stabilit, sæuitia pellit. c.19. §.67. p.328

Facilè indulget errori non excogitato, sed repentino. c.14. §.24. p.15

Parcit subiectis, in seueritatem vertitur duris. c.18. §.36. p.257

Vbi non contradicunt iura, Principem decet clementia. c.14. §.21. p.13

Cognatus. Cognatio.

Rationi opponitur sæpè, & legi. c.14. §.17. p.11

Sæpè præficitur, & vtilitas publica depretiatur. c.17. §.68. p.231

Non est digno præferendus, sed quærendus muneri dignus. c.14. §.6. p.5

Conformitas.

Dum Deo consentit, consentire sibi facit. c.23. §.12. p.454

In Deo firma difficultates vincit, & victrix gaudet. c.15. §.131. p.136

Perfecta cum Dei voluntate est felicitas, & commoditas. c.15. §.120. p.129

Dum se Deo attemperat, sibi attemperat Deum. c.24. §.17. p.481

Coniectura.

Sæpè venatur, quod corde tegitur. c.14. §.1. p.2

Non est ei fides danda, sed veritas inquirenda. c.14. §.45. p.27

Commiseratio.

Viduis debetur, si ornatus non refragatur. c.14. §.7. p.5

Commodum.

Vertitur in lucrum pro aliorum salute neglectum. c.15. §.11. p.8

Comprus.

Ad fortia inuenitur inualidus. c.14. §.68. p.39

Concionator.

Laudandus non de plausu, sed de fructu. c.14. §.4. p.4

Verbosus sæpè plauditur, fructus non attenditur. c.17. §.34. p.210

Eligitur ad peccata euellenda, & salubria monita seminanda. c.14. §.57. p.34

Concordia.

Contra hostiles aduultus ministrat arma. c.15. §.105. p.120

Ad concordiam dissidentes trahere admissus, nulli parti habeatur suspectus. c.19. §.32. p.307

Consanguinitas.

Dignis præfertur, & bonus ordo confunditur. c.19. §.116. p.357

Sæpè ad officia consanguineus cæteris aptior. c.19. §.35. p.309

Munij non consanguineus, sed præferendus est aptus. c.14. §.6. p.5

Conscientia.

Sæpè peccatorem ligat, & fascinat. c.17. §.21. p.201

Beneficium est, si salubriter mordeat, supplicium, si callosa taceat. c.24. §.12. p.478

Plures malunt eius detrimento fulgere, quàm commodis denudari. c.17. §.20. p.201

Grandius beneficium est ab eius liberari piaculis, quàm à salutis periculis. c.22. §.11. p.418

Consiliarius. Consilium.

Deus, vt puniat renum, corrumpit consilium. c.17. §.38. p.213

T t t

Prudens

Index Rerum,

Prudens est pro manibus, & armis. c. 14. §. 47. p. 28
 Proprium duci celandum, & hostis est perquirendum. c. 15. §. 122. p. 130
 Salubre sæpè rejicitur, noxium præfertur. c. 24. §. 8. p. 476
 Facile præbetur, subsidium difficile datur. c. 14. §. 48. p. 29
 Aduersarij est indagandum, & perquirendum. c. 15. §. 156. p. 151
 Felicitas est habere, à quo petas, & dubietatem euadas. c. 20. §. 29. p. 378
 Qui salubre respuit, perire cupit. c. 22. §. 21. p. 424
 Ad illecebras arripitur, ad salubria negligitur, aut differtur. c. 17. §. 15. p. 198
 Si vnus tantum regitur, Respublica obnoxia calamitatibus inuenitur. c. 17. §. 39. p. 214
 Qui salubre cupit audire, Deiparæ conetur accedere. c. 20. §. 28. p. 378
 Tale aliquando exhibetur, vt ortum à dæmone videatur. c. 16. §. 59. p. 185
 Bonus consiliarius est perquirendus, & auscultandus. c. 15. §. 60. p. 95
 Olim regius consiliarius sine circumstantia, & pompa. c. 17. §. 64. p. 218
 Voluntati, & tempori attemperatus ferè semper est perniciosus. c. 16. §. 57. p. 183
 Prudens Principis salus, imprudens næuus. c. 15. §. 140. p. 142
 Malus sibi sæpè consulit, ius non attendit. c. 16. §. 65. p. 188
 Si errare permittitur, Deus iratus cognoscitur. c. 17. §. 38. p. 213

Consolator.

Aliquando est oneri, non leuamini. cap. 15. §. 150. p. 147

Consuetudo.

Si inoleuit, quodammodo in naturam transiuit. c. 15. §. 145. p. 145

Constantia.

In aduersis præstat immota, & vincit firma. c. 15. §. 148. p. 146

Contagium.

Inde fugit, vbi Christi passio resplendet. c. 14. §. 27. p. 486

Continentia.

Frænat appetitum, & dæmonis eludit conatum. c. 17. §. 48. p. 219

Conuersio.

Si peccatoris differtur, Deus ad speciem cruciatur. c. 14. §. 3. p. 3

Cominium.

Intemperatum est infortunium. c. 15. §. 56. p. 92

Corona.

Dei timore fulcitur, & adaugetur. c. 23. §. 5. p. 375

Corpus.

De eo cura geritur, quasi de solo corpore viuatur. c. 18. §. 61. p. 271

Creatura.

Obsequijs culta affert confusionem, & pœnitudinem. c. 19. §. 4. p. 291

Crimen.

Habet linguam, qua sollicitat pœnam. c. 14. §. 14. p. 9
 Crimen si lucrum parit, inuestigatur, si non afferat, sæpè omittitur. c. 14. §. 18. p. 111

Correctio.

Opportuno tempore proficit, aliter lædit. c. 20. §. 8. p. 365
 Magnatum affert incommodam, aut periculum. c. 18. §. 28. p. 253
 Sæpè omittitur, nec culpa tacetur. c. 18. §. 29. p. 253

Crux.

Celebrata dæmonum inuenitur ruina. c. 23. §. 34. p. 466
 Dæmonem debilitat, & retardat. c. 22. §. 48. p. 439
 Eius umbra fugat contagia. c. 24. §. 27. p. 486
 Pauci ambiunt, plures effugiunt. c. 15. paragr. 88. p. 110

Culpa.

Qui exaggerat, & irritat ad pœnam, dæmonis gerit personam. c. 15. §. 62. p. 96
 Vt vitetur, periculum effugiatur. c. 15. §. 91. p. 112
 Etiam dimissa, reatus affligit pœna. cap. 14. §. 64. p. 37
 Sæpè, quo perpetratur, loco punitur. c. 16. §. 60. p. 185
 Est domesticus fraudulentus. c. 22. §. 30. p. 429
 Egregijs est virtutibus inuitanda. c. 22. §. 31. p. 430
 Si non expungitur, afferre calamitatem probatur. c. 14. §. 77. p. 44
 Generalis generali pœna punienda. c. 24. §. 4. p. 474
 Sæpè qui iuasit, interpellatorem egit. c. 18. §. 30. p. 254
 Alterius nec tacetur, nec corrigitur. c. 18. §. 29. p. 253
 Casualis, nec excogitata, inuenitur digna clementia. c. 14. §. 24. p. 15
 Ad eius supplicium ardua inueniuntur facilia. c. 15. §. 154. p. 149
 Sæpè dum dissimulatur, durius punitur. c. 17. §. 36. p. 212
 Sæpè alijs adscribitur, vt pœna vitetur. c. 19. §. 21. p. 301
 Si quid mereatur, expenditur, nulla pœna grauis putatur. c. 16. §. 38. p. 172
 Aliena non minuitur, sed adaugetur. cap. 14. §. 93. p. 53
 Numquam manet inulta, etsi differatur pœna. c. 21. §. 4. p. 389
 Si hic non punita, probatur infortunata. c. 15. §. 73. p. 102
 Si scandalosa, duriori est punienda pœna. c. 20. §. 9. p. 366
 Permissa Deum ostendit iratum, plus quam inflictæ pœna. c. 24. §. 1. p. 472

Cultus.

Non tam dedecet fœminas cultus, quam viros ornatus. c. 14. §. 82. p. 47
 Ei aurum impenditur, obligationi negatur. c. 14. §. 73. p. 43
 Aliquando molestior, quam pœnitentiæ rigor. c. 14. §. 78. p. 45
 Nimius nociuus, & ominosus. c. 15. §. 2. p. 62
 Tempus consumit, animæ ornatus deputatum non habet. c. 14. §. 70. p. 40
 Studiosè sollicitatur, & quæritur. c. 14. §. 75. p. 43
 Cultus dedecet viduam, & commiserationis impedit gratiam. c. 14. §. 7. p. 5

Cunabula.

Humilia non sunt obliuioni inter prosperitates tradenda. c. 23. §. 3. p. 449

Cupiditas.

Miserum est ei indulgere, & Dei domum inhabitare. c. 15. §. 84. p. 102
 Nonnulli eam sequuntur, & virtuti associare conantur. c. 16. §. 37. p. 172
 Excitat bella, & naturæ nescit iura. c. 14. §. 13. p. 9

Curia.

In ea est infelix veritas, felix fallacitas. c. 18. §. 85. p. 285
 Est vitiorum emporium, virtutum non semel exilium. c. 15. §. 74. p. 102

Ea

& Verborum.

Ea interdici est tormentum pati. c. 14. §. 63. p. 96
 In ea non quiescit spiritus, cum deserto respiret ani-
 mus. c. 16. §. 50. p. 179

D

Decretum.

VT perseueret malum, salubre non auditur con-
 siliium. c. 24. §. 8. p. 476
 Etiã rationi contrarium, perseuerat aliquando per-
 tinaciter firmum. c. 19. §. 37. p. 310

Defectus.

Non est exaggerandus, sed prudenter referendus.
 c. 18. §. 84. p. 284
 Magnatum non est vulgandus, sed prudenter corri-
 gendus. c. 19. §. 5. p. 292

D functus.

Non est nimio luctu lugendus. c. 14. §. 31. p. 19
 Pietas erga defunctos est laudabilis, & lucrosa. c. 21.
 §. 23. p. 400

Deipara.

Ei exhibita officia adquireunt trophæa. c. 21. §. 37.
 p. 408
 Tuetur deuotos, & reprimat aduersarios. c. 20. §. 27.
 p. 377
 Honestas desideria fouet, & ad effectum perducit.
 c. 20. §. 35. p. 382

Eius imago est contra calamitates tutela. c. 14. §. 25.
 p. 485

Est periculorum exilium ei factum votum. c. 15.
 §. 146. p. 145

Accidentibus præbet consilia, aufert obstacula.
 c. 15. §. 145. p. 145

Honestas dæmoni tendit insidias, & assequitur vi-
 ctorias. c. 20. §. 33. p. 381

Qui eius curat honorem, à se depellit calamitatem.
 c. 15. §. 18. p. 72

Delatio.

Non est degeneri desiderio facienda, sed charitate
 tentanda. c. 18. §. 27. p. 252

Delicia.

Inter delicias non quiescit spiritus, inter pœniten-
 tiæ aspera respirat animus. c. 16. §. 50. p. 179

Deliciarum repudium veræ est pœnitentiæ testi-
 monium. c. 24. §. 15. p. 480

Heberant mentem, & virtutis afferunt obliuionem.
 c. 14. §. 85. p. 48

Delictum.

Si impunitum, Reipublicæ affert naufragium. c. 15.
 §. 45. p. 86

Desertum.

Intra desertorum aspera respirat animus, inter
 curiæ delicias non quiescit spiritus. c. 16. §. 50.
 p. 179

Desiderium.

Desiderium affectus, frequenter inuenitur ingra-
 tus. c. 14. §. 55. p. 32

Principum desiderium sæpè subiectis periculosum.
 c. 23. §. 26. p. 462

Licet non prodeat in opus, præmijs, aut pœnis est
 dignum. c. 16. §. 15. p. 160

Detractio.

Gratè auditur, sed afferre periculum comprobatur.
 c. 19. §. 83. p. 337

Detrimentum.

Sæpè inuenitur detrimentum, vbi quærebatur pro-
 fugium. c. 20. §. 34. p. 381

Gravius minoribus est redimendum. c. 14. §. 29.
 p. 18

Eman. de Naxera. in Reg. Tom. IV,

Deuotio.

Plures deuotionem affectant, sed appetitus non do-
 mant. c. 16. §. 37. p. 172

Sæpè affectatur, vt cupiditatibus locus detur. c. 15.
 §. 65. p. 98

Deus.

Speciali benignitate solet attrahere, quem magnis
 culpis constat delinquere. c. 19. §. 41. p. 312

Vt hominibus beneficiat, splendorem contrahit, &
 thronum deserit. c. 22. §. 18. p. 422

Miscet sæpè amaris dulcia, dulcibus amara. c. 19. §. 1.
 p. 290

Suos diu exerceat, sed postea suauitate perfundit.
 c. 14. §. 104. p. 60

Punit, vt corrigat, non vt affligat. c. 20. §. 32. p. 380

Remunerationem auget, & pœnam minuit. c. 24.
 §. 23. p. 484

Expectat patientia, ne puniat ira. c. 15. §. 72. p. 101

Dum punit, se abscondit, dum beneficiat, se osten-
 dit. c. 22. §. 20. p. 423

Ad speciem vexatur, si conuersio peccatoris differ-
 tur. c. 14. §. 3. p. 3

Sua generosus communicat, homo auarus denegat.
 c. 22. §. 12. p. 424

Merita vincit præmijs, & honorat auctarijs. c. 23.
 §. 9. p. 453

Morosus punit, celer beneficit. c. 22. §. 19. p. 423

Prænuntiat iram, ne infligat pœnam. c. 22. §. 17.
 p. 422.

Difficultas.

Dei fauore lenitur, & superatur. cap. 19. §. 48.
 p. 317

Dignitas. Dignus.

Ab ea expunctus, habetur mortuus. c. 19. §. 69. p. 329.
 & c. 16. §. 25. p. 166

Ambitus, sed annexus labor recusatur. c. 15. §. 34.
 p. 80. & c. 17. §. 71. p. 232

Sæpè ambitur lucendi studio, non implendi desi-
 derio. c. 22. §. 36. p. 432

Qui ea eminet, periculis patet. c. 22. §. 43. p. 436

Plures malunt læsa conscientia adire, quam il-
 læsa dignitatibus carere. c. 17. §. 70. p. 232

Apparet sæpè speciosa, sed est molestis difficultati-
 bus plena. c. 15. §. 23. p. 74

Qui ea fulget, non solum extraneam, sed ambitio-
 nem caueat domesticam. c. 15. §. 70. p. 100

Turbatur sæuitia, stabilitur clementia. c. 19. §. 67.
 p. 328

Malè acquisita inuenitur esse ominosa. c. 15. §. 24.
 p. 75

Etiã in improbo est suspicienda, & reuerenter
 tractanda. c. 18. §. 33. p. 255

Qui ea fulget, virtutibus micare debet. c. 17. §. 74.
 p. 234

Ei renuntiare, & Principis vtilitatibus prouidere,
 est fidelitatis argumentum, amoris elogium.
 c. 19. §. 43. p. 314

Minus aliquando dolet filium, quam dignitatem
 amittere. c. 17. §. 18. p. 200

Citius ad eam est eligendus culpis denigratus, quam
 ingenio duro præditus. c. 19. §. 46. p. 315

Græue est ea digno postponi non benemerito. c. 19.
 §. 114. p. 355

Nescit dignus blandiri, quia scit mereri. c. 15. §. 42.
 p. 84

Durum est digno præmium non consequi, & supe-
 cilium pati. c. 19. §. 3. p. 291

Dilatio.

Fas non est munus gerenti, moras necere, & pen-
 dentes diuexare. c. 14. §. 60. p. 35

Index Rerum,

- Sæpe munus ambitur, & exercere munus differtur.
c. 18. §. 72. p. 277
- Diuitia.*
- Earum cupiditas infert bella, & naturæ dediscit
iura. c. 14 §. 13. p. 9
- Viventem sæpe grauant, morientem difficultatibus
ligant. c. 18. §. 20. p. 249
- Doctrina.*
- Si alterius præferatur, egregiè superbia vitur, c. 15.
§. 143. p. 144
- Dæmon.*
- Qui contra eum bellum aggreditur, fide Trinitatis
muniatur. c. 18. §. 6. p. 240
- Vt affequatur magna, tentat exigua. c. 15. §. 4.
p. 64
- Virtutis nouitios studiosè tentat, vt fallat. c. 15.
§. 98. p. 116
- Iniquos non solet affligere, sed lactare. c. 17. §. 9
p. 194
- Parui æstimat mediocres vincere, magni virtutis
procères detriumphare. c. 18. §. 10. p. 243
- Desperat lucrum, si adsit Deiparæ patrociniū.
c. 17. §. 47. p. 219
- Incautos adoritur, & euertere enititur. c. 22. §. 25.
p. 426
- Ad se studiosè adnititur trahere, quos eximijs nouit
dotibus præluere. c. 15. §. 62. p. 101
- Prius virtutes debilitat, & postea congredi anhelat.
c. 15. §. 58. p. 94
- Opus est sollicita vigilantia, quia numquam dormit
eius astutia. c. 17. §. 25. p. 204
- Vt impediatur pœnitentiâ, periculi fatagit impedire
notitiâ. c. 15. §. 67. p. 99
- Iustorum precibus ligatur, & impeditur. c. 17. §. 49.
p. 220
- Dolositas.*
- Innubilat famam, obscurat gloriam. c. 23. §. 43.
p. 471
- Dominus.*
- Sæpe à seruis extorquet obedientiam, eorum salutis
non habet curam. c. 19. §. 11. p. 296
- Dona.*
- Corrumpunt sæpissimè iura. c. 15. §. 18. p. 72
- Si ad vnum Principis confluant, murmurationis
materiam præstant. c. 21. §. 1. p. 387
- Dotes.*
- Sæpe naturæ eximiæ dotes inueniuntur insidiosæ,
& probantur inauspicatæ. c. 18. §. 25. p. 251
- Duellum.*
- Prouocans sæpe cadit, prouocatus ad duellum vin-
cit. c. 23. §. 37. p. 468
- Duritia.*
- Cordis nutritur voluptatibus carnis. c. 18. §. 41.
p. 260
- Dux.*
- Sua celet, & hostis consilia indaget. c. 15. §. 122.
p. 130. & §. 156. p. 151
- Ignauus despicitur, forti obsequium militare præ-
statur. c. 20 §. 39. p. 384
- Debet tumultus occasionem vitare, & prouidenter
auferre. c. 17. §. 5. p. 192
- Prudens locorum se arduitate munit, & ne hostis
se muniat, inuadit. c. 17. §. 7. p. 193
- E
- Ecclesiasticus.*
- T**Veri debet virtutes, & agit aliquando dæmo-
nis partes. c. 17. §. 23. p. 203
- Qui in eum audet, periculum sibi asciscit. c. 21. §. 15.
p. 395
- Elector.*
- Si suis, aut sibi attendat, electionem Infamat. c. 15.
§. 43. p. 85
- Electus.*
- Si ad munus exercendum detinetur morosus, statim
sufficiendus est alius. c. 20. §. 14. p. 369
- sollicitè solet munus ambire, & postea ignauissimas
moras trahere. c. 20. §. 13. p. 368
- Eleemosyna.*
- Magni æstimanda, quæ à paupere exhibita. c. 16. §. 3.
p. 154
- Est largienda pro facultatum mensura. c. 17. §. 76
p. 235
- Dilargienti, & posteris affert lucra. c. 19. §. 107. p. 351
- Pauperi præstita Numini est hostia. c. 20. §. 42. p. 386
- Dei seruis exhibita affert afflictionis tempore tu-
tamenta. c. 15. §. 111. p. 124
- Contra hostes armat, & triumphat. c. 18. §. 8. p. 242
- Dum impendit, acquirit. c. 17. §. 77. p. 236. & c. 19.
§. 94. p. 343
- Elogium.*
- Sumptuosius Concionatoris animarum est lucrum;
c. 14. §. 4. p. 4
- Epitaphium.*
- Gloriosius à factis, quàm à benè exaratis litteris.
c. 18. §. 59. p. 270
- Exactor.*
- Si ad colligenda tributa multiplicatur, Reipublicæ
calamitas adaugetur. c. 24. §. 5. p. 475
- Exemplum.*
- Superioris laborem mellit, & mollit. c. 15. §. 81. p. 107
- Nobilium est ad virtutem illicium, aut ad vitium
irritamentum. c. 19. §. 29. p. 306
- Extlex.*
- Dum excutit legis iugum, subit calamitatis naufra-
gium. c. 16. §. 27. p. 167
- Exordium.*
- Rerum exordia frequenter futurorum prælagia.
c. 17. §. 28. p. 206
- Error.*
- Alienus non est ingrauandus, sed minuendus. c. 14.
§. 34. p. 21
- Talem te alienis exhibe, qualem tuis Deum cupis.
c. 14. §. 33. p. 20
- Quod nostris erroribus impeditur, sæpe Sanctorum
precibus obtinetur. c. 14. §. 2. p. 3
- Sæpe conuenit generalitatis errorem dissimulare,
distinctioneque non sœuire. c. 18. §. 49. p. 264
- Eucharistia.*
- Qui frequentat, eximio candore luceat. c. 19. §. 80.
p. 335
- Est laboris præmium, & gloriæ auspiciū. c. 19.
§. 97. p. 345
- F
- Facta.*
- P**ropriæ augentur, aliena minuuntur. c. 24. §. 11.
p. 478
- Fallacia.*
- In curia floret, & viget. c. 22. §. 43. p. 435
- Iustitiæ colorem aliquando vestit, & laruata impo-
nit. c. 16. §. 54. p. 182
- Fama.*
- Dolositate amittitur, aut nota aspergitur. c. 23. §. 42.
p. 471
- Ne minuatur, culpis non semel fulcitur. c. 16. §. 64.
p. 187.
- Fauor.*

& Verborum.

Favor.
 Dei fauore nobilitatus inuenitur humillimus. c. 24.
 §. 34. p. 486
 Denegatur aliquando virtuti, exhibetur prauitati.
 c. 17. §. 2. p. 190
 Qui Principis sortitur fauorem, sit beneficus, non
 auarus. c. 14. §. 56. p. 33

Felix, Felicitas.
 Ferè semper infaustis venit immixta, calamitas vit
 plena. c. 15. §. 157. p. 151
 Dum proximior angit, si differatur, acerbior. c. 14.
 §. 100. p. 58
 Non est integra dignitatibus splendere, sed virtuti-
 bus exornari. c. 23. §. 2. p. 449
 Felicitas est, si vel compulsus seceris virtutem, &
 euites prauitatem. c. 15. §. 95. p. 115

Festa.
 Sanctis sunt celebranda non de alienis, sed de pro-
 prijs. c. 24. §. 35. p. 486

Fidelitas Fidelis.
 Scit dignitatibus renuntiare, vt melius possit ser-
 uire. c. 19. §. 43. p. 314
 Vt notam fugiat, sæpè consanguineos ignorat. c. 18.
 §. 37. p. 258

Fides.
 Debet iniolata seruari, & illæsa permanere. c. 14.
 §. 40. p. 24
 Non facilè scemina habenda, sed maturè præstan-
 da. c. 17. §. 50. p. 221
 Non est coniecturis præstanda, sed studiosè veritas
 inquirenda. c. 14. §. 45. p. 27.
 Violata est famæ nubilum, periculi exordium. c. 21.
 §. 6. p. 399

Filius.
 Non est rigidè tractandus, sed prudenter dirigendus.
 c. 14. §. 26. p. 16
 In parentes impius ferè semper infortunatus. c. 15.
 §. 19. p. 72
 Nimia indulgentia educatus sibi, & parentibus est
 nociuus. c. 15. §. 12. p. 69
 Nimia eius pompa est ominosa, & nociua. c. 15. §. 2.
 p. 62
 Plus amatur, dum colere virtutes docetur. c. 19.
 §. 104. p. 349
 Viduæ filius discrimini ferè semper obnoxius. c. 14.
 §. 15. p. 10
 Sæpè parentum precibus euasit pericula. c. 14. §. 37.
 p. 22
 Contra impium creaturæ armantur, & delere ni-
 tuntur. c. 18. §. 23. p. 250
 Eius defectus parentibus non est exaggerandus, sed
 prudenter prodendus. c. 18. §. 84. p. 284

Fœmina.
 Eius pudor periclitabitur, si desit victus, aut orna-
 tus. c. 20. §. 11. p. 367
 Distantiora solet adire, cum proxima templa possit
 frequentare. c. 15. §. 47. p. 87

Fœtor.
 Eximiæ charitatis est argumentum fœtorem ferre, &
 fœtentibus consulere. c. 21. §. 13. p. 394

Fortis.
 Deficiente etiam corpore, viget animo. c. 23. §. 23.
 p. 460
 Lucet aliquando in minutis seruandis, vt in magnis
 aggrediendis. c. 23. §. 24. p. 461
 Plus lucet, se vincens, quàm hostem. c. 23. §. 31.
 p. 464

Fortuna, Fortunatus.
 Parum iuuat cumulata, si inficiat culpa. c. 18. §. 31.
 p. 254

Aliquando quos commendabat cumulata fortuna,
 deiecit miseranda tragædia. c. 21. §. 27. p. 102
 Sæpè amara miscetur dulcibus, & prospera amatis.
 c. 19. §. 1. p. 290
 Si fortunatus alios despiciat, hostes armat. c. 14.
 §. 97. p. 56
 Non solum extraneam, sed inuidiam pati solet do-
 mesticam. c. 15. §. 70. p. 100
 Eget profugio, quia vigetur sæpè inuidiæ bello. c. 22.
 §. 10. p. 417
 De timore stabilitur, & adaugetur. c. 23. §. 6. p. 458

Fuga.
 Præ casu militi habetur indecora. c. 24. §. 21. p. 483

G

Gemitus.

Iniuste oppressi est durissimus aduersarius. c. 21.
 §. 5. p. 390

Generosus.

Non expectat rogari, gestit largiri. c. 17. §. 78. p. 236
 Principem decet generositas, nobilem largitas. c. 24.
 §. 38. p. 492

Gratia.

Principis aliquando acquiritur animæ piaculo, salu-
 tis periculo. c. 23. §. 28. p. 463
 Diuinæ gratiæ debemus tenebras depellere, dolos
 euadere. c. 22. §. 37. p. 433

Gratus.

Non semel soluit obsequia, si accepit pluries bene-
 ficia. c. 22. §. 1. p. 412
 Non differt morosus, sed reddit beneficium gratus.
 c. 18. §. 73. p. 278

Gubernatio.

Non est gubernationi aptus ingenio durus. c. 19. §. 46.
 p. 315

H.

Heres, Hæreditas.

Aliquando hæres est hostis. c. 15. §. 128. p. 134
 Vt hæreditas habeatur, mors cognatorum ambi-
 tur. c. 14. §. 16. p. 10

Historiographus.

Vtilis, si verus, & adulationis ignatus. c. 20. §. 41.
 p. 385

Honor.

Si immerito redditur, tranquillitas perturbatur. c. 18.
 §. 62. p. 271
 Ab iniquis suspicionibus est defendendus, & procu-
 randus. c. 19. §. 115. p. 356
 Nobilitat honor amplior, quibus innoxijs pœna
 productior. c. 21. §. 24. p. 409
 Peruersa via sæpè quæritur, & fugiendo ambitur. c. 15.
 §. 31. p. 78
 Qui benefactoris non defendit, inuidiam sibi conqui-
 rit. c. 16. §. 32. p. 169
 Sæpè honore læsus, quod nequit armis, assequitur do-
 lis. c. 15. §. 61. p. 95
 Æstimandus præ auro. c. 19. §. 73. p. 331
 Aliquali eius iactura grauior est redimenda miseria.
 c. 15. §. 80. p. 196

Hospitium.

Improbis exhibere, est sibi periculum proctere. c. 20.
 §. 26. p. 376

Hostis.

Citò ei occurrendum, & alacriter depræliandum. c. 21.
 §. 26. p. 401
 Siquis remanserit illæsus, plenus non videtur trium-
 phus.

Index Rerum,

- phus.c.22.§.51. p.441
 Prudentia est contra validum muniti,& tuta quæ-
 re.c.17.§.30. p.207
 Hostis satis non est ab eo lædi, sed conuenit expu-
 gnare.c.18.§.3. p.239
 Eius consilium oportet præcallere, vt periculum
 possis vitare.c.15.§.156. p.151
 Curandum est ne se muniat, & locorum arduitate
 defendat.c.17.§.7. p.193
- Humanitas.*
- Deuincit corda, & lucratur studia.c. 14. §. 32.
 p.20
 Animos deuincit,&quò vult,trahit.c. 15. §.14.p.70
- Humilis.Humilitas.*
- Quò virtutibus clarior, inuenitur deiectionior.c.23.§.4.
 p.430
 Quærit causas,vt acceptas excusarit offensas. c. 19.
 §.79. p.335
 Quo quis iustior, inuenitur humilior.c.14.§.54.p.32
 Est ad fastigium compendium.c.18.§.75. p.279
 Euadit periculosa, assequitur læta.c.22.§.50. p.440
 Est virtutum disciplina, & sanctitatis tutela. c. 23.
 §.11. p.454
 Dei sopit iram, & impedit aduersariorum audaciam.
 c.15.§.76. p.104
 Nescit tumescere, sed se scit indignissimam reputare,
 c.15 §.119. p.129
 Crescit, cum Dei fauor virtutem auget. c. 24. §. 34.
 p.486
 Christum comitatur, & sequitur.c.19.§.89. p. 341
 Felicitatis est causa.c.22.§.35. p.432
- I.
- Iactura.*
- H**onoris, aut salutis iactura extrema redimenda
 est miseria.c.15.§.80. p.106
 Temporalium sollicitè vitatur, & præcauetur. c. 19.
 §.23. p.302
- Ignauia. Ignauus.*
- Dum recusat pugnam, hostibus addit audaciam.c.18.
 §.5. p.240
 Qui dissidia concordat, nulli parti suspectus appareat.
 c.19.§.32. p.307
 Acceptum non curat trophæum, & incrementat pe-
 riculum.c.21.§.28. p.403
 Facile cedit, & tentationi succumbit. c.16. §. 41.
 p.174
 Dum eneruiter pugnat, hostem adiuuat. c. 22. §. 47.
 p.438
 Alios solet accusare, & colorem ignauiae quærere.
 c.19.§.118. p.358
 Ignauus frequenter lingua solutus.c.22.§.44. p.437
 Fugit laborem, anhelat vtilitatem.c.25.§.21. p.458
 Præsumptione sæpissimè turgidus, linguæque solu-
 tus.c.15.§.26. p.76
- Illegitimus.*
- In bene constituta Republica illegitimus parui habi-
 tus.c.17.§.73. p.233
- Imago.*
- Sanctorum imagines afferunt solatia, & depellunt sæ-
 pè pericula.c.15.§.112. p.124
- Impatientia.*
- Dum recusat leuia, sustinet grauia. c.20.§.1.p.361
- Impedimentum.*
- Qui amouet virtutis impedimenta, meretur elogia.
 c.20.§.24. p.375
 Virtutibus sæpè opponitur, sed Dei auxilio facile
 vincitur.c.22.§.38. p.434
- Impius.*
- Perit culpis prægrauatus, vbi iustus graditur inof-
 fensus.c.22.§.22. p.424
- Improbus.Improbitas.*
- Sæpè misericordiae aues non inuenit, & clamores
 inanes reddit.c.22.§.56. p.443
 Satis est ad impedienda honesta studia, & debilitanda
 opposita.c.20.§.5. p.363
 Conuincitur improbus, quem damnare cogitur &
 amicus, & patronus.c.18.§.46. p.262
 In via gaudet, sed in termino luget.c.16.§.49.p. 179
 Eius societas culpis, & periculis est obnoxia. c. 14
 §.28. p.174
 Non excusat, vt probus. colores, sed dissimilem
 fortitur finem.c.17.§.75. p.235
 Lædit etiam beneficiatus.c.18.§.13. p.244
- Imprudentia.*
- Imprudencia est sibi applicare, quod generaliter con-
 stat dici.c.20.§.3. p.362
 Imprudentia est peccare, vt sitim alter possit explere.
 c.23.§.32. p.465
 Non semel peccat, vt à peccatis alios eripiat.c.21.§.9.
 p.392
- Impudentia.*
- Quærit plausum, dum committit delictum.c.16.§.62.
 p.186
- Impurius.*
- Etiam inculpata à Regis abstineat mensa.c.20.§. 12
 p.368
- Incautus.*
- Discrimini semper obnoxius.c.22.§.25. p.426
- Inconstantia.*
- Plures virtutem sectari incipiunt, sed pedem refe-
 runt.c.22.§.52. p.441
- Indignatio.*
- Solet perseverare, etiam cum cognoscitur causa de-
 fuisse.c.19.§.60. p.324
- Indoles.*
- Bona alienum errorè leuat, non grauat.c.14.§.34.p.21.
- Indulgentia.*
- Nimia erga filios indulgentia est filijs, & parentibus
 ominosa.c.15.§.12. p.62
- Industria.*
- Sæpè assequitur industria, quod videbatur denegare
 natura.c.19.§.68. p.328
- Ineptus.*
- Præ alijs sæpè munus sollicitat ambitiosus.c.16.§. 16.
 p.161
 Si eligatur muneri ineptus, Reip.perit salus.c.17.§.32.
 p.209
- Inertia.*
- Dum recusat pugnare, solet perire.c.18.§.2. p.238
- Infauista.*
- Sollicitius denuntiantur, quàm prospera. c. 18. §. 78.
 p.281
- Infernus.*
- Qui eius pœnas expendit, nil, vt vitarit, effugiet.c. 18.
 §.22. p.250
- Infortunium.*
- Alienum sæpè refertur adauctum, c.17.§.27. p.205
 Oportet in infortunio Dei opem implorare, & sibi so-
 licitè prouidere.c.15.§.104. p.126
 Ad Principes spectans, ferri solet diminutum, aut
 temperatum.c.14.§.94. p.54
- Ingenium.*
- Proficit inclinationem secutum, non contrarijs ocu-
 pationibus occupatum.c.15.§.153. p.149
- Ingenuus.*
- Exhibet assecutus officium, quod exhibuit candida-
 tus.c.24.§.41. p.493
- Ingratus*

& Verborum.

Ingratus.

Grauiſſima pœna eſt dignus. c. 16. §. 19. p. 163
 De ſe benemeritum non defendit, & omnium in-
 uidiam ſubit. c. 16. §. 32. p. 169
 A parente beneficijs obſtrictus filium premit non
 recordatus. c. 16. §. 12. p. 158
 Obliuſcitur, vota aſſectus. c. 14. §. 55 p. 33
 Omnibus habetur odioſus. c. 18. §. 45. p. 262
 Aliquando, ne videatur ingratitude denigratus,
 probatur eſſe ingratiſſimus. c. 19. §. 86. p. 339

Inimicus.

Auget triumphatoris plauſum proprijs armis attri-
 tus, & detriumphatus. c. 23. §. 40. p. 469
 Sæpè proficit, dum lædere ſtudet. c. 22. §. 61. p. 446
 Grata vi eſt ad amicitiam trahendus. c. 22. §. 58.
 p. 445
 Qui ei largitur veniam, Dei ſpecialeſ ſortitur cu-
 ram. c. 22. §. 28. p. 428

Iniuria.

Eam remittere, eſt Numini hoſtiam offerre. c. 14.
 §. 39. p. 23
 Dei iuſtus dolenter audit iniuriam, remittit facile
 propriam. c. 16. §. 28. p. 167
 Aliquando prudenter diſſimulanda, nec ultione au-
 genda. c. 19. §. 7. p. 293
 Non iactis conuiuijs vlciſcenda, ſed patienter eſt
 toleranda. c. 15. §. 96. p. 115
 Qui ob Deum remiſit iniuriam, pro ſe armauit con-
 tra inimici inſolentiam. c. 22. §. 60. p. 446

Iniquitas. Iniquus.

Nequit latere, quia ab ipſa iniquitate contingit
 prodi. c. 21. §. 20. p. 398
 Si iniquo exhibeatur receptaculum, aſſert pericu-
 lum. c. 20. §. 26. p. 376

Iniſtitia.

Regna labefactat, iuſtitia firmat. c. 14. §. 22. p. 14
 Alijs vitijs tranquillitas perturbatur, iniuſtitia ſu-
 bruitur. c. 19. §. 89. p. 341

Inopia.

Oriri ſolet ex iuſtitia neglecta. c. 21. §. 2. p. 388

Ira.

Qui eam edomuit, leonem vicit. c. 23. §. 36. p. 467
 Contra diuinam nec tutamentum, nec inueniri ſo-
 let profugium, c. 22. §. 17. p. 422
 Maior eſt culpam permittere, quàm afflictione ve-
 xare. c. 24. §. 1. p. 472
 Ab irato incipit detrimentum, dum ad aliorum
 ardet incommodum. c. 18. §. 50. p. 265
 Eſt nequeat inferre, non deſinit malum excogi-
 tare. c. 16. §. 24. p. 165
 Debet eius coerceri flamma, & examinari mo-
 tium eius prudentia. c. 14. §. 96. p. 55

Inſidia.

Domesticæ difficile vitantur, facile ſubeuntur.
 c. 22. §. 2. p. 412

Inſtantia.

Nimia ſolet extorquere quod non conuenit impe-
 trare. c. 18. §. 70. p. 276

Interuentor.

Prudens placat Principem, reducit plebem. c. 19.
 §. 27. p. 305

Inuaidus.

Miraculum eſt inuaidum non perire, ſi anhelauerit
 potens delere. c. 22. §. 3. p. 413
 Iniuſte affligitur, quia non timetur. c. 16. §. 46. p. 177

Inuidia.

Deſectus auget, virtutes alterius minuit. c. 19. §. 13.
 p. 297

Index.

Honori ſolet ducere, malè decreta tueri. c. 19. §. 84.
 p. 338

Iuſtam feret ſententiam, & quantum fas eſt limet
 mulctam. c. 24. §. 18. p. 482
 Auro corruptus iura violabit, & iniquam ſenten-
 tiam feret. c. 19. §. 75. p. 332
 In ſuos appareat ſeuerior, erga extraneos mitior.
 c. 14. §. 25. p. 16

Subornatus aures claudit, iuſtitiam contemnit.
 c. 19. §. 74. p. 331

Diligenter excutiat cauſam, ne incurrat inuſta
 ſententia notam. c. 16. §. 10. p. 157

Dignus eſt pœna, ſi vt alteri faueat, alterius iura
 corrumpat. c. 19. §. 81. p. 336

Egeſtate preſſus facile muneribus inuenitur corru-
 ptus. c. 16. §. 5. p. 155

Si eandem commiſit culpam, non audebit iuſtam
 proferre ſententiam. c. 16. §. 34. p. 170

Corruptus reum abſoluet, culpam non punit.
 c. 19. §. 82. p. 336

Si acceperit dona, ſtudioſè neſciat iura. c. 15. §. 18.
 p. 72

Iudicium.

Quiſque ex ſuis feret de moribus alterius iudicium.
 c. 22. §. 33. p. 431

Qui Dei meditatatur, violare legem veretur. cap. 22.
 §. 29. p. 428

Iuramentum.

Decet Principem emittere, & iniquam de ſe ſuſ-
 picionem depellere. c. 19. §. 66. p. 327

Iuriſdictio.

Sæpè ad nocendum extenditur, aut creatur. c. 14.
 §. 95. p. 54

Iuriſperitus.

Si malam tueatur cauſam, lædit conſcientiam, &
 conquirat inuidiam. c. 17. §. 69. p. 231

Ius.

Auro sæpè corrumpitur, & violatur. c. 15. §. 7. p. 65.
 & §. 18. p. 74

Iuſtitia.

Si non ſeruatur, Reſpublica fame affligitur. c. 21.
 §. 2. p. 388

Regna firmat culta, quaſſat violata. c. 15. §. 25. p. 75
 Sæpè affectatur, vt melius iniuſtitia coloretur.
 c. 16. §. 54. p. 182

Qui ab ea deſecit, ſibi calamitatem aſciuit. c. 22.
 §. 59. p. 445

Iuſtus.

Via virtutis laſſatur, ſed in termino reſicitur. c. 16.
 §. 49. p. 179

Erga ſe eſt ſeuerus, erga alios blandus. c. 15. §. 89.
 p. 111

Non vlciſcitur, imo defendere iniuriam conatur.
 c. 16. §. 44. p. 176

Laude non inflatur, nec vituperio confunditur.
 c. 14. §. 41. p. 24.

A Deo ſolet excerci, & poſtea ſuauiſſime perfundi.
 c. 14. §. 104. p. 60

Ad patientiam erigitur, erga alios commiſeratione
 mouetur. c. 15. §. 97. p. 116

Temporalia depreciat, cœlum ſuſpirat. c. 16. §. 21.
 p. 164

Inoffenſe graditur, vbi impius mergitur. c. 22. §. 22.
 p. 424

Patitur calumniam, nec dat contra calumniatorem
 querelam. c. 19. §. 76. p. 333

Remittit propriam, Dei dolet offenſam. c. 16. §. 28.
 p. 167

Eſt exterius videatur occupatus, cum Numine agit
 ſerenus. c. 15. §. 123. p. 131

Omnia illi ſecunda, dum ſeruat ſtudioſè præcepta.
 c. 22. §. 27. p. 447

Virtute

Index Rerum,

Virtute lucet ornatus, & sibi humilitate est despectus. c. 14. §. 54. p. 32
 Etiam male tractatus est benefacere admissus. c. 18. §. 13. p. 244
 Iniquo gladio occisus, Deo providente, sepulchro conditur sæculis venerandus. cap. 21. §. 22. p. 399
 Labores anhelat, vt Deus inimicos vincat. c. 19. §. 84. p. 340
 Sæpè in vita affligitur, in morte lætatur. c. 23. §. 1. p. 449
 Minus dolet propriam iniuriam, plus inferentis peccati maculam. c. 15. §. 134. p. 138
 Exteriùs afflictor, sed interna pace fruitur. c. 16. §. 43. p. 176
 Lentè aliquando ad virtutem venit, peccator dissimili gradu fugit. c. 19. §. 20. p. 301
 Nullum offendit, & facile offensam remittit. c. 19. §. 39. p. 323
 Adulatoribus non plaudit, nec veraces spernit. c. 143. §. 54. p. 32
 Subit, vt improbus, ærumnam, sed dissimilem vitæ sortitur clausulam. c. 17. §. 65. p. 229
 Felicior est laboribus diuexatus, quàm peccator commodis fruitus. c. 15. §. 86. p. 109
 Patitur in vita calamitatem, sed post mortem sortitur honorem. c. 21. §. 24. p. 400
 Offensus maledicta non iactat, sed Deum patienter implorat. c. 15. §. 41. p. 84
 Commodis solet carere, vt peccator exundare. c. 14. §. 76. p. 43
 Nescit sua merita, & deplorat semper delicta. c. 19. §. 78. p. 334
 Metam sibi non figit, sed ad virtutem semper contendit. c. 19. §. 90. p. 341
 In prosperitate seruat modestiam, in labore tolerantiam. c. 14. §. 42. p. 25
 Remittit iniuriam, sed eius Deus agit causam. c. 18. §. 88. p. 111
 Sæpè Deus eius attemperatur arbitrio, qui omnimodis Dei obsequitur placito. c. 19. §. 108. p. 358

L

Labor.

Virtutis est ferendus, vitiorum tolerandus. c. 15. §. 92. p. 113
 Iustos vexat aliquando productior, sed & nobilitat honor amplior. c. 21. §. 24. p. 400
 Sæpè quia non sustinetur leuis, molestat grauis. c. 20. §. 1. p. 361
 Iusto dulcescit, si Deus aduersarios vincit. c. 19. §. 88. p. 340

Lachrymæ.

Roborant preces. c. 14. §. 8. p. 6
 Dei indignationem auertunt, & felicitatem restitunt. c. 15. §. 102. p. 119
 Ob temporalia sæpius funduntur, ob culpas rarius oculi lachrymis obscurantur. c. 15. §. 103. p. 119

Lapsus.

Deferuiat cautelæ, non pertinaciæ. c. 19. §. 24. p. 303

Lasciuia.

Si per continentiam frænatur, dæmon eliditur. c. 17. §. 48. p. 219

Laus.

Ita vliquando profertur, vt dilaudatis nota infligatur. c. 17. §. 17. p. 199
 Gratiam conciliat, & corda veluti incantat. c. 14. §. 43. p. 25

Lentitudo.

Dum tarda fugit periculum, subire probatur damnun. c. 15. §. 77. p. 104

Lex.

Non est subiecta iudicis arbitrio, sed iudex legis decreto. c. 14. §. 53. p. 31
 Cognationi sæpè postponitur, & affectus sæpè præfertur. c. 14. §. 17. p. 11
 Qui eam transgreditur, sibi periculum maturare probatur. c. 16. §. 27. p. 167

Liberalitas.

Tantò est estimatione dignior, quantò liberalis pauperior. c. 16. §. 3. p. 154

Libido.

Qui ei in Dei domo seruit, calamitatem incurrit. c. 15. §. 83. p. 108
 Vsu non quiescit, sed gliscit. c. 16. §. 61. p. 186

Lingua.

Procax accelerat sibi stragem. c. 16. §. 31. p. 169
 In Deum soluta citò occumbit, & perit. c. 23. §. 38. p. 468
 Quæ Magnates arrodit, popularem plausum adquiret. c. 15. §. 20. p. 73
 Abiectus solet esse lingua solutus. c. 16. §. 30. p. 168
 Minus vulnerat hostis machera, quàm mordax, solutæque lingua. c. 16. §. 29. p. 168
 Linguax frequenter ignauus. c. 22. §. 44. p. 447

Locus.

Sunt nobis, vbi Christus passus, profugia. c. 15. §. 109. p. 123
 In quo perpetratur culpa, solet infligi etiam pœna. c. 16. §. 60. p. 185

Lucrum.

Semper quæritur, virtus despicitur. c. 15. §. 68. p. 99
 Laudabile est ob aliorum salutem neglectum. c. 15. §. 11. p. 68
 Quæritur, & culpam castigare affectatur. c. 14. §. 18. p. 11

Luctus.

Cum causa debet concordare, non diffidere. c. 15. §. 147. p. 146
 Aliquando est fictus, & coram testibus procuratus. c. 15. §. 149. p. 147
 Nimius ob defunctos otiosus, & improbandus. c. 14. §. 31. p. 19
 Dedeceet nimius ob temporalia, laudandus est ob æterna. c. 15. §. 35. p. 80

Luxuria.

Adolescentiæ est naufragium, ad mortem compendium. c. 18. §. 18. p. 247
 Sterilitate mulctatur, salute interdicitur. c. 18. §. 21. p. 249

M

Macula.

Quæuis denigrat, & deuenustat. c. 14. §. 69. p. 40
 Peccati pœnitentia delenda, & virtutibus inauranda. c. 20. §. 38. p. 384

Maledictus.

Aliud sæpè dicit, aliud intendit. c. 15. §. 21. p. 73

Magnates.

Accipiendo putant fauere, neque cogitant compensare. c. 16. §. 7. p. 156
 Quæuis eorum actio notatur, & proditur. c. 18. §. 80. p. 282
 Non timent supplicia, etsi publicè perpetrarint peccata. c. 16. §. 35. p. 171
 Inuertunt tempora, vt perpetrarint delicta. c. 17. §. 8. p. 193
 Sæpè

& Verborum.

- Sæpè non eis licet se miseros prodere, sed opus est felicitatem mentiri. c. 19. §. 8. p. 294.
- Ad delinquendum lucem non fugiunt, imò quærunt. c. 14. §. 90. p. 52.
- Sæpè, dum timentur, præscripta legum adulterantur. c. 15. §. 7. p. 65.
- Dum viuunt, criminis pœnam euadunt, sed post mortem soluunt. c. 18. §. 52. p. 266.
- Plures eis satagunt adhærere, pauci opinioni consulunt. c. 10. §. 33. p. 170.
- Ni eis impendatur reuerentia, manet alta memoria. c. 19. §. 18. p. 300.
- Eorum defectus non sunt vulgandi, sed tacitè corrigendi. c. 19. §. 5. p. 292.
- Eorum scelera fouentes iudicis sententiam eludunt, sed Numini pœnam soluunt. c. 18. §. 66. p. 274.
- Eis coram penditur reuerentia, & carpit absentes lingua. c. 18. §. 81. p. 283.
- Si eorum culpa punita, est cautelæ pro schola. c. 21. §. 18. p. 397.
- Vel ob leuem auctoritatis offensam, duram imponere solent mulctam. c. 14. §. 88. p. 50.
- Erga priuatos humani frequenter aliquam fallaciam probantur commenti. c. 15. §. 38. p. 82.
- Exhibere solent officia sed sæpè sunt insidiosa. c. 20. §. 18. p. 371.
- Corrigentem citiùs castigant, quàm præmiant. c. 18. §. 28. p. 253.
- Magnatibus, præcipuè iuuenibus, adhæreres difficultatibus implicantur, & periculis exponuntur. c. 15. §. 57. p. 93.
- Maria Virgo.*
- Per eam citò obtinetur, quod tardè aliter impetratur. c. 15. §. 113. p. 125.
- Vbi adest eius patrociniùm, desperat dæmonium. c. 17. §. 47. p. 219.
- Suos protegit, & afflictis vires refundit. c. 15. §. 110. p. 123.
- Mansuetudo.*
- Conciliat amorem, asperitas facit odibilem. c. 22. §. 49. p. 440.
- Memoria.*
- Beneficiorum memoria vrget ad ingratitude pœnitentiam. c. 19. §. 22. p. 313.
- Mendacium.*
- Eo aliquando artificio profertur, vt verissimum habeatur. c. 16. §. 14. p. 160.
- In curia sæpissimè fortunatum. c. 18. §. 85. p. 285.
- Merita.*
- Si inæquali inæqualitate tractentur, lædi probantur. c. 15. §. 41. p. 84.
- Debet meritis anteire, qui dignitate constat præstare. c. 17. §. 74. p. 234.
- Apud Deum præmia consequitur, qui apud sæculum depretriatur. c. 23. §. 9. p. 453.
- Qui meritorum incedit via, non semel peruenit tardiùs ad præmia. c. 18. §. 79. p. 281.
- Proprium affert gaudium alienum impedit aliquando supplicium. c. 14. §. 84. p. 48.
- Si non remuneratur, superioris honor minuitur. c. 19. §. 16. p. 199.
- Meritorum est testimoniùm, eligi in Principis secretarium. c. 23. §. 41. p. 470.
- Miles.*
- Non licet ei proprio arbitrio tentare, etsi præsumpserit plus seruire. c. 18. §. 64. p. 273.
- Strenuus mavult gloriosè cadere, quàm turpiter fugere. c. 17. §. 11. p. 195.
- Ignauus, & inexpertus suorum est detrimentum. Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.
- c. 15. §. 151. p. 148.
- Fortis mavult honestè cadere, quàm indecorè fugere. c. 24. §. 21. p. 483.
- Cadir animo, si Princeps indulgeat otio. c. 18. §. 7. p. 241.
- Affectat audaciam, & inferre æquitati violentiam. c. 18. §. 39. p. 259.
- Militia.*
- In spirituali non datur otium, quia hostis adurgeret semper ad bellum. c. 22. §. 46. p. 438.
- Minister.*
- Nomen recusat, sed aliquando regiam potestatem affectat. c. 15. §. 36. p. 81.
- Si à Principe exasperetur, consilia perniciose molitur. c. 15. §. 64. p. 97.
- Si differat expedire negotia, dignus est pœna. c. 14. §. 98. p. 56.
- Bonus famam, malus conciliat Principi inuidiam. c. 15. §. 17. p. 71.
- Reprehensibilis est, si anxia desideria torqueat, & differat. c. 14. §. 61. p. 36.
- Miseria.*
- Extrema vitanda est salutis, aut honoris iactura. c. 15. §. 8. p. 66.
- Misericors. Misericordia.*
- Sæpè eripit, quem prauitas perdere satagit. c. 22. §. 24. p. 425.
- Est compendiaria ad felicitatem via. c. 15. §. 108. p. 122.
- Dei misericordia continet iram, vt peccator confugiat ad pœnitentiam. c. 15. §. 72. p. 101.
- Magna est peccatorem excitare, veniamque offerre. c. 19. §. 34. p. 308.
- Aduersarios eludit, & Deo citissimè accedit. c. 15. §. 133. p. 138.
- Misericordia lucratur cœlestem benignitatem, & gratiam. c. 16. §. 1. p. 152.
- Ostentat iram, ne infligat pœnam. c. 22. paragra. 17. p. 422.
- Dum largitur, impetrare vota probatur. c. 19. §. 109. p. 353.
- Missæ.*
- Diuinam indignationem sopit, pestemque depellit. c. 24. §. 24. p. 485.
- Moneta.*
- Ad vana exhibetur legitima, ad virtutem sapissimè adulterata. c. 14. §. 81. p. 46.
- Moras.*
- Si ad munus electus moras, studiosè nectat, alium superior sufficiat. c. 20. §. 14. p. 369.
- Non debet trahi, dum periculum constat vigere. c. 17. §. 55. p. 224.
- Mors.*
- Cognatorum ambitur, si hæreditas adeatur. c. 14. §. 16. p. 10.
- Aliquando morti proximus sibi non consultit, suis attendit. c. 17. §. 59. p. 226.
- Iustorum est læta, etsi vitæ afflictæ. c. 23. §. 1. p. 449.
- Stultia est, ne moriatis, mortem asciscere. c. 17. §. 58. p. 226.
- Docet oblectamenta despiciere, virtutem sequi. c. 19. §. 99. p. 397.
- Parum iuvat origo clara, si mors est misera. c. 21. §. 41. p. 410.
- Est fortunata, si virtutibus plena. c. 19. §. 110. p. 353.
- Mos.*
- Ex proprijs censentur mores alieni. c. 22. §. 33. p. 431.
- Mulier.*
- Qui ei facillè credit, fallaciam incurrit. c. 17. §. 50. p. 221.

Index Rerum,

- Mundus.*
- Vendit fallacijs mixta, virtus offert prorsus sincera. c. 22. §. 40. p. 435
- Etsi plures deserat, rarus est, qui à corde mundum abijciat. c. 15. §. 137. p. 140
- A pluribus adamatur, Christus à paucis colitur. c. 15. §. 88. p. 111
- Munera.*
- Iudicem corrumpunt, & legem. c. 19. §. 74. p. 331
- Munus.*
- Ritè est peragendum, nec morositate tardandum. c. 14. §. 60. p. 35
- Arden ter aliquando ambitur, & tractis moris exercere differtur. c. 18. §. 72. p. 277
- Si exercere differt electus, designandus est alius. c. 20. §. 14. p. 369
- Frequenter ritè obit, qui inuitus accepit. c. 15. §. 39. p. 83
- Dilectis vile commendatur, molestum alijs iniungitur. c. 8. §. 71. p. 277
- Sæpè qui ambiuit sollicitus, exercere differt tardus. c. 20. §. 13. p. 368
- Qui ad munus pro Republica electi, laborare debent solliciti. c. 18. §. 77. p. 280
- Si differt adimplere munus electus, statim sufficiens est alius. c. 20. §. 14. p. 369
- Si eligatur muneri ineptus, Reipublicæ perit salus. c. 17. §. 32. p. 209
- Musica.*
- Profana dum aures capit, ad culpam disponit. c. 15. §. 55. p. 2
- N.
- Negotium.*
- M**agni momenti est sollicitè stabiendum, & confirmandum. c. 14. §. 23. p. 14
- Si ad omnium salutem certum sit conuenire, non dedecet sacerdotem negotia sæcularia tractare. c. 15. §. 155. p. 150
- Nobilis.*
- Nobili, ingenuoque non minus est durum egere serui misericordia, quàm ab aduersario dehonestari contumelia. c. 16. §. 23. p. 165
- Nobilitate, & naturæ dotibus insignitus, ad virtutem frequenter lentus. c. 19. §. 38. p. 311
- Debet esse ciuilis. c. 18. §. 86. p. 285
- Plus dolet honore lædi, quàm auro nudari. c. 19. §. 73. p. 331
- Censura est dignus, si gratitudine vincat plebeius. c. 16. §. 8. p. 156
- Nomen.*
- Virtutibus æternatur vitij confunditur. c. 23. §. 14. p. 455
- Noctua.*
- Periculi à dæmone impeditur, ne pœnitentia arripiatur. c. 15. §. 67. p. 104
- Noctuus.*
- In virtute nouitius laboribus examinatur, & tentationibus sæpè vrgetur. c. 15. §. 98. p. 116
- Nuntius.*
- Facilius refert quod inflammat iram, quàm quod meretur beneuolentiam. c. 17. §. 54. p. 223
- O
- Obediens.*
- Non est opus vrgeti, quia ei satis superioris voluntatem conijcere. c. 18. §. 32. p. 255
- Aliquando incurrit pericula, sed cœlesti eripitur prouidentia. c. 17. §. 51. p. 221
- Obedientia.*
- Esse debet non inoculata, sed prudenter cæca. c. 15. §. 79. p. 105. & c. 19. §. 77. p. 333
- De alacritate accipit pretium, & meretur elogium. c. 15. §. 78. p. 105
- Obletamentum.*
- Sæpè vertitur in supplicium. c. 18. §. 26. p. 252
- Obmurmuratio.*
- Regimen sæpè infamat, & lites generat. c. 15. §. 22. p. 74
- Obsequium.*
- Aliquando exterius penditur, sed interiùs odium celatur. c. 16. §. 22. p. 164
- Quod Deo seruit, homini proficit. cap. 24. §. 39. p. 492
- Creaturis impensum affert sæpè ruborem, & pœnitentiam. c. 19. §. 4. p. 291
- Aliquando sic exhibetur, vt non obliget, sed molestet. c. 19. §. 2. p. 290
- Observantia.*
- Præceptorum affert secundam fortunam. c. 22. §. 27. p. 427
- Legis infert dæmonibus pugnam, auget molestiam. c. 15. §. 90. p. 112
- Odium.*
- Sæpè externis obsequijs tegitur, & celatur. c. 16. §. 22. p. 164
- Ad eludendum odium iuuat amicorum profugium. c. 17. §. 46. p. 218
- Inde solet manare, vnde solatium debuit oriri. c. 15. §. 69. p. 100
- Qui inter domesticos seminatur, grauissima meretur supplicia. c. 16. §. 58. p. 184
- Dum persequitur iustum, sibi elaborat detrimentum. c. 22. §. 54. p. 442
- Frequenter culpam imponit, aut auget. c. 16. §. 26. p. 166
- Vt se melius tegat, se vrbani exhibet, & officiosum. c. 19. §. 54. p. 320
- Si iustum auerteretur, nocere sibi dignoscitur. c. 22. §. 54. p. 442
- Occasio.*
- Culpæ est vitanda, & omninò prouidenda. c. 20. §. 10. p. 367
- Si non arripitur, perditur. c. 17. §. 31. p. 208
- Offensa.*
- Honestè remissa meretur laudem, & specialem mercedem. c. 22. §. 28. p. 428
- Ab amico illata grauior est, & molestior. c. 14. §. 87. p. 50
- Officium.*
- Sæpè exhibetur, vt odium melius tegatur. c. 19. §. 54. p. 320
- A Magnate exhibitum sæpè insidiosum. c. 20. §. 18. p. 371
- Laudabile est, si superioris placat iram, & reducit subiectum ad obsequelam. cap. 19. paragraph. 27. p. 305
- Opinio.*
- Plures non virtutem, sed virtutis sollicitant opinionem. c. 22. §. 32. p. 430
- Oratio.*
- Talis sit, vt publicum non erubeat, nec aures fugiat. c. 14. §. 36. p. 22
- Laudabile est eam intermittere, vt peccatores valeas edocere. c. 14. §. 62. p. 36
- Plurium, & lachrymosa citò impetrare solet optata. c. 15. §. 106. p. 121
- Gratiam

& Verborum.

Gratam Deo vim affert. c. 14. §. 58. p. 34
 A pœnitentia energiam sortitur, & efficaciam. p. 6
 c. 14. §. 8.
 Fugit tumultum, amat secretum. cap. 15. §. 115. p. 126
 Iustorum obtinet, quod noster error auertit. c. 14. §. 2. p. 3
 Sanctorum auertit casum, eludit periculum. c. 21. §. 32. p. 405
 Supplicium sæpè impedit, & Dei iram sopit. c. 14. §. 84. p. 48
 Succurrit, & calamitatem auertit. cap. 22. §. 15. p. 421
 De spe firma fugit efficaciam, de infirma amittit energiam. c. 14. §. 35. p. 21
 Est ad impetrandum valida misericordia fulcita. c. 19. §. 109. p. 353
 Pœnitentia innutritur, & adipatur. cap. 15. §. 132. p. 137
 Parentum sæpè filijs vitat pericula, & aduersariorum hebetat arma. c. 14. §. 37. p. 22
 Assequitur vota meritis petentis innixa. c. 14. §. 79. p. 45
 Associata eleemosynis triumphat. c. 18. §. 8. p. 242

Ornatus.

Culpa sæpè quæritur, ne quis minus cæteris videatur. c. 17. §. 62. p. 227
 Aliquibus idem est eo carere, & mortem subire. c. 19. §. 10. p. 295
 Citò auolant naturæ ornamenta, æternantur honesta opera. c. 18. §. 60. p. 270

P.

Palatium.

Qui in eo magnis virtutibus non expolitus, casibus inuenitur obnoxius. c. 15. §. 85. p. 109

Parents.

Sæpè à filijs auertit pericula, & precibus aduersaria frustrat arma. c. 14. §. 37. p. 22
 Dum nimis filijs indulget, sibi, & illis nocet. c. 15. §. 12. p. 69
 Si inter filios inuertat ordinem, excitat litem. c. 15. §. 40. p. 83
 Aliquando in morte plus quàm animæ, attendit filijs. c. 17. §. 59. p. 226
 Sæpè cæteris renuntians, posterorum commoda anhelat. c. 19. §. 103. p. 349
 Minus filios amat, diuitias congregando, quàm virtutibus expoliendo. c. 19. §. 104. p. 349
 Erga filios sit temperatè rigidus, non acerbus. c. 14. §. 26. p. 16
 Non est ei filiorum culpa exaggeranda, sed prudenter referenda. c. 18. §. 84. p. 284
 In multorum parentem electus, à periculis inuenitur seruatus. c. 22. §. 57. p. 444

Patientia.

Aliquando sustinendo grauia, vitat grauiora. c. 16. §. 36. p. 171
 Elinguis laudabiliter iniurium torquet, & vrit. c. 16. §. 39. p. 173
 Maius est Dei beneficium patientia, quàm cumulata fortuna. c. 19. §. 87. p. 340
 Amollit aspera, & impetrat Dei auxilia. c. 16. §. 42. p. 175
 Equale videtur patienter pati, & spolijs resplendere. c. 22. §. 6. p. 414

Patria.

Nobilitatur filiorum gloriosis factis, & triumphis. c. 21. §. 39. p. 409

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

Patrocinium.

Sanctorum est pœnitenti exorandum, & peccatori exambiendum. c. 19. §. 56. p. 321
 Non ita alieno patrocinio est fidendum, vt prouido labore non sit periculis obuianum. c. 17. §. 40. p. 214
 Qui Virginis sortitur patrocinium, torquet dæmonium. c. 17. §. 47. p. 219
 Calamitosus, vt vitat detrimentum, ad salubre inuolet patrocinium. c. 17. §. 67. p. 236

Patronus.

Prodest iudici acceptus, & ob præstita obsequia gratus. c. 19. §. 55. p. 321

Pauper.

Contra opprimentem eius gemitus durissimus est aduersarius. c. 21. §. 5. p. 390
 Quod ei impenditur, multimodis compensatur. c. 16. §. 1. p. 152

Pax.

Detestabilis est malè acquisita, & iniquis artibus parata. c. 17. §. 12. p. 196
 Interior magni habenda, & præ diuitijs plurimis æstimanda. c. 19. §. 95. p. 344
 Pacis tempore debent disponi, quæ ad bellum constat requiri. c. 15. §. 5. p. 64
 Interna non à prosperitate oritur, sed virtute. c. 19. §. 105. p. 350
 Pax fratrum tormentum dæmonum. cap. 15. §. 105. p. 120
 Non fruitur pace sæculum secutus, sed Christum Dominum imitatus. c. 19. §. 96. p. 344

Peccator.

Sæpè auget sibi detrimentum, vt fulgeat incommodum. c. 18. §. 17. p. 247
 Affectat in delictis præexcellentiã, & confusibilem quærit gloriã. c. 17. §. 4. p. 191
 Vbi quærit requiem, inuenit sæpè laborem. c. 15. §. 94. p. 114
 Cæcutit, & ex antecedentibus mali colligit. c. 16. §. 15. p. 298
 Quàm citò est, si quiueris reducendus, & ab erroribus liberandus. c. 14. §. 61. & 62. p. 36
 Est infelix culpa inquinatus, quantumuis prospera fortuna vsus. c. 15. §. 86. p. 109
 Si præ alijs infectus culpa, antecedit pœnitentia. c. 15. §. 138. p. 140
 Ignorat culpæ venenum, si capit somnum. c. 24. §. 14. p. 480
 A dæmone non affligitur, sed lactatur. cap. 17. §. 9. p. 194
 Densus tenebris obscuratur, nec sibi prouidere videtur. c. 17. §. 1. p. 190
 Etsi deficiat materia, non cessat à culpæ infania. c. 16. §. 48. p. 178
 Si conuerti differat, Deum ad speciem diuexat. c. 14. §. 3. p. 3
 Aliquando peccat, vt alium à culpa, aut à pœna eripiat. c. 21. §. 9. p. 392
 Si quid mereatur ob culpam, expendat, nullum laborem amarum iudicat. cap. 16. §. 38. p. 172
 Quærit laudem, cum fas subire tuborem. c. 16. §. 62. p. 186
 Animo non cadat, sed validior contra tentationes resurgat. c. 17. §. 26. p. 205
 Sæpè quærens profugium, accelerat detrimentum. c. 20. §. 34. p. 381
 Debet commissa inaurare, & virtutibus efflorescere. c. 23. §. 10. p. 453
 Commodis sæpè exundat, cum iustus egeat. c. 14. §. 76. p. 43

Index Rerum,

- Contra se aliquando sententiam prodit, & carnificem agit. c. 17. §. 60. p. 227
- Proditor sæpè à culpa, etsi sagaci utatur cautela, c. 14. §. 14. p. 9
- Qui graui deliquit crimine, imploret veniam celeritate. c. 19. §. 52. p. 319
- Sæpè eripitur à periculis iustorum meritis, c. 17. §. 49. p. 220
- Grauiissimis culpis inquinatus aliquando speciali fauore respiscit allectus. c. 19. §. 41. p. 312
- Si festinauit ad culpam, festinare congruit ad pœnitentiam. c. 19. §. 26. p. 304
- Ex suis aliorum mores taxat, & censet. c. 17. §. 10. p. 195
- Si non oculos vitauit ad culpam, non fugiat ad pœnitentiam. c. 19. §. 51. p. 318
- Sæpè à quo impellitur, accusatur. c. 18. §. 30. p. 254
- Deneget sibi licita, quia non negauit vitanda. c. 23. §. 30. p. 464
- Vanis spebus deluditur, & veris detrimentis vrgetur. c. 20. §. 6. p. 364
- Inaurat culpam, si alios reducat ad pœnitentiam. c. 19. §. 47. p. 316
- Ad Sanctorum confugiat patrocinium, ut assequatur veniæ remedium. c. 19. §. 53. p. 319
- Solet indurari, si pœnitendi occasionem noluit arripere. c. 18. §. 24. p. 251
- Perniciosa ambit si dulcia, refugit salubria si amara. c. 18. §. 44. p. 261
- Ad peccandum ad speciem multiplicatur, sed ad pœnas etiam augetur. c. 18. §. 42. p. 260
- Peracta etiam pœnitentia, Sanctorum sollicitet patrocinia. c. 19. §. 56. p. 321
- Sæpè, ut suspicionem eludat, probos associare sibi adlaborat. c. 15. §. 59. p. 94
- Culpis irretitus non semel subibit mortem improuidus. c. 22. §. 14. p. 410
- Est infortunatus etiam commodis circumfusus. c. 14. §. 101. p. 59
- Sibi promittit oblectamenta, sed experitur amara. c. 18. §. 16. p. 246
- Felicior est, si respiciat castigatus, quàm si caligaauerit impunitus. c. 15. §. 73. p. 102
- Aliquando dum beneficijs obstrictior, fit insolentior. c. 15. §. 6. p. 65
- Sæpè delinquit, dum peccati pœnam oculis haurit. c. 20. §. 4. p. 363
- Contra Dei iram nullum ei profugium, aut tutamentum. c. 22. §. 16. p. 421
- Celeriter à Deo fugit, lentius venit. cap. 19. §. 20. p. 301
- Si moretur leniter inuitatus, respiscere solet calamitate compulsus. c. 14. §. 86. p. 49
- Qui eum reduxit, culpam propriam inaurauit. c. 22. §. 62. p. 447
- Peccatum.*
- Etiam deletum, est sollicitè obliterandum. c. 18. §. 38. p. 258
- Domestico solet puniri supplicio, & vrgeri tormento. c. 15. §. 3. p. 63
- Omittitur sæpè inultum, si non afferat pœna commodum. c. 14. §. 18. p. 11
- Sæpè ad peccatum trahit, & quodammodo cogit. c. 19. §. 6. p. 292
- Peccatorum ruina prudenti debet esse cautela. c. 17. §. 29. p. 206
- Parit tenebras, & angustias. c. 17. §. 1. p. 190
- Expuncto, cessat calamitas, redit tranquillitas. c. 20. §. 36. p. 382
- Peccata parit, & nutrit. c. 16. §. 47. p. 178
- Aliquando peccatorem ligat, & fascinat. c. 17. §. 21. p. 201
- Perfectio.*
- Sæpè tentatur, & ob exigua non absoluitur. c. 14. §. 89. p. 51
- Qui perfectione floret, frequenter aciores dæmonis tentationes sustinet. c. 15. §. 62. p. 96
- Perfectus.*
- Humanam gloriam non quærit, nec gloriam timeret. c. 17. §. 19. p. 200
- Periculosus. Periculum.*
- Moras non trahat, sed ad tuta citò confugiat. c. 17. §. 55. p. 224
- Lentè fugere, est laborem perdere. c. 15. paragr. 77. p. 104
- Sæpè iustorum precibus fugatur, triumphusque acquiritur. c. 21. §. 32. p. 405
- Infelicitas est ibi pati, vbi salutem cæteris constat inuenire. c. 18. §. 34. p. 256
- Etiam post trophæum desidem vrget periculum. c. 21. §. 28. p. 403
- Semel euasum non audaciam excitet, sed cautelam. c. 21. §. 30. p. 404
- Est prouidenter denuntiandum, ne vrgeat improuidum. c. 17. §. 56. p. 225
- Qui euadere cupit, Deiparæ opem imploret. c. 15. §. 56. p. 98
- Dæmon impedit eius notitiam, ut impediatur pœnitentiam. c. 15. §. 67. p. 99
- Non est tutum, dum vrget, vires colligere, satius est collectas habere. c. 10. §. 15. p. 369
- Culminibus est annexum. c. 22. §. 43. p. 436
- Satagat fugere, qui cupit culpam vitare. c. 15. §. 91. p. 112
- In curia vrget frequentius, & grauius. c. 15. §. 74. p. 102
- Facilius eluditur ab humili, quàm ab alto. cap. 17. §. 45. p. 218
- Qui ab altero auertit, sibi consuluit. cap. 17. §. 52. p. 222
- Qui eludere anhelat, nil de sæculo concupiscat. c. 15. §. 82. p. 107
- Felicitas est effugere, & auctorem ob Deum amare. c. 22. §. 26. p. 427
- Sæpè à Peccatore eluditur, quia precibus adiuratur. c. 17. §. 49. p. 220
- Perseuerantia.*
- Desiderata assequitur, & impedimenta vincere comprobatur. c. 14. §. 58. p. 34. & cap. 18. §. 69. p. 276
- Perinacia.*
- Tuetur sæpè malè decreta, & rationi contraria. c. 19. §. 37. p. 310
- Pietas.*
- Erga defunctos non solum est laudanda, sed & lucrosa. c. 21. §. 23. p. 400
- Dum Deiparæ exhibet officia, posteris acquirit trophæa. c. 21. §. 37. p. 408
- Plausus.*
- Malè acquisitus vrit in pœnam conuersus. cap. 18. §. 40. p. 259
- Plebeius.*
- Sæpè præ nobilibus moribus cultior, & gratitudine, ac ciuilitate ornatior. cap. 16. paragr. 8. p. 156
- Pœna.*
- Acerbior, si lenta, & proluxa. cap. 24. paragr. 20. p. 433
- Quo, perpetrata culpa loco, non semel soluitur pœna. c. 16. §. 60. p. 185
- In

& Verborum.

In vita Magnatibus non infligitur, sed post mortem durius soluitur. c. 18. §. 52. p. 266

Vt eludatur, misericorditer ira ostenditur. c. 21. §. 17. p. 422

Eam differre est aliquando durius punire. c. 17. §. 36. p. 212

Sæpè dum aspicitur culpæ illata, perpetratur similis culpa. c. 15. §. 50. p. 89

Pro dæmone est, qui alterius exaggerat culpam, vt ad grauiorem inflamet pœnam. c. 19. §. 62. p. 325

Sæpè vt vitetur, innocentibus culpa adscribitur. c. 19. §. 21. p. 301

Etsi differatur, tandem culpis infligitur. c. 21. §. 4. p. 363.

Remanet soluenda, etiam deleta pœnitundine culpa. c. 14. §. 64. p. 37

Quæuis patienter fertur, si quis, quantum deliquerit, recodatur. c. 19. §. 78. p. 334

Magnati inflicta cæteris est pro doctrina. c. 21. §. 18. p. 403

A Deo benignè exigitur, ab homine seuerè extorquetur. c. 24. §. 12. p. 484

Vni aliquando infligitur, vt à cæteris avertatur. c. 17. §. 75. p. 255

Honestum est prudenter eludere, & pœnam decreturum laudabiliter subornare. c. 21. §. 14. p. 394

Pœnitentia. Pœnitens.

Dum differtur, animus induratur. cap. 18. §. 24. p. 251

Amisâ restituit, & culpam eluit. cap. 19. paragr. 50. p. 318

Quodammodo hominem consecrat, & Deo parat. c. 24. §. 33. p. 489

Veræ legitimæque est testimonium deliciarum repudium. c. 24. §. 15. p. 480

Innocentiæ vicinatur, si citò arripitur. c. 19. §. 58. p. 323

Publica Numinis temperat iram, & auertit sæpè procellam. c. 15. §. 87. p. 110

Culpam inaurat, & vires inspirat. cap. 18. §. 8. p. 242

Orationi vires addit, & dæmonem torquet. c. 15. §. 132. p. 137. & c. 14. §. 8. p. 6

Post peccatum est secunda tabula, & secunda fortuna. c. 24. §. 13. p. 479

Inter eius aspera respirat animus, cum inter delicias non quiescat spiritus. c. 16. §. 50. p. 179

Est tutum profugium, & calamitatis remedium. c. 24. §. 28. p. 387

Culpam delet, & calamitatem minuit. c. 20. §. 38. p. 384

Eius asperitas non adco est molesta, vt nimia corporis politura. c. 14. §. 78. p. 45

Verè pœnitens à creaturis gaudet affligi, & vltionem expetere. c. 16. §. 45. p. 177

Nimis confuso est animus addendus, & ad spem reuocandus. c. 19. §. 31. p. 307

Verè pœnitens impositam amplectitur, & augere pœnitentiam conatur. c. 15. §. 139. p. 141. & c. 24. §. 30. p. 488

Politices.

Si electus moras trahit, bona politices alium ad munera deligit. c. 20. §. 14. p. 369

De aduersario amicum eudit, & facit. c. 22. §. 58. p. 445

Aliquando immetatas vires imminuit, & periculum antevertit. c. 16. §. 17. p. 161

Bona muneribus quærit aptum, non attendit affectum. c. 14. §. 6. p. 5

Eman. de Naxera in Reg. Tom. I V.

Politice.

Vt secreta venetur, aliquem ex seruis subornare conatur. c. 15. §. 154. p. 149

Non admittit ad secreta inexploratum, sed multis experimentis securum. c. 17. §. 16. p. 198

Vt allequatur vota, amplectitur quæuis media. c. 16. §. 56. p. 183

Vt celet odium, præ alijs exhibere conatur officium. c. 19. §. 54. p. 320

Laudabilis superioris temperat iram, & reducit subiectos ad obedientiam. c. 19. §. 27. p. 305

Præsentia.

Viri grauis inspirat virtutem, & impedit prauitatem. c. 15. §. 116. p. 127

Pompa.

Impedit frequenter virtutem, & animæ iuuat hostem. c. 20. §. 17. p. 371

Populus.

Difficiliter virtutem, faciliè sequitur prauitatem. c. 17. §. 13. p. 196

Ei aliquando est parcendum, & prudenter dissimulandum. c. 18. §. 49. p. 264

Potestas.

Valdè est timenda, si dolositate associata. cap. 15. §. 144. p. 144

Sæpè Magnatum minuitur, quia periculum timeatur. c. 16. §. 17. p. 161

Prelatus.

Omnibus debet lucere virtutibus expolitus. c. 23. §. 17. p. 456

Non debet timore impediri, sed iusto zelo obarmari. c. 23. §. 20. p. 458

Premium.

Laudabile est sequi virtutem ob præmium, sed laudabilius ob ipsius honestamentum. cap. 19. §. 102. p. 348

Si assequatur peccatum, erit Reipublicæ excidium. c. 14. §. 19. p. 12

Tardius assequitur, qui sola virtute innititur. c. 18. §. 79. p. 281

Pro præmio habetur Principis humanitas, & benignitas. c. 19. §. 12. p. 296

Si ob cognationem datur, Reipublicæ status concutitur. c. 19. §. 116. p. 357.

Citò debet dari, tardè supplicium infligi. cap. 24. §. 23. p. 486

Solet mereri, & merentem supercilio vri. c. 19. §. 34. p. 291

Si eius spes aufertur, virtus extinguitur. c. 18. §. 68. p. 275

Digno exhibitum vires inspirat, indigno eneruat. c. 23. §. 15. p. 456

Præsentia.

Viri grauis iuuenibus molesta. cap. 19. paragr. 100. p. 347

Superioris robur inspirat, absentia eneruat. c. 17. §. 35. p. 211

Pretium.

Rerum est aliud, opinione taxatum, & æquitate expensum. c. 14. §. 79. p. 45

Princeps.

Ni contradicant iura, plausibili luceat clementia. c. 14. §. 21. p. 13

Eius est gloria vincere, & parcere. c. 19. §. 36. p. 309

Auarus vilescit, & inuidiam sibi conquirat. c. 14. §. 78. p. 45

Humanitate venatur corda, & sui ingerit desideria. c. 14. §. 32. p. 20

Aliquando, vt tueatur semel decreta, salubria non attenditur consilia. c. 24. §. 8. p. 476

V u u 3 E1

Index Rerum,

- Ei infortunium refertur minutum, aut temperatum.
c. 4. §. 94. P. 54
- Sæpè remunerat adulatoria mendacia, & alios de-
 honestantia commenta. *c. 16. §. 18.* p. 162
- Sit clemens in subiectos, seuerus in duros. *c. 18.*
§. 36. p. 257
- Deministrorum moribus sibi inuidiam conciliat,
 aut famam. *c. 15. §. 17.* p. 71
- Bonus Consiliarios prudentes quærit, & audit. *c. 15.*
§. 60. p. 95
- Modestus non permittit coli, quibus Numen cere-
 monijs constat adorari. *c. 15. §. 37.* p. 81
- Ei fausta denuntiantur, infausta sæpè tacentur.
c. 18. §. 74. p. 279
- Ambiens superflua suis affert pericula. *c. 23. §. 26.*
p. 462
- Angustat coronam, si remunerandi non habet cu-
 ram. *c. 19. §. 16.* p. 299
- Prudens remunerat humano alloquio, & benigno
 aspectu. *c. 19. §. 12.* p. 296
- Eius pœnitentia temperat Numinis iram, & à po-
 pulo auertit plagam. *c. 15. §. 87.* p. 110
- Non debet immutari, sed idem quauis in fortuna
 manere. *c. 18. §. 89.* p. 287
- Eius aspectu priuari est doloribus premi. *c. 14. §. 63.*
p. 37
- Non indulgeat otio, dum subiectus premitur bel-
 lo. *c. 18. §. 76.* p. 280
- Conseruat coronam, si æquitatis seruat mensuram.
c. 23. §. 5. p. 451
- Prauus cladès est, & pernicies. *c. 24. §. 2.* p. 473
- Mirum est, si quis ei contradicat, qui populo
 consulat. *c. 24. §. 9.* p. 477
- Eius gratia aliquando acquiritur honestatis dispen-
 dio, salutis periculo. *c. 23. §. 28.* p. 463
- Suorum aliquando contemnit vitam ob futilem
 appetentiam. *c. 23. §. 27.* p. 463
- Debet suspici, non tentari. *c. 14. §. 51.* p. 30
- Minus nocet malus bonis consiliarijs vsus, quàm
 probus, si pessimis gubernatus. *cap. 15. §. 140.*
p. 142
- In secretarium debet eligere quem nouit virtuti-
 bus exornari. *c. 23. §. 40.* p. 469
- Eius voluptati mos geritur, virtutibus minus con-
 sulitur. *c. 16. §. 66.* p. 98
- Eius humanitas est seruientibus pro præmio. *c. 19.*
§. 12. p. 296
- Suæ potestati detrahit ab alio gubernatus, & eius
 consilio rectus. *cap. 19. §. 65. p. 327. & c. 17. §. 39.*
p. 214
- Ciuilis sibi omnium deuincit animos. *c. 15. §. 14.*
p. 70
- Qua via tendit, populus vadit. *c. 15. §. 136.* p. 138
- Si in vnum conferat dona, laborabit Respubli-
 ca. *c. 1. §. 1.* p. 387
- Si indulgeat otio, exercitus cadet animo. *c. 18. §. 7.*
p. 41.
- Si præcipuos ministros exasperat, Rempubicam
 turbat. *c. 15. §. 64.* p. 97
- Stabilitur clementia, dum ambigua subiectorum
 consilia. *c. 19. §. 64.* p. 326
- Eius probantur desideria, etsi æquitati contraria.
c. 17. §. 14. p. 197
- Sæpè largitur adulatoribus dona, antequam me-
 rentibus præmia. *c. 16. §. 18.* p. 162
- Prinatus.*
- Principis frequenter calumnijs impetitur, & inui-
 dentia vexatur. *c. 19. §. 113.* p. 355
- Principis vtatur gratia ad aliorum commoda. *c. 14.*
§. 56. p. 33
- Sæpè aliorum accessum vetat, aut tardat. *c. 14. §. 99.*
p. 57
- Proceres.*
- Inuertunt tempora, vt plectibilia expleuerint vora.
c. 15. §. 13. p. 69
- Affectant audaciam, & legibus inferre violentiam.
c. 18. §. 39. p. 259
- Profugium.*
- Iniquis vertitur in detrimentum. *c. 20. §. 34.* p. 381
- Promissio.*
- Facta sæculo citò soluitur, Numini facta tardatur.
c. 15. §. 48. p. 88
- Prosperitas.*
- In ea luceat modestia, in labore tolerantia. *c. 14.*
§. 42. p. 25
- Extincto crimine, solet redire, & calamitas auola-
 re. *c. 20. §. 36.* p. 382
- Sæpè est prosperitas, vbi putabatur calamitas. *c. 16.*
§. 40. p. 174
- Denuntiari solet lentius prosperitas, quàm calami-
 tas. *c. 18. §. 78.* p. 281
- Protectio.*
- Hominum non est certa, Dei est secunda. *c. 22. §. 4.*
p. 414
- Diuina periculum repellit, & triumphum affert.
c. 22. §. 9. p. 417
- Prouidentia.*
- Diuina celebri honorat sepulchro impio occisum
 ferro. *c. 21. §. 22.* p. 399
- Occurrit opportuna, cum nulla spes appareat hu-
 mana. *c. 22. §. 13.* p. 419
- Abigit pericula, anteuertit damna. *cap. 17. §. 51.*
p. 221
- Eius erga nos sollicitudo gratitudinem suadet, imò
 cogit. *c. 15. §. 20.* p. 73
- Non expectat necessaria colligere, dum periculum
 constat virgere. *c. 20. §. 15.* p. 369
- Nihil omittit, etsi in Numine solum speret. *c. 15.*
§. 121. p. 150
- Diuina à periculis liberat, quem in multorum
 caput prædestinat. *c. 22. §. 57.* p. 444
- Prouocans.*
- Ad duellum prouocans sæpè cadit, & perit. *c. 23.*
§. 37. p. 468
- Prudens.*
- Ne augeat, dissimulare solet iniuriam. *c. 19. §. 7.*
p. 293
- Quid sibi debeat, non quid alius agat, attendit.
c. 19. §. 40. p. 312
- Talem se alijs exhibet, qualem Deum sibi cupit.
c. 14. §. 33. p. 20
- Sustinet graua, vt vitatit grauiora. *c. 16. §. 36.*
p. 171
- Inter prospera vertit oculos ad cunabula. *c. 23. §. 3.*
p. 449.
- Vt assequatur votum, temporis expectat suffra-
 gium. *c. 14. §. 5.* p. 4
- Propriam obstinatè non tuctur, sed plurium sen-
 tentiam sequi conatur. *c. 18. §. 11.* p. 244
- Contra hostem se munit, & tuta quærit. *c. 17. §. 30.*
p. 207
- Prudentia.*
- Minoribus maiora redimit detrimenta. *c. 14. §. 29.*
p. 8
- Opportuno tempore disponit, quibus belli tem-
 pore eget. *c. 15. §. 5.* p. 64
- Antequam in iracundiam prodatur, maturè cau sam
 examinat. *c. 14. §. 96.* p. 55
- Aliquando de prudentia celebratus sibi inuenitur
 stultus. *c. 17. §. 63.* p. 218
- p

& Verborum.

Puer. Pueritia.
 Frequenter deteriora sequitur, ni bonis moribus
 imbuatur. c. 17. §. 44. p. 217
 In aliquibus extenditur pueritia vsque ad senectutis
 tempora. c. 14. §. 52. p. 51

Palchritudo.
 Sæpè infert virtutibus bella, exstruit pericula. c. 14.
 §. 67. p. 39

Corporis oculos attrahit humanos, animæ pro-
 lectat diuinos. c. 14. §. 66. p. 38

Quouis næuo inficitur, & quavis macula denigra-
 tur. c. 14. §. 69. p. 40

Esse solet infaustum auspicium, & inauspicatum
 prælagium. c. 14. §. 65. p. 38

Punitio.
 Sit lenta, beneficentia sit prospera. c. 22. §. 19. p. 423

Pupillus.
 Aliquando à tutore premitur, & facultatibus dispo-
 liatur. c. 16. §. 9. p. 417

Q.

Querela.

Benè sonat ab amante data. c. 19. §. 33. p. 308
A iusto non proditur, etsi calumnia imperatur.
 c. 19. §. 76. p. 333

Iusta à superiore non debet despici, sed audiri. c. 19.
 §. 117. p. 357

Sæpè ore tantum datur, sed à corde non profertur.
 c. 19. §. 70. p. 329

R.

Reatus.

Manet, dimissa etiam culpa, & soluitur pœ-
 na. c. 14. §. 64. p. 37

Regimen.
 Male de eo loqui est perturbationem ferere. c. 15.
 §. 22. p. 74

Regnum.
 Iustitia firmatur, iniustitia subruitur. c. 14. §. 22.
 p. 14

Alijs vitijs turbatur, iniustitia deperditur. c. 19. §. 85.
 p. 338

Relatio.
 Facilius refertur quod inflammat iram, quàm quod
 meretur beneuolentiam. c. 17. §. 54. p. 199

Religio.
 Timeat de infausto, qui eius furore vitatur, vt cupidi-
 tatibus aduletur. c. 15. §. 46. p. 87

Religiosus.
 Si à statu, aut virtute cadat, delusus multis vitijs
 sordet infectus. c. 15. §. 63. p. 96

Subit labores, sed ferendos, & vitat intolerandos.
 c. 15. §. 92. p. 113

Verè religiosus etiam senex, & morbidus non am-
 bit priuilegia, sed communia fert onera. c. 21.
 §. 31. p. 404

Respuit cum sæculo commercium, amat cubicu-
 lum. c. 19. §. 111. p. 354

Remedium.
 Sæpè vnde speratur humanum, adest opportunè di-
 uinum. c. 22. §. 13. p. 419

Remuneratio.
 Si meritis non exhibetur, Principis fama minuitur.
 c. 19. §. 16. p. 299

Respublica.
 Sine æquitate nec consistit, nec floret. c. 20. §. 30.
 p. 379

Mirum est si ei consulatur, & desiderium Principis

impugnetur. c. 24. §. 9. p. 477
 Floret, Principe modesto, & populo moribus ex-
 polito. c. 21. §. 34. p. 406

Ei imminet ruina, si peccata assequantur præmia.
 c. 14. §. 19. p. 12

Stat firma, incorruptis legibus gubernata. c. 15.
 §. 25. p. 75

Punitur, si consiliarius media in luce errare proba-
 tur. c. 17. §. 37. p. 212

Reuerentia.
 Qui Magnati non exhibet, iram subit. c. 19. §. 18.
 p. 300

Digno sæpè negatur, indigno penditur. c. 18. §. 87.
 p. 286

Præsentibus solet pendere, & lingua absentes aduri.
 c. 18. §. 81. p. 283

Reus.
 Non veretur pœnam, si iudex eandem perpetret
 culpam. c. 16. §. 34. p. 170

Rigor.
 Erga filios est temperandus, nec timor fouendus.
 c. 14. §. 26. p. 16

Sæpè amore compensatur, & in suauitatem verti-
 tur. c. 14. §. 104. p. 60

Exercendus est in duos, non in subiectos, cap. 18.
 §. 36. p. 257

Ruina.
 Peccatoris scientibus sit cautela. c. 17. §. 29. p. 206
 Rarò fit leni lapsu, frequenter celeri impetu. c. 21.
 §. 13. p. 394

S.

Sacerdos.

Aliquando est admonendus, quia muneris vi-
 detur oblitus. c. 19. §. 30. p. 306

Non dedecet, si negotia sæcularia aggrediat ur tra-
 ctare, dum omnium vtilitati indubium sit con-
 tenere. c. 15. §. 155. p. 150

Plus iuvat semotus, quàm populo immixtus. c. 15.
 §. 114. p. 126

Eius est periculum denuntiare, nec respectu huma-
 no impediri. c. 17. §. 6. p. 192

Iuvat ritè munus implens, & curia, aut palatio non
 degens. c. 15. §. 124. p. 132

Sacra.
 Mavult pius laboribus premi, ne sacra contingat
 minus decore tractari. c. 15. §. 117. p. 127

Sacramentum.
 Violatum est calamitatis auspicium, cap. 21. §. 6.
 p. 390

Princeps non violet, neque subiectus, vt aduletur,
 obliuiscatur. c. 21. §. 35. p. 407

Salus.
 Virtute adstruitur, appetitibus dissipatur. c. 22. §. 5.
 p. 414

Sæpè honestè despecta viget, studiosè seruata mar-
 cet. c. 23. §. 22. p. 459

Eius iactura est labore redimenda, cap. 15. §. 80.
 p. 106

Sanctus.
 Tribulatione examinatur, & eius virtus agnoscitur.
 c. 15. §. 125. p. 132

Sapiens, Sapientia.
 Ignorat arrogantiam, nescit superbiam. c. 23. §. 18.
 p. 457

Verba librat, & trutina considerationis examinat.
 c. 22. §. 41. p. 436

Lucet veritate fundata, virtute exulta, c. 14. §. 50.
 p. 30

Index Rerum,

- Inanis est, si fructu careat, nec alijs proficiat. c. 23. §. 19. p. 457
 De virtute accipit honorem, de constantia laudem. c. 23. §. 16. p. 456
Scandalum.
 Indignationem ecclestem exacuit, & celerem pœnam subit. c. 16. §. 63. p. 187
 Sæpè apponit, qui ad speciem probitatem erudiuit. c. 20. §. 13. p. 375
 Timeat graue supplicium, qui cæteris fuit scandalum. c. 70. §. 37. p. 383. & §. 9. p. 366
Sceleratus.
 Speciali providentia luit supplicium, dum contemnit peccatum. c. 18. §. 65. p. 273
 Inde cæteris oritur refrigerium, vbi luit dignum supplicium. c. 18. §. 43. p. 261
 Punitus est oculis obijciendus, vt horror admoneat, & à simili pœna auertat. c. 18. §. 53. p. 266
 Pietas est eum punire, & longo exilio mulctare. c. 20. §. 16. p. 370
 Si assequatur commodum, Reipublicæ afferet detrimentum. c. 14. §. 19. p. 12
Scelus.
 Sæpè qui eius intuentur supplicium, simile aggre-diuntur peccatum. c. 15. §. 50. p. 89
 Aliquando pœnam eludit, sed Numini soluit. c. 18. §. 66. p. 274
Secessus.
 Est ad honestum prælium armamentarium. c. 23. §. 25. p. 461
 Prodest secessus à turba contra dæmonis certamina. c. 17. §. 24. p. 203
Secretarius.
 In principis secretarium electus meritis censetur præcipuus. c. 23. §. 41. p. 470
 Ad Principis secreta admissus luceat fide, & virtutibus exornatus. c. 23. §. 40. p. 469
Secretum.
 Non est communicandum in experto, sed multis argumentis probato. c. 17. §. 16. p. 98
 Nulla sic tegit cautela, vt aliqua non effluat notitia. c. 17. §. 42. p. 216
 Ita est amico committendum, vt non pœniteat, si transeat in aduersarium. c. 15. §. 142. p. 143
 Cum eo solum debet communicari, qui agnoscitur virtutibus expoliri. c. 23. §. 40. p. 469
Senectus.
 Ingloria est, si adolescentiam sapiat, aut pueritiam. c. 14. §. 52. p. 31
 Quia casui proximior, honestè sit actuosior. c. 19. §. 91. p. 342
 In senectute non sunt otia sectanda, sed virtutis arma arripienda. c. 22. §. 39. p. 434
Serex.
 Eius præsentia iuuenibus sæpè ingrata. c. 19. §. 100. p. 347
 Prudens meditatatur sepulchrum, imprudens ætatis negligit documentum. c. 19. §. 101. p. 348
 Senes inueniuntur pauci, vetuli plures. c. 19. §. 92. p. 342
 Aliquando casui proximus tenacitate est auarus. c. 19. §. 93. p. 343
Sententia.
 Propria non est pertinaciter defendenda. c. 18. §. 11. p. 244
 Si iudiciali ab amico prolata, magna agnoscitur esse culpa. c. 18. §. 46. p. 262
 Prolata iudici affert notam, ni studiosè discusserit causam. c. 16. §. 10. p. 157
Sepulchrum.
 A caduere accipit honorem, non à sepulchro ca-
 dauer. c. 18. §. 85. p. 285
 Laudabile est sepulchro condere, quos sæuitia, aut casus non permiserat tumulari. cap. 21. §. 21. p. 399
 Sæpè operoso sepulchro cadauer quiescit, & anima miseram sententiam subit. c. 17. §. 61. p. 227
 Qui sepulchro legitime priuatur, scelestus esse conuincitur. c. 18. §. 54. p. 267
 Aliquando quos innoxios sæuitia occidit, prouidendia operoso sepulchro nobilitauit. c. 21. §. 22. p. 399
 Magni habendum non est operoso recondi, sed iustis, parentibusque associari. c. 19. §. 106. p. 351
Seruus.
 Sæpè specie ad seruilia mittitur, defferre tamen nuntia probatur. c. 17. §. 41. p. 215
 Vt exiguum laborem excuset, detrimentum domino affert. c. 19. §. 71. p. 330
 Sæpè obtendit laqueum, exstruitque periculum. c. 19. §. 72. p. 330
 Implet sæpè mandata, neque attendit an licita. c. 14. §. 91. p. 52
 Conciliat aliquando amicos de domini facultatibus. c. 16. §. 4. p. 154
 Frequentius studet minuere, quàm domini facultatem augere. c. 14. §. 92. p. 53
Silentium.
 Aliquando vel silentio proditur, quod corde geritur. c. 14. §. 1. p. 2
Singularitas.
 Laudabilis, si de virtute veniat, odiosa, si tumor ambiat. c. 23. §. 35. p. 467
Sitis.
 Noxia est compescenda, non scyphis amplis sedanda. c. 23. §. 29. p. 464
 Non est aliorum periculo sopienda, aut solanda. c. 23. §. 33. p. 466
Saculum.
 In saculo ei renuntiare, est virtus eximia, dæmonis pœna. c. 15. §. 93. p. 113
Sauitia.
 Regna turbat, clementia sedat. c. 19. §. 67. p. 328
Solacium.
 Vnde solet sperari, inde incommodum solet effluere. c. 15. §. 69. p. 100
Soleritia.
 Rarè sic tegere potest negotia, vt aliqua non emanet notitia. c. 17. §. 42. p. 216
Solicitudo.
 Laudabilis est in rebus magnis, non in minutis, & exiguis. c. 14. §. 23. p. 14
Socius.
 Affert periculum iracundus. c. 19. §. 61. p. 325
 Frequentius impedit, quàm promoueat virtutem. c. 19. §. 63. p. 326
 Honestus est ad virtutem illicium, non moratus ad prauitatem fomentum. c. 22. §. 34. p. 431
Spes.
 In Deo firma roborat, & aduersarium debilitat. c. 22. §. 8. p. 416
 Si remunerationis aufertur, virtus exstinguitur. c. 18. §. 68. p. 275
 Firma reddit efficacem, hæsitans orationem reddit eneruem. c. 14. §. 35. p. 21
 Vana plures prolestat, quàm solida. c. 20. §. 6. p. 364
Splendor.
 Honestè contrahitur, si contractus prodesse agnoscitur. c. 22. §. 18. p. 397
 Aliorum nota partus fordescit obscurus. c. 15. §. 15. p. 70
 Ne

& Verborum.

Ne minuatur, honestas sæpè contemnitur. c. 19. §. 44. p. 314

Sponsa.

Qui Christi sponsam admittitur sibi allicere, magnis pœnis agnouerit subiaceret. c. 16. §. 55. p. 182

Stultus.

Aliquando ob prudentiam celebratus suis in rebus probatur stultus. c. 17. §. 63. p. 228

Subdius.

Si superiorem fallit, sibi nocet. c. 15. §. 53. p. 91

Se adaptet Superioris placito, proprio non regatur arbitrio. c. 18. §. 64. p. 273

Subsidium.

Qui periclitanti exhibet, sibi consulit. c. 21. §. 33. p. 406

Suffragia.

Purgatorij sopiunt flammam, & impetrant veniam. c. 21. §. 16. p. 396

Sumptus.

Sæpè magnus impenditur, à quo auxilium in afflictione non inuenitur. c. 22. §. 55. p. 443

Superbia.

Parit, & nutrit diffidia. c. 19. §. 119. p. 358

Est virtutum tinea. c. 24. §. 3. p. 474

Fœcunda calamitatis est vena. c. 22. §. 35. p. 432

Superbus.

Si alius præfertur, aduritur. c. 15. §. 143. p. 144

Odio habetur, & fastiditur. c. 18. §. 51. p. 265

Mauiit aliquando interire, quàm alium celebratum videre. c. 17. §. 57. p. 225

De alienis etiam vestitus, blanditur sibi superbus. c. 14. §. 74. p. 42

Supercilium.

Durissimum est merenti præmium sustinere supercilium. c. 19. §. 3. p. 291

Superior.

Non se bonus extrahit, sed communem laborem subit. c. 24. §. 19. p. 482

Sibi nocet, si multam culpam relinquit. c. 15. §. 45. p. 86

Si virtutem sequatur, subiectus imitatione blanditur. c. 19. §. 29. p. 306

Bonus auctoritatis aliquale subit dispendium, vt auertat à subiectis periculum. c. 15. §. 75. p. 103

Non est irreuerenter increpandus, sed admonendus. c. 19. §. 17. p. 299

Cedit commodo, vt occurrat suorum periculo. c. 15. §. 107. p. 121

Prudens vt applicet remedium, expectat opportunitatis suffragium. c. 20. §. 8. p. 365

Exemplo laborem docet, & mellit. c. 15. §. 81. p. 107

Factis præluceat, vt aliorum mores expoliat. c. 21. §. 34. p. 406

Sibi nocet, si inualidum non defendit. c. 21. §. 7. p. 391.

Suorum sanguine, non blandiatur plectibili siti. c. 23. §. 33. p. 466

Eius præsentia mores componit, absentia delinquendi occasionem præbet. c. 17. §. 35. p. 211

Sit facilis ad veniam, difficilis ad iracundiam. c. 14. §. 27. p. 17

Furentem non iritet, sed cedendo sedet. c. 15. §. 126. p. 135

Æqualitate præsideat, in nullam partem deflectat. c. 20. §. 7. p. 365

Si iustitiam colit, facile regit. c. 19. §. 57. p. 322

Labores, & ætatem subditorum attendat, & prudenter indulgeat. c. 21. §. 31. p. 404

Odij, aut despectus vitet suspicionem, si cupit pacem. c. 19. §. 39. p. 311

In exordio regiminis adquirat famam, & omnem depellat notam. c. 15. §. 44. p. 85

Sibi conciliat inuidiam, ni iustè querulos audiat. c. 19. §. 117. p. 357

Superstitio.

Tempori, aut loco adscribit, quæ cœlestis prouidentia disponit. c. 15. §. 51. p. 90

Supplicium.

Lentè infligitur, si puniendus amatur. c. 24. §. 29. p. 87

Graue est, si cadauer relinquatur auibis lacerandum, aut à feris discerpendum. cap. 21. §. 19. p. 397

A Deo infligitur, vt corrigat, non vt affligat. c. 20. §. 32. p. 380

Sanctorum precibus temperatur, aut impeditur. c. 14. §. 84. p. 48

Scelesto inflictum oculis pateat, vt horrore mores componat. c. 18. §. 53. p. 266

Est durissimum, si ab inimico decretum. c. 21. §. 12. p. 393

Grauius manet seminanti inter domesticos odium. c. 16. §. 58. p. 184

Aliquando speciali prouidentia inflictum agnoscitur, & decretum. c. 18. §. 65. p. 229

Et si videatur vitandum, ipsa facilitat culpa & disponit offensa. c. 15. §. 54. p. 91

Suspicio.

Audet, & fingit. c. 19. §. 13. p. 297

Omni debet carere, qui ad concordiam dissidentes cepit reducere. c. 19. §. 32. p. 307

Iniqua est vitanda, & honestis factis pellenda. c. 19. §. 115. p. 356

Sæpè vt benè fundata eludatur, societas bonorum ambitur. c. 15. §. 59. p. 94

Qui alicuius defendit causam, iniquæ suspicionis deuictet notam. c. 14. §. 9. p. 7

Susurro.

Si ei præbentur aures, emergent lites. c. 16. §. 11. p. 158

T.

Templa.

Cvm proxima possint adire, scemina ad distantiora solitant tendere. c. 15. §. 47. p. 87

In eo delinquere, est calamitatem sibi præmaturare. c. 15. §. 83. p. 108

Temporalia.

Sæpè possessa grauant, præcisa releuant. c. 14. §. 80. p. 46

Amissa lugentur, commissa crimina non plorantur. c. 15. §. 103. p. 119

Tempus.

In nullo dæmonis dormit astutia, ideò opus est, omni in tempore vigilantia. cap. 17. paragr. 25. p. 204

Eius expectandum suffragium ad assequendum facilius votum. c. 14. §. 5. p. 4

Vtilibus non habetur, quia inutilibus insumitur. c. 18. §. 63. p. 272

Decernitur corporis cultui certum, animæ relinquatur dubium. c. 14. §. 70. p. 40

Decet doloris tempus minuere, & beneficentiæ extendere. c. 24. §. 23. p. 484

Tentatio.

Dum vrget grauior, solertia inuigilarit attentionem. c. 15. §. 130. p. 136

Actior vrget virtute eximios, & prærogatiuis ornatos. c. 22. §. 29. p. 428

Nostræ

Index Rerum,

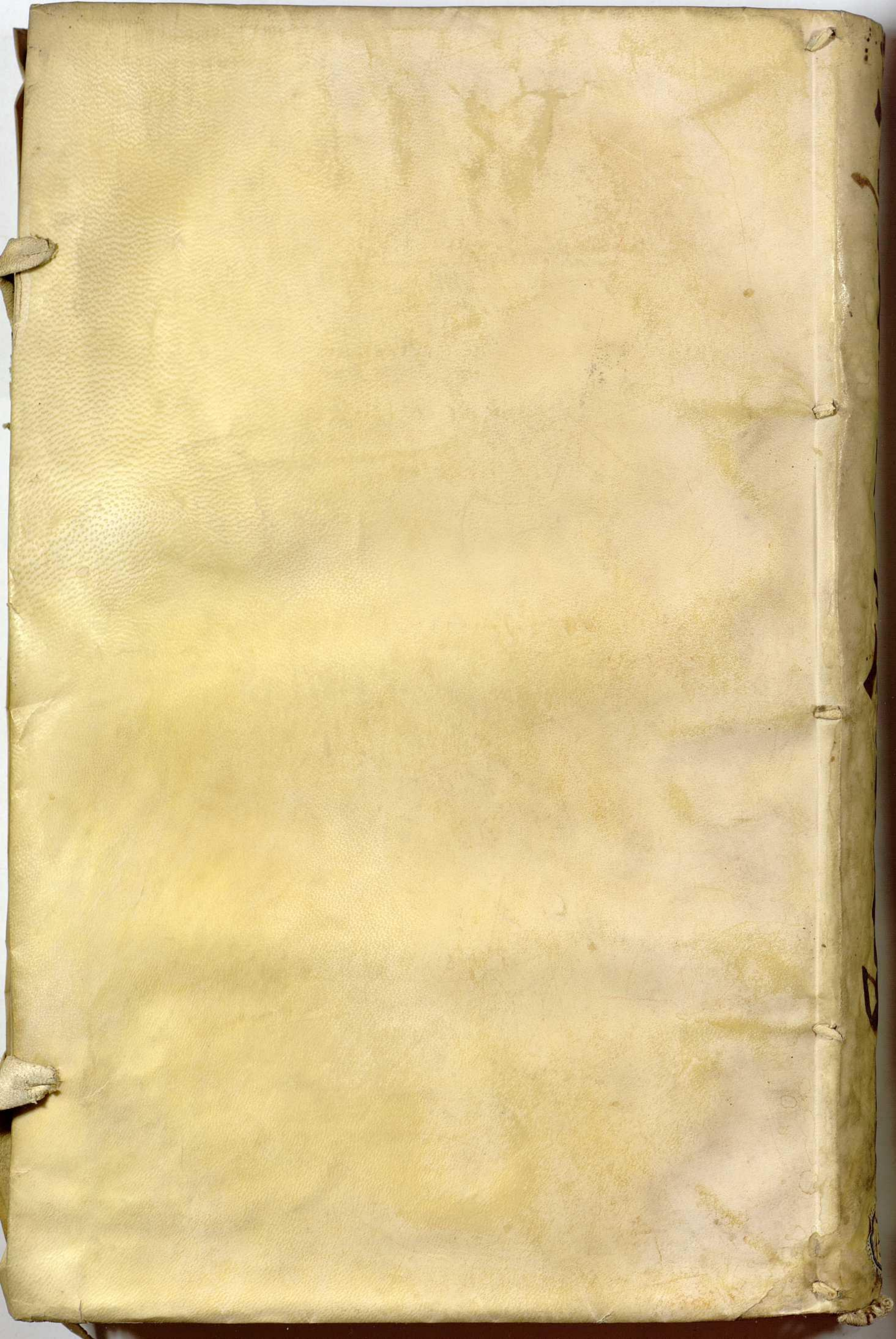
- Nostræ ignaviæ tribuendum est, si ei cedimus, & deficiamus. c. 16. §. 41. p. 174
- Testamentum.*
- Dedecet non perficere, intestatûmque mori. c. 17 §. 62. p. 227
- Timor.*
- Si acer, audaciam armat, & extrema tentat. c. 19. §. 22. p. 302
- Dei specialem sortitur tutelam, augétque fortunam. c. 23. §. 6. p. 451
- Dei remuneratur non solum donis, sed priuilegijs. c. 23. §. 7. p. 452
- Dei dum æquitatem edocet, fortunam fulcit. c. 23. §. 5. p. 451
- Cordatus parentem veretur iudicem, & sic iudicem sortitur parentem. c. 14. §. 103. p. 59
- Tolerantia.*
- Lucet in aduersis, vt modestia in prosperis. c. 14. §. 42. p. 25
- Tragædia.*
- Sæpè magna vfi fortuna, inopina disperietunt tragædia. c. 21. §. 27. p. 402
- Franquillitas.*
- Animæ nascitur de voluptatum victoria. cap. 22. §. 45. p. 437
- Reipublicæ turbatur, si ambitio assequi præmia videtur. c. 18. §. 62. p. 271
- Tributarius.*
- Vrgetur ad pendenda tributa, & pendendum exactoribus alimenta. c. 24. §. 10. p. 477
- Tributum.*
- Non recusatur, si ad communem vtilitatem expenditur. c. 24 §. 37. p. 491
- Si pro colligendo augentur exactores, crescent etiam calamitates. c. 24. §. 5. p. 475
- Libenter penditur, si afferre lucrum probatur. c. 15. §. 28. p. 76.
- Sine causa imponere, est populum irritare. c. 24. §. 7. p. 476
- Qui colligit, sit prudentia ornatus & æquitate expolitus. c. 20. §. 40. p. 385
- Sine causa imponere est delinquere, & Rempubicam diuexare. c. 24 §. 6. p. 475
- Trinitas.*
- Eius fide muniatur, qui contra vitia bellum aggreditur. c. 18. §. 6. p. 240
- Triumphus*
- Sæpè Sanctorum precibus assequitur triumphum, qui subiret aliter casum. c. 21. §. 32. p. 405
- Tumultus.*
- Solicité est vitandus, & impediendus. cap. 17. §. 5. p. 192
- Turba.*
- Est prudenter vitanda, & præcauenda. c. 14. §. 29. p. 18
- Turbatio.*
- Obturbatis animis habetur verum, quod esse conuincitur falsum. c. 16. §. 13. p. 159
- Tutor.*
- Aliquando vt pupillos diuitijs nudet, coloratas causas confingit. c. 16. §. 9. p. 157
- V.
- Vanitas.*
- Sæpè detorquentur ad vanitatem, quæ deberent promouere virtutem. c. 18. §. 56. p. 268
- Est honestè exhibenda non pretio tardanda. c. 21. §. 10. p. 392
- Iniuriarum venia est pinguis hostia. cap. 16. §. 42. p. 175
- Facilius impetratur, si per honorabiles viros petitur. c. 19. §. 28. p. 305
- Aduersario concessa plurima est hostia. c. 14. §. 39 p. 23
- Inimicis concessa magna sequitur beneficia. c. 22. §. 28. p. 428
- Verba.*
- Antequàm proferantur, examinâda. c. 22. §. 41. p. 436
- Sunt studiosè trutinanda, cum irritat iniuria. c. 15. §. 96. p. 115
- Veritas.*
- In curia parum est fortunata. c. 18. §. 85. p. 285
- Victoria.*
- Est perfecta, si nulla remaneat aduersariorum scintilla. c. 22. §. 51. p. 441
- Gloriosum est de externis victoriam hostibus reportare, gloriosius domesticos vincere. c. 22. §. 7. p. 415
- Aliquando æquè molestum est vincere, ac superare. c. 18. §. 12. p. 244
- Non tam duci adscribenda, quàm Numini est applicanda. c. 18. §. 82. p. 283
- Miseranda est, si reportatur pietatis dispendio, & cognatorum excidio. c. 15. §. 127. p. 134
- Deo propitio reportatur, etsi copiosus exercitus aduersetur. c. 21. §. 25. p. 401
- Accepta aut amitti, aut obscurari solet ignauia. c. 21. §. 28. p. 403
- Sæpè plus acquiritur iustorum precibus, quàm militantium sudoribus. c. 18. §. 9. p. 243
- Non tam reportatur militum numero, quàm animo. c. 17. §. 6. p. 192
- Vidua.*
- Verè vidua ad Deum habet accessum, & impetrat opportunum solatium. c. 14. §. 111. p. 8.
- Eius filij discriminibus inueniuntur expositi. c. 14. §. 15. p. 10
- Multis litibus, & laboribus inuenitur obnoxia. c. 14. §. 10. p. 7.
- Ei debetur comiserationis affectus. c. 14. §. 7. p. 5
- Eius causæ cito debent absolui, ne cogatur iudicium domos adire. c. 14 §. 20. p. 13
- Honorabilis vidua aliquando ad magna eligitur, & assequitur. c. 14. §. 12. p. 8.
- Vilis.*
- Vilis, & abiectus esse solet lingua solutus. c. 16. §. 30. p. 168.
- Vindicta.*
- Seucriorem Deus sumit pro eo vindictam, qui Numini dicauit patientiam. c. 22. §. 60. p. 446
- Viv.*
- Est quasi non sit, si factis non splendeat, sed numerum solum augeat. c. 14. §. 83. p. 47
- Virtus.*
- Eximia vitæ obscuritatem fugat, imò inaurat. c. 20. §. 38. p. 384
- Conseruat salutem; affert vitiorum infirmitatem. c. 22 §. 5. p. 414
- Eam secutus, sæpè improba odia, & pericula gemit passus. c. 17. §. 43. p. 219
- Felix est, qui vel compulsus virtuti adhæret, & sciculum fugit. c. 15. §. 95. p. 115
- A quo ad speciem docetur, aliquando subruitur. c. 20. §. 23. p. 375
- Nomina æternat, vitium obliterat. cap. 23. §. 14. p. 455
- Lentè solet coli à nobilibus, & insignitis naturæ dotibus. c. 19. §. 38. p. 311
- Sæpè

Index Rerum, & Verborum.

- Sæpè obicibus impeditur, sed si constans, coronatur. c. 22. §. 38. p. 434
- Si eximia, aliquando aspergitur nota. c. 19. §. 14. p. 297
- Labores iniungit, sed à grauioribus eximit. c. 15. §. 92. p. 113
- Non permittit otium, sed procedit semper in campum. c. 22. §. 46. p. 438
- Extinguitur, si remuneratio aufertur. c. 18. §. 68. p. 275
- Nec virtus, nec vitium potest latere, sed ipsis in recessibus constat prodi. c. 21. §. 20. p. 398
- Laudabile est eam sequi ob præmium, sed laudabilius ob honestatis studium. c. 19. §. 102. p. 348
- Hoc in sæculo honore fruitur, & in futuro gloria donatur. c. 23. §. 8. p. 452
- A plurimis recusatur, quia cadere ab splendore timetur. c. 19. §. 44. p. 314
- Immortalitate donatur, naturæ ornamentum citò deletur. c. 18. §. 60. p. 270
- Dum differtur, sæpè impeditur. c. 14. §. 30. p. 19
- Meretur elogia, qui eius amouet impedimenta. c. 20. §. 24. p. 375
- In via Christum comitatur, in termino præmio fruitur. c. 19. §. 98. p. 346
- Vitium.*
- Nomina obliterat, virtus æternat. c. 25. §. 14. p. 455
- Soler gloriari, de quibus fas erubescere. c. 18. §. 57. p. 269
- Si quid eius permittitur, incrementis augetur. c. 17. §. 33. p. 209
- Ipsis in cunabulis refecanda vitia, ne crescere permittenda. c. 18. §. 1. p. 238
- Non solùm animæ nocet, sed corpus lædit. c. 18. §. 47. p. 263
- Prorsùs extincto, periculum cessat, & bellum. c. 18. §. 48. p. 264
- Plures incipiunt debellare, sed probantur citò deficere. c. 22. §. 52. p. 441
- Cùm fas sit erubescere, de vitijs homines affectant gloriari. c. 18. §. 57. p. 269
- Affert infirmitatem, virtus salutem. cap. 21. §. 5. p. 414
- Vltio.*
- Pro eo Deus vliscitur, qui parcere inimico probatur. c. 18. §. 58. p. 269
- Sæpè honoris vltionem tentat astutia, si expetere nequeant arma. c. 15. §. 61. p. 35
- Dei amico non conuenit, & Dei aduersarium ostendit. c. 21. §. 11. p. 393
- Voluptas.*
- Ei assuetus, etiam instante morte, delinquere solet memoria oblectatus. c. 18. §. 19. p. 248
- Semper perturbationibus plena. c. 22. §. 45. p. 437
- A plurimis exambitur, vnus, aut alter Christum sequitur. c. 15. §. 88. p. 111
- Sorores sunt carnis illecebra, & cordis duritia. c. 18. §. 41. p. 260
- Votum.*
- Honestum à Deipara fouetur, & perficitur. c. 20. §. 35. p. 382
- Prudenter emittendum, nec dilatandum. c. 15. §. 49. p. 89
- Vt assequaris faciliùs votum, temporis quæres suffragium. c. 14. §. 5. p. 4
- Deiparæ factum eludere solet periculum. c. 15. §. 146. p. 145
- Religiosè emissum attulit frequenter remedium. c. 15. §. 52. p. 90
- Urbanitas.*
- Quæ non assequitur dignitas, assequi solet urbanitas. c. 19. §. 49. p. 317
- Esse debet urbanus nobilitate conspicuus. c. 18. §. 86. p. 280
- Impetrat petita, & auctaria. c. 24. §. 36. p. 491
- Vilitas.*
- Vt augeatur, iustitia sæpè despicitur. c. 16. §. 65. p. 188
- Zelus.*
- Sæpè nullum sequitur præmium, & subit periculum. c. 18. §. 28. p. 253
- Ab æquitate non deuiat, nec terroribus nutat. c. 23. §. 20. p. 458
- Diuini honoris zelus mavult premi, ne sacra contingat indecenter tractari. c. 15. §. 117. p. 127
- Non dormiat zelus, cùm dormire nesciat ambitus. c. 17. §. 53. p. 223
- Dei iniurias dolenter audit, proprias remittit. c. 16. §. 28. p. 167
- Suam remittit, & offensam Numinis dolet. c. 18. §. 35. p. 257
- Mentito fuco vestitur, & fallax grassatur. c. 21. §. 8. p. 391
- Vt proximi lucretur animam, exponit discrimini salutem, & vitam. c. 18. §. 90. p. 288

F I N I S.





Handwritten text in a decorative, calligraphic script, likely a title or name, oriented vertically on the page.

N^o A
15 - 103